

Moravan.

Kalendář na rok obyčejný 1867.

Ročník šestnáctý.

Nákladem Dědictví ss. Cyrilla a Methodia.

Pořádatelé:

Ignát Vurm
vikař Olomúcký.

Jan Kř. Vojtěch
prof. theologie.

Hvězdářskou část vzdělal:

Dr. Florian Šindler,
ředitel techniky v Brně.

V Brně.

V komisi u Antonína Nitsche v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci
a Karla Řivnáče v Praze.

Tiskem národní kněhtiskárny Josefa Šnaidra.

Leden (měsíc tříkrálový) má 31 dní.

Polsky: Styczeń. Ilirsky: Sečanj. Slovinsky: Prosijnec. Rusky: Januar.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí	
			vý- chod		západ		vý- chod		západ			
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.		
1	Úterý	Nový rok, Obr. P.	7	58	4	10	ráno	večer			● Nový měsíc dne 6. v neděli 1 hod. 36 m. rán.	
2	Středa	S. Makaria, poust.	7	57	4	11	4 18	2 3				
3	Čtvrtek	S. Genovefy, panny	7	57	4	11	5 13	2 51				
4	Pátek	† S. Tita, biskupa	7	57	4	12	6 8	3 20				
5	Sobota	S. Telesfora, pap.	7	56	4	13	6 59	4 23				
Slavnost Zjev. Páně. O mudrcích od východu. Mat. 2.											○ Prvá čvrt dne 13. v neděli o 5 hod. 40 m. več.	
6	Neděle	S. 3. králův.	7	56	4	15	7 45	5 14			⊗ Úplněk dne 20. o 8. hod. 42. m. večer.	
7	Ponděl.	S. Luciana	7	56	4	16	8 23	6 13				
8	Úterý	S. Erharda	7	55	4	17	8 57	7 14				
9	Středa	S. Basiliše	7	55	4	19	9 27	8 20				
10	Čtvrtek	S. Agathona	7	55	4	20	9 56	9 24				
11	Pátek	† S. Hygina, pap.	7	54	4	21	10 24	10 34			○ Posled. čvrt v neděli dne 27. 3 hod. 54 m. več.	
12	Sobota	S. Proba	7	54	4	22	10 55	11 42				
Neděle první po Zjev. Páně. Dvanáctiletý Ježíš v chrámě Jeruz. Luc. 2.												
13	Neděle	S. Leoncia	7	53	4	24	11 23	ráno				● Povětrnost. „Dá-li Pán Bůh!“ V novém měsíci zimy přibývati bude až do první čvrti, ve které tuhá a su- chá zima připadne; pak obrat povětrno- sti, vlhké dni, mlha a dešť, a ku konci měs. napadne mno- ho sněhu.
14	Ponděl.	S. Hilaria	7	53	4	25	11 55	0 55				
15	Úterý	S. Pavla	7	52	4	27	večer	2 7				
16	Středa	S. Marcella, pap.	7	51	4	28	1 14	3 22				
17	Čtvrtek	S. Antonína, poust.	7	51	4	30	2 9	4 37				
18	Pátek	† S. Prisky, pan. m.	7	50	4	32	2 55	5 43			●	
19	Sobota	S. Kanuta, krále	7	49	4	33	4 3	6 23				
Neděle druhá po Zjev. Páně. O svatbě v Káně Galilejské. Jan. 2.												
20	Neděle	Slav. nejs. Jm. Ježíš	7	48	4	34	5 15	7 18				
21	Ponděl.	S. Anežky, pan. m.	7	47	4	36	6 30	8 0				
22	Úterý	S. Vincencia, muž.	7	46	4	37	7 43	8 38			●	
23	Středa	Zasnoubení P. Marie	7	45	4	39	8 55	9 10				
24	Čtvrtek	S. Timothea, bisk.	7	44	4	40	10 1	9 39				
25	Pátek	† Obrác. sv. Pavla	7	43	4	42	11 7	10 4				
26	Sobota	S. Polykarpa, b.	7	42	4	44	ráno	10 33				
Neděle třetí po Zjev. Páně. O uzdravení málomocného. Mat. 8.												
27	Neděle	S. Jana Zlatoust.	7	41	4	45	0 12	10 59				
28	Ponděl.	S. Karla Velk.	7	40	4	47	1 12	11 27				
29	Úterý	S. Františka Sal.	7	39	4	49	2 10	večer				
30	Středa	S. Martiny, panny.	7	38	4	51	3 6	0 38				
31	Čtvrtek	S. Petra z Nolasky	7	36	4	52	4 0	1 18				

Únor (měsíc hromniční) má 28 dní.

Polsky: Luty. Ilirsky: Velača. Slovinsky: Svečan. Rusky: Februar.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Pátek	† S. Ignacia, bisk.	7	34	4	54	ráno		večer		☉ Nový měsíc dne 4. v pondělí 7. hod. 22 m. v.
2	Sobota	Očišťování P. Marie	7	33	4	56	5	40	3	7	
Neděle čtvrtá po Zjev. Páně. P. Ježíš utišil bouři mořskou. Mat. 8.											
3	Neděle	S. Blažeje, bisk.	7	32	4	57	6	22	4	5	☾ Prvá čtvrt dne 12. v úterý o 2 hodin. 36 minut. večer.
4	Ponděl.	S. Veroniky	7	30	4	59	6	59	5	5	
5	Úterý	S. Agathy, Frant.	7	29	5	0	7	31	6	9	
6	Středa	S. Doroty, panny	7	27	5	2	8	0	6	20	☾ Úplněk dne 18. v pondělí o 8 h. 47 m. večer.
7	Čtvrtek	S. Romualda, op.	7	26	5	4	8	29	8	25	
8	Pátek	† S. Jana z Mathy.	7	24	5	5	9	0	9	34	
9	Sobota	S. Apolonie, p.	7	23	5	7	9	29	10	43	☾ Posled. čtvrt v úterý dne 26. 0 hod. 39 m. več.
Neděle pátá po Zjev. Páně. O pšenici a koukolu. Math. 13.											
10	Neděle	S. Scholastiky	7	21	5	9	9	59	11	56	
11	Ponděl.	S. Eufrosiny, panny	7	19	5	10	10	36	ráno		Povětrnost.
12	Úterý	S. Eulalie, panny	7	18	5	12	11	6	1	8	
13	Středa	S. Kateřiny	7	16	5	14	11	45	2	29	
14	Čtvrtek	S. Valentina	7	14	5	16	večer		3	8	„Dá-li Pán Bůh:“ budou z počátku časté chumelice, pak v první čtvrti se vy- jasní a přibude zi- my až do úplňku, stálá povětrnost, k první čtvrti bude po- znenáhla zimy ubý- vatí a sníh se bude tratit.
15	Pátek	† S. Faustina a Jovit.	7	12	5	17	1	44	4	31	
16	Sobota	S. Juliany, pan.	7	11	5	19	2	53	5	5	
Neděle Devítník. (Septuagesima.) O dělnicích na vinici. Mat. 20.											
17	Neděle	S. Simeona	7	9	5	20	4	5	5	51	
18	Ponděl.	S. Mansueta	7	7	5	22	5	19	6	30	
19	Úterý	S. Konrada	7	5	5	24	6	30	7	6	
20	Středa	S. Eucharie	7	3	5	26	7	41	7	37	
21	Čtvrtek	S. Eleonory	7	1	5	27	8	45	8	3	
22	Pátek	† Síd. s. Petra	7	0	5	29	9	54	8	32	
23	Sobota	S. Eberharda	6	58	5	30	11	0	9	4	
Neděle 1. po Devít. (Sexagesima.) O rozsévání a semenu. Luk. 8.											
24	Neděle	S. Matěje, apošt.	6	56	5	33	11	58	9	27	
25	Ponděl.	S. Valburgy	6	54	5	34	ráno		9	58	
26	Úterý	S. Alexandra	6	52	5	35	0	53	10	36	
27	Středa	S. Leandra	6	50	5	37	1	48	11	16	
28	Čtvrtek	S. Romana	6	48	5	39	2	59	0	15	

Březen (měsíc postní) má 31 dní.

Polsky: Marzec. Ilirsky: Ožujak. Slovinsky: Sušec. Rusky: Mart.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Pátek	† S. Albina	6	46	5	40	ráno				☉ Nový měsíc dne 6. o 10. h. 44 m. ráno.
2	Sobota	S. Simplicia, p.	6	44	5	42	4	18	1	51	
Ned. 2. po Devit. (Quinquagesimae). Ježíš uzdravuje slepého. Luk. 18.											
3	Neděle	S. Kunhuty	6	42	5	44	4	56	2	51	☾ První čtvrt dne 13. ve stří. o 9 hod. 53 m. ráno.
4	Ponděl.	S. Kazimíra	6	40	5	46	5	29	3	56	
5	Úterý	S. Hadriana	6	38	5	48	6	1	5	3	
6	Středa	† Popeleční středa	6	36	5	50	7	30	6	11	☽ Úplněk dne 20. ve stří. o 10 hod. 1 m. ráno.
7	Čtvrtek	†† S. Tomáše Akv.	6	34	5	51	7	2	7	14	
8	Pátek	† S. Jana z Boha	6	32	5	52	7	31	8	34	
9	Sobota	†† S. Františky	6	30	5	54	8	2	9	45	☾ Posled. čtvrt dne 28. ve čtvr. o 8 hod. 52 m. ráno.
Neděle 1. postní. (Invocavit). Pán Ježíš pokoušen od ďábla. Mat. 4.											
10	Neděle	S. 40 mučen.	6	28	5	55	8	36	16	58	
11	Ponděl.	†† S. Heraklia	6	25	5	57	9	16		ráno	☁ Povětrnost „Dá-li Pán Bůh,“ bude z počátku mě- síce pošmourno, ml- havo a deštivo; v první čtvrti se vy- jasní a budou v noci mírné mrazy, ve dne teplé povětrí, v ou- plňku opět bude po- šmourno, někdy se i sníh ukáže, ku konci měsíce častý dešť.
12	Úterý	†† Sv. Rehoře pap.	6	23	5	58	9	58	0	11	
13	Středa	† S. Rosiny, p.	6	21	6	0	10	50	1	21	
14	Čtvrtek	†† S. Mathildy	6	19	6	1	11	34	2	24	☁ Povětrnost „Dá-li Pán Bůh,“ bude z počátku mě- síce pošmourno, ml- havo a deštivo; v první čtvrti se vy- jasní a budou v noci mírné mrazy, ve dne teplé povětrí, v ou- plňku opět bude po- šmourno, někdy se i sníh ukáže, ku konci měsíce častý dešť.
15	Pátek	† S. Longina	6	16	6	3			3	0	
16	Sobota	†† Heriberta, b.	6	14	6	4	1	19	3	49	
Neděle 2. postní. (Reminiscere). Proměna Christa Pána. Mat. 17.											
17	Neděle	S. Jana Sarkandra	6	12	6	6	3	1	4	28	☁ Povětrnost „Dá-li Pán Bůh,“ bude z počátku mě- síce pošmourno, ml- havo a deštivo; v první čtvrti se vy- jasní a budou v noci mírné mrazy, ve dne teplé povětrí, v ou- plňku opět bude po- šmourno, někdy se i sníh ukáže, ku konci měsíce častý dešť.
18	Ponděl.	†† S. Eduarda, kr.	6	10	6	7	4	12	5	3	
19	Úterý	†† S. Josefa, pěst.	6	8	6	9	5	21	5	35	
20	Středa	†† S. Joachima.	6	6	6	10	6	29	6	5	☁ Povětrnost „Dá-li Pán Bůh,“ bude z počátku mě- síce pošmourno, ml- havo a deštivo; v první čtvrti se vy- jasní a budou v noci mírné mrazy, ve dne teplé povětrí, v ou- plňku opět bude po- šmourno, někdy se i sníh ukáže, ku konci měsíce častý dešť.
21	Čtvrtek	†† S. Benedikta, op.	6	4	6	12	7	38	6	30	
22	Pátek	† S. Oktaviana	6	2	6	13	8	44	6	59	
23	Sobota	†† S. Frumencia	6	0	6	15	9	43	7	28	☁ Povětrnost „Dá-li Pán Bůh,“ bude z počátku mě- síce pošmourno, ml- havo a deštivo; v první čtvrti se vy- jasní a budou v noci mírné mrazy, ve dne teplé povětrí, v ou- plňku opět bude po- šmourno, někdy se i sníh ukáže, ku konci měsíce častý dešť.
Neděle 3. postní. (Kýchavna. Oculi.) Ježíš vy- mítal ďábelství. Luk. 11.											
24	Neděle	S. Gabriela, archan.	5	57	6	16	10	43	7	58	
25	Ponděl.	†† Zvěstov. P. Marie	5	55	6	18	11	39	8	32	☁ Povětrnost „Dá-li Pán Bůh,“ bude z počátku mě- síce pošmourno, ml- havo a deštivo; v první čtvrti se vy- jasní a budou v noci mírné mrazy, ve dne teplé povětrí, v ou- plňku opět bude po- šmourno, někdy se i sníh ukáže, ku konci měsíce častý dešť.
26	Úterý	†† S. Haštala	5	53	6	19			9	11	
27	Středa	†† S. Ruperta, bisk.	5	51	6	21	0	34	9	52	
28	Čtvrtek	†† S. Guntrama	5	49	6	22	1	28	10	49	☁ Povětrnost „Dá-li Pán Bůh,“ bude z počátku mě- síce pošmourno, ml- havo a deštivo; v první čtvrti se vy- jasní a budou v noci mírné mrazy, ve dne teplé povětrí, v ou- plňku opět bude po- šmourno, někdy se i sníh ukáže, ku konci měsíce častý dešť.
29	Pátek	† S. Eustacha	5	46	6	24	2	13	11	40	
30	Sobota	†† S. Kvirina	5	44	6	25	2	52		večer	
Ned. 4. postní. (Lactare. družebná). P. Ježíš nasítil 5000 mužů. Jan 6.											
31	Neděle	S. Kvidona	5	42	6	27	3	26	1	39	

Duben (měsíc velikonoční) má 30 dní.

Polsky: Kwiecień. Ilirsky: Travanj. Slov.: Mali traven. Rusky: Aprelj.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí	
			vý- chod		západ		vý- chod		západ			
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.		
1	Ponděl.	†† S. Hugona	5	40	6	28	ráno	večer			☉ Nový měsíc ve čtvrt. dne 4. o 11 hod. 10 m. večer.	
2	Úterý	†† S. Františka a P.	5	38	6	30	4	28	3	50		
3	Středa	†† S. Richarda	5	36	6	32	4	59	4	58		
4	Čtvrtek	†† S. Isidora	5	34	6	33	5	30	6	14		
5	Pátek	† S. Vincence Fer.	5	32	6	35	6	1	7	25		
6	Sobota	†† S. Celestina	5	30	6	36	6	34	8	41		
Ned. 5. postní. (Judica, smrtelná). Kdo z vás bude mne z blížku trestati? Jan 8.												
7	Neděle	S. Hermana	5	28	6	38	7	14	9	56	☾ První čtvrt dne 11. ve čtvrt. o 4. hod. 15 m. večer.	
8	Ponděl.	†† S. Alberta	5	26	6	39	7	55	11	11		
9	Úterý	†† S. Marie Egypt.	5	24	6	41	8	45	ráno			
10	Středa	†† S. Ezechiele, pr.	5	21	6	43	9	29	0	18		
11	Čtvrtek	†† S. Lva Velk. p.	5	19	6	45	10	33	0	56		
12	Pátek	† S. Julia, pap.	5	17	6	46	11	39	1	48		
13	Sobota	†† S. Hermenegilda	5	15	6	47	večer	2	30		☾ Posled. čtvrt dne 27. v sobotu o 3 hod. 48 m. ráno.	
Ned. květná. P. Ježíš na oslici slavně jede do Jeruzaléma. Mat. 21.												
14	Neděle	Neděle květná.	5	13	6	48	2	0	3	7	☼ Povětrnost. „Dá-li Pán Bůh:“ bude měsíc duben míti obyčejnou po- větrnost, jenom sušší než jindy, v novém měs. několik chlad- ných dnů; v první čtvrti proměnlivá povětrnost, přehán- ky, v ouplňku více jasno a teplo; ku konci stále příjemné počasí.	
15	Ponděl.	†† S. Lidviny	5	11	6	49	3	8	3	37		
16	Úterý	†† S. Kalista	5	9	6	51	4	14	4	17		
17	Středa	†† S. Rudolfa	5	7	6	52	5	20	4	33		
18	Čtvrtek	† Zelený čtvrtek.	5	5	6	53	6	28	5	1		
19	Pátek	† Veliký pátek.	5	3	6	55	7	37	5	28		
20	Sobota	† Bílá sobota.	5	1	6	56	8	33	5	57		
Boží hod velikonoční. P. Ježíš vstal z mrtvých. Mark. 16.												
21	Neděle	Neděle velikonoční	4	59	6	58	9	29	6	28		
22	Ponděl.	Ponděl. velikonoční	4	58	6	59	10	26	7	6		
23	Úterý	S. Vojtěcha, bisk.	4	56	7	1	11	16	7	44		
24	Středa	S. Jiří, ryt. a muč.	4	54	7	3	ráno	8	28			
25	Čtvrtek	S. Marka, evangel.	4	52	7	5	0	8	9	30		
26	Pátek	† S. Kleta a Marcel.	4	50	7	7	0	48	10	26		
27	Sobota	S. Anastasia	4	48	7	9	1	25	11	25		
Ned. 1. po Velikonoci. P. Ježíš se zje- vuje učedníkům. Jan 20.												
28	Neděle	S. Vitalisa, muč.	4	46	7	10	1	58	večer			
29	Ponděl.	S. Petra Veronsk.	4	44	7	11	2	28	1	32		
30	Úterý	S. Kateřiny Sienké	4	42	7	12	2	56	2	39		

Květen (měsíc Marianský) má 31 dní.

Polsky: Maj. Ilirsky: Svibanj. Slovinsky: Velki traven. Rusky: Maj.

Den měsíce	Denní témd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí	
			vý- chod		západ		vý- chod		západ			
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.		
1	Středa	S. Filipa a Jakuba.	4	40	7	14	ráno		večer		☉ Nový měsíc dne 4. o 8 hod. 46 m. ráno	
2	Čtvrtek	S. Athanasia	4	39	7	16	4	28	6	15		
3	Pátek	† Nalezení s. kříže	4	38	7	17	5	7	7	34		
4	Sobota	S. Floriana, m.	4	36	7	18	5	47	8	51		
Ned. 2. po Velikonoci. Já jsem pastýř dobrý. Jan 10.												☾ Prvá čtvrt dne 10. v pát. o 11 hod. 10 m. več.
5	Neděle	S. Pia V.	4	35	7	19	6	36	10	5		
6	Ponděl.	S. Jana z Damask.	4	33	7	20	7	32	11	11		
7	Úterý	S. Stanislava, b.	4	32	7	22	8	22	11	44		
8	Středa	Zjev. s. Michala	4	30	7	23	9	31	ráno		☽ Úplněk dne 18. v sobotu o 2 h. 59 m. večer.	
9	Čtvrtek	S. Řehoře Naz.	4	28	7	24	10	40	0	30		
10	Pátek	† Antonína, bisk.	4	26	7	26	11	51	1	9		
11	Sobota	S. Mamerta, b.	4	25	7	27	večer		1	26		
Ned. 8. po Velikonoci. Malíčko a neuzřito mne. Jan 16.												☾ Posled. čtvrt dne 26. v ned. o 6 hod. 28 min. večer.
12	Neděle	S. Pankrác, m.	4	24	7	28	0	59	1	42		
13	Ponděl.	Sv. Servacia, bisk.	4	22	7	30	2	9	2	12		
14	Úterý	S. Boniface	4	20	7	32	3	13	2	37		
15	Středa	S. Sophie	4	18	7	34	4	18	3	2	Povětrnost. „Dá-li Pán Bůh“ bude míti máj vůbec mnoho vlhkosti, ale méně tepla, v nov. měsíci častý dešť, chladné noci, v prv- ní čtvrti pošmourao, časem přehánky; v úplňku teplé a su- ché počasí; v po- slední čtvrti nestálá povětrnost.	
16	Čtvrtek	S. Jana z Nepom.	4	17	7	35	5	26	3	32		
17	Pátek	† S. Brunona, bisk.	4	16	7	37	6	24	4	0		
18	Sobota	S. Venancia, muč.	4	14	7	38	7	20	4	29		
Ned. 4. po Velikonoci. Jdu k tomu, kterýž mne poslal. Jan 16.												
19	Neděle	S. Petra Cel.	4	13	7	39	8	16	5	5		
20	Ponděl.	S. Bernardina Sen.	4	12	7	41	9	12	5	44		
21	Úterý	S. Felixe	4	10	7	42	10	6	6	24		
22	Středa	S. Julie p., m.	4	9	7	43	10	48	7	22		
23	Čtvrtek	S. Desideria, bisk.	4	8	7	44	11	24	8	15		
24	Pátek	† S. Johanny	4	7	7	45	11	59	9	14		
25	Sobota	S. Urbana	4	6	7	46	ráno		10	14		
Ned. 5. po Velikonoci. Budete-li zaž prositi Otce. Jan 16.												
26	Neděle	S. Filipa N.	4	5	7	47	0	30	11	17		
27	Ponděl.	S. Magdaleny P.	4	4	7	48	0	58	večer			
28	Úterý	Jana a Petra	4	3	7	50	1	27	1	10		
29	Středa	S. Maximiliana	4	2	7	51	1	56	2	39		
30	Čtvrtek	Nanebevstoup. P.	4	2	7	52	2	26	3	50		
31	Pátek	† S. Petronilly	4	1	7	53	2	59	5	6		

Červen (měsíc Božího Těla) má 30 dní.

Polsky: Czerwiec. Ilirsky: Lipanj. Slovinsky: Rožnik. Rusky: Junij.

Den měsíce	Denní věstník	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Sobota	S. Juvencia Fort.	4	0	7	55	ráno	večer			Nový měsíc dne 2. v neděli o 4 h. 20 m. več.
Ned. 6. po Velikonoci. Když přijde utěšitel. Jan 15.											
2	Neděle	S. Erazima, m.	3	59	7	56	4	20	7	43	První čtvrt dne 9. v neděli o 7 hod. 44. m. ráno.
3	Ponděl.	S. Klotildy	3	59	7	57	5	14	8	53	
4	Úterý	S. Optata	3	58	7	58	6	2	9	34	Úplněk dne 17. v pondělí o 6 h. 0 m. ráno.
5	Středa	S. Bonifacia, bisk.	3	58	7	59	7	12	10	27	
6	Čtvrtek	S. Norberta, bisk.	3	57	7	59	8	24	11	9	Posled. čtvrt dne 25. v úterý o 6 hod. 34 m. ráno.
7	Pátek	† S. Roberta	3	57	8	0	9	37	11	45	
8	Sobota	† S. Medarda	3	56	8	1	10	49	ráno		Povětrnost. „Dá-li Pán Bůh“
Boží hod svatodušní. Miluje-li kdo mne. Jan 14.											
9	Neděle	Ned. svatodušní.	3	56	8	2	11	59	0	16	bude měsíc červen z větší části teplý a suchý, v novém mě- síci bude střídavě pošmourno a jasno, nač v první čtvrti následovati budou bouřky a přeháňky — v úplňku skoro každého dne bouřky hrozit budou — v poslední čtvrti z po- čátku severní vítr a něco chladno, pak opět jasné a teplé dni.
10	Ponděl.	Pond. svatodušní.	3	55	8	2	večer	0	45		
11	Úterý	S. Barnabáše	3	55	8	3	2	11	1	8	bude měsíc červen z větší části teplý a suchý, v novém mě- síci bude střídavě pošmourno a jasno, nač v první čtvrti následovati budou bouřky a přeháňky — v úplňku skoro každého dne bouřky hrozit budou — v poslední čtvrti z po- čátku severní vítr a něco chladno, pak opět jasné a teplé dni.
12	Středa	† S. Jana z F.	3	55	8	4	3	17	1	37	
13	Čtvrtek	S. Antonína P.	3	55	8	5	4	17	2	4	bude měsíc červen z větší části teplý a suchý, v novém mě- síci bude střídavě pošmourno a jasno, nač v první čtvrti následovati budou bouřky a přeháňky — v úplňku skoro každého dne bouřky hrozit budou — v poslední čtvrti z po- čátku severní vítr a něco chladno, pak opět jasné a teplé dni.
14	Pátek	† S. Basilia velk.	3	55	8	5	5	15	2	32	
15	Sobota	†† S. Vita, muč.	3	55	8	5	6	12	3	6	bude měsíc červen z větší části teplý a suchý, v novém mě- síci bude střídavě pošmourno a jasno, nač v první čtvrti následovati budou bouřky a přeháňky — v úplňku skoro každého dne bouřky hrozit budou — v poslední čtvrti z po- čátku severní vítr a něco chladno, pak opět jasné a teplé dni.
Ned. 1. po sv. Duchu. Dána jest mi všeliká moc. Mat. 28.											
16	Neděle	Sl. n. Trojice Boží	3	55	8	6	7	7	3	44	bude měsíc červen z větší části teplý a suchý, v novém mě- síci bude střídavě pošmourno a jasno, nač v první čtvrti následovati budou bouřky a přeháňky — v úplňku skoro každého dne bouřky hrozit budou — v poslední čtvrti z po- čátku severní vítr a něco chladno, pak opět jasné a teplé dni.
17	Ponděl.	S. Rajnera, zpěv.	3	55	8	6	7	57	4	23	
18	Úterý	S. Marka a Marc.	2	55	8	6	8	48	5	9	bude měsíc červen z větší části teplý a suchý, v novém mě- síci bude střídavě pošmourno a jasno, nač v první čtvrti následovati budou bouřky a přeháňky — v úplňku skoro každého dne bouřky hrozit budou — v poslední čtvrti z po- čátku severní vítr a něco chladno, pak opět jasné a teplé dni.
19	Středa	S. Gervasia a Prot.	3	55	8	6	9	28	6	10	
20	Čtvrtek	Božího Těla.	3	55	8	7	10	3	7	6	bude měsíc červen z větší části teplý a suchý, v novém mě- síci bude střídavě pošmourno a jasno, nač v první čtvrti následovati budou bouřky a přeháňky — v úplňku skoro každého dne bouřky hrozit budou — v poslední čtvrti z po- čátku severní vítr a něco chladno, pak opět jasné a teplé dni.
21	Pátek	† S. Aloisia z G.	3	55	8	7	10	34	8	4	
22	Sobota	S. Pavlina, bisk.	3	55	8	7	11	2	9	6	bude měsíc červen z větší části teplý a suchý, v novém mě- síci bude střídavě pošmourno a jasno, nač v první čtvrti následovati budou bouřky a přeháňky — v úplňku skoro každého dne bouřky hrozit budou — v poslední čtvrti z po- čátku severní vítr a něco chladno, pak opět jasné a teplé dni.
Ned. 2. po sv. Duchu. Člověk učinil večeri velikou. Luk. 14.											
23	Neděle	S. Agripiny, muč.	3	56	8	8	11	28	10	9	bude měsíc červen z větší části teplý a suchý, v novém mě- síci bude střídavě pošmourno a jasno, nač v první čtvrti následovati budou bouřky a přeháňky — v úplňku skoro každého dne bouřky hrozit budou — v poslední čtvrti z po- čátku severní vítr a něco chladno, pak opět jasné a teplé dni.
24	Ponděl.	S. Jana křestitele	3	56	8	8	11	58	11	15	
25	Úterý	S. Viléma, op.	3	56	8	8	ráno	večer			bude měsíc červen z větší části teplý a suchý, v novém mě- síci bude střídavě pošmourno a jasno, nač v první čtvrti následovati budou bouřky a přeháňky — v úplňku skoro každého dne bouřky hrozit budou — v poslední čtvrti z po- čátku severní vítr a něco chladno, pak opět jasné a teplé dni.
26	Středa	S. Jana a Pavla.	3	56	8	8	0	28	1	32	
27	Čtvrtek	S. Ladislava, krále	3	57	8	8	0	56	2	43	bude měsíc červen z větší části teplý a suchý, v novém mě- síci bude střídavě pošmourno a jasno, nač v první čtvrti následovati budou bouřky a přeháňky — v úplňku skoro každého dne bouřky hrozit budou — v poslední čtvrti z po- čátku severní vítr a něco chladno, pak opět jasné a teplé dni.
28	Pátek	† S. Lva II., sl. Sr. J.	3	57	8	8	1	31	3	58	
29	Sobota	S. Petra a Pavla.	2	58	8	8	2	11	5	14	bude měsíc červen z větší části teplý a suchý, v novém mě- síci bude střídavě pošmourno a jasno, nač v první čtvrti následovati budou bouřky a přeháňky — v úplňku skoro každého dne bouřky hrozit budou — v poslední čtvrti z po- čátku severní vítr a něco chladno, pak opět jasné a teplé dni.
Ned. 3. po sv. Duchu. O ztracené ovci. Luk. 15.											
30	Neděle	Nejč. Srdce p. Mar.	3	58	8	8	2	58	6	26	

Červenec (měsíc Cyrillomethodějský) má 31 dní.

Polsky: Lipiec. Ilirsky: Sarpn. Slovinsky: Mali Serpan. Rusky: Julji.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí	
			vý- chod		západ		vý- chod		západ			
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.		
1	Ponděl.	S. Theobalda, pst.	3	58	8	8	ráno		večer		☉ Nový měsíc dne 1. v pondělí o 10 hod. 55 m. večer.	
2	Úterý	Navštív. P. Marie	3	58	8	8	4	47	8	14		
3	Středa	S. Heliodora	3	59	8	7	6	0	9	4		
4	Čtvrtek	Prokopa, opata	4	0	8	7	7	16	9	42		
5	Pátek	† S. Cyrilla a Meth.	4	0	8	6	8	32	10	17		
6	Sobota	S. Isaiáše, pror.	4	1	8	6	9	44	10	47		
. Ned. 4. po sv. Duchu. Ježíš učil z lodičky Luk. 5.												
7	Nedele	S. Vilibalda, bisk.	4	2	8	5	10	52	11	14	☾ První čtvrt dne 8. v pondělí o 6 hod. 38 m. večer.	
8	Ponděl.	S. Kiliana	4	3	8	4	11	59	11	40		
9	Úterý	S. Aloisie	4	4	8	3	večer		ráno			☾ Úplněk dne 16. v úterý o 9 h. 24 m. večer.
10	Středa	7 bratří	4	5	8	3	2	10	0	9		
11	Čtvrtek	S. Pia I., papeže	4	6	8	2	3	9	0	37		
12	Pátek	† S. Jindřicha	4	7	8	2	4	6	1	8		
13	Sobota	S. Markéty	4	8	8	1	5	3	1	43	☾ Posled. čtvrt dne 24. ve středu o 3 hod. 39 m. večer.	
Ned. 5. po sv. Duchu. Nebude-li bojnější spravedlnost vaše. Mat. 5												
14	Nedele	S. Bonaventury, b.	4	9	8	1	5	53	2	21	☉ Nový měsíc dne 31. ve střed. o 5 hod. 50. m. ráno.	
15	Ponděl.	Rozeslání sv. ap.	4	10	8	0	6	47	3	5		
16	Úterý	S. P. Marie Karmel.	4	11	7	59	7	28	4	4		
17	Středa	S. Aleše, žebráka	4	12	7	58	8	7	4	59		
18	Čtvrtek	S. Symforosy, Arm.	4	13	7	57	8	37	5	56		
19	Pátek	† S. Vincencia z P.	4	14	7	56	9	8	6	58		
20	Sobota	S. Eliáše, pror.	4	15	7	55	9	34	8	1		
Ned. 6 po sv. Duchu. P. Ježíš nasýtl 4000 mužův na poušti. Mark. 5.												
21	Nedele	S. Daniela, pror.	4	16	7	54	10	2	9	6	☉ „Dá-li Pán Bůh!“ změní se v novém měsíci počasí, budou krátké lijavce; při severozápadních vě- trech chladné pově- trí, v první čtvrti hromobití, večerní blyskání; v ouplňku přeháňky, pošmour- no, v poslední čtvrti pak se vyjasní a na- stane horko a sucho, což potrvá až do konce měsíce.	
22	Ponděl.	S. Maří Magd.	4	17	7	53	10	31	10	11		
23	Úterý	S. Apollináře	4	19	7	52	11	1	11	19		
24	Středa	S. Christiny, muč.	4	20	7	51	11	30	večer			
25	Čtvrtek	S. Jakoba Většího	4	21	7	49	ráno		1	38		
26	Pátek	† S. Anny	4	22	7	48	0	8	2	51		
27	Sobota	S. Pantaleona	4	24	7	46	0	47	4	4		
Ned. 7. po sv. Duchu. Varujte se falešných proroků. Mat. 7.												
28	Nedele	S. Innocencia I., p.	4	25	7	45	1	39	5	13		
29	Ponděl.	S. Marthy, panny	4	26	7	44	2	24	5	56		
30	Úterý	S. Abdona a Sen.	4	28	7	43	3	37	6	50		
31	Středa	S. Ignácia z Lojoly	4	30	7	42	4	49	7	34		

Srpen (měsíc poutnický) má 31 dní.

Polsky: Sierpień. Ilirsky: Kolovoz. Slov. Veliki Serpan. Rusky: August.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Čtvrtek	S. Petra v okov.	4	31	7	40	ráno		večer	☉ První čtvrt dne 7. o 8 hod. 15 m. ráno.	
2	Pátek	† Porciunk. S. Alf.	4	32	7	39	7	22	8		44
3	Sobota	Nalez. sv. Štěpána	4	34	7	37	8	33	9		17
Ned. 8. po sv. Duchu. Co slyším o tobě? Vydej počet. Luk. 16.											☾ Úplněk dne 15. ve čtvrtek o 11 h. 44 m. ráno.
4	Neděle	S. Dominika, vyzn.	4	35	7	36	9	43	9	41	
5	Ponděl.	P. Marie Sněžné	4	36	7	34	10	51	10	12	
6	Úterý	Proměnění P. Ježíše	4	38	7	33	večer		10	39	☾ Posled. čtvrt dne 22. ve čtvrtek o 10 hod. 28 m. večer.
7	Středa	S. Kajetana, kláš.	4	39	7	31	1	0	11	9	
8	Čtvrtek	S. Cyriak. a spolum.	4	40	7	29	1	57	11	44	
9	Pátek	† S. Romana, voj.	4	42	7	25	2	54	ráno		☾ Nový měsíc dne 29. ve čtvr. o 2. hod. 11 m. večer.
10	Sobota	S. Vavřince, muč.	4	43	7	24	3	48	0	22	
Ned. 9. po sv. Duchu. P. Ježíš plakal nad Jeruzalémem. Luk. 19.											
11	Neděle	S. Susany, muč.	4	45	7	23	4	44	1	2	Povětrnost.
12	Ponděl.	S. Klary, panny	4	46	7	21	5	26	2	0	
13	Úterý	S. Hippolyta, kn.	4	47	7	19	6	5	2	53	
14	Středa	†† S. Eusebia, muč.	4	49	7	17	6	39	3	49	„Dá-li Pán Bůh!“ bude mítí srpen vůbec teplo a sucho někdy také vlhko a chladno; ku konci první čtvrti a na po- čátku úplňku něco deště — v poslední čtvr. se dostaví bouř- ka, někde i krupo- bití, v novém mě- síci bude jasno a teplo.
15	Čtvrtek	Nanebevz. P. Marie	4	50	7	16	7	11	4	49	
16	Pátek	† S. Rocha	4	52	7	14	7	40	5	54	
17	Sobota	S. Liberáta, muč.	4	53	7	12	8	7	6	57	Ned. 10. po sv. Duchu. O fariseovi a publi- kánovi. Luk. 18.
18	Neděle	S. Heleny, císař.	4	54	7	10	8	36	8	3	
19	Ponděl.	S. Ludvíka, bisk.	4	56	7	8	9	4	9	10	
20	Úterý	S. Bernarda, opata	4	58	7	6	9	32	10	18	Ned. 11. po sv. Duchu. P. Ježíš uzdravil hluchoněmého. Mark. 7.
21	Středa	S. Johanny Chant.	4	59	7	5	10	8	11	29	
22	Čtvrtek	S. Timothea, muč.	5	1	7	3	10	46	večer		
23	Pátek	† S. Filipa Benniz.	5	2	7	1	11	31	1	51	25
24	Sobota	S. Bartoloměje, ap.	5	3	6	59	ráno		2	59	
25	Neděle	S. Ludvíka, kr.	5	5	6	57	0	25	4	3	
26	Ponděl.	S. Zefirina	5	6	6	55	1	13	4	40	26
27	Úterý	S. Josefa Kalazans.	5	8	6	53	2	24	5	27	
28	Středa	S. Augustina, bisk.	5	9	6	50	3	38	6	7	
29	Čtvrtek	S. Jana stětí	5	11	6	48	4	55	6	42	27
30	Pátek	† S. Růženy Lim.	5	13	6	46	6	10	7	13	
31	Sobota	S. Rajmunda.	5	14	6	45	7	22	7	41	

Září (měsíc anjelský) má 30 dní.

Polsky: Wrzesień. Ilirsky: Rujan. Slov. Kimovec. Rusky: Septembr.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
Ned. 12. po sv. Duchu. O milosrdném Sama- ritánu. Luk. 10.											
1	Neděle	Slav. sv. anjelů str.	5	16	6	44	ráno		večer		☉ První čtvrt dne 6. v pátek o 0 hod. 37 m. ráno. ☾ Úplněk dne 14. v sobotu o 1 hod. 39 m. večer. ☾ Posled. čtvrt dne 21. v sobotu o 4 hod. 15 min. ráno. ☾ Nový měsíc dne 28. v sobotu o 0 hod. 48 min. ráno.
2	Ponděl.	S. Štěpána, krále	5	18	6	42	9	40	8	52	
3	Úterý	S. Mansveta, bisk.	5	19	6	40	10	46	9	10	
4	Středa	S. Rosalie	5	21	6	38	11	47	9	42	
5	Čtvrtek	S. Vavřince Just.	5	23	6	36	večer		10	19	
6	Pátek	† S. Zachariáše	5	24	6	34	1	40	10	58	
7	Sobota	S. Reginy	5	26	6	32	2	31	11	43	
Ned. 13. po sv. Duchu. P. Ježíš zhojil 10 málomocných. Luk. 17.											
8	Neděle	Slav. Naroz. P. Mar.	5	27	6	30	3	22	ráno		☾ Posled. čtvrt dne 21. v sobotu o 4 hod. 15 min. ráno. ☾ Nový měsíc dne 28. v sobotu o 0 hod. 48 min. ráno.
9	Ponděl.	S. Gorgonia	5	28	6	27	4	3	0	44	
10	Úterý	S. Pulcherie	5	30	6	25	4	34	1	41	
11	Středa	S. Pafnutia	5	31	6	23	5	18	2	40	
12	Čtvrtek	S. Guida chudého	5	33	6	21	5	42	3	39	
13	Pátek	† S. Liguriáše, muč.	5	34	6	19	6	9	4	46	
14	Sobota	Povýš sv. Kříže	5	36	6	17	6	39	5	52	
Ned. 14. po sv. Duchu. Žádný nemůže dvěma pánům sloužiti. Mat. 6.											
15	Neděle	Slavn. jm. P. Marie	5	37	6	14	7	7	6	51	☾ Posled. čtvrt dne 21. v sobotu o 4 hod. 15 min. ráno. ☾ Nový měsíc dne 28. v sobotu o 0 hod. 48 min. ráno.
16	Ponděl.	S. Ludm., kn. česk.	5	38	6	12	7	37	8	10	
17	Úterý	S. Lamberta	5	40	6	9	8	18	9	19	
18	Středa	† S. Tomáše z V.	5	41	6	7	8	47	10	21	
19	Čtvrtek	S. Januara	5	43	6	5	9	27	11	42	
20	Pátek	† S. Eustachia	5	44	6	2	10	18	večer		
21	Sobota	†† S. Matouše	5	46	6	0	11	3	1	57	
Ned. 15. po sv. Duchu. P. Ježíš vzkřísil mrtvého v Najmu. Luk. 7.											
22	Neděle	S. Morice, pluk.	5	47	5	58	ráno		2	31	☾ Posled. čtvrt dne 21. v sobotu o 4 hod. 15 min. ráno. ☾ Nový měsíc dne 28. v sobotu o 0 hod. 48 min. ráno.
23	Ponděl.	S. Tekly, pan.	5	48	5	56	0	10	3	20	
24	Úterý	S. Gerarda	5	49	5	53	1	22	4	1	
25	Středa	S. Kleofáše, uč. P.	5	51	5	51	2	36	4	38	
26	Čtvrtek	S. Justiny. Cypri.	5	53	5	49	3	48	5	10	
27	Pátek	† S. Kosmy a Dam.	5	55	5	47	5	0	5	42	
28	Sobota	S. Václava, kn. č.	5	56	5	45	6	11	6	10	
Ned. 16. po sv. Duchu. Sluší-li v sobotu uzdravovati? Luk. 14.											
29	Neděle	S. Michala, arch.	5	57	5	43	7	22	6	41	☾ Posled. čtvrt dne 21. v sobotu o 4 hod. 15 min. ráno. ☾ Nový měsíc dne 28. v sobotu o 0 hod. 48 min. ráno.
30	Ponděl.	S. Jeronyma, uč. c.	5	59	5	41	8	32	7	9	

Říjen (měsíc posvěcení chrámů Páně) má 31 dní.

Polsky: Padziernik. Ilirsky: Listopad. Slov. Kolopersk. Rusky: Oktobr.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Úterý	S. Remigia, bisk.	6	0	5	39	ráno		večer	Prvá čtvrt dne 5. v sobotu o 7 hod. 24 m. večer.	
2	Středa	S. Leodegara, bisk.	6	2	5	37	10	32	8		15
3	Čtvrtek	S. Kandida, mučen.	6	3	5	34	11	28	8		56
4	Pátek	† S. Františka Ser.	6	4	5	32	večer		9		36
5	Sobota	S. Placida, muč.	6	6	5	30	1	18	10		34
Ned. 17. po sv. Duchu. Milovati budež Pána Boha. Mat. 22.											Úplněk dne 13. v neděli o 2. hod. 30 m. več.
6	Neděle	Ružencová slavnost	6	7	5	28	2	1	11	28	
7	Ponděl.	S. Justiny	6	9	5	26	2	36	ráno		
8	Úterý	S. Brigitty, jept.	6	10	5	24	3	10	0	26	
9	Středa	S. Diviše, biskupa.	6	12	5	22	3	41	1	27	
10	Čtvrtek	S. Františka Borg.	6	13	5	20	4	8	2	29	Posled. čtvrt dne 20. v neděli o 10 hod. 23 m. ráno.
11	Pátek	† S. Burkharda, b.	6	15	5	18	4	38	3	36	
12	Sobota	S. Maximiliana, b.	6	16	5	16	5	7	4	42	
Ned. 18. po sv. Duchu. Doufej synu, od- pouštějí se tobě hříchy. Mat. 9.											
13	Neděle	S. Eduarda, kr.	6	18	5	14	5	38	5	52	Nový měsíc dne 27. o 2 h. 9 m. večer.
14	Ponděl.	S. Kalixta pap.	6	20	5	12	6	9	7	2	
15	Úterý	S. Theresie, panny	6	21	5	10	6	47	8	16	
16	Středa	S. Havla, zakl. řádu	6	23	5	8	7	26	9	29	
17	Čtvrtek	S. Hedvigy, vév.	6	25	5	5	8	15	10	42	
18	Pátek	† S. Lukáše Evang.	6	27	5	3	8	57	11	48	Povětrnost. „Dá-li Pán Bůh!“ bude v první čtvrti pošmourno a mlhavo; v úplňku se objeví pravý podzimek; v poslední čtvrti stu- dené noci, hojné ml- hy a i déšť; v novém měsíci trvati bude mlhavá povětrnost s mírným teplem.
19	Sobota	S. Ferdinanda	6	28	5	1	10	1	večer		
Ned. 19. po sv. Duchu. Království nebeské jako svadba. Mat. 22.											
20	Neděle	Sl. Posv. chrámů P.	6	30	4	59	11	10	1	22	
21	Ponděl.	S. Voršily.	6	31	4	57	ráno		2	3	
22	Úterý	S. Korduly, pan.	6	33	4	56	0	22	2	40	
23	Středa	S. Jana Kapistr.	6	34	4	54	1	34	3	13	
24	Čtvrtek	S. Rafaela arch.	6	36	4	52	2	45	3	42	
25	Pátek	† S. Krisp. a Kris.	6	38	4	50	3	54	4	7	
26	Sobota	S. Evarista I., p.	6	39	4	48	5	1	4	38	
Ned. 20. po sv. Duchu. P. Ježíš uzdravil syna králíkova. Jan 4.											
27	Neděle	S. Sabiny, mučen.	6	41	4	46	6	12	5	7	
28	Ponděl.	S. Šimona a Judy	6	42	4	45	7	19	5	36	
29	Úterý	S. Zenobia Narc.	6	44	4	43	8	20	6	11	
30	Středa	S. Marcelina, setn.	6	45	4	41	9	18	6	50	
31	Čtvrtek	†† S. Volfganga, b.	6	47	4	40	10	16	7	28	

Listopad (měsíc všech Svatých) má 30 dní.

Polsky: Listopad. Ilirs.: Studenj. Slovinsky: Listopad. Rusky: Novembr.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní.	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí	
			vý- chod		západ		vý- chod		západ			
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.		
1	Pátek	† Sl. Věch Svat.	6	49	4	38	ráno		večer		☾ Prvá čtvrt dne 4. v pondělí o 3 hod. 34 min. več.	
2	Sobota	Věch věrn. duš.	6	50	4	36	11	55	9	17		
Ned. 21. po sv. Duchu. Král klade počet se služebníky svými. Mat. 18.												☾ Úplněk dne 12. v úterý o 2. hod. 21 m. ráno.
3	Neděle	S. Huberta, bisk.	6	52	4	35	večer	10	13			
4	Ponděl.	S. Karla Boromej.	6	54	4	33	1	10	11	11	☾ Posled. čtvrt dne 18. v pondělí o 6 hod. 12 min. večer.	
5	Úterý	S. Emericha Zachar.	6	56	4	32	1	41	ráno			
6	Středa	S. Leonarda, poust.	6	57	4	30	2	10	0	13	☼ Nový měsíc dne 26. v úterý 6 hod. 17 m. več.	
7	Čtvrtek	S. Engelberta, bisk.	6	58	4	28	2	36	1	18		
8	Pátek	† S. Bohumíra, b.	7	0	4	27	3	6	2	23	☁ Povětrnost. „Dá-li Pán Bůh!“	
9	Sobota	S. Theodora, muč.	7	2	4	26	3	34	3	32		
Ned. 22. po sv. Duchu. Sluší-li daň dávat císaři. Mat. 22.												budou v první čtvrti vlhké, studené mlhy; v úplňku nastanou noční mrazy, několik jasných dnů při ran- ních mlhách; v po- slední čtvrti napadá sněhu, načež jasno a chladno; v novém měsíci pozmourno a deštivo.
10	Neděle	S. Ondřeje Avel.	7	4	4	24	4	16	4	41		
11	Ponděl.	S. Martina, bisk.	7	6	4	23	4	41	5	53	☁ Povětrnost. „Dá-li Pán Bůh!“ budou v první čtvrti vlhké, studené mlhy; v úplňku nastanou noční mrazy, několik jasných dnů při ran- ních mlhách; v po- slední čtvrti napadá sněhu, načež jasno a chladno; v novém měsíci pozmourno a deštivo.	
12	Úterý	S. Martina, papeže	7	8	4	21	5	18	7	7		
13	Středa	S. Stanisl. Kostky	7	10	4	20	6	6	8	27		
14	Čtvrtek	S. Jukunda, Serap.	7	11	4	19	7	1	9	39		
15	Pátek	† S. Leopolda IV.	7	13	4	18	7	51	10	44		
16	Sobota	S. Edmunda. Otm.	7	14	4	16	9	0	11	18		
Ned. 23. po sv. Duchu. Kníže klanělo se P. Ježíši. Mat. 9.												
17	Neděle	S. Řehoře divotv.	7	15	4	15	10	11	večer			
18	Ponděl.	S. Odon	7	16	4	14	11	26	0	44		
19	Úterý	S. Alžběty, kněžny	7	18	4	13	ráno	1	17			
20	Středa	S. Felixe z Valois	7	19	4	12	0	35	1	47		
21	Čtvrtek	Obětování P. Marie	7	20	4	11	1	46	2	14		
22	Pátek	† S. Cecilie, muč.	7	22	4	10	2	52	2	41		
23	Sobota	S. Klementa, pap.	7	23	4	9	4	1	3	10		
Ned. 24. a poslední po sv. Duchu. O ohavnosti spuštění. Math. 24.												
24	Neděle	S. Jana z kříže	7	25	4	8	5	10	3	37		
25	Ponděl.	S. Kateřiny, muč.	7	26	4	7	6	9	4	10		
26	Úterý	S. Konrada, bisk.	7	28	4	7	7	9	4	46		
27	Středa	S. Virgilia, biskup.	7	29	4	6	8	7	5	25		
28	Čtvrtek	S. Sosthena. Štěp.	7	31	4	5	8	59	6	9		
29	Pátek	† S. Saturnina, b.	7	32	4	4	9	53	7	9		
30	Sobota	S. Ondřeje, apost.	7	33	4	4	10	31	7	58		

Prosinec (měsíc vánoční) má 31 dní.

Polsky: Grudzień. Ilirs.: Prosinec. Slovinsky: Gruden. Rusky: Decembr.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a počasí
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
Ned. 1. adventní. O posledním soudu. Luk. 21.											
1	Neděle	S. Eligia, bisk.	7	35	4	3	ráno		večer		Prvá čtvrt dne 4. ve středu o 11 hod. 27 m. ráno. Úplněk dne 11. o 1 hod. 16 min. večer. Posled. čtvrt dne 18. ve středu o 4 hod. 41 m. ráno. Nový měsíc dne 26. ve čtvrtek o 0 hod. 45 m. rán. Povětrnost. „Dá-li Pán Bůh!“ napadne v první čtvrti mnoho sněhu; v úplňku se vy- jasní, a bude zimy přibývat — a stálá bude i v poslední čtvrti — pak odleví; v novém měsíci ml- havo a chladno.
2	Ponděl.	S. Bibiany p. Aur.	7	36	4	2	11	42	9	59	
3	Úterý	S. Františka Xav.	7	37	4	1	večer		10	50	
4	Středa	†† S. Barbory, p.	7	39	4	0	0	38	ráno		
5	Čtvrtek	S. Sabbase. Lucia.	7	41	4	0	1	5	0	3	
6	Pátek	† S. Mikuláše, bisk.	7	42	4	0	1	34	1	9	
7	Sobota	S. Ambrože, bisk.	7	43	4	0	2	3	2	18	
Ned. 2. adventní. Ty-li jsi ten, kterýž při- jítí má. Mat. 11.											
8	Neděle	Nepoš. poč. bl. P. M.	7	44	3	59	2	33	3	27	
9	Ponděl.	S. Leokadie, panny	7	45	3	59	3	13	4	40	
10	Úterý	S. Judithy. Melchiad	7	46	3	59	3	51	5	56	
11	Středa	†† S. Damasa, pap.	7	47	3	59	4	45	7	14	
12	Čtvrtek	S. Synesia. Max.	7	48	3	59	5	46	8	28	
13	Pátek	† S. Lucie p., muč.	7	49	3	59	6	40	9	30	
14	Sobota	S. Spiridiona.	7	50	3	59	7	57	10	4	
Ned. 3. adventní. Poslali židé z Jeruzaléma kněze k Janovi. Jan 1.											
15	Neděle	S. Irene, muč.	7	51	4	0	9	9	10	42	
16	Ponděl.	S. Adelaidy, c.	7	52	4	0	10	25	11	21	
17	Úterý	S. Lazara	7	52	4	0	11	37	11	52	
18	Středa	† S. Graciana,	7	53	4	0	ráno		večer		
19	Čtvrtek	S. Nemesa	7	54	4	1	0	44	0	47	
20	Pátek	† S. Amona	7	54	4	1	1	52	1	16	
21	Sobota	†† S. Tomáše, ap.	7	55	4	1	3	1	1	43	
Ned. 4. adventní. Léta 15. císařství Tiberia Luk. 3.											
22	Neděle	S. Zena. Beat.	7	55	4	2	4	2	2	11	
23	Ponděl.	S. Viktorie, p.	7	56	4	2	4	53	2	38	
24	Úterý	† Ad. a Evy. Št. več.	7	56	4	3	5	58	3	26	
25	Středa	Narození Páně.	7	57	4	4	6	55	4	5	
26	Čtvrtek	S. Štěpána.	7	57	4	4	7	51	5	3	
27	Pátek	† S. Jana, ap. ev.	7	57	4	5	8	33	5	55	
28	Sobota	S. Mladátek.	7	58	4	6	9	12	6	51	
Neděle mezi Narození P. a novým rokem. Josef a Maria divili se. Luk. 2.											
29	Neděle	S. Tomáše, arcib.	7	58	4	7	9	46	7	49	
30	Ponděl.	S. Davida, krále	7	58	4	8	10	15	8	51	
31	Úterý	S. Sylvestra, papeže	7	58	4	8	10	43	9	53	

I. Přehled židovského kalendáře na rok 1867.

Dle počtu židovského 5627—5628.

<i>Počet křesťansk.</i>	<i>Počet židovský.</i>	<i>Počet křesťan .</i>	<i>Počet židovský.</i>
7. ledna . . .	1. Šebat	2. srpna . . .	1. Ab.
6. února . . .	1. Adar	11. „ . . .	Půst spál. chrámu*
19. „ . . .	14. Malý Purim	1. září . . .	1. Elul
8. března . . .	1. Veadar	30. „ . . .	Nový rok 5628
20. „ . . .	Půst Esther	1. října . . .	Druhý sv. novor.*
21. „ . . .	Purim	2. „ . . .	Půst Gedaljah
22. „ . . .	Sušan Purim	9. „ . . .	Slavnost smíření*
6. dubna . . .	1. Nisan	14. „ . . .	Slav. pod zeleným*
20. „ . . .	Zač. svátk. velik. *	15. „ . . .	Druhý svátek*
21. „ . . .	Druhý svátek*	20. „ . . .	Slavnost palmová
26. „ . . .	Sedmý svátek*	21. „ . . .	Konec sl. pod zel.*
27. „ . . .	Konec sv. velik.*	22. „ . . .	Radost ze zákona*
6. května . . .	1. Ijar.	30. „ . . .	1. Marchešvan
23. „ . . .	Lag B'omer	28. listopádu .	1. Kislev
4. června . . .	1. Šivan	22. prosince .	Posvěcení chrámu
9. „ . . .	Slavnost letnic*	27. „ . . .	1. Thebeth
10. „ . . .	Druhý svátek*	5. ledna 1868	10. Půst obležení Jeruzalema.
4. července .	1. Thamuz.		
21. „ . . .	Půst dobytí chrámu		

Poznamenání. Slavnosti hvězdičkou * znamenají se u židů přísně slaví.

II. Pohyblivé svátky na rok 1867.

Slavnost Jména Ježíše 20. ledna.	Hod Boží svatodušní 9. června.
Neděle Devítník 17. února.	Nejsvětější Trojice 16. června.
Památka modlit. P. N. J. Ch. 19. února.	Hod Božího těla 20. června.
Památka umuč. P. J. Ch. 26. února.	Slavnost nejsv. Srdce. P. Ježíše 28. června.
Popeleční středa 6. března.	Slavnost přecistého srdce P. Marie 30. června.
Památka trnové koruny P. J. Ch. 8. března.	Slavnost sv. Anjelův strážných 1. září.
Neděle první postní 10. března.	Slavnost Jména P. Marie 15. září.
Památka kopí a hřebů P. J. 15. března.	Slavnost růžencová 6. října.
„ plátna P. J. 22. března.	Památka materství bl. P. M. 13. října.
„ 5 ran P. J. 29. března.	Obecné posvěcení chrámu 20. října.
„ nejdražší krve P. J. Ch. 5. dubna.	Památka čistoty bl. P. M. 27. října.
Slavnost 7 bolestné P. M. 12. dubna.	Památka ochrany bl. P. M. 24. listop.
Neděle květná 14. dubna.	První neděle adventní 1. prosince.
Zelený čtvrtek 18. dubna.	Masopust počínaje dne 7. ledna, trvá do 6. března.
Hod Boží velkonoční 21. dubna.	
Prosební dni 27., 28., 29. května.	
Na nebe vstoupení Páně 30. května.	

III. Dnové postní.

Dnové postní jsou v kalendáři našem pro úplnou jistotu znamenání *trojími* znameními. Dnové *jedním černým křížkem* znamenání, jsou takové dnové postní, v kteréž každý kat. křesťan masitých pokrmů se zdržeti musí, ale vícekrát za den se nasititi může. — Dnové *dvojím černým křížkem* znamenání jsou rovněž dnové postní, na kteréž masitých pokrmů jisti se dovoluje, ale poroučí se Církví svatou *jen jednou za den do syta se najísti*. — Dnové *červeným křížkem*

znamenání jsou nej přísnější dnové postní, kdy se zachováti má *půst dokonalý*, kdy totiž povinno jest se zdržeti masitých pokrmů a spolu jen jednou za den se do syta najísti.

Spolu též připomínáme katolíkům diocese Brněnské, že nejdůst. Pan biskup náš oběžným listem ze 6. listopadu 1865 nejmilostivěji dovoliti ráčil, v rodinách nezaměstnaných k maštění a přípravě jídel i v postní dny užívati jakéhokoliv sádla.

IV. Čtvero suchých čili kvatembrových dní.

1. Dne 13., 15. a 16. března.	3. Dne 18., 20. a 21. září.
2. Dne 12., 14. a 15. června.	4. Dne 18., 20. a 21. prosince.

V. Nedělní písmena.

F.

VI. Posvátný čas velkonoční

trvá od čtvrté neděle postní až do slavnosti Nejsvětější Trojice.

V tomto posvátném čase povinován jest každý katolický křesťan, knězi k slyšení zpovědi ustanovenému ze všech hříchů svých skrou-

šeně a úplně se vyznati čili zpovídati, a nejsvětější svátost oltářní čistým srdcem a pravou pobožností přijmouti. Kdo nehodně přijímá, nevyplnil zákon církevní, a nového hříchu se dopustil.

VII. Znamení oběžnic čili bludic větších.

Jmeno.	Znamení.	Jmeno.	Znamení.
1. Dobropán (Mercurius)	♿	5. Královoc se 4 měs. (Jupiter)	♃
2. Krásopaní čili Lada (Venus)	♀	6. Hladolet s 8. měs. (Saturnus)	♄
3. Země s 1 měsícem (Tellus)	♁	7. Nebeštanka s 8 měs. (Uranus)	♅
4. Smrtonoš (Mars)	♂	8. Vodan (Neptun).	♆

Mimo tyto větší oběžnice jest mnoho jiných menších, podobajících se hvězdám 9. — 12. velikosti, to jest tak malým, ano zdánlivě nejmenším hvězdám, které prostým okem, bez hvězdářských dalekohledů nejsou ani k spatření. Posud jich bylo 54 vypátráno, z nichž nemají všechny posud jména, aniž znamení, ba ani čas jejich oběhu není znám. Nazývají se Planetoidy.

VIII. Zatmění slunce a měsíce.

Roku 1867 budou dvě zatmění slunce a dvě zatmění měsíce, z nichž jen první zatmění slunce a druhé zatmění měsíce v našich krajinách viditelné budou.

Toto zatmění slunce bude 6. března, v celé Evropě viditelné, u nás na Moravě částečné; započne 9½ hod. předpolednem a skončí se po 12. hodině.

Zatmění měsíce připadne 13. září; započne o půlnoci a bude trvati do 3 hodin ráno, dvě třetiny měsíce budou zatemněny.

IX. Noremní dnové.

Posvátné doby (Tempus sacram), v nichžto po zákonu církevním zapovězeny jsou všeliké hlučné kratochvile, plesy čili bály, veřejné hudby čili muziky a tím podobné zábavy, jsou:

1. Doba adventní a svátky vánoční až do slavnosti svatých tří Králův.

2. Celý čtyřcetidenní postní čas a týhoden velikonoční až do neděle průvodní.

3. O čtveru suchých čili kvatembrových dnech, jakož i v pátek a v sobotu po celý rok.

4. Ve svatvečer před hlavními svátky.

5. Na den sv. apoštolův našich Cyrilla a Methodia, k němuž jistě každý katolík v národě našem do-

brovolně přidá den úmrtí sv. Cyrilla, a na den úmrtí sv. Methodia, 6. dubna.

Plesy (bály), hudby (muziky), všeliké divadelní hry a všechny zábavy veřejné zakázány jsou též nejvyššími zákony císařskými:

1. Poslední 3 dni adventní, dne 22., 23. a 24. prosince.

2. Na Boží hod vánoční, dne 25. prosince.

3. Na středu popelečnou, dne 6. března.

4. Na slav. Zvěstov. P. Marie.

5. Po celý sv. týden před Velikonocí.

6. Na boží hod velikonoční.

7. Na boží hod svatodušní.

8. Na slavnost Božího Těla.

9. Na slav. Narození P. Marie.

X. Letopočet nové doby.

Rok 1867 po narození Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista jest rok mající 365 dní.

Rok tento jest:		Rok tento jest:	
Od stvoření světa	6032	Od bitvy na Bílé Hoře . .	247
Od potopy světa	4261	Od smrti císaře Josefa II. .	75
Od založení Říma	2620	Od založení Rakouského moc-	
Od narození Krista Pána .	1867	nárství	63
Od zkázy Jeruzaléma . .	1798	Od nastoupení císaře Fran-	
Od císaře Konstantina . .	1560	tiška Josefa I. (dne 3.	
Od příchodu sv. Cyrilla a		prosince 1848.)	19
Methodia do krajin		Od uvedení jazyka českého	
československých	1004	do úřadů a do škol . .	19
Od založení Pražského arcibiskupství	523	Od založení Dědictví sv. Cy-	
Od vynalezení Ameriky . .	375	rilla a Methodia v Brně	
		(na den sv. Víta 1850). .	17

Svatí patronové zemští,

jichžto památka slavně se koná v zemích našeho císařství Rakouského.

Sv. Cyrill a Method, dne 5. července na Moravě.	Sv. Michael, dne 29. září v Haliči.
Sv. Jan Nepomucký, dne 16. května v Čechách.	Sv. Hedvika, dne 15. října ve Slezsku.
Sv. Václav, dne 28. září v Čechách.	Sv. Ladislav, dne 27. června v Sedmihradsku.
Sv. Štěpán, dne 20. srpna v Uhřích.	Sv. Stanislav, dne 7. května v Haliči.
Sv. Eliáš, dne 20. července v Chorvátsku.	Sv. Leopold, dne 15. listopadu v Dol. Rakousku.
Sv. Jan Křestitel, dne 24. červ. v Slavonsku.	Sv. Florian, dne 4. května v H. Rakousku.
Sv. Jiljí, dne 1. září v Korutansku.	Sv. Marek, dne 25. dubna v Benátsku.
Sv. Jiří, dne 23. dubna v Krajinu.	Sv. Ruprecht, dne 14. září v Solnohradsku.
Sv. Josef, dne 19. března v Korutansku, v Krajinsku, v Pomoří, ve Štyrsku a v Severním Tyrolsku.	Sv. Spiridion, dne 14. prosince v Dalmatsku.
	Sv. Virgil, dne 27. listopadu v Jižním Tyrolsku.
	Sv. Justus, dne 1. listop. v Terstě.

Nejvyšší císařský rod

panující v říši Rakouské.

J. ap. Veličenstvo František Josef I., z Boží milosti Císař Rakouský, král Uherský, Český, Lombardský, Benátský, Dalmatský, Chorvatský, Slavonský, Haličský, Vladimírský a Ilirský, markrabě Moravský atd.. narodil se dne 18. srpna 1830, za plnoletého prohlášen dne 1. prosince 1848. Když byl Jeho strýc, císař P. Ferdinand I., dne 2. prosince 1848 v Olomouci korunusložil, a Jeho otec, arcivojvoda František Karel trůnu se odřekl, nastoupil vládu. — Choť císaře P. Alžběta, Amalia, Eugenia, dcera Jeho k. Výsosti Maxmiliána Josefa, vojvody v Bavořích, a Její k. Výsosti Ludovíky Vileminy, nar. 24. pros. 1837, zasnoubena ve Vídni dne 24. dubna 1854.

Děti Jeho Velič. císa. Pána.

Císa. Výsost, arcivévodkyně Gisela, naroz. dne 12. července 1856.

Rudolf, králevič, naroz. 21. srpna 1858.

Rodičové J. Velič. císa. Pána.

František Karel (Jos.) syn císaře Františka I. († 1835), naroz. dne 7. pros. 1802. Choť jeho Zofie (Bedřiška, Dorothea, Vilemína) dcera † krále Bavorského Maxmiliána Josefa, nar. 25. ledna 1805, zasnoubena dne 4. list. 1824.

Bratří Jeho Velič. císa. Pána.

Ferdinand (Maximilian, Jos.) nar. 6. července 1832, císař v Mexiku.

Karel Ludvík, nar. dne 30. července 1833.
 Ludvík (Josef, Anton, Viktor), nar. dne 3 května 1842.
 Bratr a sestra otce Jeho Velič. císaře Pána.
 Ferdinand I., Dobrotivý, bývalý císař Rakouský, naroz. dne 18. dubna 1793. Zasnouben s Marií Annou, dcerou krále Sardinského, Viktora Emanuela, nar. dne 19. září 1803, zasnoubena ve Vídni dne 27. února 1831.
 Maria Klementina, narozena dne 1. března 1798, zasnoubena dne 18. července r. 1817 s král. princem obojí Sicilie, Leopoldem.

Panovníci evropejští

dle stáří postavení.

Z kal. nar. slov.

Číslo	Jméno a krajina	narodil se	počal panovat	nábo- ženství
1.	Ferdinand, landhrabě Hes- sen-Homburský . . .	26. dub. 1784.	7. září 1848.	helvetské.
2.	Jindřich LXVII., kníže Reuss-Šlaický . . .	20. říj. 1789.	19. červ. 1854.	luteranské.
3.	Pius IX. papež, nejvyšší hlava církve katol. . .	13. květ. 1792.	16. červ. 1846.	katolické.
4.	Guntér, kníže Švareburg- Rudolštadtský . . .	6. listop. 1793.	6. listop. 1814.	luteránské.
5.	Leopold, vojvoda Anhalt- Dessavský . . .	1. říj. 1794.	9. srpna 1817.	luteránské.
6.	Vilém I., král Pruský . .	22. břez. 1797.	2. ledna 1861.	luteránské.
7.	Bernard, vojvoda Sasko- Meiningenský . . .	17. pros. 1800.	1. pros. 1821.	luteránské.
8.	Guntér, kníže Švareburg- Sonderhausenský . . .	24. září 1801.	19. srp. 1835.	luteránské.
9.	Jan Nepom., král Saský	12. pros. 1801.	9. srpna 1854.	katolické.
10.	Bedřich Vilém, kníže vole- nec Hessen-Kasselský .	20. srp. 1802.	20. list. 1847.	helvetské.
11.	Karel August, landhrabě Hessen-Filippsthálský .	22. květ. 1803.	25. pros. 1849.	helvetské.
12.	Vilém, vojvoda Brunsvík- Volfenbüttelský . . .	25. dub. 1806.	25. dub. 1831.	luteránské.
13.	Ludvík III., velkovejvoda Hessen-Darmstadtský .	9. červ. 1806.	16. červ. 1848.	luteránské.
14.	Napoleon III., císař Fran- couzský . . .	20. dub. 1808.	2. pros. 1852.	katolické.
15.	Vilém III. král Hollandský	19. ún. 1817.	17. břez. 1849.	helvetské.
16.	Adolf, vojvoda Nassavský	24. č. 1817.	20. srp. 1839.	luteranské.
17.	Adolf, kníže Šaumburg- Lippský . . .	1. srpna 1817.	21. list. 1861.	helvetské.
18.	Kristián IX., král Dánský	8. dubna 1818.	15. list. 1863.	luteránské.
19.	Alexander II., cár Ruský	29. dub. 1818.	2. břez. 1856.	pravosl.

Číslo	Jméno a krajina	narodil se	počal panovat	nábo- ženství
20.	Arnošt II., vojvoda Sasko-Koburg-Gothaský . . .	21. červ. 1818.	29. červ. 1844.	luteránské.
21.	Karel Alexander, vojvoda Výmarn-Eisenachský . .	24. červ. 1818.	8. čce. 1853.	luteránské.
22.	Viktoria, královna Anglická	24. květ. 1819.	20. červ. 1837.	anglikán.
23.	Jiří Bedřich V., král Hannoverický	27. květ. 1819.	18. listo. 1851.	luteránské.
24.	František V., vojvoda Modenský	1. červ. 1819.	22. led. 1846.	katolické.
25.	Bedřich Vilém, velkovojvoda Meklenburg-Střetický	17. října 1819.	7. září 1860.	luteránské.
26.	Viktor Emanuel, král Sardinský	14. břez. 1820.	23. břez. 1849.	katolické.
27.	Leopold, kníže Lippe-De-moldský	1. září 1821.	1. ledna 1851.	helvetské.
28.	Bedřich František, velkovojv. Meklenb. Šverinský	6. břez. 1823.	25. červ. 1864.	luteránské.
29.	Karel, král Vürtemberský	28. ún. 1823.	7. břez. 1842.	luteránské.
30.	Karel XV., král Švédský a Norvéžský	3. květ. 1826.	8. čce. 1859.	luteránské.
31.	Bedřich Vil. Ludv., velkovojvoda Badenský . . .	9. září 1826.	24. dub. 1852.	luteránské.
32.	Arnošt Bedřich, vojvoda Sasko-Altenburgský . . .	16. září 1826.	3. srpna 1853.	luteránské.
33.	Petr Mikoláš, velkovojvoda Oldenburgský	8. čce. 1827.	27. ún. 1853.	luteránské.
34.	Ab dul-Azis, sultán Turecký	9. února 1830.	6. červ. 1861.	mohamed.
35.	František Josef I., císař Rakouský, král Český atd.	18. srp. 1830.	2. pros. 1848.	katolické.
36.	Isabella II., královna Španělská	10. října 1830.	29. září 1833.	katolické.
37.	Jiří Viktor, kníže Valdecký.	14. led. 1831.	15. květ. 1845.	luteránské.
38.	Leopold II., král Belgiecký.	9. dub. 1835.	11. pros. 1865.	katolické.
39.	Ferdinand IV. velkovojvoda Toskánský	10. červ. 1835.	20. čce. 1859.	katolické.
40.	František II., král Neapolský	16. led. 1836.	22. květ. 1859.	katolické.
41.	Ludvík, král Portugalský	31. října 1837.	11. listo. 1861.	katolické.
42.	Jan František, kníže Lichtenšteinský	5. října 1840.	12. listo. 1858.	katolické.
43.	Ludvík II., král Bavorský	25. srp. 1845.	10. břez. 1864.	katolické.
44.	Jiří I. král Řecký	24. pros. 1845.	6. červ. 1863.	luteránské.
45.	Jindřich XXII., kníže Reuss-Greizký	28. břez. 1846.	8. listo. 1859.	luteránské.
46.	Robert, vojvoda Parmánský	9. čce. 1848.	27. břez. 1854.	katolické.

Výtah

příjmů a vydání při dědictví sv. Cyrilla a Methoděje od
1. ledna až do 31. prosince 1865.

Příjem:

1. Koncem prosince roku 1864 zbylo	70.531	zl.	71 ⁵ / ₁₀	kr.
2. Přibylé jistiny (přistoupením nových údů a do- placením)	2.195	"	75	"
3. Splacené jistiny	1.000	"	—	"
4. Úroky	3.221	"	40	"
5. Ztěženeho za knihy	328	"	7	"
6. Jiných příjmů	93	"	41	"
Summa	77.370	"	34 ⁵ / ₁₀	"

Vydání:

1. Vydané úpisy	1.000	zl.	—	kr.
2. Na nová díla	9.681	"	9	"
3. Na daně	800	"	—	"
4. Jiné výlohy	110	"	14	"
Suma	11.591	"	23	"
Když se od příjmů	77.370	"	34 ⁵ / ₁₀	"
odtáhne vydání	11.591	"	23	"
zbyde pro další účtování	65.779	"	11 ⁵ / ₁₀	"

Výkaz jmění.

1. Ve veřejných fondech	59.420	zl.	—	kr.
2. U privatečků	4.340	"	—	"
3. Nedoplačků	477	"	75	"
4. Na hotovosti	1.541	"	36 ⁵ / ₁₀	"
Summa	65.779	"	11 ⁵ / ₁₀	"

V Brně, dne 31. prosince 1865.

Ludvík Tidl,
revident

Fr. Sušil,
starosta.

Fr. Maršovský,
pokladník.

Jak již v loni „Hlasem“ oznámeno, vyjde pro rok 1867 jen kalendář „Moravan“. Spolu pak sdělujem tu utěšitelnou zprávu, že pro rok 1868 vyjde II. díl cestopisu do sv. země, lečby nepředvídané a nepřekonatelné překážky v to vkročily.

Nejnovější kolkové škály.

Skála I.									
na směnky									
jenž nejsou později splatné nežli v 6 měsících ode dne vydání									
		Poplatek		Mimořádná přírážka		Úhrnem			
		zl./kr.	zl./kr.	zl./kr.	zl./kr.	zl./kr.	zl./kr.	zl./kr.	zl./kr.
v rakous. čísle									
Až do 60 zlatých rak. čísla	4	1	5						
Výše 60 až do 120 zl. r. č.	8	2	10						
120 "	16	4	20						
240 "	24	6	30						
360 "	32	8	40						
480 "	40	10	50						
600 "	48	12	60						
720 "	56	14	70						
840 "	64	17	80						
960 "	72	18	90						
1080 "	80	20	1						
1200 "	88	22	2						
1440 "	96	24	3						
1680 "	104	26	4						
1920 "	112	28	5						
2160 "	120	30	6						
2400 "	128	32	7						
2640 "	136	34	8						
2880 "	144	36	9						
3120 "	152	38	10						
3360 "	160	40	11						
3600 "	168	42	12						
3840 "	176	44	13						
4080 "	184	46	14						
4320 "	192	48	15						
4560 "	200	50	16						
4800 "	208	52	17						
5040 "	216	54	18						
5280 "	224	56	19						
5520 "	232	58	20						
5760 "	240	60	21						
6000 "	248	62	22						
6240 "	256	64	23						
6480 "	264	66	24						
6720 "	272	68	25						
6960 "	280	70	26						
7200 "	288	72	27						
7440 "	296	74	28						
7680 "	304	76	29						
7920 "	312	78	30						
8160 "	320	80	31						
8400 "	328	82	32						
8640 "	336	84	33						
8880 "	344	86	34						
9120 "	352	88	35						
9360 "	360	90	36						
9600 "	368	92	37						
9840 "	376	94	38						
10080 "	384	96	39						
10320 "	392	98	40						
10560 "	400	100	41						
10800 "	408	102	42						
11040 "	416	104	43						
11280 "	424	106	44						
11520 "	432	108	45						
11760 "	440	110	46						
12000 "	448	112	47						
12240 "	456	114	48						
12480 "	464	116	49						
12720 "	472	118	50						
12960 "	480	120	51						
13200 "	488	122	52						
13440 "	496	124	53						
13680 "	504	126	54						
13920 "	512	128	55						
14160 "	520	130	56						
14400 "	528	132	57						
14640 "	536	134	58						
14880 "	544	136	59						
15120 "	552	138	60						
15360 "	560	140	61						
15600 "	568	142	62						
15840 "	576	144	63						
16080 "	584	146	64						
16320 "	592	148	65						
16560 "	600	150	66						
16800 "	608	152	67						
17040 "	616	154	68						
17280 "	624	156	69						
17520 "	632	158	70						
17760 "	640	160	71						
18000 "	648	162	72						
18240 "	656	164	73						
18480 "	664	166	74						
18720 "	672	168	75						
18960 "	680	170	76						
19200 "	688	172	77						
19440 "	696	174	78						
19680 "	704	176	79						
19920 "	712	178	80						
20160 "	720	180	81						
20400 "	728	182	82						
20640 "	736	184	83						
20880 "	744	186	84						
21120 "	752	188	85						
21360 "	760	190	86						
21600 "	768	192	87						
21840 "	776	194	88						
22080 "	784	196	89						
22320 "	792	198	90						
22560 "	800	200	91						
22800 "	808	202	92						
23040 "	816	204	93						
23280 "	824	206	94						
23520 "	832	208	95						
23760 "	840	210	96						
24000 "	848	212	97						
24240 "	856	214	98						
24480 "	864	216	99						
24720 "	872	218	100						
24960 "	880	220	101						
25200 "	888	222	102						
25440 "	896	224	103						
25680 "	904	226	104						
25920 "	912	228	105						
26160 "	920	230	106						
26400 "	928	232	107						
26640 "	936	234	108						
26880 "	944	236	109						
27120 "	952	238	110						
27360 "	960	240	111						
27600 "	968	242	112						
27840 "	976	244	113						
28080 "	984	246	114						
28320 "	992	248	115						
28560 "	1000	250	116						
28800 "	1008	252	117						
29040 "	1016	254	118						
29280 "	1024	256	119						
29520 "	1032	258	120						
29760 "	1040	260	121						
30000 "	1048	262	122						
30240 "	1056	264	123						
30480 "	1064	266	124						
30720 "	1072	268	125						
30960 "	1080	270	126						
31200 "	1088	272	127						
31440 "	1096	274	128						
31680 "	1104	276	129						
31920 "	1112	278	130						
32160 "	1120	280	131						
32400 "	1128	282	132						
32640 "	1136	284	133						
32880 "	1144	286	134						
33120 "	1152	288	135						
33360 "	1160	290	136						
33600 "	1168	292	137						
33840 "	1176	294	138						
34080 "	1184	296	139						
34320 "	1192	298	140						
34560 "	1200	300	141						
34800 "	1208	302	142						
35040 "	1216	304	143						
35280 "	1224	306	144						
35520 "	1232	308	145						
35760 "	1240	310	146						
36000 "	1248	312	147						
36240 "	1256	314	148						
36480 "	1264	316	149						
36720 "	1272	318	150						
36960 "	1280	320	151						
37200 "	1288	322	152						
37440 "	1296	324	153						
37680 "	1304	326	154						
37920 "	1312	328	155						
38160 "	1320	330	156						
38400 "	1328	332	157						
38640 "	1336	334	158						
38880 "	1344	336	159						
39120 "	1352	338	160						
39360 "	1360	340	161						
3964									

Stanovy.

§. 1.

Účel dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

Dědictví pečuje o zvelebení lidu Moravského, jakého náš čas požaduje; o zvedení všestranné, avšak na základě víry katolické, s vyloučením všeliké politiky.

§. 2.

Prostředky k dosažení účelu tohoto.

1. Spisování a vydávání kněh a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám věku našeho prohledajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby a t. d. I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď utvrzování pravdy některé katolické, ižto se odpor časový dotýká.

Vydávati se budou Dědictvím knihy ve trojí řadě:

- a) Obšírné životopisy svatých.
- b) Spisy poučné.
- c) Spisy zábavné.

Časopisy a všelijaké listy běžné — Organem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia jest „Hlas, časopis církevní.“*)

3. Předměty umělecké, k. p. obrazy, zeměvidy čili mapy atd.

§. 3.

Šetření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, kněh, běžných, obrazů a t. d. budou se

stávající zákony tiskové zevrubně zachovávat.

§. 4.

Zřízení Dědictví.

1. Spoluúdem Dědictví státi se může každý, kdož za sebe jedenkrát za vždy položí 10 zl. stř. (10 zl. 50 kr. r. č.)

2. Kdo však témuž ústavu 100 zl. stř. (105 zl. r. č.) věnuje, považován bude za spoluzakladatele, a obdrží 4 výtisky věcí Dědictvím vydaných zdarma.

3. Kdo jednou na vždy dá 40 zl. stř. (42 zl. r. č.), bude téhož ústavu spoluúdem 1. třídy, a obdrží 3 výtisky. — Kdo 20 zl. stř. (21 zl. r. č.) dá, stane se spoluúdem 2. třídy, a obdrží dva výtisky. — Kdo 10 zl. (10 zl. 50 kr. r. č.) položí, bude spoluúdem 3. třídy, a obdrží jeden výtisk zdarma.

Kdyby bylo zapotřebí druhého neb třetího vydání některé již vydané knihy, spoluúdomé ji dostávají nebudou, nýbrž budou se prodávati ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

4. Řehole, děkanství (vikariaty), osady, kněhárny, školy, rodiny, spolky, bratrstva atd. vstupují dvojnásobným příspěvkem do spoluzakladatelství a v nadřechené třídy.

Spojí-li se pak manžel s manželkou svou v jeden toliko základ o 10 zl. stř., vydávají se jim knihy jen do úmrtí prvního z nich.

Abyste umrtí spoluúda přišlo ústavu tomuto ve známost, žádají se vel. pp. duchovní pastýřové, aby umrtí takové pokladníkovi Dědictví, třebaš přímo poštou oznámili ráčili.

*) Jelikož výborný tento katolický list všeliké zprávy stran Dědictví našeho přináší, a na něj činěné přeptávky zodpovídá, dobře by bylo, kdyby ho údomé společně podlé farních osad odbírali.

Podobné oznámení písemního zapotřebí jest, kdykoliv spoluúd některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, neb se jinam přestěhoval.

P o z n a m e n á n í 1. Rodina se béře, pokud jmeno se netratí. Dcery provdané, synů-li není, odbíratí budou knihy, pokud žijí; dítky pak jejich, jiné již jmeno nesoucí, nemají již práva tohoto.

P o z n a m e n á n í 2. Polovice vkladu, totiž 5 zl. stř. (5 zl. 25 kr. r. č.) se nepřijímá.

5. Každému volno, doplněním vkladu u vyšší třídu postoupiti. Zašle-li tudíž k. př. spoluúd 3 třídy k prvním 10 zl. stř. opět 10 zl. stř., stane se spoluúdem 2. třídy, a tak dále.

Avšak spoluúdství postoupiti jinému nedovoluje se.

6. Každý přistupující račiž jmeno a místo přebývání svého, jakož i biskupství a děkanství (vikariat) a poslední poštu z evrubně udati.

7. Každý kněz, který jest údem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, béře na sebe povinnost, buď ve slavnost, buď některý den v oktávě svatých apoštolů Cyrilla a Methodia každoročně sloužití mši svatou za všechny živé i mrtvé spoluúdy dotčeného dědictví; a bude-li libo a možno, i jinou mši svatou za obrácení národův slovanských od jednoty církevní odloučených, kterouž pobožnost jistě každý spoluúd co věrný katolik spolu konati neopomine.

8. Zemřelí, za které někdo vkladek k Dědictví učinil, tak jako ti, jižto na smrtelné posteli nejméně 10 zl. stř. za sebe do Dědictví odkázali, stávají se účastnými duchovních milostí v předešlém (7.) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vkladek učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velikost vkladu — ovšem nejméně 10 zl. stř. — po jednom výtisku dostávati má.

9. Správu Dědictví sv. Cyrilla

a Methodia vede výbor sestávající z kněží, kteří buď v Brně, buď na blízku přebývají.

10. U jiných osob a úřadů zastupuje Dědictví sv. Cyrilla a Methodia starosta, a v jeho zaměstnání jeden z jednatelů.

11. Výbor schází se čtvrtletně, a k vyzvání starostovu i častěji v Brně, aby, čeho zapotřebí v poradu bral, a většinou hlasů přítomných výborníkův o nálezech pro celé Dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo, počet údvů svých odcházejících doplniti nebo i rozmnožiti, avšak ne jinak než katolickými kněžími, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

12. Každý spoluúd Dědictví má právo, písemně návrhy své činiti a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvahu bráti, a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovati.

13. Ve sporech z poměru spolkového snad vzniklých, odvolává se k starostovi, a v domněle nedostatečném vyhovění k příslušícím c. k. úřadům.

14. Kdo témuž Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží na výslovnou žádost honorár podle výbornosti, obšírnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor úsudek pronese.

§. 5.

Rozesílání kněh a výtvorův uměleckých.

O rozesílání kněh, spisův a jiných předmětův Dědictvím vydanych postará se výbor. Každý přistupující k Dědictví račiž ihned oznámiti, jakou cestou se mu knihy mají posílati, aneb v kterém poblízkém kněhkupectví je sobě bráti zamýšlí.

P o z n a m e n á n í 1. Pravidlem u věci této ostane, co na lístku tištěno jest, že na pouká-

zání lístku svého každý spoluúd v hlavní komisi u pana Antonína Nitsche, kněhkupce v Brně, Řivnáče v Praze a Grosse v Olomúci knihy sobě vybíratí má. Kdoby však chtěl poštou knihy své dostati, raději se obrátí frankovaným listem na jmenované kněhkupectví.

P o z n á m e n á n í 2. Všeliké dopisy v záležitostech Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje buďtež posílány pod adresou na Fr. Sušila, starostu Dědictví, profesora bohosloví; **zásilky peněz pak buďtež činěny v listech frankovaných pod adresou:**

Pokladnictví sv. Cyrilla a Methoděje

z Brně (Dörrösl číslo 2).

P o z n a m e n á n í 3. Žádají se všickni, kteří buďtež Dědictví druhou polovici vkladu svého, aneb Seb.

Kubínkovi jiné peníze pro Dědictví sv. Cyrilla a Meth. dluží, aby peníze tyto též pod adresou výše uvedenou zaplatit sobě neobtěžovali a v té i v jakékoliv záležitosti Dědictví se týkající vždy číslo svého diplomu udali.

§. 6.

Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává nahledati v jednání spolku, bdíti nad zachováním nařízení u propůjčeném potvrzení daných, aneb všeobecnými předpisy stanovených, a uzná-li za potřebu, přidati spolku od příslušícího úřadu určeného císařského komisara.

2. Kdyby se spolek rozejíti měl, rozhodne výbor o jmění v duchu Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, a podá o tom předběžnou zprávu vysokému c. k. místodržitelství, a svému P. T. nejdůstojnějšímu p. biskupovi.

Ridící výbor.

Dr. th. *František Sušil*, rytíř rusk. řádu sv. Anny II. třídy, čestný kanovník, prof. theol. v Brně, starosta. — *Frant. Maršovský*, ředitel v ústavu pro hluchoněmé v Brně, pokladník. — *Jan Kř. Vojtěch*, prof. mramovědy v Brně, jednatel. — *Beneš*, děkan v Příboře. — Dr. *Jan Ev. Bílý*, poslanec na sněmu moravském, farář v Předklášteří Tišnovském. — Dr. fil. *Josef Chmelíček*, prof. pastorálky v Brně. — *Jan Faborský*, farář v Pohořelících. — *Bedřich Geissler*, skut. kons. rada, farář v Telnici. — *Tom. Hájek*, katecheta v Uh. Hradišti. — Dr. th. *Frant. Hošek*, vychovatel. — *Jan Janoušek*, tit. kons. rada, děkan a farář v Třebíci. — *Karel Kandus*, čestný kanovník Mikulovský, kons. rada, děkan a farář v Cvrčovicích. — *Guntér Kalivoda*, prelát a opat v Rajhradě. — *Pavel Křížkovský*, kněz řádu sv. Augustina v Starém Brně. — *Beneš Method Kulda*, tit. kons. rada, vikář a farář v Chlumu. — *Edvard Karlík*, kanovník v Mikulově. — *Lelek*, farář ve Vodice v Prusku. — *Karel Molitor*, farář v Brumově. — *Peregrin Obdržálek*, administr. v Pustoměři. — *Frant. Pořmon*, ředitel hlavní školy ve Slavkově. — *Em. hrabě Pötting*, kanovník Olomúcký, děkan a farář ve Švábenicích — *Jak. Procházka*, duchovní správce v klášteře Voršuli-

nek v Brně. — *Matěj Procházka*, tit. kons. rada, gymnas. prof. v Brně. — *Jiří Slota*, farář na Slovensku. — *Jan Soukup*, farář v Doubravici. — *Eduard Stuchlý*, tit. kons. rada, děkan a farář v Nosislavě. — *Bedřich hrabě Sylva-Targoucca*, kněz církevní. — *Tomáš Šimbera*, farář v Komíně. — *Arnošt Šírek*, prelát a opat v Nové Říši. — Dr. fil. *Frant. Škorpík*, tit. kons. rada, děkan a farář v Kučerově. — *Karel Šmídek*, gymnas. prof. v Brně, redaktor církev. časopisu „Hlas.“ — *Ant. Šubert*, arcibisk. pražsky notář, farář v Lulči. — *Robert Šuderla*, skut. kons. rada, děkan a farář v Modřicích. — *Šum*, děkan v Opavě. — *Josef Těšík*, tit. kons. rada, farář v Telči, bývalý c. k. školní rada. — *Ludvík Tidl*, čestný kanovník, arcikněz, děkan a farář v Újezdě. — *Ignát Wurm*, vikař v Olomouci, poslanec zemský. — *Jos. Vykydal*, farář na Velehradě. — *Fr. Veber*, farář v Miloticích, poslanec zemský. — Dr. th. *František Zeižbert*, prof. círk. dějepisu a kan. práva v Brně.

Seznam zemřelých údův dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, pokud oznámeni byli. *)

Biskupství Brněnské.

11934. Podal Vavřín, 1/4ník v Drásově.	757. Trčka Antonín, výměnkař v Ořechovím.
3403. Vozdecký František v Šitbořicích.	295. Vejhonek Jiří, 3/4ník v Ořechovím.
906. Vd. p. Seb. Jelinek, farář v Příbyslavicích.	7071. Kadlec Petr, výměnkař z Bořetic.
3432. Blumenšajn Jan, měšťan v Třešti.	9678. Macháčková Terezia v Babicích.
1512. Rožnovský Josef, 1/4ník v Holasicích.	9679. Novotná Marie v Babicích.
2472. Tesař František, 1/4ník v Šitbořicích.	367. Stohandlova Barbora, v Novém Veselí.
4179. Zejda Antonín z Hošťákova.	110. Mikšík Jakub z Vinohrádek.
8646. Skřápek Frant., obuvník v Mutenicích.	1969. Sekanina Josef v Novém Rousínově
5123. Prima Frant., domkář z Jedovnic	11461. Čech Josef, výměnkař v Sokolnicích
6103. Chrást Jiří, 1/4ník v Něm. Branicích.	618. Novotný Martin z Vážan.
8709. Keller Ignát, chalupník v Medlově.	7095. Jaroš Rehoř z Bořetic.
6186. Kohoutek Tomáš, 1/4ník v Dubňanech.	4579. Beranovský Frant. z Okřížek.
2458. Švěrák Bartoloměj, chalupník ve Švabově.	280. Wagnerova Kateřina, z Ruprechtova.
3551. Trávníček Kateřina z Batelova.	1420. Kovaříkova Maria v Křenovicích.
3073. Fiala Václav, domkář z Jevišovic.	3262. Ruiber Mikuláš v Začanech.
3217. Míča Pavel, hospodský v Jaroměřicích.	6220. Kopřiva Antonín v Nemčickách.
	7720. Vel. p. Hudec Vavřín, kaplan v Břeclavě.
	12235. Antoň Frant, 1/4ník v Hodějicích.
	736. Zapletal Jan, 1/4ník v Krásensku.

*) Uctivě se žádají p. t. duchovní správce, by ve své farnosti zemřelé spoluúdy dědictví aspoň ku konci každého roku oznámili a vždy také číslo diplomu u přidati si neobtěžovali.

1279. Nevrečný Jan, zednický palír v Brně.
 8697. Olejníček Tomáš, $\frac{1}{4}$ ník v Bilovicích.
 6726. Břinek Frant., $\frac{3}{4}$ ník v Alexovicích.
 12754. Ballon Maria, vdova v Bošovicích.
 3384. Vel. p. Král Jan, kněz círk. v Orlovicích.
 1419. Horák Antonín, krejčovský mistr v Rajhradě.
 1086. Beneš Václav, kostelník v Měnině.
Arcibiskupství Olomúcké.
 9238. Paulova Rosalia z Hartmanic.
 1952. Zalešakova Rosalia z Polešovic.
 3925. Valík Karel, $\frac{1}{4}$ ník v Pustoměři.
 3242. Řezníček Štěpán, výměnkář v Želči.
 12289. Polachova Alžběta, domkářka v Drysicích.
 10494. Boloušek Jan, familant v Hostíně.
 10494. Boloušková Maria Anna, manželka jeho.
 4775. Gaj Josef, podruh v Chvalkovicích.
 2176. Haluzikova Anna v Pavlovicích.
 1071. Zlámalova Anna v Raclavicích.
 10165. Klemešova Juliána z Králíc.
 3663. Přikryl Matouš z Králíc.
 10169. Zdražilova Tekla z Hrdibořic.
 7064. Dostalíkova Mariana z Vitonic.
 12060. Koutný Frant., $\frac{1}{2}$ ník z Vitonic.
 9848. Hekelova Maria, v Příkazích.
 824. Vel. p. Blažek Josef, farář v Hradšovicích.
 4276. Franc Bartolomej v Žešově.
 8496. Vladařova Terezia z Lipníka.
 9525. Sajovský Josef z Lipníka.
 11779. Hrabal Barbora v Bezmirově.
 9224. Švarcova Terezia z Povle.
 12850. Domaník Anna z Novosad.
 9602. Zlámalova Františka z Škaletic.
 10192. Janota Vavřín ve Vodce.
 6019. Poštolka Josef, v Třestíně.
 6020. Müller Josef v Hrabové.
 6382. Klemšova Veronika ve Zvole.
 12535. Kohoutek Magdalena v Naměšti.
Biskupství Nitranské.
 2446. Kardoš Gabriel, musikant v Nitře.
 2844. Důst. p. Tvrdý Jiří, kanovník v Nitře.
Arcibiskupství Pražské.
 7285. Vel. p. Frost Václav, ředitel ústavu pro hluchoněmé v Praze.
 3329. Lampe Josef, obchodník v Boskově.
 9077. Horák Martin, duchovní v Malešově u Kutné Hory.
 6482. Vel. p. Mudra Frant., farář ve Slavětíně.
Z biskupství Králohradeckého.
 6761. Štastná Františka, sousedka v Polné.
Z biskupství Budějovického.
 2282. Svátkova Maria, selka z Čavíně.
 6546. Nemastilova Maria z Elhenic.

Odpočinutí lehké dej jim Pane, a světlo věčné ať jim svítí. Amen.

Čtení o kalendáři.

Úvod.

V každém kalendáři nacházíme čtení rozmanitého obsahu, ale nehned také čtení o kalendáři, kteréž jest rozprava o základech, na nichž spočívá zřízení kalendáře vůbec. Nejednou se čtenáři kalendáře na mysl vtíraly otázky, na které snad nikdy ještě důkladné a srozumitelné odpovědi nenašel; k. př. co jest zlaté číslo? co epakta? co měsíčný a co slunečný kruh? co písmena nedělní? odkud to, že velikonoce někdy až dne 22. března, někdy až dne 25. dubna? proč evangelium na neděli devítník někdy se čte už v druhou neděli po třech králích a někdy až po neděli šesté? proč někdy jest jenom 23 neděl po sv. Duchu, a někdy až i 28 neděl?

Nebude-li se čtenáři stýskati, v rozbírání těchto a jiných otázek pozorně sledovati nás, zaručíme se mu odstraněním všech pochybností, jaké by se mu u věci této naskytly mohly; aniž jest se mu tuto co lekati kantorských přednášek z vyšší matematiky, anebo z astronomie, jelikož nebyl úmysl náš, vědu nějakou spisovati, nýbrž, čemu věda učí, to na rozum

sprostý sice, ale zdravý, položití, pokusili jsme se. S jakým však výsledkem, sudiž láskavý čtenář sám.

1. Co jest kalendář.

Jako prostora se měří na míle, na sáhy, na stopy a t. d., rovněž tak se rozměřuje či rozvrhuje čas na léta, měsíce, týdny, dni, hodiny a t. p. Rozměření či rozvrhnutí jednoho roku na jeho části t. měsíce, neděle a dni s připadajícími na ně svátky a slavnostmi církevními jmenujeme kalendář (od slova kalendé, což znamená první den každého měsíce) a jest buď Julianský, anebo Gregoriánský.

2. Letopočet Julianský a Gregoriánský.

Rok slunečný či občanský má 12 měsíců, nebo 52 týdnů a 1 den či vlastně 365 dní 5 hodin a bezmála 49 minut.

V obecném životě má rok 365 dní; vybývající hodiny a minuty pak činí ve 4 letech bez mála 1 den, o který každého čtvrtého léta obyčejný rok přestoupen či převýšen bývá. Takový čtvrtý rok se nazývá přestupný a má 366 dní. Tento letopočet zaveden byl od Julia Césara r. 46. před Kristem a nazývá se Julianský letopočet.

Že se však dle toho letopočtu ony vybývající hodiny a minuty berou za úplných 6 hodin, tedy se ročně chybují asi o 11 minut, o které se rok neprávě prodlužuje, kterážto chyba po 400 letech již celé 3 dni obnáší. Tato chyba v letopočtu vyrostla v 16. století až na 10 dní a byla příčinou, že se jarní rovnodennost z pravého místa svého (21. března, začátek jara) hnula a v kalendáři o 10 dní pozadu zůstala, či kalendář o 10 dní předstihla, anebo sprostě řečeno, že jarní rovnodennost nastala dne 11. března. Proto papež Řehoř XIII. r. 1582 nařídil, aby se v měsíci říjnu téhož roku 10 dní z kalen-

dáře vypustilo v ten způsob, aby po sv. Františku Seraf. (4. října) následující den nebyl 5., nýbrž 15. den října. Tímto během chyba, která se byla po tolika stoletích do letopočtu vloudila, jedním rázem okamžitě napravena a jarní rovnodennost k předešlému právu svému navracena jest. Aby se však budoucně tatáž chyba neopakovala, a rovnodennost jarní od 21. března se nikdy nehnula, ustanovil tentýž papež Řehoř XIII.: 1. aby každý čtvrtý rok býval přestupný, jaké prvé; 2. aby každý stý rok, t. j. rok, který se píše bez desítek a bez jednotek, ač by měl býti přestupným, zůstal jen obyčejným do třetice; 3. aby každý čtvrtý z těchto stých roků byl zase přestupným, a sice v ten způsob, aby rok 1600 byl ještě přestupným, rok 1700, 1800 a 1900 ale jen obyčejným, a rok 2000 zase přestupným a tento pořádek aby se po všechny budoucí časy zachovával. Tento letopočet se nazývá Gregoriánský či nový, a zaveden jest ve všech křesťanských zemích všech světa dílů, vyjmouc křesťany církve východní, Řeky, Rusy a t. d., kteří se drží starého či Julianského letopočtu a za našich časů v datum či v počítání dní měsíčních již o 12 dní za námi zůstávají pišíce k. př. dne 13. ledna teprv 1. ledna, a 31. prosince teprv 19. prosince. V přístím století budou čítati o 13 dní méně, nežli my.

Kalendář dle starého letopočtu upravený nazývá se Julianský; zřízený pak dle nového letopočtu jest Gregoriánský.

Že papeži Řehorovi XIII a celému katolickému světu tolik záleželo na opravení letopočtu Julianského, nebude nikomu divné, kdo pováží, že se dle správného stanovení jarní rovnodennosti řídí slavnost Paschy či velikonoce a s ní všech ostatních pohyblivých svátků celého roku. Nebo pravidlem již od sněmu Nicejského r. 325 zůstává,

že velikonoc slaviti sluší v neděli po prvním úplňku na jaře, kterýž jest 14. den luny, novoluní či nového světla připadajícího mezi 8. března a 5. dubna oba tyto dni do počtu zahrnujíc. Hněli se tedy skutečná rovnodennost z pravého místa svého (21. března), tak se může přihoditi, a u křesťanů církve východní stává se někdy až posud, že první úplněk jarní již skutečně nastal, aniž by se za takový považoval, a velikonoc se tudý slaví, až když luna již po druhé na jaře jest v úplňku.

Jediný příklad to vysvětlí. Dejme tomu, žeby dne 16. března nastalo novoluní, tedy bude 29. března luna v úplňku, a to bude skutečně první úplněk na jaře. Pripadneli 30. března na neděli, tak sluší na tento den slaviti boží hod velikonoční. Již pak dlé Julianského letopočtu 16. března jest teprv 4. března, a 29. března teprv 17. března; řečený úplněk nemůže tedy býti považován za úplněk jarní, poněvadž dle tohoto letopočtu nastal před rovnodenností, a musí se čekati na nejbližší příští úplněk, který však skutečně již druhý jarní jest. A předce křesťané církve východní z nenávisti proti církvi katolické při starém letopočtu urputně setrvávají, aniž se s ostatním vzdělaným světem v letopočtu srovnati chtějí.

3. Rok a části jeho.

Jak již podotknuto, jest rok buď obyčejný, anebo přestupný. Přestupným se nazývá, že obyčejný rok o 1 den přestupující převyšuje, kterýžto přestupný den v měsíci února po 24. se vkládá a tento měsíc o 1 den prodlužuje tak, že místo 28 dní má 29.

Obyčejný rok má 52 neděl a 1 den; přestupný rok 52 neděl a 2 dni. Z toho viděti, že se obyčejný rok s tím samým dnem týhodním končí, s kterým byl začal. Začal-li tedy obyčejný rok s nedělí, kon-

čiti se musí též s nedělí, aby nový rok nejbližší příští započal s pondělím. Rok přestupný však, započal-li se nedělí, končí s pondělím, a začátek nejbližšího příštího roku obyčejného se učiní s úterým, aby s úterým zase dokončil a středu svému nástupci odkázal a t. p.

Rozvržení roku na 12 měsíců zde mlčením pomijíme. — Dnové měsíců znamenají se ciframi, a jelikož latinské listiny se obyčejně končí slovem: Datum t. j. dáno, a pak se připojuje den, měsíc a rok vyhotovení listiny, tedy vůbec den měsíce slove datum, kteréhožto slova i my zde užívati budeme, abychom dni měsíce s dněmi týhodními nemíchali a krátkosti u výrazu doctlili.

Datum připadá každého roku na jiný den týhodní, jak jsme viděli. Když se však mluví o kalendáři vůbec a ne o kalendáři, na zvláštní rok, tu se dnové týhodní znamenají písmenami, jak to v některých modlitebních knížkách nalazáme. Znamenali se prvních 7 dní měsíce ledna literami: *a, b, c, d, e, f, g*, a následující dnové v roce v tomtéž pořádku od *a* až do *g*, tedy musí 31. ledna dostati *c*, 1. února *d*, a t. d. a poslední den v roce *a*. Každý den v roce, následně i každý první den měsíce má vždy tu samou literu ale tatáž litera každého roku jiný den týhodní vyznamenává. Písmeny prvního dne měsíců jsou:

1. ledna <i>a</i>	1. července <i>g</i>
1. února <i>d</i>	1. srpna <i>c</i>
1. března <i>d</i>	1. září <i>f</i>
1. dubna <i>g</i>	1. října <i>a</i>
1. května <i>b</i>	1. listopadu <i>d</i>
1. června <i>e</i>	1. prosince <i>f</i>

Tento pořádek liter by se nemohl zachovati, ale musel by se v přestupném roce zrušiti, kdyby se toho nebylo odvarováno tím, že přestupný den (25. února) dostává písmenu svého předchůdce (24.

února), totiž *f* tak, že oba dni mají *f*; pak musí 26 února dostat *g*, 27. února *a*, 28. února *b*, 29. února *c*, aby 1. března mohl zase mít *d*, jako v roce obyčejném.

4. Písmena nedělní.

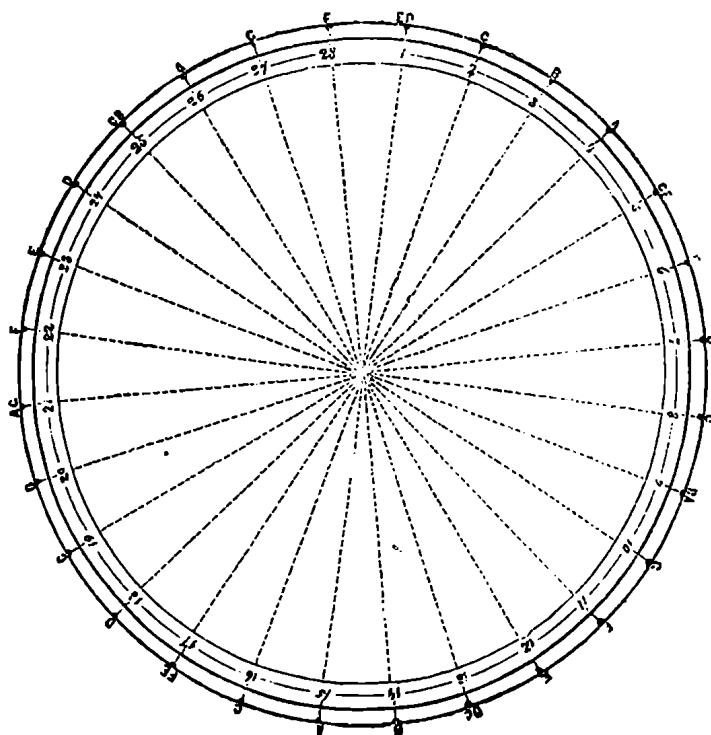
Písmena, která na první neděli v lednu připadne, jest písmenou nedělní po celý rok. Tyto písmeny nedělní se rok po roce střídají v pořádku opácném: *G F E D C B A*; nebo, připadne-li k. př. 1. ledna na neděli, bude toho roku, je-li obyčejný, písmenou nedělní *A*; pak bude *b* znamenati pondělí, *c* úterý, *d* středu, *e* čtvrtek, *f* pátek, *g* sobotu a *A* zase neděli, a tak po celý ten rok, až i poslední den v roce tomto bude neděle, proto že má literu *A*. Pak připadne budoucího roku 1. ledna na pondělí; *a* bude tedy znamenati pondělí, *b* úterý, *c* středu, *d* čtvrtek, *e* pátek, *f* sobotu, *G* neděli, {a toto *G* zůstane potom písmenou nedělní po celý rok, není-li rok přestupným; následujícího roku nastoupí *F* právo litery nedělní a t. p.

Po sedmi letech měly by se

tytéž litery nedělní navrátiti; ale že každého čtvrtého roku jeden den se vkládá, tedy dostává každý přestupný rok dvě nedělní písmeny, z nichž první až včetně do 24. února právo své drží, od 25. února pak až do konce roku druhá platnosti nabývá; k. př. r. 1868 bude přestupný rok, mající na počátku písmenu nedělní *E*, poněvadž roku toho první neděle připadne na den 5. ledna, jenž má literu *e*. Tato písmena nedělní bude v platnosti až do 24. února. Nejbližší potom neděle připadne na 1. března, který má lit. *D*; tato zůstane pak písmenou nedělní až do konce roku, a každé datum s lit. *D* bude neděle. Rok 1869 dostane *C* za písmenu nedělní, kdežto by byl měl a musel dostat *D*, kdyby r. 1868 nebyl přestupným býval.

To přetržení posloupnosti liter nedělních, ač' může-li se to přetržením nazývati, stává se v 28. letech sedmkrát, nebo tolik jest přestupných roků v době 28 leté; a po 28 letech tytéž litery nedělní se opět navracují v téže posloupnosti, jako v předešlé době 28leté.

A. 5. Slunečný kruh.

Doba 28 let, po jichž uplynutí neděle a následovně i všední dnové rok po roce zase na to samé datum připadají, jako v předešlé době 28leté, nazývá se slunečný kruh obsahující 28 čísel a jím odpovídající písmeny nedělní. Viz jeho vypočtení na obrazci A. Čísla znamenají, kolikáté místo v slunečném kruhu jistý rok zaujímá, a ukazují, jakou literu nedělní takový rok mítí musí. Tento slunečný kruh ale má platnost jen pro 19. století a skončí se rokem 1899. Rok 1900 bude pátý v kruhu slunečném, měl by tedy dle kruhu, který nyní v platnosti jest, mítí *G F* za písmeny nedělní, jelikož by měl býti rokem přestupným, ale že bude jen rokem obyčejným z příčiny nahoře uvedené, dostane *G* za nedělní, a rok 1901, který bude šestý v kruhu slunečném a měl by mítí *E* za písmenu nedělní, dostane *F*; r. 1902 sedmý v kruhu slunečném bude mítí *E*, r. 1903 osmý v kruhu = *D*; r. 1904 devátý v kruhu a spolu přestupný = *C B* a t. d. Takovým způsobem se musí upravit slunečný kruh pro 20. století.

Chceme-li nalézt písmenu nedělní kteréhokoli roku, vypočítejme sobě napřed, kolikátým jest on v kruhu slunečném. Přidejme totiž k číslu toho roku, jehož písmenu nedělní hledáme, číslo 9 a dělme součet číslem 28, zbytek pak po dělení zůstávající ukáže nám, kolikáté místo v kruhu slunečném rok ten zaujímá; k. př. chceme-li znáti číslo kruhu slunečného r. 1868 přidejme 9 a součet bude = 1877; dělme tento součet číslem 28, a uhlídáme, že zbytek jest = 1. Rok 1868 bude tedy první v kruhu slunečném a jemu odpovídají litery nedělní *E D*; bude to tedy rok přestupný, v němžto *E* bude písmenou nedělní až do 24. února; od 25. února pak *D* až do konce roku.

Písmena nedělní jest velmi důležitá a v letopočtu znamenitou pro-

vodí hru, neboť v nerozlučném přátelství s Epaktou stanoví datum, na které velikonoce v jistém roce připadnouti musí, aniž zbude té nejmenší pochybnosti. Je-li však datum velikonočního božího hodů známo, tak se dá kalendář beze vší nesnáze okamžitě na celý rok upravit, jak níže uvidíme. Tu ale již nastává otázka:

6. Co jest Epakta ?

Víme, že slovo měsíc znamená netoliko dvanáctou část roku slunečného, ale také měsíc nebeský či lunu, kteréhožto slova často užívati musíme, abychom měsíce roční s měsícem nebeským nemátli. Luna ukazuje nám celé kolo osvětlené, když jest se sluncem v protivě; jak mile se odtud vzdaluje, ubývá strany osvětlené a říkáme, že měsíc jde dolů. Této strany osvětlené ubývá pořád více, až luna přijde se sluncem v nejbližší spojení, kdežto pak celé kolo její stane se tmavým, čemuž říkáme novoluní či nový měsíc aneb nové světlo. Po novoluní začne osvětlené strany zase přibývati, jako prvé jí ubývalo, a pravíme, že měsíc roste, či že jde nahoru, až se opět celá strana luny zraku našemu osvětlená ukaže, což jmenujeme plnoluní, či úplněk, anebo měsíc jest na plno.

Doba, kterou měsíc potřebuje k svému obnovení se, či doba od jednoho novoluní k druhému, nazývá se synodický měsíc, a obnáší v průměru $29\frac{1}{2}$ dne. Dvanáct takových synodických měsíců nazývá se rok luny či lunární, který má 352 dní. Jest tedy rok lunární o 11 dní kratší roku slunečného a počet dní, o které rok lunární od roku slunečného převyšén bývá, anebo počet dní od posledního novoluní prosincového až do 1. ledna roku budoucího nazývá se Epaktou, která jest klíčem otvírajícím bránu do paláce roku nastávajícího, rozličnými památkami, svátky a slavnostmi církevními ozdobeného a vystroje-

ného. Znáš-li Epaktu kteréhokoli roku; víš-li kolikátého dne před novým rokem slunečným nová luna v prosinci nastala, již sobě upravit můžeš kalendář na celý rok, ba na kolik roku by jsi chtěl.

Než kterak ten klíč nalézt? Kdo hledá, nalezne; pojďme tedy a hledejme spolu.

Dejme tomu, žeby prvního roku novoluní nastalo dne 1. ledna; tedy splyne toto novoluní či počátek nového roku lunárního s počátkem roku slunečného v jedno, a Epakta nebude žádná či $= 0$, což si poznamenejme hvězdičkou *. Než se rok s rokem sejde, skončí luna dvanáctý měsíc svůj o 11 dní dříve, nežli slunce, t. asi 20. prosince; a těchto 11 dní bude Epaktou roku nejbližšího, druhého.

V druhém roce případnou všechna novoluní o 11 dříve, než v roce prvním, následovně skončí se druhý rok lunární o 22 dní dříve roku slunečného, t. asi 9. prosince, a těchto 22 dní bude Epaktou třetího roku slunečného.

V třetím roce přirazíme k poslední Epaktě zase 11 dní, objevilo by se nám č. 33. co Epakta čtvrtého roku, novoluní nastane asi 29. listopadu. Že ale 30. dne na to musí býti opět novoluní v prosinci, tak bude třetí rok lunární o 1 synodický měsíc mít více a bude to přestupný rok lunární mající 13 synodických měsíců, což se nazývá Embolismus či přebytek. Musíme tedy od oněch 33 dní odčítati 30. a zbytek bude $= 3$, t. j. tři dni před novým rokem slunečným nastane novoluní asi 28. prosince, a tyto 3 dni budou Epaktou čtvrtého roku slunečného.

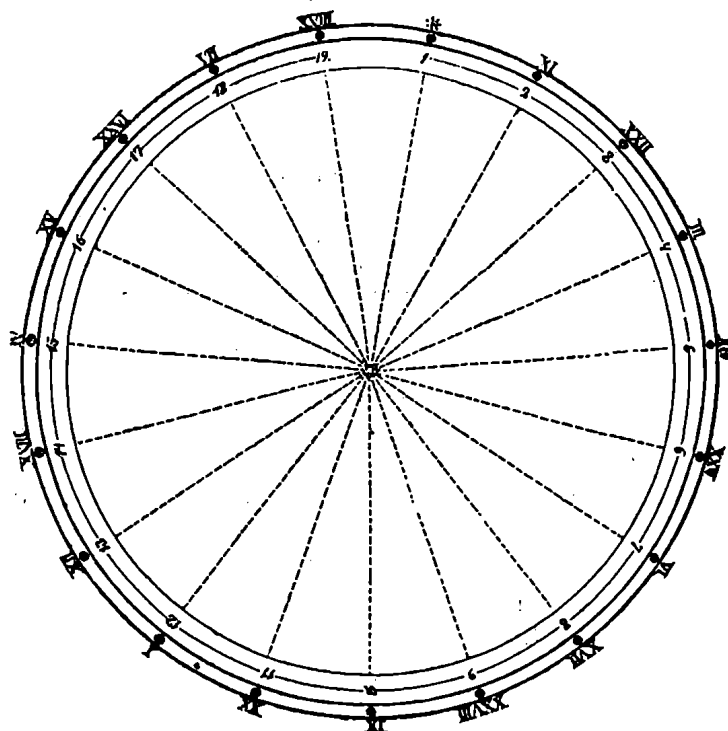
Budeme-li takto pokračovati dále, v každém roce k předešlé Epaktě č. 11 přirážejíce a od čísla nadřicátého číslo 30 odčítávajíce, objeví se nám řada Epakt následující: 1. *; 2. XI; 3. XXII; 4. III; 5. XIV; 6. XXV; 7. VI; 8. XVII; 9. XXVIII; 10. IX; 11. XX; 12. I;

13. XII; 14. XXIII; 15. IV; 16. XV; 17. XXVI; 18. VII; 19. XVIII.

Od dvacátého roku počínají nové luny i úplňky rok po roce bez mála na ty samé dni připadati, jako v předešlé době 19leté, a táž řada Epakt bude se zase opakovati, aniž jaké změny utrpí, a to po každé době 19leté.

Doba 19letá, po jejíž uplynutí všechna novoluní a plnoluní rok po roce bez mála zase na to samé datum připadají, jako v předešlé době 19leté, nazývá se **měsíčný kruh**, jehož vypočtení na obrazci B. Arabské cifry tohoto kruhu jmenují se zlatými čísly, protože se v římském a alexandrinském kalendáři zlatou barvou přepisovaly ke každému datum, na které novoluní připadlo. Zlaté číslo nám oznamuje, kolikátým by jistý rok byl v kruhu měsíčním, a jaká Epakta jemu odpovídá, kterážto se římskými ciframi označuje. Chci-li tedy věděti Epaktu některého roku, musím sobě napřed vypočítati zlaté číslo toho roku. To ale vypočítám, když číslo roku, jehož Epaktu hledám, o 1 zvýším a součet číslem 19 dělití budu; zbytek pak, který po dělení zůstane, bude zlatým číslem; k. př. hledaje zlaté číslo r. 1868 přidám 1 a součet bude $= 1869$; nyní budu toto číslo dělití číslem 19, a objeví se mi po dělení zbytek $= 7$. Zlaté číslo roku 1868 bude tedy 7, t. j. rok 1868 bude sedmým v kruhu měsíčním a tomu číslu odpovídá Epakta VI. Ale byt bychom toto poslednější nevěděli, můžeme si Epaktu vypočítati ze zlatého čísla takto: My zmenšíme zlaté číslo o 1; pak budeme zbytek číslem 11 násobiti a součin tento číslem 30 dělití; zbytek který se nám po dělení objeví, bude Epaktou, a nezbude-li ničeho, bude Epakta $= 0$ či *, což ale beztoho se ví ze zlatého čísla 1. K. př. Zlaté číslo r. 1868 jest $= 7$; zmenším-li toto číslo o 1, zůstane 6; budu-li

B. Měsíčný kruh.

tento zbytek číslem 11 násobiti, bude součin = 66; nyní potřebuji součin tento jen číslem 30 děliti, a objeví se mi zbytek = 6, kterýžto zbytek bude Epaktou r. 1868 t. VI. Sestavíme-li si všechny Epakti vedle dat měsíčních, a sice pro měsíce březen a duben, poněvadž mezi 8. března a 5. dubna připadá novoluní prvního měsíce na jaře, tak dostaneme tabulky vypadající, jak na obrazci C a D viděti. První řada na těchto tabulkách znamená Epakti, druhá řada dny týždní písmenami vyznačené, a třetí řada datum měsíční. Užívá se pak tabulek těchto následujícím způsobem. Napřed se vyhledá na tabulce Epakta jistého roku; vedléstojící datum ukazuje, na který den v měsíci připadne novoluní, písmena pak, na jaký den týždní se to stane, známa-li toliko písmena nedělní, která se vyhledati musí. K. př. Epakta roku byla by VI; tuto Epaktu si vyhledám mezi 8. března a 5. dubna, a uvidím, že stojí vedlé datum 25. března; toho dne tedy připadne onoho roku první novoluní jarní, či nová luna prvního měsíce na ja-

ře; datum pak samo nese písmenu g, a poněvadž Epakta VI. bude Epaktou r. 1868, který bude prvním v kruhu slunečném, jemuž odpovídá nedělní písmena D (od 25. února počínajíc) jak jsme nahoře vyložili, tedy bude g znamenati středu.

Již pak dosti řeči té o Epaktách, abychom čtenáře teď úprkem přivedli k poznání, na čem se zakládá podstata kalendáře, a jak snadno jest, kalendář pro celý rok sobě upravit; ačkoliv by nám ještě bylo promluvit o Epaktách měsíčních, o kterých však zde zúmyslně pomlčíme, abychom čtenáře nemátli.

Všecko, co jsme posud obšírně a makavě vykládali o kruhu slunečném a o písmeně nedělní, o kruhu měsíčním a o Epaktách, směřovalo jenom k tomu, abychom ukázali, jakým způsobem se vypočítati dá, na který den v roce slaviti sluší boží hod velikonoční, který jest středem všech pohyblivých svátků a slavností církevních celého roku. A poněvadž veliké příčiny mívají také veliké následky, nebude nikomu divné slyšeti, že i

kalendář pro celý rok od jediného dne v roce závisí, t. od slavnosti velikonoční, o které nám tuto přijde pověditi.

7. Slavnost Paschy či velikonoci.

Už nahoře podotknuto, že tato slavnost se řídí déle prvního novoluní jarního; a jaro začíná dne 21. března. Jest však luna téhdáž první jarní, když 14. den její t. plnoluní připadne nejméně na den 21. března, a nejpозději na den 18. dubna, oba tyto dny do počtu zahrnujíc. Nastala-li by nová luna ku příkladu dne 7. března, tak by byl 14. den její či úplněk 20. března, tedy před rovnodenností, či před začátkem jara, nebyla by to tedy luna jarní, a muselo by se čekat, až 30. den na to t. 5. dubna opět novoluní nastane, kteréž by potom bylo první na jaře. Naproti tomu, nastalo-li by novoluní 6. dubna, tedy, čítáme-li 30 dní nazpět, vidíme, že předešlé novoluní připadlo 8. března, jehož 14. den jest 21. března, následovně už luna jarní, a ona dne 6. dubna nastavší byla by už druhá na jaře. Předeslavše toto opakujeme, co už nahoře povědino, že již od sněmu Nicejského r. 325 pravidlem zůstává, aby se velikonoc slavila vždycky v tu neděli, která následuje hned po prvním úplňku jarním, s tou jedině výminkou, aby, když tento úplněk připadne na neděli, v kterou židé slaví paschu, tato slavnost se světila v neděli po úplňku nejbližší příštím. K. př. kdyby dne 23. března nastalo novoluní, a 14. dne t. 5. dubna na to plnoluní, a byla by toho dne neděle, tedy se neslaví velikonoc dne 5., nýbrž 12. dubna, abychom se v slavení Paschy s židy nesešli.

8. Jak se kalendář upravuje.

Nyní již bezpečně přikročíme k sestavení kalendáře, pro

kterýkoli bychom chtěli rok. Nejprve zajiště hledati musíme Epaktu roku toho; tuto pak najdeme, když sobě vypočítáme zlaté číslo, jak jsme se nahoře učili, a ze zlatého čísla Epaktu způsobem vyloženým. Epakta-li známa, hledati sluší písmenu nedělní, kterou najdeme, vypočítáme-li sobě číslo kruhu slunečního, kteréž ukazuje, jaká písmena nedělní jemu odpovídá. Znájíce pak Epaktu i písmenu nedělní, nemůžeme býti déle v pochybnosti, na který den připadnouti musí slavnost Paschy. My si totiž mezi 8. březnem a 5. dubnem vyhledáme na tabulce *C* a *D* Epaktu nalezenou a vedlé stojící datum měsíční; toto pak jest datum nové luny prvního měsíce na jaře; 14. den luny této bude úplněk, a první písmena nedělní běžící po tomto úplňku oznámí nám den, na který sluší slaviti velikonoc.

Tato pravidla mají tak bezpečné platnosti, že se všechny Epakty se svými nedělními písmeny z jedné, a s daty velikonoční slavnosti ze strany druhé v tabulku sestavily, jak na obrazci *E* viděti; aniž dovoleno od pravidel těchto odstoupiti, byťby tředa v některém roce nová a plná luna ve skutečnosti o den dříve nebo později nastala.

Jak mile datum slavnosti velikonoční nalezeno, jest ostatní upravení kalendáře na celý rok jen pouhou bříčkou.

Připravím si totiž kalendář rozdělený na měsíce a dny, které vyplním s patřícími daty a dny týhodnými v písmenách od *a* do *g*, vyznačiv všechny neděle písmenou velikou nebo barevnou, a zapisu si v náležitý den Paschu, či velikonoční boží hod. Pak čítati bude 6 neděl postních před velikonocí; — před neděle postní si postavím 3 neděle devítňikové; — středa mezi druhou nedělí po devítňiku a 1 nedělí postní jest popeleční. Neděle

pak mezi slavností zjevení Páně (6. ledna) a mezi nedělí Devítník Páně nějaká neděle, jest druhou po uosj neděle po 3 králích. Případ. ne-li mezi novým rokem a zjevením Páně nějaká neděle, jest druhou po Narození Páně.

C. Březen.

Epakty	Dnové týhodní	Datum
*	d	1
29	e	2
28	f	3
27	g	4
26	a	5
25	b	6
24	c	7
23	d	8
22	e	9
21	f	10
20	g	11
19	a	12
18	b	13
17	c	14
16	d	15
15	e	16
14	f	17
13	g	18
12	a	19
11	b	20
10	c	21
9	d	22
8	e	23
7	f	24
6	g	25
5	a	26
4	b	27
3	c	28
2	d	29
1	e	30
*	f	31

D. Duben.

Epakty	Dnové týhodní	Datum
29	g	1
28	a	2
27	b	3
26	c	4
25 24	d	5
23	e	6
22	f	7
21	g	8
20	a	9
19	b	10
18	c	11
17	d	12
16	e	13
15	f	14
14	g	15
13	a	16
12	b	17
11	c	18
10	d	19
9	e	20
8	f	21
7	g	22
6	a	23
5	b	24
4	c	25
3	d	26
2	e	27
1	f	28
*	g	29
29	a	30.

E. Tabulka paschalná.

Písmeny nedělní	E p a k t y								Slavnost velikonoční
<i>D</i>	23 22 15 7 1	20 14 6 *	18 12 4 28	17 11 3 26	. 9 . 25	. . .	. . .	. . .	22. března 29. " 5. dubna 12. " 19. "
<i>E</i>	23 20 14 7 *	22 18 12 6 28	17 11 4 26	15 9 3 25	. . 1	. . .	. . .	. . .	23. března 30. " 6. dubna 13. " 20. "
<i>F</i>	23 20 12 6 28	22 18 11 4 26	17 9 3 25	15 7 1	14 . *	. . .	. . .	. . .	24. března 31. " 7. dubna 14. " 21. "
<i>G</i>	23 18 12 4 28	22 17 11 3 26	20 15 9 1 25	. 14 7 * .	. . 6	. . .	. . .	. . .	25. března 1. dubna 8. " 15. " 22. "
<i>A</i>	23 18 11 4 26	22 17 9 3 25	20 15 7 1	. 14 6 * 28	. 12 .	. . .	. . .	. . .	26. března 2. dubna 9. " 16. " 23. "
<i>B</i>	23 17 9 3 26	22 15 7 1 25	20 14 6 * 28	18 12 4 . .	. 11 .	. . .	. . .	. . .	27. března 3. dubna 10. " 17. " 24. "
<i>C</i>	23 15 9 1 25	22 14 7 * 28	20 12 6 26	18 11 4 . .	17 . 3	. . .	. . .	. . .	28. března 4. dubna 11. " 18. " 25. "

Tak mám upravený kalendář od nového roku až do velikonoci. Nyní si zaznamenám 6 neděl po velikonoci, a ve čtvrtek po 5. neděli slavnost Božího vstoupení. Sedmá neděle po velikonoci jest boží hod svatodušní; a ostatní neděle až k 27. listopadu jsou neděle po sv. Duchu. Ve čtvrtek mezi 1. a 2. nedělí po sv. Duchu je slavnost Božího Těla. Čtyry neděle mezi 27. listopadu a 25. prosince jsou neděle adventní a neděle mezi vánočním božím hodem a novým rokem budoucím jest první po Narození Páně.

Svátky a slavnosti připadající vždy na to samé datum, jsou stále, aniž se v obecném životě svěcení jejich na jiné datum přenáší, vyjmouc jediné slavnost Zvěstování P. Marie, kteráž, připadne-li na zelený čtvrtek, veliký pátek, bílou sobotu, a boží hod velikonoční, se přeloží na pondělí po průvodní neděli.

A tak jsem tebe, milý čtenáři, bohda již naučil kouzlům kalendářníků, a jsem přesvědčen, že ti bude nyní snáze, kalendář, na který bys

chtěl rok, upravit, než vypočítati, jaká povětrnost bude v roce tom, čehož všemi počty celého světa nedovedeš, leč bys chtěl sebe a dobrých lidí balamviti.

Mnohé otázky, na které jsi posud darmo hledal odpovědi, najdeš zde rozřešené způsobem takovým, že ti nebude zapotřebí vědomostí ani z astronomie či hvězdářství ani z vyšší matematiky či počtářství tobě nepřístupného, abys vyrozuměl věcem, o nichž se vykládá jenom těm, kteří vědám zasvětili život svůj.

Že jsem místy až rozvláčně sobě počínal, nebudiž mi za zlé pokládáno, jelikož sprostému rozumu něco jen napověděti a nedopověděti, jest prázdného jej od sebe propouštěti. — Při všem tom však nevím, bude-li kdo z čtenářů „Moravana“ míti tolik trpělivosti, by pro příští léta sám kalendář sobě upravil; nepochybně skoro každý raděj počká, až se mu nový kalendář do rukou dostane, by se dozveděl, kdy výroční slavnosti a svátky připadají. —

Em. Frant. Mittner,
farář.

Jak Bedřich II. král pruský Rakousku urval kus Slezska.

Pruští a jiní protestanští dějepiscové vychvalují Bedřicha II., krále v Prusích, za znamenitého hrdinu a za zvláštního ochránce náboženství protestantského. Dle jejich rozsudku nebylo nikdy většího muže a znamenitějšího panovníka, než-li on byl. My nechceme popírat, že Bedřich II. od Boha obdařen byl nadobyčejnými vlohami, že vynikal bystrostí ducha nad vrstevníky své a že jmenovitě u válečném umění byl mistrem. Avšak ku pravé velikosti náleží mimo bystrost ducha také mravnost a ušlech-

tilost povahy; kdyby kdo obrátil celý svět na ruby a nevyznamenal by se zároveň šlechtnými mravy a šlechtností mysli, pak jej nikdy za velikého muže považovati nemůžeme, když není zároveň vzorem a příkladem jiným ve skutcích počestných. Takovým mužem ale nebyl Bedřich II. On dovedl sice zvítěziti nad nepřátely v mnoha válkách; ale války ty podnikal bez spravedlivých příčin jsa k nim popuzován jen sobectvím a chtivostí, panství své rozšiřovati.

Jsa ještě jinochem nemohl se nikterak srovnati s otcem, který přísně k tomu dohlížel, aby syn jeho v kázni mravní vychován byl. Přísnost ale a kázeň nebyly po chuti mladistvého nevěrce, který sobě liboval v rouhavých spisích Voltaire-a, v nichž každé náboženské vyznání směšným se činilo. I na Bedřichovi II. dotvrdila se pravdivost výroku: kdo nemá náboženství, nemá také mravnosti. Otec Bedřichův ustavičně měl co kárati na králevici mladém pro jeho hejřivou a rozpustilou mysl, až konečně nesrovnalost obou povah dosáhla nejvyššího stupně. Dějiny nám vypravují, že Bedřich II. s jakýmsi Kattem pro nějaký zlý skutek ze zemí otcovských utéci chtěl. Jaký to zlý skutek byl, posud se neví; ovšem musel býti veliký, jelikož průvodce mladého králevice byl k smrti odsouzen a on sám uvězněn. Král zřídil vojenský soud nad synem svým, který se skládal z 15 členův, z nichž 13 Bedřicha k smrti odsoudilo. Z rozsudku toho lze poznati, že zločin spáchaný musel býti neobyčejný, když otec nad synem vysloviti nechal ortel smrti. Císař Karel VI. uslyšev to, co v Berlíně na dvoře pruském se děje, ujal se mladého králevice a poslal králi přímlovčí list, v němž slovy vřelými za mladého nešťastníka orodoval. Král dal tímto listem se pohnouti a vzal zase na milost syna k smrti odsouzeného; pravil ale k rakouskému vyslanci: „Císař neví, co činí žádaje život tohoto mladíka. Dvůr vídeňský chová hada v nádrah. On jest zlým člověkem, který potomstvu bude nebezpečen.“ Otec znaje syna, dobře prorokoval. Ačkoli císař Karel VI. nezakusil nevďěčnosti od Bedřicha II., kterémuž život zachoval, předce Bedřich uvalil veliké trpkosti na dceru svého největšího dobrodince, na císařovnu Marii Terezii.

Císař Karel VI. měl jediného syna, Leopolda jmenem, který ale

několik měsíců po narození zemřel, tak že císaři zůstaly jen tři dcery, Marie Terezia (narozena 1717), Marie Amalie a Marie Anna. Jelikož ale na základě dřívějších smluv v rodině Habsburské učiněných tyto jeho dcery neměly práva k posloupnosti; jelikož v království Českém a Uherském právo k posloupnosti po přeslici nemělo platnosti, musel císař Karel VI., chtěv nejstarší dceři své, Marii Terezii, dědictví zemí rakouských zůstaviti, na nějaký prostředek mysliti, kterým by ona právo posloupnosti dosáhla. Poradiv se s několika velmoži ze všech zemí rakouských zřídil tak zvanou pragmatickou sankci, v níž se ustanovilo, že všechny země rakouské t. j. dědičné země německé, pak země české a uherské mají pro všechnu budoucnost zůstati nerozdílnými a spojenými nerozlučitedlným svazkem. Právo k posloupnosti ustanoveno takto: především mají a základě prvorozenství následovati dcery císaře Karla VI. a potomkové jejich; pak dcery po nebožtíku bratru císaře a jejich potomstvo a naposledy královna Portugalská a pak dcery císaře Leopolda a jejich potomstvo. Dcery bratra Karla VI. totiž císaře Josefa I. vzdaly se všeho práva k posloupnosti v Rakousku, když jedna za knížete Saského (1719) a druhá za kurfirsta bavorského (1722) se vdala. Stavové jednotlivých zemí rakouských uznali pragmatickou sankci všickni, tak že dne 6. prosince 1724 slavně vyhlášena býti mohla; taktéž ostatní knížata evropská v rozličných letech ji uznali a jmenovitě král pruský, Bedřich Vilím, otec Bedřicha II., přistoupil k ní léta 1726. A když r. 1735 i Francouzsko tuto sankci pragmatickou zaručilo, domníval se Karel VI., že dceři své posloupnost a dědictví nade vší pochybnost ubezpečil. A kterak mohl o tom pochybovati, když stavové čeští a uherští ji uznali, když vsickni mocnářové evropští za ni ručili?

Když císař Karel VI. dne 20. října léta 1740 zemřel, uvázala se skutečně jeho nejstarší dcera Maria Terezia, vdaná za velkovévodu Toskanského, Františka Lotarynského, v země rakouské, kdežto v království pruském téhož roku stal se králem Bedřich II. po smrti otce svého, který dne 31. máje l. 1740 s tímto světem se rozžehnal.

Bedřich II. nastoupil tedy vládu asi o půlpata měsíce dříve nežli Marie Terezia.

Sotva ale dosedla Marie Terezia na stolec habspurský, začali někteří z týchž panovníků, jenž pragmatickou sankci zaručili, docela jinak se chovati, než-li císaři Karlovi VI. slibem se byli zavázali. První, který se proti mladé Císařovně pozdvihoval, byl staletý sok a odpřisáhaný nepřítel Rakouska, král Francouzský. Z návodu jeho začal se hlásiti na základě lichých práv k dědictví v zemích českých kurfirst Bavorský, Karel Albrecht, ač jeho manželka, když se za něj vdávala, všeho práva k posloupnosti v Rakousku se odřekla. Nemožná se odvolati na práva manželky své, tvrdil, že k zemím českým a k dědičným má starší právo, jelikož bezprostředně pochází od Anny, nejstarší dcery císaře Ferdinanda I. který prý ve svém závětu ustanovil, aby potomkové jeho dcer dědili, kdyby žádných mužských potomkův více nebylo. Nechceme ani k tomu poukazovati, že toto ustanovení císaře Ferdinanda I. zrušeno jest závětem cis. Ferdinanda II., který arcikněžny z posloupnosti vyloučil, pročež také pak mimo jiné příčiny pragmatické sankce zapotřebí bylo; podotýkáme jen, že ku každé změně v posloupnosti bylo potřebné svolení stavův zemí českých, o kteréž také Karel VI. žádal. Kurfirst Bavorský ale nebyl by nikdy se odvážil, aby žádal pro sebe některé země rakouské, kdyby nebyl měl zaslíbenou pomoc Francouzsko; ne kníže Bavorský o sobě byl příliš

slabým, aby se byl mohl odvážiti k odporu naproti Rakousku. I o jiných knížatech se mluvilo, že se hlásiti chtějí k některým zemím dědictví rakouského.

Vida to Bedřich II., král pruský, chopil se příležitosti sobě velmi příznivé. Než-li ještě Karel VI. byl zemřel, objednal na zimu francouzské divadelní herce a herkyně do Berlína, aby se v zimních večerech bavit mohl; jakmile ale obdržel zprávu o smrti Karla VI. psal do Paříže, aby herci nepřijížděli, jelikož prý bude míti mnoho práce a vážnější zaměstnání. Zprávu o smrti císaře obdržel Bedřich v Rheinsbergu, kdež na zimnici nemocen ležel; obdržev zprávu, že císař zemřel, bral co prostředek proti zimnici tolik chyny, že lékaři toho se lekli; on však ale jim pravil, že všechny následky, které by přílišné užívání chyny míti mohly, beře na svou vlastní odpovědnost. Plány jeho všechny byly dávno připraveny a hotovy; důkaz toho jest list jeho zasláný Algarottimu, v němž mu píše: „Maličkost, jak jest smrt císaře, nevymáhá žádného velikého ruchu. Všecko jsem předvídal, všecko jsem připravoval: jedná se tedy jen o vykonání plánův, které od dávného času v hlavě se mi utvořily.“ Zde tedy zřejmě se vyznává, že od dávného času všechno připravoval, aby po smrti císaře plány své provést mohl; Voltaire-ovi ale píše zase: „smrt císaře zrušuje všechny mé mírumilovné myšlenky.“ Pádně se tím ukazuje ona dvoujazyčnost a falešnost krále Bedřicha u věcech politických, kterými celý svět klamati dovedl. Když král Bedřich uslyšel, že Francouzsko přimlouvá Bavorskému kurfirstu, aby několik zemí rakouských z dědictví Marie Terezie žádal, neváhal sám také vyhledati příčiny, aby i on ve sporu tom účastenství míti a též pro sebe něco uloviti mohl. Vytasil se s nároky, které po předcích svých prý

má na knížectví Krnovské, Lehnické, Břežské a Volavské v Slezsku. Nároky tyto byly jen domnělé a mělo se to s nimi takto. Rod Hohenzollerský, z něhož pocházel král Bedřich II., začal se v 16. století všemožně o to zasazovati, aby panství své rozšířil. Větev kurfirstská Hohenzollerův, která držela Braniborsko, vešla r. 1537 ve smlouvu s dolnoslezským knížetem Bedřichem, jemuž náležely knížectví Lehnické, Břežské a Volavské, kteréž po vymření rodu Bedřicha knížete Lehnického, spadnouti měly na rod Hohenzollerský. Mladší větev téhož rodu Hohenzollerského, jež slula Ansbaská, lovila zase v Horním Slezsku a náleželo jí Krnovsko, panství Bohumínské a knížectví Bytomské; jelikož ale tyto krajiny nesouvisely, měla této neshodě odpomoci smlouva o dědictví v Opolsku a Ratiborsku. Kdyby tyto smlouvy byly vešly kdy v platnost, byloby svrchudotčené knížectví odcizeno bylo od koruny České; ale země Česká, bdíc nad celistvostí koruny, takové rozšíření moci Hohenzollerské zametzila tím, že za neplatny vyhlásila obě smlouvy, Lehnickou i Opolskou. Když tedy r. 1675 poslední Lehnický kníže bezdětek zemřel a kurfirst Braniborský v jeho země uvázati se chtěl, nepovolil k tomu císař Leopold I. co král Český, praviv, že ony smlouvy, na které kurfirst Branib. se odvolává, od království Českého a koruny za neplatny vyhlášeny jsou. Tím spojena jsou ona knížectví bezprostředně zase s korunou Českou a kurfirst Braniborský taktéž s odpovědí císaře se spokojil. Od té doby také nikdy více nebylo řeči o nějakém právu rodu Hohenzollerského na ona knížectví Slezská, ani Bedřich Vilém, ani kurfirst Bedřich jeho syn (který se stal prvním králem Pruským vzav pak na sebe jméno Bedřicha I.), ani nástupce jeho Bedřich Vilém I. k tomu se

nehlásili, až teprve syn posledně jmenovaného král Bedřich II.

Jaké ale právo on k oněm čtyřem knížectvím slezským měl, poznali jsme. Smlouva, na kterou se odvolával, nedostala nikdy platnosti od koruny České a když poprvé kurfirst Braniborský na základě oné smlouvy dosíci chtěl svrchudotčených knížectví, byl odmrštěn. Avšak toto odmrštění a ta okolnost, že předkové Bedřicha II. více k domnělým právům svým se nehlásili, nevadila mu docela, aby znovu na onu smlouvu se odvolal a tím nějakou zábarku dostal, vkládati se do sporu, který povstal stran dědictví Marie Terezie. Začátek učinil král pruský takto. Hlásil se k oné smlouvě Lehnické a žádal na Marii Terezii, aby mu postoupila oněch čtyř knížectví: Krnovské, Lehnické, Břežské a Volavské, nabízejí jí, že, když to učiní, jí nápomocen bude proti všem nepřátelům, kteří se chystají dědictví její násilně umenšiti. Odpověděno mu, že císařovna k takovému odstoupení povoliti nemůže, jelikož nároky, které král Bedřich II. vznášela na císařovnu, nezakládají se na žádném právu. Tím myslela císařovna, že Bedřich II. se uspokojí, jako r. 1675 kurfirst Bedřich Vilém. Ale sklamala se; neb Bedřich II. považoval tuto dobu za nejpríhodnější, aby dávné plány, kteréž v hlavě jeho se utvořily, ve skutek uváděl. Maje po otci svém vojsko stále 83.000 mužův silně zvětšil je ještě o 15 bataillonů; toto sesilňování vojska pruského bylo nápadné císařskému generalovi Brownovi, který ve Slezsku velel a protož žádal, aby mu posláno bylo nejméně 25.000 mužův; taktéž naléhal, aby větší pevnosti ve Slezsku Vratislav, Hlohov, Břež a Nisa v lepší stav uvedeny byly. Avšak posláno mu pouze na začátku prosince pět pluků, tak že nanejvýš 8000 mužův vojska císařského ve Slezích stálo. Když pak znamení

se rozmnožovaly o úmyslech Bedřicha II., který v Královsku vojsko své shromažďoval, opáčil general Brown svou žádost ve Vídni o vojsko a místodržitel císařovny ve Slezsku, hrabě Schaffgotsche poslal zvláštního posla do Vídne, aby císařskému dvoru představil a k srdci vložil nebezpečí rychlým krokem se blížící. Ale šlechtická císařovna nemohla ani věřiti v možnost, že Bedřich II. útok učiní na Slezsko; tak to bývá, že spravedlivý nevěří v lest a zlou mysl jiných. Tak pevně byla přesvědčena, že král pruský nic zlého nezamejšlí, že místodržitelstvu ve Slezsku učinila důtka, že se bezdůvodnou bojácností lekati dá. Bedřich zatím konal rozsáhlé přípravy ku vpádu do Slezska. Ale ve vlastní zemi krále ozývali se hlasové, kteří zjevně nepřátelské smýšlení jeho na proti císařovně kárali. Především to byl staříčský Leopold vévoda Desavský, který po boku hrdiny Eugenia v mnoha válkách a bitvách porážel sverepé Turky; on se neostýchal počinání Bedřichovo jmenovati bezbožnictvím a pohnul tak starší poručíky u vojštvě pruském, že král výbuchu nespokojenosti vojáků se obával. Nicméně ale pokračoval ve zbrojení a chtě vyhladiti zlý dojem, který řeči starého Leopolda Desavského učinily, svolal k sobě oficírstvo vojska svého a oslovil je slibiv jim slávu válečnou, kořist a vyznamenání. Dne 12. prosince byl v královském paláci v Berlíně bál, při kterém král velmi vesel byl a dne 13. prosince z rána odebral se Frankfurtem na Odře k vojsku svému, s kterým dne 17. prosince hranice Slezská překročil. Téhož dne teprve došel z Vídne rozkaz, aby magaciny se zakládaly a pevnosti potravou se opatřily.

Nejznamenitějším městem ve Slezsku byla Vratislav, jejíž obyvatelé vesměs byli zuřiví protestanté; měla znamenitá privilegia, mezi

jinými také to, že bez svolení rady a měšťanstva žádný rakouský voják v městě ležeti, ba ani městem táhnouti nesměl, kdežto město oprávněno bylo, své vlastní vojáky chovati. Když král pruský na hranicích slezských začal shromažďovati vojsko, myslil náměstek císařovny, hrabě Schaffgotsche, na to, aby Vratislav k obraně proti Prusům uspůsobil a získal. Rada městská nebyla proti tomu, aby rakouská posádka do města vložena byla; měšťanstvo ale z návodu nějakého ševce Döblina ve velmi bouřlivém shromáždění tomu se opřelo. Tento Döblin byl rozený Prušák a přistěhoval se do Vratislavi, kdež na verpánku svém pikle kul proti náboženství katolickému. Maje hubu jako brus podněcoval luzu Vratislavskou proti všemu, co katolické bylo, tedy i proti rodu panujícímu. Zdá se, že král Bedřich jej dobře znal, poněvadž také ve svých spisech o „ševci Vratislavském“ často se zmiňuje. Jakmile Döblin se dozvěděl, že rada městská rakouské vojsko do města přijmouti ohce, začal rozpalovati stejně s ním smějšlejší a vrazivše do radnice, donutili radu k tomu, že rakouské vojsko do města přijíti nesmí a že město samo se brániti bude. Jest na bílém dni, že předsevzetí Döblinovo a jeho luzy směřovalo proti Marii Terezii a že onen švec jednal co spojenec Prušákův. Ovšem měl rakouský velitel města Vratislavi i násilně se zmocniti, a bylby to snad učinil, kdy by byl měl vojska dost.

Lépe se dařilo věci císařské v ostatních pevnostech slezských. Velitel pevnosti Hlohova, general Wallis, zapálil předměstí, aby Prusi v nich usaditi se nemohli; taktéž se připravovala posádka v Nise k rozhodnému odporu. Když zpráva došla, že pruské vojsko se ukazuje na blízku Vratislavi, odeslal náměstek císařovny archiv na 10 vozích; když ale chtěl odeslati pokladnici,

opřelo se tomu měšťanstvo a peníze musely zůstatí ve Vratislavi. Když pak žádal, aby předměstí zrušeny byly, za tou příčinou jako v Hlohově, taktéž měšťanstvo se tomu vzepřelo, a což při tom nejpodivnější, jest udání příčin, proč měšťané tomu odpírají. Pravili totiž, že by zrušení předměstí město samo předce uchrániti nemohlo a že by král pruský takový čin velmi nemilostně přijal! Divná to věc; rakouští poddaní nechtějí plniti žádosti císařovny proto, že by král pruský, zjevný nepřítel císařovny, to nemilostně nesl.

Takovým chováním dokázala Vratislav, že věrolomství naproti dědičnému panovníkovi, králi Českému, jest téměř dědičným smýšlením města; neb již za krále Jiřího z Poděbrad nejtvrději koruně odporovalo a zjevné své zášti proti království vždy ukazovalo. Na takový způsob byla Vratislav zrazena Prusku, ještě nežli král Bedřich se před městem ukázal. V posledních dnech r. 1740 přišel Bedřich, obkličiv dříve pevnost Hlohov a obsadiv důležitější místa Dolního Slezska, do osady Píznice ležící půl hodiny od Vratislavi. Poslal ihned dva plukovníky do města a ujistil skrze ně svým královským slovem městskou radu, že nepřichází co nepřítel, nýbrž co přítel, že město při jeho privilejiích zachová a že žádné posádky do něho nevloží; jen předměstí prý musí obsaditi. Ze prý nežádá více, než-li potravu za hotové peníze, taktéž aby mohl v jednom předměstí zříditi magaciny, a konečně že si přeje, aby sprovázen jsa 40 žandarmy město osobně navštívití mohl. Městská rada, na niž luza protestanská tlačila, musela těmto návrhům krále vyhověti. Navržena ihned smlouva o neutralitu, kterou příštího dne král i městská rada podepsali. Na základě této smlouvy povolil král městu i s předměstími a vesnicemi k městu náležitými úplnou neutralitu, nežádaje

žádného holdu a žádné dávky; naproti tomu ale zavázalo se město, že nepřijme žádné posádky ani císařovny ani kterékoli jiné moci; jen v předměstí mohl král ubytovati jeden bataillon vojska, kdežto z druhé strany město zase se vyjádřilo: poněvadž král přišel co přítel, že se bude cítiti vždy uctěno, kdybykoli do města přišel; avšak aby nedocházel s více než s 30 žandarmy; ostatní vojsko aby jen bez pušek do města vkráčelo. Ještě mezi vyjednáváním rozkázal král, 400 mužův na druhý břeh Odry přepraviti a dóm, od rakouského vojska opustěný, obsaditi; tím neposlal vojáky své městem ale dopravil je předce tam, kam chtěl a protože také si vymínil, aby dóm do smlouvy o neutralitě přijat nebyl. Na zejtří vjel král jsa sprovázen 30 žandarmy do města, kde od lidu náramným jásotem přijat byl. Císařskému náměstku a jeho úředníkům rozkázáno, aby ve 24 hodin města prázdní byli pod trestem smrti. Zároveň zapečetěna císařská komora, banka a mincovna a vzaty císařské peníze, které v městě uloženy byly. Na to rozhlásili Prusi, že jich pokladnice v předměstí není jista; protože kázal král Bedřich, aby se uložila v městě, což se ihned státi muselo. Sotva že měl pokladnici v městě, přivlastnil si dům, v němž náměstnictví dříve se nacházelo a odevzdal jej polnímu komisariatu pruskému, aby si v něm kanceláře své zřídilo. Naproti smlouvě s Vratislavany uzavřené choval se král jako pán města.

Rakušané výtahli ze všech menších pevností; jen v Hlohově, v Břeži a v Nise se drželi. První dvě dal král obléhati, poslední doufal překvapným rychlým útokem dobytí. Ale nepoštěstilo se to; protože střílel na město ustavičně od 15. až do 21. ledna 1741; pevnost ale, již velel plukovník Roth, se nevzdala. Za to ale byl v ostatních věcech král šťasten; jeho general

Šverin zmocnil se Horního Slezska a prodral se až k průsmykům u Jablunky. Obsadiv tyto průsmyky mohl Moravou až do Rakous vraziti, ano i Vídní nebezpečným se státi. Král toho ale neučinil; jedno že v zimě tak obtížné cesty s celým vojskem podnikati nechtěl, pak ale hlavně za tou příčinou, jelikož viděl, že čím déle odkládati bude, tím snadněji k cíli dojde pro nové nepřátele, kteří Marii Terezii nastávali. Rozestavil tedy vojsko své v bytech a sám se navrátil do Berlína. Vypravil do Vídně hraběte Gottera, který vídeňskému dvoru nabízel, že král Bedřich jest hotov Rakousku nápomocen býti proti kurfirstu bavorskému, když Marie Terezie mu celé Slezsko aneb alespoň dolní krajiny s hlavním městem Vratislaví postoupí. Císařovna ale Gottera ani nepřijala; její manžel přijal jej sice, ale odpověděl mu na jeho návrhy, že teprve tehdy se budemoci vyjednávati, kdyby pruské vojsko ze Slezska se vystěhovalo. Anglický vyslanec, který za sobeckými přičinami císařovně radil, aby s Bedřichem v dobrém se srozuměla, obdržel rovněž zápornou odpověď a současně rozkázáno rakouskému vyslanci v Prusku, aby z Berlína se navrátil do Vídně.

Tímž časem rozeslala císařovna okružný list všem vládám, které pragmatickou sankci byly zaručily, v němž si stěžovala do krále pruského a žádala za pomoc, ku které se byly jejímu otci zavázali. Velmi ostře ale obviňovala krále Bedřicha na říšském sněmě v Řezně, že násilně a úkladně do Slezska vpádnul a netajila, že žádný svými zeměmi naproti takovému násilíku jist býti nemůže, kdyby zřejmé loupežnictví trpeno bylo bez zaslouženého trestu. Ač král pruský mnoho na takové stížnosti nedával, předce se hleděl z takového obvinění očistiti tím, že dokázati chtěl, jakoby nějaké právo na Slezsko měl. Nařídil slovutnému za onoho věku

právníkovi Janovi Ludvigovi, kanceléři university v Halle (Dobrosoli) aby veřejnými spisy dokazoval, že král pruský spravedlivě táhnouti se může na Slezsko. Ač onen ostrovtipný právník všemožně se vynasnažoval to dokázati, čeho si král přál, předce nedokázal ničeho, jelikož se to také dokázati nedalo. Ostatně Bedřich sám nevěřil, že by nějaké právo k Slezsku měl; v původném spisu jeho o dějinách věku svého píše sám takto: „K válce připravené vojsko, naplněná pokladnice a bystrá letora byly pohnutkami k válce. Ctižádost a přání, aby o mně se mluvilo, doměly mne k tomu, abych zbraně se chopil.“ Král tedy sám byl přesvědčen, že žádného práva k Slezsku nemá; ale záleželo mu na tom, aby lidé v to věřili, co sám pokládal za nepravdu. Seznav ale, že císařovna dobrovolně Slezsko mu odstoupiti nechce, myslel na to, aby vojsko své, které tam přezimovalo, sesilnil a panství své ve Slezsku upevnil. V únoru r. 1741 odebral se zase k vojsku svému. Ačkoli Vratislavanům byl slíbil, že žádných daní platiti nebudou, předce rozkázal, že všechny dřívější dávky znovu se odváděti musejí, ovšem ale do pokladnice krále pruského. Ponenáhu poznávali Slezáci, že v Prusácích se zmýlili; daně rozepsány jsou po celé zemi a když Slezáci se zdráhali je platiti, poněvadž jim povinni jsou králi českému, donutil je král k placení násilnými prostředky. Deputaci slezských stavů odvětil pruský polní komisař, zdali stavové slezští si myslí, že král měsíčně z Berlína dovésti dá asi 150 000 tolarů, aby je v Slezích rozdělil; protož aby platili, sice že na statky stavů sáháno a stavovské zřízení zrušeno bude. Stavové nechtíce býti zbaveni zřízení zemského uvolili se měsíčně 124.000 tolarů platiti; nicméně ale nezachovali sobě své zřízení; neb toto usnulo úplně a Slezsko podrobno

neobmezené vládě pruského krále jako ostatní jeho země. Po několika letech zvýšila se daň dvojnásobně i trojnásobně a Slezáci se přesvědčili, že žádná vláda nezná tak důkladně peníze z kapes poddaných do pokladnici státní vyluzovati jako pruská.

Mezi tím, co úředníci krále v politickém ohledu v zemi řádili, zalítlo hejno protestanských kazatelů do Slezska, aby lid přesvědčili, že král přišel co přítel, co velikomyšlný ochránce víry protestantské. Král sám ve svých spisích o tom se zmínil, říká: „dvě třetiny Slezska záleží z protestantů, kteří dlouho rakouským fanatismem potlačeni byvše na krále jako na spasitele s nebe seslaného zírali.“ Že ale i náboženství jen zneužíval, jest jisto; známo, že on se posmíval každému kladnému vyznání náboženskému a nad to více zachovaly se v jeho spisích tyto pomátčné slova: „když země, do které vkráčí, jest protestanská jako na př. Sasko, pak se přetvařujte, jako by jste luteranského vyznání se zastávali; rozněcujte ve sprostém lidu fanatismus, jelikož sprostý lid snadně se klamati dá. Jest-li ale země katolická, pak mluvte jen o snášenlivosti, o mírnosti, a svádějte jen na kněze všecku hořkost, která ještě mezi rozličnými křesťanskými vyznávači panuje a hlásejte, že v hlavních punktech dogmat bez toho panuje dorozumění a srovnalost.“ Z těchto slov králových snadně poznati můžeme, jak pravdivě jemu běželo o kterékoli vyznání náboženské, jsa nevěrcem bohaprázdným zneužíval jen víry, aby lid pro své plány získati mohl.

Mezi tím, co král Bedřich Slezsko jako válečně dobytou zemi upravoval, shromáždňoval general Neipperg císařské vojsko na Moravě, aniž Prusáci o tom zpraveni byli. Jelikož ale král sám na to pomýšlel, bojistě na Moravu přelomiti, doléhal na to, aby mladý kníže

Leopold Desavský útokem na pevnost Hlohov hnál a života vojinův při tom nešetřil. Onen uposlechnul a dobyl Hlohova dne 8. března 1741; z posádky zbývalo ještě 900 mužův, kteří zajati jsou; na valech pevnosti kořistili Prusáci 62 děla. Po pádu Hlohova shromáždil král celou armadu svou v Horním Slezsku, chtěje očekávanému vpádu Rakušanův oddolati a obléhání pevnosti Nisy urychlit. Koncem března nalezal se král v Krnově tedy blízko moravských hranic, kdežto general Šverin v okolí Ratiborském a Opavském meškal. Ani král ani Šverin nevěděli o tom, co v Moravě se děje; teprve špehami svými byl král zpraven, že Rakušané jen dvě míle od Krnova postaveni jsou. Král hned uhodnul, že rakouský general zamejší, pevnost Nisu osvoboditi a odtud k Volavě se prodrati. Kdyby se mu to bylo poštěstilo, pak by byl pruské vojsko oddělil od Vratislavi a Dolního Slezska, a tím u veliké nebezpečí uvedl. Protož král rozkázal, aby ihned, ale co nejrychleji všechna oddělení pruského vojska se soustředila; avšak nepoštěstilo se mu to úplně. Mezi tím vtrhnul general Neipperg z Moravy do Nisy a odtud ku Hrotkovu, kdež 800 pruských rekrutův zajal a táhnul dále až k Molvicím, mezi Břeží a Volavou, odehnal pruské vojsko, kteréž Břež oblehalo. Tímto pochodem rakouského generála byl v skutku král pruský od Vratislavi a Dolního Slezska oddělen a nezbývalo mu, leč bitvu svěsti.

Rakouské vojsko u Molvic mělo 11.000 pěších, 18 děl a asi 8000 jezdců; král pruský měl 16.000 pěších, 60 děl a 3200 jezdců. Obě vojska byly téměř stejně silná; Rakousko mělo sice více jezdců než Prusko, za to ale měli Prusáci o 42 děl více než Rakušané. Dne desátého dubna 1. 1741 časné z rána vedl král pruský svou armadu k Molvicím; general Neip-

perg obdržel zprávu o blížení se nepřítele teprve o 11 hodině a protož rychle své vojsko válečně rozestavil! totéž učinil král pruský. Prusové utvořili dva voje, jeden za druhým postaveny; přednímu voji velel král a generál Šverin, druhému starý kníže Leopold Desavský. Podle příkladu znamenitého vojevůdce z třicetileté války, švédského krále Gustava Adolfa, rozestavil král Bedřich mezi švadrony svých jezdcův špatné koně majících jednotlivé bataillony své pěchoty; 60 děl postaveno bylo před řadami prvního voje. Když oba voje spořádány byly, hnulo se pruské vojsko naproti císařským; zároveň střílelo se z pruských děl mezi rakouské jezdeckto, kteréž hájiti mělo pěchotu, jež ještě úplně rozestavena nebyla. Avšak rakouskému jezdecktu velel zkušený generál Römer, který své švadrony v jeden houf sebrav neodolatelnou prudkostí na pruské jezdce se hnul, které za krátký čas na všechny strany rozprášil. Pruská pěchota ale, která mezi jezdecktem rozestavena byla, stála jako skála a střílela bez ustání na Rakušany; několikrát pokusil se pruský velitel jezdcův, Schulenburg, utíkájící jezdce zase shromážditi; sotvy ale, že se shromáždili, vrazil mezi ně rakouský generál Römer a pruské jezdeckto hnalo na vše strany. Již dobyli Rakušané větší částí pruských děl, pěchota pruská sice stála, ale jezdeckto trhlo na útěku i krále s sebou. V tom okamžení rozkázal Bedřich II. poručíkovi Bornstädtovi, aby starému Leopoldu Desavskému vyřídil, že všechno jest ztraceno a aby své opatření činil, jak může. General Šverin dorýval na zoufajícího krále, aby alespoň svou osobu uchránil; a v skutku opustil Bedřich, provázen jsa jednou švadronou jezdcův, bojiště a utíkal k Levé a odtud do Opolí. Když u brány města žádal vstupu, byl uvítán střelením z pušek, neb právě před

začátkem války rakouský houf město byl obsadil; král hned do Levé se navrátil, kdež přeunaven nocoval. Jak ale druhého dne z rána byl překvapen, když obdržel zprávu, že vojsko pruské dobylo vítězství! A to se bylo stalo tak. Když totiž rakouské jezdeckto pruské bylo porazilo, začali jezdcevé rakouští ihned vozy, na kterých Prušáci zboží své měli, plundrovati a tím se rozptylovati. Tím se uvolnilo pruské pěchotě, která lepší byla než rakouská ze samých rekrutův záležející, staří vojíní pruští vrazili na mladé Rakušany a porazili je a porazivše je hnali se Prušáci na rakouské jezdeckto plundrováním rozptýlené a dlouhým bojováním zemdlené. General Neipperg musel bojiště opustiti a tahl se nazpět k Nise. Rakušané měli 800 mrtvých, více než 2000 raněných, 1500 pohřešovaných; Prušáci 900 mrtvých, 3000 raněných a 700 pohřešovaných; ztráta vítězův byla tedy větší než převálcených.

Když král tuto neočekávanou zprávu o vítězství svého vojska obdržel, styděl se pro své zoufalství a mrze se na Šverina, k jehož radě bojiště opustil, navrátil se do tábora u Molvic, kdež téměř dva měsíce meškal. Bitva u Molvic nebyla důležitá; ale poněvadž vítězně pro krále pruského se skončila, měla při tehdejší způsobu věcí v Evropě velmi důležité následky.

Vypravovali jsme již svrchu, že Francouzsko bylo úhlavním nepřítelem Rakouska, jelikož mocnářové Rakouští co císaři němečtí nejvíce překáželi francouzským králům několik německých zemí dobytí a s Francií spojití. Prvním a téměř všemohoucím ministrem Francie byl tehdež kardinal Fleury. Tento muž chopil se dvojího plánu, předně zbaviti rod Habsburský koruny německého císařství a za druhé dědičně země rakouské rozdělití. Pravil, že kdyby se i poštěstilo císařství na jiný rod převésti, předce Rakou-

sko, tolika zeměmi vládnoucí, zůstane nebezpečným Francii, protož tedy měly se mu urvati důležitější krajiny, aby seslabeno bylo. Vyjednáno s bavorským kurfirstem, aby se ucházel o německé císařství naproti manželu Marie Terezie: taktéž počalo vyjednávání s ostatními soky Rakouska, totiž s Hispanií, s Sardinii, s Pruskem ano i se Švédskem. Francie měla dosáhnouti Lucemburk, Bavorsko Čechy, Horní Rakousy, a Tyrolsko; Sasko mělo obdržeti Moravu a Horní Slezsko, Dolní Slezsko pak a hrabství kladské měl podržeti král pruský a Lombardie měla se odstoupiti králi Španělskému; Marii Terezii měly jen zůstati země uherské, pak Dolní Rakousko, Korutany, Krajina a Štyrsko. Nepřátelé Rakouska vytasili se tedy se svými nároky na země, které žádali. Marie Terezie ale nechtěla ani pídě země povolit, odvolávajíc se na pragmatickou sankci, kterouž celé dědictví po otci jí jediné náleželo a již také všechny moci v Evropě uznaly. Když kurfirst bavorský tedy viděl, že v dobrotě na císařovně ničeho nedosáhne, odhodlal se k jiným krokům.

Dotkli jsme svrchu, že pruský král Bedřich po svém vítězství u Molvic zůstal v táboře očekávaje na další rozvoj pletich od evropských mocí proti císařovně střežených. Když Marie Terezie neustupně na svém právu stála, zajel přede jinými mimořádný francouzský vyslanec Bellisle ku pruskému králi do Molvic. Král pruský chtěje francouzského generala o výbornosti pruského vojska přesvědčiti, ustanovil se u jeho přítomnosti dobývat malé pevnosti Břeže, v níž rakouská posádka 1000 mužův ležela, jimž hrabě Pikkolomini velel. Po sedmi dnech, v kterýchž téměř ustavičně žhavé koule do pevnosti vrhal, kterými krásný zámek od Piastův vystavěný popelem lehnul, musela se pevnost vzdáti.

Ve vyjednávání s francouzským

vyslancem byl král pruský ale velmi opatrný: pravil, že dříve k ničemu se zavázati nemůže, pokud Francouzsko nepošle dvě armady, jednu do Porýní a jednu na Dunaj. Dále žádal na francouzském vyslanci, aby také Sasko přilákal k nějakému spojení proti císařovně. Bellisle odebral se také hned do Drážďan, kdež dosáhnul, čeho chtěl. Konec vyjednávání byl, že v Nymfemburgu dne 18. máje 1741 Bavorsko a Sasko s Francií uzavřelo smlouvu, v níž Francouzsko slíbilo Bavorsku válečnou pomoc a korunu německého císařství, kdežto kurfirst se zavázal, že žádných zemí nazpět žádati nebude, které během války od Francouzův obsazeny budou. K tomu ještě se smluvil kurfirst s králem pruským a zaručil mu Slezsko kdežto král zase zaručil za Čechy, Tyrolsko a Horní Rakousy, které jak svrchu dotčeno kurfirstu bavorskému se dostati měly; mimo to slíbil, že mu při volbě císaře dá hlas svůj. Tak hrozila ubohé císařovně válka na všech končinách držení rakouského. Jediného spojence měla císařovna v králi anglickém, který s přivolením parlamentu jí k pomoci se zavázal.

První, který do boje se pustil, byl kurfirst Bavorský, Karel Albrecht. Zmocnil se dne 31. července r. 1741 Pasavy a sv. Hypolita a stál tedy jen osm mil od Vídně; francouzské vojsko táhlo od Rýnu k Dunaji a Prušáci zamezovali pomocnému vojsku Anglickému cestu. Vojsko bavorské ale náhle z Rakous odtáhlo a odebralo se do Čech. Maria Terezie byla u velikém nebezpečí; ale spoléhajíc na své právo a obětivost národů rakouských nezoufala. Nepřátelé její se domnívali, že v nejkratší době se budou dělit o její dědictví. V Horním a na díle i v Dolním Rakousku stálo 40.000 Bavoráků a Francouzův, v Slezsku král pruský a Sasko právě se chystalo poslati 20.000 vojákův do Čech ku

posile kurfirstu bavorskému. V tomto přezlostném neštěstí odebrala se císařovna do Uher, kdež od měsíce máje sněm shromážděn byl. Avšak vyjednávání sněmu nebylo tak na snadě; dřívější vláda rakouská obmezovala všemožně samostatnost království uherského a stavové nyní nezvratně na tom stáli, aby stará ústava zemská obnovena byla. Ještě v měsíci červnu nechtěli povolití daně, pokud alespoň hlavní punkta (články) žádosti stavův potvrzeny nebudou; konečně dne 24. června svolila císařovna a příštího dne byla korunována na království uherské. Po korunování ale pokračovalo se u vyjednávání stavův s vládou; když spanilomyslná císařovna viděla, že její ministři ve Vídni nikdy s uherským sněmem se neshodnou, odebrala se v měsíci září po druhé do Uher. Dne 4. září povolání jsou stavové ku královně do zámku Prešpurského. Královna oslovila je latinakou řečí: „Náš způsob jest tak truchliv, že jej před stavy tajiti nemůžeme: jedná se o zachování království uherského, koruny svatého Štěpána, Naší osoby, Našich dětí. Od celého světa opuštěny utíkáme se jakožto k poslední naší útěše k dávnověké chrabrosti Uhrův, jejichžto věrnosti Nás a Naše svěřujeme. V tomto náleha-jícím nebezpečí musí mečem pomozeno býti, abychom Naše a říše nepřátele odehnali. Pevně důvěřujeme, že stavové království Uherského podle své lásky a věrnosti k Nám i radou i skutkem státi budou.“ Když větu, která se dotýkala dětí jejich, vysloviti měla, zatemnil se jí hlas a hojné slzy ronily se po tváři krásné, téžce pronásledované císařovny. I magnati uherští prolévají slzy jsouce pohnuti neštěstím královny. Dojem, který na ně učinila neobmezená důvěra císařovny, měl dobré následky; sněm vypsal hotovost zemskou t.j. 15.000 jezdcův, 30.000 pěších a krom toho 20.000 rekrutův k do-plnění císařských pluků; mimo to najali magnati dobrovolnické sbory; tak že vojsko uherské vesměs více než 100.000 mužův čítalo. Ovšem že mezi dobrovolníky se nalézali divní lidé; několik uherských magnatův slíbilo betyarům t. j. loupežníkům, kteří v lesinách a v pustách dobrodružně žili, milost a odpuštění posavadních zločinů, když se najmouti dají pro službu vojenskou. Z takových lidí záležel na větším dílu sbor barona Trenka, jehož lidé zvláště v Bavořích strašně řádili.

Tyto věci dály se v Uhřích právě též doby, když kurfirst Karel Albert se zmocnil Lince. Ač Uhři všemožně spíchali s najímáním a ozbrojováním vojska, předce bylo zapotřebí několika měsícův, než uherské vojsko úplně vypraveno býti mohlo. Kdyby kurfirst bavorský nebyl meškal v Linci, nýbrž k Vídni a odtud k Prešpurku se byl obrátil, pak mohla císařovna býti ztracena. A byli lidé, kteří bavorskému kurfirstu tu radu dávali; jmenovitě bušil na něm král pruský v tom směru. Před nedávnem totiž jeden severoněmecký šlechtic, von Schmettau, který v rakouském vojsku až k generalu se pošinuv od ministra Bartensteina ale v poslední době uražen byl, se dal ve službu krále pruského. Tohoto muže, jenž na rakouských státnících se vymstíti chtěl, poslal král ku kurfirstovi bavorskému do Lince. Schmettau dorýval na něj, aby bez meškání tabnul k Vídni; tím že budou rakouská vojska donucena z Čech vytáhnouti, aby Vídne hajily; ale že i Vídne dobude tvrdil Schmettau; dobrými kanonami pokorí prý to město za 14 dní, Plavbou válečným vojskem po Dunaji lze jest snadně Leopoldova se zmocniti a ostrovu na Dunaji, Vídeňané prý tím méně se podrobi nebezpečí, aby majetek svůj v předměstích dali hubiti ohněm i mečem, jelikož prý bez toho nepřátelsky smýšlejí proti velkovévo-

dovi Toskanskému, manželu císařovny, a naklonění jsou Bavorsku. Karel Albrecht uznával sice, že Schmettau má pravdu, ale neřídil se jeho radou. — Neb panovala mezi ním a kurfirstem Saským (kterýž zároveň byl králem polským) jakási nedůvěra a revnivost, jen když se mluvilo o rozdělení kořisti, které teprve vybojovati měli. Právě v Linci obdržel Karel Albrecht zprávu, že kurfirst Saský se smluvil s Francií a že se chystá, 20.000 Sasův do Čech poslati. Odhodlal se tedy Sasíka předejít; k tomu také nebylo by Francouzsko rádo vidělo, aby některý německý mocnář valně se zmohl, což by se bylo stalo, kdyby Bavoři Vídně se byli zmocnili. Protož Francouz Beauvau měl kurfirsta bavorského k tomu, aby se obrátil do Čech. Tím i popudil proti sobě krále pruského, který se o svoje Slezsko obával. Protož vešel Bedřich II. v tajnou smlouvu s Anglickem a Rakouskem dne 9. října 1731 v Horním Schnellendorfu, v níž mu slíbeno Dolní Slezsko až k řece Nise; za to ale se zavázal, že jen na oko vésti bude válku a že žádným způsobem pochody a zbraněmi rakovskému vojsku překážeti nebude.

V Čechách spojilo se bavorské vojsko se saským, kteréž dobylo dne 26. října Prahy, do kteréž kurfirst Bavorský dne 27. října vjel a dne 29. listopadu vyhlášen byl za krále Českého. Stavové od něho svolaní, jejichžto statky na větším díle byly v moci vojska bavorského, dostavili se bez odporu v Praze, asi v počtu 400 pánů a rytířů a holdovali mu v chrámu sv. Víta. Toliko nejvyšší úředníci zemští, chtěje zachovati věrnost královně, byli téměř všickni opustili Prahu. Kurfirst dosadil na jich místo tak zvanou deputaci sedmi osob z panstva a rytířstva ke správě zemské; kancléřem pak českým při dvoře svém v Mnichově učinil Jana Václava z Kaiseršteina. Držev sněm,

na kterémž stavové čeští musili povolití berní velikou, odjel do Frankfurtu, kdež zvolen jest od kurfirstů za císaře německého co Karel VII. dne 21. ledna 1742. Co Karel Albrecht v Praze, na cestě do Frankfurtu a ve Frankfurtě meškal, vzaly ale věci pro něj velmi nepříznivý obrat. Princ lotarynský, který v měsíci říjnu r. 1741 chtěl osvoboditi Prahu, ale pozdě přišel, táhnul se svým vojskem k Budějovicím, kdež s 60.000 muži pevně postavení zaujal; general Khevenhüller zahnal v prosinci r. 1741 Francouzy za Enži a zmocnil se tři dni po volbě kurfirsta bavorského za císaře Německého, tedy dne 24. ledna, města Lince; odtud dobyl Pasavy a obsadil Mnichov. Jakmile ale Bedřich II. zpraven byl o tomto válečném štěstí Rakušanův, beze všech okolků zrušil smlouvu Schnellendorfskou, smluviv se mezi jiným s kurfirstem bavorským co císařem německým v ten smysl, že kurfirst jakožto král český mu odstoupil hrabství kladské za 400.000 zl. Nejen že tedy smlouvu zrušil, nýbrž zvýšil své požadavky také na hrabství kladské a odkoupil je od muže, který království České jen na základě násilného vpádu držel. Na to vrazil ve spojení se saským generalem Rutovským do Moravy, dobyl Olomouce a posílal voje své k Brnu a až k Vídni; s hlavní armadou ale obrátil se do Čech. Karel Lotarynský přivolal ale z Bavor 10.000 mužův a chystal se ku vpádu do Horního Slezska, čímž král pruský donucen byl, nazpět couvnouti k Chrudími, kdež Sasové od něho se oddělili. Nicméně odvážil se dne 17. máje u Chotusic k bitvě, v kteréž i zvítězil.

Ztráta této bitvy pohnula Marii Terezii, aby rady dvoru anglického uposlechla, a s Bedřichem, králem pruským se srovnala, by alespoň jednoho nepřítele sprostěna byla. Prostřednictvím anglickým uzavřen mezi císařovnou a králem

pruským mír dne 11. června 1742 ve Vratislavi, který dne 18. července od krále anglického Jiřího II. zaručen a v Berlíně dne 28. července potvrzen byl. V tomto míru odstoupila císařovna králi pruskému Dolní a Horní Slezsko i s hrabstvím Kladským, tak že Rakousku zůstalo jen Opavsko, Krnovsko a Těšínsko. Tímto mírem dosáhnul tedy král pruský, čeho chtěl; obdržel úrodnou zem 700 čtvercových mil s 1,400.000 obyvatelův, s 150 městy a 3000 vsí. Ač později ještě r. 1744 a pak v sedmileté válce (1756—1763) s Ra-

kouskem bojoval, neobdržel na něm více a nezískal tím žádné cti, jelikož mír Vratislavský bez příčiny přerušil. Nelze tajiti, že Bedřichovi II. štěstí velmi nadřžovalo; počal válku o čtyry knížectví slezská, nemaje k nim prážádného práva, ale dobyt dvou vítězství nad císařovnou se všech stran od nepřátelův sklíčenou, získal mocí, co na základě práva nikdy žádati, tedy také obdržeti nemohl. Rakousko ale, a sice koruna Česká, ztratila drahoucennou zemi ctižádostí, baživostí a nespravedlivostí krále pruského.

Původ války mezi Rakouskem a Pruskem.

Máme za svou povinnost, čtenářstvu našemu krátkými obrysy podati původ nynější strašné války Rakouska s Pruskem, která zastihla u nesmírné míře země koruny České, ony země úrodné a obchodem a průmyslem slynoucí, které tvoří drahokam v koruně císařů rakouských co králů Českých.

Původ války nynější za „věc německou,“ jak nám tlumočily židovsko-německé listy vídeňské, dlužno hledati v revnivosti obou prvních mocí německého bundu či spolku knížat k vespolečné ochraně území proti útoku ze zevnějška, Rakouska a Pruska. Každá z těchto mocí chce hráti první úlohu v Německu, kdežto Prusko jest k tomu povoláno více nežli Rakousko, jež mezi 34 miliony obyvatelů má jen asi 7 milionů Němců. Revnivost tato zvláště vyšlehla za příčinou války šlesvik-holštýnské r. 1864 od Rakouska a Pruska vedené; proto musíme stručně zaznamenati vznik této války.

R. 1863 zemřel král Dánský Bedřich VII. nezanechav žádných dětek. Tu vešlo Německo ve spor s Dánskem stran vévodství polab-

ských Šlesvik-Holštýnu z větší části německých, které byly až dosud v držení Dánska. Německo chtělo míti tyto vévodství svobodné, od Dánska neodvislé. Prohlášen za vládce v zemích těchto vévoda Bedřich Augustenburský. Německo zamítlo londýnskou smlouvu z r. 1852, mimo jiné státy též od Rakouska a Pruska podepsanou, vedlé níž Dánsko učiněno jest pánem Šlesvik-Holštýnu. Německo zamítlo tuto smlouvu, poněvadž prý německý spolek se v ní nezúčastnil.

Německý bund vyslal svá vojska proti Dánům a postavil se tak naproti dvěma velmocím, Rakousku a Prusku, hájícím smlouvy z r. 1852.

Již tenkrát radilo novinářstvo veškerých Slovanů rakouských vláde, aby se nepouštěla do boje za věc, po kteréž vlastně Rakousku nic není. Noviny slovanské dobře prohlédajíce do budoucnosti varovaly vládu, by zanechala německé politiky, že nahání tím jen vrabce do měcha Prušákům, že Prusko jediné bude míti užitek z války této. Avšak nedbáno výstražných hlasů těchto a proto pozdě musí pykati

Rakousko své politiky, kterou r. 1864 v Šlesvík-Holštýnu pěstovalo.

Praví přátelé Rakouska již tehdaž zrazovali panu Rechbergovi, tehdejšímu ministru zahraničních záležitostí, všeliké válečné zakročení v prospěch zemí, na nichžto nám pranic nezáleží — avšak válka začala. Rakousko a Prusko započaly bojovat co „spojenci“ a přátelé; avšak nedlouho trvalo toto přátelství, brzo vystoupily na jevo snahy Pruska či ministra zahraničních záležitostí p. Bismarka. Prusku se vlastně nejednalo o smlouvy z r. 1852, nýbrž o připojení k sobě polabských vévodství a tímto směrem brala se nyní zřejmě politika pruská. Prusáci si udělali z hr. Rechberga blázna a on jim šel na lep.

Dánové byli poraženi a na konferenci londýnské přinuceni k odstoupení Šlesvík-Holštýnu Rakousku a Prusku. Obě tyto mocnosti měly spoluvládu v těchto vévodstvích až do konečného zřízení jich. Spoluvláda tato proměnila se ale následkem smlouvy Gastýnské ve vládu Rakouska v Holštýnu a Pruska v Šlesvíku. Rakouská vláda ustanovila pro Holštýn za místodržitele pol. podmaršálka bar. Gablenza, pruská pro Šlesvík gen. Manteuffla.

Tak se zdály býti věci v Šlesvík-Holštýnu aspoň na krátký čas urovnány a možnost podána, že dovedná diplomacie přece přetne gordický uzel a spor vyrovná. Avšak politikové obezretní a daleko prohlédající seznali, že v Šlesvík-Holštýnu nahromaděno tolik látky hořlavé, že válka mezi Rakouskem a Pruskem, kteří co spojenci a přátelé byli táhli do vévodství, musí dříve později vypuknouti. Prusko bez obalu stálo na stanonisku, že vévodství vybojovaná připojí k státu pruskému; Rakousko tomu odpovídalo nedbajíc opět rady, by celou tu záležitost nechalo běžet a když již jednou chytilo velmi táhnouc do Šlesvík-Holštýnu, nehroma-

dilo opět nových poklesků diplomatických.

A tak rostl spor a řevnivost mezi Rakouskem a Pruskem. Nemohlo zůstati nikoho tajno, že Prusko zbraní v rukou chce provéstí annexi vévodství polabských a hegemonii svou pojitit v celém Německu. Rakousko naproti tomu nechtělo ustoupiti od práv svých na vévodství krvavě dobytých a tak rozjitření vzrůstalo, zvláště když Prusko již v dubnu b. r. počalo zjevně zbrojiti a aby svých účelů jistěji dosáhlo a Rakousko tím bezpečněji pokořilo, se bylo spojilo s Itálií, lačnicí po Benátkách ku společnému útoku na Rakousko. Diplomaté počali předehtu války; posílány noty z Berlína do Vídně a z Vídně do Berlína, plny hořkosti zlaště noty pruské naznačující jasně politiku pouhého násilí hr. Bismarka. Rakousko si počínalo tentokráte mírně, ale nadarmo. Prusko a Italie chtěly válku za každou cenu a diplomatické vyjednávání mělo jen získati čas k ozbrojení. Z Paříže vyšel návrh na kongres evropský k urovnání sporu mezi Rakouskem a Pruskem; avšak pokus tento k zachování míru zůstal marným, poněvadž byl neupřímný a poněvadž se již napřed žádalo na Rakousku tolik, že ono nemohlo obeslati kongres.

Tak co hodina bylo se co obávati vypuknutí války. Rakousko se zmohlo k rozhodnému činu. Dne 1. června 1866 podalo ono na sborův máždění spolkovém vyjádření, vedle něhož odevzdalo záležitost šlesvík-holštýnstvá německému bundu k vyřízení a zároveň rak. místodržiteli v Holštýnu bar. Gablenzovi nařízení svolání stavův Holštýnských, aby se objevilo přání země.

Na jisto postaveno, že Rakousko zbrojilo jen k obraně, že Prusko nechtělo v dorozumění s Rakouskem vyřídití záležitost šlesvík-holštýnskou. Rakousko opustilo tudíž koleje smlouvy Gastýnské. Vyjádřením svým ve Frankfurtu 1. červ-

na učinilo rozhodný obrat ve sporu; Prusko již dříve prohlásilo zázklady onoho vyjádření za příčinu války. Holštýnská stavová rozehnaní od Pruska, diplomatické spojení Pruska a Rakouska zrušeno. Návrh Rakouska na mobilisování veškerého spojového vojska přijat ve Frankfurtu dne 14. června většinou 9 hlasů. Prusko prohlásilo bunt za zrušení, vystoupilo z něho a prohlásilo zároveň přijatý návrh za vypovězení války. Prusové hned na to vtrhli do Saska a Hannoveránska, válka započata: Dne 17. června vydán císařský manifest národům rakouským. Dne 20. června opověděla Itálie válku Rakousku, hned na to Prusko. Prusáci pokračovali rychle Saskem do Čech, Sasi ustoupili a spojili se s armádou rakouskou. S báječnou rychlostí obsazeny Čechy severní, jelikož nejvyšší velitel armády rakouské pol. zbrojmistr nechal ve-

škeré průsmyky neobsazeny. Dne 26. června počal boj a pokračováno v něm stále, tu u Náchoda, Nového Města, tu u Jičína, Mnichova Hradiště a Trutnova atd. Neschopností vůdců rakouských přivedeno to vzdor statečnosti naší armády bylo tak daleko, že vojska pruská se spojila a v bitvě u Králové Hradce dne 3. července poražena armáda rakouská úplně na hlavu a dala se úplně na útek. Prusáci obsadivše dne 8. července Prahu, přitáhli již 12. července a následující dny počtu asi 45 tisíc do Brna, odkudž rychle tabli k Vídní. Další postup události necháváme si k vyličení na rok příští. Zmíníme se jen, že dne 24. června dobytí vítězství u Custozy nad armádou italskou; o několik dnů později odstoupení Benátky Napoleonu III. Bezbožná to válka, válka „Němců s Němci.“ Země koruny České ji vytrpěly!

Jak se má jísti, aby šlo k duhu?

Kde zdraví není, nedaří se dobře — a aby jsi měl zdraví, musíš uměti jísti, musíš vědět, co a jak jísti náleží. Co se druhého dotýče, o tom dává p. Dr. Kodym výborné naučení.*)

Kdo prostě žije, kdo se mnoho venku zdržuje, mnoho chodí a silně pracuje, tomu netřeba mnoho pravidel v jídle a pití. Právě ti, kteří dosáhli nejvyššího věku, o takových pravidlech z většího dílu nevěděli. Staré ruské přísloví praví: „Prostě-li žiješ, sta let dožiješ!“

Jinak je však, kde člověk od přirozené této prostoty více méně se odcizil, kde si navykl na mnohé potřeby, kde žije v hojnosti rozmazlený — takovému jest arci, chtěli ve zdraví setrvati, nevyhnutelně potřeby, aby šetřil jistých pravidel, jisté správy v jídle a pití. Střídmost se při hojnosti poznává a ne v nouzi.

Každý snad už měl příležitost zkusiti, když se někdy přihodilo, že

jídla přebral, jak ho na to žaludek tlačil, jak se cítil plný, líný, ke vší práci neschopný. Stane-li se to jen jednou a člověk se navrátí opět ke střídmosti, tu se to obyčejně zas vyrovná a člověk z toho nemá žádných zlých následků. Jináč je však, když se takové přejídání častěji opakuje anebo dokonce když se každodenně stává — tu bývá následek z toho předně oslabení žaludku a střev, a za druhé špatnější výživa těla.

Jest to jako při člověku — uloží-li se člověku víc nežli síly jeho stačí, musí zemdlíti. Tak zemdlí i žaludek, ukládá-li se mu víc, nežli zmoci může. Mimo to i množstvím pokrmů žaludek příliš se roztahuje, a tudý svou pružnost potrací — ochabuje. Následek toho bývá zanešený jazyk a žaludek, větry, nadýmání, často i průjem a jiné takové obtíže. Leč není dosti na tom. Když se žaludku ukládá víc, než zmůže, práce jeho je nedoko-

*) V knize: „Zdravověda.“

nalá, špatná, on špatně zažívá, a tak i střevo. Z toho pochodí špatná, nedokonalá miza — špatná, nedokonalá krev. A co z takové krve dále pojití může neb vlastně pojití musí, snadno každý uhodne. Následek nestřídmosti bývají nerozmanitější nemoce, jež zde jmenovati bylo by velmi obšírné. Kdo chce své živobytí co nejdříve utratiti, ať je v jídle a pití nestřídmý. Nestřídmý člověk nedosáhl žádný vysokého věku.

Nuže, mnoho-li tedy má člověk jísti? — Tolik co k výživě svého těla potřebuje a nic více. Člověk není živ, aby jedl, ale on jí, aby byl živ. Míra ta však, mnoho-li jeden každý potřebuje, je u rozličných lidí rozdílná; jeden potřebuje víc, druhý méně, každý podle své povahy, podle svého věku, podle toho, jak pracuje atd.

Však ale odkud zvědět, jaká je vlastní míra každého? — Z hladu. Ať člověk nejí, leč když má hlad, a jen tolik, pokud má hlad; tak nikdá nechybí. Hlad je nejjistší zvěstovatel, že tělo poživiny potřebuje, i jak dalece jí potřebuje. Na hlad se lze spíše spolehnouti nežli na prázdnotu žaludku. Člověk má kolikrát prázdňý žaludek, na př. ve mnohých nemocech, kde někdy za mnoho dní ani dost málo pokrmů nepožije — a předce necítí žádného hladu. Důkaz to, že na ten čas tělo žádné poživiny si nežadá. V takovém případě kdyby dával nemocnému předce jísti, tím by mu jen uškodil, tím by nemoce jeho posílil a jej samého oslabil. Co je přes hlad, to je všecko se škodou.

Proto by člověk nikdy neměl tolik jísti, až už dále nemůže. Jak hlad utišen, má člověk přestat, třeba by jinak ještě dále jísti mohl. Rusové říkají: Jez do polosyta, pij do polopita, vyjdou ti na plno léta. Komu by se to však zdálo příliš přísné, ten jez tolik, aby zas k druhému jídlu měl hlad. To je to samé.

Vůbec by se měl rozdílit činiti mezi chutí a hladem. Člověk může ledacos s chutí pojísti a předce se přejí. Lákadlem tu obyčejně bývá mnoho jídel anebo zvláště jejich chutné připravení, přede vším ale hojná přísada koření, kterýmž se chuť k jídlu podněcuje. Staré přísloví dí: Mnoho jídel, mnoho nemocí. A Sokrates praví: *Největší nepřítel lidského zdraví je dobrý kuchař.*

Proto kdo si není svou zdrženlivostí příliš jist, udělá lépe, přestane-li jen na málo jídlech, nejlépe jen na jednom. Jediným se tak snadno nepřejí. Mimo to ať pozoruje, má-li od oběda k večeři zase hlad, a pak — cítí-li se po jídlu také tak lehkým a ku práci schopným jako před tím? Cítí-li se těžkým a ku práci neschopným: tu přebíral.

Zvláště by ale měl každý hledět, aby na noc mnoho nejedl. *Krátká večere, lehká noc!* Anebo jak Srbové praví: *Krátká večere, dlouhý život.* Jisto je aspoň, že všichni ti, co dosáhli vysokého věku, večer jen málo jedli. Dobře je večeřeti dvě neb tři hodiny před spaním, když se první zažívání odbylo. Dětem je nejlepší večere: kousek chleba s ovocem.

Jiná důležitá věc je, aby člověk jedl pravidelně *ve svůj jistý čas*. Pro dospělého stačí *tříkrát* za den jísti: — snídati, obědvati a večeřeti. Kdo těžko pracuje, může i svačit; tak i kojná neb těhotná. Dětem je dobře kromě svačiny dáti ještě dopoledne as o 10 hodinách něco k snědku, nejlépe ovoce. Děti tráví rychleji. Kromě času nemělo by se jim ale nic dávat. Tím méně sluší dospělému, aby kromě času čeho požíval. Žaludek je milovník pořádku. Podává-li se mu jeho práce v určitý čas, on ji vykoná víc a lépe. Aby žaludek požitý pokrm strávil, k tomu potřebuje 3—4 hodiny. Pomysleme si ale, když se mu uloží zas nová práce, prvé než první odbyl! On se tím

jen mate a oslabuje. I žaludek potřebuje odpočínutí.

Naproti tomu není ale také dobře nechati žaludek příliš dlouho prázdniti. Dvakrát za den jísti — to může jen starý žaludek, který příliš zvolna tráví. A jednou za den jísti, to bychom zhola nikomu nechválili. Člověk tu musí přece tolik snísti, co ke své výživě potřebuje. Tím způsobem jednou se žaludek přeplní, a po druhé je zase tuze prázdný. Lépe je, co chci na jednou snísti, rozdělit si raději na dvakrát nebo na třikrát.

Hlavní jídlo je u nás *oběd*. Oběduje se obvykle v poledne. Poledne jest nejprůměrnější čas k obědu pro lidi, kterýmž je tělem neb duchem pracovati. Páni však v poledne držívají druhou snídani a pozdě odpoledne teprv anebo k večeru hlavní oběd. A to je také dobře; jen že není pak rádno na to večereti. Tak i v horkých krajích je obyčej v poledne jen ovoce neb něco lehkého požití a hlavní jídlo nechati na večer; to proto, že

v čas polední přílišným vedrem tělo i žaludek jsou tuze zemdleny. Způsob ten hodil by se snad i u nás za času letního.

Snídaně budiž lehká, krátká. Kdo v snídani přebere, bývá obvykle celého půl dne na to k práci nevrlý a neschopný. Nejlepší snídaně jest hrneček mléka a k tomu kousek chleba. Mléko to může být v zimě odvařené, povychladlé, (v létě pak studené. Mlsným jazýčkům jest však potřeba kávy neb čaje neb čokolády. S Pánem Bohem! Jen střídme! — S pivem nebo vínem však hned z rána začítí, není rádno; to si může dovoliti leda myslivec neb člověk, jenž musí do zimy, do mokra. Ač kdyby i ten si toho nedovoloval, alespoň z toho obyčej nečinil, lépe by udělal.

Ku konci oběda syrové ovoce jísti, nechválíme. Člověk se tu obvykle už tolik najedl, že si pak ovocem jenom žaludek roztahuje. Výživy ovoce beztoho mnoho nedá. Lépe jest ovoce nechati k svačině nebo k večerí.

Hubme chrousty!

Chroust obecný čili *babka*, jež velická larva *ponrava*, též *kundrát*, zvláště hospodářům na kořenech zahradního i polního rostlinstva velikou škodu činí, sám hltavě ožirá květy a listy stromů užitečných a tudíž ku škodnému hmyzu náleží. Byvši zúrodněna, klade samička chrousta vajíčka do zemi a sice třikráte mezi lítáním chrousta vždy 20 žlutobílých vajíček na bromádku, čímž životní úlohu svou vyplnila. V lůně zemském vyvinují se z těchto vajíček pod vlivem tepla ze zahnívajícího hnoje a kořání rostlinného též dobře známé ponravy a proto kladou samičky svá vajíčka nejraději do hojně pohnojené anebo bujně porostlé půdy. Již za několik týdnů vyhlíhnou se z vajíček malí kundráti a živí se blízko pod po-

vrchem půdy ve společnosti. Teprve v podzimku zalezou hlouběji, aby v příštím květnu zase se objevily; tehda žerou byliny již o něco hlouběji kořenicí a dorostou do konce leta na půl palce ano i více délky. Již v tomto roce bývá jimi natropená škoda patrna; ale mnohem větší jest v 3. roce, kdy *ponrava* již o samotě žijíc, téměř svou úplnou velikost dosáhla. Čtvrtého roku užívá více k svému zakuklení; neboť pozorováno, že dospělá *ponrava* ku konci psích dnů na 4 stopy do hloubi se zavrtá, kde v pupu se promění, z které v podzimku brouk se vyhlíbne, ale přes zimu ještě v zemi ostane a teprve příštího jara z rána po teplém dešti na denní světlo vylítne. Má tudíž larva k úplnému vyvinutí třech let

zapotřebí a teprv v 4. roce vylezá brouk ze země. Živice se pouze látkami rostlinnými, působí ponravy na lukách, osení a bramborech náramné škody; jmenovitě jetel, obilí, ozimá řepka, cukrovka a zelí náramně jimi trpí. Byliny ponravami porouchané lze snadno vytáhnouti, zrniny z nouze uzrajou a poskytují jenom skrovnější zrní. Však na těžkých vazkých půdách není jich mnoho, any zde v podzimku do hloubi zavrtati se nemohou a tudíž u velké míře zimou zahynou. V půdě jsou ponravy více méně nepřátely skrytými a nelze jim tudíž mnoho škoditi; nejlépe jest, jdou-li při orání na jaře a v podzimku kluci za pluhem, ponravy do košíku hbitě sbírajíce. Též bývá prospěšno, vyženou-li se na měkkotu prasata, husy, kachny a pod., při čemž posledním něco vody ve mělkých nádobách poskytnouti se musí. Nejlépe ale vyhubí se v prvním roce, vláčí-li se pole za jasného slunečního počasí několikrát, tak že malé ponravy na povrch vyvláčeny slunečním parnem zahynou; v druhém roce neuškodí se jim orbou mnoho, any hlouběji v půdě se nalezají a toliko samotný se živí. — Však nejráději zdržují se v půdě luční, kde hubení jejich jest nesnadné, pakli že krtek hospodáři výdatně nepomůže. Mnohdy lze místa na lukách, kde neobyčejně mnoho kundrátů se nalezá, již ze zdálí poznati po řídké, zakrnělé; ano již i zvadlé a vyhynulé trávě; v tomto případě arci se vyplácí, když drn se sloupá, ponravy sesbírají a nová louka přiměřeným způsobem se nasije. Jmenovitě táhnou se na místa, kde kopy hnoje dlouhý čas ležely; také bylo tvrzeno, že tam, kde hluboko kořenné rostliny, nájme z čeledi okoličnatých, rostou, ponravy velmi rády se zdržují, tak že by tyto byliny na stopu jejich vésti mohly. Rozorání luk na pole jest pro okamžik výborným sice prostředkem, ale hodí se málo kdy do

soustavy hospodářské; však notně zavlažení, správně a v pravém čase vykonané, aby trávě neškodilo, má v tomto ohledu vždy veliký úspěch; než nejlépe ze všech prostředků účinkuje proti ponravám bez odporu tuhá, dlouhá zima, která půdu až do patřičné hloubky pronikne.

Vidnoť z toho, že nemůžeme proti kundrátům mnoho činiti; tím více musíme za tou příčinou usilovati, aby babky, pokud nad zemi žijou, všemi způsoby hubeny a ničeny byly. Rok 1863 byl na chrousty neobyčejně bohatý; musíme je tudíž v roce 1867 v podobném zase množství očekávati. Odvěti se nám snad, že až do té doby jest dosti času k vysvětlování, kterak chrousti hubiti se mají; než dlužno uvážiti, že v teplých, příznivých polohách a za mírné zimy doba vývoje ponravy o rok zkrátiti se může; a byť i to se nestalo, že přece každý rok více méně chroustů se objevuje, kteří též zasluhují, aby vyhlazeni byli.

Brouk žije podle příznivější nebo nepříznivější povětrnosti tři až šest týdnů, v které době na lupení, jmenovitě buků a vrb, ale v čase náramného svého rozmnožení také kaštanů, dubů, javorů, švestek, sliv a p. neobyčejných škod natropí; ano stává se, že větší lesy listnaté lupení docela zbaví. Lítá a žere z rána a pod večer, páří se třikrát, načež teprve zahyne, dříve-li nějakou pohromou nepošel. Byť i bylo sebe více chroustů, zmizí přece, jakmile čas jejich se objeví, až na několik, skorem najednou a bez všech dalších stop. Nejhojnější bývá v krajinách s lehkou půdou, i vápennou i písečnou, kdežto v krajích s těžkou vazkou půdou obyčejně zřídka se vyskytuje. Ačkoliv náramný kazisvět, má chroust přece tu dobrou stránku, že nelítá daleko, nýbrž že se zdržuje obyčejně na blízku místa, v němž co ponrava byl žil; že tudíž netáhne z jednoho údolí do druhého, tak že zbusta se

stává, že v dosti širokých údolích jedna strán neobyčejným množstvím chroustů se vyznamenává, kdežto druhá, vzdálená, od nich skorem nedotknuta jest. A to má býti hlavně pro každého a pro každou obec pohnutkou k pilnému hubení těchto nepřátel stromů; neboť z druhé vesnice nemohou tak snadno přiltnouti, když stromy jsou očištěny. Jenom že se nesmí všeobecnou válkou proti babkám dlouho čekat, až by snad v miliardech se objevily a dlouhé kusy lesů zpusťily; pak arci nepomůže sebe úsilnější namáhání mnoho, kdežto, byvši hned na začátku započato, velké množství jich i s trojím jejich plodem zahladiti mohlo.

Jednotlivé stromy lze před babkami zachrániti posypáním popelem, silničním nebo vápenným prachem a pod., které věci chrousti nemilují. Francouzští zahradníci zkusili, že v půdě květem sirným posypané chrousti nehnízdí, ani samičky do ní vajíčka klásti nemohou; to jest jmenovitě při vysazování ovocných stromků velmi užitečné, jelikož bylo pozorováno, že ožerou ponravy kůru na kořínkách mladých stromků, které pak zahynou musejí.

Nejlepším prostředkem jest, chrousty časně z rána, pokud ještě ve spánku pohřížení na stromech visí, setřásti a sbírat. Jsou-li stromy silnější, tluč se na ně sekyrou, nějakým klůčkem ovázanou, aby chrousti na rozestřené rozsívky a pod. padali. Rozumí se, že se nesmí sbírání to obmeziti pouze na několik zahrad, alebrž že se musí vykonati v celých dědinách, ano současně v celých krajinách, v zahradách i v lesích; musí to býti válečné tažení veškerého obyvatelstva, jestli že dobrými výsledky honositi se má. Jmenovitě školní mládež koná velmi ráda podobné práce, k čemuž by se jí „vagace“ uděliti mohly, jako roku 1863 ve Vürtembersku. Nejúčelněji arci,

když celou tuto záležitost hospodářské spolky do rukou vezmou a solidárně ji provedou.

Anto rozmačkání sebraných chroustů obtížné a ošklivé jest, musí se usmrtiti vařící vodou, což nejlépe se vykoná tak, že chrousti v proutěném košíku do kotle vařící vodou naplněného se ponoří. Všechny ostatní doporučované prostředky, ať si rázu jakéhokoliv, jsou špatnější a tudíž nepraktické.

A co má se konečně se poslými chrousty konati? Před lety dělány jimi pokusy k vyrábění svítiplynu, oleje na svícení a kolo-mazi; než později upustilo se od toho a věc ta vyhlášena tudíž za nepraktickou. Naproti tomu mohou sloužiti za zob drůbeží, jež po nich hojně nesou; jenom že při výhradném krmení chrousty vejce ta jsou neplodna. Též vepři žerou je s velkou chutí; ale nesmějí se jim dávat samotni, ani by po nich snadno onemocniti mohli. Aby nehnili, mohou se chrousti sušiti (nejlépe v peci, načež na prach se roztlučou, s otrubami smíchají a tak prasatům později za krmi se poskytnou). Též hodí se výborně ku hnojení. V tomto ohledu nalezájí nejlepšího místa na bromadě kompostové, anebo rozházejí se přímo na role a branami nebo pluhem mělko se zadělají; jest-li jich menší množství, zakopají se na záhony v zelné zahradě, poskytujíce takto velmi dusičnatý a rychle účinkující hnůj, jímž si zaplatíme, že po tolik roků se živili kundráti v půdě hojnými kořeny našich pěstovaných rostlin. Konečně jest povědomo, že jest mnoho zvířat, která nás neustále v hubení chroustů a ponrav podporují; jmenuji pouze havran, polního a kavku; též špaček vyklove z půdy mnoho ponrav, ale nejlepším hubitelem kundrátů bez odporu jest krtek, kterému mnozí hospodáři za výtečné, jim prokázané služby na mnoze smrti se odmění. Dle pozorování prof. *Fleischera* se-

žere krtek do roka nejméně 20.000 chroustů a jiného hmyzu. Krtci měli by tudíž všemožně šetření býti; a kde naprosto býti nesmějí, na př. ve školkách, jest jiných prostředků k jich vypuzení. *Siebenfreund*, uherský stromař, o tom píše: „Okolo záhonů nechám vyházeti stružky na 8 palců hluboké, do nichž položím nitě kamenouhelným dehtem namočené, načež vy-

házenou zemí je zase zaházím, a — žádný krtka nepustí se přes tuto čáru. Ale ještě potěšitelnější jest zpráva, že podobné ve vzduchu tažené drátěné ploty dehtem natřené nejlepším prostředkem proti zajícům jsou. Mám podobný, asi 80 sáhů dlouhý drátěný plot dehtový a nenalezl jsem u něho stopy zaječí blíže, než na 2 střevice vzdáleny.

Přikrývání koní při práci pokrývkami.

Nyní, když nastává polní práce, lze velmi často viděti, kterak mnozí hospodáři své koně při práci pokrývkami či houněmi vlněnými, plátěnými aneb dokonce koženými přikrývají, za tou příčinou, aby prý předešli škodlivým vlivům podnebním i vzdušným a takto potah svůj před mnohými zhoubnými nemocemi zachránili. Následní řádky mají za účel, skoumati, zdali a pokud se tím zamýšlený cíl také dosáhne čili nic. Jak na první pohled viděti lze, opatřila příroda tělo koňské hustými, hladkými a teplými chlupy, které úplně jsou s to, aby zvíře rozličnému nečas, vůbec špatným vlivům nepříznivého podnebí a špatné vzdušniny, dokonale a úplně vzdorovalo. Jest-li zvíře silno, zdravo a otuženo, není zapotřebí ještě zvláštními pokrývkami je střežiti před nehodami povětrnosti. Však docela jinak jest to, jestliže mají koně špatným odchováním a neúčelným hleděním velmi zjemněnou kůži, anebo když následkem špatné obživy dostatečné množství tepla v těle jejich vyvinouti se nemůže: v tomto případě může se vzíti útočiště k přikrývkám — ale jenom co předstižným prostředkům, a vždy teprv po skončené práci. Házeti na koně začasť těžké pokrývky, pokud ještě pracují, jest z dvojí příčiny škodlivé: za prvé, že jsou zejména tvrdé a těžké pokrývky kožené — svou vá-

hou koním velmi obtížné a za druhé že slouží a přispívají u veliké míře zjemnění kůže a nepříznivým následkům z toho vyplývajícím. Jestli že snad mírnější povětrnost, tak že pokrývky jenom k ochraně proti dešti nikoliv ale proti zimě se potřebuje, stane se nevyhnutelně, že kůže náramně vypařuje, pokud totiž houni přikryta jest; pod pokrývkou nastrádá se mnoho potu, který jakmile kůň mezi prací se zastaví a trochu sobě odpočine, ochlazením zevnější strany pokrývky se srazí a v tekutém stavu ochlazuje na kůži zvířete zpět účinkuje. S houně stékající voda shromáždí se v krajině břišní, působíc zde největší nehody a nejcitelnější zlo. V tomto ohledu a kromě tohoto i v každém jiném jsou kožené pokrývky nejškodlivější, co zatím, vlněné houně povolnější se ochlazují výpar vody a potu v jisté míře dovolující, tak že jenom tehda sražení potu na spodní jich ploše povstává, když zároveň s nastávajícím deštěm i teplota oblohy vzdušné klesá, t. vzduch se ochlazuje.

Ptá-li se někdo: „Které údy koňského těla nejvíce ochrany přikrytím potřebují?“ může otázka tato pouze vzhledem k pitevnímu zařízení koně zodpovídána býti. Hřbet pokryt silnou hrubou kůží, notnými svaly a páteřnicí opatřen, může zajisté škodlivé vlivy zevnější mnohem snáze a déle snést a bez

každé škody vydržeti nežli tenkou kůží porostlý a z jemné vrstvy svalů utvořený břich, v němž ještě veškeré vnitřnosti umístěny jsou. Přikrývání hřbetu jest za tou příčinou mnohem méně potřebné, nežli zavnutí břicha, které však arci jenom tehda vykonati lze, když kůň stojí. Kromě břicha jsou přední hruď a spodní část krku (průdušnice čili dýchavice) ohledně přikrytí mnohem důležitější nežli hřbet.

Námítka, že zmoknutím a namočením hřbetu ledviny velmi snadno nastuditi se mohou, z čehož pak zhusta zástava moče plyne, jest úplně bezpodstatná. Vždyť ledviny leží uvnitř těla tak, že silnými svaly hřbetovými a širokými příčnými násadci bederních obratlů do statečně chráněny jsou, ano při dobře krmených koních mimo to take tukem: není tedy se co obávat, že ledví zhora tak snadno nastydnouti může, jak vůbec se domýšlí. Kromě toho dlužno ještě připomenouti, že zástava moče nepochází od zastuzení ledví, nýbrž že má hlavně svůj původ v měchýři nebo v močové trubici, dvou to částí, jež nikdy a žádného užitku nemají z přikrývání hřbetu.

Ale z močení a nastydnutí břicha, jmenovitě v deštivých, studených dnech, vyvinuje se časté onemocnění koní hryzením a koli-

kou, nemocí to, kterých každý hospodář co koním záhubných velice se bojí. Zmoknutí a zmočení potem mezi prací nemá však také ani v tomto směru žádných patrnějších zlých následků, když kůň po práci na celém těle náležitě šoustán (třen) a potom do vlněných pokrývek zabalen byl. Než to u nás málo kde se děje; a proto vzejde také ze zmoknutí koní kolikou nejvíce škody, ne snad deštěm, nýbrž následujícím špatným opatrováním podmíněné.

Ze všeho toho jest na jevě a může se na jisto tvrditi, že koně při práci a mezi prací žádné ochrany pokrývkami a houněmi proti rozličným nehodám špatné povětrnosti nepotřebují; ano že jest pokrývání koní, když pracují, zamezováním kožního výparu spíše škodlivé nežli užitečné a v mnohých případech koním naprosto nebezpečné a že hlavně kožené pokrývky v sobě všechny vlastnosti spojují, aby tělo koňské zjemnily a k mnohým nemocem náchylným učinily.

Naši hospodáři tedy velmi dobře učiní, hodí-li pokrývky na koně jenom tehda, když přestali pracovati, nikdy ale, pokud ještě v práci se nalézají. První má mnohé výhody; avšak poslední jest skorem napořádě škodlivé a nebezpečné.

0 Christu Pánu a sv. Petrovi.*)

Když šel Christus Pán po jednom městě se sv. Petrem, uhlídal na zemi trojník. Sv. Petr ho překročil a nezvihl. P. Christus jej zdvihl a koupil zaň 70 kadeltek. Po jedné vždycky upouštěl a sv. Petr je zdvihal. Když už po 70krátě se ohýbal, Christus Pán se ohlídl a pravil: „Vidíš, bylo ti těžko sehnout se jednou a včil už se shýbáš po 70., proto že se ti chce jíst.“ — Pak šli přes jedno pole a sedlák tam rozsíval semeno; tak jim *mluvil*, proč mu to šlapou? A počal je zahánět z té roli. Když potom scházelo to semeno, scházelo jen tam, kudy oni chodili; jinde byla holá místa. — Potom se jim

*) Ukázka z „Národních pohádek“, jež v okolí Sloupském sebral a v rukopise chová Jan Soukop. Za příkladem na slovo vzatého B. Kuldy, jenž r. 1854 vydal „Mor. nár. pohádky z okolí Rožnovského“ podávají se tu starověké plody mysu naší národní v původní prostotě beze všeho fítnění, tak jak v lidu našem žijí. —

zas trefilo, přes jedno město jít. Sv. Petr koupil si rohlíček do kapsy a také chléb a jedl. Kdykoli Christus Pán naň promluvil, vždy to vydělal z huby a zahodil na zem, aby mohl odpovědět. Pán Christus se ohlídl a povídá: Vidiš, Petře, aby ta strava nepřišla v zkáz (já vím, že ty jíš) tož z toho rohlíčka budou hříbky, bude to pro lidi obživa; a z toho chleba budou modráčky.“ — Zase šli přes jednu dílnu a ležel pod bruskou člověk v zahradě. Oni se ho ptali, kde je cesta k druhé dědině. On ani nevstal a ukázal jim nohou. Sv. Petr povídá: „Pane! co pak tento lenoch nám ukazuje nohou, co by za to zasloužil?“ Pán Christus se sehnul a vzal do hrsti prachu z cesty a fíkl na něj. Když prý tu půjdeme po druhé, už bude sedět a bude se obírat a nebude ležet. Tož oni šli tam přes louku k té druhé dědině a tak nevěděli té cesty přece. Vyhrabovala tam jedna děvečka na té louce a oni se jí ptali, kde je ta cesta? A ona hned položila brábě a běžela před něma jim ukázat. Sv. Petr povídá: „Co pak, Pane, jít dobrého za toto uděláš?“ Pán Christus povídal: „To ji uděláme, ona dostane toho lenocha pod tou hruško.“ To prý bys jí, Pane, zle za tuto poslušnost odměnil,“ řekl Petr. Ch. P.: „To musí být, nebo kdyby si nevzal dbalé, to by umřel hladem. Proto musí dycky takový si vzít dbalé, co by mohli živi být.“ — Včil se jim trefilo, zase přišli do jedné dědiny na noc. Trefili na dobré lidi, dali jim dobrou večeři a pěkně ustlali. Když ráno odtaď šli, ptali se co budou dlužni za nocleh? Ta hospodyň povídala: „Aby nám Pán Bůh požehnal naši práci, co budeme pracovat a ostatek nic. Vydělala z trubhle plátno a měřila si je, bude-li ho mít dost na košule? Měřila ho celý den, už ho všude měla hromady, tak jí to Pán Bůh požehnal. Přišla tam sousedka na

besedu a ptala se jí: co to má plátna toli? Ona povídala: „To, prý musel býti Bůh všemohoucí, co tu byl na noc a mé práce požehnal.“ Ta sousedka poslala hned lidi ve tři strany jich hledat, až je našli a vzali je hnedky domů na noc a dali jim dobrou večeři a pěkně ustlali. Když ráno odcházeli, ptali se, co budou dlužni za nocleh. Hospodyň povídala, aby jí Pán Bůh požehnal práci, co bude dělat. Tak si vydělala z trubhle míšek s penězma. Chtěla, že bude je čítat a v tom na ňu přišlo, musela jít ven. A dycky jenom do sednice došla a zas musela jít ven a tak jí to trvalo celý den a nic nenapočítala.

Zas potom šli do jedné dědiny a přišli ke kovářovi na noc. Ten kovář jim dal nocleh dobrý a večeři taky. Měl starou matku a starého tatka. Ráno jim dal snídání. Když snídali, P. Ch. který se za tovaryše kovářskýho čítal, povídal: Než posnídáme, bude tu jeden člověk s koněm, budeme kuť. Ten člověk s koněm byl hned před domem než posnídali. P. Ch. vešel ven a chytil koňovi nohu a oddělal ji po kotník, šel ke kovářu a kuť. A zas druhou a zas třetí, a kovář, když to viděl, pravil: Já si tu čtvrtou nohu už okuju a P. Ch. ho nechal. Kovář začal oddělavat nohu, jak viděl P. Ch. a nemohl. Tož ji kroutil sem tam a potom vzal nůž a uřezal. Šel ke kovářu a ukul. Pán Ch. každou tu nohu přilepil zas, kovář začal přilepovat nohu, nemohl. Tož pravil, aby mu to udělal, aby tu nohu také tak spravil, jako ty tři. P. Ch. ju vzal a spravil jako ty druhé. Včil povídal p. K.: „Kováři já vám toho vašeho tatínka překuju, chcete-li ho mít na světě, tak bude jako vy. On, že ano. P. Ch. vzal tatka a pustil jej do ohňa a klepl tam párkrát kladivem, a tatík se postavil jak nejpěknější mládenec, ještě mladší jak kovář. Tak on už ne-

chtěl, aby mu matku překul. Kovář vzal ji sám a hodil ji do ohně a ona křičela. „Synu nepal, vy-dělej mne!“ On vema kladivo kloukl. Z matky zůstal jenom oškvarek spálený. Potom povídal: „Já už vidím, že z mé matky ne-bude jenom opica.“ Milá opica šoup z ohňa a utíkala k lesu. —

Zase šli do jiné dědiny a chtělo se jim jíst a ptali se na pekaře. Přišli k pekařovi a ona pekařka válela chléb, a hnedky si pomyslíla, že udělá těm dvoum li-dům malý bochníček, aby počkali, až se upeče. Vsadila do pece, a oni čekali. Za chvílku se šla dí-vat, jeli už upečený, a oni byly všechny pecny stejný i ten malý. Ono jí to bylo líto, že je ten bo-chníček také velký. Ušla teda na hůru se schovat, a když nemohli dočkat, šli odtad. Ona na ně hle-děla svislema*) z hůry. Pán Ch. se ohlídl a povídal: Počkej, budeš koukat až do soudného dna. Tož ona vyletěla odtad a byla z ní kukačka.

Na noc zase šli do druhé dědiny a přišli k lidem. A oni měla než toho chlapečka. Když ráno odcházeli, pravili, aby jim toho chlapečka poslali okázat cestu. Ten chlapeček běžel před něma. Trefilo se jim přes jeden most jít. P. Ch. vzal chlapce a hodil jej do vody, a sv. Petr se vadil s ním: Pane, to neděláš dobře; mají než to dítě, tys jim ho utopil. P. Ch. povídá: „Oni v něm mají všechno zalíbení, oni nezpomenou na P. Boha, jenom to dítě milujou a včil zpomenou na P. Boha v úzkosti.“

Trefilo se jim zase jít přes pole a tam rozsíval sedlák brách a k cestě rozsíval viku. Oni se ho ptali, proč to tak dělá? On po-vídal, že ten brách každý trhá, kdo jde cestou. Šli zas hned vedle druhého sedláka, a ten rozsíval

samý hrách vedle cesty. Ptali se: Proč to děláš? že mu ho bude každý trhat. On povídal: „Když budou mít lidi co trhat, budu i já mít.“ Když přišli žne, ten neměl nic, všecek měl červavý, co tu vi-ku sil, a ten druhý měl hrachu dost.

Ještě šli okolo sedláka, co voral. Ono bylo velké sucho. P. Christus pravil: „Sedláku je sucho, kdyby dal P. Bůh díštěk, co by se to lepší oralo.“ On povídal: „Mělo prý by pršet, slunečko je v kole a káňa kvíčí a pes vije. P. Ch. povídal sv. Petrovi: Tento nevěří, že je Bůh, ten má jiné pověry. Šli okolo druhého sedláka, taky oral. Pán Christus: „Sedláče je sucho, zle se to oře.“ Sedlák povídá; Kdyby dal Pán Bůh díštěk, tak by se lepší oralo. —

Přišli zase na jednu hospodu a dali si ustrojit husu. Když ji šenkýřka přinesla, Pán Ch. šel ještě ven a než přišel, sv. Petr z hladu ulomil si jedno stehýnko. Pán Kri-stul se ptal, kde se podělo? Sv. Petr pravil: Vždyť ho nebylo. Pán Christus dobře věděl, že bylo, jenom že se s ním nechtěl hádat. Když šli potom dále, viděli husy stát na ledě na jedné noze. Sv. Petr pravil: Vidiš Pane, že husa nemá té druhé nohy. Pán Ch. zatím tomu tak chtěl, aby sv. Petr neměl hanby. Od té doby stojí husy rády na jedné noze. —

Pak přišli ku dvěma sestrám na noc velmi chudobným. Neměly jim co ustlat, ani dát co jíst a by-ly by rády jim daly. Sv. Petr: „Pane, požehnej jim, aby byly bo-hatší! a Christus Pán jim požehnal. Za rok jim přišlo zas tudy jít. Ony měly již velký statek, každá zrcadlo a načesávaly si vlasy. Pán Christus povídal: „Musím je zas snížit, že by padly do hříchů. —“

Šli potom okolo sedláka, on dělal plot u roli z kopřiv. Pán Ch. se ptal: „Proč ten plot tak špatně děláš?“ On: aby trval jenom záro-veň se mnou. Pán Chr. odejda pravil: „Lidi nesmí ode dneška vě-

*) svisle — deskový štít na starých chalupách.

děť, kde který umře, proto že by jeden nechtěl nic pro druhého dělat.“

Šli přes les a natrefili měch peněz. Sv. Petr řekl: „Tot máme stěští, měch peněz! Pán Ch. odpověděl: „To není stěští, to je smrt.“ Na to sedli pod strom a jedli kousek chleba. Přišli tady 3 mládenci a zpívali. Zastavili se u měcha a zaradovali se. Pak se domluvili, že se rozdělíjou penězi na tři díly. Usypali jich a poslali do města toho jednoho kupovat víno a chleba. Tomu hned přišlo na pamět, koupit do vína jedu, aby ty dva otrávil a zůstalo mu všecko. A ti se zase domluvili na něj, že jej zabijou, až se vrátí, aby měli peníze sami. Jak přišel, hbyťe jej zabili a potom jedli a pili — a — také oba zhynuli tím jedem. Pan Christus povídal: „Vidíš, Petře, že to je smrt, nic jiného, abys toho nechal.“ —

Potkali potom mládence spa-

nilých tváří a Pán Christus zacpal nos; šli dál a tam ležel zdechlý kůň a sv. Petr zacpal nos. A povídá: Pane, ten mládenec nesmrđěl, a ty zacpals nos, tato mrcha ale smrđí a ty ho nezacpáváš.“ Pán Christus odpověděl: „Ten mládenec víc smrđěl, než tato mrcha, proto že byl hříšný.“ —

Dále na cestě přišli k diravému dubu. P. Ch. měl nešťůvečku na čele a seškrábl ji a dal ji do toho diravého dubu. „Proč to děláš? ptal se sv. Petr. P. Ch. řekl: „Uvidíš; až půjdem po druhé okolo.“ Za nějaký čas šli okolo toho dubu a sv. Petr viděl tam cosi lítat, pravil: „Pane, lítají tam muchy.“ P. Ch.: „Přístup blíží, ať vidíš, co je to.“ Sv. Petr přistoupil a byly tam *včeličky* a měly tam svůj sklad medu. P. Ch. povídal: „Abys věděl, jak se těm zvířátkům bude říkat, to jsou *včeličky*, proto že jsou s mého čela.

Jan Klenovský, dvorní šašek Jiřího, krále českého.

(Podává Jan Soukop.)

Málokdo pozůstavil tak hlubokých kořenů v paměti lidu českého, jako rytíř Jan Klenovský, vůbec známý: „Paleček.“ Jiří z Kunštátu a z Poděbrad, veliký onen král český miloval jej co bratra; s ním zasedal Paleček v radě královské, pozoroval pilně všech řečníkův a rádcův, aby po ukončené radě bez obalu králi pověděl, kdo z těch pánův radil dobře čili nic. Šprymovné jeho kousky byly už na konci 15. věku sepsány a v 16. století putovaly už četné jich opisy z ruky do ruky. Z opisův těch uchoval se jeden podnes v archivu kapitoly pražské. Jan Jičínský byl první, jenž několik anekdot o Palečku vytiskl v českém

kalendáři r. 1567. Sixtus Palma pak r. 1610 vydal již úplnou knihu Palečkových šprymů řečí českou, z nichž následující dva kousky podáváme. —

I.

Jednoho večera zpáchala se vražda v Praze v domě Sixtově naproti Týnskému chrámu. Vražděník upláchl dříve, než bylo lze zavřítí dům průchodní. Co nevidět byl tu městský sudí s holomky a zatknul mladého rytíře Dubčanského, domýšleje se, žeby on zločin ten byl zpáchal. Pražané dali již příštího rána ubohého rytíře

vést na místo popravné. On pak jsa nevinen volal ustavičně: „Milý Bože! běda že musím ze světa jíti, nebyv ani slyšán od našeho milostivého krále!“ Stalo se, že Paleček právě okolo jda slyšel nárek tento. I přistoupil k sudímu a ku katovi řka: „Bratře sudí a bratře kate, posečkejte maličko s popravou, až se od bratra krále navrátím.“ Střelou letěl ku králi řka: „Bratře králi, právě doslýchám, že jistý vězeň tebe obžaloval u krále nebeského; proto jsem běžel, bych tě o tom zpravil. Jsi-li lepší než Kristus Pán, syn Boží, a je-li onen ubohý hříšník horší než ďábel, nepotřeba ti, slyšeti ho, nejsi-li ale lepší než Kristus Pán a on není-li horší než ďábel, pak si po právu zavázán slyšeti ho, an Kristus Pán i samého ďábla slyšel a od něho se vésti dal na cimbuří chrámu Jerusalemského a tam s ním mluvil.“ Král odpověděl: „Milý bratře Palečku, na celém světě není člověka lepšího nad Ch. P. a horšího než ďábel; ale řekni pak přec, kam biješ touto otázkou?“ Paleček odpověděl: „Já míním toto bratře králi: vedou tam mládence na popravu, který nářká, že musí ze světa, aniž by byl slyšán od tebe, svého pána. A tudíž kázal jsem sudímu i katovi čekati, až se od tebe vrátím. Pošli tedy svého maršálka se mnou do města, aby

onoho mládence dovedl k tobě, abys ho vyslyšel. I stalo se, že Dubčanský byl uveden před krále, a bylo mu uloženo, by se ve čtyřech nedělích ode všeho podezření očistil. Zatím přišlo se na stopu pravému vrahu a Dubč. uznán za nevinna žil ještě 40 let, a jeho rod kvetl až do roku 1610.

II.

Bratr Paleček potřeboval mnoho kabátů za rok, neboť kdykoli chudého člověka bez kabátu potkal, svlekl svůj vlastní a daroval mu jej. Pak šel ku králi řka: „Bratře králi, dej mi nový kabát! neboť svůj starý daroval jsem Pánu Bohu.“ A když král se otázel: kde pak jsi natrefil Pána Boha, že jsi mohl jemu kabát darovati, odpověděl: „Neznáš písmo sv. jež praví: cokoliv jste učinili jednomu z maličkých těchto, mně jste učinili?“ —

Staří lidé, kdož osobně Palečka znali, svědčili, že povždy mnohou péčí měl o chudé nemocné a vůbec mnoho dobrodiní činil. Krále Jiřího pak napomínával, aby se bál krále nebeského, aby svůj lid spravedlivě a pokojně spravoval. Sám pak žil bohobojně u krále až do své smrti. Král Jiří truchlil velice po něm a odebral se brzy za ním 22. března 1471.

Vzorná macocha.

Za vlády čínského císaře Sven Vang-a nalezla se v poli mrtvola zavražděného důstojníka. Podezření vraždy této padlo na dva bratry, jižto nedaleko mrtvoly postiženi byvše do žaláře uvrženi byli. An toliko jedna jediná rána na mrtvole se shledala, souzeno, že toliko jeden z nich vrahem býti může. Při vy-

šetřování však k nemalému podivu všeho lidstva každý z bratrův udával se za vraha, řka: „Můj bratr je nevinen — já sám zavraždil jsem člověka toho.“

Podivná přeto tato vznešena konečně na samého císaře, aby rozsoudil. „Oběma život darovati nelze,“ pravil císař „an jistotně

jeden z nich vraždu spáchal; však právě proto nespravedливо by bylo, s vrahem i neviného bratra jeho utratiti. Nejlépe bude, aby matka jejich rozsoudila, kdo vinen čili nic, ať už zajisté lépe dítka své zná, než kdokoli.“ —

I prosila nešťastná matka za milost pro oba syny na kolenou před trůnem císařským. „Jeden z nich jest vrahem“ dí císař a unřiti musí stůj co stůj; ty pak udáš jméno jeho.

Nemohouc obou zachovati s krvácejícím srdcem jala se matka líbat i tvař mladšího syna a omdle-
vajíce štkala. „Nelze-li obou zachrániti, nuže ať umře mladší.“ — Byl pak mladší syn podoběn matce, jakoby jí z oka vypadl a dle srdečného celování nebylo pochyby, že jest miláčkem matčiným. „Tys šílenu, zvolal císař, obyčejně miluji všecky matky nad jiné nejmladší své dítka — nuž, mluv, proč ty

právě vydáváš milejší své dítě na smrt?“ —

„Mladší syn je mé vlastní dítě, odvětila ubohá, kdežto starší toliko mým pastorkem jest, pocházející z první ženy nebožtíka manžela mého. Přisáhala jsem však umírajícímu manželci svému, že staršího syna jeho rovněž milovati chci jako svého vlastního a té přísahy bohda nezruším. K mladšímu synu váže mne toliko krev, k staršímu nad to i přísaha svatá.“

„Šlechetná ženo, dí císař, takové macochy nenalezá se v celé mší říši. Nechci pak se dáti zahanbiti tebou; tys darovala život dítěti ne-
vlastnímu a já daruji nyní život i dítěti tvému. Přijmiž oba; nyní stala jsi se opravdovou matkou staršího syna, ať tebe tedy co vlastní matku miluje, an jsi ho z nová porodila.“ —

Zastup veškeré velebil dobrotivého císaře i vzornou macochu. —

Jan P č.

Kterak královna anglická jede do parlamentu.*)

Bylo to dne 5. února t. r. v úterý odpoledne o 2 hodině, když Viktorie, královna Velké Británie a Irska, po čtyř letech ponejprv zase se ukázala národu britskému v celé královské slávě a nádheře svojí. Tak dlouho byla truchlila pro svého nebožtíka muže, v tiché zá-
dumčivosti, odloučena ode všeho světa, žijíc toliko upomínkám a dít-
kám svým. Jen jedenkrát bylo jí lze zahlédnout, když se syn její princ Walesský ženil; tu klečela zahalená v roucho smuteční se spustěným zá-
vojem na vysokém tmavém kůru v kapli, kde se sňatek odbyval, vtě-
lený to obraz žalu, kdežto hluboko pod ní kolem oltáře zářila nádhera

veškeré Anglie. Avšak déle se ne-
mohla královna odlučovati od světa; poznávala, že černě zastřený trůn nedobře se hodí k bujarému životu svobodného kypřého národa; po-
znávala, že lid, třeba sdílel hluboký její zármutek, přece nemůže s ní věčně plakati nad hrobem zesnulého, spíše ale smí žádati, aby se mu krá-
lová jeho vrátila. V skutku také bylo lze po vší Anglii pozorovati radostné pohnutí, jakmile roznesla se zvěst, že J. M. králová osobně přijde do parlamentu, aby zahájila letošní sněmování. A když konečně den ten nadešel, byl to pravý svá-
teční den pro celý Londýn. — Sně-
movní budovy anglické jsou skuteč-

*) Vyňato z časopisu pražského „Hlas;“ jakož i předešlé články: Hubme chrousty a Přikrývání koní.

ně divy stavitelského umění. Hrdě, velkolepě jako sám národ, jenž v nich jest zastupován, vypínají se mohutné zdi v slohu gotickém na březích Temže. Lomené oblouky, vysoké pilíře, pestrobarevná okna, mohutné kvádry — vše chová ráz vážné starožitnosti. A naproti této nádherné budově stojí nejstarší opatsví Anglie, velebný chrám Westminsterský. Když car ruský ponejprv ušel budovu parlamentu anglického, žasna zvolal: „Totť básen z kamene.“ Den 5. února byl skorem jarním dnem; k polednímu mlha spadla a jasné nebe poblíželo na obrovské světové to město, jež ve svých zdech hostí přes tři miliony lidí. (V roce 1865 měl Londýn 3,015,494 obyvatelů.) Celá cesta, kterou královna jeti musela od palace Buckinghamského až ku sněmovně byla naplněna nesčíslnými zástupy lidstva. Tisícové stáli po ulicích, tisícové u oken, na pavlanech, mezi vraty ba i na střeších; i ačkoliv se vědělo, že králová teprv o 2. hodině odpoledne do parlamentu pojedě, přece již o 1 hodině byla sněmovna panská čili komora lordů naplněna hrdým panstvem Velké Britanie, páni i paní „vysokorodé aristokracie anglické se tu shromáždovali. Vchod ku parlamentu ozdoben byl červenými čalouny se zlatým třepením a stejné byly barvy skvostných šatů sněmovních úředníků, již u vchodu stojíce vítali příjždějící panstvo, otvírali dvířka u kočárů a doprovázeli pány po mramorových bohatých kobercem vystlaných schodech do síní sněmovních. Hojněji než kdy jindy plnily se galerie a to samým panstvem, samými hraběnkami, kněžnami, dvorany a dvořankami, neboť člověk nešlechtic neměl toho dne na galerie volného přístupu. Jen na pavlání pro novináře vyhrazený dostalo se několik mužů nešlechticů. Na proti galeriím v průčelí síně sněmovní nachází se pod těžkým baldachýnem trůn, na kterém prostře-

ny jsou královský purpurový plášť, koruna, žezlo a ostatní znaky královské důstojnosti. Hned vedle trůnu je tak zvaný „vlněný žok,“ v skutku nic jiného, nežli jak název naznačuje žok ovčí vlny, jenom že purpurový, na kterém sedává předseda panské sněmovny čili lord kanclér, podle starodávného zvyku na památku, že Anglie *obchodem* stala se mohutnou a bohatou. Opo-
dál tohoto vlněného žoku jest tak řečený stůl sněmovny příslušnými odznaky a po obou stranách v křeslech červeným safianem potažených sedí vévodové, baroni a svobodní páni říše britské, v červených sametových rízách sobolem okrášlených, arcibiskupové a biskupové ve svých kněžských rouchách, vrchní sudí v starodávných pudrovaných parukách a kolem sněmovnice řada vedle rady, vážné, hrdé to tvaře, z každé kouká několik statisíc liber šterlinků a celá řada „slavných“ předků. Bylo to nad míru zvláštní podivání na toto pestré shromáždění. Snad žádný malíř nedovedl by tolikerých barev snést a seřaditi, co jich tuto bylo snešeno. Nikdo pak nedovede vypsati tu nádheru šatstva, ten přepych v každé maličkosti, to bohatství, jakým tu plýtváno v každém záhybu, v každém vrkoči vlasů. Hlavy, prsa, rámě a hrdla paní zářily nesčíslnými diamanty, kamkoliv se oko rozhlédlo, všude zřelo zlaté sponky, náramky, řetězy a diademy ozdobené blýskajícími se drahokamy. Při tom nevedl se hlasitý hovor; temný jen šum províval síni — šeptalo se toliko. Život, který se tu roze-
stíral, měl zvláštní ráz, o kterém chudému člověku snad nikdy ani nezdálo se, leč dokud ještě v dětských letech slýchá pohádky o zakletých zámcích a jejich skvostech. — Ke druhé hodině zraky všech obrátily se ku dveřím, jimiž vážná, černým atlasovým šatem přioděná paní vkročila do sálu. Byla to správcová panské komory a přišla, aby

rozložila bible po vlněném žoku a po sametových polštářích; po té vstoupil předseda se svým žezlo-
nošem a biskup Elyský rozevřev bibli přečetl z ní několik veršů, na-
čež modlil se krátkou modlitbu, při
které celé shromáždění pokleklo.
V tu chvíli otevřely se opět dvěře
a jimi vstoupila nikoliv králová,
ale princezna a princ Waleský.
Princezna byla celá bíle oděna;
dloubý závoj a jednoduchost celého
oděvu dodávaly jí cosi nad míru
působného. Kdežto manžel její princ
Waleský usedl na svůj stolec přímo
pod trůnem králové, princezna
usedla na vlněný žok. Zde seděla
samotná chudinka se sklopenýma
očima pozorována celým shromáždě-
ním. Scházela nyní toliko ještě
králová. Avšak i ta již se blížila.
Pět ostatních kočárů bylo před
chvíli vyjelo z Buckinghamského
paláce, každý o trojím spřežení. V
těchto pěti kočárech seděly paní
královniny; pak následoval povoz
se 6 černými koňmi, v němž seděl
princ Arthur, za tím tělesná stráž
královnina a pak královský povoz
sám, tažen osmi krásnými bělouši.
V tomto povoze seděla královna
Viktorie, dcery její, princezny He-
lena a Louisa. — Lord Alfred Pa-
get co maršálek královnin jel podle
kočáru. Za hlaholení všech zvonů
a za zvuku národní hymny pře-
blušené častým provoláváním: „Bůh
žehnej králi!“ pohyboval se vel-
kolepý průvod zvolna k parlamentu.
Byly právě dvě hodiny, když se
dvěře po obou stranách trůnu rá-
zem otevřely a královna v průvodu
ministrů a nejvyšších úředníků vstu-
povala do sněmovny. Vše povstalo
jak na pokynutí, princezna Wales-

ská přiblížila se ku králové a po-
líbila jí uctivě ruku. Na to usedla
králová na stolec. Byla oděna čer-
ným hedbávným šatem, jenž hra-
nostrojem byl vykládán, na hlavě
měla tak zvaný Stuartové čepeček
ozdobený diamanty a korunkou z
drahokamů. Jakmile zasedla na trůn
přiděly ji vévodkyně Wellingto-
nova a Atholova státní řízou. Hlu-
boké ticho panovalo v celém shro-
máždění, až lord kancléř oznámil,
že si královna přeje, aby si všichni
usedli. Což když se stalo, čekáno
as pět minut za všeobecného ticha
na příchod poslancův z domů obec-
ných, t. j. zastupitelův lidu, kteří
jsou povinni trůnní řeč stoje vy-
slechnouti. Pojednou blížil se ra-
chot jako bouře. Velké dvěře k
sněmovně nižší vedoucí se rozletly
a sem valil se hustý dav 500 po-
slanců. Nyní byla celá síň ve všech
prostorách vyplněna. Ke dvěma
tisícům paní a pánů bylo tu pohro-
madě, veškerá chloub a pýcha An-
glie, zástupcové lidu vedle zástupců
kapitálu, demokracie vedle aristo-
kracie. Velkolepá to podívaná. Po
malé chvíli odevzdal lord kancléř
královně trůnní řeč; avšak tato mu
ji vrátila s pokynutím, aby před-
čítal jménem jejím sám. Lordkan-
cléř ještě četl a telegraf již hlásal
obsah její do všech úhlů světa. O
3. hodině byla slavnost skončena
a králová tímtož způsobem vracela
se ze sněmovny do svého paláce.
O páté hodině odpoledne byla již
zase na svém zámku Windsorském,
kdež v tiché samotě tráví nejraději
jarní čas v stínu mohutných dubů
a javorů zdobících sady Wind-
sorské.

Diamant a sklo.

(Pokračování z předešlého ročníku.)

4. *Apoštol Pavel.* Mezi všemi apoštoli drží velký díl protestantů nejvíce na apoštola Pavla, poněvadž v jeho posláních čili epištolách nejvíce míst nacházejí, které se zdají pro jednostranné, jenom napolo pravdivé tvrzení mluvit, že člověk bývá samotně vírou ospravedlněn. Jestliže se totiž k oněm místům také ještě mnohá jiná místa písma svatého nepřirovnávají, která v potřebě lásky a dobrých skutků mluví; a jestliže se neví, že apoštol Pavel jenom Mojžíšovu zákonitost a povrchní spravedlnost bez pravého ducha mnil, pak se arci může na tento blud přijíti; jakož také už Petr ve své druhé epištole 3, 16 dí, že některé věci v epištolách Pavlových jsou nesnadné k srozumění a od neumělých a neustavičných lidí se převracují k jejich vlastnímu zahynutí. — To jen mimochodem zde řečeno.

Tento apoštol Pavel nebyl při ustanovení večeře Páně, poněvadž tehdy ještě v Krista nevěřil, a prudký nepřítel křesťanstva byl. Co on tedy po svém obrácení o večeři Páně věděl a učil, to on mohl buď jen zvědět skrze ostatní apoštoly nebo zvláštním nadpřirozeným zjevením. A skutečně obdržel Pavel o velebné svátosti čili o večeři Páně obzvláštní zjevení. Považuje-li ale Bůh za potřebné i zázrakem člověku něco zjevit, bude toto zjevení předce tak zevrubné, že nové nedorozumění z toho nepovstane. A kdyby apoštolové při poslední večeři nebyli Pánu dobře rozuměli, byl by Pán zajisté při tomto novém zjevení, které apoštol Pavel o tom obdržel, nedorozumění to opravil. Protož jsou slova apoštola Pavla o velebné svátosti jistě velmi důležitá. Já je sem postavím; ona stojí v první epištole ke Korintským kap. 11, v. 23—29.

„Já zajisté přijal jsem od Pána, což i vydal jsem vám, že Pán Ježíš v tu noc, v kterouž zrazen byl, vzal chléb, a díky čině lámal, a řekl: Vezměte a jezte, toto jest tělo mé, kteréž za vás vydáno bude; to číňte na mou památku. Pak vzal i kalich, když povečeřel řka: Tento kalich jest nová smlouva v mé krvi, to číňte, kolikrátkoli pítí budete, na mou památku. Nebo kolikrátkoli budete chléb tento jísti, a kalich pítí, smrt Páně budete zvěstovati, dokavadž nepřijde. Protož kdokoli jísti bude chléb tento, aneb pítí kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně. Zkusíš pak sám sebe člověk, a tak z toho cbleba jez, a z kalicha pi. Nebo kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, jelikož nerozsuzuje těla Páně.“

Tedy také zde ani slovíčka o vyznamenávání, nýbrž jenom o skutečném zde bytí. Co ale tato slova sv. apoštola Pavla obzvláště památná činí, jest jiná okolnost. On dává výstrahu Korintským, aby nepřipravení večeře Páně nepřijímali, poněvadž by se tím na těle a na krvi Páně prohřešili. Uvážíme-li ale, kdy a kam apoštol tuto výstrahu napsal: ukazuje se, že on teprv za několik let po na nebe vstoupení Páně onu epištolu psal; a on ji psal na křesťany v Korintu. Korint jest ale město v Řecku, tedy v Evropě, tedy v docela jiném dílu světa, nežli Spasitel živ byl; neboť Spasitel byl živ v židovské zemi, v Asii. Nyní táži se: jak pak se mohou Korintané prohřešiti na těle, které v docela jiném dílu světa bydlelo; jak se mohou oni na těle prohřešiti, které už před kolika lety bylo od země yzato? — Buď to nemá smyslu a rozumu, aneb musí tělo a krev Páně skutečně ve večeři Páně přítomno býti po všechny časy a

na všech místech, kde se ono v nařízeném způsobu slaví. Jestliže tedy věříš, že apoštol Pavel nepsal nesmysl, musíš také věřit, že tělo Páně skutečně a podstatně pod způsobou chleba ve večeři Páně (ve velebné svátosti) přítomno jest. Tomu věří a učí církev katolická; ona rozsuzuje tedy také v hostii opravdově tělo Páně od obyčejného chleba. A všichni, kteří v odporu s církví katolickou, chléb večeře Páně jenom za upamatující znamení považují, ti nerozsuzují těla Páně.

Vidíš z toho, co posud bylo řečeno, že není skoro nižádného článku víry, který by tak jasná a určitá místa biblická pro sebe měl, jako katolické učení o večeři Páně.

5. *Vykládání o starobylém křesťanstvu.* Kdybys mezi všemi lidmi, kteří od prvopočátku křesťanstva až do našich dnů už živi byli, mohl voliti, abys se o pravém výkladu večeře Páně poučiti mohl; kde bys mohl na nejbezpečnější a nejhodnověrnější poučení počítati? To není těžké k nalezení. Mimo apoštoly mohou nejlepší zprávu dáti církevní učitelé, kteříž od apoštolů nebo od samých učenníků apoštolských byli vycvičeni, vůbec církevní učitelové prvních století. Nacházit se ale od nich posud dosti spisů, z kterých se může věděti, že oni právě tak věřili a učili o večeři Páně, jako podnes a každého času katolická církev věří a učí:

a) Sv. Ignác viděl ještě i samého Pána po jeho vzkříšení; on byl od apoštolů cvičen a podobným způsobem jako Timoteus a Titus za biskupa vysvěcen. Máme od něho posud několik listů, které on na křesťanské obce psal. V jedné epistole na obec Smyňskou mluví on o bludařích, kterých se má každý vystříhati, poněvadž oni nevyznávají, že večeře Páně (velebná svátost) tělo Vykupitele našeho Ježíše Krista totéž jest, které za naše hříchy trpělo a vzkříšeno bylo. V po-

dobném způsobu vyslovuje se on také v listu poslaném k Římanům a ku Křesťanům ve Filadelfii.

b) Justin Mučenník narozený 100 let po narození Páně, byl napřed pohanským učencem a stal se napotom křesťanem. On sepsal obhajující spis, aby císaře Antonína pohnul, křesťanů nepronásledovati. V tom spisu dává on o večeři Páně (Apol. 1. c. 66.): „Poučení jsme, že slovem modlitby požehnaný pokrm jest tělo a krev onoho vtěleného Ježíše.“ Justin ukazuje vůbec v tomto spisu, že křesťané tehdy právě tak jistotně věřili, že svatá večeře tělo a krev Ježíšova jest jakož jistotně věřili, že on jest Syn Boží a že se člověkem stal.

c) Irenäus, později biskup v Lyoně, byl cvičen od jednoho učenníka svatého apoštola Jana, od sv. Polykarpa, a s ním také obcoval; byl pak spolu také důkladně ve světské vědě vycvičen. Ten pak dává ve svém spisu proti bludařům (5 kn. 2. kap.): „Jako do země vložené dřevo vinné revy svým časem ovoce nese, a do země vložené a uhnílé pšeničné zrnno mnohonásobně vzkříšeno bývá skrze ducha, kterýž vesmír obsahuje; napotom ale moudrostí Boží přechází k užívání lidí (co chléb), a když slovo Boží k tomu přijde, Eucharistu (večeři Páně) se stane, což jest tělo a krev Krista Pána: tak bývají také naše těla od něho krmena a do země uložena, a v ní uhnijí a svým časem budou vzkříšena, ježto slovo Boží jim vzkříšení uštědří, k oslavení Boha otce.“

d) Klemens byl v druhém století po Kristu představeným jistého druhu křesťanské university v Alexandrii, tak zvané katechetické školy. On byl výtečně učený a ostrovtipný muž, který také před tím byl pohan. Tento píše ve svém spisu: Pedagog čili vychovatel (kn. 1. kap. 6.): „Logos (Kristus) jest, dítěti vším, otcem, matkou, vychovatelem a živitelem; on dává jezte,

tělo mé, a píte krev mou; ó, jaké to nepochopitelné tajemství!“

e) Dionysius, který asi o 60 let později biskupem v této Alexandrii byl, psal epištolu na biskupa v Pentapolisu, v níž dí, že ženy, kteréž se v jistých okolnostech nacházejí, v tomto čase těla a krve Páně se dotýkati nemají; krvotok mající žena v evangeliu také jenom podolku jeho roucha se dotkla. Modliti se a na Pána pamatovati jest dobře v každém stavu, ale k Nejsvětější svátosti přistoupiti není dovoleno, kdo není docela čistý na duši a na těle.

f) Cyrill byl 300 let po Kristu biskupem v Jerusalemě; on dí ve svých katechesích (19), které sepsal, aby křesťany v náboženství vyučoval: „Chléb a víno byly před vzýváním nejsvětější Trojice pouze chléb a víno; jak mile vzývání se stalo, stává se chléb tělem Kristovým, a víno krví jeho.“ A v katechesi 22. dí on: „Pod způsobou chleba dává se ti tělo (Kristovo) a pod způsobou vína krev; abys požívaje to, jeho těla a krve příbuzným se stal; neboť tak se stáváme Krista nosičemi, an jeho tělo a krev v našich údech se rozdělují; taktéž se stáváme dle sv. Petra účastníky jeho božské přirozenosti.“ Sv. Augustin zprávu dává (hom. 26.), že se veliká péče vynakládá, aby při rozdávání těla Kristova nic z něho na zem nepadlo. Když katolík svěcenou vodu běře, nepovažuje to za nižádné zneuctění, když také několik kapek z ní na zem padne. Proto musela večeře Páně, když takové starostlivé péči vynakládáno, aby se nic neupustilo, za něco docela jiného považována býti, nežli toliko za posvěcený chléb.

V takovém způsobu mohla by se celá kniha naplniti výroky nejstarších církevních učitelů, v nichž jednohlasně se pronášejí, že ve večeři Páně skutečné ukřižované a vzkříšené tělo Ježíšovo se nachází. Oni přikládají večeři Páně také

takové účinky, které jsou jen možné, když Kristus podstatně v ní přítomen jest. Onť dí: ona působí odpuštění hříchů, osvětluje ducha, rozmnožuje víru, uděluje vyšší život, posvětčuje tělo i duši, chrání proti nepřítelům z vně i z vnitř, posiluje proti všem pokušením, a připravuje tajemným způsobem naše tělo ke slavnému vzkříšení.

A co jest ctihodnějšího nad nejstarší církevní sněmy, na kterých se několik set biskupů ze všech končin světa, pokud křesťanstvo bylo, rozšířeno, sešlo, aby v pochybnostech vyšetřovali a se dotazovali, co jest staré, právě apoštolské učení. Jestli kdy slovo Kristovo platí, že církvi své Ducha sv. sešle, že s církví svou bude, že nebude ona od mocil pekelné přemožena; muselo ono docela obzvláště také takovýmto církevním sněmům platiti. Prvý všeobecný církevní sněm v Nycee léta 325 po Kristově narození držaný uznává se ale i od Lutra a Kalvína za pravomocný; co pak on ale dí o svaté večeři Páně, čili o velebné svátosti (Concil. Nic. 1.)? On se takto pronáší: „Máme ducha skrze víru povznášeti a znáti, že na onom svatém stole leží Beránek Boží, který snímá hříchy světa, a nekrvavým způsobem se od kněží obětuje. A ježto jeho drahocenné tělo a krev opravdově přijímáme, musíme pevně věriti, že jest to rukojemství našeho vzkříšení.“ Taktéž určitě vyslovuje se druhý všeobecný církevní sněm v Nyceu a nad něj starší v Efesu. — Nepochybně-li ale těmto ctihodným představeným nejstarší církve věriti: kde by pak byla křesťanská pravda k nalezení? Nalezneš ji lépe u Martina Lutra v Sasích, nebo u Zwingla ve Švýcarských (v Helvecku)?

Že ale křesťané už hned v nejstarších dobách jináče nevěděli a nevěřili, nežli že po proměňování (pozdvihování) chléb se stal skutečným tělem Kristovým, jest také viděti z nejstarších modliteb, které

v jejich službách Božích byly nařízeny a posud se zachovaly. Nacházejí se totiž bohoslužebná nařízení, která z tak starých časů pocházejí, že měla jméno od apoštolů, poněvadž se na mnoze myslelo, že jsou od samých apoštolů složeny: nazývají se liturgiemi. V liturgii sv. Jakuba vzývá se Bůh následujícími slovy: „Sešli nyní svého svatého Ducha na nás a na dary, aby On svou svatou dobročinnou a slavnou přítomností tento chléb svatým tělem Kristovým učinil, Amen, a tento kalich drahocennou krví Kristovou, Amen.“

V liturgii sv. Marka bývá rovněž jako na hoře, modleno, a když se bylo proměňování stalo, padá lid na tvář svou, a kněz říká vyznání víry: „Věřím, věřím a vyznávám až do posledního vzdechnutí života svého, že toto zde jest živé tělo tvého jediného Syna, Pána našeho, Boha a Vykupitele Ježíše Krista, které od pozeňnané svaté Marie vzal, a je se svým Božstvím bez pomatení, bez pomíchání, bez proměnění spojil.“

I u náboženských stránek, které se už v dřevním čase, více než tisíc let před protestantskou reformací, od katolické církve odloučily, ukazuje jejich bohoslužebný řád že od jakživa v pravou dokonalou přítomnost Kristovou ve velebné svátosti (ve večeři Páně) věřili. V liturgii Nestorčanů čili Tomášovců, kteří se roku 431 od církve odloučili, praví se: „S bázní a úctou přibližujeme se tajemství těla a drahocenné krve Vykupitele svého.“ A v modlitbách na způsob breviáře u Nestorianů stojí: „Cherubíni stojí v uctivosti před tebou; serafíni nemohou pohled tvůj snést; a my, my tebe vidíme každý den na oltáři, my požíváme těla tvého a drahocenné krve tvé. — Tělo Ježíše Krista a jeho drahocenná krev jest na oltáři: přistupmež s bázní a s láskou a rcemež s anděly: Svatý, svatý, svatý jest Pán, Bůh.“

Sám proslulý Hugo Grotius, velmi to učený protestant, píše takto: „Ve všech řeckých, latinských, arabských, syrských a jiných liturgiích nacházím modlitby k Bohu, aby ráčil přinešené dary svým svatým duchem posvětit a je tělem a krví svého Syna učiniti. Neměl se tedy tak starý všeobecný obyčej, jehož původ z prvotných dob odváděti se musí, přejinačiti.“ (Viz jeho spis proti calvinskému kazateli Rivetovi.)

Poněvadž na tento způsob křesťané vždycky pevně se toho drželi, že tělo a krev ve večeři Páně přijímají, dá se také dále pochopiti, jak pohané na podivnou pomluvu připadli. Oni totiž pravili všeobecně: když křesťané svá bohoslužebná shromáždění mívají, tu že se dítě, chlapec zabijí, a zrostlé že jedí jeho maso a chléb, kterýž jest jeho krví napitý. Toť bývalo pak často záminkou pro pohané vrchnosti, aby křesťany co domnělé zločince o život připravovali. Že toto jenom pomluva byla, ví nyní celý svět; ale i tato pomluva měla nějakou pravdu za základ. Židé a pohané nebyli by na to podivné tvrzení přišli, že křesťané děti zabíjejí a jedí, kdyby nebyli o tom slyšeli že u křesťanů ve večeři Páně (v přijímání velebné svátosti) tělo a krev syna člověka se požívá. Židé a křesťané nemohli tomu ale rozuměti, zvláště an u křesťanů bylo předepsáno, těm, kteříž neměli ještě důstatečného vyučení ve víře, v prvých pravdách křesťanství, ničeho o svátostech neříkati. Proto si oni toto jedění na přirozený způsob mysli, že dítě se zabijí.

Takt máme tedy mimo písmo svaté ještě nejlepší staré svědky, že z prvopočátku křesťanstva vždycky pravá podstatná přítomnost Kristova ve velebné svátosti učena, věřena a pevně držena byla.

6. Pochybnost, odpor a zápor.

Kdopak jest vinen, že nyní tisíce a miliony, kteří před pokřtěním

jsou a v Krista věří, totiž protestanti, že slova písma svatého už neberou, jak zní a jak byla spíše vždy vykládána? Tím jest vinen:

1. Lutér. On sice někdy ve svých spisech tak důrazně, jak jen možná, pro přítomnost Kristovu ve večeři mluvil; tak dí on k. p. jednou: „Musí se silně vyznávati, že kdo tento chléb jí a zuby láme, právě ono láme a jí, co jest pravé a vlastní tělo Kristovo. — Kdyby stotisíc ďáblů i se všemi třeštvci se sběhli a řekli: jak může chléb a víno býti tělo Kristovo? toť vím, že všichni duchy a učení na hromadě nejsou tak chytrí, jako božská velebnost v nejmenším prstíčku.“ Ale napotom dává se opět nejen od nestálých myšlének, nébrž i od ne křesťanské náruživosti k jinému výkladu, jako povětrná korouhvička od větru, hnáti. On dí ve své knize na Valdenské: „Mám to za blud, říci, že chléb (ve svátosti) nezůstává; teď ale, ježto na mne tak velice naléhají, abych tento blud bez vážnosti písma svatého přijal, chci papistům na vzdor věřiti, že chléb a víno zůstávají.“ Jiného času učil opět, že Kristovo tělo jest všude, a opět podruhé stěžuje si Melanchthon, že Lutér některým přívržencům v Itálii dovoluje, jako katolici na proměnění věřiti. Možná-li pak na výklad takového člověka, kterýž 1500 let po Pánu Kristu v Sasích žil, kterýž patrně nebyl nižádný svatý, nébrž mnoho důmění a náruživosti měl, lépe se spolehnouti, nežli na výklad nejstarších učitelů a biskupů, kteříž z části od apoštolů samých byli vyučeni a život svůj pro víru obětovali? Komu chceš raději věřiti?

2. Zwingli ve Švýcařích brojil netoliko proti katolické církvi, nébrž také proti Lutrovi a sice jmenovitě v učení o večeři Páně a vymyslel docela nový výklad, že prý Kristus při ustanovení sv. večeře nic více nechtěl říci, nežli: toto znamená mé tělo. Velmi pozor-

ruhodné jest vyznání Zwinglovo, jak v tomto vykládání upevněn byl. On vypravuje, že ve snách o večeři Páně s někým disputoval, kterýž mu pomohl pouhé vyznamenání chleba zastávati. O tomto pomocníkovi poznamenává Zwingli výslovně: „nevím byl-li on bílý nebo černý.“ — Takét jest jednostejné, byl-li on bílý nebo černý; neboť i satan se přetvařuje, jak písmo sv. dí, v anděla světla. — Chceš ty tomuto pomocníkovi ve snu Zwinglově věřiti, a na tom své spasení zakládati?

3. Karlstad. Tento započal ještě spíše nežli Zwingli přítomnost Kristovu ve svaté večeři Páně upírat. Nechci o něm nic delšího zde uváděti, nežli co Lutér ve svých stolových rozmluvách dí: „Že ho, Karlstada, ďáblem nazývám, nad tím se nesmí nikdo diviti; neboť v něm přebývá ďábel, kterýž z něho mluví.“ — Má snad tento Karlstad a jeho výklad skálou býti, na které bezpečněji spasení své stavěti můžeš, nežli na katolickou církev?

4. Kalvín vytasil se s opravdově rouhavým učením, že prý Bůh jest původce dobrého i zlého, a díl lidí ke spasení stvořil a ustanovil, a jiný díl k zatracení. Ti, co jsou k zatracení určeni, by se sebe více namáhali, předce by k spasení nepřišli a neobdrželiby ve svátostech nižádné milosti. — Hůře nemohlo by se slovu Božímu odporovati, kde se dí 2. Petra 3, 9. „Bůh trpělivě čeká pro nás, neboť on nechce, aby kdo zahynul, ale aby se všichni ku pokání obrátili a živi byli.“ Chceš u tohoto člověka rady hledati, co se má o večeři Páně věřiti? On vězel v pochybnosti se svým učením o tom a viklal se; hlavně pak učil, že tělo Ježíšovo jest toliko v nebi, z něho ale že prý se vylévá jakási síla do večerového chleba pro ty, kteříž pro spasení jsou ustanoveni; a konečně přijal z politiky také ono prázné vyznamenávání jako Zwingli. Je

snad tento Kalvín sloup a utvrzení pravdy?

Nadřečení mužové jsou hlavní zakladatelé protestantské reformace, a vymysleli si nový výklad o sv. večeři Páně (o velebné svátosti) 1500 let po Kristu Pánu. Když se pak uvaží, jak mnoho nenávisti, hanlivosti a duchovní hrdosti v mnohém z jejich spisů se nachází, musí se předce, kde se o tajemství svatého náboženství jedná, více výkladu nejstarších a velice nábožných představených církve věřiti. Sám protestantský biskup Eroft v Angličanech dí: „Svatí a staří otcové církevní byli mnohem duchaplnější mužové, mohli následovně také do duchovních věcí mnohem jasnější vzhled míti, nežli my nebozí tělesní tvorové naší doby: oni to nám patrně dokázali svatým a duchovním životem, jaký oni vedli. Jestli to docela pochopitelné, že mínění v úmysly Ježíse a jeho apoštolů mnohem zřetelněji mohli od těch pochopeno býti, kteří jim na blízku byli živi, nežli od těch, kteříž později teprv po dlouhém čase po nich ve zkažených stoletích žili.“ Tito staří svatí otcové učili tak o večeři Páně, jako podnes katolická církev učí. Také jest to velmi pozoruhodná okolnost, že čím nábožnějším a světlejším katolík se stává, také jeho víra v přítomnost Kristovu ve sv. večeři (ve velebné svátosti) živější bývá. Svatý Ludvík, král francouzský, byl jednou vybidnut, aby do jistého kostela šel, poněvadž se tam na hostii viditelně Pán spatřuje. On nešel řka: nemám zapotřebí, abych se očima o jeho přítomnosti ve velebné svátosti přesvědčil; jeho slova: „toto jest tělo mé“ přesvědčují mne více, než kdyby ho mé oči viděly. Jak mile ale katolík nešlechtným se stane, započne obyčejně napřed o velebné svátosti pochybovati. Kdo pak bude spíše od ducha Božího osvícen, nábožný nebo nešlechtný katolík? Může se také z toho viděti, jak nelze nic pravého proti

katolickému učení o velebné svátosti sehnati, protože by nepřátelé katolické církve jinak zlomyslných a spolu i hrubých lží proti ní nepronášeli. Jaké lži si pak protestanti v Německu vymyslejí, ty napotom zase přežvykují a ohřívají protestanti v Čechách a na Moravě a v ostatních slovanských krajinách. Takt se rozličné lživé povídačky obzvláště mezi sprostým lidem roztrušují, aby pokud možná některý neučený katolík ve víře rozviklán, v pochybnosti uveden aneb aspoň pošádlen byl. Chci příklad uvést. Rozšiřuje se jakýsi „Příběh Ondřeje Dunna, irského katolíka.“ Celý tento příběh zdá se vymyšlen býti v tom úmyslu, aby katolické náboženství pomluveno a v potupu uvedeno bylo. Zde se pak v poznamenání následující povídačka vypravuje, kteráž má dokázati, že proměňování v pozdvihování nic není. „Jakýs vznešený římský katolík, kterýž si chtěl protestantskou ženskou vzíti, ujednal se s ní, že nebudou nikdy nižádné náboženské hádky spolu začínati. Několik let po jejich vdavkách bylo to usnešení zachovááno; avšak během času domníval se kněz, který je častěji navštěvoval, že by mohl snadno proselytku udělati, a proto začal o zvláštnostech svého náboženství mluvit. Obzvláště stál na učení o proměnění chleba a vína v tělo a krev Krista Pána (Transubstantiation) a stal se konečně svou dotíravostí obtížným. Žena přemýšlela o tom, jak by se ho mohla zbýt, a jako by byla jeho důvody přesvědčena, přivolila jednoho dne, že se svým mužem v nejbližší příští neděli na mši svatou půjde, jestliže se jí ponechá, aby sama hostii připravila. Kněz, kterýž se ničeho nenadál a se radoval, že pod nějakou výminkou toto obrácení provede, svolil v to. Žena ta přišla s mužem do kaple, ale po posvěcení hostie, kterou ona sama s sebou přinesla, obrátila se slavně ku knězi a se ho tázala: zdaliž

hostie ta právě v tělo Kristovo jest proměněna? On odpověděl na tuto otázku beze všech rozpaků: že celá podstata chleba v tělo Kristovo tak jest proměněna, že z její předešlé povahy nic více nezůstalo. Na to odpověděla ona: jeli tomu opravdu tak, tedy jezte hostii bez rozpaků, já pak pro můj díl neosměluji se to učiniti, neboť ona jest utrýchem napuštěna. Kněz zůstal jako hromem omráčený při tomto nenádhlezném oznámení, a byl příliš opatrný, než aby byl život svůj nasadil pro učení, kteréž předce s největší slavností, co nejdokonaleji o něm přesvědčivý, byl hájil. Manžel protestantské ženy ale byl tímto praktickým vyvrácením učení, které posud slepě věřil, k tomu přiveden, že od té chvíle už nechodil na mši svatou.

Každý katolík, jenž ví, jak to se mši svatou vypadá, nahlíží, jak toto celé vypravování nic jiného není, nežli zlomyslná a spolu směšná vymyšlenka. Kdyby ale předce někdo tak nápadně hloupým byl, že by makavou lež této povídačky za pravdu měl, tomu zbytečně jenom připomenu, že katolická církev ještě nikdy neučila, že by také utrých v tělo Páně proměnit se mohl, to se může toliko státi s podstatou chleba; a to také i po proměnění (v pozdvihování) zůstávají smyslné, hmotné vlastnosti chleba a mají tentýž účinek na tělo, jako před proměňováním.

Chci ale ještě v jiném příkladu ukázati, jak o to usilováno, aby se slova Páně o jejich platnost připravila a jakořka vyvrátila. Tvrdilo se, že zemská řeč, která se za časů Pána Krista u židů mluvila, byla syrská. V syrské řeči prý ale není žádného slova pro: znamenati, a proto prý se musí slovo „jest“ bráti i tehdaž když se tím „znamená“ míní. Kristus prý tedy řekl: toto jest tělo mé, místo: toto znamená tělo mé, poněvadž v syrské řeči slovo znamenati schází. — Co se má zde na to říci? Anglický kardinal Wiese-

mann, (to co také fabiolu sepsal) kterýž důkladně syrskou řeč prostudoval, uvedl své pátrání o tom v známost ve zvláštním spisů (horæ syriacæ). Onť nalezl, že syrská řeč nejen tolik slov pro „znamenati“ má, co jich má latinská, řecká, anglická, nébrž ještě mnohem více, docela nadobyčejně mnoho slov, totiž jedenačtyřcet. Následovně jest i to bohaprázdná lež, když kdo dí, že Kristus Pán slovo „jest“ z nedostatku řeči za slovo „znamenati“ vzal. Já pak dím takto: kdo proti katolickému učení o velebné svátosti jenom s takovými nemotornými lžemi se vytasovati ví, ten tím přímo vyznává, že není pražádných pravých důvodných důkazů proti katolickému učení.

Protož jest to hrozná lehkomyslnost, na takovéto nesmyslné prázdné propovědi se víry v přítomnost Kristovu ve velebné svátosti odříci. A jest to podvod, když se jim povídá, poněvadž nedostávají v katolické církvi kalicha pítí, tím že jim něco k spasení potřebného uchází. Buď jest ve velebné svátosti pravé živé tělo Kristovo přítomno, jak učí katolická církev, aneb jest to jenom znamení k upamatování na Krista, jak z většího dílu protestanti učí. Je-li Kristovo tělo přítomno v hostii, jest také jeho krev přítomna a není podstatně zapotřebí, abys také ještě pod jinou způsobou, pod způsobou vína podstatu Spasitele přijímal; jakož také v prvních dobách křesťanství nepovažovalo se za potřebné, vždycky obojích způsobu požívat. Jeli ale velebná svátost (večeře Páně) jenom připomínající znamení, pak jest to jednostejně, jestli si při požívání chleba samotného nebo s vínem na Pána zpomínáš; pak nepotřebuješ ani chleba. Krucifix nebo modlitební kniha může ti také Spasitele připomínati; a také ani toho nepotřebuješ, můžeš bez zevnějšího znamení na Spasitele mysliti — a pak by se nevědělo, pročby byl býval

Spasitel velebnou svátost vůbec ustanovil. Mohla by se ona pak opominouti, jako se umývání noh opomíjí, které před ustanovením velebné svátosti bylo od Pána předsevzato, a které také jenom upamatováním býti mělo, že máme pokoru provozovati.

7. Možnost.

Kdo prostý křesťan jest, věří pokojně a pevně, jak mile zví, že to Pán řekl. Kdo ale slabý u víře jest, ten se domnívá často silným duchem býti, když o všem pochybuje, co krtkové oko jeho rozumu nemůže pochopiti. Slova Páně jsou tak jasná v písmě, že by ani jasnější býti nemohla; takovito lidé nechťejí je ale připustiti a přijmouti, protože proměnění chleba v tělo Kristovo nemožno a nesmyslné. Lidský rozum chce sedati na soudu nad božským vyřknutím.

Ukáží pak, že není nijakž nemožno neb nerozumno, čemu víra učí. Spasitel ráčil prvé, nežli o velebné svátosti mluvil, zázračné rozmnožení chleba před se vzíti; toť mělo viditelným naučením býti, kterým proměnění ve velebné svátosti vysvětleno bylo. Teď ale rozvaž pozorně následující:

V obyčejném pořádku přírody rozmnožuje se chléb tím, že símě do země se uloží. Zde se ono teplem a vlhkostí zkrísí, tak že ono klíčí. Pak ssaje z vlhké černé země a z povětří a ze slunečného světla svou potravu a rozkládá a povznáší se k listu a stonku a ku klasu, v němž 60 i 100krát zrno obsaženo jest, které do země vloženo bylo. Napotom se ono rozemletím kamene mlýnského a palčivostí ohně teprv v chléb připraví. To, co se pak zdlouhavě v obyčejném pořádku přírody stává, ráčil Pán přírody, Ježíš Kristus, najednou připustiti; chleba bylo najednou tak veliké množství pohotově, že asi deset tisíc lidí do sytosti obdrželi. Taková

věc jest pro něj, skrze něhož všechny věci stvořeny byly, rovně tak snadná, jako jest pro hodináře snadno rafičku popostrčiti, místo toho aby očekával až se ona teprv zponenáhla mechanikou stroje otočí. Kdybychom byli navykli, že chléb s nebe padá, jako voda, tu bychom to za veliký div a zázrak považovali, kdyby ponejprv ze země obilí vyrůstalo.

Jděmež pak o krok dále. Novorozené dítě váží asi 8 liber, dospělý člověk v průměru 150 liber. Ježto Spasitel dokonale přirozenost lidskou na se přijal, bylo to také u něho takové. I tážít se: když on při své smrti mnohem větší a těžší tělo měl, nežli při svém narození: odkud přišel ten přídavek ve velikosti a tíži? Bezpochyby jako u jiných lidí z potravy, které požíval. Značná část jeho těla byla tudíž také jednou chléb, kterýž požitím v krev a maso přešel a se proměnil. To, co se pak na Spasiteli přirozeným způsobem stalo a na každém člověku stává, že se totiž chléb v jeho živé tělo proměňuje; to se stává ve velebné svátosti náhlým a nadpřirozeným způsobem, jako při rozmnožení chleba pojednou se stalo, co se jinak v přírodě na poli zdlouhavě stává.

Zázrak jest tato proměna ovšem; avšak jako křesťanství ani nemohlo bez viditelných zázraků započítí, tak nemůže ono bez neviditelných zázraků obstáti. To, co křesť v duši působí, jest také zázrak, každé působení ducha sv. na lidskou duši jest také zázrak, každá nadpřirozená milost, každé obrácení a posvěcení jest zázrak, těla z mrtvých vzkříšení jest zázrak, a ze všech největší zázrak jest Bůh sám.

Ve světě není ničeho, co by se mohlo k zázraku velebné svátosti přirovnati, jakož také ve všech dějinách světa nic není, co by se mohlo ku vtělení Syna Božího přirovnati. Jsoutě ale věci v přírodě,

které v jednotlivých poměrech podobnost mají.

a) Ve velebné svátosti (ve večeři Páně) jest tělo Kristovo a objevuje se ve způsobě chleba. Taktéž jest v přírodě viděti bytnost vody v nejrozdílnějších způsobech; ona leží v ledu těžce a tvrdě na zemi; ona teče v potoku v pohyblivých vlnách; ona se leskne v rosné kapce nebo v duze nebo ve večerním červánku jako barevný oheň, ona se vznáší lehčí nežli vzduch co oblak na blanketní obloze; ona padá co dešť, sníh nebo sutky (kroupy) dolů; ona může také docela neviditelně ve vzduchu rozplynouti a nachází se tam předce. Nápodobně podívej se na suché dřevo, na studený ocel, na černé houřlivé mračno; nevidíš na těch věcech, že jest v nich oheň skryt, a předce víš, že oheň z nich přijíti může.

b) Ve velebné svátosti vidíš očima něco jiného, nežli jest přítomno; taktéž viděli tři mudrcové od východu novorozeňátko v chudobné chatrči, Maria Magdalena domnívala se, že vidí zahradníka; Šavel viděl papršlek, světlo s nebe — a pokaždé byl to Bůh člověk Ježíš Kristus, tentýž který se nám v hostii ukazuje. A i v pozemských věcech jest někdy nesmírný rozdíl mezi tím, co nějaká věc jest a čím se býti zdá. Podívej se na poslední nejslabší hvězdů na noční obloze; ona se zdá tvým očím malá a nepatrná, jako zahozený ořízek papíru — a předce jest ona v pravdě veliké a světové těleso, mnohem větší nežli celá země, a možná, že nesčíslné miliony živých bytností v sobě obsahuje.

c) Ve velebné svátosti jest nejhlubší a nejbohatší život ukryt: život Boží, život Syna člověka, život těla, kterýž také naše tělo k blahoslavenému z mrtvých vstání vzkřísí. Nevidíš také v suchém pšeničném zrna život byliny, který kolik let skrytý býti může, až kličí; nevidíš také ve spícím nebo omdle-

ném člověku živého lidského ducha, který v těle jako mrtvém dříme; a nevidíš vůbec nejhlubší a nejmnější život Boží, který předce všude přítomen jest s celou silou a bytností.

d) Bůh člověk sděluje se ve velebné svátosti milionům lidí a předce sám sebe nevzdává a neznižuje, nýbrž zůstává vždy tentýž v nebi. Když kazatel na kazatelnici stojí a myšlenku ve své duši má a tu myšlenku vyslovuje, proměňuje se duchovní myšlenka ve smyslné slyšitelné slovo, do něhož duchovní myšlenka jakořka zavinuta jest. V zavinutí slov mohou pak kolik tisíc posluchačů vyslovenou myšlenku do své duše přijmouti; proto ale nepřichází myšlenka v duši kazatele k ztracení. Aneb slunce zůstává na obloze, byť i miliony tvorů jeho obraz a jeho teplo do sebe vnořovalo. Podobným způsobem zůstává Ježíš Kristus věčně tentýž v lůně otcově, když i také svou božskou bytostí do milionů lidských duší životodárně vniká.

Jestli to ale zjevné rouhání, když člověk svým nuzným rozumem Pánu Bohu meze vyměřovati chce, co jemu má býti možného. Chceli tvůj Spasitel k tobě přijíti, nemůžeš to snést, aby se tobě ve své oslavené postavě ukázal; a předce jestli to potřebné pro tvou duši, aby k tobě vešel, a abys to okamžení věděl, kdy do tebe vchází. Lepšího podobství nemůže býti, jako způsob chleba; a spolu jest to pro tebe předmět, nejkrásnější, nejsilnější víru v slovo Páně v sobě vzbuzovati a se v ní cvičiti.

Tomáš to měl za nemožné, aby byl ukřižovaný Pán opět živý z mrtvých vstal, ačkoli to on předpověděl a ostatní učenníci vzkříšeného už byli viděli. Onť jim pravil, když mu to vypravovali: Leč vpuštím prst svůj v místo hřebů, a ruku svou vložím v bok jeho, neuvěřím. Když se pak později Pán opět jednou učenníkům ukázal, a také Tomáš s nimi byl, padl tento před

Pánem na kolena a zvolal: Pán můj a Bůh můj! Pán ale řekl jemu: „Tomáši, blahoslavení, kteříž neviděli a uvěřili.“ Tuto příležitost, blahoslaveným se státi věrou, když neviděl, dává Spasitel každému křesťanu ve velebné svátosti. Jeho slovo dí: toto jest tělo mé. Oči tvé dí: toto jest chléb. Ty pak můžeš voliti, komu chceš raději věriti. Proto jest velebná svátost co večere Páně nejen večere lásky, nébrž ona jest rovně tak velice večere víry.

8. *Potřeba.*

Kdybychom mohli sami sebe až do nejhlubší nejvnitřnější bytosti prohlédnouti, a dokonale vyskoumati, čeho jest nám zapotřebí, bychom opravdově na duši ozdravěli, přišli bychom k úsudku: není pomoci, leč když se se synem Božím dle těla i duše sjednotíme. Čeho se ale rozum ve své přirozené nuznosti nedopátrá, to se mu stává zřejmým, když je dosti skromný, aby se stal světlem křesťanství osvětliti. Ukáží pak nyní, jak jest nám jenom opravdově pomoci, když Kristus tělesně a osobně ve velebné svátosti k nám přichází.

1. Spasitel dí k Nikodemovi Jak. 3, 5.: „Amen, amen pravím tobě, nenarodí-li se kdo znovu z vody a z ducha svatého, nemůže vjiti do království Božího. Co se narodilo z těla, tělo jest: a co se narodilo z ducha, duch jest.“ Jest tedy zapotřebí, aby skrze ducha svatého v člověku nový nebeský duch způsoben byl: to se stává nejdříve ve svátosti křtu. Avšak jako zaseté zrnko vodou se budí, aby klíčilo; voda pak samojediná nepostačuje, aby zaseté zrnko k celé bylině a k obilnímu klasu dospělo: nápodobně jest křest potřebný ku podosažení podílu v Kristu a v božském zniku života; jak mile ale člověk k rozumu přijde, potřebuje duše jeho pro svůj duchovní život potravy. Živé tělo potřebuje po narození potravy, aby zůstalo živé a

aby rostlo; a potrava musí z té látky pozůstávati, z jaké tělo samo jest vzato, ona musí ze země vzata býti. Nápodobně potřebuje nová bytost v člověku, co duch svatý znovuzrozením způsobil, též potravy, aby zůstala živa a rostla. Poněvadž ale vzata jest z ducha svatého a z nebe, musí se také potrava pro ni z ducha sv. a z nebe bráti. To pak jest ale právě Syn Boží, který se nám ve velebné svátosti dává. Proto on dí: „Ját jsem chléb živý, jenž jsem s nebe sestoupil; bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky.“ A proto nemůže velebná svátost člověku ve smrtelném hříchu postavenému nic prospěti, poněvadž v něm není života z ducha svatého, kteréž by mohlo krmeno býti, ovšem ale pohřešuje se na těle Páně, poněvadž Živého do obilného hrobu, plného umrlčího smradu a hříšné zhníliny klade. Chtěl-li by kdo namítati: to, z čeho duše jest živa, že jest víra a pobožnost, může se mu naproti tomu říci: jakož tělo nemůže na dlouho pouze ze vzduchu žiti, ačkoliv mu vdýchání a oddýchání nevyhnutelně potřebné jest k živobytí: rovně tak nemůže duchovní život se dařiti pouze z pobožnosti, musí také živého chleba velebné svátosti od času k času požíváno býti.

2. Sv. apoštol Pavel píše v epístole k Římanům kap. 5, 19.: „Neb jako skrze neposlušnost jednoho člověka (Adama) učiněno jest mnoho hříšných: tak i skrze poslušnost jednoho (Ježíše Krista) mnoho spravedlivých učiněno bude.“

Po hříchu a smrti Adamově nic by nám nebylo, kdyby ještě jiný muž a žena mimo Adama a Evu prvopočátečně byly stvořeny bývaly. Poněvadž ale od Adama všichni pocházíme, jsme s Adamem srostli, jako poslední větev a nejkrásnější lupen na vršíčku stromu s nejhlubším srdečným kořenem v zemi srostlý jest, a proto se jeho hřích a jeho smrt do nás přeštipili. Má-li

ale z druhé strany poslušnost, smrt míru a síla vzkříšení k blahoslavenému životu z Ježíše Krista na nás přejíti a hřích i věčnou smrt shladiti, musíme rovněž tak podstatně s Ježíšem Kristem dle těla i dle duše takoruka zrůsti a se krevně spříbuzniti, jak to jsme s Adamem. Ježíš jest sice z Panny Marie narozen, my ale nepocházíme a ani naši předkové od Marie; proto nejsme s ní a s Kristem skrze narození už krevně spříbuznění, jak to jsme s Adamem. Ani vira v Ježíše Krista samotna nepostačuje, abychom úplně a živě podíl v něm měli; neboť my nejsme pouhý duch, nýbrž také tělo a Bůhčlověk. Ježíš Kristus není také pouhý duch, nébrž také tělo, a bez jeho těla nebylo by se mohlo těžké a velké dílo vykoupění státi; právě proto musíme také pravého skutečného podílu v tomto těle dostat. Jak ale do takového živého spojení a vnitřního podstatného přibuzenství s Pánem přijdeme, to on sám vyřkl, Jan 6, 57.: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá, a já v něm. Jako mne poslal živý Otec, a já živ jsem pro Otce; tak i ten, kdo jí mne, živ bude pro mne.“ Proto musí to tak býti, jak vždy učila katolická církev: musí ve velebné svátosti tajemným způsobem přítomen býti tentýž Ježíš Kristus, který se na kříži obětoval a z mrtvých vstal, jeho tělo a krev a jeho duše, jeho člověčenství a jeho Božství.

3. Apoštol Pavel píše ku Korintským I. 12, 27: „Vy jste tělo Kristovo, a každý zvlášť údem jeho.“ Toto není nějaké obyčejné přirovnání neb podobenství, nébrž jest tím podstatně poměr naznačen, v kterém křestan ke Spasiteli státi musí. V živém těle teče ale neustále krev ze srdce do údů, a z údů opět do srdce; a v starém zákoně stojí, že v krvi jest život. Jak milé nějaký úd krve již nepřijímá aneb ji přitékající nedostává, odumírá on. Kdo jest ale krev ve velkém těle křestanstva, skrze kterou každý úd,

každý křestan zvlášť, žije a roste v duchovním živobýti? Tato krev není nikdo jiný, leč ten, kdo jest pramen všeho života, Ježíš Kristus. Onť jest hlava, srdce, život, krev ve velkém těle církve své. Jenom skrze nejuzší svazek s ním přichází zalíbení Boží také na nás a my můžeme bohumilé, věčné platné skutky činiti. Proto dí on Jan 15, 5: „Jáť jsem vinný kmen, vy jste ratolesti; kdo zůstává ve mně, a já v něm, ten nese ovoce mnohé: nebo beze mne nemůžete ničeho učiniti.“ Toto úzké spojení člověka s Kristem nemůže se uspůsobiti pouze věrou, myšlenkami, city a modlitbami k Synu člověka, kterýž už před 1800 lety zem opustil a v nebi bydlí. Ono se jen stává v pravdě a ve skutečnosti, když tentýž Pán tělem i duší jest přítomen ve velebné svátosti a se tak spojuje s námi, jak požitý pokrm se s naším tělem spojuje.

4. Bůh celý svět jednou stvořil; napotom se ale od světa nevzdálil, tak žeby všechno samo od sebe chodilo. Svět nemůže ani na okamžení bez Boha obstáti, jako nemůže sluneční paprsek a sluneční jasno bez slunce obstáti. Bdi prozřetelnost Boží nad světem, a ona vládne a pečuje o celek a souměrně o každého člověka zvlášť, jenž na svět přichází. Kdyby Bůh dnes přestal světem vládnouti, on by v nivec zašel jako jasnost, když se světlo odejme. Nápodobně tak jest to s vykoupěním. Jednou vinu světa Pán nesl, na kříž upevnil a smazal; tím ale nebylo to odbyto a ukončeno pro všechny časy a pro každého člověka. Neřeklť Pán nadarmo: „já s vámi jsem po všechny dny, až do skonání světa.“ On vykupuje napořád každého zvlášť. Jakož on na zem přišel v noci, do zimy, do chléva co nemluvňátko, tak stupuje ustavičně do studeného, tmavého srdce lidského. A to se stává, když dokonale s celou svou bytností k člověku přichází, totiž ve svatém přijímání.

5. Pán se obrátil k učenníkům svým Luk. 10, 23. a řekl: „Blahoslavené oči, kteréž vidí, co vy vidíte! Nebo pravím vám, že mnozí proroci i králové chtěli viděti, co vy vidíte, a neviděli, a slyšeti, co vy slyšíte, a neslyšeli.“ Spasitel chce tím říci, že i takoví lidé v starém zákoně, kreréž od Boha byli vyznamenáni darem prorockým nebo úřadem královským, veliké milosti, Syna Božího a Spasitele osobně poznati a s ním obcovati, velmi žádali, avšak nedosáhli. Toto pak štěstí, Spasitele osobně u sebe míti, nebylo ale jen židům v Jerusalemě a Kafarnaum a učenníkům, kteří před 1800 lety žili, nébrž ono bylo přisouzeno všem lidem, kteří v novém zákoně žijí a žiti budou; vždyť Pán řekl: já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa. Že v Krista věřili, a od jeho všeřídícího ducha dotknuti byli, to měli také už proroci a králové starého zákona; kdybychom tedy také ještě jinak Pána s námi neměli, nebyli bychom v nižádném prospěchu proti nábožným mužům starého zákona. Jak vysoce omilostněn jest ale křesťan před oněmi muži, to vyřkl zřetelně Pán Luk. 7. 28: „Pravím vám: není žádného většího proroka mezi syny ženskými nad Jana Křtitele: ale kdo menší jest v království Božím, jest větší nežli on.“ Ačkoliv Jan byl prorok a pln ducha svatého, ačkoliv Spasitele viděl, v něj věřil, jej oznamoval a jej i křtiti směl, ačkoliv nad to skrze svou matku tělesně spříbuzněn byl, předce stojí pozadu v omilostnění proti nám křesťanům; my přicházíme tudíž s Pánem do ještě hlubšího a užšího svazků a obcování, ježto jeho celá bytnost osobně k nám astupuje ve sv. přijímání nejsv. svátosti.

6. Mohl bys namítati: když ale také Spasitel ve velebné svátosti přítomen jest, předce ho nevidíme a neslyšíme, jak učenníci ho viděli a slyšeli. Nato platí za odpověď: Pán neblahoslavlil učenníků pro vidění a slyšení tělesnýma očima

a ušima, sic by byli k blahoslavení také fariseové a knížata kněžská, a Herodes a jeho žoldnéři a katané, nébrž pro duchovní, vnitřní vidění a slyšení. A právě to jest, co pravý křesťan v hodném přijímání nejsvětější svátosti nápodobně má, jak to učenníci měli, a kde duše sama vidí a slyší a cítí, že opravdivě Ježíš Kristus k ní přišel. Přítomný Spasitel oznamuje se sice rozličně, jak toho člověk dle svých okolností potřebuje a jak jest toho schopen. U mnohého není zvláštního účinku k pozorování, avšak to pochází často jenom z nedostatku živé víry. Písmo svaté vypravuje, že Ježíš také v Nazaretu málo zázraků činil, poněvadž se tam málo víry nacházelo. Ale není málo lidí, kteří po svatém, přijímání zřetelně živou přítomnost Spasitelovu znamenají. On mluví bez slov od ducha k jejich duchu; oni dostávají myšlenky, osvětlení, napomenutí, v nichž jistotně cítí, že ony z jejich vlastní duše nepřicházejí.

A na tisíce a tisíce křesťanů pocítili ve svatém přijímání nejsvětější svátosti, jak pravdivě, bohatě a mocně Pán své zaslíbení drží: „Pojďte všichni ku mně, jenž pracujete a obtíženi jste a já vás občerstvím.“ V nejtěžších utrpeních našli utěchu, v málomyslnosti zmužilost, v pokušeních osvobození, ba mnohdykrát i paprslek nebeské blaženosti pocítili; ony se jim oči uvnitř otvírají při lámání chleba, že Pána poznávají jako oni dva učenníci v Emmausích. Větší díl katolických kněží ví, jak pln pokoje a odevzdanosti okamžitě nemocný se často stává, své bolesti snáší a smrt očekává, když byl velebnou svátostí přijal: ba jak nezřídka ihned polehčení a uzdravení přichází. Když člověk jiného vidí umírat, nebo když mrtvého okolo nesou, přepadá ho někdy strach a hrůza před smrtí; kdo ale právě byl hodně k stolu Páně přistoupl a nejsvětější svátostí přijal, tent cítí někdy i ve spatření mrtvého vyšší,

nadpřirozený život v sobě, a cítí, kdyby nyní také umřít musel, že se jenom tělo splete, onen vyšší život ale že jest silnější nad smrt, a že zůstává i po smrti. — Nejdůležitější a nejpodstatnější jest ale oživení a posílení dobré vůle. Křesťané, kteří často a dobře připravení k stolu Páně chodí, neupadají obyčejně nikdy do těžkých hříchů, ovšem ale prospívají výborně v dobrém. Jaká síla ve velebné svátosti spočívá, zkusili obzvláště také prvotní křesťané; oni byli přesvědčeni, že právě svatým přijímáním těla Páně onu nadlidskou sílu obdrželi, statečně a radostně nejhroznější muky za vyznání svaté víry přetrpěli. Proto přechovávali velebnou svátost ve svých domech, aby ji přijali, jak mile před soudce pohánáni budou.

Nyní ale uvaž: kdyby ve velebné svátosti nebyl Ježíš Kristus opravdově přítomen, byl by katolík modloslužebníkem, ježto on jí se klaní a jí přijímá co svého Boha a Spasitele. An ale Bůh nesčíslněkrát mnohým katolíkům při přijímání nejsv. svátosti velkých a hojných a docela neobyčejných milostí uštědřil, tedy buď Pán Bůh sám tuto modloslužebnost tím povzbudil, nebo musí právě Syn Boží ve velebné svátosti přítomen býti. Čemu budeš raději věřiti? Můžeš věřiti, že nábožný katolík může s blaženou láskou k stolu Páně jíti a nejkrásnější myšlenky, nejsvětější rozpoložení mysli, největší radost k dokrému obdržeti, kdyby jeho klanění se a víra ke svcené, proměněné hostii byla modloslužebnost bývala?

Co bys řekl, kdyby chtěl někdo tvou modlitbu ku Pánu Kristu a tvou víru v Něj co pověru zapovrhovati? Ty bys mohl právem se uspokojiti tím, že jsi sílu modlitby a víry už zkusil a pocítil. Totéž může ale také nábožný katolík rovně tak dobře a ještě více o velebné svátosti říci. Neboť pouhá víra a památka Krista přes 1800 let vzdá-

leného a dalekého jest proti Kristu ve velebné svátosti přítomnému, který chce k nám sstoupiti, jako bleďá hvězda v hlubokosti nebeské proti slunci teplo a život budícímu.

7. A táže-li se kdo konečně, jaké jest naposled nejhlubší žádání a jedině úplné uspokojení duše, platí známá odpověď sv. Augustina: „Tys, o Pane, nás pro sebe stvořil; a srdce naše jest nepokojno, dokud v tobě neodpočine.“ Onať jest jak jistý protestantský kazatel (Hofaker) velmi dobře dí, propast v člověku, která se nedá vyplniti, by i všechny poklady a radovánky a důstojnosti a sláva světa se tam vhodily; ona se jenom naplňuje samým Bohem. Co pak jest modloslužebnost, jak se všudy a od nejstarších dob ode všech národů, kteří pravého Boha neznali, provozovala? Ono jest poblouzení od pravé potřeby, jako když hladové dítě jedovaté barvy na svých hračkách obliže; pohané chtěli božství u sebe na zemi míti, a proto zřídka kdy se spokojovali klaněním se slunci a hvězdám, alébrž dělali si modly. Nápodobně uspokojili se židé zřídka kdy dlouho pravým Bohem, oniť se klaněli vedle Něho ještě také modlám, poněvadž jest v člověku pud, aby věděl, že má sobě Boha na blízku, a aby též jeho blízkost smyslně poznamenanou měl. Toho se pak skutečně v plnosti času lidem dostalo, totiž skrze svátost oltářní. Zde jest nám Bůh sám ve smyslném znamení blízký, on bydlí mezi námi, v každém farním kostele v nejsvětější svátosti; věčné světlo v kostele oznamuje, kde se přechovává, přítomnost vel. svátosti a my se jí klaněti můžeme, a zde vchází také Bůh k nám, jakž to pro bytnost zapotřebí jest, které jsou složeny z těla a ducha, ve hmotném smyslném znamení a to i s tělem a duchem, a věřící křesťan nalezde teprve dokonalé uspokojení, pokud toho člověk na zemi schopen jest. Bůh vešel do něho, jako paprsek sluneční do kapky rosní vchází a jí i krásným světlovým leskem činí,

a jako oheň železo rozžihává a i ohnivým činí. Všechno, cokoliv jinak náboženství dává, pravda, milost všeho druhu, jsou dary Boží; ve velebné svátosti oltářní ale dává sám sebe dárce, Spasitel a Bůh náš. Teprv ve velebné svátosti oltářní jest opět obnoveno a darováno, co bylo s rájem ztraceno, totiž strom života a důvěrné bezprostředné obcování s Bohem; proto dí Pán Zjev. sv. Jana. 21, 5. „Aj, všechno činím nové.“

A sám způsob požívání činí zadost tomu, čeho duše žádá, jestliže hodně silno miluje. Pozemská láska jest v mnohem ohledu obraz božské lásky. Koho kdo miluje, tomu podá ruku na znamení spojení, a políbení jest jakožto pokus, bytnost druhého do sebe vsátí, a kdybychom jenom duchy byli, tu by duchové, kteří se obzvláště milují, jeden do druhého vyšli a v sobě bydleli a byli. Tak to též nacházíme ale při svatém přijímání, kde se vroucněji nežli dáním ruky a políbením s tím spojujeme, který nás nad míru miluje, a kterého my nade všechno milovati máme. Toť jest ovšem to nejpodivnější a nejtajemnější z celého křest. nábož. Člověk by nebyl nikdy sám od sebe na tu myšlenku přišel, že láska Boží tak daleko jde, aby Bůh za nás člověkem se stal a se ukřížovati dal; tím méně by byl člověk sám od sebe na tu myšlenku přišel, aby vtělený Syn Boží se nám za pokrm dal. Toť jest docela nadpřirozené učení, které nám jenom od Boha přijíti může; neboť soudy Boží převyšují všechno lidské smýšlení. Kdyby ale katolické učení ve velebné svátosti jenom vymyšleno bylo a nebylo pravdivé, pak by si byli katolíci Kristovu lásku, přístupnost, moudrost a všemohoucnost větší usmyslili a představovali, nežli ona ve skutečnosti jest, byl by tedy skutečný Kristus menší a nepatrnější a méně dobrý, nežli si ho katolíci představují; je to možná? Řekni pak sám: který Kristus jest neskon-

čeně dobrý, Kristus katolíků, který své věrné svou krví a svým životem živí nebo Kristus protestantů, kterýž prázdné znamení na památku co večeri zanechává? Kterého Krista chceš se ty držeti?

9. Rozhodnutí a skoncování.

Ze všeho toho řečeného jest pevně ustáleno: Jak v pravdě Ježíš Kristus Syn Boží jest, a nebe a země pominou, slova jeho ale nepominou, tak v pravdě jest J. Krist. opravdově svou celou bytností ve velebné svát. přítomen. Proto musí také pravdivé a jistotné býti následující věty:

1. Kdo o velebné Svátosti posměšně neb rouchavě mluví, svatou hostii zapovrhne, její ctení a klánnění se jí nazývá mōdloslužebnost; ten se dopouští docela tohotěž hříchu, jakého se fariseové, zákonníci a židé dopustili, když se Spasiteli na kříži rouchali. Tělesné oči viděli tehdež nahou, krvavou, rozedranou postavu služebníka na kříž přibitého, a tělesné oči vidí nyní nepatrnou způsobu chleba ve velebné svátosti; tělesné oči nevidí zde tak jako tam Jednorozeného od Otce ve slávě a velebnosti jeho. Jestli se ale Spasitel na kříži za rouhače ze židovstva modlil „Otče odpusť jim, neboť nevědí, co činí“ jest otázka, zdaliž se taktéž v proměněné hostii modliti může za pokřtěné rouhače. Neboť ti to se vydávají za křestany a zapovrhují předce slovo Boží: „Toto jest tělo mé,“ a rouhají se tomu, co Kristus svým tělem nazývá. Docela nevěřící člověk přichází mně snesitelnější, nežli jistý druh pictistů a protestantů, kteří nemohou se ani dost v sladauných slovech o Pánu vynamluviti, a předce jeho slovu o večeri Páně nevěří. Oni si tvoří sami z domněnek a podezřelých citů vymyšleného spasitele, o živém spasiteli ve velebné Svátosti ale nechťejí nic věděti a se od něho odvracejí. Ostatně nemůže rouhač Spasiteli ve velebné Svátosti svým rouháním nikterakž uškodit, tak jako

ani ty nemůžeš slunečný paprsek blatem pošpinit aneb na černo obarviti.

2. Takových protestantů, kteří bez rouhání katolickému učení v nejsvětější Svátosti oltářní nevěří, ačkoliv ono samojediné jest podle slova Božího, proto ještě neztracují, já nejsem jejich soudce. Ani tehdy jich neztracuje, když tento spis čtou a předce víru v přítomnost Kristovu ve velebné svátosti chápají a se na ní ustanoviti nemohou. Já vím příliš dobře, jak jest těžko, náhledy měniti, které byly člověku od maličkosti od rodičů, učitelů a ode všech okolostojících vštěpovány. Kdo byl vždy učen, čemu katolíci věří, to všechno že jest nesmysl a pověra, ten těžko k tomu dospěje i po nejlepších důkazech a důvodech, aby to pak sám v živé víře obsáhl. Ačkoli židé mnohé a velké divy a zázraky viděli, předce nevěřili, že Ježíš Nazaretský jest zaslíbený Mesiáš, právě proto, že se u nich od maličkosti ta víra ustálila, že musí Mesiáš v pozemském lesku a slávě přijíti, Ježíš pak jenom chudě a pokorně vystoupil. Nápodobně musí to také protestantům za těžké přicházeti, aby věřili, že celá osoba Spasitelova v hostii jest přítomna, a že se jí máme kláněti, když on od jakživa slýchal, že mše svatá katolíků jest pověrečný obyčej. Kdybych sám jako protestant se narodil a vychován byl, snad by se mně také nevedlo lépe. Proto není to vždycky vina, ovšem ale neštěstí, když protestant pravdu v tom nepozná; Spasitel co člověk, v kterého on věří dávno, už před 1800 lety na nebesa vstoupil. A jesti to obzvlášť veliká milost od Boha, když záclona od očí ducha jeho se odejme, tak že on v pevné přesvědčenosti na přítomnost Kristovu ve velebné svátosti věří.

3. Docela jinak to vypadá u katolíků. Kdo byl v katolickém náboženství vycvičen a vychován; kdo jako dítě s věrnou věrou k stolu

Páně chodil, kdo v pokoře, v klánění se, v naději a lásce přijímal, a vysokého štěstí pocítil, Spasitele svého u sebe mítí a předce nyní už nechce v to věřiti: proč pak takovýto už nevěří? On proto už nevěří, protože světáctví nebo duch pýchy v něm vládu ujal, a dětinský věřící smysl, který samojediný k Bohu vede, ztracen jest, a on už nevěří na Spasitele v hostii přítomného, proto že ho už nemiluje, a nechce. Proto jest nevěra jeho těžká vina, dobrovolné odvrácení se od Krista, kterýž mu byl blízký. Ježíš výslovně řekl u Jana 6, 44. že žádný nemůže přijíti k němu, t. j. že žádný jeho slovo v požívání jeho těla přijmouti nemůže, leč Otec přitáhne jej, t. j. jemu obzvláštní milost dá. Čím se ale duše stane pozemštější a světáctější, tím více se odvrací ona od Boha, a tím více vytahuje se milost z duše, tím méně může pak člověk na nejsvětější svátost věřiti, ba ona mu přichází co nesmysl. Jako hodně pokažený zlosyn věřiti nemůže, že živý člověk poctivě dobré srdce má, tak nemůže světácký člověk nijak věřiti na tak velikou lásku a všemohoucnost Páně, že on životně ku každému věrnému křesťanu ve velebné svátosti přijíti chce a přijíti může. Je-li ale pravda, co se sem tam slyší, že totiž chudobnější katolíci od protestantů nejen přemlouváním a knížečkami, nébrž také podporováním penězi aneb slíbenou podporou k odpadu slákání byli, tak že oni s katolickou církví také živého přítomného Spasitele ve velebné svátosti opustili: tedy tyto katolíci svého Pána prodali a kdo se ho odřekli za peníze. Kdo byl jejich předchůdce, kdo zradit dal Pána nejprve za peníze?

4. Mohlo by se pak ze strany protestantů říci: U nás se také večerí Páně příslahuje, my ale každému zanecháváme, co chce on při tom mysliti a věřiti. Na proti tomu se táži: bude se večere Páně podle myšlének a podle slov jednoho

každého řídit, tak že věřící protestant krev Kristovu z tohotěz kalichu pije, z kterého ten který v znamení věří, pouhé víno pije? Tvé smýšlení a věření nemůže věc změnit, jak ona jednou jest. Bůh ale jest Bůh pořádku; je-li proměňování, takovýto nesmírný zázrak, kde neviditelně vnitřní bytnost chleba tělem Kristovým se stává; to předce se nemůže na modlitbu jednoho každého člověka státi, sice by se nejhroznější nenáležitost s Nejsvětějším tropiti mohla. Onoť se může jenom státi skrz řádně svěcené a ustanovené nástupce apoštolů, totiž skrze kněze církve Kristovy. Kristus ale toliko jednu jedinou církev založil, tu, která od počátku křesťanství zde byla, katolickou. Může se tedy proměnění jenom státi skrze katolické knězi. Ti, co protestantské služby Boží konají, nejsou přísně vzato nižádné knězi, nébrž jenom učitelé náboženství, neboť protestanti ne mají už svátost svěcení kněžstva, následovně ani platnou proměňující modlitbu. Chtěl-liby protestant namítati, že předce nějaký způsob zasvěcování v duchovní úřad jeho církve se před se bere, nemůže mu to nižádného uspokojení dáti, že on Spasitele v protestantské večeři nachází. V Německu se dost často stává, že v mnohé krajině ti, co chtějí býti protestantskými duchovními, bývají od profesora vyučováni, který neustále upírá, že Kristus jest Syn Boží. Jestli to docela přirozené, že právě proto také mnozí protestantští duchovní na Krista nevěří, následovně také ani na jeho přítomnost ve večeři. I zdaliž se může proměnění na modlitbu takových lidí státi, kteří ani na Syna Božího, aniž na proměnění nevěří? A k čemu by měl Bůh veliký zázrak proměnění u protestantů připustiti, an veliký jich díl v to nevěří? Proč by měl Kristus přítomen býti ve způsobě chleba, an velký jich díl se vyučuje, že on není přítomen? — Proto nevím, jak chce protestant

pokojně slova Kristova u sv. Jana 6, 54. obeat: „Amen, amen pravím vám: nebudete-li jísti těla Syna člověka, a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života.“ Tak to stojí psáno a budeť to platiti, a nedá se od toho nic ujmouti. Jest sice křest žádosti pro takové, jenž mají toužebnost po křtu a ho podosáhnouti nemohou; a tak také Spasitel na ty, co bez své viny bloudí a velebnou svátost skutečně nepřijímají, vezme pro jejich poctivou toužebnost ohled, a v jiném způsobu jim nějaké náhrady poskytne. Ale nikterak nemůže někdo na takovouto pomoc počítati, komu se pravda předkládá a kdo z duchovní pýchy nebo ze světských ohledů předce velebné svátosti v katolické církvi nežádá a nepřijímá.

5. Co činí tedy protestantští pietisti aneb zač se oni u nás vyžívají, co činí takovíto protestantští horlivci, kteříž katolíkům úklady činí, aby je k odpadnutí od církve přivedli? To chci podobenstvím ukázati. Katolické náboženství s jejím učením, s jejími službami Božími, s jejími svátostmi jest zlatý prsten, do něhož jest diamant zasazen, a ten diamant jest nejsvětější svátost oltářní a v ní přítomný Spasitel. Ten diamant má větší cenu nežli všechno zlato a ostatní ozdoba prstenama, a tento prsten nám Bůh daroval, a skrze něj obdržujeme vstup do nebe. Protestantské náboženství může se také přirovnati k zlatému prstenu, ale reformatoři ho přejinačili, a diamant vyloupili, kus skla tam zasadili a řekli: to sklo že vyznamenává diamant, a toto přejinačení nazvali opravením. Mnozí protestantští pietisti přemlouvají pak horlivě takové katolíci, kteří málo důmyslu a vyučení mají, aby svůj prsten s diamantem zahodili, a prsten se sklem za něj přijali. Mohli by se takové horlivce, kteří, domnívajíce se že Bohu slouží, katolíka o nejdrazší poklad oloupiti chtějí, tím omluviti, že to dobře myslí, by i v

bludu byli. Avšak jejich nezodpovědná vina jest lehkomyšlnost v tak neskončené svaté věci. Kdo totiž opravdově a důkladně slova Páně v velebné svátosti zkouší, nalezne, že nemohou jinak býti vyložena, nežli jak je katolická církev vykládá. Kdo si ale ani té práce nevzal, aby je skoušel, nébrž předsudky a propovědmi těch pietistů, co jsou mu na blízku, se uspokojuje, ten předce opravdu nemá povolání, aby se za učitele náboženství a obracovatele v cizí církvi, u katolíků vnucoval. Takovito jsou slepci, kteříž bludičky ve své slávě za nebeské hvězdy považují, a katolika od základního sloupu a od utvrzení církve odluzují, a se jim za vůdce vnutiti chtějí, ješto sami bloudí.

A nyní na závěrek ještě následující: Pán učinil před svou smrtí

závět (testament); on ustanovil za dědice všechny, kteréž bez výminky v něj věří; a za dědictví jim zanechal nejsvětější poklad, nejvyšší dobré na nebi i na zemi, totiž samého sebe s tělem i s duší ve svátosti oltářní. Delá-li kdo závět, obzvláště tak nadobyčejný, pak se zřetelně vyslovuje a vyjadřuje, aby se nemohla nižádná mýlka státi. Pán také velmi zřetelně a určitě mluvil. Všichni pak, kteří v jeho slovo věří, nacházejí tento vznešený poklad Spasitele samého ve velebné svátosti a všichni, kteří slov jeho nepřijímají jak on je mluvil, ti žijí a umírají aniž by byli Krista podstatně a dokonale našli a objali. Nyní může každý sám se sebou se raditi, zdalíž v živé večeři, v živé velebné svátosti oltářní v katolické církvi nebo ve večeři pouhého upamatování u protestantů své spasení nalezne.

Není vše zlato, co se leskne.

Není tabule skleněná, na kterouž padají paprsky slunečné proto již zlatem, an lesk její podobá se stkvělosti zlata; nápodobně není i všecko dobré, ce bleskot má dobra. Tatoť jest ona neklamná, velké ceny v předložené průpovědi obsažená pravda, kterou na tisíce věcí ve světě potvrzenou nalazáme kdykoliv je zdravým, bezstranným a osvěceným rozumem uvažujeme. Krásná zevnitřní stránka člověka, neručí nám za vnitřní, mravní jeho cenu. Ne každý v skutku jest tím, čímž (kterým) se býti zdá. Mnozí lidé, když na jeviště společnosti lidské vystupují, do masky takřka jsou oblečení; pozorujeme je však tam, kde vzdálení jsouce bystrému oku lidskému, volně sobě počínají, nalezneme, že to nejsou oni cnostní, bezúhonní lidé, za kteréž jsme je v společnosti lidské drželi.

Tuť vidím osobu pohlávi ženského zdá se mi, že jest tichou, mírnou

holubicí: důvěrník její kojí se nádhě, že v ní nalezne povolnou, ustupnou, a upřímnou pomocnici a druhyni v životě vezdejším; avšak ona, co svobodná, nosila natvářku, by pokrytstvím dosáhla, by si vylichotila manžela; sotva však, že svátost stavu manželského podosáhla, odkládá masku a okazuje se svému manželvi v pravém světle — co obluda! Jak hanebně vidí se manžel ošizen! Ustupnost odstupuje, upřímnost se ztrácí, náklonost a věrnost ta tam! Holubička proměnila se v káně [Geier] s očima jiskřícíma a pazoury zkázu hrozcícími. — Onen mladoch s úctou kloní se osobě, o kteréžto ruku se uchází; onť lupeny růžovými posívá cestu, kudy jeho bohyně kráčí, onť ve své nemoudrosti klaní se jí; onť ví, kterak by viditelným a patrným chybám svého anjela pozemského nátěrek dal cnosti, slovem: onť očekává ve svém milenci zrcadlo pravého manžela, podává mu ruku k

nerozdvojitelnému svazku; v den zasnoubení kochá se mladá manželka v nevyslovitelných slastech: avšak ohnivý milenec chladne den co den; milostný klanitel proměňuje se v ukrutného despota, slovem: onť dává na jevo, že mu ne tak na osobě, ale více na pytlech s penězi záleželo. — Pozoruj tamto onoho muže kterak z jeho očí a tváří září se nábožnost; poslouchejž jeho slova, kterými se i při nejmenších maličkostech na Boha, na Krista, na sv. náboženství a svědomitost odvolává? Zdaliž nezdá se Tobě tento muž býti pravým horlivým ctitelem Božím, zdaliž onť není obraz pravého křesťana? Avšak všim jest, jen tím ne! Na něhož lze obrátiti, což znatel lidské povahy lidský Shakespeare pravil: „Velmi často stává se, že mnohý s nábožnou tváří a pobožným vzezřením ďábla v srdci nosí.“ Takž jest při muži tomto! Onť užívá náboženství co plástika, jímž přikrývá své hanebnosti; odvolává se na biblu, jako ďábel, když pokoušel Krista Pána, by tímto své pekelné úklady zastřel; onť větší cenu přikládá vedlejšímu než hlavnímu dílu našeho sv. náboženství, a myslí, toliko farisejskou modlitbou a zpěvem sškrvny z knihy věčnosti vyčistiti.

Tuť spatříš člověka, který v dobročinnosti zdá se nacházeti celou svou útěchu a potěšení; onť neprošený suší slzy trpících, každému nouzi majícímu, trpícímu otevřen jest přístup k jeho srdci a pokladnici, a každá příležitost jest mu výstaná, kde by skutek milosrdný vykonati mohl. — Neniliž pravda, tentoť jest v pravém slova smyslu přítel pokolení lidského? Avšak zdrž se překvapeného úsudku, dosavad tobě nezjevím, že právě tento strážní anjel všech trpících, jenž na každou příležitost takřka hon drží, aby milosrdenstvím slávu a čest před světem dědil, taškárství všeho druhu, by zbohatl, sobě dovoluje; nesvědomcem takovým jest, že se neostýchá, potom nashromážděný výdělek nuz-

ného řemeslníka promarniti, svým věřitelům půjčenou majetnost odpříti, domácnost svou zanedbati, choť vlastní trýzniti, své dílny pravému zdivočení zanechat, a čeled svou hanobiti.

Opět jiní umějí si dáti tvářnost převelké učenosti, — a proto, že povědomi jsou velmi malého oboru své učenosti, přičiní se, přivlastniti sobě aspoň a do paměti si vštípniti nějaký překlad vědeckých spisův a kvákají pak mnoho a přespříliš o vědách. Tací podobají se osobám vyschlého těla, šat na šat oblekajícím, by suchopárnost tělesnou před zrakem lidským ukrili. A přede troubí nerozumec na lidé téhož druhu, co na velikány vtělené učenosti.

Jak z uvedených několika příkladů poznáváme, není tedy vzhledem na lidstvo „vše zlato, co se leskne;“ avšak prohledneme-li i na jiné ve světě věci, poučíme se o tom samém; an mnohým věcem přikládá se Bůh vi jaká cena, k tomu však, rozjímáme-li je bystřeji, nemají.

Kteraká cena přikládá se bohatství? Mnohý myslí: „O jak šťastni jsou boháči a velikáni vzezřejšího světa! Nepotřebují pracovati, překrásným šatstvem mohou se odívati a hoví sobě denně při tabulích, ježto tíží rozmanitých, a drahých pokrmův a nápojův se prohýbají! Jest však štěstí takové štěstí pravé? Jest tento jejich stav v skutku tak závisti hoden, jak mnohému nuznému a nízkému se býti zdá? Snad dobře řečeno, že boháči a vysocí nepotřebují nic pracovati, — avšak právě proto mučení bývají dlouhou chvílí, kteráž spolozuje mnohé nemoudrosti, ježto později mnohými oplakávají slzami; kdežto naopak nuzný a nízký práci zdraví své síly, dlouhou chvílí jen dle jména zná, a drahocenný čas nikoliv zahálkou ubíjí a marnostmi škvrní, ale každé hodiny svědomitě používá ku svému vznešenému účelu pro věčnost.

Boháči a vznešenci v drahé šatstvo mohou se oblékat: avšak tvůj oblek jednoduchý přikrývá nahotu tvou a chrání Tě před škodlivým vlivem povětří tak dobře, jako boháčův oblek lesklý. — Závidíš jim snad jejich krásy? Pomni, že vymyšlené divně a jinak připravené pokrmy, jenž na stole před nimi stojí, menšího častěji pro ně mají půvabu, než tvůj chudičský oběd. Oni hledí onoho nejlepšího kuchaře, totiž hlad, najít v divných pokrmech. Ty však přinášíš jej s sebou již ku stolu. Oni závidí Tobě chuti tvé, kterou černého kus chleba požíváš a nepřejou tobě tvého zdraví, kteréhož ti poskytuje chudičský pokrm, kdežto oni naopak kuchaře a kuchyňské dobře platí, ježto kořeněnými a mudrovanými pokrmy zdraví svého panstva k hrobu doprovázejí.

Nepřeješ onému dvořaninu, že jest miláčkem vládnoucího knížete? Avšak snad ještě ani nepomyslíš, že naklonost vysokých krátkého jest povždy trvání! Lessing tvrdí a zkušenost mu přisvědčuje, že naklonost taková jest mnohdykráté i nebezpečná a že malou přináší odměnu za mnohé násilí, dohánění, a pokořování, což vše taci milostníci od svých pánův sobě musejí nechat líbiti.

Ano i knížeti na trůně vládnoucímu nelze co závidět! Slavné jest toto stanoviště, avšak nezahrnujeť vše ty blaženosti, o kterýchžto mnohým se sní. Kdo o tom přesvědčiti se hodlá, nesmí štěstí knížete

ze zevní slávy posuzovati. I koruny tíží hlavu, i pod červcem tluče častěji utěchy radosti prázdné srdce! Jaké množství starosti obkličuje trůn knížat! Král Seleukus z vlastní zkušenosti potvrzuje pravdu tuto, an dí: „Kdo ví, jak těžké jest žezlo, sotva by ho držel za hodné, sehnoutím zdvihnouti ho, kdyby leželo na zemi.“ Slova ta směřují k velkým a obtížným povinnostem, ježto svědomitému králi nelze nevyplnit, a v pravdě není to maličkost nad množstvím vládnouti, anť již těžko jest, vládnouti sám nad sebou.

Nezapomínejmež tedy nikdy při obcování s lidmi, při uvažování ceny toho neb onoho člověka, při posuzování vezdejších statkův na přísloví: „Není vše zlato, co se leskne.“ Nejsou všeci lidé taci, jaci se zdají. Jsouť mezi nimi vlci v rouchu ovčím, zakuklení zlosyni, posvrchní pobožnítkáři zdánliví učenci a licoměrní přátelé. Nenechmež se zevní stránkou mýlit, ale zkoušejmež pilně, jakéhož ducha kdo jest. Nezapomínejmež i také, že vezdejší statky podobají se více pozlátku, než ryzému zlatu. Nepřikládejmež jim ceny vyšší, než jakovou co zboží pomíjné zasluhují, ztráta jejich nebudiž nám nic méně než bolestná, nezávidějmež těm, kteří jich požívají, v chudobě a nízkoosti budmež spokojeni; tím méně nechmež se oslepit zdánlivým toliko dobrém, kteréž úlisně přislubuje hřích, a takž ucpáme hlavní nezčíslného zlého pramen.

Českého zámečníka

listy z východních zemí.

V čas žní chodívají chudí lidé po polích a sbírají klásky do kytek a dostávají z nich napotom krásného zrní bez přimíchané matonhy a koukolu; podobně ať laskavý čtenář i následující listy, kteréž zde

podáváme, též za paběrky cestopisů o východních zemích od učených cestovatelů sepsaných považuje. Jakož ale ony chudobně nasbírané kytky klasů výborné zrní mívají: podobně i tyto nešperkované, prosté

zprávy z východu podávají mnohá zrna, kterýchž bychom často i v rozsáhlých popisech o zemích těchto marně hledali. Připomínáme toliko, že tyto listy nebyly pro veřejnost, nýbrž pouze z ciziny domů rodičům a strýci psány a zasílány od zámečnického tovaryše Františka Činčery, kterýž se v Čechách v Polné r. 1841 narodil a doma do hlavní školy chodil, kde se už tehdaž dítky přirozeně v mateřské řeči české předmětům vyučovaly. Odcházeje z domu uměl německy jenom tolik, co se byl v této české hlavní škole naučil, jiných jazyků ani neznaje. My pak listy ty uveřejňujeme bez proměny tak, jak byly zaslány. Podotýkáme jenom ještě to, že všechny tyto listy z Egypta a z Turecka do Polny v Čechách a do Slavkova na Moravě zaslané, českou adresu měly a náležitě na patričné místo došly.

1. List.

V Alexandrii, 16. novembu 1863.

Nejdražší rodičové!

Prosím Vás přede vším za odpuštění, že jsem Vám tak dlouho nepsal, a nic o sobě věděti nedal. Budete si snad mysliti, že jsem snad nemocen, nikoli, já jsem chvála Bohu zdrav, aneb že se mně dobře vede, a proto že na domov zapomínám a na Vás ani nemyslím. Naopak, já se pořád s Vámi v myslí obírám a každou chvíli si na Vás vzpomínám, zdaliž nejste nemocni, jak se Vám vede, co děláte, a jak to truchlivě s Vámi a s celým nebohým městem vypadá, a modlívám se za Vás. Pán Bůh jest mocný, a má vždy ještě více nežli rozdál. Vaše smutné psaní jsem obdržel a velice jsem se zarmoutil, tak že mně kolik dní ani jíst nechutnalo, nemohl jsem ani spáti, bylo mně pořád do pláče. Tedy celé město vyhořelo*) i náš krásný kostel. Vám

*) Dne 4. augustu 1863, jak známo vyhořelo v Polné 189 domů, děkanství (fara)

nezůstalo ničeho. Dům prohořel do základu, všechno Vám shořelo, i nářadí, šaty, prádlo, stodola s obilím, zdi se boří, tetička umřela třetí den po ohni, babička je nemocná, nemáte kde zůstávati, nemáte dobytek kam dáti, čím ho živiti, musíte ho prodati. — — Potěš Vás Pán Bůh a sešliž Vám pomoc s nebe skrze dobré lidi. Já si na to vše nesmím doposud zpomenouti. Neměl jsem stání. Domů jíti, co bych tam dělal? máte beztoho ještě sedm dětí doma. Co bych Vám tam byl platen? Umínil jsem si, že půjdu do Svaté země, do Jerusalema, kde Spasitel trpěl, a Maria Panna plakala, že navštívím Kalvarii a Boží hrob. Pas mám do cizích zemí, v tom nebylo ovšem překážky, ale peněz nebylo. Když mne mistr vyplatil, nebylo toho mnoho; viděl jsem, že bych s penězi tak daleko nedošel. I koupil jsem si kukátko*) a několik obrázků k němu, a pustil jsem se Tureckou říší skrze Bulhary, kde jsem se s obyvateli jakž takž srozuměl k Černému moři. V Dobruči octl jsem se mezi Tatory. Oni mně nerozuměli a já jim. Měli mne za angličana, a já zatím mluvil jenom po česku. Já ukazoval jim obrázky v kukátku, a oni mně dali jíst a nocleh a vždy také něco peněz tureckých. Tataři se pilně dívali, některý i třikrát po sobě mne zaplatil a do kukátka se díval. Chtěli pořád viděti Stambul (Cařihrad). Já Stambul neznal, a města na obrázkách také ne. Při jednom městě se tázali, zdaliž to jest Stambul; já pokývl hlavou, a platilo to za Stambul; jinému městu jsem dal jmeno Paříž a opět jiné- i s archivem, okresní dům, synagoga, křesťanská i židovská škola, obecní domy a i s vedlejšími staveními a zásobami, též děkanský velký kostel; zvony se rozlily a upálily tak, že z nich 213 centů vážících. jenom asi 60 centů škvárů zůstalo Čtyři lidé přišli o život; a dobytka mnoho uhořelo. Na 3000 lidí zůstalo bez přístřeší a ve veliké bídě, nemajíce pokrmu, prádla a šatstva.

Pozn. pořadatele.

*) Stereoskop.

mu Londýn. Já ty města neznal a oni také ne. V Šumle, ta jest velká pevnost, tam jsem se sešel v pivováře s Čechem Švarcem, on prý v Praze také do Gregrových národních novin psával. Počastoval mne co krajana. Byli tam také Poláci, co utekli z Ruska. Tam jsme si česky zazpívali a byli veseli. Z Varny jsem se plavil na francouzské lodi do Cařihradu. To je Vám veliké město, a pohled na něj krásný, až se srdce směje, uvnitř ale spustlé a špinavé. Ulice nejsou dlážděny, a plny bláta; místy zrovna propast. Šest dní jsem tam čekal na práci a nemohl jí dostat. Byl jsem tam také v kostele řeckém, ten jest velmi krásný, já jsem se nemohl na všechno ani dost vynadívati. Já byl tam neznámý a proto jsem si nedůvěřoval mnoho po městě choditi. Z Cařihradu plavil jsem se na lodi po moři Bílém čili Marmora úžinou Dardanelskou na moře Egeiské do Smyrny. Tam jsem vystoupil na zem, bylo to v oktobru 1863 a šel na železnici hledat práci, zatím ale místo toho, coby měli najímati dělníky, ještě je pouštěli. Když jsem zde práce nedostal, šel jsem k našemu konsulovi a dal jsem si vandrovníckou knížku podepsati do Jaffy, a pak též na tureckém policejním úřadě, a než jsem to oběhal a se vrátil, odjela zatím parní loď a já musel ve Smyrně týden čekati. Smyrna jest krásné a veliké město na břehu moře Egeiského ležící. Ze dvou stran jsou kopce. Hrad někdy křižáckému řádu Johanitů patřící jest rozbořený. Obyvatelů jsou asi dvě třetiny křesťanů a jedna třetina Turků. Ve Smyrně jest několik katolických klášterů, ve francouzském dali nám, mně a ještě jednomu cestujícímu sklenici vína, sýr a chléb. Při rakouské kaply jest kněz Polák. Také jest zde rakouská nemocnice. Vstoupivše na rakouskou loď připlouli jsme druhý den k ostrovu Rhodusu. Tam jest také pevnost. Před rokem bylo tam

silné zemětřesení, posud je tam mnoho zdí pobořeno a rozpuháno. Tam jsou domy už beze střech, ve Smyrně jsou ještě se střechami. Jest tam laciuo a krásně. Stromy palmy jsou velmi vysoké. Když jsme od Rhodu plouli, hrály si plískavice (Delfini), dravé to ryby mořské, okolo lodí u velikém počtu; přijíždějce k ostrovu Cypru viděli jsme na sta letavých ryb, ty se z vody vyšvihnou a letí asi dvě sáhy vysoko a asi šest sáhů na délku, jsou na loket i na půldruhého lokte dlouhé. Za dva dny přeplavili jsme se z Rhodusu k Cypru. Na tomto ostrově jsou velké kopce, revím porostlé. Hrozny i víno jsou velmi sladké až mdlé.

Z Cypru jsme odjeli k městu Bejrutu, to jest dva dni cesty vzdálené od Damašku; kde tolik křesťanů Turci pobili. U Bejrutu stáli jsme den a noc. Jel s námi také švec z německých Čech, a měl se mnou společný lístek na lodi a byl mně 20 piastrů dlužen. Ten šel (já pak na zvědy s ním) k rakouskému konsulovi, kterýž překrásný palác má, a prosil ho o peníze na cestu. Konsul odpověděl, že nám zaopatří místo na lodi do Terstu darmo, než na žebrání taičpemákovo dal nám pět piastrů (50 kr. r. č.). Kdo má dobrou hubu a jest z Rakouska, dostane prý od něho i dukát.

Od Bejrutu jsme plouli okolo Akky*), kterou bylo viděti, jesti to velmi pevné malé městečko s klášterem, ke Kaifě, odkudž do Nazareta jest ani šest hodin cesty. V Kaifě může býti jenom asi 30 stavení; jest tam také rakouský konsul, a nad Kaifou stojí klášter. Na blízku jest hora Karmel. Bylo už večer a nastala bouře. Já dostal mořskou nemoc, avšak i také ostatní cestující, ba i kavas (turecký četník) i pes, co se na lodi nacházel. Při tom seznámil jsem se blížeji s

*) Akka jest: St. Jean d' Acre, staré Ptolemais.

Pozn. pořadatele.

plavci, s kterými jsem se po česku dorozuměl, byliť Dalmatini; neboť na každé rakouské lodi jsou plavci Dalmatini. Na lodi jel s námi katolický biskup, byl v Bejrutu na visitaci; nazývali ho patriarchou, a snad proto byla na lodi také korouhev s pěti kříži, znakem to Jerusalemským vztýčená. Ráno o osmi hodinách připlouli jsme k Jaffě. Zde jsme z lodi vstoupili na malou loďku a převezli se do města. Vesláři, Arabi, byli zcela do naha vyslečeni, nic se na to neohlížejíce, že se také paničky na lodičce nacházejí, kteréž do Jerusálema putovaly. Jaffa čili Joppe jest zdí ohražené město. Tam svatý Petr vzkřísil mrtvou Tabithu, která byla velmi dobročinná k chudým a zvláště k vdovám. My jsme šli přímo do františkánského kláštera francouzského. Byli jsme tam půl druhého dne. Před večeří museli jsme jíti napřed do kostela se modlit. Modlitby latinské trvaly na půl druhé hodiny. Kněží při ní rozpráhli ruce do výšky, na způsob jak je měl Pán Kristus na kříži roztažené, a my tři, totiž Uher švec, příchozí z Alexandrie, Němec řezník ze Štyrska a já, roztáhli jsme je také do výšky, ale brzo jsme klesali, neboť nás začaly hodně boleti. Kněží mezi modlením dávali si hlavu do rukou a přemýšleli v tichosti vždy as malou čtvrt hodinky, a pak se zas modlili. Nebyli se svými modlitbami ještě hotovi, když k nám frater přišel a nás zatahl, že už večeře hotova. My jsme nechali klášterníky se ještě modlit a šli jsme k večeři. Dostali jsme polivku, hovězí maso a špenat, a malý bochánek chleba pro každého zvlášť a lahev vína vždy pro dva. Druhý den ráno šli jsme do kostela, klekli si a se modlili; a to tam přišli do kostela na mši sv. arabští křesťané v turbanech na hlavách a je ani nesmekli a seděli na nohou křížem daných jako turci sedají. V kostelích na východě nejsou nikde stolice, jak to u nás všude máme.

Arabky měly modré šátky přes celé obličejí a sedly si také na zem jako mužští. Ony měly na nohou široké kalhoty a jen některá přes ně krátkou sukni; která neměla sukni, měla velkou bílou plachtu přes sebe, jaké jsou naše plachty v postelích. Ony šly k sv. přijímání, a tu obnažily obličejí a po sv. přijímání je zase zastřely. Při pozdvihování libají všichni zem a trvají dlouho na zemi rozprostření; my to na nich vidíce, dělali jsme také tak. Po mši svaté šli jsme k snídani. Každý dostal malinký šáleček černé kávy a dva malininké kousečky chleba. V poledne měli jsme rybí polivku (nebo byl pátek) a tresky, ta ale velice páchla, já ji ani jísti nemohl, vykonali to za mne Štyrčan a Uher; také jsme dostali chléb a víno. Odpoledne šli jsme pěšky do Ramly. (Arimathey). Vedle cesty jsou zahrady, pole oseté žitem a asi tři vesnice. Hoši chtěli všude po nás „bakšiš“ totiž peníz zpropitný. Podle cesty rostou bodláky, kaktusy, mají červené ovoce na způsob fiků, ale ono jest plné bodláčí. Toto ovoce se prořízne a jí, ono chladí; my ho také jedli, ale bodláčí nám celé rty popíchalo.

V Ramle (Ramlehu) šli jsme do katolického kláštera. On jest silnou zdí obehnán a jen malá dvířka do něho vedou. To šel s námi také jeden žid. I ten byl přijat. On ale chytrák dal fráteru bakšiš, čtyry piastry (asi 40 kr.) a dostal pěknější světnici, výbornou postel, a seděl u druhého stola, a napotom se nám žid vysmál, že se měl ještě lépe nežli my. Na večer také patriarcha Jerusalemský, ten co s námi jel na lodi z Bejrutu do Jaffy, přijel na mezku a ostatní kněží s ním na oslích. Ráno byla neděle. To jsme zůstali v klášteře celý den. Oni nás sice posílali, abychom šli dále, my ale předstírali, že jest neděle, že ji budeme světiti v klášteře, a tak jsme tam zůstali. V neděli po obědě, když jsme šli do svých svět-

nic, seděl pan patriarcha v síni. Já mu políbil ruku a on mně zaplácal na rameno. Štyrčan a ani Uher mu nepolibili ruky, nevím proč to neučinili.

Pondělí ráno šli jsme do Jerusalema asi 9 hodin vzdáleného. Hodinu cesty od Ramlehu jsou už kamenité kopce, skála na skále a nám začalo pršet. My jsme se opozdili, tma nás přepadla. Byla to bídná cesta. Střevíce se mně od deště rozmokly a po kameních roztrhaly, já šel bos. Tu jsem si vzpomínal na Spasitele, jak on bolestně po těchto cestách chodíval. Šťastně jsme dorazili potmě o osmi hodinách do Jerusalema, právě když turecký voják chtěl bránu zavírat. Tam jsme po ulicích bloudili. Ptali jsme se lidí po rakouském domě, a oni nám nerozuměli a také nevěděli jak říci; až potkáme jakéhosi člověka dle šatů Evropana. Tážeme se ho, a on to byl švec z Pruska, katolík. Ten nás ochotně zavedl do rakouského poutnického domu. Tam se právě modlili v kostele, my šli také do kostela. Mne taková radost pojala, že jsem se šťastně dostal tam, kde Pán Ježíš za nás trpěl a na kříži dokončil, aby nás svou krví vykoupil, že Vám to, rozmilí rodičové, ani vypověditi nemohu. V tomto rakouském domě jsme se 12 dní pozdrželi. Byl tam ředitel vp. Eduard Kröll, ten také umí trochu český. On býval v Brně kaplanem u sv. Tomáše a veleb. pana strýčka také dobře zná z Brna. O tom jsme se domluvili až poslední den, když jsem měl odcházeti a on se mne ptal jak se jmenuji a odkud jsem. Já byl u něj dvakrát u sv. zpovědi. Ráno jsme šli k rakouskému konsulovi se představit, a si dáti pasy vidovati. Druhý den na to, bylo to 25. októbru (1863) šli jsme k sv. zpovědi a k sv. přijímání. Po snídani šli jsme údolím Josafat přes tak zvaný potok Cedron na horu Olivetskou. Na cestě jsme se zastavili v zahradě Jetsemanské. V ní jest osm velmi starých olivových stromů,

jsou tam také růže a mnoho jiného kvítí. Dostal jsem tam od ctih. Františkána také několik kvítek na památku. Zahrada není velká, je ale obílenou zdí do čtyř stran obehnaná. Odtud šli jsme na horu. Na vrchu jsou zdi pobořené, pozůstatky někdejšího kostela od sv. Heleny vystavěného, a kaple, a v té jest viděti v dlážce zazděný čtyřhranný kámen s vytlačenou šlepějí Pána Krista, kterou jsme nábožně políbili. Jeden Františkán dává tam pozor. Odtud jsme šli do Bethanie k hrobu, v němž byl Lazar pochován i vzkříšen. To jest ale hodinu cesty. I sedli jsme si na kámen, si odpovídající. Odtud jest viděti ve vzdálí také řeku Jordán a Mrtvé moře přes celý obzor, voda se v něm blýskala. Vstaneme a jdeme do Bethanie. Němec, Štyrčan začne ale cestou naříkati, že zapoměl svou šlofmic na kameně, my pak nechtěli se vrátiti k vůli jeho šlofmici. V Bethanii jsme navštívili místo kde stával dům Lazarův, ještě kus pobořené zdi jest viděti, pak jsme šli do hrobu Lazarova. Vracejíce se na horu Olivetskou vzpomněl si náš milý řezník Němec, že v hrobě Lazarově zapoměl svou dýmku. Položil ji na zem, když si tam bral kus kamena na památku. My se mu smějeme, že všude něco zapomíná, on ale pádí do Bethanie, než dýmka byla už tatam. Některý Arab ji zdvihl a vzal též na památku. My nečekajíce na něj, šli svou cestou do Jerusalema. Celý upocený a rozmrzený přišel a byl by málem i večeri zmeškal; neboť jsme již seděli u večere a jedli polivku, než předce se chlubil a se těšil tím, že svou šlofmic našel. Té si Arabové nevšímli, ta zůstala tam na kameně ležeti.

Na druhý den vymohli jsme si my tři dovolení, Boží hrob navštíviti a tam celou noc strávit. O 4 hodinách odpoledne otevřeli Turci Boží hrob, my vešli a vykonali v kostele u oltářů křížovou cestu,

jen že nás při tom Armeni velice v pobožnosti mýlili. Oni tam konali svou pobožnost, nesmírně křičíce, pořád přecházejíce a kadidelnicemi, co nějakými řetězi ustavičně řinčíce. Tolik ale jsem se snad nikdy nenaklečel a nenamodlil jako tam. Chvillemi mne svatá hrůza obcházela, jen kdyby těch Armenů tam nebylo bývalo.

Ráno jsme se navrátili domů, se nasnídat, a pak jsme šli do Betlema. Asi za dvě hodiny jsme tam došli. Klášter františkánský jest tam ohraděný na způsob pevnosti. V kostele hlavní oltář patří Řekům, pod oltářem jde se po schodech dolů do kaple narození Páně, tam jsou dva oltářky. Na jednom z nich jest stříbrná hvězda, naznačující, že se zde Syn Boží z Marie Panny narodil. Odtud jsme šli podzemní chodbou ven do katolického kostela sv. Kateřiny, kterýž vedle onoho nesjednoceného řeckého stojí. Hudba na varhany se mně tam nechtěla nikterak líbiti, hrají na ně polky a valčíky a podobné veselé taneční kusy. Betlem jest nyní vesnice. U Betlema k východu stojí kaplička útěku do Egypta, tam jsme také byli. Odtud jsme se navrátili zase nazpět do Jerusalema, kde jsme ještě ostatní svatá místa navštívili. Také jsme, ten Němec ze Štyrského Hradce a já, si zašli ku katolickému patriarchovi, kterého jsme už na lodi z Bejrutu a v Ramléhu znáti se naučili. Ten Němec Prušák, co nás prvé v Jerusalemě potkal a všude s námi chodil, měl nás k tomu. Pan patriarcha umí jen italský a my oba nic. Němec ze Štyrska mluvil na něj pořád německy, a on se tomu smál; i vytáhl také kapsy a je obrácel a ukazoval, že nemá moneta (peníze). Pan patriarcha se díval na mne a něco mně povídal, já mu ale nerozuměl, myslím však, že si na mne vzpoměl, že jsem jemu v Ramleh políbil ruku a dal mně dukat, o který jsme se my dva napotom rozdělili. Za námi šel k panu

patriarchu ten švec z Uher, on uměl italský, a myslil že dostane jistotně také dukat, ale nedostal nic. Anglický konsul aneb biskup, nevím co je, ten rozdává každému německé bible, kdokoli k němu přijde, my pak k němu nešli.

Dne 2. novembra vyzdvihl jsem si latinské vysvědčení od sekretáře Svaté země, že jsem v Jerusalemě byl a tam pobožnost vykonal a ubírali jsme se ze svatého města ke kostelu s klášterem, kde sv. Jan křestitel na poušti byl. To jest od Jerusalema dvě hodiny cesty, a odtud napotom nazpátek k Jaffě. Celou cestou, a všude, když se člověk někoho na něco ptá, neřekne nikdo ničeho, dokud nedostane bakšiš, aspoň piastr. Před Ramlou čili Ramlehem přepadla nás tma, museli jsme přenocovati v boudce kavasů. Chtělo se nám pít, za přinešení vody musel každý dáti po jednom piastru. V Ramleh jsme byli v klášteře přes oběd, a odtud jsme dorazili ve středu do Jaffy. Museli jsme však tři dni čekati, až do pátku. Peněz nebylo, a v klášteře přes tři dni netrpí nikoho. Rakouská loď nepřijela, vrazila u Cypru do skály a se porouchala. Šli jsme tedy k agentovi majíce na rakouské lodi zaplacené do Alexandrie. Na naši prosbu dal nám list a poslal s námi k ruskému agentovi, ten pak vyměnil nám převozný list už zaplacený a byli jsme přijati na ruskou loď, na které jsme se šťastně do Alexandrie přeplavili.

Již jsem Vám toho rozmilí rodičové plný arch napsal a píšu odpoledne až do noci a už se mně chce spáti. Nevím dostanuli zde jakou práci a zdaliž zde zůstanu. Jak mile budu v práci budu Vám hned psáti, abyste mohli také o sobě dáti mne zprávu. Pán Bůh Vás opatruj. Líbám Vás a babičce, ruce, a své sestry a bratry a všechny známé pozdravuji.

Váš

vděčný syn
František.

2. List.

V Kabyře dne 1. januaru 1864.

Nejmilejší rodičové!

Pán Bůh Vám dej všechno dobré. Já jsem se octl v Kairo, čili v Kabyře, hlavním to městě Egyptském. Z Evropy jsem navštívil Asii a teď jsem v Africe. Já doufám, že jste můj list z Alexandrie psaný obdrželi. Budu Vám tedy popisovati, jak se mně dále vedlo. Když jsme v Alexandrii z lodí vystoupili na břeh, obstoupili nás hned hoši s osly. Jeden přes druhého mne vybízel, abych si na jeho osla sedl. Každý chválil svého osla, co mohl. Jeden mne nenadále i vysadil na svého osla, já slízel a on nedal, pořád mně nohu na osla strkaje, až jsem předce dolů skočil, obávaje se, že by to mnoho peněz stálo, a já jich neměl; šel jsem pěšky, avšak jeden arabský chlapec mně můj ranec vyrval, nesl ho a běžel přede mnou do německé hospody. Když jsme tam došli, dávám mu bakšiš dva piastry (20 kr.), on pak je vzal, a chtěl mítí víc, to že je málo, a plakal a dělal hluky. Co se tak hádáme, přijde hospodský a ptá se mne po německu na příčinu hádky. Já mu to vypravuji, a dokládám, že jsem nechtěl, aby mně co nesl. On pak dí: že kdybych byl dal chlapci piast, že by byl býval spokojen; poněvadž jsem mu ale dal moc, proto že chce mítí ještě víc. Na to se na chlapce po arabsku obořil, vzal mu oba piastry, dal z nich jeden mně nazpátek a druhý piast dal chlapci a k tomu pohlavek, a chlapec byl spokojen a odešel. Hospodský se mne vyptával, odkud jsem a jakého řemesla, a pak mne vybídl, abych mu při práci pomohl. Dělal jitrnice, a já mu dva dni pomáhal, dal mně za to jíst a nocleh. Pobyl jsem tam několik dní. Nemaje peněz a práce nemoha do-
tsati šel jsem do Františkánského

kláštera*) k v. panu guardianovi, jmenovali ho páterem Václavem. To mně bylo nápadné, že se jmenuje Václav, podle českého patrona. Tedy jsem na něj česky mluvil a ho prosil o podporu na cestu, a — dostal jsem pět franků. Měl jsem vděčnou radost. Zaplatil jsem v hospodě a koupiv si chleba vydal jsem se pěšky do Kaira. Povoze na železnici bylo pro mne drahé, neboť žádali 5 franků a mně zbylo už jenom asi pět piastů. Jda od Alexandrie k první stanici na železnici, usednu vedle cesty, vydám chléb, krajím ho a jím. Tu přijde jakýs Arab, sedne si vedle mne a vezme můj chléb a jí ho, jakoby byl jeho. Já mu ho беру a on nechce pustiti, taháme se o chléb, až ho on přelomil a s větší polovicí v hrsti šel dále.

Na stanici dal mi jeden Arab radu, abych nešel pěšky, ale abych si sedl do vozu, že prý to na železnici také jde. Že prý se nemusí pokaždé platiti, jen když se dá bakšiš. I jdu k vozu a dávám zde stojícímu Arabovi bakšiš 3 piastry, on se na to dívá a kroutí hlavou. Bylo mut oho bezpochybymálo. Dal mi jen nazpátek, otevřel vůz a mne strčil do něho, abych si sedl. Já sedím a jedu po železnici. Cestou přišli ale třikrát ke mně se ptát, mám-li lístek; já pokaždé že nemám, a bylo také dobře. Oni šli dál a já jel bez překážky až do Kaira. V Kairu dostal jsem hned práci. Pašovi staví jeden stavitel z Berlína dům, jest v něm moc z litého železa. Tři zámečníci jsou z Berlína a tři jsme zde najati. Platí nám po šesti frankách, to je asi půl třetího zlatého rak. čísla na den. Mně se při tom stala nehoda. By jsem v té práci asi týden, a tu mně jeden z těch Berlíňanů pustil kus železa na hlavu, které mně klapku

*) Při tomto nově vystaveném klášteře jest kostel zasvěcený ke cti sv. Kateřiny, panny a mučennice, kteráž v tomto městě byla živa a 25. novembra r. 307 mučnicku smrt podstoupila. Poznam. pořadatelovo.

nad okem rozřízlo a lícní kost pošramotilo. Stěsťí veliké, že oku nic není. Byl jsem s tím devět dní v nemocnici. To za mne platil ten pán, co mu ten dům patří, neboť byl právě při tom, když se mně to stalo. Zejtra nastoupím zase do práce, a proto dnešní den, máje ještě pokdy, Vám pišu. Ona mně ta rána nic neškodí, jenže budu mít velký šev. Chtěl jsem Vám odtud poslati několik zlatých, a už jsem měl psaní napsané, ale na poště nechtěli mně to pojistiti, pravice, abych si to zanesl do Alexandrie na poštu ku kapitanovi. To by mne ale stálo nejméně šest zlatých, myslím si tedy, že budu schraňovati, abych Vám to mohl vynahraditi, až přijdu domů aneb někam blíž domova. Zde jest nyní v zimě tak, jako u nás v letě, avšak veliká drahota zde panuje, tak že člověk při největší skrovnosti polovici mzdy utratí. Dá-li mně Pán Bůh zdraví, já si předce něco zachovám. Zde v Kairu jest mnoho Čechů hudebníků. Každou neděli chodím k nim a čtu české noviny. — Blech a komárů velkých jest zde dost i jiných nepříjemných hmyzů; ti velice znepokojují člověka. Ostrovidů, čili krokodilů v Nilu jest v zdejší krajině velice po řídku. Kdo nějakého ostrovida zabije, dá ho vypati a pověsí ho na dům. Takových vycpaných ostrovidů, jako co v Brně v radnici visí, nachází se zde po městě mnoho, skoro v každé ulici visí jeden nebo dva nad vratma domů. Káva se zde pije jenom černá. Pro Evropany, kteříž chtějí bílou, totiž s mlékem smíchanou pít, přivádějí kozy na ulice, a na požádání jim je podojí. Zdejší kozy jsou hubené, pouhá kost a kůže, uší jim visí dolů, jako u nás psům, ale vemena mají veliká až na zem dosahující, a mají je v plátěných pytlících, aby se samy nececaly. Od Kaira asi čtyry hodiny cesty jsou velké tři pyramidy. Asi tři hodiny odtud ukazuje se studně a strom, egyptský fik, pod nímž prý Maria Panna kojila pána Ježíše na svém útěku

do Egypta. V pevnosti, v citadeli ukazují místo, kde prý Josef (syn Jakubův) byl v žaláři. Na blízku byla krajina Gosen, v které Israelité přebývali. Nedaleko jest také město Staré Kairo.*) Až by práce nebylo, měl bych skoro chuť se také podívati do Hořejšího Egypta a do Chartum, kde Ignác Knoblecher, jak jsem o něm v Hlasu (co pan strýček v Brně vydával a nám posýlal) rád čítával, misijnářský dům vystavěl, a náš krajan Hruška, z Čech, zahradu založil a Slovinci působili co misionáři a pomřeli; ale ono je tam ještě velice daleko, a cesta příliš obtížná a jest tam nezdravo, a pro mne by tam sotva valného výdělku bylo, leč bych tam snad chtěl řádnou zámečnickou dílnu zříditi. Evropan prý tam ani nevydrží dlouho. Měl bych ještě mnoho co psáti, ale mé oko jest velmi slabé. Musím při psaní pořád si odpočívati a mimo to se bojím, abych poštu nepromeškal. Pište mně brzo; adres napište jak máte doleji udáno.

Ruce Vám, rozmilí rodičové, i babičce i p. strýčkovi líbám a všechny pozdravuji srdečně.

Váš vděčný syn
František.

3. List.

V Kahyře dne 25. marce 1864.

Rozmilý vp. strýčku!

Nemůžete si ani pomyslit, jakou radost jsem pocítil, když jsem z domu a též od Vás psaní obdržel. Děkuji Vám vděčně za daná mne naučení. Já bych byl rád už dávno odepsal, ale člověk si myslí až zejtra, a odkládá z jednoho dne na druhý, až ony týdny utekou. Ve všední den musím dělati a svátek,

*) Staré Kairo bývalo někdy hlavním městem Egyptským a bylo tak veliké, že r. 1167 v očekávání nějakého obležení zapáleno byvši 50 dní hořelo. Obyvatelé se tehdy utekli do nynějšího v 10 století založeného Kaira. Pozn. pořad.

ten uteče jako voda. Dopoledne jdu do kostela ve františkánském klášteře a odpoledne k svým krajanům a čtu noviny české, napotom jdeme do italského divadla. Nyní ale vstal jsem v noci, an jsem pro veliké horko nemohl spáti. Nyní jest zde veliký vítr, jmenují ho „chamsin,“ ten se přihrne z pouště a nese s sebou mnoho drobouninkého písku, který se práší a všude proniká a při tom panuje takové horko a dušno, že člověk ani neví, kam by se schoval. Ve stínu měli jsme 30 stupňů tepla dle Reaum. Že jest zde nezdravo, jak jste mi psal, jest pravda. Nejvíce zde panuje bolení očí, mnoho lidí jest zde slepých; pak ryma, bolení břicha z nachlazení, neboť se člověk velice pořád potí, a když přijde na chladnější průvan, hned to cítí, proto zde nosíme i při tak velkém horku flanelové podvlikačky a flanelové noční kabátky. Turci jich sice nenosí, ale oni mají veliký vlněný pás okolo břicha a kyčel ovinutý. Také zde panuje slabost v celém těle, nechut k jídlu a zimnice, která se stává snadno smrtelnou. Prvé v Evropě to jsem po práci skákal a šel na procházku, zde ale jest člověk, jako by ho rozmlátil, všechny údy ho bolí. Z domova mně psali, kdy se domů navrátím, to já sám nevím. Bylo-li by mne doma potřeba, a jesti že jest můj otec pořád ještě od ohně nemocen, ať mně pišou, a já přijdu domů; pakliže by mne nebylo tam potřebí, zůstal bych rád v cizině a něco si vydělal. Ostatně jsem odtud k odchodu každou chvíli připraven. Vrátím se do Evropy, a půjdeli nás více, zastavíme se v Jerusalemě na několik dní. Potom bude snad nějaká práce pro mne v Malé Asii ve Smyrně nebo v Cařihradě, pakli ne, půjdu do Srbska. Zde v Egyptě jest nyní veliká drahota, proto že zde byl na podzim pád dobytka. Mnoho volů sem však přihnali z rakouského mocnářství.

Velbloudů jest zde mnoho a

také zde nejvíce na velbloudech všechno vozí, a i nyní ořou jedním volem a jedním velbloudem zapraženým. Zde se nejvíce bavlník seje a pěstuje. Všechnu bavlnu z pol musejí arabové mistokráli v ustanovené ceně odvésti, kterýž ji napotom prodává jak sám chce. V zahrádkách u domů pěstují některé zeliny pro svou obživu.

Masa jest zde jedna oka (2 lib) za 1 zl. stříbra, bramborů 1 oka 25 kr; nejlacinější jest zde káva a cukr, to ostatní přichází všechno z Evropy. Arabové zde jedí vařené boby a cukrovou třtinu a zelenou jetel. Bývat i na ulici viděti, jak Arab čerstvě nasečenou jetel jí a stopky svému oslu dává. Zde po celou zimu všechno květlo a nyní i nopaly (kaktusy), ty zde rostou jako u nás bodláky podle silnic. Zde v Egyptě jest všechno svobodno, každý může dělati co chce, a jeden druhého šidí jak může. Lidé jsou zde rozličného druhu, z Horního Egypta jsou tmavočervení, z Abysinie černí jako uhl, a těch jest zde velmi mnoho, Arabové jsou jen jako hodně očázení a nyní hodí polo-nazí, na polích když dělají, to se docela do naha vyslíkají. Také jsou zde Francouzi, Angličané, Španělové, Turci, Čerkesi, Peršané, Kytajcové, Američané, a několik Čechů a dva Moravaní. Snad všeho druhu lidé jsou zde. Ženské a děti nosí na ruku a nohou, jak je která bohatá buď stříbrné, nebo i železné kroušky, každá má na bradě a na čele černé čáry a puntíky vypíchané, ba některá i kroužek nosem provlečený; nosí také naušnice a na krku korale, a která jest bohatá nosí na krku i rakouské dukáty. Všechny pak ženské nosí zde široké kalhoty, dole stáhnuté. Arabové ale mají buďto krátkou kazajku a košili ven, a kalhoty jenom pod kolena, někteří však mají jenom dlouhou sukni na sobě a žádných kalhot ani košile. Pašové a boháci nosí se po evropsku tak, jako my sprostí Evropané.

Peníze jsou zde mimo měděné drobné nejvíce zlaté a stříbrné; nejvíce jest viděti peněz francouzských, a dvourenčníků rakouských, také naše čtvrtzlatníky a 10 i 5 krejcarey stříbrné zde obíhají. Mimo to kolují také anglické a turecké peníze; to si musí dáti člověk dobrý pozor, aby se neošidil. Jak jste mně psal, budu zde některé drobnosti sbírat pro hlavní školy v Polné a ve Slavkově; růže Jeryšské z Betlema už mám pro tyto dvě školy. Až bych šel do Alexandrie, zastavím se tam u pát. Václava Netherdy, františkána ze Slavkova rodilého, a vyřídím mu pozdravení od veleb. panů ze Slavkova. Kairo jest velké město, třikráte větší než Alexandrie. Domy jsou vysoké, ulice úzké a špinavé, v židovské čtvrti tak úzké, že sotva dva lidé vedle sebe projdou, okna jsou z dřevěných mříží jako u nás u zpovědnic. My jsme s prací u paše hotovi. Dělalí jsme v domě na troje poschodí podloubí z litého železa, a nyní děláme u Oppenhaima, pokřteného žida z Pruska. Staví zde palác tak nadherný, že jsem jaktž živ tak krásných pokojů neviděl. Také Solimannu pašovi, co zemřel, bude se stavěti z litiny památník, to by bylo zas ale na pět neděl práce.

Rád bych věděl, jak to doma v Polné vypadá, jak se mým ubohým rodičům vede, atd. Za vaše dobrá a starostlivá napomenutí děkuji Vám a ruku líbaje jsem vás

vděčný sestřenec
Fr. Činčera.

4. List.

V Cařihradě, 5. Junia 1864.

Nejdražší rodičové!

Pán Bůh dej, abyste toto psaní při dobrém zdraví a veselé mysli obdrželi. Já jsem chvála Bohu zdrav. S tímto listem posílám Vám 20 dukatů. Dva babičce*), za jeden kupte

*) Ta však tohoto listu se už nedočkala, neboť od ohně chřadnouc, umřela 14. februaru 1864.

Pozn. pořadatele.

něco potřebného dětem a ostatních 17 si nechte, nač nejvíce potřebujete. Poslal bych Vám více, ale cesta mne mnoho stála. Z Kabiry šel jsem proto pryč, že tam už nebylo pro mne práce, a jest tam velice draho, nastávalo také veliké horko, a pak jest tam také zlé pro oči. Mně začaly oči velice boleti, už jsem málo viděl, a bál jsem se abych snad neoslepli, jak se to tām často stává. Také by se mně byla bez mála nehoda stala. V Kairu totiž nosí ženské větší děti na svém rameně posazené a za nožky ho drží, kteréž se přes hlavu matky neb chůvy dívá; menší pak děti nosí na hlavě v koši, ani ho nedržíce. Já s bolavýma očima nemohl jsem ani na světlo se podívat, šel jsem po ulici k lékaři; tu nenadále vrazím do nějaké ženské, která se také na cestu nedívala. Ona vykřikne, koš s její hlavy padl jí před nohy a dítě zachytila ještě šťastně za nožičky. Já uskočil a pádlil okolo domů, co zatím několik lidí se okolo ní sešlo.

V Alexandrii musel jsem na parolod devět dní čekati; stavoval jsem se tam také u v. p. Netherdy ze Slavkova rodilého, on jest tam ve františkánském klášteře kvardiánem. Rád mne viděl. Na cestě z Alexandrie do Cařihradu jsem opět pouť do Jerusalemu vykonal. Bylo to počátkem máje, ale místo v. p. Eduarda Kröllla již tam byl jiný velebný pán představeným rakouského poutnického domu.

Zde v Cařihradě byl jsem devět dní bez práce, až jsem dostal práci v jedné dílně na kočary. Týž mistr jest Čech rodič z jednoho místa sedm hodin od Prahy. Již dělám u něho čtrnáct dní, dnes prázdníme. Včera byl pátek, a ten jest u Turků svátkem, čili tureckou nedělí a to jsme byly na venkově. Pan mistr byl s námi tovaryši a platil všecko jídlo a pití. Vyjeli jsme totiž v novém právě v naší dílně zhotoveném kočáře za město k Sladké vodě před palácem sul-

ránovým. Chtěli jsme si tam pod lípou usednouti, ale chtěli po nás moc z místa; šli jsme dále a smluvili jsme a zaplatili z místa za těch několik hodin, co jsme tam poseděli, 20 piastrů (našich 2 zl.), a pili jsme své víno, a jedli svou rejž a co jsme sebou k jídlu si přinesli. Tu najednou přijde k nám kavas (policaít, Arnaut) a napomíná nás, abychom víno odstranili, žeby sultan Abdul Asis dostal z toho ošklivost, až pojede okolo. My jsme se omlouvali, že nemáme vína tak mnoho, ale nic na plat; museli jsme víno ze sklenic vypít a co bylo v láhvi zakrýti. Brzy na to jel sultan se svou družinou okolo, ale nikdo ho neviděl; nebyť seděl v krytém kočáře. Zdaliž jsme zakrytím vína ošklivost Sultanovi odstranili a zamezili, nevím. Turci se vína štítí, jako židé vepřového masa. Majíť ho v koranu zapovězené. Nazpátek domů jsme jeli na lodi po vodě.

Zde platějí méně, nežli v Egyptě. Já si vydělám denně 2 zlaté rakouské, jeden padne na stravu a druhý si zachovám. Město jest velmi veliké, domy jsou vysoké ale větším dílem ze dřeva a proto jest zde skoro každý týden oheň, brzo na tom, brzo na onom konci. Město jest rozděleno na dvě strany, prostředkem jde úžina mořská. Na jedné straně, v Asii, jest město Skutary se hřbitovem velikánským, kde se Turci z celého Cařihradu pochovávají; na druhé pak straně, v Evropě, ve vlastním to městě bydlejí Turci.

Nejkrásnější dvě předměstí jsou Galata a Pera, rozprostírající se na jednom výběžku země do moře, které jsou také dvěma dřevěnými mosty s ostatním městem spojeny; tam bydlejí Frankové, totiž: Francouzi, Italiani, Hollandané i Němci, slovem Evropané křesťané. Naše dílna jest mezi Turky. Tureckých chrámů a modlitebnic jest nesčíslné množství, kolik set. U každého tureckého chrámu čili mečetu

stojí štíhlé věže, minarety. Jeden z nejkrásnějších mečetů jest sv. Zofie, někdejší to kostel křesťanský. Nedaleko tohoto mečetu jest sloup z mosazu asi na stěh v průměru a asi 6 sáh vysoký, představující dva stočené hady, půl jest ho uraženo. Vypravovalť mně jeden Turek, že prý jednou zde panoval mor a nechtěl přestat, i vzpoměli si prý lidé na tohoto hada a ho kus urazili a mor prý hned přestal.

Mně ani nenapadne všechno, co bych Vám měl psátí, pořád si ale na Vás myslím, zdaliž jste zdraví. Z Kahyry jsem psal panu strýčkovi, ale na to jsem za tři neděle odešel. Jestli jste mně tam psali, bude psaní na poště ležeti, neboť tam se musí pro psaní na poštu choditi. Možná, že ho některý z mých krajanů k sobě vzal. Už se jen příliš netrapte a nermuťte pro ono veliké neštěstí, co Vás potkalo. Pánu Bohu poručeno. Kdybych byl doma také bych Vám pomoci nemohl. Na zimu, dali mně Pan Bůh dočkat zdraví, hodlám se opět do Egypta podívat a pak na leto domů. Nebude-li pro mne doma nic, a nenajdu-li v Čechách nebo na Moravě obživu, budu museti zase do dalekého světa. Jeden kolář šel odtud domů. On jest od Německého Brodu asi hodinu cesty domovem. Možná že i k vám si zajde. Já se velice těším na psaní od Vás. Pozdravujte . . . váš

vděčný syn
František.

5. List.

Ve Varně, 11. septembra 1864

Nejmilejší rodičové!

Psaní které jsem Vám, Cařihradu poslal, snad jste obdrželi i s penězi. Pište mně brzo, dle adresy připojené. Já jsem posud žádného psaní od Vás nedostal. Asi za čtyry neděle po odeslání mého listu dostal jsem zímnic, a ta nebyla k zbyti. Musel jsem pryč, k severu. Odebral jsem se do Varny, a zde jsem byl

za čtrnáct dní zdrav. Varna, čili Vrana jest pevnost na břehu Černého moře, a bude mít asi tolik obyvatelů jako Jihlava. Já jsem nyní, chvála Pánu Bohu zdrav a veselé mysli, na Vás si denně vzpomínám, i se modlím. Zde ve Varně stavějí Angličané železnou dráhu, než pro zámečnický není posud ni žádná práce. Jednomu kovářovi pomáhal jsem zde šest neděl dělati. On byl Angličan a neuměl česky, aniž jiné řeči krom anglické. Nerozuměli jsme jeden druhému. Nemohl jsem ale vydržeti ustavičně stát u ohně pro mé oči, neboť mé levé oko jest velmi slabé od té rany, jak mně to železo v Egyptě při stavění poranilo. Dosud jest šev viděti. Teď dělám u zámečnicka Z . . . če, mám 5 zl. rak. č. na týden, jídlo, pití i prádlo. Zde jsem jako doma, on mne má rád. Když jest něco lepšího k jídlu, to musím sám vařit neb péci, ono to jemu i nám dvoum tovaryšům lépe chutná. Také přišlo sem do Varny deset tesařů z Vídně, devět jich jest z Čech a jeden odkudsi z Němec. Jsou ale pořádě churavi. Zdejšímu ponebí nejsou zvykli, neboť sem přišli přímo z Vídně. Jeden z nich půjde zejtra opět nazpátek, jest ustavičně nemocen, a jednoho z nich jsme před čtrnácti dny pochovali. On byl Čech a jmenoval se Blaha, stěžoval si napřed, že ho hlava bolí, pak začal z cesty mluvit a z postele utekl. Lékař mu dal prášky k užívání; on přišel sice k sobě, začal mluvit rozumně, v sobotu však usnul v Pánu. Já ho v nemoci dvakrát navštívil. Mrtvého nechtěli na žádný hřbitov přijmouti, až jsme to konečně vyběhali, že byl na francouzském hřbitově pochován. Já k nim po práci denně docházím, a tu se přátelsky obveselujeme. Oni mne svým průvodcím nazývají. Já jsem zde už znám a zdejší řeči také trochu rozumím a proto mne mají rádi. Někteří z nich chtěli se z počátku za svou českou řeč stydět,

to bylo ovšem hloupé, neboť takový, kdo svou mateřskou řečí opovrhne, zasluhuje, i kdyby v samém hedbáví chodil, aby jím celý národ opovrhoval, a kdyby toho nečinil, zasluhoval by takový národ sám opovržení všech jiných národů. Avšak oni sami pošetilost svou už nahlíží, ježto vidí, že zde s německou řečí daleko neprijdou, a mluví napořád jenom česky, a i ti dva Němci mezi nimi učí se pilně česky, aby se tak s Bulhary tím snadněji porozuměli mohli. Onoť se zde mluví nejvíce bulharský (slovansky) a pak turecky a trochu italsky.

K závěrce musím vám ještě zdejší událost psát, že zde v samém městě byly oběšeni dva Cikáni a dva Turci pro loupež. V každé ulici visí jeden. Poprava se dila tak, že dali každému provaz na krk, a vytáhli ho do výšky. Oni visí už tři dni, a také už hodně smrdí. Dnes nebo zejtra večer prý se sundají. Taková věc budí v člověku, jenž na takové popravy není od maličkosti zvyklý, ošklivost. Zde prý to dělají na výstrahu.

Pozdravuji Vás doma všechny, a Vám, nejmilejší rodičové ruku líbám co

Váš vděčný syn
František.

6. List.

V Kahyře dne 18. januaru 1865.

Velebný pane strýčku!

Již uběhlo několik neděl od té doby, co jsem od Vás a od mých rodičů psaní obdržel. Ve Varně jsem se neshodl s Z . . . čem, práce docházela, on býval často opilý a často velice týral toho druhého tovaryše, kterýž u něho už delší čas přede mnou dělal. Já jsem se o něho zastal, že mu dělá křivdu a vypověděl jsem z práce. To ovšem nebylo mistrovi vhod, neboť on chtěl mne podržeti a toho druhého tovaryše dáti pryč; než ani ten nechtěl zůstat, řka že kam já půjdu, půjde

on se mnou. Museli jsme několik dní ještě čekat, než si mistr pomohl k penězím, aby nás mohl vyplatit. Ono pití jest velký závod a záhuba člověka, jinak i sebe lepšího. Že bylo na podzim, upustil jsem od svého úmyslu jíti do Ruska a obrátil jsem se opět k Cařihradu, tovaryš onen šel se mnou. Plavili jsme se tam na francouzské lodi. Já myslel, že v Cařihradě na poště budou psaní od Vás a z domova. ale nic tam nebylo, snad je poslali zpátkem. Práce jsme tam také nedostali. Ona by sice byla tam práce k dostání v císařské dílně, ale tam nevypláci spíše leč až po třech měsících, a tu utrhně dělníkovi něco paša, mistr mu také něco utrhně, a konec s koncem zůstanou dělníkovi jenom dluhy za jídlo a byt na krku. Dali jsme se převést přes Bosfor, a nastoupili cestu pěšky po Malé Asii čili Anatolii do Smyrny, kterou jsme ve 24 dnech vykonali. První nocleh dělali jsme, totiž já, ten zámečnický tovaryš z Varny, jemuž bylo teprv osmnáct let a jeden starý hrnčír ze Štyrska, v jedné armenské vesnice křesťanské. Pak jsme šli okolo města Isnik mida*) a přišli jsme do města Isníku.***) Hrnčír kouřil s velké bílé dýmky, asi takové, jako u nás v kavárnách mají, a tomu se Turci smáli a divili, neboť oni mají jenom kratoučké a velmi široké, dýmky, které vypadají na způsob jako malý šálek na kávu. Odtud jsme přišli do pěkného a velkého města Brussy***); domy jsou zde jenom o jednom poschodí; leží na kopci, a některý dům jest

*) Isnik mid čili Ismid jest sešlé město, někdejší Nikodemia, kde svatá panna Barbora okolo r. 236 mučennickou smrt podstoupila.

**) Isník, též sešlé město, starožitná Nicea, v kterém r. 325 slavný církevní sněm (Nicejský) se držel.

***)) Brussa znamenité město, bylo před vydobytím Cařihradu po dlouhý čas sídlem tureckých sultanů, a počítalo ještě před nedávným zemětřesením (roku 1855) 100.000 obyvatelů.

Poznam. pořadatele,

posud pobořeny od strašlivého zemětřesení, které zde před několika lety burácelo; větší díl domů jest zas pěkně vystaven. Podle cest rostou zde fíky, ořechy a divoké víne. Já bych si byl rád zašel do toho kraje, kde někdy slavná Troja ležela, o které jsem tak mnohlo doma četl v letopisech Trojanských*). Jest prý tam posud některé zříceniny viděti a jest tam nyní malá vesnička; ale moji dva soudruhové nechtěli tam jíti, že by mnoho zašli, a mne od toho zrazovali; a já nechtěl se od nich odraziti a sám tam jíti, obzvláště an přeprchávalo a na bouřku se strojilo. Na vesnice jsme nepřišli na žádnou, setmělo se; přšlo a bylo tma a hrom tloukl, a tomu osmnáctiletému zámečnickovi zašla vždycky krev za nehty, kdykoliv hrom udeřil, což jsem před tím ještě u žádného člověka nebyl spozoroval. Chtěli jsme už pod jedním mostem přenocovati, ale mně napadlo, jakpak, kdybychom usnuli a voda se přibrnula, nebo neznáme zdejší krajinu a nevíme, jak to bývá a ta by nás mohla vespání zatopiti. Až trochu přestalo pršet, vylezli jsme z podmostí a šli dále. Konečně hrnčír pravil, že v levo vidí světlo. Cesty nebylo, jako jsou u nás silnice neb vývozy, tedy šli jsme na to světlo, domnívajíce se, že přijdem na nějaké stavení, avšak přišli jsme — k tureckému hrobu.

Světlo na něm hořelo a byl tam také nový turban zavěšen. My se dáme do rozprávky, co teď začít? Hřbitov to nebyl. Turci také blíž cest o samotě a někdy také blíž stavení pochovávají mrtvé. Co tak mluvíme, začnou pozdálí psi štěkati, i jdeme po hlasu tomu

*) „Letopisové Trojanští“, čili kronika Trojanstva, byly r. 1411 do řečtiny přeloženy a r. 1843 v Praze po šesté tiskem vydány nákladem Mart. Neurenta, kněhkup. Troja pak sama byla po desátileté válce od Řeků vyvrácena roku 1184 nebo 1181 před narozením Krista Pána.

Poznamen. pořadatele,

místu blíže. Tu se na nás vyřítí 2 velké psi, měli jsme se co oháněti. Ti dělali velký šramot svým vrčením a hafáním; a my křičeli také. Na blízku bylo nějaké stavení kolem do kola zdi obehnané; neboť v Turecku jest každá vesnice a každé stavení vysokou zdí obehnané, že vypadá jako tvrz. Až konečně vyjdou lidé ze stavení. Byli to Turci. Ti se nás ptají, kdo jsme. Z počátku nechtěli nás pod střechu přijmouti, bylo už hodně pozdě v noci, a oni prý mysleli, že jsme zloději; až jsme jim řekli, že jsme pocestní, že nás musejí na noc přijmouti, a ukázali své pasy, uvedli nás do světnice, dali nám nocleh a k večeři kde co měli, ráno dali snídani a vyprovodili nás kousek a ukázali nám cestu. Oni Turci jsou lepší k pocestným nežli Řekové. Řekové dělají mnoho křížů při modlitbě, ale kde mohou podvedou a ošidí. Turci pak jsou hostinště, pocestným dávají nocleh a jíst a nepodvádějí je. Vesnice jsou tam velice vzdálené jedna od druhé. Kolikrát museli jsme jíti v noci, a to asi pětkrát nás bouřka přepadla. Jednou po takovéto noci dorazili jsme před polednem do jedné vesnice. Vejdeme do domu, kterýž spolu za hospodu sloužil. Bylo tam několik lidí. Po chvíli přijde kadi (rychtář) a ptá se nás na pasy, abychom mu ukázali. Já byl cestou utrmácen a celý rozmrzen, a díím po česku: „Každý se nás ptá jenom na pasy, a nikdo, jestli se nám také nechce jíst?“ On se na mne dívá a mně nerozuměl; ptá se, co jsem řekl, a tu mu to jeden z přítomných lidí, bulhar to, vykládá. On prohlídnuv naše pasy vyndal z kapsy dva franky a dal mně je. Já mu děkuji. Hospodský to viděl, že kadi nám dal dva franky, přinesl nám hned skopové maso z rýží, pobízeje abychom jedli, že nám to dá, že nemusíme platiti; po chvíli přinesl nám jeden z přítomných Turků plnou zástěru okurek. Okurky tam všude jedí Turci bez oleje a octa, bez

solí a pepře, jenom slupku, třebaš jen zuby okoušou a oloupají a pak okurku křoupají, jako my v Čechách jablka neb hrušky. Jiný Turek z přítomných vida, že mám roztrhané střevíce, neboť se mně cestou a v dešti roztrhaly. a boty dobré ty jsem měl v ranci schované, až bych někde práci dostal, přinesl mně dobré své střevíce, a musel jsem je obouti, a měl radost, že jsou mně dobře. Tak jsme se dostali po 24 dnech s pomocí Boží až do Smyrny. Ve Smyrně jsem dostal práci v jednom skladě, kde se prodávají stroje na bavlnu. Že to bylo ale na zimu, málo se nám plátilo a pořádě poprchávalo, tedy jsem si usmyslil, že půjdu opět do Afryky. Od Smyrny asi 6 hodin, nebo více cesty, bývalo někdy veliké město Effesus, kde sv. apoštol Jan, miláček Páně, byl biskupem a také umřel. Jde tamtudy železnice od Smyrny. Na kopci a po stráni jest posud zříceniny viděti. Na blízku jich stojí bídná vesnice. Byli tam usadění Němci kdesi ze Šwab, ale pomřeli, neboť tam jest velice nezdravo, lidé tam dostávají ze špatné vody k pití zlou zimnici. Ti Němci, co ještě zůstali na živě, odstěhovali se jinám, a teď tam bydlí Turci.

Poslední den, když jsem byl v rakouské agencii, dostal jsem psaní Vaše, z domu mně do Varny zasláné. Moji krajané, tesaři, ho za mnou do Smyrny poslali. Až jsem vstoupil na loď, teprv jsem ho četl, a velice jsem se zarmoutil nad smrtí babičky. Slze mne polily, pomodlil jsem se za ni. Tedy následkem ohně už zemřeli: tetička, strýc, Vítek, nájemnice z našeho domu a babička. Pánu Bohu poručeno!

Ze Smyrny plavili jsme se k Egyptu. Na cestě jsme měli po čtyry dni a noci tak velikou bouři, že jsem každou chvíli myslel, že se potopíme, neboť házelo to lodí jako klubkem, a vlny mořské vrážely až do vnitřku. Jedné noci, když jsme na svých lůžkách leželi, byloť tu také

pět Němců, nahrnulo se nám tolik vody, že jí bylo hned až pod kolena, a my od smítání všichni jsme dostali mořskou nemoc, a zvraceli jsme, i také 4 matrosy, což u nich velmi zřídka kdy se stává.

Přijda do Alexandrie, dověděl jsem se, že v. p. pater Václav Netherda už tam není, že se odebral pryč a že půjde do své provincie uberské nazpět, a že též ve Slavkově svou matku staříčkou navštíví*). Práce jsem v Alexandrii už nedostal, proto že jsem v decembru tam došel, a to už mají v továrnách lidi najaté. Také nebude tato práce stálá, jenom asi na dva měsíce, proto že nemají víc bavlny. Já jsem nyní opět v Kairu a nemám práce. Jím a spím u mých dvou krajanů, Čechů. Jeden jest z Jičina, truhlář a hudebník Červinka, a druhý jest nožíř, František Rytina z Kolína; on také brousí britvy a já mu, kde jest možná, pomáhám; také spravuju někdy zámky a klíče, když to někdo na správu přinese. Pravda, že málo vydělám, ale ono se mi předce lépe vede, nežli doma. Ona jest zde i letos pořád ještě velká dražota, oka masa skopového za 1 zl. 20 kr. (1 lib. za 60 kr. a hovězího 1 lib. za 88 kr.) oka (2 lib.) brambor za 26 kr., žejdlík mléka (kozího) za 10 kr. a to jest jako voda, mouky lib. za 20 kr., ta přichází z Evropy, jakož i také hovězí dobytek sem z Evropy dovážejí; pomerančů 6 za 10 kr., vajec pět i šest za 10 kr. (piastr), ty jsou nej-lacinější, ale také jsou o polovičku menší nežli u nás, jedna slepice stojí zde 1 zl. 10 kr. rak. čísla; sýr, jablka, hrušky a švestky přicházejí sem z Evropy.

Já jsem si zajel po železnici také do Suezů k červenému moři; za jedno, abych se tam podíval na

Což se ale nestalo; neboť v klášteře ve Frýštaku, blíž Nitry, pobyl nějaký čas, a nemaje peněz na cestu z Frýštaku do Slavkova, rozloučil se písemně se svou matkou, odhodlal se na útraty missie zpět do Egypta se odebrati. Poznam. pořadatelovo.

moře červené, a za druhé, zdaliž bych tam práci nedostal, té ale tam není. Odtud jezdí paroloď do Bombaje v Indii; já si zašel k anglickému konsulovi, aby mně podepsal pas do Indie, že bych se tam o práci ohledl, ale on místo toho mně to vymlouval, že tam mají dosti anglických dělníků, a že mně nestojí za to, že bych tam kde jakou práci nalezl. U Suezů jsem se díval, jak zemskou úžinu prokopávají; ale to jest pracná práce. Co za dva měsíce vykopou, přijde vítr hamsin, a ten přináší celé kopce drobkounkého a jako sníl bělounkého písku, a ve dvou dnech jim to všechno tím pískem zanesou. Po písčinách běhají, zde také promyky (ichneu-moni), a lezou po palmových stromech, jako u nás veverky po borovicích. Arabi je mají rádi, protože promyka dává člověku křikem znamení, aby utekl, když někde ostrovid (krokodil) číhá. U Nilu vyhledává promyka krokodilovy vejce v písku, a vypíjí je, za to ale krokodil ji pronásleduje a kde může sežere. Arabové chovají promyky, jako my u nás kočky, k chytání myši a hadů.

Na zpáteční cestě ze Suezů jelo se mnou ve voze pět Arabů a každý měl s sebou asi čtyry černé děti. I tázal jsem se, zač takové jedno, a povídali mně že, za 20, 30 i 50 napoleondorů. Oni je přivezou někomu do Kaira neb Alexandrie. Ty černé pocházejí z Horního Egypta, tam je buď od rodičů koupí, někdy třebas jen za trochu kořalky, nebo je ukradnou. V městě Tantě, u železnice do Alexandrie vedoucí, bývá jednou za rok velký trh, a tam prodávají Arabové také ženské, kdo si chce jakou koupiti. Křesťané pak nemají žádných otroků koupených, jak mile jakého koupí, propouští ho ihned na svobodu.

Dne 14. januara navrátil jsem se zase do Kahira.

Dnes ve středu 18. januara byla zde velká slavnost. Egyptský místokrál dával velikou hostinu, ku které

konsuly a jiné evropské pány pozval, za příčinou že se základní kamen položil k novému městu. Bude prý asi 800 domů obnášeti a začne v Kabyře a půjde až do Polaky k řece Nilu.

Kdyby zde nebylo Čechů, šlo by mně zde velmi špatně, ale oni mne mají rádi jako bratra.

K Vašemu svátku přeji Vám z celého srdce, aby se Vám vedlo po celý život dobře a na věčnosti blahoslaveně. Já vám srdečně děkuji za Vaši starost o nás a o mne, a přál bych si, abych se mohl Vám někdy odsloužiti. Pozdravuji Ruku Vám libá

Váš vděčný sestřenec
Frant. Činčera.

7. list.

V Kabyře dne 31. marce 1865.

Velebný pane strýčku!

Psaní z domova a v něm lístek od Vás jsem obdržel na konec masopustu. Inu snad v každém listu z domova jest nějaká pro mne truchlivá zpráva. Tedy byli moje rodiči po druhé ohněm navštíveni, a shlořelo jim ve stodole všechno obilí, co z pole sklídili. Již tedy dvě polní úrody po dva roky po sobě se jim v popel obrátily! Ach to bude doma nouze! Děti prý chtějí chleba, a ono ho není. Zarmoutilo mne to velice, ale konečně jsem si pomyslíl, že bez vůle Boží ani vlas s hlavy nesejde; on dopustil, on nedá zahynouti, on se obstará. Já jsem od 14. februaru v práci. Děláme za Nilem, asi půl hodiny od Kaira. V pátek máme s Araby prázdník a proto právě dnes píšu, v jiné dni jdu ráno po sedmé hodině do práce a v osm se začne pracovati; večer o půl šesté se přestane, a než přijdu domů jest čtvrt na sedm a to se začne setmívati. Zde jest v zimě delší den, nežli u nás, a v letě opět kratší nežli u nás. Až mně budete psaní posylati, nevyplácejte ho, a ja

mé listy také nebudu vypláceti na poštu, aspoň tak jistěji a spíše listy dojdou. Za napomenutí mně dané Vám děkuji, avšak ono se zde s lidmi musí jináče zacházeti, nežli u nás. Jinší lidé, jinší obyčeje a mravy. Zde jen kdo se nedá a umí se dobře hájiti, třebas i holí, ten dobře vyjde, pakli ne, považují ho za nic a utlačují ho na nejvýš. U nás v Čechách a na Moravě těší se na leto, zde pak na zimu. Nyní právě panují zde veliké větry brzo od severu, brzo od jihu, a při tom se vždycky tak práší, že není ani na 100 kroků viděti, a jest spolu tak puchmo, že člověk nemůže večr ani spáti. Jak si přejete, budu Vám zdejší obyčeje a způsoby popisovati, jak mně to právě napadne.

O posledním našem masopustě měli Arabové veliké svátky, konec postu (Ramodanu). Oni se postili něco déle než měsíc. V tom čase celý den nic nejedli, nepili, ba ani nekouřili až do šesti hodin večer. Jak mile ale v šestou hodinu večerní na citadele se z děla vystřelilo i stál už každý u mísy, nebo začal kouřiti, a to mohli jísti a píti až do čtvrté hodiny ráno, potom zas vystřelili z děla a počal půst. Obecný lid arabský nejí nic jiného leč boby na měkko vařené, nať z ředkve, jetel, datle, pomeranče a třtinu cukrovou a chléb, ten pak jest bílý; a pije jenom vodu. Mají také dovoleno píti kořalku z rejže (mastiku) jako Turci, avšak pijou už také pivo a začínají i víno píti. Dříví zde nemají, jako my ho u nás máme. Sprostí Arabové sbírají kravince, a osličí i konské lejno, to napotom v rukách uplácají a suší to na zdi nebo na vrchu na domě a potom to páli a při tom vaří na místo dříví. Dříví z datlových stromů jest nítkovaté, však ty rákosky, co u nás prodávají, jsou také prouti datlové; z toho dělají provazy, košťata, postele a podobné věci. Pašové a bohatí Turci jedí nejvíce škopové maso a rejž a jiná jídla a pijí všecko.

Umře-li nějaký Arab, křičí ženské před domem a pomazou se blátem a v ruce drží kus plény a pořád ní šoupají okolo krku. Na pohřeb mohou si příbuzní umrlého takoveto ženské pronajmouti, aby křičely za rakví. Mužští pak se modlejí a pochovavše mrtvého utíkají. Nedávno vedle našeho obydlí jeden Arab umřel, a tu se sázlo z celé ulice množství Arabů a sedli si na zem, rozsvítili svítilnu a začali se klaněti proti sobě a jeden druhému tloukl hlavou do hlav, a pořád opakovali jedno a totéž slovo, jak jim jeden ho předzpěvoval. Napotom dostali každý malý šálek černé hořké kávy, tu vypili, vstali a začali se modlití a klaněti; jeden jejich kněz zpíval, jeden tleskal rukama a jeden dával k tomu takt, aby se dle něho klátěli; a to šlo ustavičně: Vala Allah, (chválen Bůh) a někteří nemohli už ani mluvíti, jenom syčeli, že to vypadlo, jako by foukal velký měch, některý vyl jako pes, jiný chrochtal jako nějaké zvíře, až jim šly pěny z úst, některý také praštil s sebou o zem, jako omámený, a to mu honem dávali vodu. *)

Před desíti dny měli slavnost, že mluví Mahomed s Bohem a pozdravovali se: Buď Bůh pochválen, Mahomed s ním mluví. Také každý rok v tomto čase posílají psaní do Mekky. Každý Turek i Arab má uloženo, dle možnosti, jednou za živobytí putovati do Mekky, kde se Mahomed narodil. **) Když karavana poutníků na cestu do Mekky nastupuje, střídá se z děl a vyprovázají je vojáci i hudba. Když pak

*) Jak krásné, jak vznešené, jak významné jsou naproti tomu obřady pohřební církve katolické!

**) Roku 569 se narodil. Trápení pak padoucí nemoci své vydával za stav, ve kterémž s Bohem mluví a obcuje. Roku 622 musel utéci z Mekky do Mediny, což se nazývá bledžira (útek), a od toho roku počíná počet mahomedský. Od židovky skopovou kýtou otrávený umřel roku 632. Poznámén. pořadatelovo.

se navracují, jdou jim naproti na velbloudech a na koních a mezkách a oslích. Když už přicházejí, sestoupnou se Arabové na prostřed cestě a jeden druhého uchvacuje za hlavu a stáhne ho na zem a co oni tak leží, strhne se od nich brunčení a modlení až hrůza. Napotom jede nejvyšší kněz na koni a dva ho vedou přes ty Araby ležící. Kůň jim ovšem vyhýbá jak může. Když byl přejel, ostanou oni ležeti až je jiní zdvihnou, a ti je hned svlíkají buď do polovice nebo docela do naha a prohlízejí je, na koho z nich kůň šloupnul. Kdo z nich byl od koně poškozen, že má buď na hlavě nebo na žebrách nějakou ránu, platí napotom za svatého. *) Takovýto mahomedanský svatý (Santon) nechá si vlasy a vousy růsti a chodí buď na polo nahy, nebo nosí plášť z tisíce kousků sešitý, nebo nosí aspoň hadry na holi, a kam přijde, všude dostává jisti.

Nyní máme zde veliké trápení s muchami. Člověk se musí pořádě oháněti nebo by ho uštípaly. Arabové ti jsou jim už zvyklí a nechají je s pokojem, třeba se jim jich množství usedlo na očích, na nose a na ustech. Oni ale mají také tvrdou kůži, a špiny na sobě jako na zemi. V koranu mají ovšem příkázáno, aby se myli ráno, v poledne a večer, a oni se také umývají, ale proto špinavi jsou předce, obzvláště ženské mají nohy jako zem, chodí bosy; obličej mají zastřeny, prsa ale obnažena, snad pro parádu jako v horním Stýrsku yolata. Žen může každý Arab tak jako Turek míti tři i čtyry, musí ale dávati každé jíst; ony pak nejvíce se zaměstknávají tím, že zboží a jiné věci, jako: pomeranče, mléko a podob.,

*) Něco podobného jest i ve Východní Indii, kde mnohý pohanský Indian ze svého domova k dalekému Jagernautskému chrámu putuje, aby tam o slavném průvodu na zem se uvrhl a pod koly velikého vozu pagodního (chrámového) rozdrčen byl, se domnívaje, že tak svatou smrt nalezl. Poz. pořadatele.

prodávají všechno ale nosí na hlavě, a pomáhají mužům se živiti, liné jsou však ale všechny. Jsou ale také křesťanští Arabové, a ti jsou o něco čistější a učenější. Koptů jest zde také mnoho, a ti se nazývají starověrci; koptky chodí také zastřené v obličej, avšak zástěrou bílou. Europčané s nimi i do stavu manželského vstupují.

Když se Arabové žení, zastrou nevěstu celou, tak že ji není ani viděti, dají jí na hlavu cosi koruně podobného, což dva na holích drží, na způsob jako u nás baldachinčili podnebesí, a dvě Arabky ji vedou pod pažďí, aby neupadla, neboť ona má i obličej docela zastřený a nic nevidí. Napřed jde hudba, sestávající ze dvou hrnců kuží potažených a visících z prostřed kůže motouzků, po kterých se prsty šoupá, a ono to drnčí, pak z dud (kejd) a z bubnu; za nevěstou jedou ženské, a ty si každá strčí prst do úst a křičí. Při obřizkách mahomedánských chlapců se to nápodobně děje. Chlapcovi dají zlatem vyšívanou čepici, a takový kabátek, posadí ho na koně; před ním hra podobná hudba a za ním jdou ženské a vyskají a chlapec bolestí pláče.

Malé děti, jak jim jest šest roků musejí už nositi zedníkům písek nebo bláto, a to jich jest vždycky mnoho pohromadě jako včel a musejí zpívat i kdyby nechtěli a to často jedno slovo, neb krátkou pověd po celý den. Velcí Arabi najdou se zde zřídka kdy staří; neboť jak mu je čtrnáct let, už se ožení, a když mu jest třicet, vypadá jako u nás 50letý. Zámožnějších rodičů arabských chlapec koupí si osla a stojí s ním na ulici, až někdo si ho najme a na oslu jede, chlapec pak běží za ním. Křičeti na lidi a je pobízeti umějí všelijak, italsky, anglicky, francouzsky, ba i německy, a to křičívají takto: Kum Esel, gut Esel, kom Esel, du Esel! Němce považují zde za nejposlednější národ, a dělají si z německé řeči smích

jak Italiani tak Francousi a Angličané, ba i Arabové. Mnoho jest zde Němců, co umějí trochu italsky neb francouzsky a ti nechtějí ani mluvit německy. Francouze (francau) mají Arabové v úctivosti a ještě více Angličany (angles), na Italiany nevrou, mají na ně zálsku, z Němců, jak jsem již podotkl, dělají si smích. Oni jsou zde nejchudobnější, a patří k pracující třídě, a když si něco vydělají, rádi se opijí, a často se i stalo, že zůstali leckomu něco dlužní, a proto jim ani nechtějí věřiti; že pak nemohou s nižádným zde mluvit, ani s kavasem (četníkem neb policajtem), kteříž všichni jsou Arnauti z Turecka a mluví turecky a slovansky, proto bývají od každého vysmíváni. Rakušana znají Arabové jenom co od Terstu přichozího, a staví ho s Italianem do jedné řady. Ze Slovanů znají jenom Moskov (Rusa, Moškvana); Turci pak znají i Poláka dobře. Já chtěje se osvědčiti co Čech, když se mne ptali: Ente min (kdos ty?) řekl jsem: „Ana Čech“ (Jsem Čech). Arabové pak se mně dali do smíchu, řekouce, že já nejsem Čech, ale tamhle ten že jest Čech, ukazující při tom na jakéhosi dozorce; neboť oni každému dozorcí aneb představenému nad městskou čtvrtí říkají: čech čili šech. Nezbylo nic, než že na otázku: Ente min? říkával jsem: Ana Moskov, a měl jsem pokoj, báli se, něco mně udělati, neboť před „moskov“ mají strach.

Trhu na otroky, jak jste se pane strýčku ptal, není zde v Kairu už nižádného, ale ono se jich zde proto předce dost prodává a kupuje. Když přivedou černé otroky, ubytují se s nimi v okolních vesnicích a u pyramid, a tam přijdou kupci a skoupí je. Dozví-li se ale o tom místokráľ, pošle tam kavasy, a ti poberou otroky a dají je na svobodu. Pašové mají dost otroků, a to černých, oni však se mají lépe, nežli my; kteří jsou v haremech

při ženách, ti jsou kleštěnci. Křestan, koupí-li otroka, daruje mu hned v tom okamžiku svobodu, a tak se stává otrok již samou koupí svobodným.

Asi před dvěma neděli bylo v Horním Egyptě pozdvižení. Mahomedánští Arabové pobídnutím jednoho beduinského hejtmana se pozdvihli, a tam továrny na bavlnu roztloukli, devět Francouzů zabili a také na jednu parní loď, na které byli Angličané, stříleli. Došla sem zpráva po telegrafu, a tu hned sebral místokrál Egyptský, Ismael paša, vojsko a odjel tam s ním. Přišel tam, rozkázal hned všechno pověšet, muže, ženy i děti, velbloudy i osly, všechno a to prý asi v sedmi vesnicích. Nyní přišli už zas nazpátek. Mnoho zdejších lidí povídá, že to paša neudělal dobře, co prý tomu řekne Francouzsko. Práví se také, že prý to on udělal proto, aby si mohl tu zem za dva roky přivlastniti.

Kairo jest veliké město k nepřehlednutí, počítá asi 300.000 obyvatelů; moc domů stojí rozbouřených. Když jsem ponejprv vylezl na taras na dům, a se na město díval, přicházelo mi to jako po vojně. Veliký dojem to na mne učinilo; teď ale jsem tomu už přivykl. Večer, jak odkřičí Arab z věže (z minaretu) devátou hodinu, jest zde přísně zapovězeno bez svítilny jíti po ulici. Hodin na věži zde není žádných; za to ale křičejí Arabové na věžích (minaretech) každou hodinu, a takových věží jest v Kairu několik set.

Člověkově ani všechno nepadne a nepřijde mi ani na mysl, co bych Vám měl všechno psáti, proto že jsem na to už zvykl. Ano byl bych málem zapoměl se také pochlubit, že jsem byl nedávno také ve vězení. Přišel jsem do něho následujícím způsobem. V neděli odpoledne šel jsem ještě s jedním známým dělníkem po městě, a když jsme šli okolo městské radnice, vy-

skočil z nenadání jeden kavas, a chytl mne za ruku a tahá mne, já se na něj podívám, co chce, a smejknu jím že odlítl, ale v tom přiskočí druhý kavas chytne mne za druhou ruku a třetí v zadu za límec od kabátu a již mne vstrčili do síně, tam prohledali všecky mé kapsy, kabát, kalhoty, zdaliž nemám u sebe pistoli neb dýku. Nenašli jenom perořízek v mé kapse, a ten mně vzali, toho jsem už více nedostal. Pak otevřeli v přízemí ohromné železné dvěře, se mnou tam smejkli, dvěře bouchly, železná závora zaráchotila a já byl zanechán — stínkám. Já zůstal jako omámený. Proč jsem zde? co z toho bude? Byla to trapná noc. Stinky (ploštky) mne hrozně trápily. Ráno po deváté hodině rachotí závora, klíče řinčí, dvěře se otevrou, objeví se kavaz s papírem mezi dveřmi, čte mé jméno František Činčera, mně káže jíti ven, domů a do práce. Doma mně to teprv vysvětlili. Před několika dny byl v Kairu nalezen zabítý žid. Kavazové měli nařízeno vražedníka chytнути a uvězniti. Oni také chytali, koho mohli, nejvíce Europčany. Už jich měli šest chycených, mne chytli sedmého. Ráno když jsem nepřišel k pašovi do práce, ptali se hned kde jest zámečník, poslali do mého příbytku, kde jsem? Tam jen věděli, že jsem v neděli šel s tím druhým dělníkem na procházku; toho se hned vyptávali, zdaliž ví o mně, a on jim celou událost vypravoval. Na to poslal paša k rakouskému konsulovi, a ten napsal list a poslal svého kavasa pro mne. Kdyby se byl po mně nikdo neptal, to prý bych tam byl mohl i kolik měsíců seděti a i leta, nežli by se mně poštěstilo ven se dostat.

Drabo jest zde nesmírně, ale výdělky jsou zas podle toho, tak že člověkově zůstane předce každý den polovice výdělku. Co já dělám, nedostal jsem ještě žádných peněz, proto že to vyplácí místokrál: proto

ale předce nikdy nejsem bez peněz. Já bydlím a jím u mých krajanů a s tím nožířem z Kolína jsme jako bratři. Umluvili jsme se spolu, že bychom šli do Tiflisu na Kavkazu, jestliže tam odtud dostaneme na naše psaní příznivou odpověď, že jest tam práce a výdělek. Pokud jsem svoboden, mám svět otevřený. Zde jest veliké horko, k nevydržení. Já jsem chvála Pánu Bohu zdrav. Když dostanu jaké psaní od rodičů z Polné a od Vás, všichni moji krajané se na něj těší, říkávají, že uslyší zas něco nového, a já jim musím mé psaní předčítati. Nás zůstává v jednom domě pět Čechů, v nejhornějším patře bydlím já, ten nožíř z Kolína, Rytina, a ještě jeden hudebník, Klement Mašek; v dolnějším pak ostatní dva. Každý večer se scházíme, buď my jdeme dolů aneb přijdou ti dva na horu. Držíme si také Národní Listy, a ty když přijdou, já čtu a druzí poslouchají, a pak o tom mudrujeme, a se smějeme, a přichvalujeme si to, že máme také českou besedu. Mám také opici, dal jsem za ni 20 zlatých, a ta nám nadělá dost kratochvíle. Všichni pozdravují Vás a všechny národovce ve Slavkově, na zdar. S Pánem Bohem! Ruce Vám líbaje jsem

Váš vděčný sestřenec
Frant. Činčera.

8. list.

V Kahyře dne 1. máje 1865.

Nejdražší rodičové!

Můj krajan a přítel, František Rytina, nožíř, půjde domů do Čech do Kolína, a mně slíbil, že se u Vás staví, bude-li mít jen dost málo času. Pakli ne, pošle Vám tento lístek po poště. Posílám Vám po něm šest dukátů a dvě anglické libry šterlinků, to bude asi 50 zlatých dělati. Všecko proměňte, jestliže zlato dobře stojí. Více Vám ovšem nemohu nyní poslati, a Vy byste na stavení tolik potřebovali.

Inu musíme doufati v pomoc Boží. Též posílám pro pana strýčka jednu velkou mušly a dvě jeryšské růže, ty mám od Betlema, a pak pro Vás a pro děti některé drobnůstky z perlové matky, turecké penízky, růžence a podobné. Nemám času, abych Vám mnoho psal, avšak o tom Vám předce musím dáti zprávu, že jsem o velikonočních svátcích (16. 17. apríle 1865) na starožitné někdy město Memfis*) se šel podívati. Jeli jsme tam na oslích. Bylo nás deset, na jednom oslu vezli jsme si potravu. Každého to stálo 20 franků i s jídlem.

Na tom místě, kde někdy stávalo staroslavné město Memfis, nacházejí se dva hodně velké podlouhlé kopce ze samých hlíněných střepů, z malty, z roztlučných cihel a rozličného rumu, a pak dále o kus jest ještě více malých podobných pahrbků. Po rovině rozkládá se datlový les, v kterémž leží obličejem k zemi jakási z jednoho kusu kamena vytesaná postava egyptská**); ona jest 35 střevíců dlouhá a asi čtyry nebo pět střevíců široká, jest jenom od hlavy až po kolena vytesaná, ostatek jest uražen a schází. Ona musela někdy stávat ve zdi zazděna, jakož vidíváme u nás ve větších městech sochy u domových vrat na ulicích zazděné, a průčelní bránu čili portal tvořiti. Odtud asi na hodinu cesty jest veliká pyramida ***) s velikými asi sedmi neb osmi schody čili výstupky, na tu může se po straně pohodlně vylézt; však jsme tam také byli. Odtud asi 5 minut cesty

*) Memfis, slavné v dávnověkosti město, bývalo sídlem Faraonův a mělo 3¼ míle v objemu.

**) Pověstný Sfinx. —

***) Pyramid, které starodávním Egyptanům za hrobky sloužily jest 40. Nejslavnější z nich jest pyramida Cheopsova, která od 100.000 lidí v 30 letech vystavěna, původně 800 střevíců z výši byla, nyní ale jen ještě 465 střevíců čili stop počítá, ovšem že při tom vždy ještě vyšší všech slavných evropských věží jest.

Poznam. pořadatele.

jsou hroby Apisovy*) pod zemí; těch apisových kamenných skříní jest asi 28, mumie pak Apisů jsou už z nich vybrány. Tam mezi těmi skříněmi čili brobkami jsem na písku, neboť toho jest zde všude nad potřebu, ještě s jinými devíti soudruhů přenocoval. Leželo tam také mnoho lidských kostí, museloť to bývati v dávnověkosti také pohřebišťem pro lidi. Celou noc jsme svítili. Ráno jsme šli od tamtudy do pohanského chrámu se podívat. Týž chrám jest ze samých čtvercových kamenů vystavěn a bude asi tři sáhy dlouhý. Strop sestává z jediného kamene na plocho položeného. Při tomto staropohan. chrámu jsou 2 síňky, každá o něco menší než chrám. Ale písek z pouště vniká až sem, a vítr chrám tento, jakož i pyramidy a vše pískem zasypává, tak že se on už pod zemí nachází.

Nemám času, abych Vám mnoho psal. Přijde-li k Vám můj přítel, mějte ho jako bych já přišel. Pozdravuji a líbám Vás všechny.

Váš vděčný syn
František.

9. List.

V Lublani dne 5. augustu 1865.

Velebný pane strýčku!

Podíváte se zajiště, že Vám posílám list z Lublaně, ješto jsem se v předešlých listech ani nezmiňoval, že se domů navrátím; ale člověk míní, Pán Bůh mění. Já jsem byl poslední čas u stroje, co se dělá uměleckým způsobem led. Ochuravěl jsem a lékař pravil, že to mám od toho. On tam jest totiž veliký nepříjemný puch od salmiaků. Já nechtěl více k témuž stroji jíti, ačkoliv tam dobře platili. Panovalo

*) Apis byl bílými lysinami znamenaný býk, jež staří Egyptané co svého boha čtili. Israelité na poušti, v modloslužebnost kleslí, chtěli míti podobného boha a donutili Árona, aby jim ulil zlaté tele.

Poznam. pořadatele

tam v Kairu už také veliké horko, ve stínu jsme mívali až 41 stupňů Reaumyrových. Ke všemu vypukla tam kolera. Byla tam přinešena z Alexandrie. Do Alexandrie přinesli koleru poutníci z Mekky, kterých ze 413 jenom 21 se navrátilo, ostatní pomřeli cestou na koleru, aneb onemocněli a zůstali na cestě. Jakmile kolera se objevila v Alexandrii, rozutekli se z větší části lékaři, některé přišli do Kaira; a když se v Kairu objevila, odešli opět lékaři z Kaira, a jenom někteří tam zůstali. Jeden z Alexandrie do Kaira utekl, když se domů navrátil, našel v Alexandrii svou manželku a děti už na koleru zemřelé. Oni, jak v Alexandrie, tak i v Kairu, jakmile kolera povstala, dělali na všech stranách po ulicích veliké ohně, pálili kupecké sudy, rozličné smolné dříví ale nebylo nic na plat, kolera se vždy víc a více zmáhala. A také není divu, neboť tam také veliká nečistota panuje. Scíplé kočky a psi leží po ulicích a smrdí. Také hází scíplé osly a jiné zdechliny do Nilu, a předce tam odtud se bere voda na pití a na vaření. Denně umíralo v Kairu, vojsko v to nepočítaje, podle počtu vystavených na radnici průvodních listů (pasů) pro mrtvé 800 až i 1000 lidí. *) Oni tam totiž každému umrlému vystavují na městské radnici pas, kterým se musejí u brány vykázati, aby byl mrtvý bránou z města ven propuštěn. Zmatek mezi lidmi nastal tam všude přenášitelný. Práce všechna přestala, a měl-li člověk co vyděláno, nemohl dostati peněz, nikdo se neměl k placení. Krámy byly všechny pozavírány, že nebylo možná ani tabák koupiti. Lidé, kdo jen mohl, se rozutíkali. Jeden z prvních na koleru umřel Moravan od Kroměříže, stolař. Europčanů umřelo mnoho. Z řemeslníků jeden sedlák, Charvat; řemeslnář z Frankfurtu; u Šubrtu, roze-

*) Noviny udávaly, že v Kairu za 40 dní umřelo 30000 lidí na koleru.

ného Moravana, umřela mladá Něm kyně z Čech, kdesi od Teplic; Němcovi Ehrhartovi, cukrářovi, žena; němci Vebrovi, kramáři, též ždna, byla ještě mladá, a pocházela kdesi od Teplic; pak z Liberce kreslíř Němec, jemuž se zde dosti bídne vedlo, a pak umřela též naše pradlena, Slověnka; ona pocházela kdesi od Nitry; ona si sem přinesla s sebou z Uher také své modlitební knížky, říkávala, že jsou slovenské, a ony byly české, v Jindřichovém Hradci tištěné. Věru ti páni spisovatelé v Uhrích na Slovensku nedělají dobře, že začínají se ruzniti od našeho společného jazyka, a že každý dle svého gusta a chuti zvláštní způsoby v pravopisu a mluvnici zavádí. Já bych aspoň myslil, že se oni velice proviňují proti národu, a zvláště proti Slovákům samým.

Při takových okolnostech nezbývalo mně nic, nežli sebrati své věci a odejti. Při mém odchodu byli z ryzích Čechů ještě všichni na živě. Jan Ruml z Plzně onemocněl sice, ale už se pozdravoval. Benedikt Pikora od Vrchlabí, muzikant, byl sice v nemocnici, ale s bolavou rukou, on totiž v nepřítomnosti muzikanta Františka Stáry, kterýž jest od Plzně rodilý, a Vídeňku za manželku má, a fiakry drží, a právě do Čech na návštěvu odešel, za něho povozy obstarával, a tu mu kůň ruku rozkousl. Zdraví byli všichni, když jsem se s nimi rozloučil, jakož Klement Mašek, sedlák z Vodňan, Jan Vitáček od Vrchlabí, muzikant, Frant. Neumon z Jindřichova Hradce, hospodský a muzikant, Červinka truhlář, Kavka truhlář, Anděl muzikant, Jermus a jiní.

Když jsem přišel do Alexandrie, tam kolera už přestávala; ještě

nedávno zuřila tam dosti prudce, ale on se obrátil vítr a vál od severu, a ve dvou dnech na to přestali lidé mřít, tak že počet mrtvých ze 100 a více sklesl na 3 a na 2 za den. Tam jsem prodal opici za 25 zlatých, ona se mně jednou v Kairu dostala do kufru a vyházel všechny věci a růžence z Jerusalema roztrhala, já jí do zád zato vybobčil, a ona už neměla mne ráda, nechtěla jíti ke mně. V Alexandrii jsem musel 12 dní na rakouskou lod čekati, a konečně jsem se plavil na italské z Alexandrie k Ankoně a k Terstu. Před Terstem museli jsme 7 dní čekati a držeti karantenu; neboť kolera už také v Ankoně vypukla. Z těch, co s námi na lodi byli, umřelo 13 v karanténě. Jak jsem na břeh Evropy vystoupil, bylo mně volněji. Již jinší vzduch mne ovíval; já děkoval Pánu Bohu! V Terstu jsem dal své věci na železnici; vyplatil jsem je a poslal do Brna. Při nich má připojeny také své věci jeden knihař, Němec ze Sas, který se mnou domů jde. Z Terstu jsme šli pěšky do Lublaně. Zjutra ráno sedneme na železnici a pojedeme až do Mürzzuschlagu. Napotom obmýšlíme jíti opět pěšky na Vídeň a odtud na Brno do Slavkova. Pak se rozejdeme, knihař půjde domů do Sas a já k rodičům do Polné. Mezi mými věci mám také rozličné drobnosti na památku pro hlavní školy ve Slavkově a v Polné. Doufám že Vás brzo spatřím, a budu moci Vám všechno ústně vypravovati. Ruku Vám líbá.

Váš

vděčný sestřenec
Frant. Činčera.

Rod sv. katolické Církve.

Svatá, obecná, čili řeckým jmenem katolická Církev čítá věk svůj od té hrozné sice, avšak blahodátné, požehnané chvíle, kdy Pán zvolav: „dokonáno jest!“ přesvatou obět svou na kříži dokonat; a se pak odebrav čtyřicátého dne na nebeský tvůn svůj, seslal Ducha svatého.

Takéť ona k nižádnému nehlásí se, a na věky hlásiti nebude co k svému rodiči, leč ku Kristu samojedinému, Synu Boha živého. V tom ohledu zajisté jí nic není kněz, biskup neb i papež kterýkoli — sám o sobě; — jí nic neplatí, ani kníže, ani král, ani mocnář sebe mohutnější; jí nic učenec, nic mudrc, nic duch jakýkoli sebe bystřejší: leč „Slovo, kteréž bylo na počátku u Boha,“ — jednorozenný Syn, kterýž jest v lůně Otce, — leč ten, jenž řekl: „Já jsem světlo světa,“ a „Já a Otec jedno jsme,“ — On „kníže králů, jenž jest první i poslední, a ježto živý jest na věky věkův, a má klíče smrti i pekla,“ — hle! ten jest základ, původ, i rodič, i Pán její, a Duch, kteréhož poslal od Otce, její pěstoun, vůdce, strážce a vzdělavatel její!

Rod tento Církve katolické osvědčuje před nebem i před světem, po všech těch osmnácte století věku jejího

a) její svaté učení, kteréž ona co drahý svěřený jí poklad pilně ostříhá před vlky dravými, a věrně podává vším možným způsobem těm, kdož mají obdržeti dědictví spasení. Jestíť pak učení toto Církve svaté, na vlas a z úplna totéž, kteréž Pán její — Ježíš Kristus s nebe přinesl, kteréž sám napřed hlásal, a potom opatřiv podporou svatého Ducha svého, Utěšitele Ducha pravdy apoštoly své, náměstky těmito

svými, všude rozhlašovati velel. Na to má ona tolik svědků, že nižádná pod 'sluncem věc tak patrně, tak bezpečně a hodnověrně není osvědčena, jakož právě tato. — Může sice býti, žeť i krom katolické Církve semo tamo něco z učení Páně se nalezá, a snad i právě tak, jako v Církvi té se rozumí a vykládá: však celé na všechny strany úplné učení a víru Páně jen ona sama jediná drží a věrně chová. Církev totiž má písmo Boží, a to úplné, a ne kusé a dle libosti člověka ostříhané aneb i porušené; a toto opět jest na sta stran osvědčeno. Avšak nekázal Pán prvním svým poslancům: „Pište Evangelium!“ — alebrž velel: „Kažte Evangelium,“ „učte všechny národy!“ ¹⁾ Že však svatí apoštolové nikterak všecko nenapsali, i že takového úmyslu nikdy ani neměli, zřejmě sami potvrzují, řkouce: „Jestíť pak i jiných mnohých věcí, kteréž učinil Ježíš: kteréž, kdyby měly všechny každá obzvláště psány býti, mám za to, že by ani ten svět nemohl přijíti těch knih, kteréž by měly psány býti.“ — A tato slova napsal svatý Jan, kterýž nejposledněji ze všech psal. ²⁾ A zase jiný, sv. Pavel totiž, kterýžto též mnoho z víry Páně dopisem byl uložil, mluví, řka: „Mějž příklad zdravých slov, kteráž jsi slyšel ode mne u víře a v milování v Kristu Ježíši,“ ³⁾ — a „zachovávejte ustanovení, kterým jste se naučili, buďto skrze řeč aneb skrze list náš.“ ⁴⁾

Církev pak sv. katolická má i tyto od apoštolů svatých ústně toliko slovy, nikoli ale písmem prohlášené pravdy, kteréž se jináče ústní podání apoštolské jmenují. Dotčené toto ústní podání jinde kdekoli hledati, bylo by as tolik, jako

¹⁾ Mar. 16. Mat. 28. ²⁾ Jan 21. ³⁾ 2 Tim. 1. ⁴⁾ 2 Thesf. 2.

od mohamedána aneb pohana chtěti se na víru Kristovu zevrubně dotazovati. Ano, jen v katolické Církvi stalo se, a také jen v ní mohlo se státi, že Apoštolé svatí odevzdali nejen písma svá, ale i ústní své nařízení a učení o víře Páně nástupcům svým spravedlivým, tak aby přešlo na ty, jenž v druhém století po Kristu Pánu žili; tito zase oněm, jenž v třetím století Církve spravovali; od kterýchž pokladové tito pravdy Boží odevzdání jsou oněm, jenž spravedlivě právomocí apoštolskou nadání jsouce, ve čtvrtém století „dílo Boží“ konali, a tak pořád dále, až na tyto naše časy, a od nás dále až do skonání světa. Aby však rozkazy a učení Páně neutrpěli nijaké ujmy a změny, o to má péči strážce svatý a vůdce, Duch Boží, jenž bdí nad „dobrým tím skladem, aby ostříhán byl;“⁵⁾ a kteréhož od Otce poslal Pán k tomu, „aby s nimi zůstal na věky,“ i aby, jak dí Kristus, „učil je všem věcem, i připomínal všecko, cožkoli mluvil jsem vám.“⁶⁾

I poněvadž má tedy jen Církve sv. katolická obadva tyto zdroje svaté vody živé, dané od Pána, takéť ona sama jediná má, sama jediná míti může úplné učení Páně, a sice na vlas to, kteréž On z pokladu moudrosti nebeské, co pravé světlo byl dal světu, a kteréž „kdo zachovává, miluje Pána i pojistí sobě celou lásku Boží.“⁷⁾ A toto jest první o pravém rodu Církve katolické svědectví.

b) Druhé, což o rodu jejím hlásá, jestiž zevnitřní budova čili sestava její, na kterouž zřetelně ukazuje sám sv. Pavel, řka: „Jste — vzdělaní na základ apoštolský a prorocký, kdež jest nejhlubší úhelný kámen sám Kristus Ježíš, na němžto všecko stavení příslušně vzdělané roste v chrám svatý v Pánu.“⁸⁾

⁵⁾ 2 Tim. 1. ⁶⁾ Jan 14. ⁷⁾ Jan 14. ⁸⁾ Efez. 2.

Správcové totiž a duchovní pastýřové v svaté katolické Církvi samojediní na tom širém světě skuteční a spravedliví nástupcové sv. apoštolů jsou, a od nich všechen původ svůj patrně a zřejmě mohou vykazati a vykazují skutečně. Biskup totiž Římský, nejvyšší pastýř a viditelná hlava Církve sv. katolické, jest skutečný a spravedlivý nástupník sv. Petra, kteréhož Kristus Pán sám za základní skálu domu Svého, za nejvyššího pastýře svého stádce, a za klíčníka, hospodáře a vladaře v říši Svě ustanoviti ráčil.⁹⁾ Nynější zajisté řízením Ducha Páně dne 17. června 1846 nám daný Svatý Otec, Papež (t. j. duchovní otec všech věřících,) Pius IX., vykazuje před veškerým světem spravedlivou svou posloupnost od svatého Petra, na Lína, Kléta, Klementa v prvním století přešlou; a odtud po všech osmnácte set let v nepřetržené řadě až v tomto našem století na Pia VII., Lva XII., Pia VIII., Řehoře XVI., a nyní pak na něho, totiž Pia IX. přišlou; tak že on v tomto veleslavném řetězu 259tým jest článkem. Touž měrou jsou i biskupové, kdekoli který sídlí v sv. katolické Církvi, skuteční a spravedliví nástupcové ostatních apoštolů, a kněží pak navlas tak jim k ruce připojeny bývají, jakož byl Pán Ježíš, vyvoliv apoštoly,¹⁰⁾ jim i 72 učedníků k ruce dal.¹¹⁾ I tuto počni u biskupa, za tohoto času správu v Církvi vedoucího, u kteréhokoli chceš, — a jdi pořád po předcích jeho, a nevyhnutelně až na některého apoštola Páně dojdeš: a zase, půjdeš-li od některého apoštola dolů, a budeš všecky jeho po sobě jdoucí skutečné a spravedlivé nástupníky vyčítati, nevyhnutelně na nynějšího některého biskupa přijdeš. Podobně i každický kněz musí se vykazati, a také snadno se vykáže, před li-

⁹⁾ Mat. 16. Jan 21. ¹⁰⁾ Mat. 10. ¹¹⁾ Luk 10.

dem Božím, od kterého spravedlivého náměstka apoštolského byl on moc svou duchovní přijal a obdržel. A hle! totot jest co míní sv. Augustin († 430) po svém obrácení říka: „Mne váže ku katolické Církvi (mimo jiné) posloupnost biskupů a kněží, počínající od samé stolice Petrovy až na biskupy nynější.“

Věru, krásně vypadá proto Církev sv. katolická jako strom, jehož větve po všem tom oboru zemském se rozkládají. Kořen z něhož vše sílu, štávu i živnost svou bere, jest sám Kristus Pán náš. Peň pořád zponenáhla výše vystupující jsou biskupové Římští, jenž všechny větve až do posledních v jednotu spojují. Větve hlavnější, dál a dále na vše strany rozložené, biskupové jsou, z nichž postoupně jeden na druhého mocnost přenáší; a po straně opět menší větve, kněze totiž, mají, skrze kteréž štáva svatá až do množství ostatních i nejmenších podávána bývá. Kořen ale, jímž vše stojí, a od něhož vše toto původ a život bere a brátí bude, dokaváde strom bude státi — Syn Boha živého jest, Pán Ježíš Kristus. Onť jest i původ i základ stromu — Onť jest rodič Církve.

Mimo Církev sv. katolickou nic takového nikde se nenalezá. Byť se i mnozí jiní ku Kristu Pánu hlásiti chtěli, a byť i to drahé jméno křesťanů si též přikládali; takovéto posloupnosti, takovéhoho řetězu posvátného, jenž vše k Němu víže, — nikterak a nikdo mimo samou Církev katolickou se vykážati s to není. Jsouli kde učitelové a duchovní správcové mimo Církev sv., kteříž křesťanskými nazývati by se chtěli: mohou takoví vykážati jakousi posloupnost svou jen na nejvýš až na toho, kterýž je od stromu toho svatého odtrhl. A pakli větev odtržená odpadla: nestává více spojení jejího ani s kmenem, ani s kořenem. A nad to sluší znamenati, že ty, kteříž se byli odtrhli a odpadli buď ani skuteční a

spravedliví nástupcové apoštolůti nebyli, aneb od kmene i kořene odpadše, jimi býti přestali. Nechtějíce totiž držeti se při stromu a jím držáni býti, počali sobě cos nového, což ale jest jen jejich vlastní, nikoli ale Kristovo. Oniť štípili totiž strom zcela jiný, docela nový, mezi nímž a mezi stromem Kristovým nižádného spojení není. A tak všem takovým odpadlo to, což Církev katolickou tak krásně i jasně před nebem i před světem za plod a kmen samojediného Syna Božího znamená, a co obyčejně tím slovem se vyjadřuje, že ona samotná jest apoštolská; čímž nic jiného se netvrdí, než že jest ona samojediná, kteráž má apoštoly, čili pravé a skutečné, právem i mocí nadané apoštolův nástupce, ježto nepřetrženým posvátným řetězem s prvními poslanci Páně, a skrze ně s Ním, co jediným kořenem aneb nejhlubším základním kamenem skutečně a stále souvisí.

c) Třetí, což o rodu svaté katolické Církve před nebem i světem svědčí, jestiť ona, v ní na všech stranách toho světa vanoucí úplná mocnost, kterouž ku spasení pravověrných Pán apoštolům svěriti, a zrovna jako ze srdce svého, či ze své důstojnosti na ně přenéstí ráčil. Což jinými slovy takto zní: že jen v katolické Církvi lze najíti biskupy a kněze, kteříž skutečně od Pána k lidu jeho, právě jako apoštolé poslání bývají, a mocí, od Něho vycházející v pravdě a skutečně vykážati se mohou. Opírajíce se o pravdu slov Páně, směle tvrdíme, že mimo biskupy a kněze katolické, nižádný jiný, a oni toliko sami k tomu postaveni a mocí Kristovou jsou nadáni, aby učili, křtili, vzkládáním rukou Ducha svatého udělovali, hříchy odpouštěli neb zadržovali, chléb a víno v tělo a krev Jeho proměňovali, a jinak mnohonásobnou milostí věřícím přisluhovali. Neboť to celému takorba světu známo jest, a jen blázen mohl by o

tom pochybovati, že výhradně samým toliko apoštolům moc tato dána byla od Pána; a sice způsobem, o Božském původu moci té nápadně svědčícím. Tak na př. dával Pán moc odpouštěti a zadržovati hříchy, dechl na ně, as jakoby i v tu posvátnou dobu okázati chtěl, že jen z Něho, ve jménu a na místě Jeho, a jako On sám to učinil, samou toliko mocí Jeho, věc tato ku spasení nám nevyhnutelně potřebná dítí se má, a dítí se bude. A žeť Pán, kteroukoli moc svěřil apoštolům, nedal jí jenom na 100 neboli na 500 let, nýbrž jak byl i řekl: „A aj! já jsem s vámi“ — ne dokud vy živí budete, — ale „až do skonání světa,“ — že dal jí navždy ku prospěchu každého, kdo v Něho věří: o tom nevím, zdaliž i sám nerozumec mohl by jakou pochybnost míti. Poněvadž pak jen v jediné katolické Církvi praví, skuteční nástupcové apoštolští se nacházejí, na něž samojediné v té nepřetržené řadě svatá mocnost od Pána vycházející spravedlivě přejíti mohla: hle! proto též může ona jen při nich býti, a zůstávati, — a nikde jinde. Což ovšem opět její rod, i její všechny způsob, i vnitřní život a všechu sílu jen od Pána a od nikoho jiného vzatou, — dotvrzuje. Neboť svatá jest toho jistota, že nikde jinde svaté mocnosti té, ku spasení věrným od Pána vydané, nelze najíti. Sám sobě ji člověk nemůže dáti: platíť zajisté přísné to slovo: „Všeliký zajisté biskup, z lidí vzatý, bývá postaven v těch věcech, kteréž jsou Boží, aniž kdo sám sobě osobuje: ale kdož povolán bývá od Boha, jako Aron.“¹²⁾ Pročež jen hanebný a zlotřilý podvodník opovážil by se do posvátného toho

¹²⁾ Žid. 5.

úřadu svatokrádežně a rúhačně se vtírati: a bláznovství bylo by pomyslit, aby mohl takový čehož komu uděliti, čeho byl sám nikdy byl neměl. A opět, byl-li kdo dříve v svaté Církvi moc tu vycházející od Pána přijal, avšak z Církve vypadl a od stromu toho posvátného návaem náruživosti se odtrhl: ay! již tím odpadnutím a odtržením od kmenu i kořene přesvatého, zadal sobě a utratil posvátné poslání a nižádným platným právem před Bohem a nejvyšším naším knězem Ježíšem Kristem moc posvátnou vykonávati nemůže. Byť on dříve úředník v říši zplnomocněný; vystoupiv ale z ní, a přešed do jiné, ovšem pozbyl plnomocenství, kterým v předešlé byl nadán, a dle něho cos platného vykonávati, byť i chtěl, žádného více práva nemá. Ano, jestiž on pravý Kafarnaita, kterýž nechť je jen jediného určení Slietovníka a knížete slávy nebeské uznati, a věrně přijmouti, zadal všechen podíl s Ním.

Eyhle! ten a takový jest tedy rod svaté, katolické Církve! Psané zjevení Páně starého zákona dí:¹³⁾ „Cizoložná štípení nepustí kořene hluboko, aniž stálého utyření postaví. A byť do času ratolesti vyhnala, mdle postavena jsouce, od větrů zviklána, a násilím větrů z kořene vyvrácena budou. Oblámané zajisté budou ratolesti nedospělé, a ovoce jejich neužitečné a trpké k jídlu, a nebude se k ničemu hoditi.“ Naproti tomu ale: „O jak krásné jest čisté zplození s jasností!“ — jakť slavné a převznešeného, kdo k Tobě smí se hlásiti; a jak nemělo by mocně jej kloniti k díkůčinění Panu, za nesmírnou tu milost, že mu dáno, býti údem Tvým!

J. V.

Rána za ránu.

Obrázek z minulých časův polských.

— Rozličně bývalo na tomto světě, i tak i tak, ale vždy lépe nežli nyní — říkával pan pokladník.

A pan pokladník byl to stařeček již skorem devadesátiletý, jenž druhdy po rozličných sídlil dvorech a na stará leta usedl na výsluze, záležící z dvorku a několika honův role v malém městečku. A že totéž městečko bylo sídlem škol lyceálních, vynacházelo se tam velmi mnoho mládeže. Ačkoliv mládež bujará, lehkomyšlná a o zejtek nedbalá ne mnoho mívá vzhled na staré, ano často v rozpustilosti své rouhá se jich slabostí, předce všickni vážíce si starého pokladníka měli ho rádi. Tenže starý pokladník měl velký sad a v něm výborné ovoce, kteréž hlídal pes, tak starý jako jeho pán; byl trochu hluchý a jmenoval se „Neptun“, i byl vždy tak chraplivý, že jeho štěkání hrubě ani slyšeti nebylo. A když napadl někdy na zloděje, co kradl ovoce, nemohl ho mimo nejlepší ochotu ukousnout, když chudák zubův neměl. Měť však poctivý „Neptun“ též svou slabou stránku: liboval si totiž v drážkách a to proto, že byly měkké. Stávalo se tedy, že studenti vybírajíce se na krádež — neb těžko bylo takovému pokušení odolati, když v sadě pokladníkově byly slívky, hrušky a jablka, jakých nikde nebylo na několik mil v okolí — přinášeli vždy s sebou kus drážek. Šotva přešli přes plot — pravda že plotem nelze bylo nazvati několik ne velmi hustě řadou postavených tyček, o čem nejenom studenti, ale i jiná čtvernohá zvířata, co se tam krmily mrkvi a buraky, mohly by podati svědectví — ozýval se Neptun chraplivým hlasem, ale to jen pro upokojení svědomí, neb ostatkem čichu stářím zužitého větřil přibližující ve drážky. Po takové

šudentské návštěvě dostával obyčejně nestrávnost ano i na nestrávnost posléze skončil svůj život, ačkoliv mnozí lidé tvrdili, že umřel z želu za svým pánem. To jest však věci jistou, že staré psisko zdechlo v den pohřbu pána svého.

Pokladník věděl dobře o loupežnických nápadech studentův, neb každodenně necht si byla pěkná aneb nepříjemná povětrnost, vycházel do sadu v drelíchovém županu a šedém kubráku noční čepici maje na hlavě a chodě od stromu k stromu prohlížel učiněnou škodu. Zavrtěl hlavou staroušek, zamručel, někdy až vyplivnul, ale na tom se skončil jeho hněv; bylo vždy viděti, že měl mládež rád a tak se k studentům přivázał, že právě každého znal po jmenu, a volaje je k sobě a hladě je dával jim mravná naučení o cizé vlastnosti a posléze ještě je obdarovával.

— Mladost nezná starost! — říkával pokladník — musí vybouřit, a dobře, že se to na mých uherkách a cikánkách končí, (byly to jeho oblíbené slívky a jablka).

K příčinám této jeho slabosti k studentům náleželo i to, že měl v nich nejtrpělivější posluchače, neb starý velmi rád hovořil, třeba od rána do večera. Sám o sobě říkával: „Ráda huba, když pán spí.“

A mládež ač lehkomyšlná nejenom k vůli slívkám a jablkám poslouchávala, ale více ještě k vůli jeho nevyčerpaným povídkám. Neb v těchto povídkách odbíjela se celá minulost, ve které každý již v domě otcovském oblíbovat si byl naučil. A byly to pěkné časy, když oblíba v minulosti velice byla rozšířena. Neb z téže školy, z těch časův vycházeli oni slavní básníci, jichžto písně a pověsti přijaly se v srdcích národu a posud v nich žijí, mimo

šum páry, jenž silou svou takřka vypařiti chce všechny starobylé památky národní.

Starý rád vypravoval a mládež velmi ráda poslouchala. Neb vypravoval mnoho a dobře. Mimo pozdní svůj věk měl podivu hodnou paměť a u vypravování zvláštní živost. Byl to v pravdě starý bard (věstec), jakých za dávných časů více bývalo nežli kněh, co lépe vypravovali, nežli pláou staré knihy, a kterých bylo všude plno i v palácích i ve dvorích — v městech i ve vsích. Od nich to pocházejí národní písně a tradice, kteréž pod vplyvem průmyslu a civilizace či tak zvané kultury židovské bohužel! vždy více a více v zapomenutí přicházejí. Ne jednou protivili se mladíci starému, neb jest to již v přírodě lidské, že starý chválí staré, dávné časy a mladý zas rád je haní jen ve svůj čas věříc, jako i věří ve vlastní síly. Často ho tedy šká-

dlili uvádějíce mu mezi jinými knížete *Radziwilla*, tak zvaného „*Panie Kochanku*“ a starostu *Kaniowského*.*)

Poctivý stařec nikdy se nerozhněval a vůbec se o něm říkalo, že se ani neumí hněvati. Jen zavrtil hlavou a nejednou se slzami v očích řekl: — Děti! děti! nerozumíte vy tomu. Přijde však čas, když starý pokladník dlouho již bude odpočívati v hrobě, že jinší učiníte rozsudek o těchto osobách minulosti, v kterých se odbíjí celý tehdejší život. Každý věk má svůj život, má své obyčeje. A lépe jest, když má své vlastní, třebaž i nejhorší, než když bere na se obyčeje cizé nejsou pak podobeni ani k člověku ani k zvířeti; jako dudek v cizém péří aneb opice, co všechno následuje. Dávně takový Kaniowski v panské své zpučnosti mnohých dopustil se nespravedlivostí, o tom ani řeči! ale snažil se též nejednou napravit je, a mohl též napravit neb byl na to pánem,

*) V těchto dvou osobnostech soustřeďují se takřka všechna svévolí a všechny výtržnosti, jakých se kdy bujná šlechta staropolská byla dopustila a jest mnoho národních pověstí, přísloví a písní, v kterých se jich památka zachovala. O Kaniowském jedná onen obrázek a o vojvodovi tak zvaném „*Panie Kochanku*“ od přísloví, kteréhož užíval, podotknouti potřeba, že zvláště pro svá lhářství vyhlášen byl, jenž jako blesk rozšiřovaly se po celém Polsku a nejenom v spanilých zámcích, ale i pod slaměnou střeškou chudého šlechtice záhonkového zvané byly.

Slyšel jsem jistého stařečka, jenž v mládí svém býváje při dvoře Radziwillovském výborně uměl následovati řeč a posuňky „*Panie Kochanku*“, an mi o něm vypravoval, co laskavým čtenářům sdělití neváhám, chtěje tím dověsti, že i Poláci svého Münchausena mají.

— Před několika lety — tak začal staroušek, nafouknuv se jak to *Panie Kochanku* v obyčeji mívá — byl jsem na honbě, *Panie Kochanku*, vystřelil jsem několikrát i všecken náboj mi vyšel — až tu, *Panie Kochanku*, vyskytne se přede mnou ohromný jelen. Co tu dělat, *Panie Kochanku*, prachu jsem ještě trochu měl, sypám. he tedy do hlavně, a poněvadž jsem právě jedl víšně, nasypal jsem místo broků pecek. Jak namířím, *Panie Kochanku*, vystřelím, až jelen podskočil, i zdálo se mi, že jsem ho trefil do čela, což jsem však dobře neviděl. Potom jsem vyjel za hranice a navštívil Němce, Francouze a Vlchy navrátil jsem se po třech letech domů. A poněvadž jsem byl náruživý myslivec, v krátkce vyšli jsme si na honbu. Sotva jsem do lesa vkročil, vyskytl se přede mnou ohromný jelen. Dívám se na něj, *Panie Kochanku*, a hned poznal jsem, že to ten sám, co jsem na něj byl vystřelil peckami, neb z prostřed čela vyrostla mu veliká víšně s kmeny ovocem obsypanými. A tak to, *Panie Kochanku*, poznal jsem svého jelena, jenž zdrav utekl a nyní po mých hájenstvích rejdí. — Pamatuji se — pravil dále — že měl při dvoře svém šlechtice, co do postavy velikána ohromného. Nazýval se Leon Borovski, jenž býváje vždy nerozdielným *Panie Kochanka* soudruhem, potvrzoval všechno, co onen velmož vypravovával. Od něho dověděl jsem se jakého způsobu užíval *Panie Kochanku* k lovení medvědův. Nechal totiž zhotovit vozy o dvou kolách s krátkou vojí, jenž byla ostře okovaná a medem namazaná, a takové kázal rozstavěti v hájenstvích. Žraví medvědi lizající vždy dále sami se napichovali až jim voj druhou stranou vylezla. Na to vyskakovali sedláci ze skrýší a chopivše za voj přivázeli medvěda do dvoru. *Panie Kochanku* jistil, že jednoho roku, když byla o med nouze, takovým způsobem 2000 nachytal medvědů. Kožešiny potom naložil na loď sám s ní plul na trh, ale bouře zahнала ho na neznámé moře a již se začala potápět, když *Panie Kochanku* vskočil do moře a uchopiv loď šťastně ji přitáhl do bezpečného přístavu.

a to velkým pánem — dokládal pokladník s důrazem usmívaje se. — Ale dnes ku příkladu vpadne rozpustilá mládež do sadu poctivého starce, otrhá i oklátí mu ovoce, což na to povíte? . . . Vyť ovšem všickni toužíte po jakési přemoudré pospolnosti jmění! . . . ale dejte pozor, aby jste nezabrodili se do bláta aneb co ještě hůře . . . do krve! . . .

Studenti se zarděli a sklopili oči.

— No! no! vezmete si moje uherky a cikánky! . . . já bez toho nemám k tomu zubů. Jen mi mého Neptuna nenacpávejte, neb to jest jediný soudruh . . . a na shodu poslouchajte! budu vám vypravovati ještě o jedné příhodě ze života páně Mikoláše Potockého, starosty Kaniowského a Bohuslawského.

I.

Bylo to právě okolo poledne; paprsky sluneční dušným žářem padaly s hora. Po černé, blativé cestě zvolna pohybovaly se tři neb čtyry velké kolese a za nimi několik vozů, jež doprovázeli jezdcové v kozáckém kroji a barvách dvorských, žluté s modrou, jenž byla barvou rodu Pilavitů Potockých. Na první pohled lze bylo poznati dvůr jakéhosi velkého pána. Celý průvod pohyboval se dosti zvolna, ačkoliv to šlo po rovině tak rovné dokud oko sahalo, že by lze bylo kouli po ní kutáleti. Ale tak zvaný *černý šlak* — *černá dráha* na tučné zemi *podolské**) má svůj zvláštní význam. Jest to odvěčná cesta z Volyně a Podolí ku stepi ukrajinské, k Humaní a Smile vedoucí. Černá zas se nazývá proto, že tam jest zem černá jako smůla. Na jaře aneb na podzím, když ta zem trvanlivým deštěm rozmokne, odporuč se pánu Bohu a vlez raději do konopí, neb

tehdaž již ani pomyslit jéct cestou černou. Neb v takovém pádu vůz plahočí se jako pluh, veliké hrůdy černé zemi za sebou táhnouc. Toho dne, o kterém vzpomínám, bylo sice pěkné počasí a bylo to v letě, v červnu čili srpnu, ale po několika-denním dešti, a dosti bylo tedy bláta na černé dráze. Proto onen vrchnostenský dvůr poněvadž jel kolesami dobře naloženými, vlekl se, jakoby to byly fůry s kolomazí aneb se solí aneb dokonce nějaké židovstvo, mimo silné koně. Při dušném parnu cesta taková jest velmi nudná; toho doznal též pán v hlavní kolese sedící, neb zíval i zíval a neustále se ohlížel. I po zvráštěném čele jeho lze bylo poznati, že není v dobrém rozmaru. Co div? I ubohého sluhu neřkuli pána mrzelo-by to, když mimo nudu ještě i potvorné mouchy sedají mu na upocený nos. A seženešli ji s nosu, sedne ti na čelo, uhodíš pěstí do čela a ona ti jezdí po skrání. Čerta spíše odeženes nežli dotíravou mouchu. To dvě nejtvrdošijnějších stvoření: svině a moucha! . . .

Milý tedy pán znuděn v kolese neustále se ohlíží, zdali jej co nevyrazí, ale kde nic tu nic, kam oko sahá všude stepí a stepí! . . . a po ní černá dráha, jako černá vztůžka smutečná blíští se od slunečných paprskův kalužemi a blátem. Posléze předce užřel pán z kolesi jakéhosi jezdce, co již několikráte s povozami se byl setkal, potom však vybrav si sušší cestu pozadu zůstal. Po obleku a celé postavě viděti bylo, že to jakýsi voják na cestě. Jednou miná kolese poklonil se zdvořile, potom však si již žádného více nevšimal. Pán z kolesi neustále zívaje a mrzutě sebou házeje kázal konečně zastavit a vylezší umínil si přidružit se k pocestnému, co zatím kolese zvolna za nimi jely. Dohoniv jezdce po-

*) Podolí — tak se nazývají na Červené Rusi Tarnopolský a Čortkovský kraj s částě Břežanského a Zložovského kraje, krajiny to rovinaté a na obilí, ovoce a tabák tak úrodné, že je nenadarmo zásobárnou západních krajů zovou.

klonil se mu zdvořile a jezdec také poděkoval.

— A odkud pak pán Bůh provádí? — tázal se pán z kolese... a tak se rozmluva rozpočala. Vojín odpověděl zdvořile, že se vrací od svého práporu do rodinného domu, jenž jest tam i tam na Ukrajině.

— To tedy bydlíme nedaleko od sebe! — řekl dále pán uslyšev jméno městečka.

— Tak jest! odpověděl lhostejně vojin, jemuž na tom pranic nezáleželo, neb právě přemýšlel o otcovi a matce, o bratřích a sestrách, jež dávno, dávno byl neviděl, a snad i o pěkných očích krásné dcery otcového přítele aneb souseda.

Pán zatím vyptával se ho na všechno, na rodinné jeho poměry i chtěl o celé jeho jinošské minulosti vědět, o příhodách, jaké odbyl výpravy, co již přežil a t. p. ale jen z dlouhé chvíle činil to, neb věděl, že každý vojin, a kdyby i nejmladší, že má mnoho co vypravovati. Vojín se zdvořilostí na vše odpovídal, ale jen z krátka, neb to ustavičné vyptávání opravdu jej nebavilo.

— Všecko by to bylo dobře! pravil pán dále, ale zdaliž pak jste se pane vojine zaopatřil vším, co zoldnérovi na cestě potřeba?

— Zdá se mi, že mám všeho! odpověděl vojin, pousmav se na takovou podivnou otázku.

— Ptám se vás proto, poněvadž vím, že mládež bývá roztržitá, zapominává.

Mladík na tuto úvahu nic neodpověděl, jenom ústa hrdě nadmul, jakoby z opovržení. Pán pohledna stranou na něho, pousmál se i jal se takto mluvit dále:

— A máteli pak k. př. šidelko a dratev?

— Šidelko a dratev? zvolal vojin, a chtěl již do hlasitého dáti se smíchu, pohlednuv však na tvář mluvícího, zpozoroval v ní cosi tak panského a spolu i tak hrozícího, že se neodvážil ani promluvit.

— Neb jsou to věci velmi potřebné, když se bota roztrhne — pokračoval pán dále vždy hlasem sladším, ale úsměch a oko jaksi neodpovídaly lahodnému hlasu.

— Zajisté! přisvědčil vojin, ale má cesta nedaleká.

— A máteli pak jehličku a nít?

— Jehlu a nít? opětoval vojin divě se takové otázky.

— Neb jak se mundur někde rozpárá aneb roztrhne, to dobře mít čím zašít.

— Zajisté! odpověděl vojin, ale já již mám nedaleko domů.

— Daleko či nedaleko, to jest velká z vaší strany nedbalost, pane vojine!

— Může být!

— To vám ale může pro budoucnost velice škodit, milý panáčku! Potřeba z mládí přivykat na dbalost o sebe. Je mi vás velice líto, pane vojine, velice je mi vás líto. A třeba konečně, abyste se polepšil. Líbíte se mi, pročez všechno učiním, co jen v mé moci jest, abych vás naučil pořádku.

Mladík sám již nevěděl, co má činiti a co má na to říci; neb oči pána na něj upřeně obrácené jakýsi nepříjemný vzbuzovaly v něm cit — i začínal jaksi dostávat strach.

Hola kozáci, sem ke mně! — zavolal konečně pán. A kozáci hned byli pohptově a znajíce již pána svého otočili vojína!

— Jste bez pochyby šlechtic? tázal se ještě pán.

— I ovšem šlechtic! odvětil mladík s jakousi hrdostí, erbu Ravič!

— Šlechtný to erb! znám ho, panna na medvědě! . . . podat sem čaloun!

— Což pane se mnou zamýšlíte? zvolal mladík.

— Dostanete holečku otcovské ponaučení od staršího! aby jste se pořádku přiučil.

— Ale! . . . namítnul mladík. Žádné však ale nepomáhalo. Kozáci rozprostřeli čaloun a položivše na

něm milého vojína, vyměřili mu sto dobře líčených býkoců.

— Tu máte, pane bratře, pro memoria — napomenutí tělesné — a nauka nechť nejde v les. Po druhé, jak se vydáte na cestu, nezapomeňte náležitě vším potřebným zaopatřiti se. I připomeňte si též, pane bratře! že toto ponaučení otcovské dal vám Mikoláš Potocki, starosta Kaniovský.

Co měl ubohý mladík říci; ačkoliv se kousal bolestí do jazyka, předce se poklonil panu starostovi až do kolen a poděkoval mu ještě za otcovské napomenutí. Co se mu ale v duši dělo, to jiná věc!

A pan starosta vsedl opět do kolesi, a jaksi mu již nebylo tak nudno jako dříve, ani tak horko a mouchy též ho již tak nepronásledovaly, ano i cesta zatím trochu vyschla, pročež i vozy čerstvěji pohybovaly se v před.

II.

Na statcích páně starosty Kaniovského na Ukrajině při cestě, která tamtudy vedla, asi čtvrt míle od zámku, v kterém starosta sám sídlil, stála dřevěná krásně ozdobená kaplička, a v ní byl obraz Nejsvětější Panny s Ježíškem na rukou, se svatým Janem, co malému Ježíškovi pokorně do očí hleděl a s andělíčkami, kteří své slíčné hlavičky s nebe vychýleli ku Nejsvětější Rodině. Před tímto svatým obrazem hořela ve dne i v noci svítilna, obětovaná a od samého starosty Kaniovského obstarávaná, jenž, jak známo, mnoho měl na sobě vad, v posledních však svých letech byl velmi pobožný a zajisté nemálo smazal hříchův touto pobožností skrze milosrdenství a lásku Boží. Neb on to vystavěl nadherný klášter v Počajově i uvedl do něho Bazyliany. Vyhlášený to byl klášter po celé Polsce. A podnes ještě stojí nadherná budova, ale není tam více

dávného obrazu zázračného, nejsou tam již Bazyliani. — A Bazyliani za to z vděčnosti pochovali zakladatele u sebe v klášteře, jenž tam odpočívá v podzemní kaplici až do dnešního dne a jak pověst praví, celý zůstal neporušený — tak jak byl za živa, jenom mu vousy ještě vyrostly.

Asi rok po této udalosti s vojínem erbu Ravič, v ranní hodině, neb sotva bylo po mši svaté v zámecké kaplici, bylo ještě pusto po celé cestě okolo malé kapličky vedoucí. Ani živé duše nebylo nikde viděti; jen skřivánek vznášel se nad nivami v povětří své vesele hospodářské písňe zpívajíc.

V dáli na cestě ze strany od zámku zjevil se konečně jakýsi stařec. Obyčejný to žebrák, co to chodí žebrotou od vesnice k vesnici, ode dvora ke dvoru.

S berlí v ruce, v hadrách oděn, s dvěma torbami na zádech šel žebrák tento cestou. Vousy měl šedivé a takové též i vlasy, ale políčky byly čerstvé, chod jistý a ne zcela unavený. Viděti bylo z celé jeho čerstvé a zdravé postavy, že se mu řemeslo jeho nemuselo zle dařiti. Pravda, že i žebravým starcům druhdy bývalo lépe, pokud je nezačali mořit v ústavech lidumilových. Žebrák u starých Polákův byl hostem od Boha poslaným, proto též ho přijímali jako hosta a pouštěli nasyceného a obdařeného. Dávně říkávalo se — a věřilo se též i v to: „*Bohu dáš, cokoliv dáš ubohému!*“

Dnes ale ekonomia politická jinaké praví:

„*Almužna plodí žebráctvo!*“

Pán Bůh ráčí vědět, co lépe a co moudřejší jest! . . .

Nebylo ani živé duše viděti na cestě, jen onoho žebráka, jenž silným kráčel krokem, na kapličku, ku které spěchal, upřeným hledě okem.

Sotva se byl však stařec na cestě blíže kapličky octnul, mihlo se cosi okolo kapličky pod stínem košatých líp, jenž kmeny svými

tento posvátný stánek okřývaly, jakoby poutníka k odpočinutí a nábožnému rozjímání vyzývaly. A za těmito stromy vyskytly se dvě postavy, které se tam posud byly kryly. Byl to jakýsi silný a pěkný jinoch v obleku vojenském a druhý, bezpochyby jeho sluha, chlapík ramenatý, jenž v pohybech svých neobyčejnou dával na jevo sílu. S takovým potkati se sám a sám nebylo věci příjemnou a jistou. Jinoch pošeptal cosi sluhovi a položiv jeden prst na ústa okázal druhým na přibližujícího se žebráka, sám pak ze stínu vystoupil ku kapliče. Sluha zas schoval se opět za lípy.

Žebrák zatím se byl přiblížil a znamená se svatým křížem, chtěl se před kapličkou pomodlit. Užrev však vojína pozdravil ho hlasitým: — Pochválen budiž! —

— Na věky věkův! — odpověděl vojín a vytasiv měšek s penězi podal mu almužnu. — A kam pak vás to Pán Bůh provádí, staroušku? — tázal se vojín.

— Jdu velmožný pane, do kapličky pomodlit se za hříchy. —

— A odkud pak jste, dědoušku, či snad z té vsi, co ji tu nedaleko viděti? —

— Ne, velmožný pane! já jsem z daleka! . . . —

— A což to máte v torbě? —

— Nic ještě dnes nemám, bývají tam časem drobty chleba, co mi dobří lidé za almužnu udělují. —

— A když vy tak cestujete, milý dědoušku, pověztež mi, zdaliž pak máte s sebou šidelko a dratve? —

— Šidelko a dratve? — opětoval žebrák pln podivení a oči na něho vyvaliv.

— Neb jak se bota roztrhne, dobře mít čím napravit. —

— Zajisté! — přisvědčil žebrák, vždy pozorněji na mladého vojína hledě.

— A máte-li pak jehlu a nítě? —

— Jehlu a nítě? — šeptnul žebrák již trochu zblednuv.

— Neb jak se vám šat někde rozpárá neb roztrhá, dobře mít, čím by ho zašil. —

— Zajisté — řekl žebrák již celý pomatený klaněje se vojínovi. Kdež tam může chudás takový, jako já, myslet o takových věcech. Ale pro to přece velice děkuji velmožnému pánu za láskavé slovo a za dobrou radu. —

— To nic neškodí, můj dědoušku. Ale zle jest, že jste tak nedbalý, a v takovém stáří, jako vy jste, nejhůře. Líbíte se mi, dědoušku. —

Stařec zase se klaněl ještě s větší ponížeností, ale při tom se začal ouzkostně ohlížet.

— Velice se mi líbíte, staroušku, pročez všechno učiním, co jen v mé moci jest, abych vás naučil pořádku. —

Tu zahvízdnul — a ihned přispěl onen ramenatý sluha, co stál za lípami.

— Položte se, dědku! dám vám otcovské ponaučení. —

Drahá byla tu rada, stařec se položil a mladík sám vlastní rukou vyměřil mu sto dobře ličených býkovců.

— Tu máte, dědoušku, pro memoria — napomenutí tělesné — a nauka nechť nejde v les! Podruhé jak se vydáte na cestu, nezapomeňte vším potřebným náležitě se zaopatřiti. —

Žebrák nic na to neodpovídal, ačkoliv zubami skřípal velkou bolestí. Neb což měl říci. Dobřeť poznal onoho vojína, jemuž byl nedávno pro nedbalství na cestě sto býkovců vyměřiti kázal.

A žebrákem tím byl sám pan starosta Kaniovský, jenž od nějakého času byl sobě uložil, že každého jitra v hadrách oděn, vycházel ze zámku a chodil k oné kapliče a tam při ní několik hodin se modlival. Snad ho svědomí tak znepokojovalo a tímto způsobem chtěl činiti pokání za mnohé své hříchy.

A tehdy neobyčejné potkalo ho pokání. Vojín dověděl se o tomto páně starosty obyčejí, počíhal si na něj a poštěstilo se mu odplatiti ránu za ránu.

Starosta sotva se domů dovlekl a tam několik dní pod záminkou nemoce přeležel. Potom se vyptával o vojínovi a dověděl se všeho, co jen vědět chtěl.

Jako pán a nesmírný boháč a k tomu *karmazín* byl by se mohl pomstit, a kdo ví, zdali by se leda jaký půlpánek v takovém pádu nebyl surově a náruživě pomstil. Pan starosta však, když se byl o všem dozvěděl, vplyvem svým vyjednal vojínovi hodnost poručíka ve vojště.

Překonání zlého návyku.

Zlořečení aneb klení jest vlastně ohavný hovor zlořečenců. Proto jest to křesťana dokonce nedůstojno, když na místo, co by jazykem svým slávu Boží hlásal a svým bližním blahořečil, surově a děsně kleje; jako by byl přišel ze spolku zlořečenců. A přec klejou již děti, jenž sotva mluvití dovedou, klejou staří i mladí, klejou ženy i muži, klejou ze zlosti i z pouhého návyku. Bohužel že tomu tak! Může-li pak Boží požehnání tam se uhostiti, kde ho lidé mermomocí klením a zlořečením odhánějí? — Jsou však i tací zlolajníci, kteří na upřímnou domluvu smutně odpovídají: „Ano, svatá to pravda, klení jest hřích, a sice hřích velmi šeredný; ale já toho hanebného klení již nemohu nechat, a tak jsem si to již navyknul, že vzdor všem dobrým předsevzetím vždy hned zakleju, kdykoli se rozlobím. Rád bych se toho hříšného návyku zbavil, ale nemohu.“

Kdokoli si klení a zlořečení již navyknul, ať přečte následující událost, a pak ať položí ruku na srdce, a ať poctivě řekne, možno-li hanebnému klení odvyknouti, čili nic.

V Paříži žil statečný generál, který ani nepříteli, ani — klení se nevyhýbal. Když se dal do klení, valilo se mu to z úst jako švadrona kavalérie!

Poznenáhla přišel statečný generál také do let, pozbyl svého

zdraví, své síly a mladistvé bujaroosti; leč návyk klení zůstal v neztenčené moci. A to právě dělalo poctivému vojínovi nepokojnou mysl; neboť on smýšlel, jak se na křesťana sluší, a stáří i bolesti oživovaly toto křesťanské smýšlení.

Za nedlouho napadla generála prudká pakostnice, která mu hrozné bolesti dělala a mnoho starostí působila. Po několikadenním uvažování usmyslil sobě, že si vyžádá k ošetřování jednu z klášterních sester, jenž s obětavostí podivuhodnou nemocné i po domech ošetřují. Brzo na to objevila se chudobná františkánka u lenošky starého generála, a bleděla s nábožnou pečlivostí nemocnému dle možnosti uleviti. Nicméně za nedlouhou chvíli zahromil starý generál obvyklým svým klením. Dobrosrdečná klášternice byla by se leknutím bez mála skátila. Avšak brzo se spatovavši vyvádila starého generála tak dobře, jak jen tyto dobré duše dovedou se vaditi.

Co pak chcete dobrá sestro, pravil generál poněkud zaražen, já toho klení již nechat nemohu! Jest to návyk již 30 roků starý, a dělej co dělej nemohu od něho upustiti.

Jeli možná, odvětila s úsměvem neohrožená klášternice, vždyť povždy slýchám, že Francouz slovíčko *nemohu* ani nezná. Křesťan aspoň znáti ho nemá, kde je řeč o

plnění povinnosti. Avšak pane generál, chcete-li návyk hanebného klení odložit, a chcete-li to na opravdu, ručím vám za to, že to dovedete. Tedy chcete?

„Ovšem že chci!“

„Přislibte mi tedy, že se všemu podrobíte, cokoliv k odstranění zla nařídím.“

„Ano příslibuju!“

„Na svou čest pane generále?“

„Ano na svou čest! Na čestné slovo vojína!“

Dobře! Slyšte tedy jaký to zvláštní a spolehlivý prostředek vám předepišu. Kdykoli nějaké zlořečení z úst vám vyklouzne, vysázíte mi sto sou (čti sú) pro moji chudinu.

„Sto sou za jedno zaknutí!“
rozkřiknul se generál, a vyskočil z lenošky. Snad chcete mě sestro přivést na mizinu?“

Zaručil jste se mi čestným slovem, a toho já se nyní držím, odvětila s úsměchem sestra klášternice. Ostatně máte vše ve své moci; neklejte a nepotřebujete platiti sto sou. —

„Neklíti, neproklínati! to se snadno řekne. Jeptišky takovým věcem nerozumějí. Vynalezla jste to prostředek podivný! Uvidíte, že následkem vašeho vynálezu umřu ve veřejné nemocnici.“

Generál namítal ještě to i ono; že ale čestným slovem se zaručil, musil svému slovu i dostáti. Při prvním bolestném strnutí, ježto mu dna způsobily, vypustil dle návyku hrmotné zlořečení.

Jste mi pane generále sto sou dlužen, prohodila jeptiška klidně. Kde pak máte peníze?

Ubožák general ukázal jí klíček od psacího stolku, a když se

stra pětifrank (neb sto sou t. j. něco přes 2 zl. v r. m.) pro svou chudinu si brala, škrabal se za uchem a mumlal sám pro sebe: „Kýho đasa, již jsem na smlouvu naši zapomenul. Po druhé musím ji lépe na paměti mít.“

Za půl hodiny dostavila se nová bolest, a s ní zároveň vyrazilo druhé zaklení. Tentokrát zůstalo ale již s polovice za zubama, neboť generálovi přišlo těch sto sou na pamět. Ale nic naplat. I tentokrát musil umluvených pět franků zaplatiti, ač zaklení již tak rázné nebylo, jako to první. Když ohromná bolest po třetí se dostavila, dal si generál takový pozor, že sotva první slabiku obvyklého klení z úst vypustil, jelikož za to měl, že ztráta desíti franků za jeden večer jest více než slušno a užitečno. Když po čtvrté bolestné škrubání se dostavilo, mlčel generál již dočista, a sepal pouze své ruce. Dne druhého a třetího zapomenul se ještě jednou neb i dvakrát; že však takové zapominání draze platiti musil, přemáhal se, co jen mohl, a čtvrtého dne již ani nezaklnul. Takto pozbyl starý generál asi 50 franků, které nábožná klášternice pro chudinu získala, byl ale za to prost mnoholetého nechvalného návyku. Brzo na to šel starý generál k sv. zpovědi, a od té doby nezaklel již nikdy více.

Skutečná tato událost jest důkazem, že člověk může, jen když chce, zlé návyky a nepravosti, jako n. př. hanebné klení, nestřídmé pití odložit, a že k tomu není více třeba, než asi tolik bázně před uražením Pána Boha, jako před ztrátou nějakých pět franků, neb dvou zlatých r. č.

Pius IX. a lékař protestant.

Svatý Otec navštívil jednoho dne v Římě nemocnici u sv. Jana Boží. Všichni přítomní klekali, aby od Jeho Svatosti obdrželi požehnání, a toliko jeden stařec zůstal státi, a dával nejen velikou uctivost, nýbrž i nápadnou rozpačitost na jevo. „Proč pak nejdete blíže?“ oslovil ho přivětivě papež. „Svatý Otče, odpovídá stařec — já jsem lékař, protestant.“ „Lékař?“ odvětil Pius IX. „toť jest velmi hezké. Já jsem lékařům nakloněn, a jsem jim za proukázanou mi pomoc k mnohým

díkům zavázán. Leč vy jste protestant. Nuže synu můj, *proti komu protestujete? a proč protestujete?*“ Na to udělil mu požehnání a bral se dále. Poslední papežova slova dojala nesmírně ubohého lékaře, a tanula mu ustavičně na mysli, tak že nabyl protestant pevného přesvědčení, že církev katolická jest v skutku ovčincem Krista Pána, a za několik dní stal se horlivým katolíkem, odřeknuv se nespolehlivého protestantismu. (Unit. catol. dne 10. ledna 1866).

Chytrý sedlák.

Jistý sedlák, jemužto vyžraný zub hrozné bolesti dělal, přišel do města Sieny, aby si ho dal vytrhnouti. I zašel si s ním k holičovi, jenž vedle národní stráže měl svou holírnu. Že ale neměl peněz, aby tolik zaplatil, co holič požadoval, šel sedláček celý smutný s nevytrženým zubem po svých. Ve svém bolestném smutku spatřil na blízku ženštinu, která pod širým nebem křehotiny dělala a nad uhlím smažila, a tomu, kdo zaplatil, prodávala. Díval se tak hodnou chvíli na ty libezné křehotiny, a zapomenul bez mála na bolavý zub. Gardista jeden pozoroval toužebné pohledy ubohého sedláčka, a přiblížil se k němu, aby si s ním zažertoval. I pravil k němu: „Statný člověče, kolik takových krásných křehotin mohl byste snísti?“ — „Což je o to, jen kdyby mi jich někdo hodně zaplatil.“ — Dobře! pravil gardista, zavážete-li se snísti jich 100, já je zaplatím. Ale dejme tomu, že byste jich tolik jednu za druhou snísti nedovedl, co pak hodláte vy platit? — „Můj pane! odvětil rolník, peněz na to nemám, ale nesním-li všech 100 křehotin, svolím na to, abyste mi za pokutu dal vy-

trhnouti zub, a sice zub třenovní.“ Gardistovi dělalo to vyražení, a on k tomu svolil, a doložil pouze, že dojde-li na to, vzhledem na vytržení zubu žertovati nebude. Vše bylo ujednáno, a sedlák začal se s křehotinami statečně potýkati. Když ale čtrnáctou byl snědl, ustal a s líčenou truchlivostí vyznal, že více jísti nemůže, a že tedy má prohráno. „Jak, kterak! zvolal překvapený hrdina, vy již více nemůžete?“ — „Mám již dost! Nyní již pěkně děkuju. — Ne tak, odvětil gardista, nyní musíte se podrobiti pokutě, já vám tedy zub vytrhnu. — Zvolna pane, nemyslím, abyste vy mi ho vytrhl, k tomu třeba někoho, jenž se v tom dobře zná. Vy byste mi snadno dásně porušil. — Gardista byl s tím srozuměn a vedl sedláka k blízkému holičovi, u něhožto sedlák již dříve s bolavým zubem byl. Holič otázel se kdo bude platit, načež sedlák, že nemá peněz, a že pan soldat zaplatí. Holič vytáhl bolavý třenovní zub, a chytrý sedlák měl za darmo nejen křehotiny, nýbrž i po bolesti, a rozverný měšťák zaplatil jedno i druhé. Kdo se směje naposled, nejlépe se směje.

Filosof Jouffroy a katechismus.

O katechismu praví Jouffroy: „Jest to knížečka, která dětem v paměť se většinou, a z nížto v chrámu Páně vyslýchány bývají. Važte si této knížečky, a naleznete v ní rozluštění všech ode mne navržených otázek a to bez výminky. Otažte se křesťana, odkud lidské pokolení pochází, a jemu jest to známo; kam že se ubírá, a on to ví; a jak se tam ubírá, třeba, a on má o tom vědomost. Zeptejte se nepatrného dítěte, k čemu jest zde na zemi a co se po smrti s ním stane, a ono dá vám odpověď vznešenou. O původu světa, o původu člověka a o jeho povolání v nynějším i budoucím životě, o poměru člověka k Bohu, o povinnostech člověka k jeho bli-

žním, a o právech člověka nad ostatním tvorstvem ví ono, a není, čeho by nevědělo; a když jednou dospěje, nepříjde do rozpaků ani stran práva přirozeného, ani stran práva politického, ani stran práva mezinárodního; neboť to všechno odvozuje jasně a jako samo od sebe z křesťanství.“ Tak filosof Jouffroy, a shoduje se to dobře s výrokem starého církevního spisovatele Tertulliana, že totiž *víra křesťanská něčeho se báti nepotřebuje, leč jen úsudků lidí nevědomých.* — A kdo medle mohl by si naši svaté víry nevážit, než ten, kdo ji nezná, kdo již z katechismu ani tolik neví, co desítkami žáci!?

Amulety proti choleře.

(Obrázek ze života polských židův.)

Bylo to roku 1855 v měsíci srpnu neblahé paměti plném nemocí, plném zármutků. Cholera zuřila v krajích haličských a zvláště v městech Starém a Novém Sandeci, obce židovské takřka decimovala. Jak známo nenáleží židovská sekta náboženská tak zvaných *chussytův* v Polsce k lidem čistotným na světě, neb zajmutí mařením talmudickým snaží se křikem a hlukem přimusiť Boha k odpuštění hříchův; nezbyvá jim tedy času pomysliť o nejprvnější skorek každého člověka cnoti, totiž o čistotě. Proto tedy v židovské části města na bromadách neřádu rozložila cholera hlavní svůj stánek, celé rodiny zahubujíc.

I řekl kaplan chussytský: „Hleďte! *gojmi* tak četně neumírají jako my! Jehova je na nás rozhněván!“ —

Celá obec Izraelova náramně poděšená, hluboce povzdechuvši, obrátila oči své k němu, by, jakožto zasvěcený ve všecky tajnosti písma, vyřkl, co by činiti měli, aby hněv Boží odvrátili? Mají-li ještě více hulákat při modlitbě aneb ještě více se kývat, aneb snad docela přestat v den šábesní šňupat tabáku — neb kdož jest s to ubodnouti příčinu hněvu Božího? Zajisté pro oně odpadlíky Bůh celý národ trestá, co to pouštířili pejsy, oholili brady a kazimířovský starý župan *) na modní při-

*) Ačkoliv žid polský v nejsilnější jest víře, že kroj, kterého podnes užívá, přinesl s sebou jeho praděd z Jeruzalema, předce jest to kroj měšťanstva polského z XV. a XVI. věku od duchovních a vyznavačův starého zákona posud zachovaný, jenom že nynější župany přistříhnuty jsou dle vzoru svrchního kabátu, kdežto dřívejší (pravdivé polské) byly obroubeny aksamitem a zapínaly se z předu petličkami jako polské čamarky. Že onen kroj židovský jest polský, svědčí rozkaz krále Wladislava Jagielly, aby židé pro rozeznání se od křesťanů na oděvu svém nosili přišitou zápla-

stříbři paletot; jestli ne ještě pro něco horšího! . . . A snad některé dítě Izraelovo zbloudivší dopustilo se nejohavnější ze všech ohavností — dalo se pokřtiti a stalo se *misimodem*!! Oh! to zajisté proto seslal Bůh morovou ránu, a na Sandec snad hlavně pro tu židovku z Hřibova, co se lonského roku v Kamionce dala pokřtiti a nyní kdesi za Dunajcem na faře slouží!!! —

Všecko se hrnulo k rabínovi pro radu, co by činiti, od čeho polepšení a žel svůj začíti?! Ale s hluboko učeným není záležitost tak lehká, jak se býti zdá; neb učený, to není flašinetl, aby jak jím zatočíš, hned hrál! — Modle se bez přestání ani si nevšímal tázajících a zachovával vůbec tak hluboké mlčení, že židé div si nezoufali. Než však tatáž krev a přirozenost ihned uhodla náležitý k tomu prostředek: i začali tedy snášet almužny. Neb kdokoliv prý chce na světě dojíti oblíby, musí začíti od štědrosti, čehož svědkem jest Montefiore v Jeruzalemě. U židův vůbec bez ní nic nepořídíš. Proto tedy rabíni chtějí dojíti slávy jsou štědrými a jmenovitě v den šábesní nasycují chudé bezplatně, nemajíce však vlastních prostředků, sbírají k tomu cíli dobrovolné dárky za udělené porady, pro které židé v každé potřebě k rozhlášeným rabínům spěchávají, za každou radu dobrovolnou skládají daň. Dobrovolnou lze však tuto daň nazvati jen proto, že bývá bez zdráhání skládána, poněvadž často již napřed byla smluvena. Při nemocech, zvláště od bohatých, žádá rabín vždycky napřed jistou sumu, za kterou slíbí pak modliti se za uzdravení nemocného. Jest to výsada duchovní volně uložená a často dosti znamenitá.

Několik menších darů bez smlouvy složených, přijato bylo od rabína v mlčení, ano nepohledl ani na ně, až došlo konečně na bohatého žida obchod železem vedoucího. Žena mu náhle rozstonala se; běží tedy k rabínovi prosit o pomoc.

„Dáš dvě stě zlatých stříbra na oběť a žena tvá uzdraví se“ — pronesl rabín slavně, neustávaje v modlitbě, ani si více poděšeného bídáka nevšímaje. „Dvě stě zlatých stříbra! *Cva hindert gilden ferciger!*!“ — mružel přestrašený žid pod nosem a smrtelný pot vztoupil na něj a na jeho kapsu i chtěl rozpočítati smlouvání. „*Cva hindert gilden! jach bejt aach! dus is a sach!*“ — Což znamená: dvě stě zlatých! prosím vás, toť mnoho! — ale netrpělivý rabín obrátiv se k němu pokynul, aby se vynesl za dvéře. Žid se domyslí, co chtěl říci a uháněl domů jako opářený, neustále po cestě k sobě a k druhým opětuje: „*a sach mues. Cva hindert gilden! a sach mues!*“ — Doma zastal velký zármutek neb žena svíjela se v ukrutných bolestech a již od křečů černala.

Pohled ten zvítězil! Uchopiv tobolku letí žid, co mu jen dech stačí k rabínovi, podáváje mu žádaných dvě stě zlatých.

„Již pozdě!“ — praví mu rabín — „žena tvá umře! — Idi s Bohem!“ — Šel — a za hodinu žena umřela.

Zpráva o tomto zázraku jako blesk roznesla se od úst do úst a boháče až mráz projel, když uzřeli všeobecný strach a tak velké vydání. Nezdolouho rozstonala se opět žena hedbávníková. Ten běží k rabínovi, ale již s penězi. Rabín žádá padesát zlatých stříbra. Hedbávník složil žádanou oběť i žena se uzdravila — nový to zázrak.

tu z červeného sukna. Starý Zygmund zas nařídil, aby židé nosili žluté čepice z kožesin; posléze Zygmund August zabránil jim opasovati se drahocennými a skvostnými opáskami, aniž dovolil nositi šavle na bohatých řetězích. Majíť však polští židé mimo to mnoho cizého, což s tradičním konservatismem za vlastní udržují, jako k. př. jazyk, mnohé obyčeje a t. p. Ve starých kostelích polských vynacházejí se nezdídka obrazy, vraždění nemluvnátek představující, a na těch bývá kroj židovský dosti věrně vypodobněn.

Nastala osudná alternativa: Zaplatit, zdraví! nezaplatit, smrt! — Lépe zaplatit a žít! pomysleli si bohatší chussyté, hrnouce se k rabínovi, aby s ním učinili smlouvu, slibující mu hojnou náhradu, jestli jim svěří způsob, jakým by se dal odvrátiti trest boží od utrápené obce. A oslovení toto našlo vyžádaného skutku. Učiněn výrok, aby se vyvolilo dvanácte obětníků a když se to bylo stalo a tito byli složili určenou oběť, řekl rabín u slavném přesvědčení, že v jistotě jest prostředek proti choleře! a to prostředek nepochybný, vynalezený v hluboké hloubi učených kněh, kde srozumitelně těm, jenž tajemství *gamury*, totiž písma svatého vyskoumali, psáno stojí:

„Nalezá se bylina zelená, páchnoucí, se žlutým květem, konce lístkův v trojhran končící, a tato bylina bude pomocí proti morové nemoci.“ — S nevyslovitelnou radostí rozptílilo se židovstvo hledat onu bylinu. Hledali po zahradách, po lukách, po lesích — zapáleně jako nikdy *botanizovali* a v krátkém čase snesli velké množství nejrozmanitějších bylin k rabínovi, aby rozhodnul, která z nich má na sobě známky zákonem vypsané? Nemalá byla to práce všecko přehlídnout; neb bylo tam jetele červeného a bílého ano i žlutého, byl heřmánek i polní i lékařský, byl černobýl a Bůh sám ví co ještě více. Než však vyvoleno počestnou routu — [ruta graveolens], onen starožitný symbol panenství! — Kdo ji poznal, kdo ji našel? Kde? — i okázalo se, že v patriarchální sandecké zemi bohužel! velmi málo nalezalo se routy!! —

Vážné to odkrytí pro všechnu sandeckou krev, jenž skráně panenské routovým zdobí vínkem! Ve zboru protestantském čili raději v zahrádce učitele téhož zboru nalezen byl malý keř, v Hřibové a v Starém Sandecu zas vypěstovala městská děvčata dle starodávného obyčeje*) několik keřů a z dvorův jen stranou mezi Starým a Novým Sandecem jediný dvorek**) jakési Dombrovy, routou páchne! —

Z těchto čtvero místností utrhnoutou routu uznal rabín za bylinu zázračnou, zákonem předepsanou jako prostředek proti morové ráně.

Nalezeno tedy bylinu, ale jak ji utrhnout, aby to bylo dle předpisu? Pomodlili se tedy naši starozákonní vespolek, načež udělil jim rabín tajné ponaučení, že totiž bylinu tuto utrhnouti lze jen v době, když noc ustupuje dnovi, a to u prostřed hlasité modlitby. Nová to nesnáze! Zbor protestantský v Sandecu ohražen jest nepřestupitelnou zdí s jedné a hlubokým Dunajcem s druhé strany.

Bránu král Václav dobře zaopatřiti rozkázal a silný zámek každého večera zamíkal učitel zboru a schovával klíč až do bílého dne. Ostatně byla zahrádka velmi pěkně zřízená, čistě vymetená a cestičky pískem posypané, kde by tedy dovolili židům, aby tam v noci všecko pošliapali a routu trhali? — Radili se tedy židé znova, vyslali posla k učitelovi a poněvadž se jednalo jen o dvě věci: o otevření totiž brány a natrhání routy, brzo se smlouva uzavřela, jenž se, jak se samo sebou rozumí, bez výplaty neobešla.

Druhého dne, ještě asi hodinu před svítáním klepalo železné sta-

*) Tak jako v Čechách, na Moravě a v Slovensku symbolem mladosti, lásky a zachovalé poctivosti panenské jest rozmarín, tak zase lotos polských panen městských jest myrta (myrt) a vesnických děvčat ruta (ruta), na Rusi u černobrvých Rusínek zaujímá první místo květina velebených barvínek (vinca pervinca). Pěstování těchto květin buď v zahrádkách buď v květnicích na oknech náleží k obyčejům starodávným, jež posud obzvláště panny polské věrně zachovávají a málo jest vdávajících se děvic, aby nezdobil jich skráně vínkem z myrty aneb z routy vlastní rukou vypěstované.

**) Dvorkem nazývá se v Polsku a na Rusi každé pořádnější obydlí po městech a vsích — nestojí z předu v ulici, nýbrž v pozadí malého předdvorí.

rožité klepadlo o hrubé šíny, jakými brána do dvoru kostela druhdy sv. Václava*) vedoucí okována byla, a když se brána otevřela, vešlo dvanácte vyvolených chussytův s rabínem, jenž byli zaopatření knihami modlitebními a rozžatou svítilnou, i nedavši se s vrátným do rozmluvy kráčeli přímo do zahrady za svítilnou starého chussyty. Zahrada ta leží na samém břehu Dunajce a zříceniny starých hradb městských odlamující se s břehy do čisté hlubiny, nepřekáží, aniž vyhlídku ruší, když oko s břehu nad Dunajcem v překrásném, pohořím Tater ověnceném okolí pohejřiti chce.

Na tomto tedy břehu, na památných zříceninách hradb městských, o které snad ne jedna lebka tatarská a švedská se byla rozpoltila**), jako druhdy synové Izraelovi na zříceninách Jeruzalemských,

stálo dvanácte chussytův v černém oblečených rouchu před úsvitem, jakoby noční duchové a v hlubokém pohroužení mlčení k východu — k domnívané zaslíbené své zemi hledíce. Sotva však zpozorovali na obzoru nejprvnější úsvitu známky, vznesl rabín hlas žalostivý nařikaje Jehově na neštěstí a velká utrápění vyvoleného národu jeho i upěl o slitování. Potom vyjmul zlatý peníz a druhý větší, též zlatý, s ouškem, jaký obyčejně židovky nosívaly na šiji, a schýliv se nad keřem routovým odříkával modlitbu, na kterou přítomní sborem *umaj!* t. j. amen, staniž se, odpovídali. Prvnějším penízem uřízl lísteček routy a navlekl jej do ouška druhého peníze i podáváje ho jednomu z přítomných chussytův takto řečnil: „Ty Mojše Aronoviči,***) jenž zde představuješ pokolení Judy! vezmi tuto bylinu

*) Tento nyní na modlitebnici protestantskou obrácený chrám jest jeden z nejstarších zbytkův z minulosti Nového Sandecu. Dříve byl kostel ten vlastnictví kněží Františkánův, proto též i ulice ta podnes název Františkánské nosí. Dle pověsti vystavěl tuto svatyni český a polský král Václav na tomtéž místě, kde při jeskyni poustevníka zastavil se obraz „Proměnění Páně“ od sv. Lukáše na desce cypresové malovaný a z Podola do Uher vezený, o čem též svědčí nápis zevně kostela umístěný: „Fundata et erecta est a Serenissimo Venceslao Bohemiarum et Poloniae Rege Anno Dni 1297.“

Václav král český, od nepřiznivých Vladislavovi Lokětkovi Velkopolanů na trůn polský povoláný, po čas několikaletého panování svého (do roku 1305) více budov v krajích polských založil, ano samo město Krakov od polední strany znamenitě rozšířil, založiv městské hradby od kostela sv. Františka až ku zámku a od sv. Ondřeje až ku bráně strádomské (grodské). Kronika Bělského str. 173.

Vysoké věže a hradby zámek krakovský otáčející vystavěl Václav, král český a polský, jenž panoval v Polsce od r. 1300 do r. 1305 (Miechovita p. 197.)

**) Dějepis tohoto města praví, že Tataři v čase druhého nájezdu na zem haličskou (v XIII. století) též i město Sandec napadli, než však statečnou obranou svých obyvatelův a vyzvaných ku pomoci zmužilých Horálův šťastně ochráněno bylo.

Ve vojně švedské (1655 r.) utrpěl Sandec velmi mnoho a pověst praví, že švedský vojn v čase obležení do divčiny ze Sandecu zamilovav se, ji o blízkém útoku uvědomil i tak město zachránil.

***) Po roku 1772 — po rozdělení totiž Polsky — zastaly spříměřené moci židovstvo v polských částích hojně usídlené obchodem se zanášející a — jak to posud jest — hrdé na svůj biblický původ. Cítíce v sobě krev dvanáctero pokolení pohrdali židé obyčejem západu, dle kterého každá rodina zapomenuvší o svých předcích jménem přijatým čili příjmením se psala. Oni zas nepsali se jinak, než jak to posud činí obyvatelé východu, totiž jménem otcovým vedle svého k. př. Abram Levkovič, Mojše Aronovič a t. p. co znamenalo: Abraham syn Levího, Mojžíš syn Aronův. Pokolení mělo se samo sebou rozuměti. Poněvadž však bývalo množství Abramův Levkovičův, množství Moškův Aronovičův a t. p. rozkázaly vlády chtěje je mezi sebou v obec práva rozeznati, aby si přibrali jmen vlastních. Tento rozkaz otevřel obšírné pole bujných synův východu obrazuosti. Podle náklonosti a vědomí svého, co v nich předvládá — přibrali si tedy příjmení od květin, drahých kamení, hvězd, planet, zvířat, při čem však vždy hleděli k tomu, aby byly básnické aneb alespoň měly ně jaký, dle pojmu volitelova pěkný význam. A tak tedy povstaly: Liliové, květinové,

zlatem uříznutou a skrz tento zlatý peníz převlíknutou, a jestli pro pokolení tvé Bůh národ vyvolený trestá, nechť skrze oběť této páchnoucí byliny hněv svůj od nás odvrátí!“ — načež sbor odpověděl: *Umaj!* — Tak učinil dvanáctkrát, řezaje routu zlatem a převlíknuv ji skrz zlaté oušku, odevzdával zástupcům dvanáctero pokolení při opětování té samé modlitby a při zakončení protáhlym *Umaj!* — Posléze modlili se ještě vespolek s obyčejným hlukem a křikem z kněh modlitebních při světle svítilny. Obyvatelé a sousedi zboru vzbuzení ze spánku vycházeli na chodby a schody a hleděli u podivení ano i uleknutí, co se to děje. Dojem, jakého poznali, musel býti zajisté podivný a neobyčejný, tak jak celé tajemné divadlo. Z počátku mysleli, že se vzňal oheň aneb že to nějaké přepadnutí aneb jiné stalo se nestěstí, až teprv po modlitbě poznali, že to jsou židé, jenž obřádek náboženský v noci odbývají. Chusyté vzali routu s největší pobožností, jisti, že cholera přestane.

Ve dne okazovali žádostivým routové lístky v pouzderkách na způsob *amuletů**) uložené a ujistovali pochybující křesťany odvolávajíce se na účinky. Proč rabín takovým tajemným způsobem routu trhal, žádný však nemohl vyjasnit, neb žádný nesměl se o to tázati rabína, kterého ctili jako mudrce hluboké učenosti, slovem jako *kaligrafa!* —

Potřeba však věděti, že člověk učený nazýva se u nich *kenner*, to jest znatel, *grojser kenner* — velký

znatel; nejučenějšího však a nej-moudřejšího zovou *kaligrafem*.

Nevím, zdali se některému z našich kaligrafů čili krásopisců snilo, že slovo to znamená u židů polských štít, *zenit* — téměř moudrosti. Takového mudrce nelze tázati se, nýbrž potřeba slepě ve všecko věřiti; neb kdožby se k. př. tázal Rotšilda: proč má peníze? — proto že je má, proto že jest Rotšildem. Ten zas dobře ví, proto že jest *kaligrafem!* Když kdo neustupně na ně doléhal, odpovídali vyhýbajíce se: proto, že prý to taková jest bylina, proto, že ji potřeba tak trhat — proto že prý to tak od davných dáven bývalo! —

Při tom všem však routa nic nepomáhala, neb hned v krátkce umřel rabínovi syn! Nový nárek, nový v celé obci strach, jenž byl tím větší, když cholera právě mezi dvanáctero vyvolenými chussytami mimo routový zlatem uštknutý lístek jak nejlepším způsobem řádití začala, po několika obětích z rodin jich uchvacujíc. Rabín nesmírně ulekut, žádnému se nesvěřiv chtěl po prostu prásknout do bot. Novina ta proletěla celé město a židé uzamknuvše sklady a krámy hnali za ním a dohonivše přinutili jej k návratu, chtějíce míti v jeho osobě alespoň rukojemství proti úplné záhubě. V krátkce však dosáhla nesnáze jich nejvyšší stupeň, když rabínovi zemřel milený vnuk, ozdoba a nádej celého rodiny a obce. Na znamení všeobecného smutku uzamkali sklady a nekupčili celý den, ano i postili post dobrovolný. K

růžové-pole a oudolí, jitřenky, zlatí-kameni, zlaté- a stříbrné hvězdy, safíry, diamanti, zlatí-mužové, zlatý písek, měsícova-světlá, lvi, jeleni, velbloudi, straky, vlci, ano i kočky, psi a těm podobných více. (Lilienfeld, Blumenfeld, Rosenfeld, Rosenstrahl, Rosenthal, Blumenthal, Morgenstern, Goldstein, Gold- und Silberstern, Mondschein, Hirsch, Elster, Wolf, Katz, Hund etc.)

Zde však podotknouti potřebí, že urputilí Chusyté v obyčejném mezi sebou obcování těchto přibraných názvů nikdy neužívají.

*) Slovo toto zdá se býti původu latinského a znamená něco při sobě noseného a zvláště rozličnými čáry popsaného — přívěsek na krku, v nějž věřili, že má mocnost v sobě, chrániti před nemocí. Prostý lid v Haliči a na Červené Rusi takových pověrcivých přívěsků užívá až podnes, zvláště proti zimnici.

rabínovi chodili jen na účastenství smutku a pokuty, ježto chussyté po smrti příbuzného v tmavém místě obnaženi sedíce skrze pět až do devíti dnů odbývají. U prostřed takového nářku a zmatku radil každý, co mohl a na čas smutku a pokuty rabína převzal na se řízení celé obce jeho bratr, též velmi horlivý starověrec i počal býti nadšeným.

Jednoho dne vpadnuv v podobné nadšení osvědčil: „Těšte se synové Abrahámovi, neb jestli se budete veseliti, to cholera ustane dva téhodne před svátky *Tišry* t. j. před novým rokem. Takové měl jsem ve snu vidění!“ —

To si nedali chussyté dvakráte opětovat i jali se hned rozmyšleti, jakby se měli veseliti. Uradivše se, vybrali dvě chudých novoženců a celá obec vystrojila jim hlučnou veselku. Hudba hučela po židovské ulici lkání nemocných zahlušující a mezi márami skákala mladá i stará svévolnost přestrojená za paní a za dívky vesnické, za Turky, Mouřeniny a co jen kdo mohl vymyslet. Právě téhož dne umřel též náhle na cholera měšťanosta, úředník to pokojný a pravý, kterého židé neměli rádi, proto že jim nenadřžoval, aniž lze bylo s ním, jak to oni říkají, — „*interes zrobit*.“ Když zvon smrt jeho vyzváněly, tu teprv chussyté opravdivé oddali se veselosti, že nemilá jim oběť padla a kdo viděl tehdy bláznivé počínání

židovstva a plesy maškar — rozumí se, že ne příliš vkusných — mohl si představití Paříž a podobnou dobu ve „*Věčném Židu*“ od Sue-ho vypsanou.

Zároveň s parnem srpnovým cholera pomalu přestala.

Podobně jako v Sandeci sbírána routa ve výše poznamenaných místech a za příkladem židův Sandeckých též v Dukli a v Strážově — všude však bez vyžádaného prospěchu. V Strážově vyřkl rabín, když již cholera ustávala: „Do budoucí středy! kdo umře, to umřel! a ve středu žena porodí syna a cholera přestane; kdo tedy přežije, bude žít!“ — A tak se též i stalo a žádný z chussytův nepochybuje o zázračné moci obou rabínův, a bratr sandeckého má co děkovati trefné radě a proroctví, že neobyčejného požívá vyznamenání.

Vše toto — opětuji — dělo se 1855 roku v měsíci srpnu. Lidé, co byli při tom účastni, žijí ještě, jako též i druzí, co se na to dívali.

A podobnými ze života polských židův výstupy, jenž nám vyobrazují jich zvyky a obyčeje, a zvláště stav duševního jich vzdělání odhalují, dala by se mnohá vyplnit kniha — a kdo ví, zdalibý to k něčemu dobrému neprospělo?

Zpráva o jednání sněmu Moravského v posledním zasedání

se stanoviska naší strany národní podaná.

Když po tuhém odporu se strany většiny národův říše Rakouské konečně se změnil směr a způsob vlády ministrem Schmerlingem a jeho soudruhy naznačený, když zásady v patentech únorových vy-

slovené nejvyšším patentem ze dne 20. září 1865 z částky platnosti své pozbyly: těšili se z toho národové rakouští, těšil se i národ náš a domnívali se zástupci jeho, že na sněmu zemském snadnějšího postavení na-

budou, nežli po všechna dřívější leta nového života ústavního.

Domnívali se sice mnozí přátelé nového směru vládního, že po zastavení činnosti říšské rady ve Vídni a takto částečného působení patentů únorových i *sněmové zemští*, na základě řečených patentů doposud svolávaní, *jiného dosáhnou základu*, a když se toto nestalo, že vláda *alespoň dosavadní zastupitelstva zemská obnoviti dá* novými volbami, třebaš na základě volebních řádů patentův únorových, poněvadž ony, před čtyřmi lety za ministra Schmerlinga a částečným vlivem jeho systému konané, sotva poskytnouti mohou pravý obraz vůle národův, který uhlídati nemohlo býti lhostejno státníkům nastouplého k vládě ministerstva.

Že by volbami novými náš sněm byl dosáhl zcela jiného sestavení a jiné tvárnosti, nežli jakou doposud měl a která byla rozhodující dříve, jakož i v právě uplynulém zasedání toho důkazem byly *volby doplňovací* v Novém Městě, Třebíči, Místku, Prostějově, Uh. Brodě pro stranu národní a vládní na sněmu s dobrým výsledkem odbyvané a jí posilu poskytnuvší. Možná ovšem si mysleti i na tu příčinu ponechání sněmů vyvolených v okolnostech chvála Bohu nyní již přemožených, že vláda nová očekávala *jistý obrat* smýšlení politického v kruzích zástupcův národů podle smýšlení národů samých, v poslední době tak jasně na jevo vystoupivšího, které očekávání vlády se v některých a to ovšem nejhlavnějších sněmích v Čechách a v Haliči úplně, u nás však jen částečně vyplnilo.

U nás na Moravě byl obrat ve většině sněmovníků jen částečný a obyvatelstvo by bylo zajisté jiné zástupce do sněmu poslalo, než r. 1861.

Naděje však tyto na obnovení sněmu novými volbami ještě před uplynutím šestileté sněmovní peri-

ody se nevyplnily a strana naše musela opět jako dříve podstoupati boj nestejný u všech záležitostech, které ku vyřízení přijíti měly, se stranou protivnou, nejvíce ze zastupitelův měst a obchodních komor složenou.

Tak nastalo *kolísání většiny hlasů* dle toho, jak několik nerozhodnutých velkostatkářův v pravo neb v levo se naklonilo. Následky takového kolísání ukázaly se hned při volbě do komisi sněmovní, která první a nejbiavnější vládní předlohu, *okresní obce a nové politické rozdělení Moravy* proskoumati a sněmu své návrhy ve věci této tak toužebně ze všech stran očekávané, činiti měla. Volení však byli do komise této z většiny nepřátelé obcí okresních, kteří tu roztodivnými svými návrhy jen marně práci komise zdržovali a konečně vyřízení její před sněmem nemožné učinili. Co největší podporou samosprávy obcí místních, nejvíce menších a záštitou svobody jejich býti mělo, pochováno na neurčitý čas.

Druhá neméně již po tolika let vyřízení svého čekající záležitost jest *zákon o rovnoprávnosti jazykové* ve školách, úřadech a v církvi. Obširná předloha tato vypracovaná a sněmu předložená s nešťastným potkala se osudem, nemohouc nijak dostati se na denní pořádek, ačkoliv p. zemský hётman několikráte prázdniny sněmovní ustanoviti musel, prý pro nedostatek předmětů na denní pořádek. Teprv když již konec zasedání letošního znám byl, odevzdána byla řečená předloha volenému ze sněmu odboru, který však již v druhé své schůzce v úterek masopustní uznati musel, že každé radění se o věci této by bylo marné, jelikož se vědělo, že již za dva dni sněm konec svůj míti bude.

Pro náhlé uzavření letošního zasedání podobný osud zastihl mnohé jiné předlohy, které, ač již vypracovány, přece na denní pořádek

přijíti nemohly. Mezi těmito jsou hlavní: otázka propinační, statuty všeobecné nemocnice a porodnice, zákon o užívání vod, a j. v.

Zákon o scelování a dělení pozemků byl vyřízen v ten smysl, že se vyzvala vláda k předložení a udání potřebných dat statistických.

Ač perioda sněmovní tentokrát trvala od 22. listopadu r. m. až do 15. února r. t., přece bylo sezení veřejných v celku jen 33, poněvadž v tom čase mimo jiné menší byly veliké prázdniny vánoční, téměř 3 neděle trvající.

Ačkoli podle toho všeho se upříti nedá, že letošní sněmování nebylo tak plodné na rozličné zákony, jako k. p. ono, ve kterém se zákony obecní a konkurenční vyřídily, nebylo ono přece snad bez důležitých výsledků. Tyto se nám zdají býti jen proto skrovné, poněvadž naděje naše na rozšíření samosprávy zemské v nastalé nové době se byly zvýšily a za rozličnými příčinami ještě vyplněny býti nemohly.

Záležitosti, jež vyřízení svého v letoším zasedání sněmu došly, jsou následující:

1. *Zákon finanční, t. j. rozpočet na r. 1866*, který ve všech svých odvětvích náležitě proskoumán byv, ten potěšitelný výsledek pro všechny kontribuenty má, že přírážka pro potřeby zemské letos opět o 1 krejcar umenšena býti mohla. Kdežto všechny ostatní téměř země ve svých přírážkách vystupují a o mnohem větší daně zemské nežli my na Moravě platí, jest to zásluha našeho sněmu, že šetrným hospodařením a obězřetným vynaložením s peněžitými prostředky země, břemeno daňkové obyvatelům moravským uleviti a přírážku někdejší 18 krejcarů na 13 kr. snížití mohl.

Vedla při takovém snížení zemské přírážky většinu sněmovní hlavně ta myšlenka, že jen pro neodbytné potřeby do kapes kontribuentů se sáhnouti má a že žádných

kasovních přebytků, třebas i úroky nesoucích, až do jisté ovšem míry býti nesmí. Podle zásady této, že každý krejcar v rukou kontribuentův ponechaný většího užitku nese, nežli v kasách zemských nashromáždovaný, státi se to ovšem může a při rostoucích potřebách zemských se to i stane, že v následujících letech přírážka zemská se zvýší a opět sníží, což žádného překvapiti nemůže, kdo hospodářství takové, jako jest zemské s rozličnými jeho potřebami, ob rok se měnícími, náležitě uváží.

Rokování o rozpočtu zemském bylo celkem vážné a mírné, jen při veřejných sádech „Lužánky a Františkov“ stalo se poněkud bouřlivější ze strany zástupců našich obcí venkovských, kteří jen s nevolí vidí peníze zemské vydávati na okrasy a pohodlí města Brna, ne vždy a ve všem k venkovu příliš šetrného.

2. Mnoho drahého času vzalo sněmu *dvoji skoumání volby poslance pro město Prostějov*, při čemž mnohému, a to hlavně pánům z levice sněmovní, nejasná otázka o voličském právu ženských do sněmu od naší strany, konečně i vládním zastupitelem vyjasněna býti musela, avšak teprv po dlouhých a bouřlivých debatách se rozhřešila tím, že *ženské nemají právo do sněmu ani osobně ani plnomocníky voliti*.

3. Neméně bouřlivý a vášnivý boj se strhl při příležitosti rokování o *nějakých úlevách na kolkách a poplatkách* založen kontribučenských, které hned od prvo počátku trnem v očích byly levici. Většina sněmu po tuhém boji se strany naší rozhodla ve prospěch řečených fondů a doufáme, že i vláda se přidá k náhledům jejím. Někteří němečtí zástupci obcí venkovských, ač se tu jednalo i o fondy jejich, hlasovali přece se stranou protivnou proti úlevám z naší strany navrhnutým a dokázali tím, jakož i při jiných příležitostech, že zášť

národní i prospěch vlastní zapomenouti s to jest.

4. Jeden z nejvýdatnějších prostředkův, povznéstí stav rolnický k většímu blahu nejen tělesnému, nýbrž i duševnímu, oč pečovati jest zástupcům jeho, jsou *školy* vůbec a *školy rolnické* zvláště. Vlast naše Morava, ačkoliv dle převládající většiny obyvatelstva jest země orbu pěstující, ačkoliv z tohoto pramene od velkých i malých hospodářů přes 80% daněk do veřejných pokladnic teče, velmi málo doposud obdařena byla takovými školami, které by si tuto stránku národního hospodářství pěstovati za hlavní a jediný cíl svého působení byly vytknuly. Pročež zasluhuje počínání si sněmu našeho všeho uznání, že on již roku minulého a tak též i letošního vykázal značných podpor peněžitých pro školy rolnické nižší, které zaříditi chtějí filialky hospodářské na rozličných místech Moravy. Na těchto a na zastupitelích jejich to záležeti bude, aby vykázané podpory k řečeným účelům co nejspíše blahonosnými se staly. Pro zařazení nějakého vyššího učiliště rolnického u nás ději se přípravy a vyjednávání, nemohly však ještě býti ukončeny a sněmu ku konečnému rozhodnutí předloženy.

5. *Stavba kasáren* pro řádnou posádku jízdeckta na Moravě jest již po několika let předmet jednání a porad sněmovních a *došel* konečně letos ve své zásadě *žádoucího vyřízení*. Ubytování jízdeckta bylo a jest pro ty krajiny, které je posud poskytovat musely, břemenem nadobytčejným, které se s ostatními břemeny peněžitými jiných občanů v zemi porovnatí a žádnou sebe skvělejší náhradou peněžitou uleviti nedá. Na odstranění jeho pomýšlelo se již dávno od dřívějších stavů moravských a zakládaly se při některých příležitostech fondy pro ubytování vojska vůbec a jízdeckta zvláště ode všech daně platících občanů naší vlasti. Letos konečně, a to po několikadenním vel-

mi prudkém rokování uzavřeno jest při velikém se spouzení zastupitelův na levici, městských i venkovských, že stavba kasáren jízdeckých se považuje za *záležitost zemskou*, že totiž země stavby tyto sama říditi a vésti bude s *fondů zemských*, k tomu účelu již *nashromážděných*, a z *příspěvků těch obcí a jednotlivcův*, jichž se to týče a kterým veliké břemeno toto odpadnouti má. Zemský výbor má povinnost, náležité plány a rozpočty dotýčných staveb, jakož i výsledky vyjednávání s obcemi a jednotlivými ubytovateli k budoucímu zasedání sněmu připravití a ku konečnému schválení předložiti. Usnešení tato zakládají se na spravedlnosti a slušnosti a nemůže si žádný na ně stěžovati, žeby některé třídy obyvatelstva nějakou krivdu neb nátisk činily a jediný prospěch dosavadních ubytovatelův jízdecktva na zřetelu neměly. Tito však uznávše dobrodíní usnešení tohoto, svou ochotností při poskytování příspěvků dobrovolných ku stavbě možným bohdá učiní rychlé provedení záměru sněmovního.

6. Dva předměty podobného druhu přivedly protivné strany na sněmě ku příkrému sražení jedné s druhou, levice sněmovní, obchodních komor a zástupců měst s pravici z našich zástupcův a dílem z velkostatkářův sestávající. Byly předměty tyto: *starý zemský dům a příkoupení* některých pozemků a budov za ním ležících, zdejší obci církevní evangelické co majetek patřících, pro úpravu domu tohoto a zřízení jeho co důstojné sněmovny zemské nevyhnutelně potřebných, a druhý: *stavba všeobecné nemocnice zemské* na místě starého domu u Sv. Anny, v němž někdy nemocnice, blázinec a porodnice od sl. p. císaře Josefa II. umístěny byly.

U domu zemského, jehož upravení se rok od roku stává nutnějším, bylo naší straně ochrániti památku starou historickou z té doby, kde předkové naši statečně hájili práva

zemská proti návalu cizoty, víc a více do země se deroucí, když ctěný a vážený ještě zazníval jazyk náš ve sněmovně zemské, v paláci prvního bobatýra rovně jako v chýži posledního žebráka. Duch slavných jejich předků ovládal i většinou naši šlechtu, když ona na vzdor útokům všecko historické a nám svaté pláštěm moderní liberalnosti zakrývající strany, přece pro návrh se pozdvihla, který zachování řečené památky umožňuje, a osud jeho takto rozhodla.

V rokování o stavbě zemské nemocnice, která již roku předešlého povolena byla dílem z prostředků fondu nemocnice samé, dílem z fondu zemského a která již započata a z většího dílu provedena jest, jednalo se o schválení překročeného rozpočtu, který se stal za příčinou nemožnosti, ponechat některé zdi a základy starého domu, pak o povolení nových prostředků pro dokončení stavby započaté. V rokování tomto *tři dlouhé dni* trvajícím, vynaložila levice sněmovní všechny své síly a prostředky, užívajíc veškerých zdánlivých a dílem i nepravdivých důvodů, k tomu cíli, aby sněmovna vyřkla nespokojenost svou s většinou zemského výboru, kárajíc takto jednání její v záležitosti této. Jednání celé bylo se strany levice tak vášnivé, ba i meze slušnosti parlamentární překročující, že nevolky i řečníci naší strany někdy museli užití zbraně hrubší. Dokázala se však při příležitosti této co nejskvěleji opět ta pravda, že mnohým pánům pranic nezáleží na skutečných událostech aktami stvrzených, ani na zřetelně mluvících cifrách a nepopíratelných poměrech, když se jedná o to, aby naši stranu neb některého úda jejího u veřejném mínění snížili a smělým pohaněním přece nějak, alespoň uměně soudného obecnstva, na něm nějakou skvrnu způsobili. Jak nedůsledné jejich jednání bylo, ukázal náhodou jeden a tentýž zpra-

vodaj pro stavbu řečenou všeobecné nemocnice a pro onu již dokončenou mor. blázince. Ačkoliv při poslední překročení rozpočtu nebylo menší, ačkoliv se bývalá většina výboru zemského nikterak v běhu a pokračování stavby sněmu netázala, smí-li přes povolenou sumu vydání činiti, ačkoliv stavba blázince o mnoho dražší byla, než ona nemocnice, ačkoliv se všelicos tu přihodilo, snad pokárání zasluhující: přece mlčeli ti sami páni, kteří den před tím slov dosti ostrých nalézti nemohli pro činnost výboru zemského při všeobecné nemocnici, a to všecko proto, že osoba pána referenta i většina ve výboru řečeném byla jiná, když se blázinec stavěl a jiná, když se všeobecná nemocnice staví. Navzdor však tomu hejnu rozličných návrhů levice, pokárání většiny výboru zemského a takto veřejné pokoření naší strany za účel hlavní majících, přidala se většina sněmu téměř šmahem k návrhům odboru pro ústavy dobročinné, který k tomu směřoval, aby se úplně schválilo, co zemský výbor v této záležitosti zařídil, a aby on stavbu započatou ku konci dovedl.

Proti všeobecné nemocnici zemské mezi jinými námitkami i ta se činila, o které se zde zmíniti jest zapotřebí, že jen město Brno samo z takové koristi a že by ji samo zaplatiti mělo. Avšak za první: není tomu tak, že jen Brněnští nemocní ve všeob. nemocnici útočiště hledají, naopak jest dokázáno, že asi pátý díl nemocných jest příslušníků Brněnských, ostatní ale jsou z malé částky sem do Brna za rozličnými příčinami, nejvíce práci hledající, příšlých a pak dle veliké většiny z venku přivezených nemocných; za druhé: byt by i město Brno takovou nemocnici samo zřídilo, předepsalo by pak pro přijetí nemocného do svého ústavu takové výminky, které by velkému počtu venkovského lidu v Brně a venku one-

mocnivšího bránu nemocnice zavřely, čemuž předejiti a úlevu na útraty zemské všem chorým poskytnouti sněm náš za svatou svou povinnost měl; *za třetí*: nedá se to již jednou změnití a leží to ve věci samé, že se nestaví nemocnice někde o samotě a k nim teprv lidnatá města, nýbrž naopak že se stavívají v místech takových, v kterých se množství lidu nalezá a kde se jich nejčastěji potřebuje, tedy v městech hlavních, které ostatně zaopatření svých chudých nemocných tak dobře, jak všecky jiné obce zaplatiti a svými většími daněmi více do pokladnice zemské přispěti musí.

7. Vážná pro *veliký počet obcí* venkovských záležitost bylo *oddělení jejích od jiných*, s kterými od r. 1849, na mnoze proti své vůli, spojeny byvše, nyní po samostatnosti vřelé přání v přechetných zadáních k sněmu vyslovily. K tomuto odůvodněnému přání sklonil se náš sněm, čímž by se po potvrzení usnešení sněmovního se strany císaře pána stalo z 147 obcí nyní spojených 371 rozvedených. Vyřízení podobného čeká ještě pro nedokončené vyjednávání s úřady politickými asi 50 obcí, kterým se taktéž po vůli stane, když výminky samostatnosti budou moci vyplniti.

8. Závěrek sněmování letošního učinil, mimo jiné nepátrné věci, návrh naší strany (Dr. Pražáka), aby se *volební řád* jednoduchou většinou hlasů změnití mohl ještě v *následujících 6 letech*, jak se to ustanovuje v prvních 6 letech, kdežto pak ještě ku každé změně potřebí 50 hlasů a 75 přítomných sněmovníků. Tento návrh, který mnohé nedostatky volebního řádu, jak nám ho patenty únorové přinesly, odstraniti za účel měl, nenalezl náležitého uznání u jistých pánů ze středu sněmu, o kterých již nahoře byla řeč, čímž se stalo, že padl — ovšem jen většinou *tří hlasů*. Žet levice proti němu zuřila, žeť ona každou, i tu nejmenší změnu volebního řádu i bu-

doucňě zavrhně, řádu, který jí nepřirozené množství zástupců na našem sněmu pojišťuje, žeť se obzvlášť bojí o své hlasy obchodních komor a jiné výhody, tomu všemu se nedivíme; ale že se ve středu sněmu našeho mezi zástupci velkého statku, kteří přece nemají příčiny volební řád dosavadní za nedotknutelné arcidílo považovati, nalezli muži, kteří hlasováním svým téměř nemožným činí každý pokrok a vyvin života ústavního, tomu jsme vyrozuměti a příčiny pro jednání takové nikterak uhlídati nemohli.

Žet výsledek takový hlasování o řečeném návrhu nevázanou radostí naplnil pány zastupitele měst a obchodních komor, snadno se dá vysvětliti: avšak *naše právo a každé právo* politické nespočívá konečně v nějakém umělém ustrojení volebního řádu, nýbrž spočívá ono ve skutečných poměrech a potřebách národa samého, jimž uniknouti nelze: *my tedy*, jakž dobře povědino bylo se strany naší, při této příležitosti *spoléháme se na spravedlnost naší věci a na moudrost a věhlas našeho nejmilostivějšího monáre*.

My a náš národ tu jsme, nikam se zašantročit nedáme, my nese-me všechna břemena občanská na nás uložená, platíme daně ze svých peněz a ze svých synů jako jiní, máme následkem toho své zájmy a svá práva, která žádati a ku kterým všemi prostředky pravdy a zákona se hlásiti nepřestaneme.

Z krátké zprávy, všem krajanům našim tuto podané, každý nepředpojatý ať rozhodne, byloli letoší sněmování tak jalové, jak nepřátelé sněmů zemských vůbec hlásati a úsudek nezkušených pomásti se vynasnažují, v čem záleží hlavní jeho výsledek a užitek, a proč některé věci se nevyřídily, po nichž veliká část našich spoluobčanů již po dráhná léta toužila a touží.

Podrobného vyličení celého sněmování naléztí může, komu o to běží, jen ze zpráv a zápisků stenografických, které bohužel příliš

zdlouhavě se předkládají a o kterých se budoucně nadějeme, že co nejdříve do rukou obecnosti se dostanou.

Budoucnost menšího řemeslnictva.

Jedna z nejdůležitějších otázek životních, která čím dál tím větší pozornost na sebe obrací, je budoucí postavení našich řemeslníků. Na rozluštění této snad pro staletí rozhodující otázky bude záviset blahobyť hmotný a potažmo i duševní větší části obyvatelstva městysů a měst, jehož větší díl výhradně to neb ono řemeslo provozuje a jen ruční prací existenci svou si dobývá. Neb ač značná část národa našeho skládá své naděje na výtěžku polního hospodářství; přede značná část své řemeslo ve spojení s pobočným hospodářstvím provozuje a tak o toto se opírá; největší má ale svůj kapitál v síle tělesní. Jakmile řemeslníkovi i tato vázána bude, hrozí záhuba jádru našeho lidu. Kdo nám z ní pomůže? Tato povážlivá otázka by měla už jedenkrát mraky starověrečných předsudků našich řemeslníků zapudit a je konečně k rozhodnému jednání přivést. Chci tedy poznovu přetřásat tak důležitou otázku, aby lid náš věděl, jakých se chopit prostředků v této věci a na čem budoucnost jeho spočívá.

Soudnému oku pozorovatele nynějšího stavu řemeslnictva neujde, že jen dvě cesty k rozluštění této nad míru důležité otázky mohou vést. A ty jsou: buď pojití v rukou velkých fabrikantů, aneb cesta dobrovolného spolčování. Oboje chci odůvodnit.

Zvláštní ráz našich řemeslníků a menších průmyslníků je, že držíce se starých zděděných zásad, které se již přežily, nechtějí nastoupit cestu novoty, buď že nynější potřeby času nepochopují, buď že jsou toho

mínění, že jich starým právům ještě nyní každý ustoupiti musí. Avšak mylný, ba škodlivý jest tento náhled a ta slepá, tvrdošíjná neustupnost. Či myslí až posud řemeslník, že vždy musejí trvat ony časy, kde drahé náklady několik měsíců museli být veženy na místo určené, kde známost jeho se jen na blízké okolí obmezovala, kde jistou práci a výrobek svůj na jisté místo za samovolnou cenu ukládal, aniž by ho kdo předešel — zkrátka, když lidé konkurenci neznali? Ano, i ty dobré časy zapomněl náš řemeslník použít, byv jen pamětliv existenci svojí taksi jaksi pojistit — budoucnost však nosil v rukou. Jen několik vyvolených, kteří nepatrným penízem začali, porozumělo času; slynou ještě dnes bohatstvím, čehož příklady jsou nám velmi vážené firmy mnohých našich měst jako Brna, Olomouce, Hranic, Příbora atd. Největší však díl hleděl se prott všemu škodlivému vlivu zatarasi, cechařstvím, a na tom ustával. Ty časy však jsou ty tam, aniž by se více navrátily, leda by kleslo člověčenstvo nazpět do starých věků nevědomosti, což však jest již nemožným.

Řemeslník naší doby jen částečně pochopil nastávajícímu obratu, vida, jak zdroje dřívějšího blahobytu zasychají — a ulevil svému bolu slovy: „Dokud nebylo těch železnic, bylo na světě dobře.“ Avšak spal otevřenýma očima, čekaje na návrat starých časů, jak jeden německý král na druhé panování. Řemeslník, jak vidíme, nepochopil běhu času zakládajícímu se na šťastných výsledcích skoumání a pátrání probu-

zeného ducha; on neseznal, jak daleko sáhá moc páry a obmezoval ji pouze na železnice, netuše, že i jeho bidélko aneb pilečku tato síla požene; on dále neuvažoval důležitost telegrafu, který za několik sekund výměnu mínění a srozumění usnadňuje a tak velkoobchodníky ve stálém spojení udržuje; on se neseznámil s nátlakem cizozemců, kteří nás předčili vynálezy a ze slepoty naší hojně těžili. Výsledek toho byl, že stav jeho co rok se stal těsnějším a že zanedbal se tomu mocnému proudu opřítí, až konečně přiblížil se okamžik, kde mu bylo mezi životem a smrtí volit. Ovšem že k tomuto trapnému stavu přispěl značně nedostatek řemeslnických a průmyslových škol, jichžto zvláště Němci v říši měli a mají valně.

Že tento okamžik byl od mnohých pojat, dokazuje všeobecný nářek a nesmírná tísnost menšího řemeslníka, která mu takřka každý volný pohyb zabraňuje. Pokusy, avšak jen zřídka, se dějou posledního času soustředováním kapitálu, avšak smýšlení, směr a taktika posud podstatně se nezměnily. Nebude-li tedy naším řemeslnictvem běhu času a jeho požadavkům moudrým obratem vyhověno, musí toto ztratit svou samostatnost — na vždy. Neb hlad a nutnost poženou houfy těch zaslepených do smrdutých prostor továren, život tisíců bude spočívat v ruce jednoho hltavce, často bezcitelného, a vyzáblé tváře klientů němou úctu mu budou vzdávat. Anglicko, jehož vzduch jest přetěžkán kouřem továren, má bohaté velkoobchodníky a statek nesmírný; avšak jen v domech četných fabrikantů; lid je ale v celku velmi chudý a žije větší díl takřka milostí svých držitelů. Také zůstane nehybnoucí pravdou, že poklesek a zániknutí menšího řemeslnictva samostatného je nezměnitelným; neb nedostatek hmotných prostředků a nemožnost zápasu či konkurence s

velkými obchodníky, kteří za několik krejcarů síly svých moderních otroků vyčerpávají, činí mu znovuzrození na prasto nemožným. Avšak tento neblahý stav zkázonosně účinkuje i na rozvoj duševních vloh a politického postavení. Nebudete snad po mně žádat, bych pravdu toho dokázal, rozum sám to uznat musí a z druhé strany časopisy veřejně tuto pravdu hlásají. Tlupy nespokojených Pařížských řemeslníků, celé osady anglických moderních fabrických kolonistů, zvětšení platu zastavením práce vynucujících, poslední výstupy v Čechách a ve Vídni nejsou znamením blahobytu velké části dělníků.

Chce-li menší řemeslnictvo opravdově na svých nohou státí, zbývá mu jen jediná cesta, a ta jest: dobrovolné spolčování. Jestli prastarou zkušeností lidskou stvrzená zásada, že co jeden nezmůže, zmůže více osob spojených k tomutéž účelu. Proč máme tedy zkušenosti odporovat a své chatrné síly špekulantovi svěřit, proč se máme obmezovat jen na místa známá, na jistého kupce, který buď dnes neb zítra obchod zastaví, aneb dodavatele změní? Na ten způsob musí obchod malý hybnout a nabývat smutné zkušenosti, avšak jen ku své velké škodě.

Nutný následek toho výjevu jest bojácnost malých řemeslníků, nesmělost a nezručnost ve vyhledávání dobrého odbytu svého tovaru. Pravda jest, že on sám o sobě nemůže svůj kapital světu svěřit, avšak může spolčením se pojistit. Nemíním zde staré copařské cechovství zavádět, které volnost řemesla udušovalo a tak výsadním se stalo, nýbrž navrhuji spolek moudrými zásadami řízený, jenž by se tlaku na menší řemeslnictvo činěnému dostatečně opřít mohl. Ze takový spolek, jenž má jen blaho a průmysl velké části obyvatelstva účelem, by na vyšším místě svého potvrzení dosáhnul, vysvítá z toho, že spolčování stalo se volným. Tím spůso-

bem stane se ta jistá společnost moderní korporací (cechem) dobře zřízenou, požívající úplného práva kontrakty uzavírat, o erární práce žádat, své interese čili zájmy společně hájit. Že by práce na ten způsob obdržené dle velikosti vkladu jednotlivých členů i s užitekem rozděleny byly, rozumí se samo sebou. Pode jménem korporace tedy by mohly zvláštní výhody spolku vykvetat, čemu podezřelý titul cechů zbraňuje.

Musím zde také upozornit malého řemeslníka na záložny, které mu možným činí za nízké úroky značnou sumu dvakrát do roku téměř upotřebit, a tak pomalu se sesilovati. Připočítáme-li k tomu, že by ty nejhlavnější korporace na Moravě ve společných záležitostech,

jakými jsou erární, se shodly, musí být na ten způsob velký díl našeho obyvatelstva zachráněn a pojištěn před jistou záhubou a jen na tom základě může stát jistě garancie pro dodávání potřeb vojenských. Velká újma by se naší zemi a celé vlasti činila, kdyby tento zdroj aspoň jisté práce, kterou každý náš řemeslník dokáže, se v pravomocnost a výsadnost několika fabrikantů do, stal; nebo většina občanů, která krví i statkem blaho státu udržeti se snaží, má i nejpřednější právo na jeho zásobování. Spravedlivým zájmům spolčeného řemeslnictva však zajisté budou hledět vyhověti. Doufám, že tato důležitá životní otázka od našeho řemeslnictva náležitě bude uvážena. Na zdar!

Jak to s našimi školami?

I.

Nejdůležitější váhu ve společnosti lidské klademe na výchování mládeže a to vším právem; neb jen na něm závisí blahobyt nejen obce, ale i národu, ba celé země. A oč bychom se měli také víc starat, než právě o tento největší dar společnosti lidské: o vzdělání duševní; neb ono jest podmínkou všech cností, veškeré blaženosti, ono účinkuje na mravy a provívá všechen život domácí a veřejný. Musí nám tedy na výchování mládeže co naděje budoucnosti mnoho, ba vše záležet.

Toto výchování však se děje ve škole. Na školy tedy své domácí obzvláštní zřetel míti musíme; tam se klade zárodek buď duševní zakrtnutosti aneb utěšeného vývinu ducha. Školu má tedy považovat každý moudrý občan za doplněk výchování svých milých dětí, za — klenot obce.

Kdo jinak smýšlí, vraždí ducha dětí svých, odjímaje jim nejhlav-

nější podmínku blaženosti a to v dvojím ohledu. Za první nachází vycvičený mladík ve vědě útěchu; neb jsou mu tu poklady všech velkoduchů otevřeny, a z té strany jmenujeme vším právem umění „zdrojem všech radostí.“ Za druhé jest každému mladíkovi věda jediným prostředkem vezdejšího blaha, občanské moudrosti a zručnosti.

Ptám-li se však, na čem zdar a vznik našich škol záleží, a jak musejí uspořádány býti, by tak vznešenému cílu mohly vyhověti, zní odpověď víc než přirozeně; neb se zakládá na přirozeném jednání s mládeží. Toto však nezakládá se v tom, když děti ryze slovanských rodičů v cizé, nepřirozené řeči základům vědy se vyučují. Němec cvičí své děti ve škole německy, Francouz francouzsky, Angličan anglicky a Slovan — německy. Strašná to důslednost, která neblahé své ovoce nesla a ještě dilem nese; neb kdo jazyk svůj za neschopný k vyučování považuje, ten staví na písku

svou vzdělanost, zhanobuje svůj původ, zrazuje předky své a zlořečí památce svých otců! Není tedy horšího bludu toho, neb on vyvrací základ vši společnosti lidské a ničí její blahobyť. Avšak ohlednem-li se po naší milé vlasti, jak mnoho obcí vidíme, any vraždí ducha svých dítek a jsouce k tomu tak slepými, že se na původ panující zkaženosti a kleslosti s udivením tážou! Obzvláště naše města a městečka jsou rejdištěm a ohništěm oné neblahé duševní rozladěnosti. A jak to může jinak být? Vždyť se dají dvěma neb třema křiklounami, tak zvanými intelligentními kulturníky svést, kteří nic víc nezamýšlejí než národ náš zahubit, počínajíce dílo toto u útle mládeže ve školách, by tím jistěji se zdařilo. Mnozí zase se nechají zastrašit od svého dobrého práva brozbou té neb oné důležité osobnosti, dávajíce se svést k náhledu, že s tou češtinou neprijde ani za dědinu a věří tomu víc než evangeliu. —

Některá města jsou však tak nešťastna, že zastupitelstvo není ohlasem přání a vůle občanstva, majíc se za oprávněno, většině na vzdor lebky českých dítek dle svých náhledů a dle frankfurtské mody přistříhovat — vždyť je to intelligence, třeba jen papouškuje: „der Schulzimmer ist geräumig; das Thurm atd.“ Kéž by přišel náš lid už jedenkrát k rozumu, a pochopil sám sebe!

Rozvažme si, co může zdarného vykvést z chlapečka pětiletého, když zvuky cizé řeči žvýkat musí bez porozumění. Přijdeli dál, vždy se mu víc ujímá materštiny, základní vědy učí se v nesrozumitelné řeči, maří tím čas na lavicích školních bez užitku, bez duševní činnosti. Nedivme se potom, že pravdy sv. náboženství jen v pamět se vnucovaly, aniž by srdce o tom zvědělo, nedivme se — mravnímu poklesku. A tak to jest i s ostatními vědami. Neb jen s největší těžkostí

se naučil pacholík němčinu lámat a s tím je příprava pro gymnasia a realky ukončena — vždyť je věda ryze německá! Na to však se zapomíná, že největší díl žáctva výše postupovat nemůže, že tedy vším právem činí nároky, by nějaký vědecký a rozumný celek pro svůj život si osvojilo neb více nelze se mu přiučiti. Ó, jak tu bývají mnozí o své blaho připraveni, jsouce bez zdravého úsudku, bez jasného rozhledu v té nejpotřebnější vědě! K tomu musíme si povšimnouti, že naše doba jest praktická, požadující velkou zručnost — kde si ji mají domácí žáci osvojit? v cizině? nať máme tedy vlastních škol? proč je dle potřeby neopravujeme? Myslím, že v této věci už dávno to staré copárství mělo vzít za své. Bohužel však se chystají některá místa úsilovně žádat o zavedení škol, kterých je nad potřebu, jako gymnasia a to často bez prostředků, ba bez schopnosti, by malé své dítky náležitě vycvičila. Ovšem se to učení spoluobčanům lahodné na oko a pod zástěrou podporování obecního blahobytu — a to jest ta strana, které se často odpůrcové naší schudobné národnosti dotýkají, když nás chtějí za nos vodit, a my jim věříme! Tím způsobem nevíte, drazí krajané, čehož je vám zapotřebí. Vy zapomináte, že jste obzvláště poukázáni na průmysl, řemeslo, půdu a zem, že tam vám jen kvete naděje, když se v oněch odvětvích náležitě vycvičíte.

K tomu však není velkého nákladu zapotřebí a jest to prostředek velmi snadný a vděčný. Jsou to *řemeslnické a vůbec průmyslové školy*, které se mohou spojit co dovršek s našimi hlavními školami. Že taková škola ze dvou ročníků se skládající jen s praktickými vědami, jako je dějepis, počtářství, přírodověda a jiné životní vědy, obíratí se musí a to v *materšské řeči*, jest zcela pochopitelné a nutné, a to tím více, an nám nynější stav škol toho mož-

nost neposkytuje, neb ony se až posavad zdály jen za účel mít přinaučení se němčině. Avšak, co jest tím docíleno? Odpusťte, bych zde výroku „Obecných listů“ (r. I. z 1861) užil. Tam stojí výslovně, že děti po vystoupení z domácích škol (městských) tak daleko to ve vědě dovedly, že umějí německy žebat; tedy náš vychovanec a žebrák z Němec jsou sobě rovni, jen s tím rozdílem, že Němec tomu od kolébky se naučil, a Slovan že na ten kumšt 6 let přípravy potřeboval. To jest tedy účel školního vychování? Jistě by se před tou myšlénkou každý nepředpojatý otec zbrozil — a přece mnozí toho nahlédnout nechtějí.

Mají-li však školy naše blahodárně působit, musejí cvičit věci a ne řeči, brousit rozum a nemást pamět. Řeči cizé pak budiž jen na základě mateřštiny vyučováno, aniž by se museli naši otcové báti, že v ní dítky jejich prospívat nebudou; ba naopak přiučování onomu jazyku cizému stane se přirozenějším a tudy snadnějším. Pozorujme to jen na školách vesnických. Tam musí často jediný učitel ve dvou třídách vyučovat a to, Bohu díky, v mateřském jazyku. Takový vesnický chlapec přijde potom do třetí městské třídy, aniž by se čemu krom němčině přiučoval, neb je ve všem už napřed a rovná se v umění často čtvrtému „hauptšulklassistovi.“ Odkud to pochází? Než ti ubozí měšťáckové se tou němčinou proderou, naučil se zatím náš venkovský hošík ve své dědině tutéž věc ve své mateřštině, zachovav při tom zdravý rozum, dobrý, jasný úsudek a schopnost takovou si založiv, že na vyšších školách první místa zaujímá — o prospěchu duševním těch měšťácků nechci zde slov šířiti, neb počet jejich vyvolenců je průměrně malý. Učme se z toho úkazu oceňovat vychování na základě přirozeném a se vši odhodlaností následujeme vzorného příkladu Němců, kteří

také jen na základě své mateřštiny školství zařízeno mají, nenechme se másti úskoky jistých lidí, ježto tvrdí, že náš jazyk nepostačuje k vychování řádnému, neb jejich známost našeho jazyka nesmí nám být měřítkem v jeho ocenění. Musíme se přiznat, že mnohé překážky rovnoprávnost Jeho Veličenstvem všem národům udělená a stvrzená odstranila, avšak ještě posud upřímné snahy vlády odpor nacházejí na mnohých místech, aspoň v městech, kde jednotlivci posud drží první hlas a nenechají proniknout spravedlnosti, neberouce ohled na oprávněné snahy velké většiny obyvatelstva a okolí. Ano bohužel jsou i ryze česká města, kde učitelstvo samo nařízení vládnímu všemožně se vykrucuje, kteří jen formálně a nuceně zákonu zadost učiniti míní na ujmu naší národnosti a to buď z pohodlnosti aneb protivenství — ano stalo se v jednom městě východní Moravy, že jistý pan učitel tupil původ slovanský svých žáků na „tatarský“ způsob, neostýchaje se do útlých srdcí mládeže símě nenávisti vštípati a oheň národní rozštěpenosti rozplameniti. Bohu díky, že tak hanebné příklady se pořád stávají řidšími a doufejme, že i ti nynější naši renegati svůj blud nahlédnou. Co se týče našich středních škol, musíme budoucnosti jejich rozkvět na poli rovnoprávnosti ponechat i naději horlivosti učitelstva i študenstva svěriti; doufáme pevně, že to nezůstane pouhým přáním a že spravedlnost našich snah poznenáhla i od odpůrců a předpojatých uznána bude.

II.

Smutná jest to pravda, že náhledy o vychovatelství jsou u nás na Moravě ještě nevybroušeny, nejasny a zvláště ve třídách tak zvaných vzdělancův nadmíru pomateny, avšak přes to přece již se v mnohé poctivé hlavě rozednívá a zejména jsou to venkovské okresy a procitlá

města vlastenecká, kde se o vyučovací řeči na školách hlavních a středních soudí rozšafně a moudře. Na důkaz uvádíme vzorné zřízení hlavních škol Prerovské, Slavkovské, Velkomeziříčské, Ivančické a Třebíčské atd., ve kterýchžto městech se obecná zastupitelstva již šťastně vyšinula z předsudkův zastaralého poněmčujícího způsobu a se o to postarala, aby mládež se učila, ale aby nebyla mučena. Jak se myslí pro přirozené vyučování a vzdělávání na školách středních budí a zmáhá, o tom svědčí celá řada žádostí a proseb, z nichžto některé dostaly se slavnému zemskému výboru, jiné však se odesílají státnímu ministerstvu. Odvoláváme se tu především na petici starostův okresu Zdouneckého v záležitosti kroměřížského gymnasia. Dva a dvacet výborův v Kroměříži uzavřelo totiž, aby gymnasium Kroměřížské se stalo německým. Proti tomu opírají se Zdounečtí jak následuje:

Vysoký zemský sněm Moravský!

Uváživše, že mateřský jazyk co matka všech ostatních řečí jest nejlepším a nejsnadnějším prostředkem k nabytí potřebných nám vědomostí, že v naší řeči schopných sil učitelských a výtečných kněh k učení potřebných nepostrádáme, osmělujeme se v nejhlubší pokoře veřejně vyznati, že s většinou vysokého zemského sněmu Moravského při návrhu stran provedení rovnoprávnosti na Moravě úplně souhlasíme a žádáme co nejpokorněji, aby zvláště v Kroměříži na gymnasium a realce na základě mateřského jazyka vyučováno bylo.

Zachovejž Bůh, že bychom tím snad chtěli býti na ujmu našim spolubratrům německým.

Nehledejž v tom vysoký sněm žádného nepřátelského vylučování řeči německé, které sobě vždy co obligátního předmětu na ústavách Kroměřížských snažně přejeme. Vyučování však sobě přejeme na zá-

kladě řeči naší, a ne jak sl. rada Kroměřížská ve svém protestu udala, že bychom si přáli vyučování v řeči německé. Myslíme, ba jsme přesvědčeni, že naši spolubratři německy smýšlející nebudou věci tak spravedlivé na odpor.

Nechceme upírati, že každý studující na ústavě Rakouském znáti se má aspoň ve dvou řečích úplně; nechceme upírati, že pro Moravského studujícího tato druhá řeč mimo mateřskou nejpříhodnější jest německá; řekli jsme však již, že řeč tu nikoliv vylučovati nechceme. Chceme však též, aby němečtí spolubratři naši uznali pravdu toho, že, jestli všeliká řeč toliko prostředkem k dosažení jistého cíle: věd a umění — a to jest — že každý žák německý ve vědách o tolik let nazpět zůstati musí, kolik let k tomu potřebuje, aby se naučil aspoň posvrchně němčině, ve kteréž by teprv jiných věd sobě vydobývati mohl.

Dejme tomu, že k tomu potřebuje jen 4 leta. Jak mnoho by za ten čas již mohl zvědět o věci té, již vlastně studovati chce, kdyby se mu vykládala jazykem jemu již známým — mateřským? — A pak jaký pokrok může činit u vědách těch, jež se mu vykládají v řeči, již se za ona 4 leta úplně naučiti nebyl s to?

Jak jest možno, aby na příklad vnikl v pravý smysl latinských a řeckých spisovatelů, když nerozumí ani řeči, v níž se mu vykládají, jak ukazům přírodopysným, když nerozumí řeči, jenž mu jich vysvětluje? K dosažení každého cíle třeba dostatečného prostředku. Jak zde možno dosáti cíle žádoucího když tedy prostředek — řeč, již se žák ještě úplně nepřiučil — jest alespoň nedostatečná?

Hlásají-li naši němečtí spolubratři snášenlivost, ať tedy ukáží, že se mohou snášeti s vyučovací řečí slovanskou alespoň na těch ústavách, jenž toho mají nutnou potřebu proto, poněvadž jsou v srdci národa ryze slovanského, národa ha-

náckého jehožto synové byli vždy nejčetnějšími, nořku-li jedinými navštěvovateli ústavů těch. Nejsou-li přání, ba práva tato svatá, kteráž jimi budou?

Poukazují-li nás na to, že nám schází učitelů, tím nás tak málo mohou odstrašiti, jak málo tím sami sebe ospravedlňují. Nebo, kdyby i pravda byla, že bychom v skutku postrádali učitelů, čemuž však odpíráme, to právě nebylo by přání našemu na překážku, nýbrž tím více by se ono podporovalo z té příčiny, aby tedy mládeži naší se dostalo příležitosti, státi se jednou dostatečnými českými učiteli a tak zbaviti nás předhůzky, ačkoliv i nyní již nespravedlivé, jako bychom neměli učitelů.

Poukazují-li však na to, že až posud Hanáci spokojeni byli s vyučovací řečí německou v Kroměříži, osmělujem se tázati, kam že jsme měli synky své posílat?

Kde to bylo jinak než v Kroměříži? Žádati pak gymnasium dle přání svého, neměli jsme až posud příležitosti.

Myslíme, že vysoký sněm zemský z toho pozná, že přání naše němečtí naši bratrové neprávne nazvali fantomem, za nímž prý se sháníme, nevědouce, co chceme; víme, že pozná, že mluvíme z přesvědčení a ne z náruživosti, na zřeteli majíce blaho národa a přidržující se slibu Jeho Veličenstva. Opakujeme tedy co nejponiženěji svou prosbu, aby vysoký sněm zemský ráčil zavésti mateřskou naši řeč co řeč vyučovací na gymnasium a realce Kroměřížské.

Ve Zdouňkách 26. února 1866.

Následují obecní pečete 23. obcí a podpisy:

Aug. Urbánek předst., Frant. Hrabčík radní, Jan Chmelař výbor, Jos. Taufe, Jan Dočkal, Frant. Pastýřík předst., Flor. Turek radní, Karel Vdoleček, Ig. Judas, Ant. Kozák, Filip Holub předst., Ant. Šimeček radní, Jos. Kozák radní,

Jan Gross předst., Fabian Tesař předst., Jan Novák předst., Hynek Kepřda radní, Karel Medek předst., Martin Kučírek předst., Ondřej Kybl radní, Jan Posolda radní, Jan Mozga předst., Ondřej Kybl radní, Jan Posolda radní, Jan Mozga předst., Vrbecký Ant. předst., Navrátil Ant. radní, Kočka předst., Fr. Přikryl předst., Jan Šiška předst., Čeněk Loučka radní, Čeněk Oborný radní, Josef Ivánek předst., Jos. Mlčoch výbor, J. Procházka předst., Jiří Šopík předst., Ant. Drlík radní, L. Pešín předst., Ant. Raclavský předst., Fr. Ševeček předst., Fr. Foltýn předst., Josef Gardavský předst., Fr. Kolomažník předst.

Starostové pak okresův Jihlavského, Dačického, Teleckého, Novoměstského, Bystřického, Třebíčského a Zďárského připravili ve jmenu slovanských obcí, jak se z novin dovidáme, petici následného znění:

„Velešlavné c. k. státní ministerstvo!

Představení obcí níže podepsaných osmělují se v nejhlubší pokoře žádati, aby velešlavné ministerstvo obnoviti ráčilo zařízení bývalých paralelek, čili vedle sebe stojících oddělení na c. kr. státním gymnasiu v Jihlavě, podle národnosti žákův a aby blahosklonně zrušiti ráčilo předpis, kterýmž se přijmutí do gymnasia a realek odvislým činí od vysvědčení z hlavní školy, a podporují žádost tuto následnými důvody:

1. V Jihlavě byly r. 1862 parallelky dle národnosti zařízení a výborně prospívaly. Avšak jak z interpellace, učiněné k vládě na sněmu Moravském dne 28. dubna r. 1864 od 24. poslancův vyavítá, byly proti vůli obyvatelstva Moravského z příčin nepodstatných a uměle vymyšlených zrušeny.

2. V záležitosti jazykového práva našeho na středních školách podány byly z veškerých obcí našich slavnému sněmu zemskému

četné petice v té naději, že slavný sněm zemský křivdu nám ve školách činěnou napraví. Poněvadž ale sněmu Moravskému až dotud nebylo dopřáno o naší spravedlivé žádosti rozhodnouti, tedy utíkáme se v této příčině k vysoké c. k. vládě.

3. Podle udání samého gymnasiálního ředitele p. Kriechenbaura, navštěvovalo v minulém roce Jihlavské gymnasium 157 německých a 202 českých žákův, z čehož vysvítá, že na témž gymnasiu parallelky podle národnosti zaříditi lze, lečby se vysoké vládě vidělo, Jihlavské gymnasium pro převahu českých žákův proměnit v české.

4. Výhody, které z obnovy paralelek na gymnasiu Jihlavském vyplývají, jsou znamenité; neboť vyhoví se tím vůbec platným zásadám vychovatelským, dle nichž se na základě mateřského jazyka vědecký pokrok mládeže ve školách usnadňuje a pojišťuje, a dle nichžto i učitelé se podává možnost, jasněji rozuměnu býti od žákův, dojmavěji mluvit k jejich srdci a spravedlivěji posuzovati jejich schopnosti i jejich úspěch, čímž spolu se rodičům dostane i té závažné výhody, že náklad na syna moravského, v Jihlavě studujícího, činěný nepřijde tak snadno na zmar.

5. Odporuje nynější veškeré zřízení gymnasia Jihlavského nejvyššímu rozhodnutí císařskému z 20. července 1859, ministerskému nařízení z 8. srpna téhož r. v 150. čísle říšského zákonníka obsaženému, kterýmžto nejvyšším rozhodnutím a ministerským nařízením se dřívější výhradnost německého jazyka vyučovacího na středních školách dvojí národnosti zrušuje a spolu paragraf 17. osnovy organizační, dle kteréž se vyučování všudy podle potřeby obyvatelův říditi má, k původné své platnosti přivádí.

6. Sama vysoká vláda uznala vysvědčení z hlavní školy za nedo-

statečnou, ba za zbytečnou výminku ku přijetí žákův na střední školy, an přijímací zkoušky žákův těch nařídila. Nařízení toto dodává níže v hluboké pokoře podepsaným smělosti ku snažné prosbě, aby veleslavné c. k. ministerstvo žáky do středních škol vstupující od prokázání se vysvědčením z hlavní školy vůbec osvoboditi ráčilo. Už prvé jest úkol hlavních škol z odporujících sobě nařízení vlády bývalé nejasný. Nebo nařízením z 27. června 1853 č. 6386/805 ustanovuje se, že každý žák, který chce vstoupiti do gymnasia, musí se vykázati úplnou znalostí jazyka německého, aby výkladům všech předmětů v této řeči rozuměti a se také na základě německé mluvnice jazyku latinskému učit mohl. A hned na to dne 22. července téhož roku č. 821/109 připouští se na hlavních školách jen taková příprava z němčiny, aby žák přestoupivší na reálku toliko výklad *jednoho* předmětu v němčině slyšeti mohl.

7. Zrušením předpisu o vykázání se vysvědčením z hlavní školy — zjedná se rodičům, kteří z venkova své syny do studií vypravují, v těchto časech všeobecné skličnosti patrná peněžitá úleva, jelikož schopným synům z venkovské školy možno bude, s úsporou dvou let bezprostředně na střední školu vstoupiti a rovněž tak, jako němečtí žáci o celé dvě léta dříve cíle svého dojíti.

8. Zrušením tímto dá se podnět venkovským školám ku pokroku a k žádoucímu rozkvětu, ježto školy hlavní se promění ve školy městské s náležitým ohledem na místné potřeby.

Dáno dne atd.

Doufáme, že příklad tento statečných obcí dojde hojného následování, *jako že nynější vláda této žádosti vyhoví, jelikož se byla osvědčila spravedlivou k nám.*

Budme střídmi.

Podává Matěj Procházka.

I.

Hučí divá řeka, ana bouřně vlna za vlnou se valí; a zas plyne tiše řeka ta, nevystupující z dávných břehů svých; tuto hlučí v tísni čedičových skalín, tam se běře volně ve břehách širokých na prostranné pláni; tu zas hadovitě květnými se vine lučinami, a tam opět hrůzoploдную pádí pustinou; a tak spíchá, měníc neustále barvitou tvář břehů svých, až pak doběhnoucí cíle odpočívá v lůnu nesmírného okeanu. Necht pak řeka klidně valí toky své, čili rozvlněna bouřně hučí; necht v těsných skalnatých se pohybuje břehách či na prostranné se rozšiřuje pláni; necht krásnými se běře lučinami, či temným hučí lesem a smutnou pádí pustinou, přece *jedno* slunce veždy nad ní svítí, přece *jeden* blankytný nebes oblouk veždy nad ní se rozpíná, a když po přívalu ve ztenčeném oblaku perlí paprysk slunečný čárokrásnými barvami, klene se nad ní ohnivá a růžolící páska, zemi s nebem spojujíc a jako dvěma ramenoma zemstvo objímajíc. Toť obraz pozemského života. Rok po roku vyříná se co dar pro nás z nevystihlého lůna dobroty věčné a koná obrovským během pouť svou nazpět do moře věčnosti; odkudž vyšel. Na pouti té běře se brzo rozkošnými lučinami blažných radostí a veselostí, brzo jest mu plynouti temným lesem a smutnou pustinou zármutků trpkých; tu stísněn tisícerými nesnázemi vine a prodírá se jen pracně jako potok skalínami; tu opět nabyv vysvobození z tísně nesnází, pohybuje se volně jako na prostranné pláni; tuto běře se tokem života klidného, tuto hlučí valem hrozných strastiplných bouřek protivenství, až pak dokonav běh svůj jako předchůdce jeho (rok předešlý) vteče do lůna věčnosti, odkudž se byl vyprýštil. Ale

necht už tok života našeho v novém roce tomto plyne klidně či hlučí bouřkou velkých protivenství; necht těsným prodírá se úžlabím nesnází skličujících či volně běží před se; necht provinuje se černým lesem starostí trapných a smutnou pouští strastí hořkých, či plyne uprostřed radostí jako příjemnou lučinou: přece veždy nad námi jedno září slunce — neskonálá to dobrota Boží; přece nad námi jedno se klene jasnomodré nebe, odkudž na vše zírá bdělé oko prozřetelnosti božské; přece při bouři co znak míru všem dobré vůle jsoucím vzchází duha, duha utěšená, papryskující všemi nebes krásami, a jako dvěma ramenoma svět objímající — milosrdná to láska Boží, která i vlastního Syna dala, aby nikdo, kdo věří v něho (věrou živou, ve skutcích účinnou), nezahynul, ale měl život věčný. Toť nejsladší, nevyсловná útěcha naše, toť kotva, kterouž upevněna lodička života našeho, šťastně odolá všem bouřím protivenství.

Útěchy této v nejhojnější míře přejeme všem čtenářům listů těchto, domnívajíce se po lidsku, že každý z nich na počátku nového roku buď úzkostlivě aneb aspoň starostlivě se ptá: co nám asi přinese ten nový rok? bude-li klidný čili bouřný? bude-li opět tolik bíd a trampot, tolik zármutků a svízělů, tolik nedostatků a nouze, tolik strachů a úzkostí jako v roce minulém? To-lik ran, probůh! krvácí ještě z roku minulého, zdaž zacelí se ony v roku novém, či rozšíří a více zjítí se? tolik domů a hospodářství v roce minulém přišlo na koráb, tolik rodin, pohřchu, přišlo na mizinu; tolikero úsilí k zachování posledního zbytku jmění nezdařilo se; tolikero rodin visí jako mezi nebem a zemí v nejistotě, zachovají-li poslední jim zbylý stateček, či i tato troška je-

jich vezme za své? lepší-li a blaženější nám nastanou časové či horší? opraví-li se hynoucí blahobyť náš v roku novém či hlouběji ještě poklesne?

Na tyto a podobné otázky nemůžeme leč odkázati tazatele na slunko prozřetelnosti Boží vždy nad námi svítící a nedadoucí proti vůli své ani vlasu zhynouti s hlavy naší. Při tom přejeme tolikéž co nejsnažněji, aby Hospodin vylil náplň svých milostí na veškeré člověčenstvo a zhojil milosrdně rány všechněch, zvláště pak aby žehnal svým věrným, kteří se kochají v nejsvětějším jmenu jeho, a vytrhl je mocným ramenem svým ze všelikého vlnobití, kteréž zahrozuje budově jejich štěstí, jejich blahobytu, by na sklonu roku radostně mohli veleslaviti jmeno to, ve které byli doufali, poznavše, že nebývá zahanben, jenž doufaje v Hospodina vzývá jmeno jeho.

Ale časné blaho naše neleží jedině a výhradně v ruce Boží; vždyť jsme také tvorové rozumní a svobodní a máme s Bohem spolupůsobiti; mámeť i můžeme spolu s Bohem kouti a ustrojovati své štěstí. Bůh ovšem, jak dří přísloví, štěstím vládne, ale hledíc ke svobodné vůli člověkově, jejímžto upřímným a slušným snahám Bůh žehnává, má také platnost přísloví: každý sobě štěstí kuje. Každý svého štěstí jest tvůrce a strůjce. Pokud vezdejší blahobyť také v moc naši vlastní položen jest, zdá se mi nejhlavnější podmínkou jeho býti *střídmost* čili *středmost*, t. j. cnost, která ve všem, zvláště pak v pokrmu a nápoji, pravý *střed* drží čili pravou míru zachovává, odkudž i jmeno její vzato.

Cnost tato mnohými se oslavuje příslovími, jakož i protiva její — nestřídmost — se hanami bičuje. Říká se na př.: Věho s míru (nevystupuj z míry). Kdo dopívá, k zisku mu nebývá. Kdo s opilci se vodí, brzo bez kabátu chodí. Břich tlustý, leb (mozek) pustý. Při pití mnohém rozum s Bohem. Kdo všem za zdraví

připíjí, sám svoje zapíjí. Kdo skle-nice dopívá, věku nedožívá. Víno i moudrého poblázní. Břicho děravý pytel. Nejedem pro svoje vrecko (pytel, děravý pytel = břicho) přišel o všecko. Více lidí od nestředmosti než od meče hyne.

Známy jsou také výroky, jimiž písmo svaté středmost chválí a nestřídmosti vystříhá, na př.: Nebývej na hodech pijanů, aniž na kvasech hejřilců (obžerníků); nebo kteří hledí pít a dávají snůšky (žráci), stráveni budou (zchudnou, pozbudou síly tělesné (Přisl. 23, 20, 21). — Opilec nezbohatne. Nepřecpávej se na hodech; požívej jako člověk střídmý těch věcí, které se tobě předkládají. Bezesnost, choleru (nechutenství) a hryzení má člověk nestřídmý. (Sir. 19, 1, 31, 17, 19, 23.) — Pro obžerství mnozí zemřeli, ale kdo jest střídmý, přiloží sobě života (Sir. 37, 34). Vizte, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím (Luk. 21, 34). — Nemylte se: ani smilníci, ani modláři, ani zloději, ani lakomci, ani *opilci*, ani zlolažci, ani dráči nebudou královstvím Božím vládnouti. (I. Kor. 6, 9, 10.) Tresci tělo své a v službu podrobují, abych snad jiným káže, sám nebyl zavržen (I. Kor. 9, 27). Neopíjejte se vínem (žádným opojným nápojem), v němž jest chlipnost, ale naplnění (a jako opojení) buďte (raději) Duchem svatým. Vizte, kterak byste opatrně chodili, ne jako nemoudří, ale jako moudří, vykupující čas. (Efez. 5, 18, 15). — Mnozí chodí, o nichž jsem častokráte pravil vám, nyní pak i s pláčem pravím, že jsou nepřátelé kříže Kristova, jichžto konec jest zahynutí, *jichžto Bůh břicho jest*, kteří o zemské věci stojí. Ale naše obcování v nebesích jest, odkudž i Spasitele očekáváme, Pána našeho Ježíše Krista (Filip. 3, 18—20). — Nespěmež, jako i jiní, ale bděme a a střízliví budme. Ale my, kteří jsme synové dne, střízliví budme, oblečení jsouce v pancíř víry a lá-

sky, a v lebku naděje spasení (I. Thes. 5, 6, 8). — *Strážliví* buďte a bděte; nebo protivník váš ďábel jako lev řvoucí obchází, hledaje koho by pohltit, jemužto odpírejte, silni jsouce u víře (I. Petr. 5, 8, 9).

Podobně i svatí otcové vychvalují střídmost, vystříhajíce spolu důrazně všeliké nestřídmosti. Svatý Basil Veliký (hom. 14. o nestřídmosti) dí: „Nestřídmost jest matka zloby, nepřítelka cnosti, ze siláka činíc lenocha, mírného proměňující v prostopášníka, nedbající spravedlnosti, zhasínající opatrnost. Nebo jako voda sháší oheň, tak nemírné pití udušuje rozum.“ A sv. Augustin (v řeči 231.) volá: „Nechť uváží opilci, nejsou-li horší zvířata. Ješto tato nechťejí více pít, než potřebují, lejí onino dvakrát ba třikrát více nápoje do sebe, než jim prospívá. A z čeho tři i čtyry dni se rozumně občerstvovati mohli, to chtějí raději za jeden den s velikým hříchem, nerozumnou nestřídmostí ztratiti, nežli ponenáhlu dobře, rozumně a bez hříchu užiti. A kéžby jen ztráceli nápoj (prostředky občerstvení) a nezhynuli i oni sami.“ Svatý Jan Zlatoustý (v homilii o opilství) dí: Jako loď příliš obřemeněná snadno se potopuje: tak i přirozenost těla našeho, nad míru-li přeplněna pokrmem a nápojem, padá v propast zahynutí a v zátratu vrhá i bříbě i člověka.“

Tolikéž známy jsou příklady z dějin svatých, poučující nás, kterak Bůh zdržlivosti a střídmosti žehná, nestřídmost pak, opilství a labužnost klatbou stíhá. Pro nezdržlivost pozbyli první rodičové naši ráje. Pro nezdržlivost pozbyl Esau lehkomyšlně práva prvorozenství, s nímž dvojí díl dědictví otcovského, panství a vláda nad veškerou čeledí i důstojnost duchovní spojena byla. Zdržlivostí a střídmostí směli Mojžíš a proroci blížiti se Bohu a osvětlení nebeské hojně na ně se vylivalo ve prospěch jejich i lidu. Zdržlivostí a střídmostí dosáhl Daniel a

jiní tři mladí rodáci jeho daru moudrosti takovou měrou, že daleko vynikali nade všechny jinochy, kteří ze stola královského tučných požívali jídel a opojné pili nápoje, anobrž i podle těla převyšovali je slícností a květoucím zdravím. Židé, ač jsouce v zajetí v Babyloně, nastřádali sobě spořivostí a střídmostí tolik zlata, stříbra a jiného majetku, že (dle I. kn. Ezdráš. 1, 2) mohli těm, kteří se odtud zase do Jeruzalema vraceli, pomáhati nádobami zlatými a stříbrnými, nábytkem a hovady, a že lid do země svaté se navrátilší (42.360 duší) mohl k domu Božímu obětovati 61.000 siklův (drachem) zlata, 5000 liber stříbra a oděvů kněžských sto, a při tom všem ještě tolik pro sebe podržel, že sobě mohl stavěti domy, zařizovati hospodářství, prováděti orbu a řemesla.

A co vypravují dějiny světové o národech střídmosti přilejících a také o národech do kalu nestřídmosti zabředlých? Jak nejstarší dějepisec řecký Herodot (1. kn.) vypravuje, zmocnili se Skytové bohaté země Medův, ano dobyli i celé západné Asie, dorážejíce už na samý Egypt. Osm a dvacet let trvalo už panování jejich nad Asií. Ale zalíbivše si v plných a četných pohárech vína a v hojnosti tučných jídel, pozbyli najednou i panství i života, pobiti byvše při hojném kvasu od Medův. Nejinak se vedlo knížatům Lacedemonským, dobyvším vlády nad Atheňany a Thebany; nebo kvasíce při hojných pokrmech a nápojích jsou všickni povražděni a vláda jejich zničena. A kdy nej-mohutnější říše starého světa, říše Římanův, chýlila se ku pádu svému, kdy sama si počala kopati velikan-ský hrob, do něhož se uložití měla? Dokud Římané neznali lahůdek ze-ženštilých a vysílených národův, dokud nepřebírajíce míry v nápo-jech a pokrmech trvali při své prvotné jednoduchosti, prostotě a střídmosti, nemohl žádný jiný národ síle jejich odolati. Jakmile však pře-

mohše národy pokleslé, si jejich rozkošnictví, požitbářství a labužnictví také přisvojili, nastal i jejich říši neúchranný pád. Ti tak nazvaní čeští bratři a němečtí novokřesťenci na Moravě v 16. a 17. století platili největší daně, větší nežli židé tehdejší, a přece byli bohatší a prosperovali jméním více nežli ostatní obyvatelé, poněvadž při velké příčinlivosti byli spolu velmi *střídmí* a *spořiví*. Vůbec učí nás dějiny, že žádný národ neudržel svého panství, svých statků, své zámožnosti, který nepílel střídmosti, střízlivosti a spořivosti, anobrž že národ zpro-
něvěřiv se těmto cnostem brzo se stal kořistí a nevolníkem národa jiného, uprostřed něho žijícího, avšak střídmého a spořivého.

To všecko, co vůbec známé, se ustavičně ku paměti přivozuje, písemně a ústně se hlásá a podává co návod mladým i starým. Také-li ale tak věrně se zachovává, jak se horlivě hlásá? Prorokovi Sofoniášovi řekl Pán: „Přehledávati budu Jerusálém s lucernami.“ Co, kdybychom s lucernou Sofoniášovou prohledávali jednotlivé stavy, stav rolníkův, stav řemeslníkův a průmyslníkův, kdybychom s touže svítilnou skoumali tu tak nazvanou naši inteligenci (osvícence), našlo-li by se v nich tolik ostříhatelův kolik chvalořečníkův střídmosti?

II.

Vezměme lucernu Sofoniášovu a ohledejmež při jejím svitu nejprvé život vesničanů, zejména rolníkův. Kráčíme na prostranné pláni obroubené horami, kteréž v létě jednak vinnou se zelenají révou, jednak junými ověnceny jsou dubinami. Putujeme podél řeky vinoucí se příjemně mezi lučinami a úrodnými poli a štíhlé topoly na březích řeky té jen skrovného nám poskytují stínu u vedru letním. Zdaleka na pláni nedaleko hor samých vyčnívá příjemná ves pozývající nás pod ti-

ché krovy k domácímu krbu. Mezi domy a domečky zvedá se pyšně co zámek dům všechny domy převyšující a jako jim vévodící. Domníváme se, že to zámek šlechtice, jenž sobě za přední úkol života vytknul, vzorným hospodářstvím předcházeti všechny tam bydlející rolníky a svou ušlechtilou dobročinností na celou krajinu hojně vylivati požehnání. Ty blížíš se osadě a s horoucnou dychtivostí se tážeš: Či jest tento zámek? Jaký šlechtic přebývá zde? Ale pro Bůh! jak vyvaluješ oči, jak brozně ti nemilo, vyvedenu býti z příjemného sebeklamu, an ti někdo úsměšně odpoví: Pane, mýlíte se, není to zámek, nýbrž jest to — pálirna, a nepřebývá tu šlechtic, ale bydlí tu žid. A na jaké míře, táží se, postaveny jsou zde věci co do blahobytu, čili jak to stojí s jméním těchto osadníků? „Běda, běda, přeusmutně!“ — odpovídá se mi. „Ale jsou to také (tito osadníci) výstražní vzorcové špatného hospodářství. Sklidivše obilí do stodol a vytlačivše hrozny, nerozpočítávají si, jakby tím všechny své potřeby po celý rok uhrazovali a všem svým povinnostem aspoň tou měrou vyhověti mohli, že by všechny své platy a daně náležitě zapravili, sami sebe a rodiny své po celý rok poctivě vyživil, aniž potřebovali děláním dluhů svůj statek uváděti v nebezpečí. Na to nedbají marnotratníci tito, nejsouce vůbec zvykli pamatovati na zadní kola. Po žních a vinobraní se hejří, kvasí a hoduje, i podněcují se tito pasibřichové vespolek řkouce: Pijme, co se do nás vejde; však nám život brzo přejde. Aneb říkají tito bratři z mokré čtvrti: Co vypijí a sním, to že jest můj podíl, vím. — Přichází posvícení a tu snadno lze dovtípniti se, že každý z těchto břichopásků domnívá se míti právo, v těchto dnech jako druhdy pohané o dnech Bachusových ustavičně prolívati hrdlo čili opíjetí se a skoro celý týden nevystřízlivěti; i utratí se za jediný týden tolik,

kolik by právě na celou čtvrt roku ba na více stačilo. Synáček i dcerka dospělejší musejí míti nový krásný a dosti drahý oblek (třebas za 60 zl.), v němž by se okolo stromu posvícenského točily, aniž smí se jim nedostávat peněz k hojnému hýření. Ale i v ostatní neděle bývá zde skoro vždycky veselá hudba v ho spodě, a synáček, který dříve jen velmi nedbale poslán do školy a jemuž rodičové sotva nejpotřebnější knihy koupiti chtěli, utrácí nyní každou téměř neděli při hudbě dvě i tři zlatky. Při hudbě najdeš ho vždycky, při katechismu nikdy; toho on ponechává mládeži ženské; a rodičové jsou dosti zpozdlí a zaslepení, že nepoznávají, jak broznou metlu si sami vychovávají na synech, kterých ku poslouchání nauky Páně nikterak nepřidrží. Ze by synkové ti něco poučného o hospodářství neb o věcech občanských v kalendáři neb v jiných poučných knihách a listech četli, že by se vedle obyčejné práce bavili včelařením aneb štěpováním, na to při náramné línosti ducha jejich, při skrovné ve čtení zběhlosti nabyté ve škole pacholecké, při bezuzdném jejich bažení po tělesných rozkoších ani pomyslití nelze. Tak vyrostají synkové ti v čirých tmách nevědomosti a hrubé tělesné požívavosti. Nemohouce k ukojení své požívavosti zpřímá peněz na rodičích vylouditi, kradou jim obilí a jiné věci a zanášejí potajmo do palírny na prodej, aby si zjednali prostředky ke kouření, pití, karbanu a k ukojení ještě horších chťičů tělesných. Aniž jim rodičové v těchto věcech, jakby slušelo, odporují, omlouvajíce to sami u sebe zpomínkou: Však my jsme to druhdy také nedělali jinak. Vůbec zdá se, že otcové ti chtějí mermomocí ze svých synů míti, čím sami jsou: hrubé nevědomce a obžerníky (ocblasty). Ovšem: jaký rod, taký plod. Jaký mlynář, taký mlýn; jaký otec, taký syn. Jaký strom, takové ovoce. Aby pak i dcerušky naplnily

příslaví: Jaká matka, taková Katka — okrádají matka i dcera hospodáře, dávajíce podtaji židovi neb jinému prodavači za šperky peníze, obilí a jiné plody zemské a odnášejí dotud, dokud vůbec něco v obilnici neb ve sklepu jest a pokud se to tou měrou státi může, aby to hospodáři nebilo patrné do očí.

Při takovém hospodaření čili raději nehospodaření ovšem není divu, že už polovička hospodářů zdejších s domy i pozemnostmi svými přišla na koráb a druhá polovice už také četnými dluhy tak obřeměněna jest, že se co do blahobytu podobá člověku na sotnách, jemuž světlo života už už dohořívá. Rodové druhdy zámožní, jejichžto předkové po mnohá století drželi domy a pozemnosti tyto, chudnou a nejsouce pilní střídmosti, střizlivosti a spořivosti, jakéž čas náš v neobyčejné míře vymáhá, pozbývají statků předků svých, postupující je nad míru střídavým a spořivým židům a cizincům; ano bývají rádi, ponechají-li je tito co nájemníky na bývalých statecích jejich; neb jinak musejí co pouzí dělníci skrovnou mzdou za vděk bráti a mimovolně vykonávati cnosti, jichžto dříve nikterak píleti nechtěli, totiž střídmosti a šetrnosti. Tak vyplňuje se přísloví: Mrhač naposledy s hanbou do Nouzova a Chudobic táhnouti musí.

Krutý bol rozrývá útrobu naši při pohledu na tento přesmrtný obraz a odvrátivše rychle tvář svou od něho kvapíme do jiných krajů, do jiných venkovských osad, abychom ulevili bolu svému a možná-li, abychom nějaké útěchy nabyli. Prostíráť se před zrakoma našima daleká plodohojná rovina, na níž téměř nepřehledná se táhnou a vlní žitniště; vedle nich jako palach silná zvedá se ze žírné půdy pšenice se zlatem bohatých klasů svých; a dále žlutne na též planině Slovanům oblíbené přehusté proso. S jedné strany strmí malebně hory ověnčené ovocným stromovím a ušlechtilou révou,

o níž se praví, že patří mezi nejlepší vinné druhy na Moravě. I blažíme se v srdci myšlenkou: Zde přece bydlejí lidé šťastní, zde přece květe zámožnost a blahobyť, zde nevědí nic o bídě a nouzi. Vždyť to kraj, jako ráj, vždyť to požehnaný Kanaan. Chyba lávky — odpovídá se nám, tyto bohaté hory s ušlechtilou révou a hojným ovocem jen podle jména ještě náležejí křesťanským osadníkům; výborné na nich rostoucí víno už dávno před vinobraním patří lichvářům, od nichž si majitelé vinohradů za převysoké úroky na směnky peníze vypůjčili. I polovička úrody polné přináležejí už přede žněmi týmž lichvářům. „A jakž se to stalo, tážeme se, že lid obývající v požehnaném kraji tomto do takové upadl bídy, že se jen lopotí v potu tváří na lichváře, kteří co pijavka jej vysávají?“ Přišla, vykládá se nám, do osady této před několika léty Sára začínajíc nalívat nápoje, jehož osadníci do té doby neznali, tctiž pálenky. A když nikdo nepřicházel, aby se nově nabízené rozkoše účastným učinil, chodila Sára od domu k domu nabízejíc každému hospodáři a každé hospodyně novou pochoutku tu řkouc: „Jen okoštujte a zkuste, jak je to dobré; však já ničeho za to nežádám.“ Bohužel uposlechli obyvatelé svůdného hlasu toho, i okusili muži, i okusily ženy nápoje nebezpečného, kterýž otupuje rozum a v surovost vrhá srdce. A nyní třímá zde žezlo panování jediná pálenka; pijí ji staří, pijí ji mladí a pijí tou měrou, že se na nich uskutěčňuje přísloví: Pálenka je válenka. Výborné pak víno zdejší vyvázejí velestřední lichváři, kteří výhradně jen vodu pijí, za drahé peníze do jiných krajů vinné révy nemajících. I není-liž krvavých slzí hodná takováto zpozdilost a zaslepenost křesťanských obyvatelů? Nerovnali-li se oni v pošetlosti pijanství svého starým pohanským Numidům, kteří bažíce příliš po opojech (nápojech

opojných), dali se od chytrých Kartagiňanů snadno obelstít, an tito chtějí se zmocnit jejich statkův a jejich pozemností, jim nastavili sudy plné vína promíchaného opojnou otravinou, na něž bažíví Numidové se vrhnuvše nad míru se opili a v tuhý letargický (se zmrtvělostí spojený) spánek upadli, ve kterém od chytráků pozbaveni jsou nejenom svých statků, nýbrž i svých životův?

Pokrevní druhové svrchu dotčených lichvářů snažili se také v tenata svá vehnati poblízké obce, o kterých věděli, že tam vzdělanost jest na nejnižším stupni; nebo rodičové po celé léto neposílají děti svých do školy; nýbrž nechávají je po celý ten čas pásti venku dobytek; v zimě pak pro špatné cesty aneb pro nepohodlné povětrí zůstávají též děti ty velmi zhusta doma. Znajíce duchovou obmezenost lidu toho dotčení lichváři počali úsilně vtírati se do takovýchto v národním vzdělání zanedbávaných obcí a přese všechny výstrahy duchovenstva přijati jsou lichváři ti do obcí za několik mázů kořalky. I provozují nyní tam své lichvářské rejdy. Prodávajíce šperky rozněcují marnotratnost a nalívajíce pálenku podněcují chtíč pijácký; avšak velmi chytře nežádají peněz řkouc: My raději vezmeme obilí, vajíčka, máslo a j. Avšak berou věci tyto tak velikou měrou, že by lid pětkrát více za to dostal, nežli onino lichváři mu za to dávají. Tím se stává, že mnozí z osadníků těch okolo nového roku z celé úrody zemské už nic nemají; že sousedé první zámožní vypivše do vánoc víno své, pijí napotom kořalku a chtějí ukojit pijácký chtíč svůj, pilně dluhy dělají, vypůjčujíce si peníze na směnky, jimž zhoří nic nerozumějí a do nichžto lichvář místo jednoho sta si pokaždé napíše dvě stě (sto číslicami a dvě stě písmenami, což poslední platí), až pak konečně dům jejich i s pozemkem přichází na buben. Tímto způsobem hynou a na mizinu uvedeny bývají

celé obce a půjdou-li věci posváděným během dále, budou ducovní správcové toliko proletáře, toliko dělníky a žebráky pod svou správou míti. Bída a pohroma tato hrozná roste tím větší měrou proto, že venkované ti pitím pálenky zcela otupěli a neschopnými učiněni jsou ke všem podnikům, jimižby z této bídy se zase vyprostili mohli. Ze žírné půdy, kterouž mají, mohli by rozumným hospodařením, jakéž ve spolcích hospodářských se vykládá, desetkrát více vytěžiti; v zahradách, kde nyní pouhá tráva a beylí roste, kde jen bídné, skoro plané stromovi živoří, mohli by pěstovati rozličné zeleniny k vařivu a štěpovati ušlechtilé druhy ovoce; i mohli by tudíž veliké užitky míti, kdyby tak pěstované zeleniny a ovoce ku poblížké stanici železničné dováželi aneb donášeli, aneb také kupce z blízkých měst, kde takové věci u velikém množství se spotřebují, k sobě jen pozývali. Ale rozum jejich nemírným pitím otupělý nedá žádné myšlence takové tanouti na jejich mysli a činí je neschopnými, účast bráti v hospodářských spolcích, kdeby jim v rozumu vzešlo nějaké světlo, kteréž by je z bídy té vytrhnouti mohlo. Ovšem nemůže jinaké býti; nebo: břích tlustý, leb (mozek) pustý. Při pití mnohém rozum s Bohem. Kdo dojí, dopije, v rozum netyje.

Odvrátivše se od tohoto smutného obrazu chvátáme do hor, abychom se snad tuto radostnější zkušeností potěšiti mohli. Oddechující tuž čerstvějším horským vzduchem zastavíme se v domě, kde mimo tušení naše pošta psaní sbírá, kde však spolu jest nalivárna opojů. I vidíme tu Rachelu, ana cosi tekutého nalívá do velkých žbánů, baněk, konví i hrnců, kteréž se hned zanášejí do pole a do poblížkých domů. Míníme, že to zdravá voda, kteroužto třeba občerstviti se, poněvadž právě, když se na tyto věci díváme, panuje palčivé vedro letní.

Ale probůh! jak se zhrozíme slyšíce, že to — kořalka, kteráž se v tomto kraji nade vši míru pije; nebo není zde žádné slavnosti bez tohoto opoje, není zde křtin, ani úvodu šestinedělky, ani svatby, ani koupi nějaké, ani jmenovin, ani jiného svátku, kdeby se nepilo bojně z tohoto Léthe (řeky zapomenlivosti); v neděli přicházejí muži už poloopilí do chrámu a dřímají tam při slově Božím; ženy pak stydíce se ve světnici nalivárny hojněji pít, stojí v síni u ohniště, třeba pod komínem a popíjejí skrytě, aneb si nechávají potajmo pálenku tu do domů donášeti a pít, aby muži nevěděli; i nemohouce někdy více pevně státi, ukládají se do postele, předstírajíce že jsou nemocny. V noci pak vstávají a prohledávají kapsy šatů mužových, aby poslední halíř odtud vyňaly a zanesly aneb poslaly do palírny. I tu útlou mládež už kazí a otravují rodičové, dávajíce jí pít z tohoto svůdného a dětem svrchované škodného opoje. Nepamatujíť oni na staré přísloví: Počal Antoušek zprvu v malý doušek. Čím střípek zapáchá, tím potom i střepina páchne. Nosí-li Jeníček žbánek, nepustí ho ani Janek.

To slyším a chvěji se hrůzou nejinak, nežli se třesou stromy pohybované větrem, nevýslovný bol rve prsa má i nemohu než činiti to, co o Záboji praví staročeská píseň: „Na skálu vystoupí silný Záboj, obzírá krajiny na vše strany, zarmoutí se ode stran ode všech, i zastená pláčem holubíným.“

O! ty odrodilý synu rozšafných otců, hodných to předků svých, jenž tak lehkomyšlně plýtváš jméním svým a rozmrháváš dědictví, jehož oni mnohým potem tobě dobyli, není-liž tobě, jakoby předkové tvoji povstávali z hrobu a vystupovali co obžalobníci tvoji řkouce: Po mnoho století byl rod náš v držení této pozemnosti (tohoto gruntu), po tolik věků živili my jsme sebe i rodiny své poctivě z půdy

otcův svých, považující ji za posvátný majetek, k jehož udržení a zvelebení všechny své síly jsme vynakládali, a kteréhož nižádným způsobem a za žádnou cenu jsme se pozbaviti nedali. Ó! ty hanebný odrodilče, jenž marnotratností lehkomyšlnou przníš poctivé jméno naše; ó ty pošelilý Ezave, jenž za mizernou šocovici prodáváš drahé dědictví otcův svých: ó ty ztracený synu, jenž prohejřiv podíl otcovský, od cizáka nejnižší službu převzítí musíš, abys totiž pásl — jeho vepře; statek, jež jsi lehkomyšlně promrhal, svědčiti bude proti tobě na soudu Božím a ztratí tebe.

Ale ty snad se tážeš: co tedy mám pít, čím se občerstviti? Pouhou vodou? Viz nejprve zámožné židy, kterak žijí. Nikdy neokusí ústa jejich pálenky, kterou jiným nalívají, aniž pijí oni vína, ani piva, nýbrž ukojují žízeň svou pouhou vodou. Pakli do společnosti křesťanské přijdou, neuvidíš jich více pít nežli žejdlík piva aneb půl žejdlíka vína, jež s hojnou míchají vodou. A to jenom pijí k vůli křesťanům za příčinou tajných záměrů svých, aby se totiž dověděli o nějakém obchodu výhodném, o nějaké koupi, která by jim veliký užitek přinesla. Může-li tak činiti bohatý žid, proč bys to nemohl činiti také ty? Nežaluj a netuž na židy, že křesťanských se zmocňují statkův, ale žaluj a naříkej na svou lehkomyšlnost, na svou marnotratnost, na svou nestřídmost. Není to hanba, od židů se učit, co chvály zasluhuje, totiž střídmosti, šetrnosti a spořivosti. Hanba však jest to, že ty jsa křesťan, to jest: učeník střídmého Ježíše, jenž řekl: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám,“ že ty, učeník jeho, tak málo sebezapíravosti pilen jsi a tak málo střídmosti do sebe máš! Viz mimo to přemnohé šlechtice, co dělají, aby v těchto těžkých poměrech časových udrželi dědictví slavných předkův svých. Nejedni z nich pustili

byty, které jindá sobě v hlavních městech zvláště pro zimu najímali, aby se tam kochati mohli v stejnorodé společnosti, v divadelných i domácích hrách, a jiných aby ještě okusili požitků. Nyní zůstávající i přes zimu na venkovském statku a odpírající sobě všechny společenské zábavy, nedávají žádné trakty, přestávají na skrovném jídle a pijí ponejvíce jen — vodu. Může-li šlechtic tak sobě odpírati, aby udržel statek svůj, proč ne i ty? Neobyčejné časy vymáhají též neobyčejnou sebezapíravost. Ano drž, co máš, dím já se sv. Janem (Zj. 2, 25), aby nějaký lichvář aneb cizozemec neujal dědictví tvého. Hned po žních rozděl si všechno a rozpočítej bedlivě, abys vyšel. Počítej též něco na mimořádné výlohy, na nemoci, na pád dobytka a na jiné možné pohromy. Necht ti veždy zaznívá v uších napomenutí z hrobu předkův tvých volajících: Hle, dráhně věkův drželi jsme my tuto pozemnost, tento dům; co svaté nedotknutelné dědictví považovali jsme tento statek a hleděli jsme všemožně udržeti jej ve své rodině; a ty bys lehkomyšlně rozmrhal, na čemž tolik potu příčinlivých a sporných předkův tvých lípne? Viz tam venkovskou osadu Blaž. aneb Lan., kde bývala druhdy palírna, která ale za své vzala, poněvadž nikdo tam svůdného nápoje toho více pít nechtěl; viz jak tam i v těchto zlých časech blahobyť v dosti značném květu se udržuje; proč bys nemohl i ty podobně sobě odpírati a jako obyvatelé dotčených dvou osad místo v pálenice raději se kochati v neděli ve čtení užitečných knih a časopisů? Ano drž co máš, aby snad nějaký lichvář aneb cizozemec neujal dědictví otcův tvých!

III.

Podívejme se při svitu lucerny Sofoniášovy na četnou třídu řeme-

služkou a skoumejme, mnoho-li střídmosti a s ní spojené spořivosti v této třídě se nalézá.

Staré přísloví praví sice: Řemeslo — zlaté dno. Ale u nás naříká i třída řemeslnická, jako rolník, žalostně volajíc: Běda nám, hyneme; veliký kapitál, s kterýmž nám zavoditi jest, pohlcuje naše skrovné majetky a dělá z nás poněmhu samé proletáře a pouhé dělníky. — Brání-li se však třída ta proti žalostnému jí hrozícímu úpadku aspoň těmi prostředky, kteréž v moc její položeny a jí veždy na snadě jsou, totiž střídmostí a spořivosti?

Ohledejmež nejprve přecetné množství řemeslnických *tovaryšů* našich, zvláště ve hlavních městech, kde sobě zajisté mnoho vydělati mohou, pozorujme, jak asi žijí obyčejně lidé tohoto druhu? Jest právě sobota odpoledne a my kráčíme ulicemi velikého města, kde čtyřpatrové domy a nádherní palácové co mohutní obrové vztyčují pyšné týmě své. I zabočíme do ulice postranné, kde z nižšího domu zaznívá veselá hudba, kde slyšeti divoký dupot a hlukot, kde znějí vřesky podobné poněkud zpěvům s náramným sluch rozrývavým zlovukem. I tážeme se, kdož jsou tito, jenž zde divoce dupají a hulákají, jenž vřiskáním svým rozdírají ušlechtlejší sluch? I odpovídá se nám: Aj toť naše křesťanská chasa, toť naši řemeslničtí tovaryšové. Nemajíce groše na papír neb na knihu pro školu řemeslnickou, kdeby se vzdělati mohli, mají peněz dost na kouření, na pití a na karban. Chtíce bezuzdně se brodit v kalu nízkých rozkoší nechťejí nic věděti o katolickém spolku tovaryšském, kde toliko mírná a slušná se podává zábava. Žijíce rádi docela bezstarostně a pranic neprohlídajíce k budoucnu, nenavštěvují řemeslnickou či průmyslovou školu na realce, kde se jim naskytá pří-

ležitost ku poznání výhodného zkonání řemesla a ku přiučování se potřebným a užitečným věcem, bez jejichžto znalosti za našich dnů žádný řemeslnický tovaryš na samostatného pána se povznesti nemůže. Nenavštěvujíce školy této, která jim v krásných a veleužitečných vědomostech podává poklady budoucího blahobytu, potloukají se raději po krčmách a místo šetření a náramného hospodaření, jakéhož nynější časové vymáhají, hledí oni všemi způsoby každého nově nabytého groše co nejdříve utrácením se zbaviti.

Nejsouce jako prvé za bývalých cechů u mistra pod jakousi kázní, nýbrž po práci vykonané sami sobě zůstaveni jsouce, vedou na větším díle život zcela rozpásaný, žádných téměř hranic slušnosti a mírnosti neznajíce. Sotva že v sobotu vzali plat za svou práci v týhodni, už běží, jak právě tuto viděti, do krčmy aneb do hospody, a pouštějí náruživostem svým všechnu uzdu. Zde, jak mile mozek se jim chmelem zahřeje, divoce dupají a sklenkami řinčíce závodí mezi sebou, kdo z opojů více snese. Prolívajíce hrdla svá nepřestávají na dvou půlkách čili na jedné pintě (mázu) piva, která zajisté i nejsilnějšímu mužovi, nechce-li míru v pití přebrati, dobře stačiti může, nýbrž vyklopují do sebe pintu za pintou, jakobys do bezedna lil. Jen ten jest jim hrdinou, který co praví duspivo opoj jako do žberu do sebe leje a nejvíce snese. I posmívají se úštěpačně těm, kteří ku podobnému rekovství pijanskému ještě nedospěli aneb k tomu méně smělosti mají.

Někteří močhubové tito pijíce až do závratu, nemohou ovšem ani domů více se vrátiti a zůstávají tudíž v krčmě, ležíce tu na lavičce, dokud nepadnou pod ní. Jiní jen bídně domů se vlekouce v pozdní noci, kroutí se jako chmel po tyčce a dovrávoravše do svého pelechu,

prospávají obyčejně celé dopolední služby Boží, jinak už prvé neschopni jsouce obcovati bohoslužbám církevním. Odpoledne, jak jim chmel v mozku poněkud vyšumí, už zase jako jistá nečistá zvířata, kteráž pospíchávají k louži, chvátají také oni nejraději do krčmy, aby opět prolivali krky. I zasvěcují neděli právě jako staří pohané dny Bachusovy podle způsobu svého takto: Pozdvihuje-li kněz ve chrámě posvátný kalich, aby se jemu všichni věřcové klaněli, pozdvihují i oni v krčmě plné korbele, aby se jim až na dno podívali. Zpívají-li se v kostele písně sv., zpívají i oni písně, ale písně takové, že se téměř anděl studem zardí a nevinost utéci musí. Nahýbajíce pak korbele podněcují se vespolek křičíce: Pijme ho, pijme ho až do rána bílého. I pijí skutečně, až jak se říká, až se hory zelenají, až se jim nebe točí, pijí až do nemoty, až břicho nestačí; pijí skutečně až do rána bílého.

Horoucí žáhou z pití rozpálení jsouce a chtěje bouřně rozvlněnou krev poněkud utišiti, vypijí někteří zkušené pijané ráno pintu mléka, a tak opět poněkud vystřízlivějí. Jiní toutéž žáhou rozpálení jsouce, zahorí chlipnými žádostmi a oddávají se v téže noci ještě na oplzlé skutky temnosti, kterých snad napotom po celý život pykati musejí. Nebo známo, že syté břicho chlipností vře a že chlipnost jest sestra nestřídmosti a někdy i matkou její. Už staré přísloví výstražně dí: Ne přidávej k slámě ohně (nedávej mládeži rozpalujících nápojův), aneb: Nepřilívej horkého k teplému, nedávej vína (nebo jiného opojení) mladému. Kde sláma a oheň blízko sebe, rádo se chytá. A známo též, jak dí apostol: „Neopíjejte se vínem (opojem), v němž jest chlipnost“ (Efez. 5. 18). A sv. Jeronym praví: „Plné břicho rychle překypuje ve chlipnost.“ I tvrdí tentýž světec řka: „Nikdy neuvěřím, žeby nestřídmý byl cudným.“

Ale snad některým marnotratníkům těmto ještě po neděli nějaký groš zbyl. Ten ovšem nesmí tak osiřelým zůstat; jest prý třeba nad ním se smilovati a poslati ho k ostatním bratrům do propasti bezedného hrdla. Vždyť pak jest modrý pondělek a ten jest nedělin bratr. Tučná neděle ráda po mastném pondělku se ohlíží. — Arciť močhubové a lenochové mají svátky mnohé, ale zkoušejí také plnou měrou na sobě pravdu přísloví: Dnes tlusto a zítra pusto. Pusto jest, náramně pusto v jejich hlavě a ještě pustěji v jejich kapse; nebo hříšně veselá myslíčka — prázdná kapsička.

Než hýřilové tito umějí si pomoci — dělají dluhy, slibujíce, že v sobotu všecko zapraví. Na dluh ovšem nic draho není a tudy vidíme, že tovaryšové ti dávše se opět v úterý do práce, co chvíle posílají učně neb jiné sluhy pro všelijaké posily. Tu zachce se jim hned z rána pít pivo, později víno a naposledy i koralku; tu berou na dluh housky a chléb u sýraře, tam uzenky a jiné maso u uzenáře; tu se jim zachce koláčův, tam zase mají laskominy na rozličné pamlsky, nikdy neostříhajíce pořádku každého střídmeho člověka, jenž vícekrát než třikrát za den nejídá. Avšak ukazuje se na nejednom z nich také pravda přísloví: „Dluh nosí lež na zádech. Dluh má nohy.“ Ač rozbujnělý mladý mrháč mnoho za týden vydělá, přece svým přetčným závazkům dostáti nemůže, poněvadž neznaje v ničemž míry a dobíraje se sladkosti až do hořkosti, i v děláni dluhů teše přes míru. Nemoha tedy zapraviti přetčné dluhy své, dává v nohy a tudy z bujného hýřila stává se i hanebným nepoctivcem.

Bezectný mrháč, co by řekl tvůj rozšafný otec, tvá bohabojná matka, kteří propouštějíce tebe do ciziny, napomínali tě snažně a s mnohými slzy zapřísáhali, abys

Boha před očima maje vystříhal se skutkův temnosti, zejména obžerství a smilstva, a abys neposkvrňoval poctivé jich jméno podlou nepoctivostí; co by řekli rodičové tvoji, kdyby spatřili nyní tvoje hýřivou rozpásaností rozpružené a nocová ním vyzáblé líc, kdyby slyšeli o tvém pustém chlipnostmi a obžerstvím zaříceném životě, kdyby se dověděli, jakými darebáckými podvody pokyďáváš poctivé jich jméno? Snad otec aneb matka tvá anebo oba už práchnivějí v hrobě. Nenilž tobě, jakoby zazníval odtud hlas jejich k tobě řkoucí: Synu, takli chováš v srdci slova, která loučice se s tebou naposled, mluvili jsme k tobě a kterých ostříhati jsi nám svatosvatě přislíbil? Toto-li má být cesta vedoucí ku blahobytu? Běda, přeběda tobě, zpozdilče! Přejde zajisté čas, kde se zeptá zima, cos dělal v létě. Jak si usteleš, tak budeš ležeti. Každá nepravost, kterou teď pácháš, jest jako dvousečný meč, jehož rány jsou nezhojitelné. Pomni, co jsme tak často pravili tobě: Hýřil za mladu a pod starost umírá z hladu. Kdo s opilci se vodí, brzo bez kabátu chodí. Marnotratník jest žebrák budoucný a skucepec — věčný; nebo chudoba jest marnotratnosti nejbližší dědička. Nebesa věru trnou a země žasne nad tvou zpustlostí, synu, an tě bohužel vidíme v počtu těch, o nichž dí apostol: Mnozí chodí, o nichž jsem častokráte pravil vám, nyní pak i s pláčem pravím, že jsou nepřátelé kříže Kristova, jichžto konec jest zahynutí, jichžto Bůh břicho jest, kteří o zemské věci stojí.“ Viz a smiluj se sám nad sebou, viz jak všickni zpozdilci tvého druhu záhy vadnou a hynou, vlekouce se bídne jako stínové, naplňující špitály a vypaďující už ve třicátém roce co starci, viz kterak většina jich už dávno před padesátým rokem věku svého klesá do hrobu. Kéž bys pomněl na snažné napomínání naše: Buď

za mládí starcem, abys byl ve starosti mláďencem.

Ale ty pravíš: „Však já se napracuji celý den co soumar (mezek) a neměl bych ničeho užiti? Vždyť mladost radost. Třeba užít světa, dokud hoví léta.“ Ovšem mladost radost, ale pamatuj také, že pravda: Čím se mladý příliš veselí, na starost toho poželí. Hříšná radost plodí žalost. Hříšné slasti vedou ku propasti. Ty pravíš: Já se musím celý den namáhati jako soumar (mezek). A tím snad chceš ospravedlniti své nestřídmosti, své hnusné pijanství, své prostopášnosti? I díím tobě: Budeš-li vydělávati sice, ale nebudeš-li spolu hned z mládí šetřiti, budeš po celý život jenom soumarem (mezkem) jiných a nikdy nebudeš pánem. Nezasluhuješ věru býti pánem nad jinými, kdo se nenaučil hned z mládí panovati sám nad sebou. Otroci náruživosti svých slušně zůstává i otrokem jiných, a není divu, domlouvají-li jemu páni jeho časem i *dubovými* slovy.

Nabaživ se slastí a strastí velkého města, pospíchám do města venkovského zkoušeje, panuje-li aspoň zde více střídmosti a šetrnosti mezi tovaryši křesťanskými.

Na mírném návrší zvedá se čisté a dosti úpravné město, kde mnoho jest tovaryšů tkadlcovských, soukenických i jiné chasy řemeslnické. Slaví se právě neděle a chasa ta veselí se u večer při hudbě a tanci. Já sám uhostěn jsa v hostinci musím bezděčně naslouchati hlučné plesu zvuky a zvedaje se o třetí hodině z lůžka k cestě, vstávám jak jsem byl lehl, bezesnulý. Na poště čekám s mrzutostí na spolucestovatele, kterýž se byl opozdil. Jestli to bohatý israelita, jenž omlouvaje se vypravuje, kterak před jeho domem řemeslnická cháska skoro celou noc bouřila a hulákajíc i nezbednosti tropíc jemu spáti ne-

dala a kterak tepruv, když vstátí měl, maličko zdřimnul. Sám téhož nepokoje hojně zkusiv v tétěz noci, rád jsem slovům jeho přiložil víru. Když pak mně dále vypravoval, kterak chud jsa hned v mládi k dosažení nynějšího blahobytu svého krýcar ku krýcaru skládal, každé zábavy a každé rozkoše sobě odpíraje, a když mymeztím se blížili hlavnímu městu Moravy, napadlo mi: Hle tento israelita, ač bohat, neštítí se žádných obtíže a milerád obětuje přecasto i noční spánek, aby své už dost velké jmění ještě více rozmnožil. Onino pak obžerníci a prostopášníci, skoro nic nemajíce, obětují též přecasto noční spánek, aby svůj poslední groš rozmrhali. A když oni z rána ještě dlouho ve svém pelechu se povalující zívají, vydělal israelita sobě zatím už mnoho zlatek. Ký div, že tento jinověrec se ustavičně zmáhá, onino pak víc a více chudnou! Nejsou-liž oni ve své bezstarostnosti podobní zpozdilcům, kteří chtějí, aby jim pečení holubi vlítali do huby? Může-li israelita tak sobě odpírati, že na nejmenší míře tělesných požitků přestává, proč ne i křesťan? Což pak nadarmo řekl Pán: „Chce-li kdo býti učeníkem mým, zapři sebe sám, vezmi svůj kříž a následuj mne!“ Dovedli toho žid, že hned z mládi sobě odpírá, že útratných zábav a veselostí se vystříhá, že skoro výhradně jen vodu pije a pakli na cestě do hospody jíti musí, pouhým žejdlíkem piva za vděk bere, že úzkostlivě krýcar ku krýcaru skládá, se postí a bmoždí, aby tak s neklamnou jistotou nějakého statku se dodělal, proč by toho nedovedl i křesťan?

Ano střídmost a sebezapíravost hned z mládi toť nejjistější cesta ku pozemskému blahu, toť klíč ku množství skrytých velikých pokladů. Protož dí naše přísloví: Kdo chce našetřiti, musí záhy začítí. Spoření — bohaté koření. Kdo málo

chová, mívá mnoho. Zrnko po zrnku nasbíráš míru. Mnoho zrn hromadu činí. Kdyby svrchu dotčený israelita rovněž tak byl mluvil, jako naše cháska mluvívá: Mladost radost, a opíraje se o tuto výmluvu rovněž tak byl v mládi celé noci hýřil, nemusel-li by až posavad za skrovnou mzdu býti sluhou jiných, ještě nyní pro svou sebezapíravost v mládi jest pánem mnohých? Není-liž to svrchovaný nerozum a veliký hřích proti Bohu, plýtvati kamením a rozhazovati stavivo, jež Bůh mladíkovi řemeslnickému výdělkem podává, aby si z něho vystavěl budovu budoucího štěstí svého? S nesmírnou žalostí bohužel tuto vyznati musíme, že lid náš umí sice vydělati, ale neumí také výdělek zachovati. Marně voláme k němu: „Uměj strádati, nebudeš strádati. Přivykej hospodárnosti za mladu, nepoznáš na starost hladu. Kdo šetří, ten má“ —, marně tak voláme: lid náš nabyv groše, už ho nesnese v kapse, už jakoby ho ten peníz pátil, hledí se ho co nejdříve zbaviti, an hned všemu chce, co kde jen vidí. I omlouvá marnotratnost tu u sebe řka: „Však ta maličkost za to nestojí, abych ji schovával. O! pošetilče, jenž tak činíš, kéž bys pomněl, co už staří předkové naši říkávali: Kdo si mála neváží, po mnohu ať nebaží. Kdo mála svého nehledí, ten dlouho nedědí. Z kapek moře.

Můžeme tuto na důkaz, že i nyní možná při neustálé střídmosti a šetrnosti chudému a spolu vtipnému pracovníku na vyšší stupeň blahobytu se pošinouti, podati příklad o křesťanském fabričním dělníku který r. 1848 v katol. jednotě v Brně zaslechnuv úvahy naše o střídmosti a šetrnosti, svědomitě groš ku groši skládal a nastrádav sobě ustavičnou sebezapíravostí stateček, z bývalé téměř otrocké odvislosti své se vybavil a podniknuv malý obchod, při neustálé střídmosti a hospodárnosti to-

lik jmění nabyt, že nyní jest majitelem domu a kupcem na venkově.

Není-liž z toho zřejmo, že i nyní při všeobecném nařikání na zlé časy chudému a spolu příčinlivému pracovníkovi při svědomitém ostříhání dotčených cností se počariti může, aby se vydobyl z pout těsně svírající odvislosti a stal se pánem samostatným, vládnoucím dosti značným jměním? Dozajista zasluhuje jen ten býti pánem u věku mužském, jenž v mládí uměl panovati nad svými chťiči a pamatoval, jak se říká, také na zadní kola.

A kdo nezná ještě jiné zlaté ovoce střidmosti pro jinocha? Prostě-li žiješ, sta let dožiješ. Nacpak: kde pítí a hody, tam i choroby; kam střidmost nechodí, tam chodí lékař. Protož plamenným písmem vryjž sobě, jinochu, do srdce blahonosné pravidlo života: Jez do polosyta, pij do polopita, vyjdou ti na plno léta. — Půst a zdrželivost ještě nikoho neumořily, anobrž vi se, že tvář Danielova a líce ostatních tří zdrželivých mláďenců, kteří na vařivu (zelinách) a pouhé vodě přestávali, mnohem krásněji kvetly nežli tváře mláďenců se stolu králova jedících a pijících. A Bůh, jenž zalíbení má v postu a zdrželivosti naší, zehnal střidným mláďencům těm nejen náplní tělesného zdraví, nýbrž i hojnými dary duchovními, bystřejším rozumem a nebeskou moudrostí i silou ke všemu dobrému.

I nyní žehná Bůh střidnému a zdrželivému jinochovi také tím, že mu dává bystrost vtipu, aby se dopídil prostředků k zemskému blahobytu a k samostatnému postavení ve společnosti lidské, ješto mladík pijanstvím otupělý věčně věkův téměř otrokem býti musí a za porvřhel kladen bývá. Toť spravedlivá klatba neřestného chování jeho.

IV.

Ohledavše poněkud stav řemeslnických tovaryšů, posvítíme si

touže lucernou také na stav řemeslnických mistrů.

A tu vidí se nám záhodno předslati příklad na důkaz, že střidmost se spořivostí nejednou nesmírně mívá účinky. Známo, že dům Rotšildův jest téměř nejbohatší na světě. Jak došla rodina ta tak ohromného jmění? Který byl začátek tohoto řídkého zjevu? V časopisu Besedě (str. 183 r. 1865) čteme o počátcích náramného bohatství toho následnou zprávu: „První Rothschild (Rotšild) byl podomníkem (hauzírníkem) ve Frankfurtě nad Mohanem. Jedného dne hodil do staré vlněné punčochy tři zlaté řka: „Ta punčocha musí býti plná!“ — Byl pilný, hospodářský, chytrý, lestný — punčocha se naplnila a nestačila už přibývajícím zlatákům. Rotšild si koupil měšec a řekl: „Ten musí býti plný!“ A jak řekl, stalo se. Vstával jak kohout zakokřhal, pracoval, chodil, kupoval a prodával, vydělal na všem a měšec už také nestačil. Vzal kufr: „Ten kufr musí býti plný!“ Proč ne? Také se naplnil. Zlato a stříbro proměnilo se v papíry; Rotšild stal se bankérem kurfirštův Hessenských. Ty tři zlaté v punčošce náramně se rozmnožily. A nyní jest rodina Rotšildova bohata — na tři sta milionu tolarů! Vyměňme je všechny za zlato, a padesát koní bude mít co táhnouti. — Kde pletou, táže se Beseda, ještě takové čarodějné punčochy?“

My pak tážeme se zde, kolik jest jich mezi našimi řemeslnickými tovaryši, kteříby k sobě s nezlomnou vůlí řekli: Budeš tak střidmý a hospodárně živ, abys každého týhodne uložil sobě jednu zlatku do pokladničky, tak žebyš na sklonku roku padesát dvě zlatky měl kromě úroků, které vytěžíš hned od uložení první desítky ve spořitelně neb v jiné kase? Kolik pak jest jich mezi našimi řemeslnickými mistry, kteříby s toutéž železnou vůlí si umínili, neustálou střidmostí, šetrností a příčinlivostí tolik a tolik

stovek každého roku u hospodařiti a tak sobě uschovat peněz ku potřebě?

Dekud nebylo svobody řemesel a mistři naši jako nějakou výsadou chráněni byli proti konkurenci (závodění s jinými), tu ovšem seděli jako v klíně Božím, všecko se jim co po struně vedlo. Uvrhli li, ať obrazně díme, groš na střechu, spadli jim dolů dva, měli všeho do Boha, pečinek, piva a vína dosti, užívali pohodlí a všecko šlo jim co z vody aneb jako po lýchách. Jak ale použili této příhodné doby, kdy jim štěstí pod rukou šlo? Pilně-li ukládali si peněz ku potřebě příští? Zdaž pamatovali cvičením se ve střidmosti, sebezapíravosti a hospodárnosti na zadní kola? Probůh! jak mnohý, jsa otec rodiny, vyšel si odpoledne maličko na vyrazení a vzal s sebou v tobolce pět i deset zlatých, ze kterých ani krýcaru nazpět domů nedonesl, propiv a prohrav všecko v hostinci neb na jiném zábavném místě. A tak učinil nejednou, nébrž několikráte za týden. Kolik to stovek (ať nedíme tisíců) za jeden rok tímto způsobem prasklo? I doma se pilně martinkovalo. Tu býval dvůr pln drůbeže, tu na každý den musela býti chutná pečeně, tu po celý téměř den chodilo se ku pivnému neb vinnému soudku ve sklepu uloženému, a tomu říkali hospodařiti a šetřiti, když se spolu neposílalo do hospody o nápoj opojný. Některý pan mistr byl tak veliký zach (žrout), že hned zrána potřeboval k vyplnění bachoru nejméně za půl zlatky potravy a na večír ovšem nikdy se neukládal do lože bez malého macha (opice). Tu všickni, otec i matka i děti, si přebujně vedli. V nich játra a plíce ustavičně hořely. V pátek nepátek, v půst nepůst jedlo se maso. Co bujníkům těmto bylo do přikázání církevních? Ba co jim bylo do samých přikázání Božích? Hřích byl jim v Uhřích. Nejedna z těchto bujníků rozpálen hojným opojem za-

pomněl se i nad svou věrností manželskou a zabočil v cesty, o nichž nelze mluviti bez zardění.

Utonuvše takto docela v břichu, nepamatovali, že se časové mění a že téměř každý veřejný výrobce neb obchodník mívá jako nějaký čas květu svého, kde odbíratele k němu valem se hrnou, že však také přichází doba odkvětu, doba listopadová v životě řemeslníkově neb obchodníkově, kde třeba mu už trávit z toho, co si v čas rozkvětu řemesla neb obchodu svého nashíral. Onino mníce, že doba výsadného řemesla a obchodu věčna, nepřiučovali se žádným výhodám a vědomostem, jimiž řemeslo neb obchod zdokonaliti lze, nýbrž setrvali věrně ve své ledabylosti, a i o to bohužel věrně se postarali, aby synkové jejich i v tomto ohledu se potatili. Nejinak starali se i marnivé a nešetrné matky o to, aby jejich dcerušky se v těchto vlastnostech úplně pomamily. I kterak mohli na zdokonalení řemesla a hospodaření pamatovati onino zachové (žrouti) a machové (pijané), chodíce téměř ustavičně v podnapilosti a majíc bachor neustále plný? Vždyť se ví, co dí staré přísloví: Rozecpalé břicho nepůsobí bystrého vtipu. Břich tlustý, leb (mozek) pustý. Když tedy zavznělo heslo: „Svoboda řemesel a obchodu!“ omráčila je zpráva ta co blesk z čista jasna, a chtěce i v době, ve které jen nad míru přičinlivý, střidmý a schránlivý řemeslník neb obchodník se udrží, svým starým rozkošnickým chťičům hověti, martinkovati totiž, dusiti pivo, vyprazdňovati láhvice vína, jísti pečeně, chtěce i nyní tak sobě vésti, rychle se dostali do Vomizína čili na koráb. I jsou nyní ve psotě jako ve kvítí a musejí tvrdě jísti hrušky. Ospem se bídy na ně hrnou, měšec jejich jest plný pavučin. Nemají ani chleba, ani soli, ano kolikráte nemají ani tolik, co by na zub vložili. Nejedna z nich stojí nyní na pokraji propasti zoufalosti.

Jiní z těchto čepových bratrů s vlčím střevem poznávše, že slobodou dotčenou se pod nimi otvírá propast, chtěli teď začít šetřiti, ale nemohše více zavoditi s vtipnějšími v řemesle neb obchodě pokročilejšími a hospodárny, zkusili na sobě staré pravdy, že pozdě se jde v les na jahody, ano léto prošlo a že pozdě se zavírá klec, když ptáci vylétali. Protož i těmto brzo vypršely brky a také jim nyní už psota z každého koutu vyhlídá. Marně naříkají teď: Kéžbychom byli hospodářili a něco ušetřili, když nám štěstí květló; kéžbychom sedíce v dostatku také na možný nedostatek byli pamatovali! Pozdě bycha honí, kdo po času přichází čili kdo příležitost k zámožnosti svou zhýralostí a bujností zmešká. Bycha, bys se běžením přetrhl, neuhoníš.

V těchto úvahách bera se hluchou ulicí velikého města, potkávám se zhusta před polednem s člověkem, který po každé vychází z vinárny. I táži se průvodce svého: Kdo jest tento muž širokých plecí, všecken hnátovitý, jemuž tvář patrně vinným zápalem hoří, jenž na nás vybuluje své blikavé a svítící se oči velikou tlustostí? I dí mi průvodce: Jest to dosti zámožný řemeslník a spolu obchodník zdejší, jenž máje svůj dům, i za nynějšího těsna si dosti skvěle stojí. Domnívát se býti střídým a hospodárným, poněvadž se nikdy neopíjí a nikdy domů nevrávorává. Avšak provozuje střídmost svou způsobem zvláštním. Nasnídav se ráno kávy, běží brzo do vinárny, aby se více posilnil, nebo káva prý nedává mnoho síly. Vrátiv se po vypití žejdlíka vína do dílny, vyprodá něco z výrobků svých, i dí sám k sobě: Udělal's dobrý kšeft, slušno se nad tím radovati, i běží opět o jednácté před polednem do vinárny na velký žejdlík s vidličkovým. O jedné hodině obědvává a aby pokrmy šly lépe k duhu, ovšem zase žejdlíkem dobrého rakouského je

zalívá. Po obědě snad se musel vaditi s tovaryši neb dělníky aneb s vlastními dětmi, i nutno mrzutost tu spláchnouti žejdlíkem aneb půlkou vína, a kdyby i toho nebylo, žádá prý toho o čtyrech neb pěti hodinách odpoledne lepší ztrávení oběda. Před spaním musí opět býti koflíček vína pro rychlejší usnutí. (Jiný mistr, jež mi průvodce můj náhodou ukázati může, jsa veliký duspivo, činí to podobně s pivem, s tím toliko rozdílem, že co chvíle vyklopuje žbáneček Plzeňského, odpoledne však a na večír dva i tři žbánky. Jiný třetí mistr, jenž tu právě okolo jde, říkává: „Já na poledne nepíjívám nic;“ ale na večír si to hojně nahrazuje, an dvě i tři penty piva vypíjívá.)

Co zatím pan mistr se co chvíle buď chmelem aneb zlatou šťávou révy posilňuje, posílá paní mistrova co chvíle buď do konditorie pro chutné koláče aneb k cukráři pro porci mraženého a jiné lahůdky. I cukroví s líhovinou (likérem) jde dobře na zoubek. Tentýž pan mistr a paní mistrová putují také každého roku aspoň jednou s rodinou na Vranov, do Křtin aneb na jiné poutní místo poblízké, a ačkoli pouť ta jen den trvá, naloží sobě na vůz tak velikou zásobu jídel a nápojů, žebys myslil, že chtějí tam celý týden zůstat. Přijdouce na místo, rozloží se v lese, zpívají a výskají ve veselé společnosti známých, kteří před nimi za týmž účelem tam stihli, a vyňavše bohaté zásoby pečinek, piva a vína, slouží bachusovi ze vši síly své a ze vši myslí své. Vyprázdnivše pak zásoby i naválevše se v lese vracují se opět do města, chrámu Božího ani neviděvše, tím méně do něho vkročivše.

Podíváš-li se na drahá hedbávím šustící roucha, ve kterých paní mistrova a dcery její u veřejnosti vystupují, budeš, neznaje jich, domnívati se, že jsou to bohaté hraběnky; nebo všecko, cokoli moderný luxus a marnivá nádhra vymyslíti

může, vidíš zavěšeno na nich jako v nějaké vývěsné krámu, a všude, kdekoli se s nimi potkáš máš, pro rozsáhlou obručnatost skvostného jich roucha ouží se ti cesta. Jsou-li v domě otcově narozeniny, slaví-li se v něm křtiny, jmenoviny čili jiná slavnostná příležitost k tomu se nasádky, zavání celý dům množstvím pečinek, i pije se pivo, víno tou měrou a dotud, až všickni se ochmeli a jak dí srbské přísloví, až nevěsta nerozeznává muže od švakra. Na této míře stojí to se střídmostí u řemeslníků a obchodníků mnohých ve městech větších.

Nemůže-li i takovému velkoměstskému mistru se říci: Zpozdilče, co činíš? Zda mníš, že peněz potom načeseš na hrušce neb na vrbě, že tak štědře je utrácíš? I to nejtlustší dřevo přehoří, i ta nejhlubší studně se vyčerpá, váží-li se z ní voda bez přitrže. Pomni, že kdo Martinka zhusta světlí, statek dýmem mu vyletí; pomni, že když svíčka s obou dvou konců hoří (když muž i žena marnotratní), že svíce ta brzo dohoří; nebo marnotratnost taková jest jako rozeschlá nádoba; jedním koncem liješ a desíti teče. Tak jednaje brzo se octneš na holičkách a budeš pánem na Chudobině a Nemanicích. Ty pravíš: Dva obědy (které najednou sním) se nervou. Ale věru malá to čest, velký-li kdo jedlík jest. Ty pravíš: Dobře jest pít, pivo hřeje; ale já dím: Dobře jest pít, ale nepít lépe. Pivo hřeje, ale nešatí. Kdo pak víno dusí, brzo nouzi zkusí. Břicho dřavý pytel. Nejednen pro svoje vrecko (břicho) přišel o všecko. Nejednen začal na zlatě a skončil na blátě. Mimo to kdo všem za zdraví připíjí, sám svoje zapíjí.

Ale i v menších městech není řemeslník náš na mnoze tak střídmy a schránlivý, jak to obzvláště nynější doba stísněnosti vymáhá. Nejednen řemeslník v oděvu, ve stravě a v pohodlí chce výše létat než křídla ho vznéstí mohou. Nosí bo-

hatý šátek a má chudý statek; vydělá vrabce a ztráví hus. Nejednen hospodář od desíti ku pěti, an se s korbelem pilně objímá, an mu řemeslo chmelem zarostá, an za dobré doby výdělkové neschovává bílý grošík pro černý den, an do hospody přišed nemůže vratidlo najíti. I jsou mu věru peníze co malému dítěti nůž; neumí jimi leč sobě uškoditi. Přehání je toliko skrze hrdlo a všecko co vydělá, jde u něho do dýmu. Umí on penězům oči protírat.

Ký div, že při takové lehkomyslnosti a marnotratnosti přemnohých našich tuzemských řemeslníků ohromně bohatnou Sasíkové, Prušáci, Hanoverané a jiní cizozemci u nás se usadivší a už z domova veliké střídmosti a šetrnosti zvyklí? Mimovolně napadá nám tuto příklad Sasíka takového, který s holýma rukama k nám přišed ale vtipnou příčinlivostí a neustálou šetrností tří domů u nás nabyv, chtěl synům a dcerám svým už dosti vyspělým udělati dobrý den a k tomuto účelu s nimi z města na venkov učinil výlet. V čem záležela ta obzvláštní rozkoš, kterou jim ustrojiti přislíbil? Snad v šesteru výborných pečinek a ve velikém koši pivných neb vinných láhví, jak u výše dotčeného řemeslníka tuzemce? Chyba lávky! Celá rozkoš a lahůdka ta záležela v jedné pečení a v několika půlkách dobrého piva. — A zase zpomínáme si tu na židovského fabrikanta, s nímž nám jeti bylo poštou a který nám vykládal, že když otec jeho nešťastnou spekulací o všecko přišel, že nezbylo jemu tehdaž co mladíkovi leč do jedné továrny v Uhřích jíti a tam pisařovati i dohlížeti, že však co pisař po všecka léta ani jednoho dobrého dne si neudělal, alebrž stále si odpíral a úzkostlivě groš ku groši skládal, až sobě dva tisíce nastřádal a sám malý obchod o své ujmě podniknouti mohl, který se mu při ustavičné šetrnosti tak

výborně dařil, že teď, jsa malý fabrikant, na 40—50 tisíc zl. ve svém jmění počítá. Že nelhal, an o své sebezapíravosti mluvil, dokázal bezděčně hned, jak jsme se na poštovní stanici zastavili. An všickni křesťanští cestovatelé (bylo to po čtvrté hodině odpoledne) do hostince zašedše utráceli, jedni kávu, druzí pivo neb víno pijíce, zašel on si na trh ovocný a koupil si za několik krejcarů švestek, kterýmiž napotom také nás ještě, spolucestovatele své, podělil. Na večer přišel s námi do hospody na nocleh, vypil půl žejdlíka vína s vodou a snědl párek vepřových uzenek. Tak žijí Sasíci, Prusáci a židé, kterýmž za tou příčinou také mezi námi štěstí kvete.

Strach jest věru, že cizozemci a židé u nás úplně budou páni průmyslu a obchodu, tuzemští pak a spolu křesťanští řemeslníci naši budou pouhými jejich dělníky, proto že i nyní, kde střídmy, příčinlivý a spořivý mistr se co oháněti má, ještě neplejí střídmosti a spořivosti a žádného čtení se nechápají, jímžby v řemesle svém nějaký pokrok učiniti a mnohé výhody dosáhnouti mohli. Nebo kdo z nich ví o nějakém průmyslovém časopisu, o nějaké průmyslové knížce, které nyní také v našem jazyku vycházejí? A kdyby také věděli, co by to spomohlo? Polož před ně na stůl takový časopis, takovou knížku, a utekou téměř všickni. Postav před ně pintu piva a vína a ani jeden neodejde, dokud kapka jen bude v láhvi. Arciť: pivo, víno neříká „jdi“ ale „sed“; knížka pak volá: „strp!“ Kdežto žid a cizozemec raději nepije a v jídle se uskovňuje, jen aby se dopídil novin, kde jsou rozličná oznámení výhodných prací, prodajů, dodávání výrobků, při nichž mnoho vydělati lze, nechte nás řemeslník i v městech větších skoro nic, a místo takovýchto novin dbá více žbáunku a láhvi; i dívá se napotom s poloblbným okem otupělce na to, kterak chytráci onino jemu

před ústama nejlepší a nejvydatnější chléb berou a všecken zisk mezi sebou úsměšně rozdělují.

Jak dlouho tak ještě spátí budeš, křesťanský řemeslníku, jak dlouho chceš ještě dřepěti v této línosti a nedbalosti? Jest věru svrchovaný čas, abys vstal. Vzchop se a střeš se sebe otrocká pouta lenivosti, ospalosti, nestřídmosti a nešetrnosti. Remeslo i nyní má zlaté dno, i nyní jest řemeslo pán a jistá obživa a jest vždy živý při něm peníz, provozuje-li se ne podle staré ledabylosti, nýbrž s rozumem a výhodami, jež na ruku dává pokrok našich časů všem pozorovatelům jiných umělejších řemeslníků a všem čtenářům průmyslných listů.

Varuj se labužnictví a marnivé nádhery. Co kde vidíš, ne všemu chtěj. Maje jen málo, ber z mála jen malé štipce. Oděv, stravu, žařizuj si podle stavu; nebo bohatý šátek a chudý statek dělají na počtech zmatek. Při svobodě řemesel chodí se po úzké lávce. Jen vtipný, střídmy, obezřetný a spořivý průmyslník dovede po této lávce bez úrazu choditi. Nechtěj lítati dokad křídla nenarostla, nechtěj se ve stravě, v obleku a v náradí domácím rovnati těm, kteří už sedí v teple. Vždyť víš, že nemáme dál nohy vystřít, než jak je můžem přikryti.

Začínaje nějaký obchod neb nějakou živnost, jez chleba a pí vodu, jak dí přísloví, a nepřijdeš na chudobu. Nechť huha nikdá nevadí se s měšcem. Ústa malá dírká, ale mnoho do ní vchází, někdy také domy, vinnice, zahrady i hrady skrze ní prolezou. Kdo chce spořiti, od úst musí začít. Kdo málo chová, mívá mnoho. Troška k trošce činí trochu. Drž groš, aby ti zlatý neutekl. Kdo neostříhá groše, sám za tolar nestojí (dí přísloví). Láká-li tě starý chťič, abys do hospody zašel a utrácel, poněvadž jsi právě měl dobrý výdělek, pamatuj, že jest více dnů nežli klobás a že

rok má dlouhý zobák. I když se štěstí na tobe usmívá a hojně výdělky tobě do klínu sype, nechťej zrohatěti čili zbujněti a přes čáru tesati. Chovej bílý groš pro černý den. Vždyť nevíš, co večír zlého přinese. Kdo má nazbyt, může pozbyt. Za dobrou dobou zlou čekej. Jen tak možná po úzké lávce průmyslu bezpečně choditi, jen tak možná i nyní řemeslníkovi k zelené ratolesti přijíti a ji s Boží pomocí ve svěží zelenosti zachovati.

V.

Zbývá nám tuto ještě ohledati inteligenci t. j. vzdělance naše, kteří buď mnoho škol prodělali, anebo neprodělavše ani škol středních ale velikým přirozeným vtipem nadání jsouce, pilným čtením kněh a časopisů tak vysokého stupně vzdělanosti dosáhli, že i knihám pro vzdělance psaným snadno a úplně rozuměti mohou.

A tu vidí se nám předeslati nejprve příklad starých pohanských Fajákův, jak je nejstarší básník řecký Homer ve své hrdinské básni, Odyssei, vyličuje. Možná, že zde uhlídáme i obrázek našich časův. Fajákové, přebývajíc na ostrovu teď Korfu nazvaném, byli lidé dobrosrdeční, přívětiví k cizincům, zvláště k nešťastným; sami sobě přejíce, přáli i jiným; na každý den hodujíce, byli tomu rádi, když k nim zavítal host a jim námět dal k hojným kvasům a kratochvilím. Vždyť pak zase něco nového se dověděli a jejich zvědavost ustavičně po novinách se shánějící poněkud se ukojila. Aby pak pokrmy a nápoje lépe chutnaly, musela jídelna a všeliké nářadí v ní býti velmi skvostné a lesklé. Proto dí Homer (zp. 7.) o domu knížete Fajákův, Alkinoa: „Jaková bývá záře slunce neb měsíce, tak se vše lesklo ve vysokostropém domu velesrdého Alkinoa; na stolcích ku stěně blaněkytné z obou stran připevněných prostřeny byly čalouny, heboučké a

lepotkané to dílo žen; zde sedávali vůdcové Fajákův, pijíce a jedíce; nebo všeho měli hojnost.“ Ale ač hojně jedli a pili, přece nikdy způsobem sprostých pijanův se nepotáceli a zvedajíce číši s vínem, ukrápěli nejprve také něco z ní bohům svým na počest. Kvasumilovný a bezstarostný život jejich stal se příslovím ve starém světě. Když Odysseus, bohatýr řecký u Troje bojovavší a do vlasti se plavivší, po ztroskotání lodi své na ostrov Fajákův vyplaval a na pobídnutí „běloramenné Nausikavy“ byl vstoupil do jizby otce jejího Alkinoa, byli už vladykové Fajáčtí zde povečeřeli. Ale uzřev ho kníže (Alkinoos), velel hned kličnici mnoho pokrmů před něho postaviti a poručil hlásači, aby „smísil dušelibé víno a nalévaje v číše prvé všechněm podělil. Pak ale když ukropili (bohům) a se napili, co chtělo srdce, řekl k nim Alkinoos: Teď už povečeřevše jděte domů na odpočinutí. Zítra zvolavše více kmetův, cizince v jizbě tu vyčastujeme a bohům pěkné oběti učiníme, napotom na jeho výpravu pomníme, by host ten bez trudu a těžkosti pod naším průvodem rychle a radostně do své otcovské země se dostal.“ Druhého dne porokovavše maličko o této výpravě, sešli se opět k hodům přehojným v domě knížecím. Také jinochům, kteří loď k výpravě ustrojovali, dal kníže k hodům těmto dvanáct ovec, osm lesklozubých svin, a dva vlekonohé rohonosy (voly). Pozván i milostný pěvec Demodokos k hodům a postaven vedle něho košík s pokrmy i pěkný stolík, naň žbánek vína, by pil, kdykoliby mu chuť velela. I vladykové k uchystaným předloženým pokrmům ruce vztáhli. Když ale potom nápoje i jídla chuť nasýtiti, vdechla Umka pěvci, aby opěval slávu hrdin Trojanských, k nimž také náležel Odysseus. Po hodech všickni se udali ku hrám, zápasům a kolbám. I Odysseus vyžván v hození koule zvítězil. Pak

následoval ples a křepčení mládenců; na to zpíval Demodok o milosti Jarcově (Areově) s Ladou a tu opět nastal tanec. Načež zase se obědvalo. I následný den ztráven při hodech až do večera, tak že Odysseus úzkostlivě už pozíral ke slunci blesknavému, vroucně touže, by zapadlo; nebo po západu jeho slíbeno mu od Fajákův, že ho vypraví na lodi do vlasti jeho. Takový tedy život vedli Fajákové, že se zdálo, jakoby nejvyšším bylo úkolem života jejich: na každý den dobře semíti, krásně se šatiti a vůbec skvostně i spolu bezstarostně žíti.

Skoumejme, není-li v obrázku tomto podán také poněkud obraz života většiny vzdělanců našich. Intelligence čili vzdělanstvo naše chlubívá se, že při požívání pokrmův a nápojův vezdy zůstává v mezích slušné míry a že nikdy neviděti vzdělance naše na ulici potáceti se a jiné posuňky dělati, jakové dělávají surovci aneb barbari zpití, výtrzně pokřikující a semotamo vrávorající; neboť to prý pokrok časův našich s sebou nese, že žádný vzdělanec ani se nepřejídá, ani se nepodnapívá. Už starí Fajákové, ač velmi labužní, přece jen tou měrou jídali a popíjeli, že se nikdy nepotáceli ani nevrávorali. Mimo to pamatuje prý každý vzdělanec už na výrok starých pohan-ských Řekův, že opíjeti se jest jenom způsob barbarův čili surovcův, a že tedy Řekové, zejména Spartané, chtějí synům svým ošklivost před obžerstvím do srdce vštípití, úmyslně opíjeli otroky své a když se těmto mozek vínem tou měrou podbáhnul, že co blbové sobě počínajíce a jazykem se potykující vrávorali a jiné posuňky vzdělaného člověka nehodné dělali, pak že pánové otrokův těchto ukazovali synům svým tyto pitvory člověka, aby se jim takto přílišné pití opojův zhnusilo a oni jasně poznali, jak nedůstojno člověka pána, aby nosil otrocká pouta pijanství.

Mimo to zná prý každý vzdělanec z tělovědy veškeren průběh zažívání; i napomínají vzdělanci naši předně, abychom pokrmů hltavě nejedli ale dokonale je užvykali a slinami promíchali, poněvadž se tím zažívání podstatně usnadňuje; dále zrazují, žaludek pokrmem přeplnit, nebo tělověda praví, že žaludek pokrmem přecpaný úlohu svou, totiž promíchání a rozředění poživiny žaludkovou šťávou, vykonati nemůže, jakož že i nechut k jídlu druhého dne po takovém přeplnění tím vzniká, že se šťávy žaludkové, jižto k novému zažívání třeba, příliš mnoho den před tím zpotřebovalo a že tudíž se jí druhého dne nedostává; co tolikéž platí o šťávě střevné; nebo žaludek rozšířiv se poživinou a napojiv i promíchav ji šťavou svou, otvírá své vrátka čili východ, jímž poživina vchází do střeva (pět sáhů i přes to dlouhého), kdežto druhé důležitější trávení, vlastně zažívání, se děje a sice jednak přísadou pochodící z jater a břišné slinovky, jednak šťávou, kterouž samo střevo přehojně z malounkých přechetných žlázek vyměšuje. Toliko při nestřídmosti nedostává se šťávy této břišné v té míře, jak toho k zažívání potřebí a tudíž se i poživina nevyžívá; co pak nevyžito v obojím hlavním oddělení střeva, v tenkém a tlustém střevě, to vychází na konec nezažito z člověka, byvší jenom obtíží žaludku a střevu. To znají vzdělanci naši z tělovědy rovněž tak dobře jako další běh zažívání, že totiž jedna část z toho, co k výživě těla sloužiti má, ze střev nejprve žilkami miznicemi a pak mizovodem, společnou to cevou, se vede v dutinu hrudní, kdež se to v podpaždnou či podklíčkovou krevnici vylívá; druhá pak a větší část zaživeniny že žilkami krevnicemi se vede do jater, by zde se přecídila, a odtud tepruž že se dostává jedním kmenem spojených krevnic do srdce a ze srdce do plic. To

vše vědí vzdělanci*) a pečují o dobrou záživu také tím, že jenom po jídle kouřívají a nikoli před jídlem; nebo říkají, že kouřením před jídlem pobádají se sliny a žaludková šťáva k hojnějšímu odměšování na prázdno; co pak před jídlem na prázdno ujde, toho že po jídle se nedostává, když toho právě nejvíce potřebí. Tolikéž vypravují si vzdělanci o lidech, kteří pro svou velikou střídmost neobyčejného stáří dosáhli, jako na př. Petr Čartan, živ byv 185 let, Vilém Shanoly, 178 let, Jan Surrington, 160 let, hraběnka Desmondova 140 let atd.

Ty a podobné věci znají výborně vdělanci naši a rádi jim toho půjčujeme (připouštíme), že v požívání pokrmův a nápojův nevykračují z míry tak hrubým způsobem jak to mnozí nevzdělancové činívají, ačkoliv i nám zde smutné příklady zaznamenati jest; nebo známe i lékaře, kteří zajisté o všech žilkách a jejich výkonech v těle vědouce, žalostné následky nestřídmosti stokráte, ba tisíckrát na nemocných pozorovali a přece sami pivoři víno dobře dusiti umějí, půlku za půlkou, ba i pintu za pintou vyklopujíce. Patrný to důkaz, že věda sama neochrání ještě člověka od vybočení z koleje slušné mírnosti. Podobně zpomínáme si na dva příklady z vlastních studií, kde jeden žák, jsa už v desáté třídě, jak tomu tehdaž říkávali, veždy vedle psacího stolku svého láhev piva míval, kterýžto vystudovav a dosazen byv na úřad, ustavičným prolíváním hrdla už tak ochablá měl čidla chutnací čili chutnadla, že je nejprve vínem a pak kořalkou dráždit musel, aby ještě nějaký pocit nápoje měl, a když i kořalky se mu nedostávalo, chopil kalamář a vypil ingoust z něho. Jiný spolu-studující z tétéž třídy byl právě pro tuto náruživost pijanskou pro-

puštěn a chodil až do nejnovějších časů co blbý a žebravý otrhanec po městě, jsa předmětem posměchu a terčem vtipu uličníkův. A zase jiný výtečný žák počal v osmé třídě potají nahýbat korbele a podváděti profesory své, omlouvaje své časté nebytí ve škole bolením hlavy a podobnými výmluvami; jak mile však přišel na vysoké školy, úplně nabyt svobody, hověl pijáckému chtíči svému zjevně bez ostychu, i chodí nyní tolikéž co otrhanec i povrhel po velikém městě. Nedsvědčují-li tito a podobní příkladové zřetelně, že i vzdělanec, zvláště zvyká-li hned z mládí labužnému prolívání hrdla, snadno do nejsprostějšího pijanství zabřednouti může, i skutečně zabřídá? Však co se táhneme k těmto ojedinelým příkladům ze starší i novější doby? Vždyť vůbec známo, kterak studující, zejména z vyšších tříd, tak nazvaní buršové i nyní k pijanským schůzkám se shromažďují a nejinak nežli někteří nevzdělaní tovaryšové řemeslníci pivo a víno do sebe co do škorně lejí, tak dlouho popíjejíce, až ani jazykem hýbat ani tělo v rovnováze udržeti nemohou a téměř pod stůl padají. Následného dne ještě jim korbel z hlavy vyfukuje a nechce jim kolovrátek hráti čili dostavuje se u nich v žaludku pustota, mdloba, nechutenství, jemuž Němci Katzenjammer (kotošknoury) říkají.

Tak se chovají na mnoze studující, ač celý průběh zažívání jasně poznali, ač z historie tisícových vzorů střídmosti i výstražných příkladů nestřídmosti se dověděli, ač sami na sobě už poněkud ve svém katzenjameru smutné ovoce svého zpozdilého počínání zakoušejí. V čem to tedy vězí, že i osvícenci přese všechny výborné nauky přece v opak jejich zatouhují? Probuň! dočítáváme se toho dosti, kterak někteří vědatoři s přebroušeným rozumem mínice že slyší trávu růsti, vystavují jinochům studujícím člo-

*) Viz Úvod do tělovědy člověka od F. S. Kodyma. V Praze 1862. str. 16—34.

věka co potomka opice a všecko, i duchové věci, odvozují od štofu (od živlů hmotných); ký div, že i věrní žáci jejich též milují opice a ve štofu si nesmírně libují? Tot spravedlivá klatba na všechny bohaprázdníky a rouhače, aby, nadýmajíce se lichou vědou, den pokládali za noc a noc za den, moudrost za bláznovství a bláznost za moudrost a ve své ohromné zaslepenosti a pošetilosti aby až pod zvíře klesli. Jenom kdo s Bohem jest, s ním jest také Bůh, a dává mu tu milost, aby v ušlechtilé sebezapíravosti tělo své podrobil duchu a ducha svého Bohu. Jenom komu Bůh pomáhá, ten vše přemáhá. Nadarmo však se člověk chrání, pakli ho Bůh neochrání.

Jiní vzdělanci umějí sice chtít svůj až potud ovládati, aby se neoctlí v nejzazší krajnosti, žeby totiž museli jíti ševerem — čtyřmi cestami; proto však přece nejsou nic jiného než labužníci. Nebo vypivše na poledne dvě půlky čili celou pintu piva, okolo čtvrté neb páté hodiny už opět spěchají do hostince, aby při volném dýmání cigar zase jeden neb dva žbáanky Plzeňského udusili. Před spáním na večír musejí ovšem zase hlavu míti pod víchem a mozek svůj opět notně chmelem zahrívají. Probůh! není-liž to náramně hnusno viděti vzdělance, kteří vypivše na poledne už značnou míru opoje, opět po dvou neb třech hodinách spěchají do hostince, aby na novo prolívali hrdlo? Jaký pak příklad má si náš ubohý odevšad sklíčený lid z toho vzíti, když vzdělanci jeho, kteří mu vzorem střídmosti a vůdci ke všelike cnotě býti mají, sami tak hrubě proti střídmosti se prohřešují, a jako druhdy Fajákové toliko labužnictví co nejvyšší úkol života provozují? Není-li to krvavých slzi hodno, řekne-li se, že právě ti, kteří lidu co hvězdy příkladem svým svítiti mají, sami jsou největší la-

bužníci? Nejednen z těchto labužníků naříká: „Mám bohužel téměř ustavičné hlavy bolení“, anebo: mám ustavičnou závrat; ráno vstáváje vrávorám, hlavami kolem jde, chvějí se na celém těle a nemohu pevně státí.“ O bratře, jenž tak mluvíš, ty se divíš, že bolest hlavy tě sužuje a že hned z rána tě závrat podjímá? Vida jak žiješ, divilbych se věru, kdyby těch neduhů u tebe nebylo. Ale věř, že tomu snadná a laciná pomoc. Přestaň opoje do sebe co do sudu liti a pij vodu, zkus toho aspoň po nějaký čas a seznáš, že brzo pomine všelike bolení hlavy a všelike závrat, anobrž že bude v hlavě tvé jasno jako v rybím oku anebo jako na nebi blankytném a že pevně státí budeš jako dub.

Jiní vzdělanci, jimž toho úřad nedovoluje, aby ku požívám mimořádným odejítí mohli, nejedí a nepijí ovšem častěji než třikrát za den, ale jaké jest medle při tom jejich počínání? Vstávající nepamatují na staré přísloví: Čiňme od Boha počátek a bude dobrý pořádek, ba nepamatují ani na to staropohanské: A Jove principium (od nejvyššího Boha počátek), a tudyž bez Boha, bez znamení svatého kříže vstávají, domnívajíce se, že to ušlechtleji a člověka důstojněji, když jako zajíc, který ovšem také nic nevěří a přece žije, bez Boha vstávají, bez Boha líhají. Vstavše po sedmé neb k osmé hodině aneb i později, když toho úřad dovoluje, občerstvují se kávou a vydrževše takto až k obědu, k němuž opět bez modlitby, bez znamení svatého kříže si sedají, nepřecpávají a nepodnapíjejí se sice, ale vyhledávají co praví břichopásci vybiravě velmi úpravná jídla a žádají několikera jich stavení. Co oni vědí o přísloví: „Svět svátek a post se v pátek, nebude tvůj statek krátký?“ Pátek, nepátek, to jim jedno, oni neznají žádného přikázání církevního, ano obávají se, žeby zhynuli, kdyby jen

jednoho dne bez masitého pokrmu býti měli; anobř i posmívají se církevnímu přikázání, an najedše se masa v pátek, sahají také po rybím pokrmu řkouce: „Teď chci se postiti.“ Při obědě pijí žbánek Plzeňského a stačí-li kapsa, zhusta také píl žejdlíka aneb i celý žejdlík vína. Není-li to zvykem v domě kromě piva i víno píti, hledají si k tomu nějaké záminky, kterou ovšem co intelligentní lidé snadno najdou, právě jako Fajákové. Požehnavše se takto *čepem*, pročby oni vstávající od oběda žehnali se ještě křížem? A tudyž vidíme je i od jídla bez modlitby vstávati.

Hned při obědě dělají se plány kam na večír jíti a večer ten příjemně strávit, anobř osnování večerné zábavy jest právě hlavní osou, o kterou se všecken hovor u stola otáčí. Od oběda jde se na mražené aneb hned na kávu. Dýmá se a srká se černá káva a čtou se noviny. Bez kávy a cigary se naši vzdělanci téměř neobejdou. Po úřadě k večeru začíná teprv pravý život pro inteligenci naší. Sejdou se, jak se na poledne umluvili, buď v domě soukromém aneb v hostinci. Aby se den dobře skončil, musí zase býti čerstvá pečeně a co do nápoje, může se ovšem už dušička polívat, t. j. může se už o žbánek více vypít; vždyť nebude po večeri úředního namáhání, jemužby zachmelení rozumu vadilo. Po večeri jde se do kavárny a pije se čaj, hrá se a rozmlouvá se přes půlnoci až třeba do dvou hodin; a když takto intelligentní člověk dosti se pobavil a rozjařil, vrací se domů a ukládá se v lůžko, opět žádného neudělav kříže. Nač by on se modlil, dokud zdrav je a všecko se mu co po struně vede? Úřad, advokatsví, velkoobchod neb veletočárnictví skytá mu vše čeho potřebuje, a kromě peněz jakého on potřebuje Bůha? Mimo to, je-li neženat, bývá co chvíle pozván k ve-

černým zábavám tu do toho, tu do onoho domu, kde „běloramenné a a snubochtivé Nausikavy“ (dívčiny) nyjíce touhou naň čekají aneb kde mladá panička ráda ještě jako svobodné Nausikavy se veselí; a tu jest úkolem mladého pozvance, aby bavit hovorem, hrou, zpěvem, tancem třebas až do rána. A v takových titěrkách pohybuje se skoro veskrz naskrz život naší mladé intelligence.

Zvláště pak oblíbeným duem k takovýmto zábavám jest sobota; neboť tu může se směle celá noc probdít ve hrách, ve zpěvích a tancích až do bílého rána. Půst nepůst, advent neadvent, vše jedno, tančí se celou noc; vždyť druhého dne (v neděli) se neřadí a může se tedy celé dopoledne spát. A skutečně prospávají mladí vzdělanci naši, kteří pravidelně každou sobotu od večera až do pozdního rána se veselí, každou neděli služby Boží, nechodíce téměř celý rok do kostela. Jejich kostelem jest hospoda, divadlo a kavárna. Co jest jim do přikázání církevních, která tanečné zábavy v čas adventní a postní zapovídají? Jim sama přikázání Boží nejsou ničím. Jejich evangelium jest rouhavá kniha Büchnerova: „Kraft und Stoff (síla a látka)“. Bohužel že tento rouhavý nemrav, sobotu hejřením a tanečnými zábavami i v samém postě a adventu znesvěcovati, přišel k nám z Francouska, kde zpupní a bujni advokáti, velkoobchodníci a fabrikanti i v zapovězený čas tanečné zábavy střídavě dávají, aby dcerušky jejich s mladými muži se povyrážejíce, sňatky manželské s nimi osnovati mohly, kterýžto nemrav se pohřichu i u nás po městech větších valně rozšiřuje. Nepodobá li se tedy dle toho všeho, že také u naší intelligence jest hlavním úkolem života: dobře jísti, dobře pít, krásně se odívati, skvostně žít, příjemně se baviti a veseliti, slovem labužnictví provozovati jako Fajákové

druhdy? Kdyby i intelligence německá v říši mimorakouské po samých titěrkách a po samém labužnictví se sháněla, jako to na větším díle činí intelligence naše rakouská, mohlo-li by se v Německu každého roku na devět i deset tisíc kněh vydávati, jak se to skutečně stavá?*) Kdyby otcové a učitelé církevní rovněž tak sobě byli počínali, jako naši vzdělanci rakouští, mnoho-li krásných a slavných kněh plných moudrosti nebeské byliby nám zůstavili? Nelze-li říci v pravdě, že naši vzdělanci opakují život starých pohanských Fajákův? Ten jest toliko mezi oběma rozdíl, že tito aspoň jakouž takouž úctu ke svým bohům měli a nikdy pokrmů a nápojů nepožívali, aby při tom nebyli zpomněli na své boby; tito pak novopohané, při veškeré vzdělanosti své za pouhé bestie (ovšem milo uhlazené) se pokládajíce také co bestie bez Boha žijí, anobrž jako onino nebesoborní titané (obři) v bájce starých Řekův Bohu se ještě drzostně rouhají. Avšak zkoušejí i oni vrchovatou měrou, že jest jakási vyšší nemesis čili vyšší spravedlnost, která na bujný přepych pomstou svou z nedojípky dokračuje a přebujnosti pyšné rohy sráží; zkoušejí na svých marnotratných a prostopášných dítkách, že kdo se Boha nebojí, ani lidí se nestydí; zkoušejí sami na sobě v zármutcích a protivenstvích, že jejich srdce jest jako proklaté pole, na něž žádná rosa nebeské útěchy nekane, i ocitají se v čas zármutku rychle v propasti zoufalosti. Jedni z boha-

prázdných labužníků těchto končí samovraždou, jiní vyhostění bývají do blázince, podobného snížení zde docházejíce, jako druhdy pyšný Nebukadnezar, který sám sobě Bohem býti chtěje v povahu zvířete sklesl. Tak věčně zůstává pravdou: Věcho do času, Pán Bůh na věky. Bůh nikomu nezůstává dlužen; on shovívá, ale pak do živého ranívá.

Protož dali ti Bůh štědře, uživej měrně. Jez a pi, ne abys jedl a pil (pro pouhé labužnictví), nébrž abys žil a co člověk i křesťan posvěcuj poživu pokrmu a nápoje vděčnou zpomínkou na Boha, štědrého dárce všech dober. Ješto labužník jen v zemském prachu tělesnictví se plazí a tisícerymi náruživostmi zmítán bývá, jest člověk střidmý a zdrželivý duchovější a Bohu příbuznější i přemáhá snadněji všecky tělesné chťíce; rozum jeho jest bystřejší, pamět svěžejší a mysl jeho nabývá jak křídel orličích, aby jimi se povznesla k výšinám nebeským, aby se vnořila v hlubiny tajemství Božích a ozářena bleskem moudrosti Božské nejtěžší záhady rozluštila a nové netušené pravdy na světlo vynesla, jak se to událo u svatého Tomáše Akvinského a u všech svatých učitelův církevních, kteří chťíce rozřešiti těžké záhady, k modlitbě své připojovali i půst. O střidmosti spojené s postem zpívá tedy vším právem církev v času postním při mši sv.: „Bože, ty postem tělesným hříchy udušuješ, mysl pozvedáš, síly mravné ustědruješ a odplaty dávaš.“

*) Na důkaz, kterak docela jinak žije intelligence pruská nežli intelligence rakouská, podotýkáme zde příběh, jenž nám vypravován od profesora rakouského z jeho vlastního života. Profesor tento rakouský přišel do Pruska na návštěvu k výtečnému profesorovi tamějšímu, byl od tohoto pozván k obědu. Byl právě první svátek svatodušní i domníval se profesor rakouský, že na tento den budou zde hody tučné, svátku tomu přiměřené, jak to Rakušáci intelligentní doma mívají. Avšak co medle přišlo na stůl? Polívka a jedna pečeně a nic více. Co nápoj postavena před hosta půlka piva; pak podán mu ještě šálek kávy. Host rakouský domnívaje se při pečení, že ještě něco na stůl přijde, nevzal si mnoho a bylby rád po obědě do hostince zašel, aby se nasýtil; ale pan hostitel jsa dotíravě laskav nechtěl se s hostem rozloučiti a sprovázel ho celé odpoledne až do večera, ukazuje mu památnosti města.

VI.

Král Lombardský Agelmund uzřev na válečné výpravě své (l. 300 po Chr.) skřítí na hladině mořské, ve které několik ubohých dětí bez pomoci ploulo, vstoupil na nejzazší konec břehu a podal jim oštěpisko či násadu dlouhého oštěpu svého, aby jeho se přidržíce vytáženy a tudíž osvobozeny býti mohly. Ale jedno toliko dítě porozumělo králi a držíc se oběma rukama podané násady šťastně vytáženo bylo na břeh. Pacholík tento z moře vysvobozený uměl si přízeň královu tou měrou zjednat, že ustanoven od něho nástupcem v království. Nelze popírat, že poměry nynějšího času činí život náš podobný bouřnému moři; plnému brozných vlnobytí. Běda tomu, který se na moře toto bez vesla pouští anebo kterému v pošetilé smělosti se zdá, že jest moře to jenom do kolenou, zvíť zajisté opak toho, když se mu voda slaná v hrdlo naleje. Avšak i rozvážlivému jest, jakoby na tomto moři ploul v bídné přechatné skříní, kterou v každém okamžení přivalivší se vlna v propast pohroužití může. I rozvážlivý nejednou při nenadálém vlnobití pohrom časových třese a chvěplí se strachem i obavou, že zmítaná loďka pozemského blaha jeho náhle na nějakém úskalí v drobné kusy se rozbije. Než i tu dobrotivý a slitovný nebeský král podává tonoucímu nejednu rukovět pomoci své, kterouž jej z nebezpečného viru vytrhnouti a jemu druhdy i skvělou budoucnost připravit chce. Blaze tomu, který kynutí jeho rozumí a nestojí tu jako boží dřevec nepohnutý, nýbrž rukověti jemu podávané rychle se chápe a přidržuje. Rukověti takové čili *prostředky*, jimiž *střídmost* a s ní souvislý *materialný* (hmotný) *blahobyt zachrániti* i z rozvlněného moře časových poměrů bezpečně na břeh vytonouti možná, skýtá nám Bůh

dílem z oboru milosti nadpřirozené, dílem z oboru přírody.

Nejprvé a především věcmi mějmež *hlubokou bázeň Boží a nelíčenou i vroucnou pobožnost*, která jsouc ochránkyně všech cností, také nejmožnější jest záštitou střídmosti. Vítězství nad nezřízenými chťicemi těla našeho a tudíž i nad nepřátely spásy naší jediné od Boha pochodí a Bůh je dává toliko těm, kteří ho za to prosí. Proto dí nejsv. Spasitel: *Bděte a modlete se*, abyste nevešli v pokušení (Mat. 26, 41). Modlitba čili pobožnost vroucná z hluboké bázně Boží pochodící jest proti hříchu nestřídmosti první nadpřirozené chranidlo, bez něhož veliký přirozený prostředek jalovým se býti ukazuje. Protož dí už korunovaný prorok David (žalm. 26, 1): „Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracují ti, kteří stavějí jej. Nebude-li Hospodin ostříhati města, nadarmo bdí, kdož ostříhá ho.“ K tomu přiléhají i naše přísloví: Jestli Hospodin neochrání hradu, darmo činíme stráž a ohradu. Komu Bůh pomáhá, ten vše přemáhá. Nadarmo se člověk chrání, pakli ho Bůh neochrání. — Synovská bázeň Boží a s ní spojená pobožnost nelíčená ostříhá svědomitě příkazu Páně: „*Bděte*“, a proto nevydává se svévolně v pokušení nestřídmosti a pijanství. Pakli že přece mimovolně takové pokušení podniknouti musí, tedy drží na uzdě všechny tělesné chťice a tudíž i chťič jedení a pití; i přivádí všechny mocnosti duše a těla v blažnou harmonii čili soulad, jímž slastný poklid nebeský po veškeré duši se rozlívá.

Přešťastná zajisté rodina, která proti šířící se záplavě bohaprázdného labužnictví a bezuzdné poživavosti dětinou bázni Boží se hradí a s úctou synovskou šetří postních příkázání církevních, celý život církevní v sobě věrně obráží a nikdy

nevystupujíc z míry i na mále přestává. Zdá se nám, že lze k ní obrátiti slova, kteráž obrací prorok Oseáš k Israelovi kajícímu řka: „Zhojím rány jejich, milovati je budu dobrovolně; nebo odvrátí se prechlivost má od nich. Budu (jim) jako rosa; Israel zkvete jako lilium a vypučí se kořen jeho (hluboce pustí kořeny své) jako Libanu; rozloží se ratolesti jeho a bude jako oliva okrasa jeho a vůně jeho jako Libanská“ (kap. 14, 5—7). Běda však rodinám, v nichž duch pyšného bezbožectví a bujného rozkošnictví rozbil stany své. Nad hlavami jejich vidíme vznášeti se onu plamennou zbroj pomsty Boží, kterou spatřil druhdy sv. biskup Salvius nad hradem rytíře bujného a bohapurného. Jda totiž okolo hradu tohoto s Řehořem Turonským, slavným dějepiscem, tázal se ho: Vidiš-li nad címburím hradu, co já vidím? Jemuž vyznavšímu že nic obzvláštního nevidí, odpověděl biskup: „Já pak vidím dobytý meč hněvu Božího nad domem tímto.“ Rovněž tak vidíme i my plamenný meč pomsty Boží, an se blýská nad hlavami všech rodin, které svrhnuvše jeho svaté kázně jeho brodí se v kalu lehkomyšlné hýřivosti a lahodivé chuti smyslné rozkoše bezuzdně ukájejí. Nebudou jako strom, který štípen jsa při vodách tekoucích ovoce své vydává časem svým, ale budou jako prach, jež zmítá vítr od svrchu země. Neboť zná Hospodin cestu spravedlivých a zhyne cesta bezbožných (žalm. 1.).

Kromě všeobecného pak tohoto prostředku bázně Boží zdá se nám k ostříhání střídmosti a s ní souvislého blahobytu také zvláštních chránidel býti zapotřebí. V čelo jejich stavíme *křesťanské cvičení podle stavu a věku*, kteréžby každého roku aspoň jednou o věci této zvláště se díti mělo. Za příklad mohou nám sloužiti kněží svaté missie mezi lidem křesťanským konající, an kaž-

dému věku a každému stavu zvláštní ponaučení udělují, vytýkajíce mu osobité jeho vady a poklésky a podávající proti tomu přiměřené léky a výstrahy. Nestačiloby však tu pouze všeobecně nakresliti záhubné následky nestřídmosti pro duši i pro tělo, nýbrž byloby třeba také živými barvami a co nejvíce do podrobnosti vyličiti ohromné nebezpečenství, které zláště za těchto poměrů časových hmotnému blahobytu každého výrobce hrozí, jenž co nejsvědomitěji nepílí střídmosti a spořivosti. Třeba by bylo každému takovému objasniti pohromu, která co Damoklův meč nad hlavou nepovážlivého lehkomyšlníka na tenounké jen nitce hrozivě visí. Třeba žeby k takovým důležitým výstrahám a poučováním (nejlépe hodil se čas kající, adventní neb postní, kdy símě důrazného slova: „Aj nyní čas příjemný, aj nyní dnové spásy!“ na větším díle v kypru padává půdu. Tenkráté také jednotlivá srdce hotovější jsou, k zalívání a zrůstu spasonosného semena toho vážití nebeskou vláhu z pramenův Spasitelových, ze svátostí k našemu posvěcení a okřevení ustanovených, jakž dí hlas prorocký: S plesáním vážití budete vody ze zřidel Spasitelových (Isai. 12, 3). Ale člověk záleží nejenom z duše, nýbrž i z těla, a uloženo mu netoliko býti členem budoucího města nebeského, nýbrž i pozemčanem, a tudíž třeba mu mimo prostředky z oboru milosti nadpřirozené užívat i chránidel z oboru přírody. A tu už vidí se nám k ostříhání střídmosti a vezdejšího blahobytu každému stavu zvláštní prostředky raditi.

Rolníkům schvalujeme v prázdny čas podzimní a zimní u večer ty tak nazvané *zlaté hodinky*, jaké před několika léty na Moravě ve Zbraslavi zavedl chvalně známý učitel. — Scházejí se totiž rolníci v v prázdnych hodinách ve škole neb jiném stavení, aby četli a úvahy činili o věcech hospodářských a ji-

ných potřebách občanských, které právě pilné jsou a jejichž zevrubnější známosti rolníkům svrchované třeba. Spolky hospodářské snaží se sice potřebám těmto vyhověti, avšak daří se jim to jen malou měrou, jednak proto, že jich po celé Moravě jest velmi málo, tak že v některých krajích ani tušení o nich nemají, jednak i proto, že spolky ty jen zřídka se scházejí a poměrně jen od mála rolníků navštěvovány bývají. A byť i mnoho rolníků spolkům těm obcovalo, co medle mají titěž hospodáři dělati v čas podzimní a zimní za dlouhých večerů? Strom neopatrováním zplání a i nejvýbornější semeno trnám, hloží a kamením udušeno i umrtveno bývá. Nejinak zplání i mysl rolníkova a nejdůležitější napomenutí i výstrahy minou se v ní s účinkem, když rolník ten za příčinou dlouhé chvíle v dobu podotčenou posedává v krčmě, kde v trní a hloží marného tlachání a v mámnivém opojí všeliký výpuk dobrých předsevzetí udušen bývá. Toto zlo, tušíme, nejsnadněji se odvaruje zlatými hodinkami, kde se něco z hospodářské knihy aneb časopisu hospodářského, jichž teď i v naší řeči v hojnosti máme, čte a vykládá, kde se o nebezpečí neopatrného užívání směnek, o fondch kontribučenských, o úvěrečných pokladnách a o jiných podobných věcech rozmlouvati může. Konaly-liby se tyto hodinky zlaté pod řízením učitelovým ve škole, čehož by velmi práti bylo, tedy nechť se učitelovi tomu od obce dá slušná nábrada za všechny výlohy při tom vzešlé, jako za světlo, topivo, čištění světnice, a pak ať se mu za práci tu také slušný učiní přídavek ku platu. Rozumí se samo sebou, žeby i velebné duchovenstvo, které všemu pokroku a všem ušlechtilým snahám napomáhá, v těchto schůzkách účasti mohlo. Tímby mysl rolníkova od věcí neužitečných ba škodných, k jakýmž zabálčivost svádí, zcela

se odvrátila a od jedněch zlatých hodin až ke druhým toliko užitečnými věcmi se obírala; rozum rolníkův by se zbystřil, aby tak snadno neupadl do tenat lichvářů a podvodníků; i umožniloby se, aby rolník větším těžením ze své půdy také materialný blahobyť svůj pojistil a utvrdil.

Zvláštní zřetel muselby se též obrátiti na *mládež rolnickou*, aby zábavu svou nevyhledávala jediné v útratných veselích a tělesných rozkošech, nýbrž aby zálibu měla ve včelařství, v štěpování a ušlechťování stromů, ve čtení o věcech hospodářských a vůbec ve všem co člověka zušlechťuje a mravně povznáší. Co pak se týče *řemeslnických tovaryšů*, těmby práti bylo, aby v každém i venkovském městě pro ně zařízen byl *katolický spolek*, s nímžby spojena byla *řemeslnická škola*, kterážby je na vyšší stupeň řemeslnického vzdělání povznášela a jim cestu ku všestrannému blahobytu ukazovala. Spolek sám muselby je navoditi k tomu, aby každého týhodne něco z výdělku co bílý groš pro černý den uložili — a tak šetrnosti a spořivosti záhy přivykali. Tímby se spolu snadněji docílilo, žeby jejich zábavy společné nikdy nevykročovaly z míry a slušnosti, nýbrž veždy tou měrou se dály, aby mysl se rozveselila a spolu tělo se okřepilo i posílilo, anižby měsíc zděravěl a duše se zprznila. Žeby to se strany ředitelstva mnoho obětí vymáhalo, leží na bledni; avšak bez obětí nikdy se na světě nic značnějšího neprovedlo. Že pak zachování celé třídy člověčenstva od zkázy mravné jest věc předuležitá, nikdo zajisté rozumu dostatečného popíratí nebude. Protož i také zásluhy mužů takových, jakovým byl Kolping, otec katolických spolků tovaryšských v Německu, jsou zlatými literami do dějin člověčenstva vepsány.

I mistrům křesťanským hledme radni a pomocni býti, aby jim ře-

meslo opět bylo „dnem zlatým.“ K tomuto účelu třeba je upozorniti na „besedy řemeslnické“, jakové v Praze a na několika jiných místech zavedeny jsou. V nich čtou se listy průmyslnické a živnostenské, n. p. Posel z Prahy, Zlaté dno — (pro krejčí) a j.; v nich radívají se řemeslníci o zakládání záložen; v nich zarážejí se jednoty řemeslnické, na př. jednota krejčovská, jednota obuvnická (v Přerově) a j.; tolikéž rokuje se v nich o společném dádání výrobků k vojsku, o poměru malých živnostníků k větším a k obchodním komorám a p. Už tento povrchný výčet předmětů, kteréž spadají v obor činnosti besed a jednot řemeslnických, dává zřetelné svědectví o důležitosti besed a jednot těchto pro vezdejší blahobyť četné třídy obyvatelstva, totiž mistrů řemeslnických, a jelikož jim zajisté nikdo nepřeje, aby se stali pouhými proletáři a ze zoufalosti upadali ve sprosté a hnusné pijanství, tedy třeba také je na to upozorniti a jim v tom ve všem radou přispěti.

Konečně jest nám ještě zřetel obrátiti k naší *intelligenci*, která sice mírněji a slušněji chutí jedení a pití ukájí, ale poživu tu nezasvěcuje vděčnou na Boha zpomínkou, aniž šetří postních příkazů církevních, protože ve třídě této u větším díle zavládla náramná vlažnost u věcech spásy, anobrž i úplné bezvěří a bezbožectví. Ve Francouzsku, jmenovitě v Paříži k obrácení bezvěrců a vlažných křesťanů ze třídy inteligentné činívají se od mnoha let tak nazvané konferenční řeči a mužové jako Lacordaire, Ravaignac, Wiseman, Newmann a v novějším čase, ctihodný otec jesuita Felix, kteří prostředkem tímto velikých výsledků docílili, dobyli sobě tím veleslavného jména v církvi Boží. I v jiných hlavních městech jsou k obrácení bezvěrců z třídy inteligentné zvláštní kazatelé ustanoveni, jako n. p. slovutný Veith ve Vídni; jenž ještě co kmet více než

sedmdesátiletý nejen káže, nýbrž i knihy veleučené a duchaplně psané na obranu víry katolické vydává, jako na př. v nejnovější době „o počátcích člověčenstva.“ Podobných řečí pro třídu intelligentnou (v čas postní neb adventní) byloby i v jiných městech větších přáti, uvážili-li se, s jakým úsilím volní zedníci o odkřesťanění třídy této pracují, a s jakou nestydatou drzostí někteří přírodopytci vědy přírodnické k účelům bezbožectví nadužívají.

Mimo to mohlyby se spisy jako svrchu podotčený: „O počátcích člověčenstva“ svedencům našim do rukou vložit, aby z bludiště bezbožectví zase se vymotali a do přístavu blažného poklidu, ježž svatá víra naše každé duši zjednává, opět vplouli. Národní pak inteligenci naší byloby ještě kromě toho třeba, aby v rozkoších a poživách tělesných se uskrovněvala, by tím více literaturu národní podporovati mohla, a tím samým i materialnému blahobytu našeho lidu podstatně napomáhala.

Těm pak, kteříby nás snad obviňovali chtěli, jakobychem příliš mátornou přísnost „Českých bratrů“ obnovovali zamýšleli, dáváme zde ještě na uvážení slova slavného spisovatele polského Rzewuského (v proslulém každému Slovanu známém románu Listopadu ve Vilně 1848 str. 40): „V národě našem lidé šetrní a hospodární jsou spolu vzorné poctivosti; nebo není nic bludnějšího, než šetrnost považovati za věc neodlučnou od lakomství; naopak ale marnotratníci jsou lidé podlí a ničemní, neustále baživí a lakotní. Ustavičně potřebni jsou, ustavičně lačnější, čímby ukojiti mohli své potřeby, které požírají majetek a potom čest, stud, svědomí; a přece nikdá spokojenými býti nemohou. Marnotratník nemá té neodvislosti, která jest velkým rukojemstvím cnosti a kterouž chudý člověk sobě zjednati může. Šetrný, jsa poctivým, čím více dbá o své vlastnictví, tím méně jest žádostiv cizího; a mimo

to uvážiti hodno, že u takových šetrných hospodářů tato spofivost nepochodí tak z tělesné přivnulosti ku penězům jako z mravného přesvědčení, že jsou poněkud Bohu odpovědni z majetku, jež od něho obdrželi, aby jich prací a snažením rostl a zkvétal.“ Tak mluví člen národu, jemuž nepřátelého vytykají, že všechno, i svou vlast promařil.*)

Slovo o řemeslech a řemeslnících.

Byla jednou doba, když v našich městech kvetl blahobyť, byl čas, v kterém měšťan náš znal zámožnost i statečnost. Věkové ne příliš dávní viděli, jak řemesla i závody dobře živily obyvatelstvo městské; ano ještě žijí pamětníci dnů šťastných, za kterých i ústavy nyní hanobené, jako cechy, dovedly zachovati řemeslníka v dobrém řádu a pojistili mu výživu hojnou. Jaké jsou toho příčiny, že nyní řemesla naše klesají a mistři s tovaryši chodí nádeničit do továren aneb, jako v Čechách, se stěhují do Ameriky? Máme za to, že hlavně je třetí příčina, proč naši řemeslníci hynou, a to je poprvé práce chatrná, nevkusná a drahá. Je bohužel dosti mistrů, kteří nerozumějí svému řemeslu a jen docela prosté práce dovedou. Málo je dovedných řemeslníků, kteří jsou s to, zhotoviti dílo jak důkladné tak též ozdobné. Vada je ta, že nemají vědomostí a strojů potřebných. Za tou příčinou nemohou také zavoditi s cizinou, kde se užije od řemeslníků všeho, co vynalezl důmysl lidský. Pak chybují našinci, že se nespokojí s menším a častějším výdělkem, ale spíše čekají dlouho na prospěch velký a řídký. Tím se stává, že nářadí a náčiní všeliká se kupují jen ve velkých městech, ač snadněji a mnohem laciněji se vyráběti dají v městech menších.

Druhá chyba, pro kterou i dokonalí řemeslníci chudnou, jest nedostatek peněz a nechť k spolčování. Nemá-li řemeslník peněz, musí zahálet, když nemůže pracovati na zakázku. Pakli jen po kou-

sku a nad luh kupuje, dostane špatné i drahé látky, a takto zhotoví nejen bídnou práci, ale má i menší užitek ze svého namáhání. Chudý řemeslník velmi draze žije, když kupuje pokrm v malých částech z druhé neb z třetí ruky. Konečně jeli postižen nemocí neb jiným neštěstím, tak jest hůře na tom nežli chudás, který chodí od domu k domu žebrat. Proti těmto neduhům nepomůže zase nic jiného nežli následující lékové.

Aby řemeslník stále mohl pracovati, třeba je založen, které by mu půjčovaly peněz do práce. Pro některé výrobky řemeslnické, jako pro truhlářské, krejčovské, ševcovské atd. hodí se sklady, kamž by všickni mistři odváděli svá díla, za kteráž by jim ze záložny ihned byla vyplacena částka poměrná. Chtěli řemeslníci dostati dobré i laciné látky, je třeba, aby kupovali mnoho najednou, za hotové peníze a v čas příležitý. Lépe jsou na tom ševci a krejčí, když mohou kůži neb sukno bráti přímo od koželuha neb z továrny a nemusí to vše vzíti od žida. Více mohou vydělati pekař i krupař, dostanouli obilí od rolníka neb statkáře, když tito potřebují peněz na daň; zle je však oboum, pakli dříve čekají až prodají co na krámě mají. Ubohý je rezník, sháníli se po drahé krávi hubené, nemoha zaplatiti tučný dobytek laciný. Tu není žádné jiné pomoci řemeslníkům, nežli aby se spolčili a nakoupili látek surových, kdy a kde tyto nejlacněji dostanou.

*) Vzato z Hlasu, časopisu církevního r. 1866.

Kdo z nich je nejlepší znalec surovin, budiž poslán na trh pro ně; kdo dovedou rozdělit práci a spravovati jmění, buďtež zvoleni, první za jednatele, druhý za pokladníka spolku.

Zlá a drahá je domácnost, když hospodyně po celý rok kupuje po krejčárnkách máslo, mouku, chléba, dříví a t. d.; spojí-li se více rodin a koupí dohromady všecku potravu a palivo, tuť zajisté mnohem laciněji žítí budou. Dále přijde mnohý řemeslník do nesnází velikých, když má hledati místnost řemeslu svému přiměřenou; a přece by nejedni řemeslníci mohli pohodlněji pracovati v síni společné. Tím by velice získali na penězích, neb dílna společná by je méně stála a mnohých strojů nákladných i důkladných mohli by pak všickni s prospěchem používati, kdežto se nyní spokojí s náciolm chatrným, při čemž nejen čas trátí, ale i špatnější díla shotovují. Pak veliká prostora jasná svědčí více zdraví řemeslníkovu, nežli tmavá skryše, ve které nyní pracuje mnohý řemeslník jednotlivý. Konečně by ušel začátečník takto mnohým svízelm, jaké neminou žádného, kdo počíná nový závod neb řemeslo, neb tu by pracoval, jsa podporován návodem a radou starších mistrů zkušených. Mnohý vynález a všeliká zručnost věhlasem řemeslníků nadaných dosažená nabude v dílně společné většího rozšíření a upotřebení, kdežto posud výmysl sebe lepší přichází na zmar pro nesdílnost a mlčení jednotlivých pracovníků. V. obecní dílně buď též hojný sklad nástrojů všelikých, aby řemeslník si mohl vybrati to nejvhodnější náčiní, aniž by musil draze zaplatiti stroj špatný. — Za našich časů nemohou býti řemeslníci vůbec jen pouhými pracovníky; jim jest třeba, aby se stali též obchodníky a prodávali sami své výrobky, nepřenechávajíce jich kramářům neb kupcům, kteří beze všeho namáhání těží z práce řeme-

slnické, kdežto dělník skutečný často přichází o polovici mzdy, které nabývá překupník. Protož mají řemeslníci nejen společně se starati o dobrou, lacinou koupi látek surových, o dílny a nástroje, ale jim jest též pečovati o výhodný prodej svých výrobků, a to jak ve svém městě rodinném tak i všude tam, kde jsou dobré trhy na dotýčné zboží. —

Aby každý řemeslník v čas nouze nabyl podpory přiměřené, musí si zvykati, týdně dosti malou částku peněz, třeba jen několik krejcarů, ukládati do pokladnice společné. Dobře bude, když do této výpomocné kasy budou přicházeti i peníze sehnané sbírkami mezi spoludruhy možnějšími neb mezi příznivci bohatými za příčinou všelikých zábav a radovánek. Divadlo ochotnické moudře vedené, výhry chytře osnované poskytnou též mnohý zlatý řemeslníkům.

Za peníze takto sehnané mohou řemeslníci si kupovati pomalu domy, kde by někteří z nich laciněji mohli bydleti. Mnohdy se vyskytne i příležitost, aby si zakoupili zahrady a pole, jež by pronajali svým druhům, jejichžto řemeslo nejde, neb kteří mají chuti i času vzdělávati role. Dům a zahrada výborně poslouží churavým řemeslníkům, kteří nemohou pracovati a nechtějí přecházeti cizé prahy. Z pokladnice zpomenuté buďtež placeni lékaři, lékárník, aby nemocným řemeslníkům a jejich rodinám se dostalo zdarma léků a pomoci lékařské. — Třetí a snad nejhlavnější chyba jest kleslý mrav a s časem nepokračující vzdělanost našich řemeslníků. Víme to z vlastní zkušenosti, že mistři zapovídali učeníkům choditi do škol řemeslnických, kde hoši se učili písemností, počítárství a kreslení. A jak se vychovává mládež naše? Každý otec myslí, že jeho syn všemu již se naučil, když nemotorně láme němčinu, a nechce nikterak pochopiti, že jen

na základě řeči mateřské může poznati nejen Stvořitele, ale i věci stvořené. Dříve, když náš řemeslník byl nejen zbožným křesťanem, ale též se honosil jazykem svých praotců slavných, tu blahobyť byl v městech, tenkrát kvetla řemesla, průmysl se rozvíjel a obchod obohacoval naše krajiny. Nyní když s řečí mateřskou naši řemeslníci se odříkají i mravu a pravé nábožnosti, tu vůči hledě zacházejí, byť by s židem o překot němčinu drmolili. Jaký to div? Vžyt děti naše chodí do škol, kde se učí všemu i náboženství — po německu.

Takým způsobem nepozná Boha, nenaučí se ničemu, ba ani té němčině. A přece jak lehounce na základě své řeči mateřské naučí se dítě všem předmětům jemu ve světě potřebným; ano na základě moravštiny jedině může snadně a důkladně se přiučiti řeči německé, kdežto nyní neumí ani moravsky ani německy a bývá jen pro posměch každému řádnému Moravanu i Němci. A při tom je nejen člověkem pravd božích neznalým, neb se učil náboženství německému jako papoušek, nerozuměje jemu, ale též se stal hlupákem, ježto pro „Lesebuch“ a „Sprachlehre“ nenaučil se ničemu, ani písemností ani počtům. Jinak to bude ale s naší mládeží, až se v školách hlavních počne vyučovati na základě řeči mateřské, aby v nich děti naše se naučily dobře náboženství, němčině i všem věcem budoucímu řemeslníku potřebným. Dobře bude, když městské školy nižší se rozšíří o jednu neb dvě třídy a k nim se připojí odborová škola řemeslnická, aby mladík tu nabyt vzdělání, jakéž ho co člověka šlechtí a co budoucího živnostníka schopným činí k pracím

užitečným. Mimo nepřírozený způsob vyučování pomocí řeči nerozumitelné vadí i to, že již dvadnáctiletí hoši vybíhají ze škol a ženou se k řemeslům, ač dávno se ví, že hoch v tom věku ještě raději si s dětmi zahrá, nežli by opravdově pracoval. A kdo snad rok neb dvě léta byl na gymnasium neb na reálce, tomu vadí stud nerozumný, aby se učil řemeslu, a chuďas se stává spíše pomětem kancelářským, nežli aby se snažil vydělati v některém závodě sobě i rodině výživu dostatečnou a získal si zámožnost na léta stará.

Když však naši učňové již nabývali pramalé vzdělanosti školské, mají se starati o to všecky větší obce, aby tito mladíci aspoň se přiučili písemností, počtům a kreslení ve školách večerních a takto se stali řádnými tovaryši neb pomocníky. A sami tovaryši měli by hleděti osvojiti si vědomostí potřebných pomocí vyučování nedělního a večerního. Dále je třeba, aby ve spolcích tovaryšských tříbřil a jemnil se mrav budoucích mistrův, otců a občanů. K tomu přispějí knihovny dobře zřízené, přednášky bedlivě vedené a společné vycházky při hovoru poučném i zábavném. Mistři konečně usazení ať si opatří místnost, kde by rozmlouvali o svých poměrech řemeslnických a občanských, čítali listy zábavné i poučné, a seznamovali se s vynálezy a opravami v řemeslech a závodech učiněnými. Hra všeliká v karty a každé přílišné pití budiž co počínání mužům vzdělaným neslušné veskrz zapovězeno. — Budou-li řemeslníci pokračovati dle zásad zde udaných, nebude jim třeba nouzi tříti ale s Boží pomocí opět se vrátí blahobyť předešlý. —

Národnost vůbec a slovanská zvlášť z křesťanského stanoviska.

Psáno v čas sněmu zemského na sklonu r. 1865.

Smutno věru, že Slovan ještě v 19. křesťanském století hájiti musí národnost svou proti pohanskému utlačování a katování, že se brániti musí proti lokajství a porobě, ve které ho násilníci ustavičně udržeti chtějí, nazývajíce spravedlivé tužby a snahy jeho velkou přemrštěností i výstředností, a podezřívajíce ho zlomyslně z podřívavých plánů a spiknutí, z tendencí (směrů) panslavistických a jiných podobných věcí. A kdoby si to pomyslí, že násilníci ti nalézají se též mezi těmi, kteří se křesťany dobře katolickými nazývají a své křesťanství i na odív vystavují? I ti nejednou starými předsudky svůj duchový zrak zakalený majíce, o národních snahách našich tak křivě soudí, že nás i za pohany aneb aspoň za Husity vydávají, dovoláváme-li se přirozeného, Bohem nám daného nezadatného práva svého, práva jazykového. Nepovažují, že vlastně oni sami pohansky na Slovanech jednají a je sami do husitismu ženou, když jim onoho Bohem daného práva upírají a když chtějí, aby se ustavičným nátlakem jako katanství na národech slovanských provozovalo, právě jak to druhdy činili pohanští Římané na národech sobě podrobených, vnucujíce jim své mravy, svůj jazyk.

Lito nám, že i tyto zaslepené křesťany jest nám poučovati, že také jim říci musíme: Kdybyste v duchu křesťanské nauky soudili, řekli byste: Křesťanství jest veškerou podstatou a povahou svou samé *vykoupění*, t. j. osvobození odevšech pout člověka nehodných, osvobození od jakékoli poroby, tělesné i duchovní; nebo ono napsalo na prapor

svůj: Co ty nechceš, aby jiní tobě činili, i ty nečiň jim. Vykoupěním tímto ze všeliké poroby — vracují se jak každému jednotlivci, tak každému národu ona přirozená, podstatná práva, která nutně k jeho bytnosti náležejí a beze kterých ani jednatel, ani národ úloze jemu Bohem vytknuté dostáti nemůže. Ze vykoupění z poroby i na národy a netoliko jen na jednotlivce se vztahovati mělo, bylo hned na začátku křesťanství *ďarem všech jazyků v plamenných jazykových podobách vedle sebe a nikoli nad sebou stojících* jasně naznačeno, takže každý národ slyšel prvé věrověsty křesťanské rozmlouvati vlastní řečí svou. Dle vniterné povahy křesťanství měla tedy hned přestati poroba jednotlivých národů, která se děje nadvládou jednoho, pohlcujícího národní práva ostatních; i byli všickni národové jako ti plamenní jazykové vedle sebe na roveň postaveni co bratři; církve a křesťanský stát měli Slovanům nic více ale také nic méně býti nežli Němcům, Maďarům, Francouzům, Vlachům neb jiným. Vůbec měla nejen mezi jednotlivci, nýbrž i mezi národy skutkem provedena býti zásada: Co ty chceš, aby druhí tobě činili, i ty čiň jim; jakož vůbec měla mezi národy křesťanskými i v politice panovati jen věčně platná pravidla pravdy a spravedlnosti, a nikoli násilnické zákony a taková opatření, která už sama v sobě nesou protest uraženého práva a pravdy.

Spravedlnosti této k jednotlivým národnostem bylo tím více třeba, poněvadž po hříchu prvotném národnost rovněž jako soukromé jmění jest kazíjed hříchu a považovati se

musí za štípení Boží, které se jen na zemi vyvinuje, zdokonaluje a cíle svého dosahuje. Má-li národ dostáti úloze své zvláštní, jemu Bohem vytknuté, musí už na zemi dojít ukojení svých spravedlivých túžeb a nároků. Jednotlivý člověk, klade-li aspoň trpný (passivní) odpor nespravedlivému nátlaku a nechce-li býti podlým patolízalem, může za to zlobou lidskou nespravedlivě býti utlačen, potlačen a zahuben, a dosáhne přece úkolu svého co člověk, poněvadž ho náhrada za to očekává na věčnosti; ale celý národ, má-li dostáti úkolu zvláštnímu Bohem mu vytknutému, musí už na zemi uspokojen býti a dosáhnouti, co k vývoji jeho nevyhnutelně patří a čeho k dosažení zvláštního úkolu svého nutně potřebuje; nebo na věčnosti už není žádné národnosti.

Ba ani jednotlivci, bývá-li celý národ utlačován, nedosahují cíle svého čistě lidského t. j. co pouzí člověkové; nebo takový nátlak demoralisuje (znemravňuje) většinu ba skoro celý národ; přitlumuje totiž anobř i udušuje cit sebevážnosti a sebeúcty, hlavní to podmínky všech křesťanských cností; nátlak takový přivádí utlačence ku sebe-přetvařování, ku pokrytství, ku podlé plazivosti, ku patolízalství a podobným neřestem, které důstojnost lidskou co nejvíce snižují. Nemůžet tedy ani jednotlivec na větším díle čistě lidského cíle svého dosáhnouti, není-li národní stránka jeho náležitě uspokojena a opatřena.

Tak musíme souditi o národnosti se stanoviska křesťanského i můžeme z téhož stanoviska všim právem ještě dodat: Zalíbilo se prozřetelnosti Božské rozličné národy co rozličné ovocenosné stromy na zem štípati a vedle sebe postaviti, aby každý dle způsobu svého rozkvétal a vydával ovoce čili plody své, a ve všech těchto plodech aby zářil rozličnými paprsky čili

barvami světlými jeden blesk moudrosti Boží.

Konečně jest dějinami dostatečně potvrzeno, že národ, jemuž se národnost béře, i v materialném čili ve hmotném blahobytu hyne, klesá až konečně jest z něho jen veliký hout samých proletářův a žebrákův. I v tomto ohledu jest tedy utlačování národnosti svrchovanou křivdou a zatratitelnou nespravedlností.

Věci tyto jsou tak jasné a každému průzračné, že věru se diviti musíme, kterak až podnes může proti nim stávati předsudkův a odporu, kterak proti nim může válčeno býti ještě ve století devatenáctém, ve století tom, které se chlubí obrovským pokrokem v umách a vědách, pravou humanitou čili lidmilstvím a spravedlností ke všem lidem, k židům i Turkům, ve století pravím, ve kterémž právě ona čirá demokracie německá, která nás Slovy utlačuje, napsala pokrytsky na prapor svůj co leskné heslo ta krásná ale klamná slova: Rovnost, bratrství a svoboda. Smutno, že právě tato strana, která se chvástá těmito frasami, ve skutku chce jen nerovnost, chce jen nebratrskou zášť a nenávisť, chce jen lokajství a rabství jedněch a neomezené panství druhých a raději by Turkům povolila nežli nám Slovanům; bohužel, že strana tato chce býti v rodině národů rakouských jen mazánkem čili mazilkem, ježž otec jedině má hejčkati a výsadami zasypávati, ješto o jiných údech velerodiny té chtějí, aby si jich otec nevšímal, na hlas jejich nedbal a jim vůbec nebyl otcem, nýbrž aby jim byl otčímem. A když přece proti této zpupnosti vzdorovitěho mazilka i ostatním údům velerodiny rakouské se tétěž otcovské lásky dostati má, tu hned žalují a stěžují si křičíce, že prý se jim, Bůh ví, jaká děje křivda a že kromě nich vlastně nikdo nemá slyšán býti.

Nejmilostivější Císař Pán vydav manifest zářijový otevřel dráhu k usmíření a uspokojení národů všech; nebo manifestem tím jako řekl: Jste všickni dítky moje; všechny stejnou láskou miluji, všechny chci stejně oblažiti; chci, abyste bratrsky vedle sebe žili a všickni spokojeni byli. Chci aby slovo mé, které jsem i neněmeckým národům o rovnoprávnosti dal, uskutečněno bylo. Protož vám otvíráм volnou dráhu k urovnání všech sporů, k zjednání bratrského usmíření. Pro tato vznešená slova nejjasnějšího Panovníka byl také nad manifestem nevýslovný jásot mezi všemi národy slovanskými v Rakousku; všickni vítali v něm novou éru čili dobu lepší budoucnosti a všickni vili nejjasnějšímu Dárci svými poslanci věnec srdečných díkův, chtěce všichni podati adresu děkovací; jenom mazilek opřel se a křičel, že toho nestrpí a že prý se manifestem chce na něm páchat křivda a že on jaktěživ nepustí co má, bytby to i nespravedlivé bylo a že jaktěživ nepodá ruky své k usmíření a narovnání. Marně se mu dokazuje a praví: Bláhový, což nevidíš, kam pro tebe se dostal stát se všemi bohatými poklady svými? Pro udržení nadvlády tvé udělány miliardy dluhů; pro udržení nadpráv tvých na mizinu uveden všechen úvěr, na mizinu uvedeny jsou celé stavy, v nebezpečí miziny uvedeni celí národové; a přece chceš přes to všecko ustavičně míti drahou vládu bodákův a špehounů, abys pod jejich záštitou podržeti mohl, co jsi jiným bezprávně uchvátil. Marně se chvástáš heslem svobody ty který Slovanům okovy kuješ a neustálé katanství na nich provozovati chceš. Za tou příčinou jsi také nic nechtěl slyšeti o adrese, kterou Slované s několika spravedlivými Němci co věrné dítky nejjasnějšímu

otcovskému Panovníku podati chtěli a málos sobě toho vážil, že jsi velkou impietou (neúctou) svou, která se zračila v odepření adresy, v nejhlubší útrobě urazil svaté city loyality a přitulnosti k nejjasnějšímu trůnu ve všech slovanských Moravanech, kteří se podobných věcí na sněmech svých ještě nedožili aniž kdy co podobného zaslechli. Tak můžeme směle říci násilnické straně která nechce uznati národních práv Slovanův a bytby také rovnoprávnost v zásadě uznala, jak se to děje skutečně v návrhu menšiny zemského výboru, přece zase rozličnými figlemi v témž návrhu hned se z toho vytahuje.

Přese všechny odpor tento kojíme se nadějí, že právě tohoto století úlohou jest, křesťanskou zásadu o rovnoprávnosti všech národů provésti; proto také tato myšlénka v pravdě křesťanská i prstem Božím do srdce lidského vepsaná tak živě nyní na jevo vystupuje a svého provedení tak mocně jako proud neodolatelný se všemožně domáhá. Přitlumiti můžete sice ještě tuto jiskru v národech doutnající ale zhasnouti ji nikdy více nedovedete; ano čím více vítr protivenství na jiskru tu váti bude, tím více se rozhoří a tím mohutněji pokaždé duchový požár ten vyblkne. Idea tato o rovnosti všech národů docela křesťanská *musí* provedena býti, aby století toto dostálo úloze své, kteráž záleží v tom, aby i v *národním* ohledu provádělo křesťanskou zásadu: Co ty chceš, aby jiní tobě činili, i ty čini jim. Hanba sice a smutno, že pozdě mezi křesťanskými národy tato zásada spravedlnosti se uskutečňuje, avšak bude to přece chloubou a ozdobou století tohoto, když slovo o rovnosti všech národův z pouhé frázy stane se živým skutkem.

Matěj Procházka.

Věř, však komu, věz!

čili:

Jací jsou to vlastně lidé, kteřížto proti katolickému náboženství tak zuřivé útoky činí?

Kdo nezná tuhý náramný, ustavičný boj, jenž ze všech stran proti katolické církvi se vede, kdo nezná útoky, osočení, utrhaní, jimž víra Kristova vydána jest? Víme však též, Bohu díky, že církev nejenom ničehož se nemá co báti, nýbrž že naopak všechny tyto boje jen slouží k tomu, aby ji oslavily a co nejjasněji dokázaly, jak veliká, důstojná, důležitá, ano že božská jest. Máme však, my katolíci, proto mlčeti, zaháleti, jediné se spoléhající na zaslíbení Krista Pána, že brány pekelné církev jeho nepřemohou? Nikoliv. Tyto zuřivé, neustávající boje povzbuzují nás, abychom bděli, vystříhali, poučovali, an obyčejně ne tak slova a způsob mluvení to jsou, než osoby, kteréž slova ta pronášejí a protož rozum mámí. Skoumejme tedy přece jednou ony osoby, podívejme se blíže na ty lidi, bychom zvěděli, co na nich jest a zdaliž skutečně víry zasluhují. Tato věc velmi důležitá jest, ano v naší otázce vše konečně rozhodne; neboť prvé než koho poslouchám, jenž mi o víře a náboženství mluví, chci věděti, *kdo jest a čím jest*, a zdaliž to stojí za to, bych ho poslouchal. Nečiníťli totéž v obyčejném životě? Přijde-li kdo a chce-li vám co vyložití a tím více, žádá-li, byste své náhledy a mínění o věci *změnili* a náhledy jeho přijali, si osvojili — zajisté především se na toho člověka podíváte, a sice ostře, od hlavy až k patě. A co tu naleznete? Jest to člověk buď neznámý, jehož po nejprv vidíte a o němž ničehož nevíte, nic zlého, ale také nic dobrého; co tu učiníte? Nepochybně si dáte pozor, a každý rozumný ho jen na polovic poslouchati bude.

Aneb jest to člověk podezřelý a vy jste předsvědčeni, že málo aneb ničehož neví o tom, čemuž důkladně rozuměti se honosí; aneb jest nepoctivý, o němž víte, že i křivě svědčiti bude, Bůh sám ví, z jakých nečistých příčin, ukažete mu paty a necháte ho státi. Aneb jest to konečně vážný, svědomitý muž, poctivý a cnostný, jehož co takového znáte, ctíte a milujete; pak zajisté z něho nezpouštíte oči a nastavujete uši, bedlivě a pozorně posloucháte, a jest mu snadno, získati srdce vaše, poněvadž mu již napřed důvěřujete.

Hle, tak to obyčejně chodí ve světě a v nepatrných věcech, aspoň mezi rozumnými, a zajisté každý z vás mně přisvědčí. Nemusí se to tím více státi, jednali se o víru, o náboženství, a nás někdo o těchto důležitých věcech poučiti chce? A tu především na tom mnoho záleží, požíváli vážnosti a důvěry naší onen, jenž nás poučiti chce, a jeho důvody zdají se nám tím přesvědčivější, čím větší ta vážnost, čím neobmezenější ta důvěra; neboť patrně jest, že onomu snadně a lehko věřím, jehož již napřed ctím a miluji, jakož se před oním chráním, jemuž nedůvěřuji, aneb jehož si vážiti nemohu. Ovšem jest každá pravda, zvláště náboženská, pro sebe neodvislá a svobodná, a nezávisí nikterak na osobě, kteráž ji zastává; avšak Ježíš Kristus chtěl, aby apoštolé svatí byli, a aby všickni, kteříž Evangelium hlásají, toho hodni byli cnostmi a mravnou důstojností, a téhož i sv. církev žádá. Protož si chceme jednou blíže, ano co nejblíže prohlédnouti mudrce a zákoníky, mistry a rozumáře, kteříž proti

náboženství katolickému útoky činí, kteříž o víře a náboženství drze a směle mluví a všemu lépe rozuměti chtějí, než ostatní. V slovanském národě našem jest mnoho zdravého rozumu, mnoho dobré vůle; nepřátelé však odevšad se vyskytují a náramný hluk dělají; pročež mlčeti nesmí, kdo mluvit umí. Buďtež však i vy, draží rodáci pozorní a rozumní, opatrní a povážliví, a mámiti se nedejte; vždyť se jedná o záležitost nejvyšší a nejsvětější zde na zemi, jedná se o Boha, o víru, o vaše věčné spasení. —

I.

Nepřátelé církve, předně z nevzdělaných, nižších tříd jsou nevědomí ve věcech náboženských.

Počínají tito lidé mluvit o náboženství, učení víry posuzovati a vykládati, hleďte především k tomu, zdali také vědí a rozumějí, co povídají. Přemnozí z nich nemají skoro žádného vychování, a spoň náboženského; znáte takové lidi a často jste se s nimi sešli; směle si počínají, ostýchavosti neznají a důvěra jejich v sobě samých jest tak velká jak jejich nevědomost a drzost. Jen jich pozorně poslouchajte, když začínají kázati a buď rouhavé řeči vedou, aneb z Boha a náboženství si posměch dělají. Udiveni se tážete: kde pak se těmto věcem o náboženství naučili? Již dávno tomu, co u prvního sv. přijímání byli, jestli vůbec k stolu Páně kdy přistoupili. Tenkrátě však mnoho nevěděli a nerozuměli; neboť co ví a rozumí člověk v mladistvém věku? A od té doby se o náboženství tím méně starali. Kde pak i k tomu příležitost měli? Upřímně si vážíme rolníka, řemeslníka, ano i nádeníka a dělníka, všickni jsou lidské společnosti užiteční, ano i nevyhnutelně potřební, ale o věcech náboženských obyčejně nic nerozumějí. Avšak který rozumný bude jim to

vytýkati, kdo jim to bude mítí za zlé? Kde pak měli čas a příležitost, by takových vědomostí nabyli? Zdaliž na opak to, co věděli, během času nezapomněli? V modlitebné knize sotva příliš čítali, a taktéž i v jiných spisech náboženských; příliš mnoho kázání, a jiné řeči církevní, křesťanské cvičení také neslyšeli, an jim cesta do chrámu Páně příliš obtížná byla. Ba snad skoro nikdy neslyšeli ani kázání, ani cvičení, ani náboženské rozprávky, ani kdy jakou modlitebnou neb jinou poučnou knihu v rukách měli, ani kdy do kostela přišli; a takovým lidem bychom měli na prosto věřiti a důvěřovati, svůj úsudek jejich úsudku podříditi, jedině proto, poněvadž to jinak a lépe věděti chtějí než my? Nižadným způsobem; zdravý rozum žádá v tak důležité věci opatrnosti a obezřetnosti.

Pohleďme však bedlivěji na tyto divné bohoslovce a proroky. Z jakých pak pramenů čerpali mou-
drost a učenost svou? Upřímně řečeno, z pramenů nečistých, kalných. V hospodách, krčmách, a palárnách a podobných vysokých školách studovali tito páni náboženství. Při tabáku, pívě, kořalce, aneb cokoliv jiného pijí, učili se své vyznání víry a souditi o Bohu, o světě a povolání lidském a podobných velmi důležitých věcech; tam našli své mistry a učitele, tam hledají učenníky a přívržence a bohužel jich také dost nalézají. Není sice navštěvování oněch domů samo v sobě zlé a trestuhodné, nikoliv! (ač by mnohým lépe slušelo, příliš často tam nechoditi, ba nejlépe, úplně toho zanechati — poukazuju tu čtenáře na pojednání: „Budme střídmi“;) ale řekněte, jest hospoda, krčma místo, kde se o náboženských a církevních otázkách jednati má? jest pivárna, palárna příhodné místo pro ty, kteříž se o svaté víře poučiti chtějí? Zajiště není! A věrte jen, vědomost všech

oněch žvastalů jest lehké, mizerné zboží, jak oni sami; neboť kolikrát ani nezaplatí, co ztrávil, a jak často zapisuje hospodský a šenkýř jména mnohých nevrle uhlím do komína!

Snad mi namítnete: Vždyť na místě právě nezáleží, a nad to ti lidé všelicos četli v knihách, časopisech, novinách, a co povídají, nezdá se býti právě hloupé. Co však právě hloupé se nezdá, musí to již býti i rozumné a pravdivé? Co se pak týká jejich sběhlosti ve čtení, není tak znamenitá. Z románů, časopisů, novin a podobných spisů větším dílem nevěreckých mnoho moudrosti a učenosti náboženské získati nelze. O tom se můžete snadně přesvědčiti; předložte jen těmto znamenitým bohoslovcům jednoduchou otázku z katechismu, na kterouž každé školní dítě odpoví, a uslyšíte krásných věcí, jestli vůbec něco uslyšíte. Ptejte se jich bez obalu, když nějaký článek víry svým způsobem probírají, ptejte se jich, aby vám řekli, co sv. církev vlastně o tom učí, co přijímá a co zavrhuje, jací učenci to zastávají atd.; jen se jich ptejte a nebojte se jich, směle na ně dolíhejte, a nebudou vám moci odpověděti. Věřte jenom, jejich nevědomost jest taková, jaká jejich drzost, a ani ta, ani ona jim nebrání, plnou hubou mluvit a rozumovati o všech věcech, jak by nad ně učenějších ve světě nebylo. Mluví o Bohu, o tajemstvích sv. náboženství, o náboženských obřadech a církevních předpisech s takovou jistotou a bezpečností, jak by se po celý život nebyl jinému učili, než oněm věcem; přijdouli na věci, jimž nerozumějí a jimi do nesnáze přijdou, tu si snadně pomáhají; zavrhuji totiž všechno, a více se jich ptáti nesmíte, neb rozum jejich jest u konce.

Tak zacházejí k. př. s tajemstvím božské Trojice; jest to přesvatý článek víry, jenž nekonečně přesáhá všecken rozum lidský [a

jejž křesťan pokorně dle učení církve, Bohem zřízené, prostě věřiti má, avšak ani vyskoumati ani pochopiti nemůže; oni však zkrátka zapírají svatou Trojici a vydávají to za vynález knězů, by sprostý lid mámili, způsob to, jakýž osvícenec snadně prohlídne a protož zavrhuje. O tito osvícenci! „*Blahoslavení chudí duchem: nebo jejich jest království nebeské*“ Math. V. 3 praví božský Spasitel; a opět: „*Pilně se varujte falešných proroků.*“ Math. VII. 15. Ano i z Pána Boha si mnoho nedělají; ten ať jen hezky mlčí, sic s ním tak nakládati budou, jak s nejsvětější Trojicí, a beze všech okolků upíratí budou, žeby vůbec Boha bylo. — A kterak tito ubozí tluchubové žvástají o dějinách církve svaté, od prvního počátku až na naše časy? Sotva kdy něco o tom četli; to jim však nevadí, a všechno házejí do jednoho pytle, církevní otce a písmo svaté, svátosti a obřady, všechno znají, všemu rozumějí a všechno lépe ví než ostatní lidé. Dle jejich řeči byli prý kněží, biskupové, papežové a všickni učeni a slovutní mužové, kteřížto pro církev, náboženství a církev pracovali, se namahali, trpěli a bojovali, všickni byli prý buď hlupáci a blázni, či podvodníci a pokrytci — ano kolikrát zhola tvrdí, že to velká otázka jest, zdali člověk skutečně jakou duši má, a máli ji, zdali také nesmrtelná jest.

Jaké to žalostné, neutěšené divadlo, tato surovost a nevědomost, dvojnásobně žalostné a neutěšené, poněvadž surová nevědomost ta se hrdě vypíná a pyšně vykračuje, a nezkušené, sprostné srdce snadně omamuje a svádí! Představte si velmi krásný, velkolepý palác, naplněný výtvary uměleckými všeho druhu, drahými obrazy a sochami, zlatým a stříbrným náradím, kobercemi a hedbávnými čalouny, slovem naplněný vši nádherou; a pak si představte divokou, loupežnickou rotu, jak do paláce vtrhne a všechno

pošpiní, roztrhá, zkomolí, stroskotá a zničí, že ničehož nezůstává, než zlomyslná zpousta, hadry, ssutiny a rum — tu máte obraz bezbožného jednání oněch drzých žvastalů; neboť i oni zneuctívají a hanobí svým nekřesťanským mluvením překrásný chrám naší svaté kat. víry a jiného nepozůstávají, než trus svého bohaprázdného počínání.

Řemeslník zajisté a dělník, rolník a nádenník a každý prostomyslný měšťan, všickni více, než jiní stavové schopni jsou, krásné a vznešené učení křesťanské pojmuti a jemu porozuměti, neboť oni lépe ví než jiní, což to jest živobyti, starost o chléb vezdejší a namáhání o poctivou živnost; především se však pro křesťanské učení požaduje pokora, dětinná mysl, kteráž ráda a ochotně se poučiti dá, a skromně ustupuje těm, kteříž dle svého vychování a postavení větších vědomostí a jasnějšího poznání nabyli; když se však stává na opak, když nevzdělaný, tak zvaný „sprostý člověk“ se osměluje, souditi a rozsuzovati ve věcech náboženských a církevních, jak jsme to v předešlých rádcích ukázali, když se jako nějaký učený bohoslovec tváří a o velmi nesnadných naukách víry rozumuje a je rozbírá, takové počínání jest směšné a pošetilé, a to tím více, an takovému chudsi schází zevnější uhlazenost, v jakouž vzdělaný a výše stojící svou řeč oblačí a méně urážlivou ji činiti umí, a protož jest onen tím opovržlivější a politování hodnější.

Víme tedy, co máme souditi o oněch lidech; necháme je mluvíti a nebudem si jich všimati; tím méně nás odvrátí od pravé víry, a obrátí k své víře bludné, ne-svaté. *Jsou nevědomci ve věcech náboženských* tito nepřátelé náboženství, jsou tedy svědkové nepraví a falešní v této důležité otázce, jejich svědeství nic neplatí, protož je, jak i osoby s opovržením zamítáme.

II.

Avšak i vzdělání, učení a vyšší třídy, kteříž se proti církvi vzpouzejí, jsou skoro vždy nevědomci ve věcech náboženských.

Nevzdělané, neučené, slovem třídy nižší zkrátka jsme odpravili; jsou však i mužové, kteřížto od prvního mládí bedlivě vychováni, později horlivě a neustále vědeckými a uměleckými studiemi se obírali, a kteřížto nyní v lidské společnosti vznešené, a i nejvyšší postavení zaujímají, a i tito se ne-jednou proti kat. církvi opírají a proti učení jejímu bojují. Tak se to ovšem má; ale pohledme i na tyto pány zostra a vizme, co vlastně o věcech náboženských umějí. Tato malá zkouška bude nám užitečná, a snad i oněm pánům prospěšná. Budme však nepředpojatí, nestranní a především spravedliví.

Mužové tito pocházejí ze zámožných, vážených rodin, jsou, jak již praveno, bedlivě vychováni, dlouho a důkladně se vědami obírali, a chceme připustiti, že ve všem co nejvíce pokročili. To vše rádi a ochotně připouštíme, ale i hned se tážeme: Bylo vychování jejich zbožné, zdali se i náboženství pilně a důkladně učili? To z očí nezpouštějme. —

Oni mužové se zajisté mnohým věcem učili, své vlohy a schopnosti výborně vycvičili, to neupíráme; na tom však nezáleží; neboť nám se především a jedině jedná o to, zdali co *kloudného a řádného* ve věcech náboženských poznali a vědí. Pohledme n. př. tamhle na onoho čistě ošaceného pána, jenž tak hlučně, ano zuřivě na víru katolickou a náboženství vůbec útoky činí; jakým to právem takto vystupuje? Onen pán stal se doktorem lékařství na některé slavné universitě, v Praze, ve Vídni; studie výtečným způsobem dokončil, titulemi a řády se honosí, jest

velmi sběhlý a oblíbený, ve svém umění vyniká nad sto jiné, a ani dost času nemá, by všem, kteříž ho žádají, vyhověl a posloužil. Buď si tomu, a jest to všecko velmi krásné a chvalitebné, co však z toho jde?

Může někdo výborným lékařem byt, všechny nemoce a prostředky proti nim znati, a povinnosti povolání svého svědomitě a věrně plniti a při všem tom může býti ohledem na náboženství úplně nevědomým. Vy pane jste doktorem lékařství, jste však i doktorem bohosloví, čili písma sv.? Neboť mezi námi se jen o náboženství jedná!

Aneb hleďme na jiného, jenž tam skrze zelené brejle na vše bystře hledá. On jest soudcem, neb advokátem, neb notárem, a též ve velké stojí vážnosti, a všeobecné požívá důvěry a vždy plný kancelář mívá — to však v otázce naší nic nevydá. Někdo může celý občanský a trestní zákon, všechny tisíce paragrafů nazpaměť uměti, a všechny úskoky a chytrosti znáti, by proces dobře a šťastně provedl; může krásně a obratně před soudem mluvit, a co zkušený a chytrý zastupce uměti všecko točiti a obracet, tak že celý svět volá: O má pravdu, tak jest to a ne jinak! — může někdo konečně umět vypracovat nejtěžší smlouvy, a právo a prospěch svých spoluobčanů poctivě a výborně zastávati — avšak (jak při onom doktoru lékařství) ať kdo všecko ono má a zná a koná, při všem tom může býti v náboženství úplně nevědomým a tupým. A přece se mezi námi jedná jenom o náboženství.

Tu opět máme před sebou muže, a to skutečného učence, spoluouda mnohých učených společností, rytíře mnohých řádů, jenž po celý život počtářstvím, přírodopisem, lučbou a jinými vědami se obíral, je proskoumal, o tom knihy sepsal — mluví však proti svaté

víře a ji zavrhuje. Chceme tomuto pánu uctivě uhnouti, před ním smeknouti, a jeho učenost uznati, a to jest i všecko. Buďte, vážený Pane, buďte učeným, co a jak chcete, znátele však i náboženství, kteréž zavrhuje, také-li jste v něm skoumal a bádál, jak v počtářství, silozpytu a lučbě? —

Tu konečně přichází i fabrikant; má ruky plné zlatých prstenů, okolo krku těžký zlatý řetěz a na něm v kapsy vzácné hodinky drahokámy vysázené. Jest to muž, u něhož na sta lidí práci nalézají, a skrze něhož přes sto rodin svou výživu mají, a kterýž, mimo řečeno, při tom i svůj měsíc, svou kasu také naplňuje. Vzdáme jemu úctu, neb když jde, říkávají lidé: ten toho má, ten něco může; kdyby zejtra milion zlatých zaopatřiti musel, věděl by si rady! — Avšak i to nic neplatí v otázce naší; může někdo bohatým, náramně bohatým býti, vládnouti penězi a statky, panství a zámky míti, a přec chudákem bídným býti ohledem na víru a náboženství. Příkladů o tom by se mohlo mnoho uvést. Postavíme jen dva ze skutečného života. Jistý bohatý fabrikant si jednou ve svátky velikonoční zpomněl, že katolíkem jest, a že co starosta obecní by mohl jíti do chrámu Páně a tam zaujati mu vykázané čestné místo; aby však nesesedl sám, přiměl svého luteranského správce, by šel s ním: z čehož již poznati můžeme, co vůbec soudil o náboženství, a jak nevědomým byl. Sebrali se oba a šli na hrubou mši svatou. Byla vystavena velebná Svátost; naši páni se v stoličce pohodlně rozložili, a nemajíce knížek modlitebných sem a tam se dívali a zevlovali. Přišlo pozdvihování; lid vůkol nich kleče dělá kříž, bije se v prsa a klaní se přítomnému Bohu. Pan fabrikant nevěda, co to jest, a nechťe zůstatí pozadu, trochu se shrbne, udělá cosi nad sebou, co by kříž znamenati mělo, a bije se v prsa,

ale bez přestání, jak to dělávají malé děti, bývají do kostela vzati — a luteranský správce ohlížeje se na pána svého, věrně posuňky jeho sledoval, což okolo klečícím, kteříž to pozorovali, dalo příležitost k srdečnému smíchu. Co tento p. fabrikant věděl vůbec o náboženství, o mši svaté, a o církevních obřadech zvlášť?

Jiný vzdělaný pán v jednom hlavním městě přijde ku p. faráři a oznamuje mu, žeby rád do stavu manželského vstoupil. Duchovní ho vlídně přijal, o této záležitosti s ním rozmlouval a pak podotknul, že pána z náboženství zkouseti bude. Nad tím se náš pán cítil uraženým, řka: Velebný Pane, co pak myslíte? já z náboženství zkoušce se podrobit? „Račte dovolit“ odvěti farář, „jen jednu Vám postavím otázku; račte mi říci, které jsou přikázání Boží?“ A hle vzdělaný pán tu stojí, rozmyšlí se hezkou chvíli, a zahanben musí vyznati, že není v stavu, od říkati desatero Božích přikázání. Svědomitý farář stál nyní na tom, by onen pán si zjednal katechismus, pilně se mu učil, a pak přišel, by se opětne podrobil zkoušce. Co mohou tedy vzdělání a učenci mluvíti o náboženství? Oni zajisté pilně pracovali, mnohým věcem se učili, kdo ví jaké knihy četli a i v cizích řečech, mohou býti takorůzka živým slovníkem naučným — a přec jest to každodenní a známá zkušenost, že o náboženství tolik vědí co nic. Ano směle tvrdím, že právě zvláštní práce a ustavičné se obírání rozličným uměním ony muže zdržovaly od učení náboženského a je svaté víře vždy víc a více odcizovaly. Neboť celé jejich toužení, snažení a pracování jediné směřovalo k tomu, aby čestný a spolu výnosný úřad si zjednali (snaha to dovolená) a cíle svého také dosáhli. Na náboženství však při všem skoro nikdy ohled nebrali. A upřímně řečeno, kdy pak měli

příležitost, obíratí se náboženstvím? V latinských školách? Ovšem po celý čas, co studující na gymnasiu stráví, mají se učití náboženství; kolik jest jich ale, kteříž to dělají s chutí? Kterížby to za věc důležitou považovali, zvlášť když rodiče sami na náboženství nedrží, z něho si před dětmi posměch dělají? Ať učitel náboženství se vši horlivostí přednáší a jasné důkazy uvádí, by mládež přesvědčil, jim lásku k církvi svaté vštípl, jim důležitost víry ukázal a krásu křesťanského učení, přece mladíci se náboženství učí jen z nucení, by dobrou známku obdrželi a školu prošli — srdce málo kdy o tom ví, co se nuceně do hlavy cpalo. Ve školách katolických ovšem chodívají pravidelně na mši svatou, i ve všední den, chodívají víckrát do roku k svátostem pokání a oltární — ale jak se to obyčejně koná, jak smutné přitom shledáváme kolikrát výjevy lehkomyšlnosti, ano i nevěry! Co tedy který studující z gymnasia v náboženství získal, mnoho zajisté neobnáší. A potom na vysokých školách, na universitě, co studující lékařství, práv, mudrcví — v tom čase si zajisté učením náboženským hlavu příliš nelámali; tím více, an nebývalíce přidržováni, nechodějí mladíci do kostela, neslyší kázání, nechodívají více ke svátostem. Co tedy na universitě tropí? Někteří pilně navštěvují školy a bedlivě se oddávají učení pro své budoucí povolání potřebnému a řádně dřou (jak studenti říkávají); jiní zase z počátku ve se le žijí a pak teprv, když přicházejí zkoušky, nočním bděním ztracený čas vynahraditi se snaží. Mnozí z nich byli veselí hejsci, po hospodách a kavárnách se potloukali, při pivě a na kulečnicku mnohý čas strávili, na každé švandě podíl brali — kdož tedy z nich se může honositi, že při takovém živobytí příliš dbal o vzdělání náboženské? A později, když studia byl skončil

a se do otčiny vrátil, a co usedlý muž o nějaký ouřad se ucházel, hodnosti a vyznamenání dosáhl a v lidské společnosti na nejvyšší stupeň se vyšinul, k tomu všemu jistě bohosloví a náboženské vzdělání mnoho neprospělo.

Tak máte ty pány, jak jsou a žijí; znáte je nyní. Upřímně jim čest a úctu vzdáváme; nechceme posuzovati mravnost a život jejich, to ponecháváme soudci nebeskému, k tomu ale nikterak nepřivolíme a přivoliti nesmíme, aby přišli chtějíce nás poučovati o Bohu a Kristu, o náboženství a víře, aby si z nás posměch dělali, poněvadž řádní kálolící jsme a jimi také zůstati chceme, a aby církev svatou tupili, její ustanovení haněli a posuzovali — k takovému počínání, Bůh jest svědek, nikterak přivoliti nemůžem! Vždyť ale tito učení páni mnoho četli? pravíte. To je možné; ale jaké knihy četli? četli snad v písmě svatém, ve spisech svatých otců neb učitelů církevních, neb učenců katolických starého a nového věku, četli v těchto knihách, kteréž veskrz o křesťanském kat. náboženství jednají, a z nichž by se řádně poučiti mohli? Zajisté nečetli; jak mnohý s opovržením odkládá knihu, jejížto nápis ukazuje, že náboženská a katolická jest. Poněvadž čemu se v mládí z náboženství učili, dávno zapomněli a později o to nedbali, čerpají náhledy své o katolické víře a církvi ze spisů mudrckých, z novin, z románů a jiných knih světských, ano i z takových, jakéž sepsal bohaprázdný rouhač Renan a jiní; znají tedy pravdu katolickou zohyzděnou, spotvořenou a nepravdivou; neboť který rozumny člověk bude chtít tvrditi, že takové knihy k rozmnožení vzdělání náboženského sepsány jsou! Snad nám ti páni namítnou: My nepotřebujeme spisy náboženské čísti a učení katolické důkladně znáti, bychom se přesvědčili, že jeho

pravdy, tajemství a bohoslužba se našemu rozumu protiví! Na to jim tenkrát jen takto odpovíme: Pánové, vždyť neznáte tyto pravdy, tajemství a bohoslužbu, kterak chcete o tom souditi? a vědomosti své máte ze spolků pokoutných při kartách, na kulečnicku, z večerných zábav tak zvaného vzdělaného světa? nejste i vy takovi žvastalové, o nichž jsme již v první kapitole mluvili? jste ovšem ublazenější, nosíte rukavičky, a místo patoku a kořálky pijete pivo plzeňské, drahé likéry a šampánské, a místo sprostého tabáku kouříte vzácné americké cigary. — Kterak potom tito páni v tak důležité věci, jakou jest náboženství, vám co dosvědčovati mohou! Tu vy sprostí lidé víc víte než oni. Vždyť chodíte do chrámu Páně, ač ne příliš často, slyšíte mši svatou i kázání, modlíte se k Bohu, mluvíte uctivě o víře a náboženství a skromně mlčíte, jednali se o důležité otázky, jimž nerozumíte. A sám božský Spasitel pravil, že nebeský Otec jen zbožným, a pokorně věřícím zjeví božskou pravdu svou a ji skryje před moudrými a pyšnými, kteříž si jen na své moudrosti zakládají a bohaprázdně a opovážlivě tvrdí, že nepotřebují ani modlitby, ani mše svaté, ani svátostí a takto se ukazují co zjevní nepřátelé církve a náboženství. —

Když takto z jedné strany vidíme muže, kterak na církev kat. útoky činí, kterouž neznají, kterak soudí o jejích pravdách, kteréž jim neznámé jsou, kterak tupí a haní její obřady, kterýmž nerozumějí, pravím, když z jedné strany to všecko pozorujeme a z druhé strany slyšíme zjevné svědectví mužů, kteřížto opravdově a neustále sv. náboženství ve všech částkách proskoumali, dějiny církve svaté po všechna století sledovali, a kteříž potom svobodně, upřímně před vás stoupí a jako duchem Božím

osvícení vám praví: Hle, tak se ta věc má, a ne jinak; to jest učení církve, tak hlásá, tak mluví skrze ústa svého božského mistra a zakladatele a skrze své svaté vyznavače po celém světě skoro skrze dvacet století — pravím: když z druhé strany takový výrok slyšíme, mohl liby ještě kdo pochybovati a váhati, kam se obrátiti, které strany se přidržeti a komu věřiti má? Jistěby nemohl; jinak by se vzdal zdravého rozumu. Jen těmto posledním vážným mužům přisvědčíme s úplnou důvěrou a zcela přesvědčení pravíme s nimi: Ano, jen katolické učení jest pravdivé, jest čistá, ryzá, svatá pravda. —

Ve všech ostatních věcech a záležitostech se každý řídí a jedná dle sprostého, zdravého rozumu, proč tu ne? Chceteli se něčemu učit, nějakému umění, nějakému řemeslu atd., na koho pak se především obrátíte? Na toho-li, jenž to umění zná, a tomu řemeslu rozumí, aneb na toho, jenž o tom nic neví, aneb jenom povrchnou a polovičnou a nedostatečnou vědomost má? Odpověď zajisté jest snadná a jednoduchá, jak otázka, ano usmíváte se, kterak se může vůbec někdo tak tázati. Nejinak se to má i v náboženství, jenom že tu nepochopitelným způsobem jsou náhledy a mínění veskrze převráceny. Řekněte mi, když zlomíte nohu neb ruku, když jste nemocni, zavoláte advokáta, aby vás vyléčil? Čili požádáte lékaře o radu, když nějaký proces máte? když zlamete kolo, půjdete ku krejčímu, by vám ho obložil? Když máte zkažený zámek, půjdete s ním k pekařovi? Vy se hlasitě smějete, a pravíte: nu, to by přece byl hloupý kousek? A přece můžete na sta lidí viděti, kteříž ohledem na náboženství a víru tak nerozumně a pošetile jednají. Myslíte-li snad, že ve svých pochybnostech o radu prosí a poslouchají těch, kteříž je v takových důležitých otázkách

náležitě a důkladně poučiti mohou? Chyba lávky! Ptají se oněch, kteříž o tom tolik vědí jako nic, kteříž tomu rozumějí jako koza petrželi. V obyčejném životě, jednali se o důležité věci, o peníze, o nějaké řízení, o nějaké podniknutí, titěž lidé nemohou dost opatrní býti, a dvakrát, třikrát se ptají, zdali se k pravému obrátili. Jest to v skutku nesmyslné, ale přece jest tomu tak. Zde nechtějí slyšeti těch, kteříž učení katolické důkladně probrali a ze všech stran se v něm znají; a ochotně věří oněm, kteřížto lehkovážně, potupně a s neslýchanou povrchností o náboženství a víře mluví a soudí, a přitom všechny ty daremné řeči a hloupé pohádky vždy opět ohřívají, které již tisíckrát vyvráceny, a co pošetilé a lživé dokázány jsou. Jaká to stranost a nespravedlnost a to v tak před důležitých věcech, na kterýchž spasení duše a celá věčnost závisí!

Učenců tedy a vzdělavců se budeme vystříhati, jim věřiti nebudeme, kdykoliv o víře a náboženství mluvíti, proti církvi se zpíráti budou. Neboť jsou buď nevědomci, buď to, co vědí, jest pouhá povrchná slátanina, a o nějaké věci jenom na polo aneb nic nevěděti, jest skoro totéž a stejnou mírou škodné a záhubné. Veďte mňj proces, pane advokáte, ovšem mámli to neštěstí, býti se sousedem v rozepři; napište mi recept, pane doktore, ovšem navštívili mne Bůh nemocí; a vy pane učence poučte mne o hvězdářství, o lučbě a jiných věcech, ovšem když vás požádám, chci se vám všem slušně poděkovati a třebali i zaplatiti: ale ostatně mám svého pana faráře, svého zpovědníka, když mne co tlačí, t. j. mámli pochybnosti ve víře, aneb ležili mi co na svědomí. —

Snad ale všem oněm, kteříž proti katolické církvi se opírají a ji vyvrátiti chtějí, jim osobně mnoho na tam záleží, by nezvnikla

virakatolická, nýbrž utlačena byla? Jeli tomu tak, pak právě příčinu máme, zavrhnouti výrok jejich neboť pražadné váhy klásti nemůžeme na vyjádření svědka, vímeli, že jen ve svůj prospěch tak mluví a nikdy jinak mluvit nebude. A tak přikročujeme k nové kapitole.

III.

Nepřátelům náboženství velmi mnoho záleží na tom, by křesťanství zahynulo, proti kterémuž se tak opírají a je osočují.

Oni jsou zajisté, věrte tomu, žalobníci i spolu soudci v této důležité rozepři, a protož stranní a předpojatí. Osočují náboženství, jeho učení, bohoslužbu a veškerou křesťanskou mravovědu, poněvadž jim náramně záleží na tom, sebe a jiných přesvědčiti, že těchto povážlivých a nebezpečných věcí ani nestává, a jen pouhé smýšlenky jsou. To jest snadno pochopiti. Tu jest n. př. někdo, jenž poboršlivé a rouhavé řeči pronáší: není Bůh, volá, a jeli Bůh nedbá o nás!

Ubožák! máť zajisté příčinu, to tvrditi. Od svého mládí nedbal o Boha a náboženství, nemodlil se, do kostela nešel, ba naopak posměch si dělal z pobožňůstkářů a žil bez kázně a prostopášně. Tu to jde samo sebou, poněvadž vnitřní hlas svědomí svého zcela udusiti nemůže, že pomyšlení na Boha, věčnost a odplatu ho obtěžuje a v tiché osamělosti ho straší. Nebot jeli Bůh, pak bude i soud nad dobrými a zlými, a běda, přeběda všem těm, kteříž tohoto Boha zapírali, jemu se posmívali. Pročež se to zdá býti pobodlnější Boha upírat, v něho nevěřiti. Takto myslí a mluví; necháme ho mysliti a mluvit a nechceme ho zatracovati, nýbrž mu srdečně přejeme, by svůj hrozný blud naznal a na lepší cestu se dal; *věřiti* mu ale nebude, jeho svědectví nepřijímáme.

Tu opět jiný, jenž tvrdí, že nemáme žádnou duši, že není ne-

smrtnosti, že nestává žádné věčnosti; on nazývá člověka „rozumným zvířetem, pokročilou opicí.“ Za tuto čest mu pěkně děkujeme, ale ať si ji podrží pro sebe. A jsmeli mrtvi, jsme mrtvi, rozumuje dále, pak jest všemu konec; pročez dobře žijme, jezme a píme, veselí budme a dál se nestarejme. — I tento nestastník má svou příčinu k takovému žvástání. Zdaž nepochopujete, že připustí-li v sobě duši, také připustiti musí, že věčně zahyne a zatracena bude? Zdaž nepochopujete, že připouštili život po smrti, na onom světě i těžké zodpovídání naň čeká? Pročež, jak říká, raději to celé haraburdí vrhnouti od sebe; a potom mámi sebe a jiné, že nemá než tělo z masa a krve, v mozku že jest rozum, a zhyneli tělo a jeli pochováno, pak jest po všem. Nechto ho žvástati, ať sebe učenejší se zdá, ať všecken ostrovtip vynakládá, by dokázal, že nerozumným hovád-kem jest, ale pro Boha nevěrte mu, nechceteli se vzdáti práva na zdravý rozum lidský. — Třetí opět rádí se vší horlivostí, a pln vzteku a zluči proti církvi, proti bohoslužbě a obřadům církevním. Jen se na něho podívejme, a hned nalezneme příčinu jeho vzteku a jeho útoků. Vždyť žije v ouplném rozbroji, ve zjevném nepřátelství s církví a náboženstvím; jakby neměl usilovati, by obé zhynuly? Jeli církev ústav od Boha zřízený a vyšší mocností od něho opatřený, jeli povolána, lidi o povinnostech jejich poučovati, klesající vystříhati a zpuřné trestati — jeli tomu tak, tu nahlíží, že jest ztracen. Jak můžeme potom jeho tlachání za pravé držeti? tváří se, jak nějaký kluk, jenž na školu láje a učitele tupí, mu nadává, poněvadž se metly bojí. Službám Božím se protívuje, všecko zavrhuje, to mu rádi věříme; vždyť je již dávno nenavštěvoval a od svých spolukřesťanů se odloučil. Musí míti zajisté ně-

jakou příčinu k takovému jednání, kteréž na odpor stojí jeho svědomí jakož i náhledům a přesvědčení celého člověčenstva. Brání se ovšem jak může a to tím zpuřněji, čím víc se na něho ze všech stran do-
ráží. Kterak se mu také učení církve a kázání faraře líbiti může, když každé slovo, kteréž slyší, jest trpká výčitka proti jeho smýšlení a jednání? Kterak si může libovati ve zpovědi a svatém přijímání, když tyto svaté úkony co předběžné a hlavní podmínky upřímného vyznání svých hříchů a opravdivé lítosti nad nimi požadují? a kterak může býti milovníkem Mše svaté, když v ní všecko poukazuje na oběť, klanění se Bohu a lásku k němu; kterak v tom může míti zalíbení ten, jenž ve svém sobeckém sráci pro něco jiného místa nemá, než pro své světské žádosti a smyslné chtíče, své podlé náruživosti a kalné rozkoše? — Nápodobně i zbožné zpěvy shromážděného lidu, průvody a jiné obřady, kříže, kteréž umučení a smrt Páně zvěstují, varhany a zvony, kteréž zvučně vyzývají věřící klaněti se Bohu; to vše, jakož i černý talár duchovního, to vše se mu na nejvýš protiví; neboť vše ho upomíná na jeho provinění a předstírá mu ustavičně jeho hříšnou zpuřnost. Stroskotat by oltáře, shasl by hořící svíce, poručil by zvonům a varhanám mlčení, převrátil by kříže a zrušil by chrámy, kdyby mohl. A tato nemožnost ho ještě více dráždí a z pohrdače stává se roubač. — Ubohý nešťastník, opět pravíme, a s hrůzou se od něho odvracujeme, a kdožby si troufal, *takového* člověka připustiti, by vydal svědectví o náboženství a církvi? —

Jestě jednoho nepřítele víry vám uvedu; jest vážen a bohat, ale bohatství své nashromáždil způsobil sobě nepoctivým a nespravedlivým. Po celý život svůj kradl, lhal a šidil, v koupi a prodeji, v obchodu, v drobném i velkém, nespravedlivým

statkem hanebně lichvařil, vdovy a sirotky o jmění oklamoval, a mammonu množil a shrabal, jak a kde jen mohl. Při tom si ale velmi chytře počínal a nikdy nemohl ouřad proti němu zakročiti. Chápete nyní, proč nic slyšeti nechce o náboženství a církvi? Co skroušený křesťan muselby nespravedlivě získané jmění vydati a navrátiti, učiněnou škodu nahraditi, slovem co možná napravit, co provinil; to se mu však nehodí a nelíbí, pročž raději volí, nebyti křesťanem, t. j. zbouřiti se proti Bohu, náboženství a církvi a je upírati. — A onino hejřilové, o nichž platí slovo apotola Pavla: „*Jichžto Bůh břicho jest.*“ Fil. III. 19. — kteřížto při skvostných tabulách, při plných láhvích, při pečení a pomlscích si ousměšky dělají z postu a zdrženlivosti a proti „popům“ brojí, ponevadž na zachování církevních příkazů doléhají . . . to každý snadně pochopí, aniž by učeným byl a nazná, kterak do souvisí — a podobně onen chlipník, jenž v prostopášnostech a hanebnostech žije, kterak se může přidržovati náboženství, kteréž čistotu, neúhonné mravy a nepoškvrněnost srdce hlásá, nečistým pak a smilníkům hrozné tresty předpovídá! —

Takoví jsou všickni nepřátelé a odpůrci náboženství; velmi jim na tom záleží, víru a církev zahubiti a zničiti; co bídné nástroje pekla zoufanlivě bojují proti dobrému a cnosti — — ustupte, nešlechtníci, takto rozhorlené jim pravíme, ustupte; kterak může temnost svědčiti proti světlu, kterak může noc vystoupiti proti dnu! —

IV.

Nepřátelé náboženství ani nesouhlasí ve svých výpovědích, ani jsou důslední ve svých náhledech.

Naopak, ustavičně odporují jak sobě tak i jiným, nikdy aneb velmi zřídka se shodují ve svých podstatných náhledech a svém mínění o církvi a víře. Jeden n. př.

připouští ještě Boha co původce všech věcí; jeho soused se mu však za to posmívá, tupí ho a zholá upírá jsoucnost Boží; třetí pak se staví mezi oba, nazývá je blázny a hlupáky a praví: všechno jest Bůh. Jeden zase jest tak milostiv, že nám duši ponechává, jiný však směle tvrdí, že člověk žádné duše nemá; třetí však přichází a praví: Ovšem má člověk duši, ta však není nic jiného, než částka duše světové, a po smrti se opět k svému celku vrací. — Jeden opět připouští svobodnou vůli, dle níž dobré neb zlé voliti může, druhý však ji zcela zavrhuje a činí člověka pouhým nevolným nástrojem, tak že nutně konati musí, co mu neuprositelným, nezvratným osudem souzeno jest. — Jiný zase přijímá náboženství, ovšem náboženství, jakéž si sám uspořádal a vymyslí, váží si písma svatého, ale s tou podmínkou, by je dle své chuti a libosti vykládal; jiný však zavrhuje bibli, evangelium a každé náboženství, božské a církevní právo šlape nohama a vydává sebe za osvícence a rozumáře. — Jiný opět mluví o mravném zákonu, ovšem jenom, jak říká, co uzdě pro surové, nevzdělané sprostáky, a při příležitosti plnou hubou to rozkládá; jiný však tvrdí, že mravnost závisí na jistém ústrojí tělesném aneb vlohách duševných, a vražedník, zloděj, smilník mají prý na hlavě nějaké zvýšení lebky, což na vraždu, krádež a chlipnost prý poukazuje. . . . Ach ty milý Bože, jak jsi shovívavý, trpělivý a milosrdný, že takovou čeládku snášíš, a každodenně slunce své vycházeti necháš nad tímto hříšným světem! Zde ještě někdo zastává manželství, ač ne co božské, přece co užitečné společenské zřízení; jinde ani za to neplatí, a považují je za nemravné, nepřírozené a hlásají pospolitost žen jak statků. A takto všude odpor a neshoda, hádky a spory mezi nepřáteli náboženství a jen

nesmysl nad nesmysl, kamkoliv hledíme. —

Totéž platí o nedůslednosti a nejisté vrtkavosti oněch lidí ve svých náboženských náhledech. Tu n. př. jest zjevný odpůrce kat. učení, jenž nedbá o církev a kněze, jenž o zpovědi a sv. přijímání nic slyšeti nechce, a jenž všechny náboženské slavnosti a obřady co vynález lidský zavrhuje. . . . hle, jednoho krásného jitra přichází do fary, ptá se po faráři, chce se s ním poraditi a domluvit o svém nastávajícím zasnoubení; a později přnáší dítka své, by je dal křesťansky pokřestiti, a ještě později, by je dal připraviti k prvnímu svátému přijímání; umřeli kdo v jeho rodině, prosí o mši svatou a modlení za zemřelé. A jak by zuřil, jakby šramotil, kdyby mu to kdo odepřel aneb jaké překážky kladl! Vidíte, nemá té odvahy, jednati dle přesvědčení svého, nemá té zmužlosti i před světem se ukázati, jakým jest. Bídny strach před lidmi zdržuje tohoto bázlivce, slova svá uskutečniti a jednání své srovnati se smýšlením. — Snad namítnete: Činí takto pro slušnost aby neurazil a nepohoršil těch, kteříž s ním stejného mínění a smýšlení nejsou. Myslíte? Já nemyslím, a dejte pozor, chci vám tohoto hrdinu ukázati z jiné a to vážné stránky. Neníliž pravda? nyní se vypíná a hrdě si vyšlapuje pln sebevědomí, jest zdravý a spokojený; při hostinách, při víně rozveseluje celou společnost, jeho domácnost, jeho blahobyť zdá se na skále založen a nebe jest tak krásné, jasné, bez mraku. — Avšak náhle zaklepe neštěstí u jeho dveří, a strašná se blíží bouřka. Štěstí, kteréž se posud na něho usmívalo, ho opouští; přátelé, na kteréž se posud spoléhal, ukazují mu paty aneb ho i zradí; neuprositelná smrt mu odnímá to nejmilejší, a samotný, opuštěn stojí v širém světě. Prázdný okolo něho, prázdný v něm; sta-

rosti a bída ho souží, zoufanlivě hledí k nebesům, a konečně, konečně pamatuje na Boha, jímž pohrdal, jehož upíral. O jak často přicházejí tito nešťastníci, a hledají útěchy, soustrasti a pomoci v onom náboženství, pro kteréž jen posměch a potupu na hotově měli, a toto náboženství milostivě a odpouštějíc otvírá mateřské rámě ztracenému synu.

A obraz tento se stává ještě vážnějším, uvrhnouli těžká nemoc pochybovatele a neznaboha na lože. V okamženi smrti, kde naruživosti umlkly, kde přetvařování a pokrytství nic nespomůže, kdež pravda a jen pravda sama svého strašného práva se domáhá, v tomto hrůzyplném okamženi, kteréž spíše nebo později každého čeká, tu konečně volá: *Bože, buďž milostiv mně hříšnému!* Tu se srdce chvěje, a ouzkostranně touží po útěše a pomoci; kněz, jehož vždy tupil, jímž pohrdal, jemuž nemohl na jméno přijíti, kněz přichází co anděl Boží, co posel míru, nepronásí žádné výčitky, žádného trpkého neb ousměšného slova, celé chování dýše mír a smíření; modlí se s ním a za něho, žehná ho, ukazuje mu obraz Ukřižovaného, jenž i za něho krev svou vycedil; hříšník se stane pláčícím dítětem a umírá pln škroušenosti a lítosti a . . . tak veliké a nesmírné jest milosrdenství Boží! umírá pln nádeje budoucího spasení. O nyní mu věřte, na kraji

brobu, kdežto lidské a světské ohledy více neplatí a když koruna nej-mocnějšího panovníka nemá větší váhy, než otrhaný šat nejbídnějšího žebráka; o nyní mu přece věřte, neboť nyní pravdu mluví, a toto poslední okamženi trestá celý jeho předešlý život a co ničemný ukazuje. Pozorujte jen, a dobře to v paměti zachovejte, co svět stojí, ještě nikdy křesťan Boha svého a víru svou nezapřel na smrtelném loži, avšak návrat a obrácení pochybovatele, rouhače a neznaboha v hodince smrti jest něco obyčejného.

Známe tedy nyní odpůrce a nepřátele církve katolické; víme nyní, jací to lidé jsou, víme, zač je považovati máme a nikterak se od nich mámiti nedáme; jsou to lidé nepoctiví, nespolehliví, kteříž dnes tak, zejtra jinak mluví; jsou nevědomci aneb zlomyslníci; nevědomci, neboť učení a pravdy naší svaté církve neznají; zlomyslníci, neboť osočují a haní čistou nevěstu Kristovu a její služebníky; a dokud jim štěstí přeje, hrdě a zpupně se vypínají, v neštěstí však bídě pykají a oplakávají svou bohoprázdnou všetečnost. Jim tedy věřiti nebudem a jimi si poklad svaté víry vyrvati nedáme. Jsme katolíci a chceme katolíky na vždy zůstati; ano, to chceme opravdově, k čemuž nám i Bůh své milosti popříti ráčíž!

Proč se zmáhá chudoba?

Všeobecný nářek rozléhá se nyní světem, že zlí nastali nám časové, že nelze více potřebám vezdejšího života vyhověti, slovem všude panuje nedostatek, bída a všeobecná chudobá. Ovšem neblahé poměry časové mnoho viny nesou, že zámožnost mizí a bída do všech vrstev člověčenstva se vtírá.

A však nikdy by časové poměry tolik v národě našem škoditi nemohly, kdyby lid náš více hledě prospěchu svého všeliké nehody přemáhal, aspoň ty, které se přičiněním a přemýšlením lidským odstraniti dají. Že se to v žádoucí míře nestává, toho hlavní příčinou jest:

1. *Nevědomost.*

Dokud poroba a otroctví, poddanství a cechové bujně ve světě kvetly, dokud každý pracovník byl toliko loutkou v rukou pána svého, tu ovšem nebylo jakési učenosti tolik třeba, jako za času našich, kde každý jednotlivec z úplné svobody práce, řemesla a osoby se těší a tudíž samovolně sil svých ku prospěchu člověčenstva a sebe samého používati má a musí. Největším neštěstím za našich časů jest býti nevědomcem. Nevědomec jest slepcem, a slepec jest nejbídnějším tvorem. Zákonové nás chrání před nátlaky a křivdami zlovolných lidí, lidumilové se ujímají slabších, a však ani vláda, ani příznivci a dobrodincové chrániti nás nemohou proti jinému nepříteli, který sluje „příroda.“ Ano příroda strašně se mstí na nevědomcích, poukazujíc takto se vši přísností na potřebu jistých vědomostí. Nevědomec neumí sobě přírodu v službu svou podmaniti. Housenky mu sežerou jeho zeleniny a květy ovocných stromů, koukol přemůže jeho osení, příval a povodeň zkazí jeho polnosti, doma jeho děti nemocemi hynou a místo podpory vyrostou mu z nich břemena, jelikož jich nerozumným vychováním zmrzačil. Takový nevědomec uvaluje na sebe tisíce strastí, podobaje se ubožákovu nosícímu skřini plnou zlata pod pažďí, který však za tou příčinou hladem umřel, že neuměl klíče naleznouti, aby ji otevřel. Kdožby nepolitoval takového chudáka.

A mnoholi podobných pokladů nechová země naše posud v nitru svém, a přece mnozí hladem mrou, kteří po nich kráčí? A na opak věda a vtip těží mnohdykrátě z věcí nepatrných. V mnohých méně úrodných krajinách živí se obyvatelé řezbařským zbožím, proměňujíce dřevo ve zlato. Rudohorští obyvatelé cvičí hejly, naučíce jich

tři neb čtyry písňě pískati a prodávající je nápotom za čtyry až za osm dukátů.

Debrečínští vyrábějí ze země bezcenné dymky v nesmírném počtu, provádíce s nimi obchod do všech končin světa. Ptačí trus pode jménem „guano“ ležel na ostrovech nahromaděný na tisíce let bez povšimnutí, a nyní se rozváží do všech dílů světa, co výborná úprava polí ku prospěchu rolnictví. Z jedné libry železa vyrobí věda hodinových pér v ceně tisíc zlatých, atd. Kdo by tedy chtěl upírat, že nás nevědomost nejvíce hubí a tíží? Díky však Bohu, že radostnější ruch v ohledu tom počíná se také jeviti po vlastech našich! Národní školství se zvelebuje, zakládají se školy řemeslnické a rolnické, zařizují se rozličné spolky, odbývají se schůze valné našich hospodářů, včelařů, řemeslníků a průmyslníků a. j. spojené s blahodatnými výstavami, rozdávají se odměny a pochvaly za výtečné snahy práce a vynálezy, slovem doba naše kvapí ku předu, abychom pokračující s ní úloze své dostáli. Pročež drazí rodáci, nezavírejte oči svých před osvětou pravou, nebudte neteční a nevšímaví k novější vědě, kteráž vám dopomáhá ku cti a blahobytu, važte si dobrých a laciných kněh, jimiž se obor vašich vědomostí rozšiřuje a hlavně dbejte na dobré vychování dítek svých, na nichž budoucnost vlasti závisí. Dobu ve školách strávenou zaplatí vám děti rozumnou prací; peníze za dobré knihy ponesou vám dobré úroky na polích, v domácnosti a v dílnách nebo věda jest nad peníze, nad statky tohoto světa; kdo jí má, neschudne tak snadno, kdo jí nemá, ztratí dědictví svoje a stane se otrokem jiných. Věda také umí ze všeho v hojnější míře těžiti. Pole v rukou obezřelého znalce přírody vydává více užitku; jeho kráva dává více mléka, jeho vyschlé dříví poskytuje více tepla a

jeli k stavbě nachystáno, déle potrvá, svoje jistiny lépe ukládá a v čas, potřeby laciněji koupí, lépe prodá, vypůjčí, slovem on jest v každém ohledu šťastnější než nevědomec.

Dálší příčinou rozplozující se chudoby jsou:

2. Klamné snění a jiná blouznění.

Na této cestě mohou také jinák učení lidé do chudoby upadnouti, jestliže jednotlivým bludem podjati jsou. Osvěta však a věda vítězně bojují proti pověře a klamnému snění, a nebude snad žádného za našich časů, kdoby řemeslo svoje opustiti a duši svou ďáblu zapsati chtěl, aby se tajných pokladů dopídl. A však jsou mezi námi přece mnozí, kteří beze vší práce od pouhé náhody svoje štěstí očekávají, praví to stoupencové pověrčivosti minulé doby.

Sem přináleží předně hra loterní, která se v naší době bohužel velmi zmáhá.

Hráč loterní ztrácí předně drahý čas. Chudý pracovník nemůže dle příležitosti sázeti, pročez shání celé dny po tolik výdělků, aby teprva v poslední hodinu svoji sázku zapraviti mohl. Tím zanedbává práci svou, nedbá na dalekou cestu, na ztrátu času, uváděje se do žebroty.

Dále pozbavuje se spásonosného spánku, jehož tak velice potřebuje k nabytí a obnovení síly své k nastávající denní práci. Žije v ustavičné napnutosti. Náděje a strach zmitají útrobou jeho, snaha, aby dobrá čísla uhodnul, pak nespokojenost a malomyslnost po každé tážce ukrádají mu na nejméně třetí neb čtvrtý díl celé noci. On žije toliko v budoucnosti, stavě sobě ze šťastné výhry zámky v povětří, a zatím ztrácí přítomnost. Se svým osudem stává se takto nespokojen, považuje se za člověka nejnešťastnějšího, neváží si více skromného výdělků u přirovnání ho

s domnělou výhrou loterní, stane se postupem času zádušným, zanedbává příznivé doby k zvelebení řemesla neb obchodu, otupí se a nejse více schopným ku práci padá vždy více a hloub do bídy a chudoby. K náruživé hře této přidruží se konečně lehkomyšlnost a marnotratnost, poněvadž pravou cenu peněz a práce zneuznává. Aj nač budu šetřiti, praví takový náruživce, terno mi všecko zaplatí, a hejří po celé dny před tážkou. Jiní opět šetřejí na všech stranách nepřejíce sobě pokrmu a nápoje, jen aby do loterie saditi mohli. Jim nejde k srdci, že domácnost hyne, dítky ani obleku ani chleba a knihy školní nemají a takto prosází trojnásobně více, nežby celá rodina k výživě své potřebovala. Ještě smutnější věci bývá, když náruživý hráč v klamné nádeji na výhru jakéhokoliv spronevření se dopouští. Jaký to nerozum; toliko náhodou chtíti zbohatnouti! A jak taková náhoda vzdálenou jest ode vší pravděpodobnosti na výhru, nejlépe poznáme, uvážíce, že z dvaceti téměř milionů od chudší třídy do loterie vložených, ani třetinka na výhry nepřipadne. Kolik rodin tu přichází každoročně o svůj blahobyť?

Jenom pilnost a práce vedou k blahobyti a blažený národ, který jiných klamných a křivých cest k zámožnosti své nehledá a nezná. Co jsme tuto pronesli o loterii, platí o každé jiné hře a karbanu. Podporují se jimi lehkomyšlnost, náruživost a jiná blouznění majíce následkem chudobu a neštěstí, cit pak tichý, spořádaný a skromný domácnosti se otupí. Dejž Bůh, aby místo těchto zkázonosných her jiné sobě cestu v národě našem proklestily pomocí škol a lidumilů, míním tu takové zábavy, jimiž se tělo a duch zotavují, mravy šlechtí a zdraví podporuje. Dále radím rodákům svým, aby v nynějších poměrech nebažili po rychlém zbohat-

nutí bez práce, vyhledávající takových obchodů a podnikání, jichžto provozování jejich hmotné a duševné síly přesahuje, aby lichými špekulacemi nepřicházeli o dědictví své. Jenom nedoukové a polovičatí a povrchní vzdělancové podléhají tomuto časovému neduhu.

Valným dále pramenem bídy a nynější chudoby jest:

3. Špatné vychování dítek.

Člověk se vychovává. Sám sobě zanechán nepovznese se nikdy nad zvíře. Žijeli mezi lesními zvířaty, mezi medvědy a vlky, stane se podobně medvědem a vlkem v jednání svém. Mezi lidmi bere jejich zvyky a mravy na sebe, ačkoliv se vždy více kloní ke zlému než dobrému, jak učí sv. náboženství. Zde obracíme zřetel svůj toliko k vyvinutí činnosti, pracovitosti a pilnosti u dítěte, jelikož na tom dle náhledu našeho vezdejší blahobyť závisí.

Křesťanské manželství jest nejlepším sloupem společnosti lidské, a tudíž křesťanským rodičům připadá povinnost, aby dítky své ku pracovitosti vedli, poněvadž jim zároveň z nich kapitál vyrostá, z něhož při další neschopnosti ku práci ve vysokém stáří žíti budou. Rolníci pojišťují sobě na usedlostech svých pro případ neschopnosti ku práci a vysokého stáří tak zvaný výmínek, z něhož nápotom žijí a své potřeby kryjí. Stav řemeslnický nepožívá však výhody této a donucen jest, jinak ji sobě vynahradiť. Stávají se řemeslníci ve stáří svém ku práci neschopným, musí dítky zaň pracovati a nadbytkem výdělků svého jej živiti. Rodiče však mohou to jen tenkrát od dítek svých žádati, když jich dobře vychovali, jinak hynouti musí bídou a nedostatkem ve stáří svém, a snášení trápení své co zaslouženou pokutu za lehkomyšlnost, že svých dítek zanedbali.

A dítky ku pracovitosti vésti není tak obtížnou věcí, poněvadž ten pud k činnosti a schopnost ku práci sebou na svět přinášejí. Tuto vlastnost dávají záhy na jevo svojí dovádívaností, pohyblivostí, hrami a t. d. hledající ustavičného zaměstnání.

Tuto náklonnost k činnosti nesmí rozumný pěstoun v dítkách dusiti, nýbrž přiměřeným způsobem zdokonalovati a jich v útlém věku ku pracovitosti navoditi.

Pročež valně chybí vychovávatel, který svěřencům svým každou samočinnost zakazuje a jich k tichému zahálení odsuzuje. Odtud pochodí, že si nyní řemeslníci na své učně a tovaryše, hospodáři na své čeledíny a nádeníky tak zhušta naříkají, že vyhýbajíce práci více život nečinný a zahálčivost milují. Pročež rodiče veďte záhy dítky své ku přiměřené práci, aby vám byly vaší podporou ve vysokém stáří, a za vaší dobroci snahu odmění se vám tím, že vám pomáhati budou při vašem obchodu, řemesle a jiném zaměstnání, kdežto dítky zahálčivé se stanou břemenem rodičů, neznajíce vyživiti jich ani sebe. Velice se tomu dívíme, kterak otec krajkář v Rudohoří, který denně sotva 8 krejcarů vydělá, se svou četnou rodinou se vyživiti může. Povážíce však, že mu žena i dítky až do útlého věku při práci pomáhají, přesvědčíme se snadno, že pomocí jich i jednu zlatku denně vydělá, z níž nápotom rodina 8 neb 10 hlav počítající snadno své potřeby ukojí. A v tomto ohledu bývá množství dítek statkem chudých lidí. Ovšem za našich časů, kde řád křesťanský v rodinách mizí a počet nemanželských dítek ustavičně roste, rozmnoží se nám počet toulavých žebráků a chudých, že všechny dobročinné ústavy nevystačí jim.

Nejhojnějším konečně pramenem chudoby stává se:

4. Nepravost každá.

Pozorujme, mnoholi každá nepravost stojí. Každý moralista přisvědčí nám, že všechny ctnosti s lacinou prospěšností a všechny nepravosti s drahou ztrátou spojeny jsou. Pracovitost živí muže se ženou i dětmi; lenost trpí hlad, zimu, nemajíc ani postele ani peněz. Chlipnost přivádí muže o čest a jmění, bývá příčinou mnohých zločinů a zkázou celých rodin.

Střídmost spokojí se s málem, plodí stále zdraví, radost, chuť ku práci; obžerství a opilství stojí nesmírných peněz pohlcuje celé domy, zahrady, polnosti a lesy a nikdy se nedosytí. Dále podkopává zdraví a takto sedrané tělo nesnese ani obyčejných pokrmů, nemajíc ani schopnosti ku práci a po zhyralé mladosti následuje bídné stáří, do něhož bída, hlad a choroba svoje žihadla zapouští, jestliže otupělý opilec již dříve nezbláznil aneb jinakým způsobem životu svému konec neučinil. Tichost a snášenlivost spojená s pilností odměňuje pracovníky, přivodí je do lásky a přízně pána jejich; hněvivost však jest drahou nepravostí; vyhání služebníky z nejlepší služby, plodí nepřátelství a pánům působí mnoho mrzutosti. Zlobivec žije dvojná-

sobně draž a o polovičku méně než tichý a snášenlivý. Stává se metlou soudných úřadů a poplatníkem lékařů a právníků. Všecky nepravosti vedou do bídy a chudoby.

Jen jedna nepravost činí snad výminku, a sice lakomství, které k bohatství vede. Tato nepravost jest vždy s největší bídou totožná, vypadá jako sedm drahých let egyptských, žije z polívky bez soli a omasty, pije vodu, lihá na dřevě bez spánku, odívá se do hader, nezná ani dítek ani přátel, žije o samotě jako had a trpí největší bídu. Každý snad připustí, že lakomství skutečnou jest chudobou; marnotratnost však nazývá také šetrnost a skromnou domácnost tímto jménem, a to jest zaslepenost veliká. Táži se tedy, nejsou-li lidé nepravostem oddaní největší hlupáci? A nescházili jim na rozumu neb na dobré vůli?

Každý, kdo jen trochu se naučil ve škole počítati a jen jedinké poučení o zhoubnosti nepravosti slyšel, musí hříchu se varovati a nepravostem vyhost dáti. Nechceme dále a obšírněji o pramenech nynější bídy mezi lidem mluvit, ani o prostředcích k dosažení časného blahobytu jednati, jelikož články v tom směru působící pod názvem „Buďme střídmí“ na tyto prostředky upozorňují.

T. Šimbera,
farář.

Drobnůstky.

Konec hádky.

Mezi dvěma tovaryši strhla se hádka, tak že si konečně obapolně oslů nadávati počali. — „Nu teď bude brzo konec hádky,“ pravil kdosi „již se pozdravují co příbuzní.“ —

Provaz bez konce.

Dva matrozi vytáčeli provaz. Trvalo jim to již příliš dlouho a netrpělivě zvolal jeden z nich: „Kde pak je asi tomu provazu konec?“ — „Dej pozor“ odvětil druhý, „jistě že nám jej tam dole uřízl!“ —

Veliká Kartouza (La grande chartreuse).

Od Dr. Jos. Chmelíčka.

Hlavní město Syrie Damaskus či Damašek, pro krásnou polohu svou od arabských básníků nazváno jest „nákrčníkem krásy,“ „znaménkem na tváři světa“ a „peřím rajského páva.“ Pisatel těchto řádků nezná sice Damašek, ovšem ale viděl proslulé pohoří Libanonské, zláště pak velkotvarný „Velký Hermon,“ jemuž Damašek na blízku leží, a jejž již David opěval: „Thabor i Hermon zajásají ve jmezu tvém.“ — Avšak zanechež „znaménko na tváři světa“ v Asii a přeskočmeš do Evropy, do jižního Francouzka.

Okolí Grenoble-ské nazval bych, kdybych básníkem byl, takéž „nákrčníkem krásy“ anebo tak nějak. Strmící do nebes převysoké hory s temnými lesy a malebnými skalinami, a hluboké úvaly, jimiž řeka Isère hadovitě se vine, šumící potoky s vodopády, zelenající se nivy, líbě se rozkládající osady, toho a mnoho jiného okolí Grenoble ské převábným činí. Ani arabský básník, jemuž Damašek nade všechno jde, nemohl by tuším u pohledu na tuto krajinu lhostejným zůstat. Mne sice milá příroda neposkytla žily básnické, avšak alespoň k citátům z básníků mne pohled na vysoké hory rozněcuje:

Tam na horách
Tam tak věterci vanou
Tak čisté rosičky tam kanou
Tam na horách
Tam kde oblůčky stanou
Tam na horách
Tam bych byl rád.

Střed ale, v němžto všechna krása okolí Grenoble-ského se soustřeďuje, jest veliká Kartouze, „la grande chartreuse“ — a tam chcižtě milý čtenáři zavést.

Jedouce po železné draze z Grenoble-a přicházíme do Voiron-u.

Na jižním konci mile položeného městečka tohoto vidíme veliké stavení, kteréžto navštívit musíme. Patří velké Kartouzi a jest skladiště proslulého kartuzianského likéru. Tisíce tisíců láhví velkých i malých, likérem naplněných stojí tu, do beden se skládají a do Rakouska, Pruska, Mexika, ano do celého světa se rozesílají. Zlástní železná dráha vede z nádraží Voiron-ského ku skladišti tomu. Úředník jeden řekl mi, že ročně za 100,000 až 150,000 franků likéru toho vyprodá. Převzácný a velice prospěšný nápoj jest tento likér; ale vše co dobré, je také drahé. Skeňička ho stojí 1 frank; koupil jsem si ho láhvičku as žejdlíkovou; stála 5 franků. (Franc = 24 či 25 kr. stř.) Jest vícero druhů tohoto likéru, z nichž nejlepší ovšem i nejdražší jest. Každá láhvička má etiketu s nápisem: Elixir vegetal de la grande chartreuse. F. L. Garnier. Takto nazývá se Kartuzián, jenž co dozorce fabriku na likér řídí.

Způsob likér tento strojiti, jest a zůstane tajemstvím Kartuziánů, rovněž jak i Karmelité chovají tajemství Karmelitánský lih strojiti. Co prospěšného léku užívá se Kartuzianského likéru při mrtvici raněných, omdlelých, sesláblých a vysílených a vůbec ve všech oněch případech, kdež rychlé pomoci zapotřebí jest. Také proti klepání srdce, nezáživnosti a žaludkovým neduhům s prospěchem lze ho užívat. Zimnici zažene ihned a za času cholery osvědčil se co výborný prostředek proti křečům. Kartuziáni neoznamují tento svůj lék nikdy v novinách; co dobrým a prospěšným se ukáže, samo drahu si klestí.

Najal jsem si ve Voiron-u u pana Nikoly vůz a dal jsem se

mladým a hodným vozkou François Biyc-em do hor k veliké Kartouzi zavézt, kterážto od Voiron-u čtyry hodiny cesty vzdálena jest. Jeli jsme do kopce a dospěli jsme za půl hodiny cesty do krásného údolí horského, kterýmž jsme dlouho jeli. V pravo nám strměly vysoké a strašlivé skalnaté hory, jež se hory kartuziánské jmenují. Krajina tato od věku lidem nazvána jest: La chartreuse, kteréžto jméno později každý klášter kartuziánů přijal, a jež i do všech téměř řečí přešlo. Nazývat se klášter kartuziánů latíně: carthusia, vlášsky; certosa; španělsky: cartuja; německy: Kartause, česky kartouza.

Minuvše vesnici St. Joseph de rivière, kterážto krásný chrám chová od Kartuziánů chudobným obyvatelům nákladem 200000 franků vystavěný, přijeli jsme do městečka St. Laurent du Pont. Také této obci staví Kartuziáni velký chrám Páně v podobě kříže s dvěma věžma, jehož náklad na 500,000 franků páčiti se bude. Veliká Kartouza nemá žádných lesů, ani polností ani čehos podobného; příjmy jejich plynou jediné z jmenované továrny na likér a tyto používají pouze k dobročinným účelům. Výše dotčený úředník jistil, že na dobročinném působení Kartuziánů zláštní požehnání Boží spočívá. Les pauvres chartreux! (ubozí Kartuziáni!) řekl. Sami vedou nad míru přísný život, odřikají se všech požitků a důchody své továrny vynakládají na stavby chrámů a jiné dobré skutky.

Ze St. Laurent du Pont-u vede cesta v pravo do údolí, z něhož pohorská řeka Le Guyer mort (mrtvý Guyer) vychází. Názevsko „mort“ (mrtvý) tomuto proudu rovněž tak málo přísluší jako Neronovi název „dobrotivého“ by slušel. Divoce a hlučně valí se „mrtvý Guyer“ z údolí s takovým hřmotem, že ti uši zaléhají, podo-

ben jsa v tom šumící Enži u Admontu. Na levém břehu řeky jeli jsme dále a dorazili jsme za čtvrt hodiny k osadě Fourvirie, kdež se továrna na likér kartuziánům patřící nalezá. Odtud stává se údolí divoce krásným; sůžuje se tak, že se v něm toliko Guyer mort a uměle založená silnice směstnati mohou, kterážto vždy výš a výše vstupuje mezi dvojím rovnoběžným pohořím, ve kterém během století Guyer mort hlubokých roklin vyhloubal. Nad temnými smrkovými a jedlovými lesy strmí holá skaliska vysoko do nebe. Nazvíce jest údolí sotva patnáct kroků zšíří, silnice vede hned zároveň s hladinou řeky, hned zas vysoko nad ní se zvedá; brzo se táhne pod skalami, brzo vedle hlubokých propastí. Mimo šumot řeky, ana hučíc skalami cestu si razí, a mimo švitoření některého osamělého ptáčka — neuslyšíš hlásku v této hrůzotvárné poušti. Hory tak blízko sobě stojí, že jsem pocítil jakousi tesknost a úzkostlivost, jakoby snad na mne sřítiti se chtěly. Jak strašné jest místo toto! — pravil jsem sám k sobě a přece také ozvala se touha ve mně: Zde bych si milerád stánek rozbil! Je to hrůzno-krásná poušť, ve které se příroda v celé své velkoleposti objevuje. Svátý Bernhard studoval bobosloví na smrkách a jedlech, a dle napomenutí Spasitelova: „Popatřtež na kvítí polní,“ může také a měl by každý člověk tvůrce z děl Jeho poznávati. Zláštní city mne jedoucímto těmito roklinami ovládaly, a z celé duše byl bych sobě zapěl:

Kdo tě krásná doubravo
Postavil tam v také výši?
Tě chci chválit dokud dýši
Mistra svého oslavo!
S Bohem buď má doubravo!

Vždy výše a výše stoupajíce
přijeli jsme k mostu svatého Bruno-na (pont de S. Bruno), který,

jakož i další silnice až k veliké Kartouzi teprve v roku 1854 vystaven byl. Stavitelem jeho byl pan Eugen Viaud, tenkrát dozorce zdejších lesů a nyní benedyktin v Solesmes-u, jenž také silnici založil. Práví se, že dílo místra chválí, a most ten i silnice chválí zajisté svého stavitele. Most se klene ve smělém oblouku přes hlubokou propast, již se mrtvý Guyer takým hlukem valí. Stavba pak silnice od tohoto mostu převelikých místných překážek měla přemáhati. Dávnější cesta sotva že soumarům schodna byla; ponejvíce vedla přes skaliny vodou vyhloubaná a pro lidi i zvířata stejně nebezpečná jsouc. Při zakládání silnice nové musely skály trhány, zdě proti sesouvání se země staveny a dlouhé tunely skalinami s ohromným nákladem zřízeny býti. Všecky však překážky stavby této, na kterouž ponejvíce Kartuziáni náklad vedli, pan Viaud šťastně přemohl.

Od mostu sv. Brunona zahýbá silnice v levo a vede po pravém břehu mrtvého Guyera vždy přikřeji do výše. Dospěli jsme k velmi brotnaté skalině, která co pyramida do vzduchu ční a na jejímž vrcholku kříž postaven jest. Žertem otázel jsem se dobrého Francois Byic-a, zdali on to byl, jenž na skálu tuto vylez kříž tam postavil? Zhroziv se mé otázky odpověděl: Pour rien au monde (Pro všechno na světě neučinil bych to.) Zde stávala kdysi tvrz k ochraně Kartuziánů, dílem proti nápadům pověstného podloudníka Mandrika, dílem proti Reformovaným, jež za dob válek náboženských ve Francii „Religionaires“ nazíváno. Asi za dvacet minut cesty od této jehlancové skály přijeli jsme k prvnímu tunelu, s nímž by ale co do délky mnohý z jeho soudruhů na Semerinku závoditi mohl. Údolí je zde náramně úzké. Guyer mort a skála, skrze kterouž tunel vede, zcela jej vyplňuje. Patříme-li

před sebe, zdá se nám tu konec světa býti, za námi pak strmí ohromné hory, v jichžto roklinách sněh i v letě neroztaje. Dostíhly jsme již výše 3000 stop nad hladinou mořskou, a nalézáme se v hrůzotvarné lesnaté poušti, o které platí slova: ubi nec aratur nec seminatur nec nomen Dei invocatur (kde se ani neoře ani neseje ani jméno Boží nevzývá.) A přece je poušť ta tak krásná, tak půvabná. Cesta, která nás od St. Laurent du Pont-u až sem vedla, jest pro jedoucí velmi nebezpečná. Pak-li že by kůň dosti málo stranou uskočil, může se největší neštěstí státi. Časté nehody, jež se tu stávaly, přiměly představenstvo obce St. Laurent-du Pont-u ku zláštním policejním předpisům, jež ve všech hostincích tištěné se nalézají a dle nichž toliko známým a spolehlivým vozkům s dobrými vozy a koňmi dovoleno cizince ku Kartouze voziti. Na řádné zachovávání těchto předpisů četnictvo velmi přísně dokračuje. Když jsem byl z Voironu po čtyry a odsud po tři hodiny neustále do kopce jel, stanul jsem ve výši 3136 stop před — velikou Kartouzou. Co mám o poloze tohoto kláštera říci?

Chateaubriand velmi trefně o Kartouze pověděl, že jest oním vznešeným místem, odkud poslední hluk zemský a první hudbu nebes slyšno (d'ou l'on entend les derniers bruits de la terre, et les premiers concerts du ciel.) Zbožní obyvatelé Kartouzy zajisté vysokou polohou kláštera svého takoruka od země odloučení jsouce mnohem blíže do nebe mají. Jeden z nich pravil kdysi žertem, že pro Kartuziána není žádného očiště. Nestojí-li za mnoho, přijde prý do pekla, a byl-li hodným, tu prý duše jeho rovna letí do nebe, (při kterýchžto slovech Kartuzián zahvízdnuv prstem vzhurů okázal.)

Nežli ale čtenářům svým Kartouzu popíšu, zavedu je ještě až

ku konci pohorského údolí, kdežto je na některé dejespisné udalosti upozorniti chci. Zanechavše klášter v pravo na úpatí nebetyčných skal, stoupáme ještě dobré půl hodiny cesty pořád výše až k místu jednomu, odkud nemožno dále jíti. Tu je skutečně svět ne-li deskami, tož skalinami zabedněn, jeť to místo, z něhož není vykoupení (*ex quo nulla redemptio*). Na nejzazším konci tohoto úžlebu stojí ve stínu stromovém na skále kapla sv. Brunona. Nápis nade dveřmi zní takto: Zde jest místo, na kterém sv. Hugo biskup Grenoble-ský Boha viděl stánek důstojný sobě zakládajícího. (*Hic est locus, in quo s. Hugo, Gratianopolitanus episcopus vidit Deum sibi dignum constituentem habitaculum.*) Dle zjevení, jakž měl sv. Hugo, měli totiž zde Kartuziáni příbytek sobě vystavěti. Místo toto mělo se státi kolebkou řádu Kartuzianského. Uvnitř kaply spatřiti jest sochu představující sv. Brunona klečícího před Ježíšem a Marií. Stěny ozdobeny jsou obrázkem soudruhů a prvních žáků sv. Brunona, jako jsou: D. Hugo, D. Stephanus Diensis, B. Landuinus, D. Stephanus Burgensis, F. Guarinus, F. Andreas. Nápis jeden praví, že kapla tato původně ze dřeva zbudována, a teprv 1820 zkamena vystavěna jest. Kapla má oltář, na kterémž se mše sv. sloužiti může, dvě veliké chórní lavice pro bratry a malou stolicí pro priora. — Na pravé straně řiny ze skály silný pramen převýborné vody, nazývát se pramen sv. Brunona. Tuto chceme poněkud odpočinouti sobě a obírat se dejespisnými zpomínkami.

Sv. Bruno narodil se 1048 v Kolíně. Za mládí svého přijda do Remeše, vzdělal se na proslulé škole zdejší, jakož i později na školách Pařížských. V Remeši stal se během času kanovníkem a scholastikem, v jakéž vlastnosti řídil školu, z nížto nápotom slovutní muži vycházeli.

Tak byli n. p. kanovník Odo, později papež Urban II. a zhora jmenovaný sv. Hugo, biskup Grenoble-ský žáky sv. Brunona. Na církevním sněmu v Autaně vystoupil Bruno co žalobník proti arcibiskupu Manasses-ovi, jenž Simonii arcibiskupského stolce se zmocnil. Není průvodno, co asi přimělo Brunona vlastně, že se světa zcela zřekl, a na poušti jediné pro spásu duše své pracoval. Někteří spisovatelé praví, že to byla zlástní jeho náklonnost k osamělému životu; jiní domnívají se, že úpadek Církve pod Manassem tak hluboce ho dojal; Kartuziáni ale sami udávají za příčinu onen strasný příběh, jenž při smrti jistého doktora pry se sběhl. Chceme příběh tento, jakkoli strašlivý, tuto čtenářům svým sdělit. Umřelť proslulý jeden Doktor písmá, jenž pro svou výmluvnost kazatelskou a pro svůj, jak se zdálo, svatý život všeobecné úcty a vážnosti požíval; ano praví se, že byl Brunonovým přítelem. Bylť toho času ve Francii, jako posud v některých krajinách Italie obyčej, mrtvé v otevřené rakvi ku hrobu nositi. Mezi tím tedy, co se knežstvo nad zemřelým doktorem hodinky modlilo, zvihl prý se tento při slovech: „Odpověz mi, jak veliké mám nepravosti a hříchy, nešlechtnosti a provinění ukaz mi,“ (*Responde mihi quantas habeo iniquitates etc.*) a zvolal: Spravedlivým soudem Božím obžalován jsem. — Držáno ho nyní za zdánlivě mrtvého a činěny rozličné pokusy k životu ho přivesti, avšak darmo. Pohřeb odložen jest na příští den.

Avšak stejným způsobem zvolal prý i tu zemřelý doktor: Spravedlivým soudem Božím souzen jsem, a rovněž i třetího dne strašlivým hlasem prý zkríkl: Spravedlivým soudem Božím zatracen jsem. — O pravdě či nepravdě tohoto příběhu mnoho psáno od rozličných spisovatelů; považuje se obyčejně za pověst teprv asi dvě století po

smrti sv. Brunona povstalou. Avšak odporuje tomu podání, jež se od nejprvnějších dob o příběhu tomto mezi Kartuziany zachovalo, a zřejmě rok udalosti i jméno onoho Doktora udává. — Když tedy Bruno svět byl opustil, žil po nějakou dobu co poustevník u Saisse-Fontaine v Diöcesi Langres-ské a odebral se pak ku svému žáku sv. Hugonovi, biskupu Grenoble-skému. Hugo vykázal Brunonovi a soudruhům jeho za bydliště poušť „chartreuse“ a sám ho sem zavedl. Tuto tedy, kde kapla sv. Brunona stojí, stávalo první sídlo Kartuziánů. Po čtyřech letech — 1088 — ale Bruno opustiti musel zamilovanou poušť. Žák jeho papež Urban II. povolal ho totiž do Říma, by mu v důležitých záležitostech církevních byl radou. Landuin, Toskáňan, prozatím řídil malou obec Kartuziánů. Avšak neodolatelnou mocí k životu osamělému puzen, opustil Bruno brzy dvůr papežský a založil v Kalabrii Kartouzu „della Torre.“ Odtud pak napsal krásný list Raoulvi, proboštu Remešskému, kterýžto tuto čtenářům sdělujeme:

Ctihodnému Raoul-ovi, proboštu Remešskému, na důkaz upřímné lásky, pozdrav od Brunona. Poslal jsem Tobě nedávno po společlivém jinak poslovi list, s nímž co se stalo nevím; tentokráte posílám jednoho z bratrů, abych tě upokojil ve Tvé o mne starosti. A abych nezdál se lhostejným k útlému soucitu, jež na blahu mém béřeš, oznamuji Tobě, že co do zdraví tělesného nemám, čeho bych sobě přátí mohl, (dejž Bůh by totéž i co do zdraví duše platilo). Jsem co se časných věcí týká úplně spokojen a prosím prozřetelnost, aby rozevřela náde mnou milosrdnou ruku svou, napravila mravní mé křehkosti a nasýtila horlivost mou o duchovní statky. Usadil jsem se na hranicích Kalabrie, v pustině časti vzdálené od každého lidského obydlí. Tu žiji s několika

řeholníky, mými bratry, mezi nimiž někteří vědomostmi vynikají. Překrásná jest poloha naší pouště; vzduch je čist a zdrav. Daleká rovina vůkol horami obklíčena jest a zelenými lučinami a květnatými luhy pokryta. Jak bych Ti měl popsati rozkošný pohled na pahorky jedny druhé převyšující, na čerstvé, stinné doliny, prameny a potoky krajinu probíhající, na zahrady malými průtoky ovlažované, na stromoví nejkrasnější ovoce nesoucí? Avšak nač prodlévám tak dlouho u popisování těchto věcí? Vděčně uznávám, jak tyto divné krásy přírodní ducha našeho rozveselí a okřepí, když zachováváním přísné řehole a mnohým cvičením duchovním byl ochabl a zemdlel. Jeli lučistě vždycky napnuto, ochabne a ničemným se stává. Co do prospěchu a sladkosti, jaké ze života osamělého a mlčenlivého plynou, cenu jich jen oni posouditi dovedou, jenž je vlastní zkušeností seznali. Zde odměňuje Bůh práce svých bojovníků pokojem, jehož nezná svět a milostí ducha svatého . . .“

Bruno zemřel v Kalabrii 1101 a kanonizován (zasvatého vyhlášen jest) Leonem X. v roku 1514.

Opouštíme teď kaplu sv. Brunona a přicházíme zpáteční cestou asi za čtvrt hodiny k jiné kaple uprostřed hustého lesa stojící a kaplou P. Marie a casalibus nazvanou. Slovo casa znamená v latině a vlašsky chýže, domek.

Když se počet Kartuziánů rozmnožil, vystavěli si tu malé domky, v nichžto co poustevníci žili. Kapla tato jest dosti velká a pěkná. Hlavní obraz představuje hornatou tutější krajinu s kaplou sv. Brunona a se sv. Petrem, kterak Kartuziánům káže. Podnět k této malbě dalo bez pochyby vidění některého Kartuziána. Nad oltářem nalezá se socha panny Marie s Ježíškem obklopena dvěma anjely a napsi: „Zdravas matko milostí,

naděje malomyslných, zdrávas učitelko ctností, zdrávas cesto pravého života, zdrávas blažená nebes bráno.“ V pravo oltáře stojí socha sv. Brunona a v levo sv. Jana Křestitele. Vůkol po stěnách nalezá se celá litanie loretanská napsána a v malbách všude viděti čtyry písmeny MARI, jenž všelijak protkané a korunou ozdobené jméno Maria tvoří. Zdá se, že kaplu tuto co poutní místo často cizinci navštěvují. Mimo jiné zbožné dary viděl jsem tu též dva epaulety, kteréžto francouzský jeden důstojník následkem slibu u zdi Sebastopolských učiněného sem byl obětoval, což také zláštní nápis dosvědčuje.

Místo, na kterém první Kartuziáni přebývali a kde teď kapla panny Marie stojí, později pro příbytek nevhodným se býti prokázalo. Časté sřícení se skal, laviny a sesouvání se země činily delší pobytí Kartuziánů na tomto místě nebezpečným. Dějiny řádu kartuziánského (*Brevis historia ord. Cart.* [in Mart. C. A. VI. 163.]) vypravují, že za priora Guigo-a r. 1133 všechny chyže až na jednu lavínou zasuty byly; šest mnichů a jeden novic pohrobeni jsou spoustami sněhu a dvanáctého dne jeden z nich ještě za živa vyhrabán. Za příčinou těchto nebezpečí vystavěli si Kartuziáni celly své na onom místě, kde nyní veliká Kartouza stojí. Za sv. Anthelma, sedmého priora řádu a později přispěním nábožné Margarity, vévodkyně Burgundské Kartouza tam, kde stojí, vystavena a během času znamenitě rozšířena jest. Klášter ale zastihla ve stoletích následujících mnohá těžká pohroma. R. 1320, 1371, 1474, 1510, 1562, 1592, 1611 a 1676 vyhořel. Požár v roku 1562 jakémusi Baronovi des Adrets za vinu se klade.

Po vyhoření r. 1676 dal Dom Masson (Dom jest zkrácené latinské Dominus, pán) prior a generál Kartuziánů klášter ve své nynější

podobě vystavěti. V čas revoluce řehole ve Francouzsku vyzdviženy jsou a tudíž i Kartuziáni svůj dům opustiti museli. Někteří z nich utekli se zajisté do svého domova, jiní do Kartouzy Porte-Dieu ve Švýcarsku a na jiná místa. General řádu Geoffroy (Bohumír) táhl do Říma, kdežto 1801 umřel. Jediný toliko bratr směl v kláštere zůstat. Byl to bratr Anthelm, jenž skromný úřad vrátného zastával a zachování své právě snad tomuto úřadu děkovati měl. Jelikož totiž revolucionáři neměli chuti zde kartuziánský život vésti, svěřili klíče prázného kláštera jmenovanému bratru. Anthelm byl tu tedy sám pánem (*solus dominus*) a sice ohledem na vysokou polohu bydliště svého nejvyšším pánem (*solus altissimus*). Žil tu a stárnul se stromy lesů kolem ho obklopujících. Byl již v mládí svém do Kartouzy vstoupil a obýval po dlouhý věk toto místo modlitby a samoty, vlasy jeho na poušti sešedivěli a vrásky rozryly tvar i čelo jeho. Byl jediný toliko svědek zbožné republiky Kartuziánů a s bolestným srdcem trůchlivé její osudy cizým navštěvovatelům vykládal.

Pozemky Kartuziánů, pozůstávající ve velikých lesech kolem kláštera přejal — jako i v jiných případech podobných stát. Knihovna přebohatá narukopisy a vzácné knihy do Grenoble-a přenesena a tam s knihovnou městskou spojena jest. Obsahovalať pouhých rukopisů — 489. Nejznamenitější mezi nimi byly: Velká bible ve folio, okrášlená drobnomalbami z 10. století, jiná bible s výkladem slov hebrejských, čtvero evangelistů, rukopis ze 12 století, poznámky ku knize Tobiašově, knize Judit, Esther a mnoho jiných. Ba ani hlavního oltáře ve chrámu Kartuziánském neponecháno, nýbrž přenesen jest do katedrálního chrámu Grenoble-ského. Roku 1816 pak dovoleno

Kartuzianům opět do svého kláštera se vrátiti.

Přikročme však konečně ku popsání Kartouzy samé. Co mám o osamělém tomto samostanu a zbožných obyvatelích jeho říci? Výborně Kartouzu vyličil básník francouzský následujícími slovy, jež v překladě podáváme.:

Toť místo poklidu a lásky jest,
Kam neodváží se zlá nezbednost
Své vražedlné rámě vnést;
Strach tajný poráží zde podlouzlost.
Ty nebetýčné skály strmých hor
Jsou všemu zlému mocný na odpor.
To místo zem jest v pravdě nad zemí;
Hle nesmírnými každé se strany
Je obtočilo nebe stráněmi
By skytly v boji mocné obrany.

Veliká Kartouza má skutečně velmi znamenitou polohu. Přes 3000 stop nad hladinu mořskou se povznášejíc co úzký žleb mezi nebetýčné hory takoruka zaklínována jest. Pro svou vysokou polohu má také studené podnebí. V zimě napadne tu mnohdy sněhu až 14 i 15 stop zvýše a v měsíci květnu leží ještě ve mnohých dvorech Kartouzy spousty sněhu na dvě sáhy vysoko. Poloha kláštera nepřipouští, aby slunce výdatněji působiti mohlo.

Kartouza sama o sobě jest převeliké stavení. Máť zajisté mnoho dvorů, pět věží a dvoje hodiny věžní. V pravo a v levo hlavní brány, kterážto vždycky uzamčena jest, viděti sochy bl. Panny s dítětem a sv. Brunona. Zazvonil jsem u vrat. Bratr laik otevřel a vkročil jsem na veliký dvůr, na němžto dvě kašny se nalézají zásobené vodou z výše jmenovaného zřídla sv. Brunona. Dvůr tento obklíčen jest staveními dvě patra vysokými, jimžto dána jsou jména: Dvorany Francie, Vlašska, Burgundska a Německa; sloužily snad kdysi za obydlí korunovaným blavám jmenovaných zemí, kdykoli Kartouzu navštěvou svou počtily. Tímto dvorem dostal jsem se do vlastního kláštera, i ode-

bral jsem se k Dom Pasquale-ovi, jemuž co coadjutorovi jest cizinců přijímati. Dom Pasquale poznal ve mně dávného známého. Pozdravivše se přátelsky, tázal se mne: Není-liž pravda, zůstanete u nás? Mínil tím, zda-li bych neměl chuti stát se Kartuziánem? Odvětil jsem žertem, že necením vysoko modlitbu Kartuziánskou; žádal jsem ho (Dom Pasquale) totiž před několika lety, aby se za mne modlil, bych obdržel od Boha povolání Kartuziánem se státi. Řekl jsem tedy, že předpokládám sice, že se za mne modlil, avšak že posud necítím v sobě ani nejmenšího ještě povolání. Dom Pasquale pravil na to se smíchem: Že modlitba ovšem nespomáhá těm, kteří duchu sv. odporují. Řekl jsem mu dále, že již mnichem jsem a že se počítám do čtvrté třídy mnichů, o nichž sv. Bernard dí: Čtvrtý druh mnichů jest, jenž sluje *toulavých*, aniž po celý svůj život v rozličných zemích po tři neb čtyry dni v rozličných domech pohostinni jsou, vždy přecházejíce a nikde stáli nejsouce.

Dom Pasquale zavedl mne k Dom Charles-ovi, prioru Kartouzy a Generalu řeholemu. Pozdravil mne po německu; avšak nejzačal mluvit. S potěšením připomínal si jistou píseň, kteroužto před několika lety ve Vídni při mši svaté byl zpívati slyšel. Bylté dříve priorom Kartouzy v Pavii a nemá co general žádného odznaku, jimž by se lišil od bratří svých. Propůjčena mi světnice, a ztráviv den a noc v Kartouze měl jsem příležitost obdivovati přísný život zbožných obyvatelů jejich.

Kartouzu navštěvuje v letě přemnoho cizích. V měsících Máji, juni-u, juli-u, augustu a septembru každodenně 100 — 200, o slavnosti Marie Panny na nebe vzaté na 500 cizinců sem přichází. Do roku čítá se jich průměrem 20 až 30,000. Všickni tito lidé jsou za levnou ná-

hradu v klášteře bytem a stravou. Ženy, jimž přístupu do Kartouzy nikdy se nedovoluje, opatření najdou ve zvláště k tomu účelu vzdělaném stavení nedaleko kláštera. Mimo to není blíž Kartouzy žádného hostince ani žádného domu více. Cizinci v klášteře zachovávají musejí jistý denní pořádek. V osm hodin podá se jim ve zvláštních večeřadlech snídaně (v neděli a ve svátek v půl sedmou hod.), oběd (diner) o 12 a večere (souper) o 7 hodinách. Strava jest Kartuziánská, t. j. jen z postních jídel pozůstávající: hustá polívka s chlebem, rýží a zeleninou; vaječníky, řepa, sýr, ovoce, chleb, voda a víno tvoří celou hostinu. Dom Pasquale stál jednou při stole, když jsme jedli a řekl: Tak asi vypadá oběd Kartuziána. Kartuziáni tuším ještě skromější stravou za vděk berou. Čtyřikrát za den cizincům sluha ukazuje vnitro kláštera: kostel, kaply, síň kapitulní atd. Není jim však dovoleno v chodbách klášterních hlasitě mluvit.

Převeliká jest budova klaušurní: má předlouhé chodby a tři dvory, z nichžto jeden zároveň hřbitovem Kartuziánů jest. Ku chodbám přistaveny jsou byty Kartuziánů. Každý Kartuzián jest majitelem domu a domácím pánem pro sebe. Má ve svém domku dvě světniček, dílnu a malou zahrádku. Žáden nemůže videti do příbytku a do zahrady druhého. Takovýchto domků načítal jsem po jedné straně chodby klaušurní 17; celkem pak jest jich asi 40. Kostel, kaply, refektář atd. nalézají se uvnitř kláštera dvojitou vysokou zdí obezděného. Ve veliké Kartouzi žije asi 40 kněží, 30 bratří a mnoho světských služebníků. Co do národnosti jsou Francouzi, Vlaši, Španělé, Hollandané a Němci. Čekanec rád Kartuziánského jest po první měsíc postulantem; nosí světský svůj šat a koná všecka cvičení. Obstojí-li, dostane bílý habit

se škapulířem a černý plášť, jsa pak novicem. Po roku v noviciátu stráveném složí sliby jednoduché (vota simplicia) a sice na tři leta, po kterýž čas sám vystoupiti nesmí, a však propuštěn býti může. Po těchto třech letech složí sliby slavné (vota solemnia) a černý plášť noviců, jsa pak stále k řádu vázán. I bratři laikové nosí habit z hrubého, bílého sukna a mají vousy. Šat oblatů t. j. kandidátů stavu bratří laiků jest hnědý.

Počet kandidátů každoročně v Kartouze se přihlašujících jest průměrem 50—60. Avšak — mnoho povolaných — málo vyvolených.

Kartuziáni jsou anachoréti a cenobité zároveň t. j. bydlí co poustevníci ve svých cellách a přece i v jednom klášteře společně žijí. V určité hodiny ve dne v noci shromažďují se v kostele ku sboru a ku mši sv., jinak o samotě ve svých celách žijíce zamněsknání modlitbou, rozjímáním, studováním a ruční prací. Každá hodina má své určité zaměsknání, od něhož Kartuzian odchýliti se nesmí. Není mu taktéž dovoleno souseda svého beze zvláštní příčiny navštívit. Ve všední dni jídá sám ve své celle; pokrm se mu zvláštním otvorem na chodbu klášterní z bytu jeho vedoucím podává. Tímto otvorem opatřuje si též knihy, léky a jiné potřeby, o něž lístkem požádá, napsav naň čeho mu třeba. Lístek tento sluhou odevzdá se představenému. Každý Kartuzian nosí cilicium (opasek). Masa požívati nikdy se Kartuziánům nedovoluje. Půst jim trvá od 12. sept. (povýšení sv. kříže) až k Velikonoci; dovoleno jim tu denně jediného toliko nasycení a nepožívají ani mléka ani vajec. Jen v neděli a ve svátek a v den pohřbu některého bratra společně stolují v refektáři, kde však mlčení přerušeno býti nesmí; jednou v týdně vyjdou si do okolí klášterního procházkou, při nižto bratrský rozhovor jim dovolen.

Sv. František Sales-ský navštívil jednou s Petrem Kamem, biskupem Belley-ským, tuto Kartouzu a vkročiv do cely zbožného a moudrého Kartuziána překvapen byl těmito slovy na stěně napsanými:

Ty starostí jsi sladkou odlevou,
Jsi milým světlem v tuhé temnotě;
A kdožkoli se vrchne v náruč tvou
Své blaho najde v tiché samotě.

S dovolením generála Dom Charles-a směl jsem se projít chodbami ano i kartuziana jednoho navštívit. Nade dveřmi cele kartuziánů našel jsem mnoho nápisů, z nichžto některé čtenářům tuto sděluji v překladu:

Jak úzká jest brána vedoucí k životu a málo jich vchází skrze ní.

Hledejte Boha, a duše vaše nalezne poklidu.

Kdo neodřekne se všeho, co má, nemůže být učenníkem mým.

Pane miloval jsem ozdobu domu tvého.

Blahoslavení, kteří žízní a lační po spravedlnosti, neboť nasyceni budou.

Pane bez Tebe ničeho — všechno v Tobě.

Proč jsi sem přišel? proč opustil jsi svět?

Vejde člověk do domu věčnosti své. V každém okamžiku stojím u práhu věčnosti.

Marnost nad marnost a všechno marné jest.

Blažená samota! samotná blaženost!

Chcešli života věčného dojít, povrhni světem.

Vkročil jsem do bytu kněze Kartuziána Dom Bernardina, Němce, jenž asi třicet let stár jsa pět let v klášteře žije. Představoval jsem si ho co zasmušilého, přísného muže, kterýžto mi vážné rozjímání o smrti, o posledním soudu a podobném držiteli bude. Avšak chyba lávky.

Přijal mne velmi přívětivě a s usmívavou tváří. Sotva že jsme se pozdravili a několik slov spolu promluvili, seznal jsem v Dom Bernardinovi velmi veselého společníka. Veselá mysl i mně jest dopřána a našel jsem tedy v Dom Bernardinovi svého muže. Musel mi popsat celý život Kartuziánů a srdečně se zasmál, když jsem se jal skoumati, jak tvrdé lůžko má. Pozůstává ze slavníka, polštáře a houně. Staňte se také kartuzianem, pravil mi Dom Bernardino žertem. My máme nejkldnější život na světě; zaměstnání naše jest milý Pán Bůh a mimo něj není nám pranic do celého světa. Nejsme tak strašliví, jak o nás ve světě prohlašují; život náš líčivá se vůbec mnohem hůře než skutečně jest. Dom Bernardino ukázal mi celé obydlí své; pozůstává ze dvou světnic, z nichž mu jedna za pracovnu a druhá za ložnici slouží. Kříž, stůl, dvě židle, postel a skříň na knihy, všechno chudobné, tvoří nábytek. Právě na stole rozevřen ležel foliový svazek jakéhosi otce církevního a Dom Bernardino ukazoval mi mezi knihami svými též německé vydání Liguoriho spisů. Vedl mne pak dolů do své dílny, kdežto mi ukázal hranici dřeva, řka: Tato drva jsem si již pro příští zimu rozštípal; až budete Kartuziánem, můžete rovněž být svým vlastním drvoštěpem. Smál se, když jsem mu odvětil, že dle církevních zákonů nesmí klerik dvou beneficí zároveň mít. Bernardino mne zavedl i do zahrádky své asi deset kroků dlouhé a tolikéž široké a tak vysokými zděmi obehnané, že milé slunéčko při nejlepší vůli nemůže leč několik paprsků denně sem vyslati. Smál se, když jsem mu řekl, že se mi zahrádka jeho zdá být Šalomounovou „zahradou uzavřenou“ (hortus conclusus). Bilo však mezitím pět hodin, Dom Bernardino přestal mluvit a stáhnul kapuci přes hlavu. Poznal jsem, že se přiblížila hodina

mlčení, dal jsem mu s Bohem a vzdálil jsem se. *)

Zašel jsem si na hřbitov Kartuziánů, na kterém v pravo generálové, v levo pak bratři řeholníci se pochovávají. Na hrobech prvnějších nalezájí se kříže z kamena s nápisy, na těchto kříže dřevěné. Nejstarší kámen náhrobní znemenán je letopočtem 1338. Náhrobek generála Dom Massona, vystavitele nynější Kartouzy, má letopočet 1703. Poslední general před vyhnáním Kartuziánů francouzskou revolucí umřel r. 1791. Jeden z těchto hrobů ozdoben byl čerstvým kvítím a Kartuzián kleče modlil se nad ním. Byl to Dom Pasquale, jehož jsem nechtěl v pobožnosti rušiti. Cí pozůstatky chová hrob tento?

Před několika lety umřel přezbožný Kartuzián Dom Juan, spolunovic Dom Pasquale-ův. Konal více nežli mu řehola činiti ukládala, spal vždy na pouhé desce a postem svým i jiným přísným cvičením chorobu žaludeční si přitáhl, jež mu velikých bolestí působila. Avšak milerád chtěl trpěti a utrpením nebe si vydobýti. Aut pati aut mori (buď trpěti nebo umříti) bylo také jeho heslem. I když před smrtí bolesti největšího stupně byly dosáhly, ani nezasténal libaje jen svatý kříž a volaje: Můj Bože! jak jsi dobrým, jak jsi milosrdným! Pakli bolesti poněkud ulevily, domníval se od Boha opuštěnu býti, a slzel jen tenkrát, kdy necítil v srdci žádné lítosti nad hříchy svými. Často pravil: Smrt je tak blízka a necítím žádné lítosti! Můj Bože jen slzí, jen bolestí mi dej! —

Svatou smrtí sešed ze světa pochován jest Dom Juan v nadzmíněném hrobě, kterýž Dom Pasquale každodenně navštěvuje a čerstvými květy kráší.

Ku hřbitovu přistavena jest kapla, ve kteréž za zemřelé Kartuziány obyčejně zádušní pobožnosti se odbyvají. Nade dveřmi kaply této viděti umrlčí hlavu s kápí kartuziánskou. — Pamětihodna jest i kapla krále Ludvíka XIII., jižto král tento vystavěti a přenadherně ozdobiti dal. Přebohatá byla kdysi i knihovna Kartuziánů; poklady její však přestěhovány do knihovny města Grenoble-u. Nynější knihovna čítá na 6000 svazků; bohosloví, lékařství, dějepis, přírodovědy a jiné odbory vědecké jsou tu zastoupeny. —

Pozoruhoden jest i sal kapitulní. Tvoří veliký čtverohran a stěny jeho podobiznami všech generálů řeholních jsou ozdobeny. U každého nalezá se heslo, jakéž si byl kdo za života obral. Jeden general má heslo toto: An je člověk hříšníkem — trestej ho, an je člověkem, smiluj se nad ním! Poslední general Dom Juan Baptiste Mortaise ma tento nápis: „Nejpřísnější soud čeká těch, jenž představení jsou,“ a to ho tuším přimělo k tomu, že složil nejvyšší důstojenství řádu svého a co prior do Kartouzy u Pavie ležící se odebral. Mimo to viděti v sále tom převeliký obraz představující dlouhou řadu Kartuziánů, kteřížto se kardinály, arcibiskupy, biskupy a mučedlníky stali. Z posledních nejvíce umučeno v Anglicku za Jindřicha VIII.

*) O Kartuziánech a Trappistech koluje ve světě přemnoho mylných důminek. Představujeme si Kartuziána obyčejně co přísného zasmušile zhlížejícího mnicha a hle všickni Kartuziáni, jež jsem poznal, byli přívětiví, velmi veselí lidé. A pročby také neměli býti veselí mysli při svém poklidném svědomí? Mylná jest důminka ve mnohých knihách rozšířená, jakoby se Kartuziáni slovy: „Memento mori“ pozdravovali, jakoby v rakvi své spávali atd. Mylná jest také pověst, že Trappisté vždy hrob svůj otevřený mají. Mnoho takovýchto klášterů navštívil jsem, aniž bych byl čeho z těchto strašných věcí viděl nebo slyšel. Žádal jsem jednou schválně priora kláštera Trappistů, kterýžto mne po hřbitově prováděl, aby mi svůj otevřený hrob ukázal.

S podivením na mne pohlédl, nevěda co tím míním. Když jsem mu to pak vysvětlil, řekl: Svět nám přikládá věci, o nichž praničeho nevíme,

V jedné chodbě viděl jsem vyobrazeny všechny Kartouzy, kteréž kdy ve světě byly. Byloť jich zajisté za času rozkvětu řeholy na tři sta, kdežto nyní pouze osmnáct a to nazvíce ve Francii a Italii se jich čítá. V rakouských zemích bývali Kartuziáni v Královém poli u Brna, v Dolíně, Jičíně, v Praze, Zaječím, v Geirachu atd.

Chrám veliké Kartouzy neposkytuje ničeho zvláštního a zdá se mi mezi všemi kostely Kartuziánů, jež jsem viděl nejhudším býti. Jetu prostřed kláštera, není veliký máje sedm oken a jsa stěnou ve dvě oddělení rozdělen, z nichž horní pro kněze, dolejší pro bratry laiky určeno jest. Ve mnohem větším oddělení pro kněze stojí hlavní oltář, jehož obraz bl. Pannu s Ježíškem představuje, před nimiž sv. Bruno klečí. Oddělení bratří laiků má dvě oltářů, z nichž jeden sv. Janu křestiteli, druhý sv. Brunonovi zasvěcen jest. Každý oltář má sedm svícňů a před oltářem hlavním stojí čtvero vysokých kandelábrů.

Bylo právě 10¹/₄ hodin v noci, když bratr laik na dvěře celly mé zaklepav zbudil mne k matutinu (jitřině). Kartuziáni šli jak obyčejně o 7 hodinách spáti a teď i je bratr laik budil. Když se byl každý ve své celle matutinum a laudes hodiněk Marianských byl pomodlil, odebrali se všickni na znamení zvonom do chrámu k matutinu hodiněk denních. Nalezal jsem se na pavlači určené pro cizince a shlížel jsem dolů na Kartuziány. Bylo to uchvacující divadlo když k 11. hodině Kartuziáni co duchové, každý kápi přetáhnoutou maje a lampičku v ruce drže, do chrámu vkráčeli a ve sborních stolicích místa svá zaujali. Tmavé prostory chrámové, bílý šat Kartuziánů, zdlouhavá jich chůze, zářící světlo lamp jejich — všechno mne mocně dojalo. Zasednouce na svá místa potichu modlili se krátkou přípravní modlitbu a matutinum počalo.

Co zní to z kaple noční hodinou
Tak velebně a vážně krajinou?
To bratří jest posvátný sbor
Zpěv povznáší nad obzor.

Nikdy a nikde neslyšel jsem hodinky tak vážně, pomalu a důstojně se modliti! První lekce prvního Nokturnu právě počala, an na věži udeřilo půl dvanácté; trvalše tedy jeden nokturnu málem tři čtvrtě hodiny. Poněvadž Kartuziáni při chválách komemorace o sv. Brunonu, sv. Janu Křestiteli, sv. Josefu a jiné modlitby říkají, trvalo matutinum a laudes až ke třem hodinám. Po hodinkách ulehnu opět na dvě hodiny a shromáždí se později v určitou dobu ve chrámu ku mši sv. a k ostatním hodinkám. O deváté hodině zrána sloužena slavná mše sv., kteréžto jsem taktéž obcoval. Kartuziáni byli tu ve svých stolicích, při oltáři stál toliko sloužící kněz. Při obětování a oněch částech mše sv., kdežto zapotřebí jest knězi služebníka, přistoupil jeden z Kartuziánů ku oltáři zastávaje službu ministranta. Kněz sloužící zanotil Gloria, Credo, jež pak Kartuziáni nemajíce v žádném svém chrámě varhan choraliter (ve sboru) zpívali. Epištolu i Evangelium četli dva Kartuziáni u pultů; čtoucí evangelium měl štolu napříč přes bedra přepásanou. Při incarnatus est, při pozdvihování a přijímání položili se všickni ve svých stallách na tvář zůstavše tak, dokud Kartuzián ministrující znamení zaklepnutím nohou na dlažbu nedal. Mimo to přistoupili při pozdvihování dva Kartuziáni k oltáři držíce rozžaté veliké svíce. Kouření oltáře nedálo se jak u nás celebrantem nýbrž jiným Kartuziánem, jenž dle francouzského způsobu kaditelnici velmi vysoko takorčka vyhazoval. Po posledním evangeliu odebrali se Kartuziáni mlčky do svých cell.

Obcoval jsem též tiché mši sv., jižto Kartuzián sloužil. Kněz i přísluhující Kartuzián stáli při

modlitbě stupenné sobě naproti až do Konfiteor, jeden na straně evangelné, druhý na epištolné. Neslyšel jsem žalmu „Judica.“ Při každém „Dominus vobiscum“ obrátil se kněz na místě, kde právě stál. Při pozdvihování rozžel přísluhující velikou svíci poklekna za kněze; při celé mši svaté nedáno znamení zvonkem. Zvláštním způsobem činí Kartuzián svou přípravu na mši sv. a díkuvzdání po ní. Polou sedě polou leže a hlavu o pravé rámě opíraje trvá v rozjímání na stupních oltáře. Možná, že sv. Bruno takto rozjímání svá činíval. Řeklo se mi, že takto i svatou kajícíci Magdalenu následují, kteráž v tomto způsobu hříchy své oplakávala. Rozdílný ritus bude tuším příčinou, proč cizím kněžím nedovoleno ve chrámu sloužiti; sloužívali ve zvláštní kaple jmenované „kaplou cizích“ (châpelle des étrangers.)

Zajímavá jest stará kniha, ve kterouž se navštěvovatelé Kartouzy zapisují. Jest to pestrá směsice jmen a myšlenek. Nadšení, nábožnost, láska, srdečná vděčnost za pohostinství Kartuziánů, avšak i lehkovážná netečnost, zloba a nevěra tu zřejmými slovy projádřena. Sdělím tuto několik zápisků těchto.

Jakýs Angličan, duchaplný to tuším muž, nevěděl nic moudřejšího zapsati než: Allant à Florence (na cestě do Florence). Stejně duchaplný Francous napsal pod to: Bon voyage (šťastnou cestu!)

Ve vysokých horách Kartouzu

obklopujících nalezá bylinář přebohaté rostlinstvo. Jakýsi pharaceut (lékarník) z Lyon-u navštíviv za tou příčinou Kartouzu napsal do knihy:

Zda pro bylinstvo v této době
Jsi v tato plodná místa zavítal,
Kéž by tě lepší osud uvítal,
Než moknouti tu pět dní po sobě!

Řekl jsem, že místnosti Kartouzy jsou velice rozlehlé. De Lombre, ředitel Phönix-a, francouzské pojišťovací společnosti proti ohni napsal:

Dne 8. novembra 1820 přišel jsem navštíviti zbožné obyvatele těchto rozsáhlých staveb, kteří však bohužel nechtějí býti pojištěni, leč proti ohni pekelnému.

Dáma jedna, jmenem Pauline Denante, napsala do knihy zápisné:

O blažená Kartouzo! jak velice jsem se radovala tě videti, tak velice mne bolí tě opustiti.

Stůj zde ještě ku konci krásná báseň, již se jiná dáma v knize té proslavila:

Vše líbí se mi v tomto klidném místě,
Vše praví mi, že blaze tu lze žít,
Les tmavý, hrozné stráně, jež tu zřít,
Ty nestraší mne svojí hrůzou jistě;
Los šťastný zdá se Kartuzián mít, —
Jen nečím chladne mysl rozohněná
A srdce tuhne ve svém toužení:
Mě straší jen to věčné mlčení —
A vlaš-li proč? — ah, proto že jsem
— žena.

(Dle „Wiener Kirchenzeitung“ přel. Vl. Št.)

Drobnůstky.

Prorocství.

Pijan s mědorudým nosem a tvářemi dal si od cikána hádati. „Vám bude“ pravil tento „stříbra vždy ubývati a mědě přibývati.“

Žádné čáry.

„Co ti učení lidé všechno nevědí,“ pravil Kuba, — „každé zatmění slunce a měsíce dovedou předpověděti!“ „Hm“ odvece Ondra to jsou čáry! Vždyť to stojí v každém kalendáři.“ —

K rovnoprávnosti.

Znamé jest heslo: „*Stejná břemena, stejná práva.*“ Podle hesla a pravidla tohoto přispívají veškerí národové v Rakousku, každý podle své velikosti a zámožnosti a podle síly své, peněžné i krevní daně stejnou mírou k udržení celku a ku zapravování potřeb státních. Za oběti tyto *stejná* mají národové rakouští požívati také *stejná* práva. Jedno z nejvzácnějších a z nejdražších práv jest zajisté *řeč materská* a její neskrácená platnost ve školách vyšších, v úřadech, v síních soudních a v církvi. Na základě císařského diplomu říjnového a manifestu zaříjového máme naději, že se nám ve školách středních, to jest gymnasiích a v reálkách, docela po právu stane a že ve školách těch rovnou mírou jazyk náš velebný zaznívati bude. Úřadům všem přísně nařízeno jest, aby s lidem naším jednali písemně i ústně v srozumitelné mu češtině a taktéž jest povinností soudcův, říkati právo a pronášeti rozsudky v řeči stran. Rovněž mají advokáti nařízeno, při závěrečném přelíčení užívati jazyka svého svěřence, aby tento slyšel každé slovo svého právního zastavatele a aby k své obraně také důvody nějaké pronésti mohl, kdyby snad advokát a obhájce jeho na ně v řeči nepřišel. Od pravidel těchto sotva se který úředník aneb soudce odchýliti odváží; leč by strana moravská toho připustila, aby obhájce její zastávání vedl v jazyku německém aneb leč by strana tato sama byla podala u úřadu aneb u soudu prosbu aneb žalobu svou v němčině. V tom případě vyřizuje úřad a soud záležitost Moravana i bytby jen česky znal, přece německy a tudíž si pak nesmí stěžovati na skracování svého práva jazykového a na urážku národovou. Dříve se ovšem častěji stávalo, že některý zpozdilec slovanský si dal

usmoliti spis u pokoutníka nějakého německy; jelikož mu tento nabulíkoval, že se mu věc lépe a prospěšněji vyřídí. Zatím se náš lid předsvědčil již ináležitě, že takové balamutění bylo zlomyslné podezřívání úřadův a soudův; vždyť se česky psaný spis dá ku vyřízení úředníkovi česky znajícímu, kterýžto zajisté žádného stranicví a žádné křivdy na našincovi se nedopustí, kdežto německé žádosti a žaloby se postupují úředníkům německým.

V církvi katolické slouží a ctěná jest latina jako řeč obřadová (liturgická); kdežto řeč farníkův za řeč *úřadovou* či *správnou* platí. V řeči farníkův vedou se matriky, skládají se účty kostelné a chudobenské a vystavují se fundačné listy atd. Tento jest obyčej v církvi a jestli u nás se do úřadu farních v osadách slovanských byla vloudila *jiná* řeč, nestalo se to nikterak z nařízení nějakého výššího, zejména se to nestalo z rozkazu vrchností církevních. Církev jest zajisté matkou všech národův a protiví se jejím zásadám, jejímu duchu a účelu, nějaký jazyk skracovati aneb odstrkovati. Řeč farníkův jest řečí *úřadovou* a *správnou* duchovních správcův a každá řeč kterážto se hodí na kazatelnu v chrámu Páně, hodí se také — do kancelářův za řeč *úřadovou* a *správnou*.

Sv. Ignát z Lojoly, jemužto se právem neobyčejná moudrost vychovatelská připisuje a jenž vynikal opatrností neobyčejnou, nařídil Jezuitům, aby v kollejiích a domech svých netoliko s obyvatelstvem osady a okolí jejího, nýbrž také mezi sebou obcovali v řeči téhož obyvatelstva na důkaz, že si jeho jazyka váží a že jím nepohrdají.

Příklad sv. Ignata svítí také našim duchovním správcům, by pře-

stali ve správě farní a v úřadě děkanském užívati řeči takové, kterážto není řečí dotyčných farníkův, aby se neutvořila nebezpečná mezera mezi věřícími a duchovenstvem pro řeč a aby se nikterak nezavdala s jeho strany příčina k nedůvěře a k nespokojnosti. Má-li duchoven-

stvo výdatně působiti, musí jeho důvěra hluboce zakotvena býti v národě a proto pozorujeme, že se kněžstvo nikde zájmův národových neštítí, nýbrž že se práva národového svědomitě ujímá, aby se církev nezdála býti macechou toho aneb onoho národa.

Bratrstvo sv. Michaela.

Údové bratrstva sv. Michaela archanjela berou na sebe povinnost všemi povolenými prostředky, totiž modlitbou, poučováním jiných a milodary sv. otce a církve svaté se ujímati. Údem může býti každý katolík bez ohledu na stav mužský aneb ženský a zavazuje se každodenně se pomodliti za církev jeden Otče náš, Zdrávas Maria a Věřím, a přispěti každoměsíčně aspoň jeden krejcar pro svatého otce.

Velevýznamné jest, že se bratrstvo ku podpoře a obraně sv. otce a svaté apoštolské stolice postavilo pod záštitu sv. Michaela; vždyť se archanjel Michael jako ochránce veškeré církve považuje a vyzývá a na základě zjevení apoštolského také jako vítězný bojovník proti ďáblu vyobrazuje. Katolíci vstupují a vřadují se pod praporem sv. Michaela jako jeho spolubojovníci proti bránám pekelným, aby odpor za dnův našich vedený proti Bohu a Jeho církvi a proti společnému řádu neopanoval a známé zásady svobodozednické, protikřesťanské a vůbec rŕutivé či revolučné neobdržely vrch.

Bratrstvo toto nevzniklo snad k rozkazu vyššímu, nebylo vymyšleno a naporučeno snad od sv. otce aneb od některého biskupa: nýbrž ono vzalo svůj původ před několika léty teprv v lásce věřících a horlivých nekněžův, kteřížto pozorující události posledních let a prohlídnuvše nebezpečí dalekosáhlých záměrův protivníkův svaté

stolice a trŕnův královských, usmyslili si spojenými silami zasaditi se o stávající práva a pořádek ve světě a válčiti za Boha, za církve a hlavu jeho a za svatý pokoj pod praporem vítěze sv. Michaela.

Pohnula zbožné zakládatele k podniknutí tomu soustrast a útrpnost se svatým otcem stísněným. Hodlali mu zjednati bratrstvem tímto výdatnou podporu, náhradu za utrpené škody a pak útěchu. Také vděčnost za dobrodiní, jimižto se papežové od věků zasloužili a po dnes zasluhuji o národy všechny a o nichžto zvlášt pojednáme, byla podnětem k založení bratrstva sv. Michaela.

Když spanilomyslného Pia IX. prosba došla o potvrzení téhož bratrstva ve Vídni, odpověděl dne 7. března krásnými těmito slovy zakládatelům: Bůh požehnej vás a osvíť vaše srdce a váš rozum, aby jste jsouce svazkem lásky spojení, příkladem, radou i slovem všechny křesťany k lásce a k službě Jeho roznítili. Nuže synové milí! přičiňtež se o to, aby lidé Boha poznávali a Toho, Jehožto poslal, Ježíše Christa atd.

Naši nejdůstojnější arcipastýřové, arcibiskup Olomúcký a biskup Brněnský, uznávše potřebu a prospěšnost bratrstva svatomichaelského a jsouce přesvědčeni o svých svěřenících, že vroucí podíl berou na strastech svatého otce, vydali oběžné poučovací listy, jimižto diocesany své k

hojnému přistupování v bratrstvo toto vyzývají a povzbuzují. V oběžných listech těchto obsaženy jsou statuty a duchovní výhody téhož spolku a sice nabývají údobí jeho:

1. Úplné odpustky po vykonané sv. zpovědi a přijímání:

- a) v den přístupu k bratrstvu;
- b) ve svátek nepoškozeného počtu Nejblahošlavenější Panny Marie, obzvláštní ochránitelky bratrstva;
- c) ve svátek sv. archanděla Michaela;

d) vůbec jedenkrát v každém měsíci.

2. Neúplné odpustky:

- a) Odpustky 100 dnů za každodenní modlení-se „Otčenás“, „Zdrávas“ a „Věřím.“
- b) Odpustky 100 dnů pro každý případ, kdykoliv spoluud nějaký zvláštní skutek ku podporování účelu bratrstva vykoná.

Veškery tyto odpustky mohou se též trpícím duším v očištění přivlastniti a postoupeny býti.

Epigrammata.

1. Podvod.

Voláš k Bohu: Otče! A hle — otec přichází; — A však místo dítky — ničemu snad nachází.

2. Úvaha chromého.

Nechť přijdu v jakoukoli besedu,
Poznám lidi po prvním jich pohledu;
Moudrý prv se dívá na mou nohu
zdravou,
Hlupák ale troubí ihned na kulhavou.

3. Král i kat.

Dobry člověk jako král hledá,
koho ctíti; — Zlý pak, roveň kato-
vi, — hledá koho stíti.

4. Hřích.

Hřích jest živlem ohně: bez
hříchu kdo chodí, — Byť stál pro-
střed pekla, — plam mu neuškodí.

5. Úřad.

Člověk patří jistě k stavu vy-
sokému: — celý svět mu slouží,
— on jen Bohu svému.

6. Odpor.

Pán dosud milosrdně patří na
satana, — leč satan odvrací se, by
neviděl Pána. —

7. Dobrá rada.

Jen tenkrát dobrá rada ne-
zavadí, — kdy pokora se u mou-
drosti radí.

8. Pomáhejmež Bohu!

Bůh může světy tvořit — sám
svojí všemocí; — než spasit nás
mu nelze — bez naší pomoci.

Drobnůstky.

Vtipná žebračka. Anglického generála, jenž v malém městečku ubytován byl, prosila každodenně, když s manželkou svou do vozu vstoupal, stará žebračka o almužnu, po každé nové důvody ku svým prosbám udávajíc.

Jednoho dne pravila: „Zdalo se mi dnes v noci, že mne Vaše Milost

darovala libru tabáku a Milostpaní libru čaje.“

„Milá ženo,“ vece generál, „což nevíte, že sny právě opačně se vyjevují?“

„Ovšem“ pravila žebračka „Vaše Milost mi tedy daruje čaj a Milostpaní tabák!“

Generál se usmál, a dal sta-
řeně oči žádala.

Nepravý poměr. Lékař nařídil ženě na kašel trpící, by užívala smíšeninu pozůstávající z dvou dílů medu a z jednoho dílu octa. Druhého dne byl kašel mnohem horší. — „Brala jste, co jsem nařídil?“ ptal se lékař. „Ovšem pane doktore,“ dí žena „zde je med s octem.“ Lékař okusil a naleznuv smíšeninu náramně kyselou, pravil: „Není možná, aby v tom dva díly medu byly.“ — „O ano“ odvece paní, koupila jsem za dva groše medu a za groš octa.“

Podářilo se. K jistému služebníku, jenž právě kabát svého pána vyklepával, přišel muž s listem, žádaje, aby ho ihned pánu svému odevzdal. Sluha vešel, odevzdal list pánovi, jenžto ho rozevřel čta: „Podářili-li se to — dobrá; nepodářili-li se to — take dobrá.“ — „Co to má býti? divil se pán. Jene zavolej mi posla sem!“ — Jan vyšel a ihned se vrátiv řekl: „Podářilo se to! — Darebák je i s Vašnostiným kabátem ten tam.“ —

Stejná vůle. Kdosi měl velmi svéhlavou ženu, s níž velmi mnoho vystál. Utekl se konečně k panu faráři s prosbou, aby ji přemluvil k povolnosti. Pan farář skutečně zlé ženě výtku učinil a pravil ku konci napomenutí svého, že muž a žena *jedné* vůle býti mají. „Ale velebný pane,“ odvece žena co chce tedy můj muž? vždyť my máme *jednu* vůli; on chce býti pánem v domě a já to chci býti též.

Vlastní vina. Sedlák přišel k panu Faráři, aby mu několik měric žita zapůjčil. „Dobře,“ pravil farář, „zde máte klíč od sýpky, jděte nahoru a vezměte si, co žádáte.“ — Sedlák šel; avšak přijda brzo nazpět oznamoval, že tam žádného žita nenalezl. — „To je Vaše vina,“ řekl farář „kdyby jste byl to žito, které jsem Vám v loni půjčil, splatil — byl by jste je tam byl letos nalezl.“

Jediná anekdota. Jistý můj známý neví než jedinou anekdotu

a sice o jakési flintě, kterou však za to, kamkoli přijde, vykládá. Nevždycky ale naskytuje se mu příležitost k tomu. Pomáhá si takto: Mluví, — pojednou ale umlkne, jakoby čemusi naslouchal, a ptá se: „Co to? — Padla kdesi rána?“ — „I Bůh uchovej!“ odpoví tu někdo, „ničeho jsem neslyšel!“ — „Tož jsem se zmýlil,“ praví pak můj známý, „ale připadá mi při tom právě na mysl hezká anekdota o jedné flintě,“ — a již je šťastně v proudu.

Pozornosti nikdy nezbyvá.

Dne 19. května r. 1866 jelo čtvero vozů z Brna po olomúcké silnici, měvše naloženo množství velmi cenných věcí, náležejících statkáři, jenž náklad tento na svůj statek asi 3 hodiny od Brna vzdálený stěhoval. —

Panoval toho dne náramný vítr. — Vozy právě se nacházely na povýšené rovině silnice mezi tak zvanou Rohlenou a holubskou hospodou. — Byly tedy od všech stavení velmi vzdáleny. Tu najednou buď že při zapalování dýmky kus hořící sirečky, buď kus zžavého uhlí z dýmky do slámy mezi jednotlivými zavazadly se nacházející vletěl, aneb že lehkomyšlností okolojdoucích něco podobného zaviněno bylo, spozoroval vozka, jenž jel první, že ve voze jeho vznikl plamen. —

Než-li uleknutí vozkové byli s to rozřezati provazy, odepnouti řetězy, jimiž náklad upevněn byl, vyšlehoval již plamen z vícero stran a zachvátil náramným větrem rozněcován skoro všecky bedny a dřevěné i kožené kufrы. — Jelikož nikde ani kapky vody nebylo, a oheň se strašnou rychlostí se zmáhala a strhování jednotlivých kusů, jak již řečeno, bylo takřka nemožné zvrátili vozkové celý vůz, domnívajíce se, že se náklad rozsype a

aspoň něco se zachrání. — Avšak hořící vůz stál bližší příkopu, nacházel se na něm velký klavír (fortepiano) zabedněný, který též již hořel a následkem zvrácení vozu padl největší díl kufrů a beden pod hořící klavír do příkopu.

Náklad pod klavírem ležící byl tedy ztracen, neb klavír s bednou má váhu aspoň šesti centů a nebylo možno jej odvaliti, an již úplně hořel. —

Bez vody, bez kouska hlíny (neboť bylo velmi sucho a nebylo nástroje na kopání) při tak hrozném víchru — jaké to hašení? —

Tak se tedy stalo, že mimo dva kufříky vše na prach shořelo, a to sice za čas malé $\frac{1}{2}$ hodinky!

Škoda byla náramná, neboť mimo klavír, který za nejméně 500 zl. stál, shořela velká síla dražého šatství, damaškového prádla a t. d., tak že ztráta obnáší ke třem tisícům zlatým. —

Velké štěstí, že obilí nebylo dozrálé, neboť by bylo chytlo a vítr by byl oheň i až do dědin zanesl. —

Jistá paní hraběnka, necht se jmenovala třeba Křepínská, již po několik roků nechávala šatstvo pro svého 14 letého synáčka šiti u jakéhosi pana místra Jehličky. — Ačkoliv práce pana Jehličky byly vždy velmi dobré a podle mody nejnovější upravené, předce paní hraběnka zpozorovala, že obleky mladých pánů ze Slanečkova mnohem více vkusu měly. —

Následkem toho se paní hraběnka nemálo rmoutila. Umyslila sobě tedy pana Jehličku opustiti a obrátiti se ku krejčímu, jenž šil pro syny paní ze Slanečkova. I vyslala sluhu, aby došel k panu hofmistru mladých pánů ze Slanečkova a vyřídil mu toto: že paní hraběnka Křepínská se nechá panu

hofmistrovi poroučeti a ho žádati, aby onoho krejčího, jenž šije pro chovance pana hofmistra, poslal zýtra v 11 hodin předpůldnem k paní hraběnce Křepínské. — Pan hofmistr, muž to velmi ochotný a jak náleží zdvořilý, odpověděl: že se nechá paní hraběnce Křepínské pěkně poroučeti a učiní dle vůle její. —

A ihned vyslal sluhu svého, a poslal jej ke krejčímu svých schovanců, aby mu vyřídil, že zýtra o 11 hodině předpůldne má pan mistr přijíti k paní hraběnce Křepínské. —

Pan mistr pak prý nad tím náramně se udivil, zavrtěl hlavou, konečně se jaksi potutelně usmál a pravil: že o 11 hodině předpůldnem dojde k paní hraběnce Křepínské.

Druhého dne o 11 hodin dostavil se pan mistr do domu paní hraběnky. — Sluha ho ihned ohlásil, řkouc k paní hraběnce, že krejčí mladých pánů ze Slanečkova očekává rozkazy paní hraběnky. Tato velila jej před sebe pustiti, což se i stalo a — pan Jehlička vstoupil do pokoje. — Udivená paní hraběnka ptá se ho, co by tu chtěl? On na to, že prý pan hofmistr mladých pánů ze Slanečkova, pro které prý on, pan Jehlička, šije, včera poslal sluhu k němu, který mu prikazal, přijíti zýtra v 11 hodin k paní hraběnce Křepínské. —

Když paní hraběnka viděla, že krejčí ml. p. z. Sl. a jejího synáčka jest ten samý, totiž pan Jehlička, nemálo se styděla, zlobila a rmoutila. Pan Jehlička ale, dobrá to kopa, věda, jakým způsobem se celá ta věc stala, velmi potutelně se usmál a pravil k paní hraběnce: že prý mu to samému bylo divné, že paní hraběnka Křepínská k němu posílá sluhu mladých pánů ze Slanečkova. —

Od toho času paní hraběnce se libily šaty mladého hraběte prá-

vě tak, jako obleky ml. p. ze Sl.; pan mistr Jehlička ale, kdykoliv někomu příběh tento vypravoval, vždy ku konci poukazoval k tomu, že se člověku věci jiného vždy lépe

líbí, nežli věci jemu samému náležející, třeba tyto byly i v skutku hezčí; příčinou toho jest jen závist, kterou každý člověk jest nadchnut.

Paběrky pro dům a hospodářství.

Chránění kožešin před moly. Nejlepší prostředek proti molům jest *kafr*. Kožešina se rozdrobeným kafrem posype, do šátku zaobalí a v čistém místě dobře zavře. Takto lze i jiné lněné látky před moly uchrániti.

Zkažené maso napravit. Zkažené maso dá se as na tři minuty do vařící vody, v které se trochu dřevěného uhlí nachází; po celé 3 minuty se s vody pěna sbírá, čímž se masu i polívce všecek nepříjemný zápach odejme. Má-li se maso zkažené péci, musí se také napřed takto připravit. I zastaralé ryby mohou se tímto způsobem zlepšiti.

Zachování hovězí polívky. Polívka hovězí naleje se do lahvice hrdélkové až pod hrdélko, a učepe se nahoře zátkou z *bavlny*. Polívka takto ucpaná se udrží kolik měsíců.

Tmel na kamna. Na vymazávání kamen bere se obyčejně sprostá (mastná) hlína. A však ta neslouží dobře; ta se odprýská a vydrtí dost brzo; kamna kouřívají pak zase — a bývá třeba, vymazávati je na novo. Lepší než pouhá hlína jest *tmel* z *hlíny* nebo li *kyt*. Tmel ten připravíme si následujícím způsobem. Vezmeme suché roztlučené hlíny, kterou přesejeme, aby kamínky z ní se odstranily. K tomu přidáme přesátého dřevěného popele. Oboje smícháme pak dohromady, každého po stejném díle a přidavše trochu soli, rozděláme vodou. Těstem tím vymaže se pak skuliny v kamnech — ovšem když

kamna jsou studená. Hlíněný ten tmel velmi stvrdne a drží pevně, aniž se prýská neb oddrzuje. Dobře by bylo, aby se kamna, hned když se staví, na ten tmel stavěly.

Nač hleděti při kupování hovězího dobytka. Kdo kupuješ hovězí dobytek pro plemeno, hleď u něho na hlavu; hleď, aby hlava byla lehká, drobná, ne těžká neb nemotorná. Drobná hlava ukazuje, že i ostatní kosti jsou drobné. Dobytek takový krmí se snáze a nasazuje více masa i více tuku. Jaké hnáty, takové i maso i tuk. Drobné jádrné hnáty — drobné maso i tuk, a toho i onoho větší množství. Hrubá, neforemná hlava ukazuje, že ostatní hnáty jsou hrubé a jako naduřelé. Z takových hnátů není pak ani k tahu žádný prospěch. Nebo ač hrubší, nejsou o to nic pevnější. Drobné hnáty bývají tužší — nadělanější a vydrží ne-li více, aspoň také tolik jako hrubé. Jalovice, jež má hlavu jako vůl, poskytuje malou čáku, že z ní bude dobrá kráva; k tomu, poněvadž velká hlava i ráda telatům se dědí, bývá při takových otelení těžké.

Mazadlo na dřevěná i železná kola se zubami. Odřezky z loje rozpuštěné nalejí se do starého oleje, který z jiných namazaných předmětů již stékl. Do té míchaniny z oleje a loje přidá se trochu utlučeného a přetočeného skla, tak aby se z toho stalo řídké těsto; tím se namaží zuby kol (dřevěných i železných) týdně jednou neb dvakrát, a často se prohlíží, aby se mazadlo ze žadného zubu na čisto nesetřelo. Zu-

by tak namazané jdou pak velmi lehce, poněvadž sklo utlučené do všech dírek vnikne, je vyplní, a tak celý zub úplně uhladí.

Zkušený prostředek proti štěncům. V srpnu květe a voní mariánka nejvíce. Vezme-li se mělká nádoba (n. p. mělký košík) naplněná kusy marijánky, a dá se pod postel, slezou se tam v noci všechny stěnce, kde která je, a ostanou tam. Ráno bývají silnou vůní tak zvěšmeny, že se ani hnouti nemohou, a tudíž lehko do ohně neb do vody vysypati se dají.

Dobrou a lacnou past na potkány (německé myši) lze snadno upravit z nějaké bečky neb kádě, přes kterou, naplnivše ji as z polovic vodou, napneme silnou kůži. Tato pak se u prostřed křížmo rozkrojí a na jeden z tak povstalých čtyř cípů se přiváže kus slaniny (špeku). Když pak potkán po desce, kterou jsme co můstek na káď položili, na ni vyleze a ku slanině skočí, spadne probořiv se do vody. Sehnuty tím kožený cíp pružností svou se ihned opět zvedne, čím past sama sebou z novu jest naplněná.

Mastné skvrny z dřevěného nábytku neb náčiní nejlépe možno

odstraniti bílou hlínkou. Hlínku na prášek utlučenou smíchejte s kořalkou, aby byla jak řídká kašička. Touto pak skvrnu as na brk tlustě natřete a když vyschla seškrabejte. Nebyla-li skvrna pojednou odstraněna, opakuje se nátěr ještě jednou i vícekrát.

Jakým způsobem lze předejiti znícení se senných kup? Ze se seno, nebylo-li náležitě suché, když se do stájí zaváželo, anebo hned ještě v kupách na louce následkem delšího deštivého počasí samo sebou zníti může, jest dokázáno. — Samovolné toto znícení se vlhkého sena buď v kupách na louce buď doma na stájích, lze však zameziti tímže prostředkem, jakým zamezuje se samovolné znícení se uhlí na velkých lodích. Ve vlhkém uhlí vyvozují se rovněž tak jako ve vlhkém seně plyny, které se pak horkem anebo třením zuicují a protož předchází se tomu novějšího času skoro vesměs plechovými, na hoře i dole otevřenými rourami, které upevní se na spodu skladišť uhelných a jimiž pak vytvořené plyny bez uškození ucházejí. Totéž docílíme i u sena, proložíme-li je rourami, upletenými z vrbového proutí.

Drobnosti.

Neobyčejná pracovitost a bdělost. Americké listy vypravují událost velmi podivnou. Žije prý tam jistý muž, jmenem Saunders, rodem Virgíňan, který nikdy není unaven, byť i celé dni a noci pracoval. Mexický časopis „Etafette“ vypravuje o něm, že prý jedenkrát 42 dní po sobě na svém poli pracoval, v kteréžto době 30 jiter pudy zasel a v noci odbyl si ještě žen na tabák a vyloupal si kukuřici a p. Saunders účastnil se v těžkých podniknutích na Sherandoahu pod Sheridanem a byl v bojích u Cedar,

Crecku, Fiskeru, Hillu a Minchestru. Celou noc a celý den vytrval na stráži. Konečně onemocněl a ležel 48 dní v nemocnici. Po celou tu dobu prý ho neviděl nikdo, že by byl usnul.

Prorokství papežovo. Římský dopisovatel „Czasu“ vypravuje že sv. otec při návštěvě knížete Massina pronesl tato slova ku shromážděné společnosti: „Rok 1866 jest rok zkoušení, rok 1867 bude rokem vítězství nad nepřáteli svaté stolice, v roku 1868 ale odejde papež po mnohaleté práci a bouřích k věčnému pokoji.“

Dle nejvyšších nařízení neodbývají se tržové nikdy v neděli a ve svátek, nýbrž v den předcházející nebo následující.

- Archlebov** (okr. Žďanský) 1. v out. před sv. Fab. a Šeb. Den před tím trh na dob., 2. v out. před sv. Fil. a Jak., 3. v out. před sv. Rochem, den před tím trh na dobytek, 4. v out. před sv. Šimonem a Judou.
- Ausov** (Ausee, okr. Moheln.) 1. na Fil. a Jak., 2. na Jiljího, 3. na Tomáše Ap. Týdní trh každou středu.
- Bánov** (okr. Uh. Brod.) 1. v out. po středopostí, 2. v out. po sv. Petru a Pavlu, 3. v out. po pozdvižení sv. kříže, 4. v out. po sv. Lucii. Trh na dob. před každým ročním trhem.
- Batelov** (okr. Jihl.), 1. v pondělí po Janu křtit., 2. pond. po nanebevz. p. Marie, 3. na sv. Barboru.
- Bouzov** (okr. Litovel.) 1. v pondělí před Fab. a Šeb., 2. třetí pond. po Velikonoci, 3. v pon. před Maří Magd., 4. v p. před sv. Šim. a Judou. Trh na len a na přízi každou středu.
- Beroun** (Bärn okr. Dvorecký), 1. na obr. sv. Pavla, 2. v pond. po 4. ned. Velk., 3. v pon. po sv. Anně, 4. v pond. po sv. Leopoldu. Trhy na přízi ten den před výr. trhy.
- Bergštat** (horní město, okr. Rymař.) 1. na popelec, 2. v pond. po křížové ned., 3. v pond. po sv. Maří Magd., 4. v ned. po obětování p. Marie. Koňský a dob. trh každý jarmark. Trh týdní a na přízi každou středu.
- Bilovice** (okres Břecl.) 1. v pond. po 3. ned. postní, 2. v pond. po sv. Jana stětí. Trhy dobytčí v ty samé dny.
- Biskupovice** (okr. Hrotovický), 1. na sv. Matěje v únoru, 2. na sv. Petra a Pavla, 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Havlu.
- Býteš velká** (Gross-Bitesch,) 1. v out. po Hrom., 2. v out. před Velk., 3. v out. po nanebevzetí p. Marie, 4. v out. po sv. Fr. S., 5. ve čtvrtek před Vánocí. Týhodní trh každý čtvrtek. Dobytčí trh před každým výročním trhem.
- Bitov** (Vötau) 1. první out. po sv. Janu Nep., 2. první out. po nejsv. jménu P. Marie.
- Bytiška Osova** (okr. V. Meziříčský), jarmark dne 25. července.
- Bytiška Veverská** (okr. Tišnovský,) 1. v pondělí po sv. Apollonii, 2. v pon. po sv. Fil. a Jak., 3. v pond. po sv. Janu Nepomuckém, 4. v pond. po sv. Bartol., 5. v pond. po sv. Šim. a Judě. Dobytčí trh po každé dopoledne.
- Bliškovice** (Lispitz, okr. Budějov.), 1. v pon. po Bož. vstoup., 2. v 2. pond. po sv. Michalu, 3. na sv. Lucii, 4. na den sv. Vavř. Týh. trh každý čtvrtek.
- Blansko**, 1. v pon. po Janu křt., 2. v pond. před sv. Mart. Trhy na vlnu: 1. v pond. na nebevstoupení, 2. v pond. po svatém Matouši.
- Blučina** (Laučic, okres Židlochov.), 1. v out. svatoduš., 2. ve čtvrtek po Václavě, 3. v out. po sv. Mikuláši.
- Bobrová Dolní** (Bobrau, okres Novoměst.), 1. v out. před sv. Jiřím, 2. v out. před sv. Bartol., 3. v out. před všemi Sv., 4. v out. před sv. Tomášem. Dob. trh v pondělí před každým výr. trhem.
- Bobrová Horní** (okr. Novoměst.), 1. v out. po 3. král., 2. v pond. po sv. Vítě, 3. v pond. po sv. Mart. Dob. trhy: 1. v pon. po 3. král., pak na ostatní roční trhy.
- Bojkovice** (okr. Uh. Brod.) 1. v pondělí před masopust. ned., 2. v pond. po Bož. Těle, 3. ve čtv. po sv. Vavř., 4. v pond. po sv. Diviši. Před každým jarmarkem trh na dobytek a na obilí. Velké týhod. trhy: 1. ve čtv. před Vánocí, 2. ve čtv. před Velkon. Koňský trh každý čtvrt. v postě; týh. trh každé pondělí.
- Bošovice** (okres Žďanský), 1. v pondělí před Božím vstoup., 2. první pondělí po sv. Martině.
- Boskovice** (okres Žďanský), 1. v pondělí před Božím vstoupením, 2. první pon. po sv. Martinu.
- Boskovice**, 1. v pon. po ned. devítn., 2. v pond. po sv. Vitu, 3. v pon. před sv. Václavem, 4. v pond. po sv. Kateř. Velké týh. trhy ve čtv. před Velkon., Svatod. svátky a Vánoc. Koňští tržové ve čtv. před každým jarmarkem. Týhodní trh každý čtvrt.
- Brno** (Brünn), 1. v třetí pond. v únoru, 2. v 2. pond. v květnu, 3. v 1. pondělí v září, 4. 1. pondělí v prosinci. Každý trvá dvanáct dní, svátky a neděle nevyjímajíc. Obchodníkům jsou čtyři dni před začátkem každého trhu k vykládání a prodaji all' in grosso povoleny. Hlavní trh na vlnu: 1. out. v červenci, který trvá osm dní. Trh na vlnu: 1. v sob. před sv. Trojicí. 2. ten den před počtem P. Marie. Koňští tržové: v pond. po každém trhu. Trhy na dob. tři dni před každým ročním trhem před městem, totiž: ve čtvrtek, pátek a sob. v týdnech, jenž ročnímu trhu předcházejí. Týd. trh každou středu a pátek.
- Brno staré** (Altbrünn) 1. první pond. v dubnu, 2. první pond. v červenci, 3. 2. pondělí v říjnu. Každý trvá 6 dní.
- Brod Uherský** (Ungarisch Brod), 1. v out. před 3. králi, 2. ve čtvrtek po smrtné neděli; 3. v out. po 6. neděli velkon., 4. v out. po proměn. Krista Pána, 5. v out. po sv. Šim. a Judě. Dob. trh před každ. ročním trhem. Týdní trh každý čtvrtek.

Brodek (Prödlitz, okr. Prostěj.), 1. v out. před hrom., 2. v out. před nar. P. Marie, 3. v úterý po sv. Alžbětě.

Brtnice (Pirnitz, okr. Jihl.), 1. ten den po novém roce, 2. ten den po sv. Františce, 3. na sv. Fil. a Jak., 4. ten den před navštívy P. Marie, 5. ten den po Anjelu Strážci, 6. ten den před všemi Sv. Přední trh den před každým jarm.

Brumov (okr. klob.), 1. 14 ledna, 2. 7. května, 3. 1. července, 4. 20. srpna, 5. 21. října, 6. 16. pros. Kdyby jeden nebo druhý z těchto trhů padl na neděli nebo svátek, odbýván bude výroční trh následující všední den. Dob. trhy odbývají se v ty samé dni, jako trhy výroční. Týh. trh každý out.

Brunseif (Braunseifen), 1. v out. Velkon., 2. ve středu před naneb. P. M., 3. v pon. po sv. August., 4. v pond. po početi P. Marie. Trhové koňští. 1. v out. Velkon., 2. v pond. po sv. August. Dobytčí trh v pond. po sv. Augustínu. Týh. trh každou středu a sobotu.

Brušperk (Braunsberg) 1. v pátek před květ. ned., 2. outery před nanebevzetím P. Marie, 3. v outery po sv. Kateřině.

Břeclava (Lundenburg), 1. na sv. Jiří, 2. v úterý po nar. P. M. Trh na vlnu: 1. dne 5. června, 2. 23. září.

Březová (Brüsa, okr. Svitav.), 1. v pon. před obrácením sv. Pavla, 2. v pondělí po nalezení sv. kříže, 4. v pondělí po pozdvižení sv. kříže, 3. v pondělí před Lucíí, 5. v pondělí po sv. Markytě. Velcí trhové: 1. před květnou ned., 2. v sob. před nar. Páně. Trhové na vlnu a na koně v outery před každým výročním trhem.

Bučovice, 1. v pond. po ned. masopustní, 2. v pond. před Sv. Duchem, 3. v pond. před Bartol., 4. v pond. po sv. Šimoně a Judě. Koňský a dobytčí trh ten den po ročním trhu. Trh každý čtvrtek.

Budějovice Moravské (Mährisch-Budwitz), 1. v out. po 3 králích, 2. v out. před Božím vstoupením, 3. v out. po sv. Jiljí, 4. v out. po sv. Havlu. Dob. trh na den před každým výročním trhem. Týh. trh každý čtvrtek, potom dva velcí trhové ve čtvrt. před Vánocí a na zelený čtvr.

Budišov (Bantsch), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. v pon. po nar. P. Marie, 3. na sv. Ondřeje. Velké trhy: 1. v sobotu před květnou nedělí, 2. na sv. Tomáše Ap. Trhové na len a na přízi každou sob. Trh na vlnu z jara a na podzim po ostříhání ovcí po druhé sob. Trh na koně a na jiný dobytek v sobotu před květnou nedělí. Týdní trh každou sobotu.

Budišov (Budischau, okr. Třebíčský), na sv. Ondř. Veliké týdní trhy: na den sv. Tom. ap. a v pond. v pašiovém témdni.

Buchlovice (okr. Hrad.), 1 v out. po obr. sv. Pavla; 2. v out. po sv. Cyr. a Meth., 3. v out. po Bož. Těle, 4. v out. před

sv. Šim. a Judou. Dobytčí trh každý pon. před ročním trhem.

Bystřice (v Novom. Jihl.), 1. v pond. po sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Jakubu, 3. v pondělí po sv. Ludmile, 4. ve středu po sv. Havlu, 5. v pondělí po sv. Dorotě. Velké týhodní trhy: 1. v out. před Velkonocí, 2. v out. před všemi Svat. Trh na len a přízi v pondělí po sv. Havle. Trh na koně a na jiný dobyt. ten den před každým jarm. Týhodní trh každý out. a pátek.

Bystřice (pod Host.), 1. první čtvrtek v postě, 2. na sv. Filipa a Jak., 3. v out. před sv. Jiljím, 4. na sv. Václava. Koňští a dobytčí trhové: 1. v sob. před prvním jarmarkem, 2. 3. a 4. ten den před jarm. Týh. trh každý out.

Bystřice Hrubá u Olomouce (Gross-Wisternitz). 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po sv. Filip. a Jak., 3. na sv. Bartol., 4. na sv. Ondřeje.

Bzenec (Bisenz), 1. v pond. po okt. sv. 3. králů, 2. v třetí pond. v postě, 3. v pon. po Janu Křtit., 4. v pond. po sv. Václavě, též koňští a dobytčí trhové. Týdní trh každý pond. a čtvrtek.

Chropín (okr. Kroměř.), 1. v pondělí po druhé neděli Velkon., 2. na Jiljího, 3. na sv. Havla.

Časlovice (okr. Třebíč., kraj Jihl.), výr. a dob. trh; 1. v out. po zvěstování P. Marie, 2. v out. po sv. jm. P. Marie.

Černá Hora, 1. na sv. Josefa, 2. v out. před Fab. a Šeb., 3. na sv. Vavřince, 4. v outery před sv. Havlem. Týh. trh každou středu.

Červená Voda (Rothwasser), 1. v pond. před Fabianem a Sebastianem, 2. v pond. po Fil. a Jak., 3. v pon. před rozesláním ap., 4. v pond. před posvěc. chrámů. Dobytčí trhy: 1. ve čtv. po středopostí, 2. ve středu před zeleným čtvrtkem, 3. ve čtvrtek po posvěcení chrámů. Týh. trh každou středu.

Čejkovice (okres Hodonín), 1. v pon. po sv. Marku, 2. v pond. po sv. Kunigundě. Trh na vlnu: 1. dne 16. máje, 2. v pon. po sv. Václ.

Dačice, 1. ve čtvrtek po druhé neděli postní, 2. v outery po Vavřinci, 3. v out. po sv. Františku Serafinu, 4. v out. po sv. Mikuláši, 5. v outery před vstoup. Páně. Přední trhy: ten den před každým jarm. Dobytčí trhy: 1. třetí středu v postě, 2. druhý pondělí po sv. Vavř., 3. druhý pond. po sv. Františku Ser., 4. na druhý pond. po sv. Mikuláši, pak první středu v každém měsíci. Týh. trh každou sobotu.

Dalešice (okres. Hrotov.), 1. na památku sv. Pavla, 2. na sv. Leopolda. Týh. trh každou středu.

Dambořice (okres Žďánický), 1. v pond. po Božím vstoup., 2. v pond. po sv. Mart. Týhodní a dobytčí trhy ve středu ode středy popeleční až do velkon.

- Doubravice** (okres Blanický), 1. v pond. po sv. Fabianu a Šebastianu, 2. v out. svatedušní, 3. v pondělí po sv. Bartol., 4. na Šim. a Judu. Koňské a dobytčí trhy v sobotu před každým výročním trhem.
- Doubravník** (okres Tišnov.), 1. na den sv. Fab. a Šeb., 2. na sv. Jana křtit., 3. v pondělí po povýšení sv. kříže, 4. na sv. Ondřeje. Koňští tržové: 1. v pond. po smrtné neděli, 2. v pondělí po vstoupení Páně, 3. v pondělí po Anj. Strážci. Týh. trh každou středu.
- Deblín** (okres Tišnovský), 1. na den sv. Fab. a Šeb., 2. třetí postní pondělí, 3. pond. po sv. Michalu, 3. první pondělí po Mladátek.
- Dědice** (okr. Viškovský). Trh každý pond.
- Dlouhá Loučka** (Unter-Langendorf, okr. Unčov.), 1. v stř. před Velkon., 2. v pon. po sv. Bartol., 3. v pond. před sv. Mik., 4. v pond. po sv. Trojici.
- Dobroměřice** (okr. Kojetín.), 1. na svat. Jiří, 2. v pond. před Porciunk., 3. na sv. Ondřeje. Týh. trh každý čtvrtek.
- Domaštát** (Damstadt), 1. první pondělí v postě, 2. dne 28. října. Trh na vlnu 16. máje. Trh každou sob.
- Drahotoúše** (okr. Hran.), 1. na sv. Val., 2. dne 25. dubna, 3. v outery po sv. Vavřinci, 4. dne 21. prosince. Týhodní trh každý out.
- Drnholce** (Dürnholz), 1. v pon. po třech králích, 2. v pondělí po kýchavné ned., 3. v pond. po třetí ned. velkon., 4. v pond. po sv. Bartol., 5. v pondělí před Brigit. Trh konský v sob. před prvním jarm. Týh. trh každou středu. Tržové na dobyt.: ve středu po 3. králích, 2. ve středu po třetí ned. postní, 3. v out. po 3. ned. velikon., 4. v out. po sv. Bartolom., 5. v out. po sv. Brigitě.
- Dřevohostice** (okres Uh. Brod.), 1. druhý out. po hromn., 2. v out. po sv. Filipu a Jak., 3. v out. před nar. P. M., 4. druhý out. po všech Svatých. Trh na vlnu: 1. v pond. po sv. Jiří, 2. v pon. po sv. Václ. Koňský a dobytčí trh: v pond. před každ. trhem výročním. Týhodní trh ve čtvrtek.
- Dub** (v okr. Olomouc.), 1. v pond. před obrácením sv. Pavla, 2. v pond. před sv. Jos., 3. v pond. před sv. Jan. Křtit., 4. v pond. před sv. Mart.
- Dunajovice Horní** (Ober-Danowitz, okres Znoj.), 1. na sv. Marka Ev., 2. na pov. sv. kříže.
- Dunajovice Dolní** (Unter-Danowitz, okres Mikul.), 1. v pond. po sv. Jiljí, 2. v pond. po sv. Lucii.
- Dvorec** (Hof), 1. v pond. po sv. Trojici, 2. v pond. před vš. Svat. Týh. trh každý pátek.
- Dvorce** (Höflein v Mik. okresu.), týhodní trh každý čtvrtek.
- Frenštát** (Frankstadt), 1. v out. po novém roce, 2. v out. po prov. ned., 3. v out. po sv. Janu Křtit., 4. v out. po sv. Václ. Trhy koňské a dob.: 1. v pond. po nov. roce, 2. v pond. po provodní ned., 3. v pond. po sv. Janu Křtit., 4. v pond. po sv. Václavu.
- Fryštát** (Freistadt, okres Helešov.), 1. dr. pond. po Jmenu Ježíše, 2. v pon. po nebevstoup. Páně, 3. v pond. po sv. Jiljí, 4. v pond. po sv. Mikuláši. Velké týh. trhy: 1. v pond. po květné neděli, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po sv. Václavu.
- Frydland** u Olomouce, 1. na sv. Josefa, 2. v out. svatodušní, 3. v pon. před sv. Matoušem, 4. na sv. Tomáše. Týhod. trh každý pátek.
- Frydland** (okr. Místecký), 1. na sv. Jiří, 2. pon. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pon. po sv. Matouši. Trh dobytčí před ročn. trhy.
- Fulnek**, 1. v pond. před sv. Fab. a Šeb., 2. v out. před květ. ned., 3. v pond. po navstív. P. Marie, 4. v pon. po sv. Fraňt. Ser., 5. v pond. po sv. Barboře. Trh na len a přízi na každý výr. a týhod. trh. Koňští a dobyt. tržové: 1. v out. před květnou nedělí, 2. v pond. po sv. Frant. Ser. Trh na vlnu dne 1. června a 6. říj. Týh. trh každou sob.
- Goldštejn**, 1. v pond. po smrtné neděli, 2. na svat. Linhartu, 3. na den svatého Matouše. Týhodní trh každé pondělí a pátek.
- Guntramovice čili Guntrovice** (Guntersdorf, okres Libavský), 1. v pon. po kých. ned. spolu trh na koně, 2. v pond. po Bartol. s trhem na sudy.
- Hnoulice** (Gandlersdorf, okr. Znoj.), trh každou sob.
- Hodonin** (Göding), 1. v první pon. v postě, 2. v pond. po kříž. ned., 3. v out. v týdni sv. Vavřince, 4. v pondělí před sv. Šimonem a Judou. Koňští a dobytčí trh: 1. v první pond. v postě, 2. v pon. po sv. Šimonu a Judě. Trh na vlnu: 1. v outery po Božím Těle, 2. v úterý před Vánocí. Týdenní trh každou středu.
- Holešov**, 1. v středop., 2. v out. po Bož. Těle, 3. v out. po sv. Anně, 4. druhý out. po sv. Václavu, 5. ve čtvrtek po sv. Lucii, a na těchto 5 dní týh. trh. Trh na len, na přízi a vlnu o týhodních trzích každou středu. Dobytčí trh ve čtv. před valným trhem.
- Holomouc** (Olmütz), 1. v pond. po ned. v okt. sv. 3 králů, 2. v pond. po sv. Jiří, 3. třetí pond. po sv. Janu Křtit. 4. druhý pond. po sv. Michalu. Velké týdenní trhy ten den před každým ročním trhem. Trhy na len a na přízi před jarm. a o jarmarcích, také každou středu a sobotu o obyčejných trzích. Trhy na vlnu: 1. ve středu po sv. Duchu, 2. ten den před vš. Svat. Trh na koně a dob. vždy 8 dní před každým jarm. Obyčejné týdenní trhy ve středu a sob.
- Hostěradice** (Hosterlitz, okres Krumlov), 1. v out. po 1 ned. po devítn., 2. v out.,

- po křížové ned., 3. na M. Magdal., 4. na sv. Ludm., 5. na sv. Kateřinu. Padnouli pak tyto tři výr. trhy na sob., neděli neb pondělí, drží se nastávající out. Týdní trh každé pond.
- Hostim** (Hösting, okr. Buděj.), 1. v první pon. po sv. 3 králích, 2. v pon. po sm. ned., 3. v pon. po sv. Fil. a Jakubu, 4. v pondělí po sv. Michalu. Trh na len, přízi, vlnu, koně a dobytek v sob. před každým jarm.
- Hrádek** (Erdberg, okres Jarosl.) roční trh na sv. Jakuba Větš.
- Hradiště** (Hradisch), 1. druhý out. před masopustní ned., 2. v out. po třetí ned. velkon., 3. v out. po sv. Marketě, 4. v out. po narození P. Marie, 5. v out. sv. Martině. Přední trhy: 1. v druhé pon. před masop., nedělí, 2. v pondělí po třetí ned. velkon., 3. v pondělí po nanebevz. P. Marie. Trh na len a přízi o předních trzích, též ve středu a v sobotu po celý rok. Trh na vlnu o předních trzích. Konští trhové každé pondělí. Trh na dobytek pak týh. trh ve stř. a v sob.
- Hranice** (Weisskirchen), 1. dne 24. března, 2. v pond. po sv. Jakubu Starším, 3. v out. po sv. Michal, 4. v out. po sv. Barboře. Trh na vlnu: 1. v pon. první po sv. Janu Nep., 2. v první pond. po sv. Mich. Přední trhy v sob. před těmito 4 jarm. na narození P. Marie, v sob. před sv. Lucii. Trh na len, přízi, vlnu, koňský a dobytčí na den předn. trhů.
- Hrozenkov** (okr. Brod.) 1. v out. po sv. Cyr. a Meth., v out. po sv. Urb., 3. v out. po nanebevz. P. Marie. Týh. trh každý čtvrtek
- Hrušovany** (Grusbach, okr. Jaroslavský), 1. dne 2. led., 2. na sv. Fil. a Jak., 3. na sv. Vavř., 4. na sv. Mart. Týh. trh každou sob.
- Hulín**, 1. v out. před sv. Fab. a Šeb., 2. v pond. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Havlu; na dobyt. trh ten den kdy jarmark. Trh týhod. na obilí: v out. každý týden.
- Huzová něm.** (Deutschhausen okr. Stern.), 1. v pond. po sv. Janu Křtiteli, 2. v pond. před Velk., 3. v pond. po sv. Mich., 4. v pond. po sv. Lucii. Týh. trh každ. sobotu.
- Hustopeč** (okr. Hranický), 1. v out. po hromnic., 2. v out. po sv. Fil. a Jak., 3. v out. po sv. Vavřinci, 4. v out. po všech Svatých. Trhové týhodní každý čtvrtek.
- Hustopeče** (Auspitz), 1. ve čtvrt. před sv. Prokop., 2. ve čtvrt. před sv. Nikod., 3. ve čtv. před c. posvícením. Velké týh. trhy: 1. ve čtvrt. před hromn., 2. na zel. čtvrt., 3. ve čtvrt. před svatod. svát., 4. před Vánoc. Přední trh ten den před každ. jarm., koňský a dob. trh každý čtvrt., potom dob. trhové v pond., v out. a ve stř. v každ. témdni k přihnání a odehnání a k prod. skopov. a vepřového dobytka. Trh na vlnu: 1. ve stř. po B. Těle, 2. ten den před sv. Havl.
- Hvězdlice** (okr. Bučov.) 1. na postní stř. po sv. Duchu, 2. na sv. Martina.
- Ivančice** (Vančice, Eibenschitz), 1. v pond. masop., 2. v pond. po sv. Urb., 3. v pond. před naneb. P. M., 4. ve čtvrt. po sv. růženci, 5. první pond. v adv. Dob. trh před každ. trhem výr. Týh. trh v out. a v pát.
- Jantal čili Janov** (Johannisthal, okr. Šimberský), 1. na sv. Jiří, 2. v pond. před naroz. P. Mar., 3. na sv. Tom. ap. Velký týdní trh v out. svatod.
- Jaroměřice** (Jaroměřitz), 1. na sv. Valent. 2. v první out. po Angele Meriči (v pond. před tím dobytčí trh), 3. na sv. Marketu, 4. na sv. Mat. Ev., 5. na sv. Martina. Trhové na koně a jiný dobytek drží se ten den před jarm. totiž 13. února, 12. červc., 21. září a 10. listopadu. Trhové týh. od 14. září až do 1. dubna každou sobotu.
- Jaroslavice** (Jaroslavitz), 1. v pond. po Bož. T., 2. v pond. po sv. Vavř. Týh. trh každý out., 3. v pond. před sv. Michalem.
- Jedovnice** (okr. Blan.), 1. v pon. po hrom., 2. v pond. po bílé ned., 3. v pond. po sv. Trojici, 4. v pond. po sv. Václavu. Koňský a dobytčí trh. v pond. po každém jarmarku. Týhod. trh každé pond. Každý výroční trh po 8 dní se povol. v prodaji a v koupí.
- Jemnice** (Jamnitz), 1. na sv. Apolenu, 2. v pond. po třetí ned. Velk., 3. v pon. po Bož. Těle, 4. na sv. Jak., 5. na sv. Mich., 6. v pond. po sv. Ondřeji. Trh na koně a dob. ten den před každ. jarm., potom první out. v každ. měs. Týh. trh každ. out. a sobotu.
- Jevičko** (Gewitsch), 1. v pond. po devítn., 2. v pond. po 4. ned. Velk. 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v pond. před sv. Kateř. Trh na len a přízi každý out. po celý rok. Trh na dobytek každý. out.
- Jevišovice** (Jaispitz, okr. Znojem.), roční a dobytčí trhové: 1. v out. po sv. Matěji, 2. druhý pond. po sv. Jak., 3. v pond. po nar. P. Marie. 4. v první pond. adventní.
- Jihlava** (Iglau), 1. ve čtvrt. po sv. Matěje, 2. ve čtvrt. před sv. Jan. Křt. 3. ve čtvrt. po sv. Ludmile, 4. ve čtvrt. po sv. Kateř. Trh na vlnu: 1. ve čvrt. před Petronil., 2. ve čtvrt. před sv. Voršilou. Přední trh před vš. 4. jarmarky. Trh na len a přízi: 1. ten den před sv. Jan. Křtit., 2. ten den před sv. Kateř. Trh na koně a dobyt. před každ. jarmark. Týh. trh každ. out. a sob.
- Jimramov** (Ingrowitz, okr. Novom.), 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. v pond. po povýš. sv. kříže. Velcí trhové: 1. v pond. po smrtné ned., 2. v pond. před sv. Tom. ap. Dobytčí trh po nanebevstoup. Páně.
- Jiřice** (Iritz, okr. Kruml.), 1. v out. po smrt. ned., 2. út. po sv. Vavř., 3. út. po 24. říjnu.
- Jičín Nový** (Neutitschein), 1. ve středu před obrácen. sv. Pav., 2. ve stř. před sv. Duchem, 3. ve stř. před sv. Vavř., 4. ve středu před sv. Šim. a Jud. Trh na koně a dobyt. ve dny trhů výroč. Trh na len a přízi jako týh. trh každ. sobotu. Trh na vlnu: první pond. v červnu a druhé pond. v listopadu.
- Jičín Starý** (Alttitschein); 1. v pond. po družebné ned., 2. pond. po sv. Petr. a Pav

3. pond. před sv. Vác. Konský a dob. trh v tytéž dny.
- Jivová** (Giebau, okr. Štern.), 1. první ve středu před Božím vstoup. 2. ten den před sv. Bartolom. Trh týhodní každý pondělek
- Kamenice** (okr. Jihlav.), 1. v out. velik., 2. na sv. Jak. Větš., 3. na sv. Václ., 4. na sv. Šim. a Jud., 5. na sv. Tom. ap. Dob. trh. ten den před každ. jarm.
- Kartousy** (u Brna.) dob. trhy: 1. v út. po koň. trh. Brněnsk. v břez., 2. v pon. po Troj., 3. v pond. po sv. Václ., 4. út. po koň. trhu Brněns. v pros.
- Kounice Dolní**, 1. na sv. Fab. a Šeb., 2. na den sv. Jos., 3. na den sv. Flor., 4. na sv. Jana křtit., 5. v pond. po sv. Felixu Adaku, 5. v út. před sv. Kateř. Pad-neli 1. 2. 3. neb 4. jarm. na pát., sob. neb ned., drží se v pšístí pond. Trh na obilí každ. čtvrtek.
- Kounice Horní**, 1. 10. dub., 2. 14. července, 3. 3. říjn., 4. 9. listop. Padnou-li trhy na sob., ned. neb svátek, drží se den potom.
- Kelč** (Kelča), 1. v út. před sv. Matěj., 2. v pond. po sv. Fil. a Jak., 3. v pond. po pozdv. sv. kříže, 4. v út. po navšt. P. Mar., 5. v pond. po sv. Alž. Týh trh ve čtvrtek v každém témdni,
- Klobouky** (v okr. Hustop.) 1. v pond. po sv. Troj., 2. v pond. po Vav., 3. v 2. pon. v postě, 4. po Vavř., 5. na s. Barb. Trh na dob. den po každ. jarm. Trh na obilí každé pond.
- Klobouky** (v okr. Brodsk.) 1. v út. po obrác. sv. Pav., 2. út. po velk., 3. na sv. Jak., 4. na den sv. Jiljí, 5. v út. po posled. ned. svatod. Veliký trh v pond. před nar. P. Krista. Trh na dob. ten den před každ. jarm. Dob. trh každé pond. po celý púst. Trhy obyčej. každ. střed. po celý rok.
- Knínice** (Knihitz, okr. Bosk.), 1. 15. červ. 2. 7. října. Velké týdň trhy: 1. v pon. po sv. Marketě, 2. v pon. po sv. Frant. Ser. Roční trh na dob. v pond. po sv. Mikuláši.
- Kojetín** 1. v út. po 3. ned. velik., 2. v út. po sv. Matouši, 3. v út. po sv. Mar. 4. v út. po sv. Fab. a Šeb. Trh dob. v pond. před každ. jarm. Týh. trh každ. středu.
- Kokory** (okr. Přer.), výroč. a dob. trhy: 1. 2. pond. po sv. 3. král., 2. v pon. po 2. ned. velk., 3. v pon. po sv. Pet. a Pav., 4. v pon. po sv. Frant. Ser.
- Konice** (okr. Olom.) 1. v pond. po nar. P. Marie, 2. ve středu před sv. Mart. Hlavní trhové: 1. ve středu před velk., 2. ve středu před vánocí. Dob. trh v pon. před velik. a ve středu před ván.
- Koryčany** (okr. Kyjov.) v út. po nov. roce, 2 v út. po bílé ned., 3 v út. po sv. Troj., 4. v út. po sv. Vavř. Týhod. trh každou středu. Dob. trh v pond. před každým výročním trhem.
- Kostelec** (okr. Plum.), 1. v út. po druhé ned. velk., 2. na sv. Vavř., 3. v út. po nanebevstoup. Páně. Trh na obilí každý út. po celý rok
- Kralice** (okr. Prostěj.) 1. v pond. po provodní ned., 2. v pond. po sv. Jiljí.
- Křása** (okr. Mezeří.), 1. 2. pondělí po sv. Jiljí, 2. v pond. po sv. Vavř. Týdň trh každý pátek.
- Kroměříž** (Kremsier), 1. druhý pond. v postě, 2. v pond. po čtvrté ned. velkon., 3. v 5. pon. po sv. Duchu. 4. out. před sv. Mat. 5. v out. po sv. Lucii, 6. v út. po sv. Domin. Přední trhy 1. v 4. sob. po sv. Duchu, 2. v den po sv. Mat. 3. v den před sv. Lucii. Trh na len a přízi každ. týh. trh. Trh na vlnu ve stř. po 4. ned. velk. Trh na koně a dob. 8 dní před výroč. trhy. Týh. trh každou sobotu.
- Krumberky** (Křivá Hora) 1. v out. velk. 2. na sv. M. Majd., 3. v pond. před sv. Alžb. Trh koňský a dob. ten den před každým jarm.
- Krumlov** (Mährisch-Kromau), 1. v pon. po hromn., 2. v pond. po sv. Fil. a Jak., 3. v pond. po Porciunkule, 4. v pond. po sv. Martině. Vel. týh. trhy. 1. na zel. čtv., 2. ten den po sv. Tom. ap. Trhy. na len a na přízi: 1. v pond. před sv. Cyr. a M., 2. na sv. Annu, 3. na sv. Martina. Týh. trh každý čtvrtek.
- Křenová** (Krönou, okr. Třeb.) 1. v pond. po velk., 2. 24. června, 3. v pon. po sv. Šim. a Judě.
- Křižanov** (okr. Velk. Mezeří.), 1. v out. před sv. Fab., 2. ten den před sv. Jos., 3. v out. před P. Mar. sněž., 4. v out. před sv. Kat. Koňský a dob. trh před každ. roč. trhem; trh na vlnu ten den po sv. Pet. a Pav., týdň trh každý pátek.
- Kunovice** (okr. Holešov.), 1. pondělí po hromn., 2. v pon. po bílé ned., 3. dne 4. červ., 4. v out. před nar. P. Marie; týh. trh každ. pon.
- Kunštát** 1. dne 2. led., 2. v pon. před vš. Svat.; trh na vlnu: 1. na J. Křtit. 2. na sv. Václ.
- Kuřim** (Gurejn, okr. Tišn.), 1. v pond. po sv. Fab. a Šeb., 2. v pond. po sv. Jiljí, 3. na sv. M. Majd. 4. v pon. po všech Sv. spolu i trhy na dobytek.
- Kvasice** (okr. Krom.), 1. v pond. před hromn., 2. na druhý pon. po velk., 3. na sv. Václ., když ten svát. na ned. připadne, v pon. na to se odloží, 4. v pon. před ned. adventní.
- Kyjov** (Gaya), 1. v out. před květ. ned., 2. v svatod., 3. v out. po sv. anjelu St., 4. v 1. out. v adv., 5. ve čtvr. po hromn.; trhy konské: 1. ve čtvr. po smrt. ned., 2. ve čtvrt. před sv. Duchem. Při tom také ten den před. každ. jarm. trh na koně a dob.; týh. trh každ. út. a pát.

- Lanžhot** 1. v out. před sv. Duchem, 2. v v out. po sv. Bartol., 3. v out. po všech Sv. Trh na dob. před výročn. Když vš. Sv. v pon. připadne, byvá dob. trh také v outery.
- Louka** (Wiese), 1. šesté pon. po vel., 2. v pond. po jménu P. Marie, 3. v pond. po sv. Martině.
- Lednice** (Eisgrub), 1. v out. po sv. třech král., 2. v pon. po 4 ned. velk., 3. v pon. po sv. Jiljí, 4. po první ned. adven; týh. trh každou středu.
- Letovice** 1. v pon. po ned. kýchavné, 2. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. po sv. Jiljí, 4. v pon. po sv. Mart. Vel. týh. tržové, 1. ve středu před velk., 2. ve stř. před sv. Duch., 3. ve stř. před ván. Trhy koňské: 1. v pon. po druhé ned. post., 2. v pon. před jarm. sv. Pet. a Pav., 3. v pon. před sv. Jiljí, 4. v pon. po jarm. sv. Mart. Přední trh den před kaž. jarm. Trhy na vlnu: v out. před nalez. sv. kříže, 2. v out. po povýšení sv. kříže.
- Lhota brozná** (okr. Strážn.) 1. v 4. out. v postě, 2. v 4. out. po velik., 3. v 2. out. po nar. P. Marie, 4. v 1. out. v adv. Týh. trh každý úterý.
- Libová** (Liebau), 1. v pon. po jm. Jež., 2. v pon. před Rogate, 3. na sv. Jakuba větš., 4. na sv. Mart., 5. na sv. Josefa; před každ. ročn. trh na dob., vlnu, přízi a len.
- Libiny** něm. (Deutsch-Liebau), 1. v pon. po sv. Valent., 2. v pon. po vstoup. P., 3. v pon. po naneb. P. Marie, 4. v pon. před vš. Sv. Trh na koňe a dob. 1. v sob. před 1. roč. trh., 2. dne 2. list. a padne-li na ned., dne 31. října; týh. trh každý čtvrtek.
- Lipník** (Leipnik) 1. v út. po obr. sv. Pav., 2. ve čtv. po ned. družeb., 3. ve čtv. po B. Těle, 4. 2 out. po sv. Jak. a Anně, 5. v out. před vš. Sv. Přední trhy ten den před každ. jarm. na len, přízi, vlnu a dobyt. Koň. trhy; 1. dva týdny, totiž: od stř. v 2. ned. postní až do pátk. v příšt. týd. 2. 2. týden po 2. ned. postní po 2. týd., od stř. až do druhého pátk., týh. trh v pond.
- Lipov** (okr. Strážn.) 1. 2 út. po velk., 2. v out. po vš. Sv. Dob. trh den před tím.
- Liptál** (okr. Vsetín). 1. v out. po nov. roce., 2. na den sv. Jiří, 3. v out. po sv. Pet. a Pav., 4. v out. po sv. Vác. a spolu i trhy na dob. Trh týh. každý out.
- Líšeň** neb **Lisňa** (Lösch), 1. v pon. po sv. Fab. a Šeb., 2. v pon. po Bož. vstoup., 3. v pon. po sv. Jiljí, 4. v pon. po sv. Mart., týh. trh každ. pond.
- Litenčice** (okr. Krum.) 1. v 4. pon. v postě, 2. pon. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. před sv. Mat., 4. v 2. pon. před sv. Lucii.
- Litovel** (Littau), 1. v out. po obr. sv. P. 2. v out. po smrt. ned., 3. v out. před sv. Jan. Křt., 4. v out. před sv. Mich., 5. na sv. Mikul. Přední trhy v sob. před těmi jarm.; trh na len a přízi na obyč. roční a týh. trhy. Koňský a dob. trh 8 dní před jarm.; týdenní tržové každ. pon. a pátek.
- Lomnice** (okr. Tišnov.), 1. dne 7. ledna, 2. v pon. po druž. ned., 3. v pond. po sv. Innoc., 4. v pon. po sv. Havle, též trh na dob.; týh. trh ve středu.
- Loštice** (okr. Tišnov.), 1. v out. po sv. 3. král., 2. v pon. po Judika, 3. v out. po sv. Pet. a Pav., 4. v out. před vš. Svatými.
- Lysice** (okr. Kunšt.), 1. v out. po hromn., 2. 1 út. po sv. Jiří, 3. 1 out. po sv. Bartolom., 4. 1. out. před 1. ned. adventní. Před každ. jarm. jest koň. a dob. trh, a ten den po jarm. trh na vlnu; týh. trh každ. sobotu.
- Malenovice** (okr. Napaj.) 1. v pond. po sv. Valent., 2. v pond. po 4. ned. vel., 3. v pond. po sv. M. Majd., 4. v pon. po sv. Václ.; trh každ. čtvrtek.
- Medlov** (Medlau, okr. Židl.) 2. v out. po sv. Janu Ev., 2. dne 2. července 3. dne 21. září.
- Ménin** (Mönitz, okr. Židl.), 1. v out. po sv. Mark., 2. v out. po sv. Frant. S., 3. 2. out. po sv. Mikul.; týh. trh každ. stř.
- Měřin** [Wollein, ok. Vel. Mezeř.], 1. na sv. Mat. ap., 2. na sv. Sever. Dob. trhy v út. před velkon., před sv. Dach. a po poč. P. Marie.
- Meziříč Valašská** [Walachisch-Meseritsch], 1. v out. po sv. 3. král., 2. v út. po sv. Troj., 3. v út. po sv. Bart. 4. v út. po sv. Mart., 5. v út. před kv. ned.; trh. na vlnu: 1. v út. před sv. Jan. N., 2. v out. po sv. Terezii. Dob. trh ten den před každ. jarm.; týh. trh každé pond.
- Meziříč Velká** [Gross-Meseritsch], 1. v out. po sv. Fab. a Š., 2. v out. po bílé ned., 3. v out. po sv. Prok., 4. v out. po sv. Maxim., 5. v out. po sv. Ondř. Velké trhy týh.: 1. na velký pátek, 2. na sv. Tom. ap. Přední trh před kaž. trh.; trh na len, přízi, koňe a jiný dob., ten den před kaž. jarm., týdenní trh každ. středu a pátek.
- Mikulov** [Nikolsburg], 1. v out. po sv. Fab. a Š., 1. v out. po druž. ned., 3. v out. svatod., 4. v out. po sv. Marketě, 5. v out. po naneb. P. Marie, 6. po sv. Václ., 7. v out. po sv. Mart. Přední trhy: 1. 4 dní před 1. jarm., 2. 8 dní před druhým, 3. 4 dní před sedmým; trh na koňe a rozličný dob.
- Mikulovice** [Niklowitz, okr. Znojem.], 1. na sv. Jak., 2. na sv. Mart., 3. v pon. po sv. 3. král., týh. trh. kaž. čtvrtek.
- Mirotav** [Mislitz, okr. Krum.], 1. na sv. Flor., 2. na sv. Jiljí, 3. v out. po pam. dušiček.
- Mírov** [Mürau, okr. Moheln.], 1. v pond. po bílé ned., 2. v pon. po Porciunk. 3. v pon. po Šim. a Judě.

- Místek** 1. na tučný čtvrť., 2. před kv. nedělí, 3. ve čtvrť. po B. Těle, 4. ve čtvrť. po naneb. P. Marie. Koňský a dob. trh ve čtvrť. před všemi Svat.; týhod. trh každý čtvrtek.
- Modřice** [Mödrütz, okr. Brn.] 1. 2. pon. po sv. 3. král., 2. v pon. po sv. Flor., 3. druhý pon. po sv. Bart., 4. dne 3. říj.
- Mohelnice** [Müglitz], 1. v pon. po 1. ned. po devít., 2. v pon. po kříž. ned., 3. v pon. po nan. P. Mar., 4. v pon. po sv. Mart. Velký týh. trh. v pon. po naneb. P. Mar. Trh. týh. každou sob. Dva koňské trhy: ve čtvrť. před kříž. ned. a ve čtvrť. před sv. Martinem.
- Mohelno** [okr. Náměšt.], 1. v out. svato-duš., 2. na sv. Matouše.
- Morkovice** [okr. Ždánsk.], 1. v pon. před sv. Janem křtit., 2. v pon. po nar. P. M. Velk. trhy: v pond. před velkon. a ve středu před vánocí.
- Markotín** (okr. Telečský), 1. v masop. out., 2. vpátek po sv. Fil. a Jakubu, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Václava. Dobytčí trh ten den co trh roční.
- Myslibořice** (okr. Hrotov.), 1. v pond. po nalezení sv. kříže, 2. v out. po sv. Jiljí.
- Náměšť**, u Olomouce, 1. v pond. po Invocabit, 2. ve čtvrť. před sv. Jan. křt., 3. v středu po sv. Bartol., 4. na sv. Mart. Týh. tržové každý úterek.
- Náměšť**, u Brna, 1. v out. po 2. ned. po velk., 2. v out. po 1. ned. po sv. Trojici, 3. v out. po první ned. po sv. Martině, 4. v out. po novém roce. Koňský a dobytčí trh ten den před každým jarmar. Týh. trh každ. sobotu,
- Napajedle**, 1. v out. po hromnic., 2. v out. po sv. Janu Nep., 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po vš. Svat. Tržové na len a příz. den před každ. jarm. Trh na dobyt. ten den po každ. jarm.
- Nedvědice**, 1. v out. po smrtné ned., 2. v out. po sv. Marketě, 3. v out. po sv. Jiljí. 4. ve čtvrtek po Brněnském jarm., před poč. P. Marie. Týh. trh. každ. sob.
- Němčice**, u Brna, 1. první out. po nov. roce, 2. v out. před Božím Tělem.
- Němčice**, u Olomouce, 1. v úterý po smrt. ned. 2. v out. po Bartol.
- Německé** (okr. Novom.), 1. dne 7. máje, 2. dne 11. září. Dobyt. trhy na oba jarm.
- Nivnice**, 1. v druhý pon. postní 2. druhý pon. po Bož. Těle, 3. v pon. po nar. P. M., 4. druhý pon. po sv. Martině. Dobyt. trh o každ. výr. trhu.
- Nosislava** (Nuslau, okr. Židl.), 1. out. po sv. Janu křtit. 2. v out. po sv. Martině.
- Nová ves** (Neudorf, okr. Ostr.), 1. v out. po sv. Frant. de Paul., 2. v out. po nanebevzetí P. Marie, 3. v out. po sv. Mik. Trh dobytčí před jarm.
- Nové Město** (Neustadt), 1. ve středu po hromn., 2. ve stř. po sv. duchu, 3. ve stř. před sv. Jak., 4. ve stř. po sv. Frant., 5. ve čtvrť. po sv. Ondřeji. Pak každý den před jarm. koňský a dobytčí trh.
- Obramkostel** (v Znojensku), 1. dne 26. března, 2. dne 20. srpna na sv. Bernarda. Dopol. trh na dobytek.
- Olbramice** (Wolframitz, okr. Kruml.) 1. na obr. sv. Pavla, 2. v out. po sv. Trojici, 3. na sv. Michala.
- Olešná** (okr. Blan.) roční trh dne 23. června.
- Olesnice** (Oels) 1. v pon. po Božím vstoup., 2. v pon. po sv. Václ. Trh na vlnu v out. po sv. Mart. Koňské trhy: 1. v pon. před sv. Fab. a Šeb., 2. v pon. po Božím vstoup., 3. v pon. po sv. Václavu, 4. v pon. před sv. Martinem. Týh. trh každ. pond.
- Oleksovice** (Olkovitz, okr. Zn.), 1. na den naš. v. P. Mar. dne 2. červc.; případně-li tento svátek na sob. tedy ten pond. po něm., 2. v pon. po Roucho.
- Olomouc** viz Holomouc na straně 207.
- Opatov** (okr. Třebíč), 1. v pond. po sv. Janu křtit., 2. na sv. Ondřej. Dob. a koň. trh na oba jarm.
- Osoblaha** (Hotzenplotz), 1. v pond. po obrácení sv. Pav., 2. v pond. po druž. ned., 3. v pon. po sv. Janu křtit., 4. v pond. před naroz. P. Mar., 5. v pond. po sv. Mikuláši. Trh na len a na přízi, a na týh. trh každ. pát. Koňský a dobyt. trh každ. jarm.
- Oslovany** (okr. Ivanč.), 1. v pon. po květ. ned., 2. v pond. po sv. Janu křtit., 3. v pond. před sv. Havlem.
- Ostrava mor.** (Mähr. Ostrau, v Novo-Jič. kr.), 1. ten den po nov. roce, 2. na sv. Mat., 3. ve středu před vstoup. Páně, 4. v pon. po Porciunk., 5. na sv. Matouše, 6. v pon. před sv. Cecilií. Dob. a koňský trh před každ. jarm. Trh na len, přízi a vlnu: 1. v sob. po sv. Fil. a Jak., 2. v sob. po sv. Michalu. Velké týh. trhy: 1. v out. před ván., 2. v out. před velik. Týh. trh každou sob., na černou zvěř každý out. a stř.
- Ostrov** (Ostrau), 1. v out. před masop. ned., 2. druhý pond. po sv. Řehoři, 3. 9té pon. po sv. Duchu, 4. v pon. před. hodami. Týh. trh, každ. pátek a ten den před každ. jarm. trh na koně a na dob.
- Ostovučice** (Schwarzkirchen, okr. Ivanč.), výr. trhy: 1. v pon. po sv. Mauru (15. ledna), v pon. po B. Těle, 3. v pond. po nar. P. M., 4. na den sv. Barb.
- Osvětimany** (okr. Kyj.) 1. v out. před sv. Anton. Pad., 2. v out. po sv. Mat.; dob. trh před výročním.
- Otaslavice** (okr. Prost.), 1. v out. před sv. Mat., 2. v out. před sv. Lucí, 3. v out. před sv. Mich. Trh na dob. v pon. před každ. výroč. trhem.
- Paskov** (Paskau), 1. na den sv. Jiří, 2. v out. před nar. P. Mar., 3. v pon. po sv. Lukáši. Ev. Trh na len, přízi, vlnu, koně, a dob. vždy o jarm.
- Pouzdrany** (Pausram, okr. Mikul.), 1. v pond. po hromn., 2. v pon. po 4. ned. velkon., 3. v pond. před sv. Pet. a Pav., 4. v pon. před sv. Jiljím.

- Plumlov**, 1. v out. po posl. ned. masop., 2. v out. po B. Těle, 3. v posl. out. m. září.
- Podivín** (Kostl, okr. Břec.), 1. na obrác. sv. Pav., 2. na sv. Fil. a Jak., 3. v out. před sv. Pet a Pav., 4. na sv. Jak. vět., 5. v out. před sv. Mich., 6. na sv. Kat., jestliby ale 1, 2, 4, a 6. jarm. na sob. neb na ned. připadl, drží se příští out. Trh na koně: 1. na obr. sv. Pav., 2. na sv. Kat. Týh. trh. každé pon.
- Pohořelice** (Pohrlitz, okr. Židl.) 1. v út. po sv. Mat., 2. v out. po nal. sv. kříže, 3. v out. po sv. Jak. větš., 4. v out. po sv. Frant. Ser., 5. v out. po sv. Ondřeji. Týh. trh. každ. out.
- Polehradice** 1. dne 26. červn., 2. dne 13. listop.
- Polešovice** (okr. Hrad.), 1. na obrác. sv. Pav., 3. v pon. před sv. Jan. Křt. 3. druhý pond. po sv. Václ.
- Poštát** (Bodenstadt), 1. ve středu po ned. druž., 2. v out. Svatod., 3. na sv. Kateř., 4. ve čtvr. po sv. Bart. Trh na len, přízi, koně a dob. ten den před každ. jarm. Trh na vlnu ve střed. po povýš. s. kříže. Trh obyčejný každou sobotu.
- Pozlovice** (okr. Brod.), 1. v pon. po ned. druž., 2. v pon. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. po nar. P. Marie, 4. v pon. po 3. ned. adventní.
- Pozořice** (okr. Slavk.), 1. v pon. před sv. Fab. a Šeb., 2. v out. Svatod., 3. v out. po posvíc. 4. v pond. po sv. Ondř.
- Pravlov** (Pralitz, okr. Židl.), 1. v pon. př. sv. Duch., 2. v pon. před. sv. Václ., 3. v pon. do sv. Mart.
- Prostějov** (Prossnitz), 1. v out. po středopostí, 2. v out. před vstoup. Páně, 3. v 1. út. po naněb. Panny Marie, 4. na druhý out. po všech Sv. Přední trhy před každ. jarm. Trhy na len a přízi: 1. v pon. po středop., 2. v pon. před sv. Abdon., 3. v pond. před sv. Šim. a Jud., 4. v pon. před početím P. Marie. Dob. a koň. trhy: 1. v pon. před středop., 2. předposl. úterý před naněb. Páně, 3. před posl. out. v srp., 4. předposl. out. před sv. Šim. a Jud. Týh. trh. každ. pond. a čtvr.
- Prostoměřice** (Prosmeritz), 1. v pon. po květ. ned., 2. v pon. po sv. Jiljí, 3. na sv. Tomáše ap.
- Prerov** (Prerau), 1. v out. po smrt. ned., 2. v out. po vstoup. Páně, 3. v posl. out. v srpnu, 4. v out. vo vš. Sv. Trh před každ. jarm. Týhodní trh v out. a v pát.
- Příbor** (Freiberg), 1. v pon. před hromn., 2. v pon. před sv. Fil. a Jak., 3. v pon. před sv. Jak. větš., 4. v pond. před. sv. Hedvik. Trh koňský a dob. 1. v pond. po smrt. ned., 2. v pond. po sv. Vítu, 3. v pond. po nar. P. Marie, 4. v pon. po sv. Mart. Trh obyč. každou sob.
- Račice** 1. v out. velik., 2. v ten den po sv. Martinu.
- Radiměř** (Rothmül u Svitavy), 1. dne 25. července a padne-li v ned., tedy následujícího dne, 2. v pon. před posv. císa. **Radostin** (okr. Velk. Mezeř.) 1. první pon. po sv. Valent., 2. první pon. po sv. Stanisl., 3. první pon. po sv. Frant. Ser., 4. první pond. po početí P. Marie. Trh každou sobotu.
- Rouchovany** (okr. Hrotov.), 1. ve středu před velikon., 2. ve střed. po sv. Vítě, 3. ve středu po sv. Jiljí, 4. ve stř. před vánočí. Koňský trh před každým jarm.
- Rousinov** (Raussnitz, okr. Slav.), 1. v pon. po sv. Jos., 2. v pon. po sv. Troj., 3. v pon. po sv. Bart., 4. v pon. po sv. Frant. Týh. trh každý out. a pátek.
- Rejhrad** neb Rajhrady (Raigern), 1. druh. pond. před sv. Bened., 2. druhý pon. po sv. Vavřinci, 3. první pon. před sv. Tomášem.
- Říše nová** (Neureusch, okr. Telecký), 1. druhý čtvr. po velkon., 2. v out. po sv. Pet. a Pav., 3. v out. po sv. Voršile, 4. v out. po povýš. sv. kříže. Trh. dob. ten den před každ. jarm. Týhod. trhy každé pondělí.
- Říše stará** (Altreusch, okr. Tel.), 1. na sv. Jos. dne 19. břez., 2. na sv. Víta, 3. na sv. Havla.
- Roketnice** (okr. Třeb.), 1. v 2. středu po sv. 3. král., 2. ve stř. po ned. Miseric., 3. ve stř. po sv. Pet. a Pav., 4. ve stř. po sv. Frant. Ser.
- Rosice**, 1. ve stř. po n. roce, 2. ve střed. po sv. Jiří, 3. ve stř. po sv. Anně, 4. v pon. po sv. Havlu. Týh. trh. každ. střed.
- Rožnov** (Rožnau), 1. ve stř. před hromn., 2. ve stř. před sv. Janem křtít., 3. ve stř. před. sv. Annou, 4. ten den před vš. Sv. Dob. trhy ten den před každ. jarm. Týhod. trh každou sob.
- Rosvald** (Rudoltice, okr. Osob.), 1. v pon. po sv. Jak., 2. v pon. po sv. Šim. a Jud. Trh na vlnu: 1. na sv. Jos., 2. v pon. po čtvr. ned. velk. Na len a přízi trh každý out.
- Rýmařov** (Römerstadt), 1. v pon. před sv. Duch., 2. na navštívení P. Marie, 3. v pon. před sv. Mich., 4. v pon. před sv. Mart., 5. druhé pon. po n. roce. Týh. trh každ. sob.
- Slavičín** (okr. Brod.), 1. v pon. před obr. sv. Pav., 2. v pon. po sv. Vojt., 3. v pon. před sv. Pet a Pav., 4. v pon. před sv. Václ., 5. v pon. před sv. Mart. Dva dob. trhy na druhý a čtvrtý jarm. Trhy na vlnu: 1. na sv. Vojt., 2. na sv. Cecil.
- Slavkov** (Austerlitz), 1. v pon. po obrác. sv. Pav., 2. v pon. po 2. neděli velk., 3. v pon. po sv. Jak. větš., 4. v pon. po sv. Mat., 5. v pon. po sv. Alžb. Koň. a dob. trh. na sv. Mat. Trhy týh. každý out a pátek.
- Slabonice** (Zlabings), 1. v pon. po sv. 3. král., 2. v pon. po smrt. ned., 3. v pon. po sv. Troj., 4. na sv. Mat., 5. na sv.

- Alžb. Velké.** týh. trhy: 1. na zel. čtv., 2. v pon. před sv. Duch., 3. na sv. Tom. ap. Trh dob. v sob. před každ. jarm. a z počátku prvního postního týdne až na sv. Mart. od 14. do 14. dní. Týh. trh každ. pon. Trhy na vlnu: 1. v pon. před sv. Pet. a Pav., 2. v pon. po sv. Václ.
- Sloup,** 1. v pon po B. Těle, 2. v pon. po sv. anjela stráž.
- Slušovice,** roční a dob. trhy: 14. dubna, 25. srpna, 27. října, 24. listop.
- Sovinec** (Eulenberg, okr. Rym.), 1. posl. pon. před sv. Mat., 2. první střed. po sv. Duchu, 3. posl. out. po sv. Ondř.
- Spálov** (Sponau, okr. Hran.), 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Šim. a Judu. Dobyt. trh každý roční trh.
- Starč** (Starč, okr. Třeb.), 1. v outerý po hrom., 2. na sv. Kunig. 3. března, 3. na sv. Jiří, 4. na sv. Jak. větš., 5. ten den po narození P. Marie.
- Stará Říše** (místo na sv. Tomáše) dne 19. března, na sv. Josefa.
- Staré Brno,** viz: Brno staré.
- Staré město** (Altstadt), 1. v pond. před masopust. pond., 2. v pond. po sv. Jiří, 3. v pon. po sv. Anně, 4. na sv. Kateř. Týh. trh každ. out.
- Stonařov** (Stannern, okr. Jihl.), 1. v první pon. po hrom., 2. v prv. pon po sv. Pet. a Pav., 3. v první pon. po sv. Václ. Dob. trhy o jarm., týh. trh každ. sob.
- Strachotice** (Rausenbruck, okr. Znoj.), 1. v out. velkon. 2. na svat. Bartol.
- Stražek,** 1. ve středu před hrom., 2. v ten den před zvěst. P. Mar., 3. ve středu před. navšt. P. Mar., 4. ve střed. před nepošk. poč. P. Marie.
- Strážnice,** 1. v out. po sv. Dorotě, 2. v out. před sv. Duchem, 2. v out. po navštív. P. Mar., 3. ve 2. out. po vyzdvížení sv. kříže, 5. v out. po obět. P. Mar. Týh. trh. každ. stř. Trh. na dob. v pond. před jarm.
- Střílky** (Střílek, okres Zdoun.), 1. v outerku před popel. stř., 2. v out. velikon., 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Hav. Dob. trh o každ. jarm.
- Studená** (Studein, okr. Teleč), 1. na sv. Jana Nep., 2. na sv. Matouše. Vel. trhy: 1. v pond. po květ. ned., 2. v pond. před vánoci. Dob. trh. o jarm.
- Svitavka** (okr. Bosk.), 1. v pon. po novém roce, 2. v pond. po sv. Jiří, 3. v pon. po sv. Vavř., 4. v pond. po sv. Havle. Dob. trh v out. po každém jarm.
- Svitava** (Zwittau), 1. v pond. po hrom., 2. v pon. po navšt. P. Marie, 3. v pond. př. sv. Jiljí, 1. v dond. před. sv. Mart. Velké týh. trhové: 1. v pond. po sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Havlu. Trh na len a přízi každý pond. Trh na vlnu ten čtvrt. po nalez. sv. kříže a dva násled. čtv., 2. ve čtvrt. po sv. Jiljí a na tři čtv., na to koň. trhové každ. pond. po celý půst až do květ. ned. Týh. trh každ. pond. a pát.
- Šafov** (okr. Vranov.), 1. out. po sv. Cyr. a Meth., 2. na sv. Víta, 3. na sv. Bar., 4. na sv. Havla. Dob. trh před každ. jarm. Týdní trh každ. pátek.
- Šatava** (Schattau, okr. Znoj.), 1. na den sv. Fab. a Šeb., případ. ale ten svátek v sob. nebo v pon., tedy se jarm. budoucí out. drží, 2. v out. Svatoč., 3. na sv. Matouše, 4. v out. po sv. Mart. Trh na len a přízi v sob. po sv. Mart. Trh týhodní každ. pond.
- Šimberk** (Schildberg), 1. v pond. masop., 2. po sv. Prok., 3. v pond. po sv. Alžb. Velké trhy: 1. ve středu před vánoci, 2. ve stř. před velk. Koňské a dobyt. trhové: 1. druhou sob. v postě, 2. v pon. po čtvrté ned. velkon., 3. na sv. Alžbětu.
- Šlapanice** (okr. Brněnsk.), 1. třetí pon. po velk., 2. v pond. po nanebevz. P. Mar., 3. v pon. po hromnic.
- Štěpanov** (Štěpanau, okr. Jevícký), 1. v out. po 3. král., 2. v out. po Medardu, 3. v out. po nanebevz. P. M., 4. v out. po vš. Svat. Trh na dob. v pond. před trhem výročním.
- Šternberg,** 1. v out. po hrom., 2. v out. po velikon., 3. v out. po sv. Vavř., 4. v out. po sv. Havl. Dob. a koňští trhové: 1. po obrác. sv. Pavl., 2. v pon. před sv. Vavř. Týh. trh každý pond. a pátek.
- Štítary** (Schiltern, okr. Vran.), 1. 2hý out. po sv. Jiří, 2. v out. po naneb. P. Marie, 3. v out. po naroz. Krista Pana, 4. v out. po sv. Alžbětě. Dob. a koňští trh. před každ. jarm.
- Štřamberk** (okr. Novojič.), 1. ve středu po kýchav. ned., 2. ve střed. po Bož. Těle, 3. ve střed. po sv. Bartol., 4. ve střed. po sv. Mart.
- Šumberg** (Schönberg), 1. na obrácení sv. Pavla, 2. v pond. po květ. ned., 3. v pát. po Bož. Těle, 4. 4tého srpna, 5. na sv. Havla. Koňské a dobyt. trhy: 1. v pátek před prvn. jarm., 2. v pon. po květ. ned. Týh. trh každ. stř. a sob.
- Švábenice** (okr. Viškov.), 1. v pond. masopust., 2. an 4tý pon. po sv. Duchu, 3. v pon. po sv. Mich.
- Teleč,** 1. v out. po sv. Pavlu, 2. v out. po družebné ned., 3. v out. svatoduš., 4. v out. po sv. Anjelu Stráž., 5. v out. po sv. Mart. Vel. trh an zel. čtvrt. — Dobyt. trh před každ. jarm. Trh týhod. každ. out. Trh an vlnu 1. v out. po sv. Fil. a Jak., 2. v out. po sv. Havle. Dob. trh. 1. out. každ. měs. a kdyby na ten den připadl svátek, nejprve příští stř.
- Tišnov** (Tišnovice), 1. v pond. před hrom., 2. v pond. po sv. Fil. a Jak., 3. po nanebevz. P. Mar., 4. v pond. před. sv. Klement. Týh. trh každ. pond. a dva trhy na vlnu: 1. v pondělí po sv. Medardu 2. v pond. po sv. Teresii. Dobytčí trhy v out. po každ. jarm.

- Tištin** (okr. Kojet.), 1. v out. po sv. Jos. pěst., 2. v out. po sv. Janu křt., 3. v 2hý out. měsíce října.
- Tlumačov** (okr. Napaj., v Hrad. kr.), 1. v pond. po 3. král., 2. 3. pon. po velkon., 3. na sv. Jiljí, 4. na sv. Havla.
- Tovačov** (Tobitschau), 1. den po novém roce, 2. v out. velikonoční, 3. v out. svatod., 4. v out. po sv. Václ. Týhod. trh v out. v každý týd.
- Trachtín** (Tracht, okr. Hustop.), 1. v pon. po sv. Trojici, 2. v pond. po sv. Bartol., 3. v pond. před sv. Ondř.
- Trnavka** (Tyrnau, okr. Třeb.), 1. v 1ní pond. v postě, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Jak., 4. den všední po naroz. P. Marie, 5. na sv. Mik.
- Troskovice** (Treskovic, ok. Mikul.), 1. v pond. po 4té ned. velikon., 2. v pond. po naroz. P. Marie.
- Tršice** (okr. Liven.), 1. v out. po jménu Ježíše, 2. ve střed. po sv. Janu Nep., 3. ve střed. po naroz. P. Marie, 4. ve střed. po sv. Mart.
- Třebíč**, 1. v středopostí, 2. na sv. Bartol Veliký trh. na sv. Annu. Koňský a dobytí trh ten den před kaž. jarm., pak v out. před sv. Aloisiam a v out. po vš. Svat. Týh. trh každý pond.
- Třebová Moravská** (Mährisch-Trübau), 1. v pond. po 2hé ned. postní, 2. v pond. po sv. Troj., 3. v pon. po sv. Duchu, 4. v pon. po sv. Frant. Ser., 5. v pond. po sv. Lucii. Trh na koně a dob. ve čtv. před 1ním a 4tým jarm. Týh. trh kaž. sobotu.
- Třešť** (Triesch), 1. 3tí pond. v postě, 2. v pond. po sv. Prokopu, 3. v pond. po sv. Frant. Ser. Dobyt. trh na trh výr., 4. výr. a dob. trh v pond. po sv. 3 král. Týhod. trh každ. pátek.
- Tvrdonice** (Turnitz, okres Břeclav.), 1. v pon. po družeb. ned., 2. na sv. Matouše.
- Uherčice** (Auerschitz, okres Hustop.), 1. v pond. po 3 král., 2. v pond. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Františku. Týh. trhy každý out. a pátek.
- Unčov** (Hunčov, Mährisch-Neustadt), 1. v out. po jménu Ježíše, 2. 2hý out. v máji, 3. 2hý out. po sv. Pet. a Pav., 4. 1ní out. v září, 5. v out. před sv. Mart., 6. 2hý out. v březnu. Velké týh. trhy: 1. ve čtvrt. před vánocí, 2. na zel. čtvrt. Týh. trhy v out. a v pátek.
- Vančice**, viz: Ivančice.
- Vejmyslice** (okr. Kruml.), 1. ve čtvrt. před květ. ned., 2. v out. po nanebevzetí Pan. Marie, 3. ten den před sv. Tomáš.
- Vejvanovice** (Ivanovice, Eivánovic), 1. v třetí out. po hromnicích, 2. v out. svatod., 3. v den po sv. Vavřinci, 4. v out. před sv. Mikul. Koňské a dobyt. trhy ve střed. po každém valném trhu (jarm.) Týždenní trh kaž. stř.
- Velká** (okr. Stražn.), 1. v out. po hromn., 2. v 3. střed. po velikon., 3. v out. po sv. Maří Majd., 4. v out. po sv. Šim. a Judě. Trh koňský a dobytčí každý pon.
- Veselí nové** (okr. Žďár.), 1. v out. po sv. Marketě, 2. na sv. Václav. Hlavní týdní trh v out. před. květ. ned., 3. v out. po sv. Leop. Trh na dobytek zároveň s ročním trhem.
- Veselí staré**, 1. v out. po květné neděli, 2. ve střed. po sv. Trojici, 3. 4tý out. před sv. Anjel. Strážc., 4. 2hý out. v adventu. Trh na dobyt. ten den před každ. jarmar.
- Visternice dolní** (Unter-Wisternitz, okres Mik.), 1. v out. po sv. 3. král., 2. v out. po sv. Cyr. a Method., 3. na svat. Filip. a Jak., 4. na sv. Jakub., 5. na sv. Matouše, 6. v pon. po sv. Ondřeji.
- Vladislav** (okr. Třebíč.), 1. ve čtvrt. před květ. ned., 2. ve čtvrt. před kříž. ned., 3. ve čtvrt. před sv. Matoušem, 4. ve čtvrt. před sv. Tomáš. Dob. tyh. o těch 4 jarm.
- Vlachovice**, 1. v out. po hrom., 2. 3tí út. po sv. Fil. a Jak., 3. v out. po nanebevz. P. Marie, 4. 2hý. út. po sv. Havlu, v den. před tím trh na dobyt. Týh. trh kaž. sob.
- Vlasatice** (Wostiz, okres Mikul.), 1. v pondělí po Božím Těle, 2. 3tí pondělí po sv. Matouši, 3. v pondělí před všemi Svatými.
- Vracov** (okr. Kyjov.), 1. ve střed. po velik., 2. na svat. Prokopa, 2. v out. po všech svatých.
- Vranov** (Frain), 1. na popeleční střed., 2. na svat. Floriana, 3. na sv. Annu 4. v pond. po obrác. sv. Pavla, 5. na Dušičky. Trh na koně v sob. před obrác. sv. Pav. Případně-li výr. trh na sobotu, odbývá se násl. úter. a dob. trh v pond. před tímto úter.
- Vratenin** (Fratting, okr. Jem.), 1. na den sv. Fab. a Šeb., 2. v out. po květ. neděli, 3. v out. po sv. Marketě, 4. v out. po sv. Jiljí, 5. v out. po sv. Kateřině. Trh koňský a dobytčí před každým jarm.
- Vsetín**, 1. v out. po hromn., 2. v out. po sv. Fil. a Jak., 3. ten den po proměnění Krista P., 4. na sv. Lukáše Evan. Velké týh. trhy: 1. na zel. čtvrtek, 2. v pond. před sv. Václ., 3. na sv. Tomáše Ap. Trh dobyt. před každým jarmar. Trh na obilí každou sobotu.
- Vsetín dolní**, 1. v out. po sv. Matěji, 2. ve střed. před sv. Duch., 3. v out. po naroz. P. Marie. Trh na dobytek před kaž. roč. trhem. Týh. a dobytčí trhy ve střed. ode stř. popeleční až do velkon.
- Viškov** (Wischau), 1. v pond. po 3 král., 2. ve střed. po sv. Františku, 3. v pond. po sv. Fil. a Jak., 4. v pond. po sv. Marketě, 5. v pond. po povýšení sv. kříže, 6. v pond. po všech Svatých. Trhy na koně a dob. 8 dní před každ. jarm. Týh. trhy každ. out. a sob.
- Vysovice**, 1. na 2hý out. po sv. 3 králích, 2. 2hý out. po velikon. 3. 2hý out. po

sv. Pet. a Pav., 4. ve stř. a ve čtv. před posvícením, 5. v out. po všech Svát. Dobyt. trhové v pond. před každým jarm. Velicí týh. trhové: 1. v out. po sv. Duchu, 2. v out. po sv. Vavř. Týhod. trh každý outerek. V postě jest každ. outerek trh na dobytek.

Zábřeh (Hohenstadt), 1. 2. ledna, 2. v pon. po Bož. Těle, 3. ten den po sv. Bartol., 4. na sv. Voršilu. Trh na koně a dobyt.: 1. v pon. po neděli postní, 2. v pond. po Bož. Těle, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v pond. po sv. Voršile.

Zdounky (Zdounek, okr. Kroměř.), 1. v pond. po Bož. vstoupení, 2. v pondělí po sv. Mart.

Zlin, 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po provední neděli, 3. ve střed. po sv. Duchu, 4. v out. po škap., 5. v pond. po narož. P. Marie, 6. na sv. Barboru. Velk. týhod. trhy v pon. svatodušní.

Znojmo (Znaim), 1. na sv. Dorotu, 2. v out. po kýchavné ned., 3. na sv. Jiří, 4. na sv. Jana křt., 5. ve čtv. po narož. P. Mar., 6. na Šim. a Judu, 7. ve čtv. před počtím P. Marie. Kdyby sv. Doroty, Jiřího, Jana křt. nebí Šim a Judy připadlo na pátek, drží se výroční trh v out. na to. Obyčejný trh vždy před výročním trh. Trh na len a přízi 1. na

sv. Šim. a Jud., 2. v sob. před druhou ned. advent. a někdy i o předním trhu. Trhy na vlnu: na Šim. a Jud., někdy též o předním trhu. Trh na koně a na dob. ten den před výročn. trh. Trh týdlní každ. sobotu.

Žďanice (Steinitz, okr. Kyj.), 1. v pondělí před Božím vstoup., 2. v pondělí před sv. Bartol.

Ždár [Saar] 1. v out. po n. roce, 2. v út. před středop., 3. v out. po sv. Trojici, 4. v out. po sv. Bart., 5. v out. před sv. Mart. Dobytčí trhové v pon. před každ. jarm. Trh na koně zároveň s trhem na hovězí dob.

Želetava [Scheletau, okr. Tel.], 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po sv. Trojici, 3. ve čtv. po sv. Václ., 4. na sv. Tomáše ap. Dob. trh ten den před každ. jarm. Trh obyčejný každou středu.

Žeravice, 1. v pon. masop., 2. v pon. v kříž. dnech, 3. v pon. po sv. Anně, 4. ten den po sv. Kateř. Trh koň. a dob. první den po sv. Kateřině.

Židlochovice [Seelovitz], 1. v out. po obrác. sv. Pavla, 2. v out. po sv. Vítě, 3. na sv. Šim. a Judu. Když ale ten svát. v ned. připadne, drží se jarm. v pondělí, 4. v out. po sv. Vavřinci.

Poznámání. Níže psaný vznášá snažnou prosbu na sl. přednostství obcí, aby mu ve frankovaných listech všeliké omyly v trhách oznamiti sobě neobtěžovaly.

Ignát Vurm,

duchovní správce v mor. slez. ochranovně pro zanedbalou mládež v Brně, pořádatel kalendáře

Výroční trhové v Slezsku.

Albrechtice (Olbersdorf), 1. v pon. po 3 král., 2. na sv. Filip. a Jakub., 3. v pon. po naneb. P. Marie. 4. na sv. Šim. a Judu. Trh koňský a dob.: 1. ve středu před nedělí květ., 2. ve středu po Jak. a Anně, 3. ve středu po 2. pon. v říjnu. Týh. trh haždou středu.

Anjelská hora (Engelsberg), 1. v pond. před obrác. Pavla, 2. na 1. pon. po sv. Anně, 3. v pon. před vš. Svát.

Benešov (Benisch), 1. na 1. pon. v postě. 2. v out. po Pet. a Pav., 3. v pond. před Jiljí, 4. v out. po Kateř. Týhod. trh každou středu.

Bílá Voda (Weisswasser), 1. v pond. po ned. smrt., 2. v 4. pond. po Velik., 3. v pond. po všech Svát.; Týh. trh kaž. čtv.

Bilovice (Wagstadt), 1. druhý čtv. v postě. 2. na Jiljí, 3. na Mik. Dob. trhy 1. ve čtv. před Bož. vstoup., 2. první čtvrt. po Bož. Těle. Velký týhod. trh

na zel. čtvrt. Každý čtvrt. trh týhod. a na obilí.

Bílsko (Bělíč), 1. v pon. po 2. ned. post., 2. v pon. po Janu Křt., 3. dne 15. září, 4. na Mik. Trh na vlnu: 1. dne 22. kv., 2. dne 10. října. Trhy dob 1. v pon. po sv. Troj., 2. na Jana Křt., 3. na Jak., 4. dne 15. září.

Bohumín (Oderberg), 1. na Adelgundu, 2. v pon. po 2. ned. Velik., 3. na navšt. Pan. Marie, 4. na Michala. Hlavní týh. trhy: ve středu před Velk., před sv. Duchem a před Vá.nocí. Koň. a dob. trh před kaž. výr. trhem

Bruntál (Freudenthal), 1. v pon. po nov. roce, 2. v pond. po 2. ned. post., 3. v pond. po Jiří, 4. v pon. po Marketě, 5. v pon. po Mart. Týh. trh každý out. Dob. trh: 1. v out. po Jiří, 2. v out. po Martinu.

Cikmantel (Zuckmantel), 1. na Matěje, 2. v pon. po 7. ned. Velik., 3. na Matouše, 4. na Ondřeje. Týh. trh kaž. stř. a sobotu.

Freivald (Freiwaldau), 1. v den po nov. roce 2. ledna, 2. na sv. Josefa, dne 19. břez., 3. na sv. Jana Křt., dne 24. červ., 4. na sv. Mich. dne 29. září.

Fridberg, 1. v pon. po masop., 2. v out. vel., 3. na navštívení P. Marie, 4. pond. po Hedvice.

Frydek 1. v pon. po 3. král., 2. v pond. před Jos., 3. v pon. po Fil. a Jak. 4. v pon. před Janem křt., 5. na sv. Jak., 6. v pon. po Mich., 7. v pon. před Kat. Trh na koně, vlnu a dob. dva dni před každým výr. trhem. Týh. trh kaž. pon. a pátek.

Freystat (Freistadt), 1. na obrác. Pavla, 2. v pon. po ned. velk., 3. na Bartol., 4. na Šim. a Jud., 5. ve střed. po Velk. Trh na vlnu v den před Šim. a Jud. Týhod. trh kaž. úterek.

Hrabina, 1. na zasnoubení P. Mar., 2. dne 16. března, 3. dne 16. květ., 4. dne 2. červc., 5. pond. po narož. P. Marie, 6. na Šim. a Jud.

Hradeo (Graz), výr. a dob. trhy: 1 v pon. před. 1. květnem, 2. v pon. po B. Těle, 3. na Jak., 4. v pon. po Michalu, 5. na mladátka.

Jablunkov, 1. v pon. po obrác. Pavla, 2. v pon. po Jak. apost., 3. v pon. po Šim. a Jud., 4. v pond. po Fil. a Jak., 5. v pon. po první ned. Velik. Týh. trh kaž. outerek.

Javorník, 1. v pon. a v out. po obrác. Pav., 2. na Fil. a Jak., 3. na Jak., 4. na Šim. a Jud. Koň. a dob. trh na všecky výr. trhy. Týh. trh každ. úterý na obilí, stravné věci, slámu, dříví atd.

Klinkovice (Königsberg), 1. v pond. po ned. družeb., 2. v pon. po sv. Trojici, 3. na sv. Vavřince, 4. na Kateř., 5. v pond. před Valent. Trh na dob. a vlnu: 1. na Fil. a Jak., 2. na Václ. Týh. trh každé pondělí.

Krnov (Jägerndorf), 1. v pond. po ned. kyčavné, 2. v pon. po 6. ned. velik., 3. v pon. po navšt. P. Marie., 4. v pon. po nar. P. Marie, 5. v pon. po obět. P. Mar. Koň. a dob. trh 1. v pon. po ned. květ., 2. v pon. po Markytě dne 13. července, 3. v pon. po Bartol., 4. v pondělí před Mikulášem.

Odry (Odrau), 1. v pon. před 3 krály, 2. v pon. po ned. provodné, 3. v pon. před Janem, 3. v pon. po pov. sv. kříže. Dob. trh 1. v pon. po ned. provod., 2. v pon. po povýšení sv. kříže. Týh. trh každé pondělí.

Opava (Troppau), 1. dne 1. února po 8. dní, 2. dne 1. května po 14. dní, 3. dne 1. srpna po 8 dní, 4. dne 1. list. po 14 dní. Vel. dob. trhy: 1. 8 dní po sv. Troj., 2. 8 dní po Janu Křt., 3. 8 dní po Jak., 4. 8 dní po nar. P. Marie. Trh na vlnu: 1. dne 6. květ. 2. dne 29. září. Každý trvá 8 dní. Týh. trh každ. středu a sobotu

Opavice (Tropplovitz), 1. první pondělek po Božím Těle, 2. po sv. Michalu, 3. po devítníku.

Skočov 1. ve čtvrtek po devítníku, 2. v den po Bož. Vstoup., 3. na Martina; padne-li v sob. neb v ned., odloží se na budoucí úterek, 4. na Bartol. Vel. týh. trhy: 1. ve čtvr. před Ván., 2. ve čtvr. před Velik., 3. ve čtvr. po Bož. Těle, 4. ve čtvr. po Michalu. Dobytčí trh v den před každým výročním a velkým týh. trhem.

Střebovice, 1. na 4. úterek po n. roce, 2. v out. po Velik., 3. v out. před Jan. Křt., 4. v out. před Hedv.

Strumeň (Schwarzwasser), 1. na Jiřího, 2. na Michala, 3. v pond. po Jakubu, 4. v out. po nov. roce. Dobytčí tržové v den před každ. výr. trhem. Týhod. trh každý pátek.

Těšín (Teschen), 1. v den po hrom., 2. v out. svatod., 3. v pon. před M. Majd., 4. po nar. P. Marie, 5. na Ondřeje. Týh. trh kaž. středu a sobotu. Trh na vlnu: 1. dne 28. května, 2. dne 2. října. Dob. trh každý pátek. Padne-li však na ten den svátek, odloží se na budoucí sobotu.

Vidna (Weidenau), 1. v pon. po n. roce, 2. v pon. po ned. kříž., 3. na Vavřince, 4. v pon. po Frant. Seraf. Týhodní trh kaž. pon.

Vitkov (Wigstadt), 1. na Víta, 2. ve stř. před Havlem. Týh. trh: 1. ve čtvr. před hrom., 2. v pon. po 3. ned. Velik., 3. na rozeslání apoštolů, 4. v den před Lucií velký trh.

Vrbno (Würbenthal), 1. v pon. před hrom. 2. v pon. po Janu Křt., 3. v pon. po Mich., 4. druhé pon. před Velkon. Týh. trh kaž. pon.

Výroční trhy v Čechách.

NB. Výroční trhy na svátky padající odbyvají se následujícího, místně také předcházejícího všedního dne.

- Abertamy** (Abertham), v pondělí po čtvrté neděli svatodušní.
- Abtsdorf**, 1. na zel. čtvrt., 2. v pond. před sv. Duch., 3. ve čtvrt. po Marii Sněžné, 4. druhý čtvrt. po počtí P. Marie.
- Anjelská Hora** (Engelhaus), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po Lätare, 2. po sv. Trojici, 3. po sv. Anjelu Strážci, 4. v první pond. v Adventu.
- Arnoltice** (Arnsdorf), ty pondělky: 1. po bílé ned., 2. v pond. př. sv. Petrem, 3. po sv. Václavu.
- Aš** (Asch), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po ned. Lätare, 2. po sv. Trojici, 3. před sv. Jiljím, 4. před sv. Ondřejem; každou sobotu tyhodní trh.
- Bakov nad Jizerou** (Backofen), 1. v pon. po druhé ned. adventní, 2. v pond. po sv. Fabianu a Šebestianu, 3. v pond. po smrtelné ned., 4. druhé pond. po Velikonoci, 5. ve středu před Božím Tělem, 6. v pond. po sv. Marketě, 7. v pond. po sv. Bartoloměji, 8. ve středu po sv. Františku Seraf.
- Bárink** (Bärtingen) první pon. v září neb po sv. Anjelu str.
- Bavorov** (Barau), 1. popel. stř., 2. na sv. Jirí, 3. na sv. Jiljí, 4. na obětování P. Marie.
- Bečov** (Betschau), ty pondělky: 1. před Velikonocí, 2. v červenci, 3. po sv. Havlu, 4. př. Vánoce.
- Bechyně** (Bechyn), 1. v pond. po jménu Ježíše, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. na Dušičky. Trhy na dobytek a vše-liké zboží v outery po celý rok. Čtyrykrát, totiž: druhý out. v postě, v outery velikonoční, v out. po nanebevz. P. Marie, v outery po sv. Urbanu, (kdyby měl poslední na svatodušní out. padnouti, tedy přísti outery) všem cizím obchodníkům a řemeslníkům dovoleno jest své zboží veřejně prodávati. Úterý po sv. Fil. a Jakubu, pak po sv. Václavu jsou pouze pro domácí ustanoveny.
- Běla** má čtyry výr. a čtyry dob. trhy o pondělkách: po hrom., př. kv. ned., po nalez. sv. kříže a po sv. Matouši ev.
- Bělá** (Weisswasser), ty pondělky: 1. první v postě, 2. před nanebevstoup. Páně, 3. druhý po sv. Marketě, 4. po povýšení sv. kříže, 5. ve středu před sv. Kateřinou, 6. na sv. Tomáše apoštola; každou středu týdení trh.
- Bělčice**, výroční a trhy na dobytek: 1. na sv. Josefa, 2. na den po naroz. P. Marie, 3. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 4. ve čtvrt. př. všemi Svat.
- Bělohrad**, 1. ve čtvrtek po sv. Petru a Pavlu, 2. ve čtvrtek po narození Panny Marie, 3. v out. po sv. Havlu; týdenní trhy každý outerek.
- Benátky** (Neubenatek), výroční a trhy na dobytek ty pondělky: 1. po neděli Okuli, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Maří Majdaleně, 4. před narozením P. Marie 5. po sv. Martinu.
- Benešov** (Beneschau), 1. na den obrác. sv. Pavla, 2. na sv. Josefa pěstouna, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. na sv. Antonína Pad., 5. na sv. Annu, 6. na sv. Matouše, 7. na sv. Rafaela Arch., 8. na sv. Ondřeje apost. První a třetí trvá 8 dní. Případně-li některý z nich na sobotu, drží se v násl. pon. Týh. trh každ. čtvrtek.
- Benešov** (Bensen), ty pondělky: 1. před květnou nedělí, 2. před nanebevstoupením Páně, 3. po naroz. P. Marie.
- Benešov u Kaplice**, 1. v outery velikonoční; 2. na sv. Jak., 3. na sv. Teresii.
- Bernardice**, 1. ve čtvrtek po sv. Matěji, 2. ve čtvrtek před Kantate, 3. na sv. Prokopa; tyhodní trhy: ve čtvrtek před velikonocí, ve čtvrtek před Vánocemi.
- Beroun**, 1. v pond. po jménu P. Ježíše, 2. třetí pondělí v postě, 3. v pond. po neděli Jubilate, 4. ve čtvrtek po sv. Prokopu, 5. v pondělí po stěti sv. Jana Křt., 6. v pond. po sv. Martinu; v outery a ve čtvrtek týh. trhy.
- Bezručice** (Weseritz), 1. v pond. před broun., 2. dne 4. květ., 3. v pon. po sv. Václavu.
- Bilina** (Bilin), 1. v pond. postní, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. ve stř. po sv. Bartoloměji, 4. na sv. Martina bisk. Každou sobotu týdení trh.
- Bišice**, 1. ve čtv. př. květ. ned., 2. ve čtv. př. Mar. Sněž., 3. v pond. př. povýš. sv. kříže, 4. ve čtv. před sv. Martinem.
- Blatná**, 1. na sv. Fabiana a Šebestiana, 2. druhý čtvrtek v postě, 3. ten den po zvěstování P. Marie, 4. na sv. Vítu, 5. ten den po nanebevzetí P. Marie, 6. v pond. po sv. Jarolímu, 7. ten čtvrtek před 1. nedělí adventní 8. ve čtvrtek před sv. Matoušem a na sv. Tomáše koňský a dobytčí trh. Každý čtvrtek po celý rok trhy na obilí a dobytek.
- Blovce**, 1. ve středu před kv. nedělí, 2. na sv. Marketu, 3. ve středu po sv. Jiljí, 4. ve středu před všemi Svatými.
- Blšany** (Flöschau), výroční trh na koně a dobytek: 4. první pondělí v postě, 2. ve středu po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Jarolímu, 4. v pond. po počtí P. Marie.
- Bohdaneč**, výroční a dobytčí trhy: 1. ve středu před vstoupením Páně, po 8 dní. 2. v den rozesl. sv. apoštolů, 3. ve středu po Bartoloměji, 4. v pond. před svatým

- Havlem, po osm dní, 5. ve středu před sv. Martinem, 8 dní na přízi, v pond. 1. po třech králích, 2. po hromnicích, 3. po sv. Josefu, 4. po sv. Vítu. Každou středu trh na obilí.
- Bochov** (Buchau), výroční a dobytčí trhy: 1. v pondělí, po sv. Jiří 2. v pond. po sv. Jakubu, 3. na sv. Michala, 4. v outery před Adamem a Evou.
- Boleslav mladá** (Jungbunzlau), ty outerky: 1. po 3 Králích, 2. před sv. Duchem, 3. před sv. Bartolom., 4. po sv. Havlu.
- Boleslav stará** (Altbunzlau), 1. tu středu po smrtelné neděli, 2. poslední středu v srpnu, 3. ve středu před. sv. Havlem, 4. na den sv. Jana Evang.
- Bor** (Haid), výroční, dobytčí a koňské trhy ty outerky: 1. po Okuli, 2. před sv. Duch. 3. po sv. Michalu, 4. po sv. Mikuláši; obilní trhy každý outerek, na koně a hovězí dobytek každý outerek od sv. Jiř. až do sv. Havla.
- Borek, Jirkov** (Görkau), ty pondělky: 1. po neděli Látare, 2. před sv. Janem Křtitelem, 3. před sv. Bartolomějem, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Borohrádek**, 1. ve středu v středopostí, 2. na sv. Františka Seraf.; každý outery týhodní trh.
- Borotin**, 1. ve čtvrtek po středopostí. 2. v pond. po neděli Rogate, 3. ve čtvrtek po Božím Těle, 4. na sv. Prokopa, 5. na sv. Annu, 6. na povýšení sv. kříže, 7. ve čtvrtek před sv. Havlem.
- Borová** (Borau), výroční trhy ty čtvrtky: 1. po sv. Fabianu a Šebestianu, 2. po neděli Quasimodog., 3. po Bož. Těle, 4. po narož. P. Marie. Trhy na dobytek ty outerky: 1. po první neděli postní, 2. po Látare, 3. po Judika. 4. na sv. Tomáše apošt. Týhodní trh každý pátek.
- Borovany** (Forbes), 1. v pondělí po naneberst. Páně, 2. na sv. Lukáše 18. října.
- Bousov dolní** (Bautzen), 1. na svat. Vavřince, 2. v první pondělí v postě, 3. ve čtvrtek po svatém duchu, 4. ve čtvrt. po narož. P. Marie. 5. na sv. Šimona a Judu, 6. ve středu před vánocemi. Týhodní trhy každý čtvrtek po celý rok.
- Božejov**, 1. na sv. Annu, 2. na sv. Leopolda; každou středu týhodní trh.
- Boží Dar** (Gottesgab), v pond. po sv. Anně a před sv. Šimonem a Judou
- Brandejs**, 1. v outery před Hromnicemi. 2. po Velikonoci, 3. po sv. Trojici, 4. po sv. Vavřinci, 5. př. sv. Václav., 6. po sv. Alžbětě.
- Brandejs nad Orlicí**, výroční trhy s předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek ve čtvrtky: 1. před popeleční středou, 2. před sv. Markem, 3. před rozesláním sv. apoštolů, 4. před sv. Havlem 5. před štědrým dnem. Týh. trh každý čtvrtek na len a potravu.
- Březnice** 1. v pondělí po první neděli postní, 2. v pond. po květné neděli, 3. v outery svatodušní, 4. v pond. před sv. Maří Majdalenou. 5. ve čtvrtek po sv. Bartol., 6. ten den po Dušičkách, 7. v pondělí po sv. Mikuláši.
- Březno** (Priesen) 1. v pondělí po sv. Řehoři, 2. po nanebevzetí P. Marie, 3. po sv. Michalu; týdenní trh každý outery.
- Brod Český** (Böhmisch-Brod), ty pondělky: 1. po neděli Judika, 2. po sv. Trojici, 3. před sv. Havlem. Dobytčí trhy: 1. v pondělí po první neděli postní, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pondělí po sv. Šimonu a Judě.
- Brod Německý** (Deutschbrod), ty outerky: 1. druhý out. po sv. třech Král. 2. druhý v postě, 3. po nalezení sv. kříže. 4. před sv. Janem Křtitelem, 5. po povýšení sv. kříže 6. po sv. Františku Seraf. (Třetí a pátý bývají nejslavnější). Trhy na dobytek ty outerky: 1. po Hromnicích, 2. čtvrtý v postě, 3. před Velikonocí, 4. po sv. Trojici, 5. po sv. Prokopu, 6. po sv. Vavřinci, 7. po sv. Martinu, 8. před Vánocemi.
- Brod železný** (Eisenbrod), 1. předposlední masop. outerek, 2. před sv. Vítem, 3. po sv. Václavu, vesměs po 8 dní.
- Brodec**, 1. v masop. pondělí, 2. v svatodušní outery, 3. v pond. po sv. Frant. Ser., 4. po Vánocích.
- Broumov** (Braunau), 1. v pond. po ned. Sexag., 2. v outery svatodušní, 3. v pond. před narož. P. Marie. 4. v po neděli, adv. Každý čtvrtek trh na přízi, každou sobotu trh na plátno.
- Brožany**, 1. v pond. po 3 Králích, 2. po sv. Gotthardu, 3. na sv. Víta, 4. v pond. po sv. Václavu.
- Buckov** (Butzkau), 1. dne 19. ledna, 2. dne 24. května. 3. dne 19. července, 4. dne 17. října a každé pond. týdenní trh.
- Budějovice** (Budweis) ty pondělky: 1. po 3 Králích, 2. po Božím Těle, 3. po narož. P. Marie, 4. na sv. Martina, vesměs po 14 dní, totiž 8 dní před a 8 dní po jmenov. dnu. Týh. trh každ. pát.; každý čtvrt. trh na koně a hovězí dob.
- Budňany** (Budňan) 1. dne 4. dubna, 2. vestř. po narož. P. Marie 3. na sv. Voršilu,
- Budyně** (Budin), 1. v outery po Hromnicích, 2. v out. po sv. Antonínu Pad., 3. v pond. po Marii Sněžné, 4. out. po sv. Václavu, 5. po sv. Křišpinu.
- Bukovsko**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Maří Majdalenou, 3. na sv. Havla.
- Buškovice** (Puschowitz), výr. a dob. trhy; 1. v outery před sv. Duchem, 2. v out. po jménu P. Marie. 3. ve čtv. před sv. Kateř.
- Bydžov** (Neubidschow) výr. a dob. trhy: v druhou stř. postní, v out. po svatod. svát., 3. na den sv. Jiljí, 4. v out. před sv. Havlem, 5. na sv. Tomáše bisk.; týd. trhy na obilí každou stř.
- Bystrá** (Bystrau) výr. a dob. trhy 1. ve střed. po Septuag., 2. ve stř. po Mat. 3. ve stř. po sv. Ondři.

- Bystřice**, 1. dne 24. února, 2. dne 23. dub. 3. dne 29. srpna, 4. dne 28. října, 5. dne 20. pros.
- Bystřice Nová**, ty středy: 1. po Remin. 2. po Látare, 3. po Misericordia, 4. po sv. Duchu, 5. v pon. po sv. Petru a Pav. 6. v pond. po sv. Mich., 7. na sv. Kat. s osmidenní lhůtou na rozl. zboží a dob. Týh. trh na dobytek každ. stř.
- Cerekve Dolní**, ty pondělky: 1. po sv. Jos. 2. po sv. Jakubu, 3. po sv. Havlu. 4. po sv. Lucii.
- Cerekve Horní**, 1. ve středop. 2. na sv. Marketu, 3. na sv. Maurice dne 22. září 4. na sv. Linh. 6. listop.
- Cerekve Nová**, 1. první středu v postě, 2. na sv. Matouše.
- Cerhenice** 1. na sv. Matěje 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Víta, 4. na svatého Václava.
- Cerhovice** ty čtvrtky: 1. druhý v postě, 2. čtvrtý po Velikon., 3. před sv. Petr. a Pavl., 4. po sv. Václavu; každ. outery týdní trh.
- Cinwald**, výroč. a dob. trhy: 1. na sv. Marketu, 2. na sv. Frant. Seraf.
- Čáslav**, ty pondělky: 1. třetí v postě, 2. po ned. Jubilate, 3. po sv. Pet. a Pavlu, 4. po nanebev. P. Marie, 5. ve čtvrt. po sv. Lidmile, 6. v pon. po sv. Havl., 4. trhy na koně: 1. out. po prvním dnu postním 2. dne 22. a 23. květ., 3. ten den po sv. Prok., 4. v out. po sv. Barb. Trhy na rozl. dob.: 1. den po sv. Pet. a Pav. 2. den po naneb. P. Marie, pak každ. stř. a pátek po 3 králích, po Reminiscere a Jubilate.
- Častalovice** 1. ten den po 3 králích, 2. na sv. Víta, oba s dob. trh., 3. na sv. M. Majd., 4. na den po nar. P. Marie.
- Čechovice**, výr. a dob. trhy: 1. na obrác. sv. Pavla, 2. v pátek před svatod. ned. 3. na sv. Wolfganga, 4. třetí po Šim. a Judě.
- Čelakovice** výr. a dob. trhy: 1. po sv. 3 králích, 2. po neděli Kantate, 3. po sv. Anj. Strážci, 4. po sv. Havlu
- Čermna** (Lenkersdorf), ty pondělky: 1. poslední v měsíci květnu, 2. po sv. Havlu, 3. před sv. Mikulášem.
- Černošín**, 1. v pon. po hromnicích, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Michala. Trhy na dobytek od sv. Jiří až po sv. Mich. každé pondělí.
- Černovice**, výr. a dob. trhy: 1. na sv. Blažěje, 2. na zel. čtvrt. 3. v pon. před nanebevst. Páně, 4. v pond. před B. Tělem 5. na sv. Prokopa, 6. ve stř. před pov. sv. kříže, 7. na sv. Terezii, 8. den po sv. Leopoldu. Každý čtvrt. týdní a dob. trhy.
- Cestín**, 1. v pon. před nanebevst. Páně, 2. v pond. po sv. Petr. a Pavlu, 3. dne 2. listop. Týh. trh každ. stř.
- Čistá**, 1. v out. před Velik., 2. na sv. Víta, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Kateř., Týdní trhy na potravní věci, dříví a uhlí každ. pondělí.
- Chabařovice** (Karbitz), výr. a dob. trhy ty pondělky: 1. druhý postní, 2. druhý po Velik., 3. posl. po sv. Duchu, 4. prv. v srp. vždy po tři dny a tolikéž dny na dob. Ve stř. po celý rok týh. trhy.
- Cheb** (Eger), ty pond.: 1. po ned. Látare 2. po B. Těle, 3. po sv. Matouši. Týdní trh každ. stř. a sob. Trhy na dob. první stř. každ. měsíce.
- Chejnov** 1. na obr. sv. Pavla, 2. na sv. Fil. a Jak., 3. den po sv. Pet. a Pav., 4. na sv. Martin. Týdní trhy ty pon.: 1. po 3 králích, 2. první v postě, 3. v středop. 4. po květné ned., 5. druhý po Velik., 6. po sv. Duchu, 7. po sv. Václavu, 8. v out. po Vánoc.
- Chlum Královský** čili Kinžberg (Königsberg), 1. v pon. po 3 ned. postní, 2. na sv. Víta, 3. v pon. před sv. Václ., 4. 2 pond. v adven. V out. každ. měsíce trh na dob. a všechny pátky po celý rok trhy na obilí.
- Chlumec**, výr. a dob. trhy: 1. v pon. po obr. sv. Pavla, 2. v první out. v postě, 3. ve stř. po Kantáte, 4. ve stř. po sv. Havle, 5. ve stř. po poč. P. Marie. Každ. čtvrt. týh. trh.
- Choceň** 1. na obr. sv. Pav. 2. na velik. outerek, 3. na sv. M. Majd., 4. v den po sv. Václ., všechny s osmidenní svobodou: druhý a třetí s mladým jarm. Ráno v den výr. trhů trh na dob. Týhodní trh každ. pátek.
- Chotěboř**, 1. v pon. po 3 králích, 2. v out. po sv. Fil. a Jakubu, 3. ve středu po sv. Václ.
- Chomutov** (Komotau), ty pondělky: 1. v pon. po ned. Reminiscere, 2. po sv. Fil. a Jakubu, 3. po navštívení P. Marie, a sejde-li se ten den s pon. po Petru a Pav. v pon. na to, 4. po sv. Michalu, 5. po sv. Martinu bisk.
- Chotěboř**, 1. v pond. druhý postní týden, 2. v pon. čtvrtý postní týden, 3. v pon. šestý postní týden, 4. v out. po sv. Duchu, 5. v pon. po sv. Jak., 6. na den sv. Felixe muč., 7. v pon. po sv. Lukáši. 8. v pon. po sv. Martinu. Každou středu týh. trh.
- Chotušice**, trhy na dob.: 1. dne 12. červ. 2. dne 17. října.
- Chrast**, 1. ten den po 3 králích, 2. ve čtvrtěk před květnou ned. trvá 8 dní, 3. ve čtvrtěk před sv. Janem Nep., 4. ve čtvrtěk po sv. Markétě, trvá 8 dní, 5. ve čtvrtěk po sv. Augustu, 6. před sv. Havlem.
- Chrastava** (Kratzau), ty pondělky: 1. před masop. ned. 2. před sv. Janem Kř. 3. před sv. Vavřin. 4. před sv. Havlem, 5. po 2. ned. adv. Týh. trhy drží se každ. středu.
- Chřibská** (Kreibitz), 1. v pon. tři neděle před sv. Duchem, padneli ale Děčínský

- trh na ten samý den, tedy o 14 dní dříve, 2. v pon. po sv. Michalu, 3. první pondělí v adventě. Týd. trh každ. stř.
- Chroustovice** ty čtvrtky: 1. po očišť. P. Marie, 2. před sv. Fil. a Jakub. 3. před sv. Vavřincem, 4. na den sv. Kateřiny.
- Chrudim**, 1. druhé pon. v postě, 2. ve středu po nalezení sv. kříže, 3. den po nanebevz. P. Marie, 4. v pon. před sv. Frant. Seraf., 5. na sv. Barboru. Padne-li 3. neb 4. trh na sob. odbývá se příští pondělí. Trhy na koně: 1. v první pon. postní, 2. 3. postní pon. 3. v pon. po smrt. ned., 4. v pon. před. sv. Duchem, 5. na sv. Prokopa, 6. v pon. před nanebevzet. P. Marie, 7. v pon. po sv. Františku Ser. 8. v pon. před sv. Barb. Týh. trh každ. sobotu.
- Chudenice** 1. druhou středu v postě, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. Havla. 4. na sv. Kateř. Týh. trhy na přízi: 1. druhý pátek v postě, 2. první pátek v adventě.
- Chvalšiny** (Kalsching), výr. trhy: 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Florianu, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Šim a Judu. Týd. trh každ. out.
- Chýše** (Chiesch), výr. a dob. trhy: 1. na sv. Josefa, 2. ve čtvrt. v 3 týdnu velik., 3. v pon. po 16. červenci, 4. v pon. po nar. P. Marie, 5. na sv. Martina. Každý out. trh na obilí.
- Dašice** 1. na den sv. Školast., 2. v pon. po Kant., 3. na sv. Víta, 4. v out. po sv. Jakubu, 5. den před sv. Michalem, 6. na sv. Lucii. Koňské trhy: ve středu po sv. 3 králích, 2. ve středu po Jubil., 3. ve středu před sv. Jakubem, 4. ve středu po povýšení sv. kříže, 5. ve středu po svatém Martinu.
- Davle**, 1. ve čtvrt. po sv. Fil. a Jakubu; 2. dne 11. července, padne-li v sob., drží se příští pon., 3. ve čtvrt. po sv. Bart., 4. ve stř. po sv. Rafaeli.
- Děčín** (Tetschen), ty pondělky: 1. po nov. roce, 2. po sv. Fil. a Jak., 3. po nanebevz. P. Marie, 4. poslední v říjnu; vždy po 2 dní. Týhodní trh na přízi, obilí a potravní věci každ. pon. a stř.
- Děšenice**, 1. 5. dubna, 2. 16. srpna, 3. 2. prosince; každou středu trh na obilí a od sv. Josefa až do sv. Marka trhy na dobyt. každ. středu.
- Deštna**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Bartol., 5. na sv. Šim. a Jud., 6. na sv. Barb. Trhy 1. v out. před Vánocemi, 2. v out. před Velikonocí. Týhodní trhy na dobytek od sv. Josefa až do konce října každou středu. Padne-li na středu nějaký svátek, nedrží se žád. trh.
- Divišov**, výr. a dob. trhy ty čtvrtky: 1. na tučný, 2. na zelený, 3. před svatým Vitem, 4. před sv. Bartol., 5. před sv. Mart., 6. před Vánocemi.
- Dobřany** výr. a dob. trhy ty pond.: 1. p. Remin., 2. po Exaudi, 3. po naroz. P. M. 4. na sv. Mikul.
- Dobříš**, 1. ve čtvrt. po popel. stř., 2. v pon. po sv. Troj., 3. na den sv. Mich., 4. na dušič., 5. na sv. Tom.
- Dobruška**, 1. ten den po sv. Jiří po 8 dní, 2. po bílé ned., zároveň koňský trh, 3. po sv. Duchu, 4. na sv. Jiljí, 5. po sv. Václav. 6. v out. po sv. Matěji, zároveň trh na koně. Trh na dob.: 1. den po sv. Troj., 2. v out. po sv. Havlu, 3. den po obrác. sv. Pavla. Každý out. týhodní trh na len, přízi, obilí a jiné.
- Doksy** (Hirschberg), 1. ve středu po očišť. P. Marie, 2. po sv. Fil. a Jakub. 3. v pon. po sv. Jiljí, 4. v pon. po obětování Panny Marie.
- Domašín** ty outerky: 1. před květ. ned., 2. na svatod., 3. po sv. Bartol., 4. v pond. před sv. Havlem; každý outerý trh na dobytek.
- Domažlice** (Taus), 1. ve středu po sv. Dorotě, 2. na sv. Anton., 3. v pond. po sv. Anjelu Strážci, 4. druhý čtvrt. po svat. Martinu. Týh. a dob. trh vždy ve čtvrt. po celý rok.
- Doubravice**, výr. a dob. trhy ty čtvrt. 1. po Kantate, 2. po sv. Jak., 3. po sv. Vác. 4. po vš. Svat.
- Doupov** (Duppau), 1. ve čtvrt. po sv. Michalu, 2. v pon. po Okuli, 3. dne 17. květ., 4. v pon. po sv. Alžbětě. Dva trhy na dob. drží se druhého všedního dne po jarmarcích.
- Dub Český** (Böhm. Aicha), ty outerky: 1. před. hromn., 2. před velkon., 3. před sv. Duch., 4. po Bart., 5. před. sv. Havlem, 6. v první pon. advent.
- Dubá** (Douba) 1. na sv. Jos., 2. v out. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. po sv. Havlu, 4. 2. pond. v adv.
- Duchcov** (Dux), 1. ve stř. po 1. ned. post., 2. na sv. Víta, 3. na sv. Bartol., 4. v pon. před vš. Svat.
- Dvořiště Dolní** (Unterhaid), 1. v outerý před sv. Duch., 2. na sv. Mich.
- Dvořiště Horní** (Oberhaid), 1. na sv. Jos. 2. v svatod. out., 3. na sv. Mich., 4. na sv. Jana Ev. Týh. trhy každ. stř. od 1. květ. až do posl. září.
- Dvory Nové** (Neuhof), 1. na den obrác. sv. Pavla, 2. ve čtvrt. po Judika, 3. ve čtv. před sv. Duch., 4. na sv. Annu, 5. v pond. před sv. Matouš., 6. na sv. Šim. a Jud., 7. na sv. Tomáše. Týh. trh. každý outerek na obilí a rozličný dobytek.
- Dvůr Králové** (Königinhof), výroční s předcházejícími trhy dobytčími: 1. v outerý před hromnicemi, 2. před. květn sv nedělí, 3. před. sv. Duchem, 4. předou Marketou, 5. před sv. Matoušem, 6. před všemi Svatými, 7. před sv. Tomášem; týh. trhy na obilí a přízi v out. a v sobotu.
- Ervénice** (Seestadt), výroční a trhy na dobytek: 1. v pond. po bílé ned., 2. na

- sv. Bartoloměje, 3. na sv. Barbaru; každý čtvrtek týh. trh.
- Fleissen**, 1. v pond. před. nanebevstoup. Páně, 2. druhé pond. po sv. Michalu.
- Fridland** (též Mírov), 1. po hrom. 2. po ned. Rogate, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v pond. po sv. Šim a Judě vždy 8 dní, spolu s trhem na dobytek; trh týhodní každé pond., na obilí každý pátek.
- Frimburg** (Friedberg). Výr. trh na sv. Annu. Týdní trhy, pak na dob. a obilí každý úterý.
- Georgswalde**, (v kraji Litoměřick.), 1. v pond. po nalez. sv. kříže. — 2. na 1. pond. po sv. anjelu strážci. Každý úterek týdní trh na přízi.
- Grafenfried** výroč. a dob. trhy ty pond. 1. po Bož. těle, 2. po narož. P. Marie.
- Habry** (Habern), dobytčí trhy: 1. ve středu po jménu Ježíše, 2. ve čtvrtek v postě, 3. ve čtvrtek v středopostí, 4. ve středu před Velikonocí, 5. ve středu před sv. Duchem, 6. v út. po sv. Janu Křtit., 7. po sv. Jak., 8. ve stř. po nanebev. P. M., 9. ve čtvr. po povýšení sv. kříže, 10. ve středu po sv. Lukáši, 11. ve čtvr. po sv. Felixi, 12. ve čtvr. před vánocemi.
- Hainspach**, 1. v pondělí masopustní, 2. dne 2. května, 3. v pond. po navštívení P. Marie, 4. v pond. po sv. Šim. a Judě.
- Hartmanice**, 1. na den sv. Vitála, dne 28. dub., 2. na sv. Kateřinu; týh. trhy na dobytek a rozličné věci každý pátek.
- Hajda** ty pon.: 1. po sv. Jiří, 2. po sv. Vítu, 3. po nanebev. P. M., 4. po sv. Václ.
- Haslova** (Hasslau), ty pon.: 1. po sv. Jiří, 2. po 18. červenci, 3. po třetí ned. v říjnu.
- Heralec**, 1. na sv. Eleonoru 21. února, 2. na sv. Antonína Pad., 3. na sv. Teklu 23. září. Každý 1. čtvrtek v měsíci trh na dobytek, vlnu, přízi a len.
- Heřmanův Městec**, trhy výroční a na dobytek ty pondělky: 1. po jménu Ježíš., 2. po první neděli po velikonoci, 3. po sv. Medardu, 4. po sv. Bartol., 5. ten den po všech Svatých.
- Hlinsko**, výroční trhy s předcházejícími trhy na dobytek ty středy: 1. první po sv. Apoloně, 2. první po sv. Vítu, 3. první po sv. Bartoloměji, 4. první po sv. Lukáši, 5. první po Velikonoci.
- Hluboká** (Frauenberg). Trhy na koně a hov. dob., 1. druhý čtvr. po velikon., 2. v out. před sv. Bartol., 3. v out. po sv. Šim. a Judě. Týh. trh každý outerek.
- Hodkovice** (Liebenau), ty pondělky: 1. po neděli Látare, 2. po sv. Vavřinci, 3. po sv. Matouši.
- Holice** ty pond.: 1. po jménu Ježíše, 2. po bílé ned., 3. před. navštív. P. Marie, 4. po povýš. sv. kříže, 5. po sv. Mikuláši.
- Hora Březová** (Birkenberg), výr. trhy: 1. druhý čtvr. po 3 Král., 2. dne 14. květ., 3. dne 21. července, 4. dne 15. října. Týdní trh každ. pond.
- Hora Kosová** (Amschelberg), na v1. elikon. pon., 2. ve stř. před Božím tělem, 3. ve čtvr. po jménu P. M., 4. v pou. po sv. Barb.
- Hora Krásná** (Schönberg), 1. první pondělí v postě, 2. v outery před velikonocí, 2. den před. svat. Jan. Nep., 4. v outery před sv. Duchem 6. den po nanebevzetí P. Marie, 5. na sv. Kateřinu, 7. v outery před vánocemi.
- Hora Kutná** (Kuttenberg), výr., koňské a dobytčí trhy: 1. první pondělí postní, 2. v pond. po Kantate, 3. den. po Božím Těle, 4. v pon. po sv. Ignáci Loj., 5. v pond. po sv. Matěji, 6. v pond. po sv. Martinu.
- Hora sv. Kateřiny** (Katharinaberg), 1. dne 2. července, 2. v pond. před sv. Bartolomějem, 3. v pondělí před sv. Havlem.
- Horázdovice**, 1. v outery před Septuagesima, 2. v outery před květnou nedělí, 3. ve čtvrtek před sv. Petrem a Pavlem 4. v den Porciunkuly, 5. v outery před sv. Havlem, 6. na sv. Barboru. Každou středu trhy na dobytek, obilí a potravu.
- Hory Kašparské** (Bergreichenstein), 1. ve středu postředopostí, 2. v outery po povýšení sv. kříže, 3. ve čtvrtek po Božím Těle, 4. v pond. před sv. Mikulášem.
- Hory Matky Boží** (Bergstadt U. L. F.), 1. v prv. pond. v postě, 2. dne 16. srpna.
- Hory Nalžovské** (Silberberg), 1. třetí čtvr. po velikonoci, 2. v pond. po sv. Prokopu, 3. den po sv. Václ., 4. v pond. před sv. Luc.
- Hořepník**, 1. na sv. Blažeje, 2. na sv. Michala, 3. na sv. Martina biskupa.
- Hořice**, ty čtvrtky: 1. po sv. třech Králích, 2. před květnou nedělí, 3. před Rogate, 4. před sv. Prokopem, 5. ve stř. a ve čtvr. před sv. Václ.; 6. ve stř. a ve čtvr. před sv. Martinem; den před tím se drží vždy trh na dobytek. Trh na obilí každý čtvrť.
- Hořice** (Höritz). Svobodný trh na Bartoloměje. Trh na chléb: 1. den před nanebevstoupením Páně, 2. na sv. Martina, 3. na sv. Tomáše.
- Hořovice**, výroční a dobytčí trhy, 1. dne 11. února, 2. v out. před nanebevstoupením Páně, 3. na sv. Jakuba s osmidenní lhůtou, 4. na povýšení sv. kříže, 5. dne 29. listopadu. Trhy na kramářské zboží: 1. v sobotu před kv. nedělí, 2. v sobotu před vánocemi; týhodní trh každou sobotu.
- Hostice Střelecká** (Strahlhostic), 1. čtvr. v březnu, 2. dne 2. května, 3. dne 26. září, 4. dne 12. prosince.
- Hostinná** [Arnau], trhy výr. a dob. ty pon.: 1. po sv. Dorotě, 2. po sv. Trojici, 3. před jmenem P. Marie, 4. po všech Svatých: kaž. out. a sob. týh. trh na hov. dob.
- Hostomice**, 1. v pon. po 3. Král., 2. na sv. Matěje, 3. na den sv. Jiří na vlnu, 4. v pon. po sv. Prokopu, 5. ve stř. před narož. P. Mar., 6. ve stř. po Václ. Kaž. stř. týh. trh.
- Hostouň** (Hostau), 1. ve stř. před masop., 2. ve stř. před velikon., 3. na sv. Jana Křtitele, 4. na sv. Jak., 5. na Šim. a Judu

6. ve stř. před vánocemi. Týh. trhy každ. stř. na obilí a polní plodiny, a na rozličný d obyt. Trh na koně od ned. Invokavit až do Bož. Těla každ. středu.
- Hostka** [Gastdorf] ty outerky: 1. po Septuagesima, 2. po Kantate, 3. na svatodušní. 4. po nanebevzetí P. Marie, 5. po jmenu P. Marie, 6. před sv. Kateřinou.
- Hradec Jindřichův** (Neuhaus), 1. v první pond. v postě, 2. v out. po Exaudi, 3. v pon. po nanebevz. P. Marie, 4. v pon. po sv. Havlu; trhy na dob.: 1. ve stř. v čtvrtém týdnu v postě, 2. ve stř. po Judika, 3. ve stř. pátý týden po velik., 4. v pon. po sv. Trojici, 5. ve stř. po sv. Václavu, 6. ve stř. po sv. Kateřině, týhodní trhy každou stř. a sob.
- Hradec Králové** [Königgrätz] ty outerky: 1. po 3. Králích, 2. po neděli Reminiscere čili druhé v postě, 3. po sv. Trojici, 4. po narož. P. Marie, po každ. 8 dní. Koňské a dob. trhy: 1. v pond. po sv. Fabianu a Šeb., 2. v out. po ned. Reminisc., 3. outerý v pašijový týden, 4. ve středu po křížových dnech, 5. v pond. po sv. Trojici, 6. den před narož. P. Marie.
- Hradec Nový** [Neuköniggrätz], 1. v pond. po sv. Janu Křt., 2. v pond. po sv. Ondř. Každý out. týhod. trh.
- Hrádek** [Grottau], 1. po neděli Jubilate, 2. sedmý týden po svatodušních svatecích, 3. v pond. po sv. Bartolom., 4. v pond. před sv. Martinem. Týh. trh každ. pátek.
- Hrádek Nový** [Neuhradek], 1. ve stř. po velikon., 2. v pond. po nanebev. P. Marie, 3. na den Moudrosti; každé pond. týh. trh.
- Hradistě Mnichovo** [Münchengrätz], výroční s předcházejícími trhy dobytčími ty čtvrt.: 1. tučný, 2. zelený, 3. čtvrtý po velikon., 4. po Božím Těle, 5. po proměnění Páně, 6. po sv. Václavu, 7. před sv. Martinem, 8. před vánoc. Každý čtvrt. trh na obilí.
- Hradiště Choustníkovo** [Gratlitz], 1. ve stř. po sv. Jiljí, 2. ve stř. po všech Svat.; týh. trh každou stř. a sob.
- Hradý Nové** [Gratzen] 1, v pon. po ned. Lätare, 2. na sv. Matouše, 3. v pond. po první adv. ned. Každé pon. trh na dob.
- Hrob** (Klostergrab), 1. v pond. po navštívení P. Marie, 2. na sv. Filipa a Jak., 3. osm dní po pozdvížení sv. kříže, 4. na sv. Ondřeje apošt.
- Hronov**, ty out.: před 3 Králi, 2. po sv. Josefu, 3. v kříž. týdnu, 4. po sv. Bartol. 5. před všemi Svatými. Případně sv. Jos. nebo Bart. na out., tedy toho dne.
- Hroznětín** (Lichtenstadt), 1. v pond. po 1. květ., 2. v pond. pojmenu Panny Marie.
- Humpolec**, ty středy: 1. po sv. Filipu a Jak., 2. druhou po sv. Adolfu, 3. před povýšen. sv. kříže, 4. druhou po sv. Klementu. Týdní trh každ. stř. — na dob. potravu, len a přízi.
- Hůrky** (Adamsfreiheit), 1. v pon. po rozesl. sv. Apošt., 2. v pon. po sv. Rafaelu.
- Husinec**, 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Lukáše. Týh. trh každ. sob. na obilí a hov. dob. mezi nimiž i 4 hlavní trhy na obchodnické zboží: 1. v masop. sob., 2. na květ. ned., 3. v sob. po Božím Těle, 4. v sob. před vánoc.
- Hutě Stříbrné** (Silberberg), 1. třetí ned. po velikon., 2. na sv. Michala arch.
- Jablonna** (Gabel), ty pon.: 1. před hromn. 2. čtyry ned. po velikon., 3. po sv. Janu Křt., 4. po nar. P. Marie, 5. po sv. Kateř. Trhy na vlnu: 1. dne 8. květ., 2. dne 4. říj.
- Jablonec** (Gablonz), ty pond.: 1. před velikon., 2. před sv. Duchem, 3. před 7 bratry, 4. před sv. Bartolom., 5. první v říjnu 6. před sv. Alžbětou. Týh. trh každ. out. a pát. na obilí, přízi, len a jiné věci.
- Jachymthal**, Jáchymov (Joachimsthal), ty pond.: 1. po hromnic., 2. třetí v dub., 3. po sv. Markétě, 4. čtvrtý v měsíci září.
- Jankov**, 1. na sv. Rehoře, 2. den po sv. Janu Nep., 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. na sv. Bartolom., 5. na sv. Mart. bisk.
- Janovice v Tábor.**, 1. dne 14. února, 2. dne 31. květ., 3. dne 13. září, 4. dne 13. prosince.
- Janovice v Čásl.**, ty outer.: 1. po 4. ned. postní, 2. před sv. Janem Křt., 3. po jm. P. Marie, 4. před sv. Mart.
- Janovice v Plzensku**, 1. na sv. Josefa, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Šimona a Jud. Týdenní trh každ. pon.
- Janovice Uhlířské** (Kohljanowitz), 1. v pon. po obrác. sv. Pavla, 2. v pon. v středop., 3. v out. po velik., 4. na den sv. Víta, 5. v pon. před sv. Maří Magd. 6. v pond. po Anjelu Strážci, 7. v pond. po sv. Havle.
- Jaroměř**, 1. druhý den po sv. 3 Králích, 2. ve středu po sv. Duchu, 3. v outerý před sv. Bartolom., 4. den po sv. Havlu, padne-li který na neděli neb svátek, drží se o týden později. Týh. trh každý pátek.
- Jelení Horní**, 1. na sv. Josefa, 2. v outerý po sv. Duchu, 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Matouše, 5. v outerý před Martinem, 6. v pond. před Adamem a Evou. Týh. trh na obilí každý outerý.
- Jenikův Golčův** (Goltsch-Jenikau), ty středy: 1. po očišťování P. Marie, 2. po zvěstov. P. M., 3. před sv. Janem Nep., 4. před Bož. Těl., 5. po sv. Markétě, 6. po sv. Václavu. Týdní trh každou středu.
- Jenikův větrný** [Windig-Jenikau], 1. den po sv. 3 Králích, 2. v pon. po sv. Janu Nep., 3. na sv. Jakuba, 4. druhé pon. po naneb. Panny Marie, 5. na svatého Martina.
- Jesenice** [Jechnitz]. Výroční a dobytčí trhy: 1. v pon. před Velikonocí, 2. ve středu před svatými Duchem, 3. v pond. po svatém Šimonu a Judě, 4. v pon. před vánoci.
- Jičín** [Gitschin], ty pondělky: 1. první po Hromnicích, 2. po Jubilate, 3. po s. Jak.,

4. před sv. Havlem. Trh na obilí každé pondělí.
- Jilemnice** [Starkenbach], ty pondělky: 1. po jm. Ježíše, 2. před Velikon., 3. před sv. Duchem, 4. před sv. Jak., 5. před sv. Divšem, trvá 8 dní, 6. před Vánoc. Týhod. trh na obilí, potravu, přizi a plátno každ. středu.
- Jilové** [Eulau], výr. a dob. trh 1. pond. v listop., připadne-li na svátek, tedy následující všední den.
- Jilová** [Eule], 1. v pon. po 3. Králích, 2. v pon. po Bož. Těle, 3. na sv. Vavř., 4. na s. Lukáše, 5. v pon. před sv. Kateř.: týhod. trhy: 1. ve středu před Velikonocí, 2. na sv. Tomáše.
- Jindřichovice** [Heinrichsgrün] 1. v pond. před sv. Janem Křtitelem, 2. v pon. před sv. Havlem.
- Jirkov viz Borek.**
- Jičetín Hořejší** [Obergeorgenthal], ty pondělky: na masop., 2. po sv. Jiří, 3. po nar. P. Marie, 4. po všech Svat. Týh. trh každ. pátek.
- Jičetín Dolní** [Niedergeorgenthal], 1. na sv. Vojtěcha, 2. v pon. před Bož. těl., 3. v pon. před svatým Matoušem, 4. na svatého Mikuláše.
- Jistebnice**, ty pondělky: 1. po sv. 3. králích, 2. na sv. Matěje, 3. po květné ned., 4. po Velikonoci, 5. po svatod. svátcích, 6. na sv. M. Majdal., 7. na sv. Bartol., koňské a dobytčí trhy po 8 dní; 8. v pon. po sv. Matěji, 9. v pon. po vš. Sv. Trhy na dob. každé pond. od sv. 3. král. až do nanebevst. Páně.
- Josefov čili Plesy** [Josefstadt], výroční s předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek ty outerky: 1. po zvěstování P. Marie, 2. po sv. Markétě, 3. po sv. Václavu, 4. po počtí P. Marie; tyto trhy trvají vesměs po 3 dni; týdenní trh každý pond. a čtvrtek.
- Kácov**, 1. na nalez. sv. Kříže, 2. na sv. Petra a Pavla, 3. na nar. P. Marie, 4. na sv. Martina. Týdní trhy: 1. den po hromnicích, 2. v pátek před květnou ned., 3. na sv. Michala, 4. v pátek před. čtvrtou nedělí adventní.
- Kadaň** [Kadzen], výroční, koňské a dob. trhy: 1. v pondělí po Judika, 2. po sv. Janu Křt., 3. po pov. sv. Kříže, 4. po sv. Barboře, každ. trvá 3. dni.
- Kamberg**, 1. na sv. Jiří, 2. na povýš. sv. kříže.
- Kamenice**, 1. prv. pátek v postě, 2. v out. velikon., 3. na sv. M. Majd., týd. před a den po ní, 4. ve čtvrt. po nanebvst. Páně, po 3 dni, 5. den po sv. Václ., a před ním po 4 dni. Týdní trhy každé pon. na koně, hovězí dobytek a rozličné jiné zboží.
- Kamenice česká** [Böhmisch-Kamnitz] ty pondělky: 1. před sv. Duch., 2. po Porciunkule, 3. před Havlem.
- Kamenice tržová**, výr. a dob. trhy ty čtvrtky: 1. 3. postní, 2. pátý v postě, 3. na zelený, 4. po sv. Prokopu, 5. po nar. P. Marie, 6. po vš. Svat., 7. po počtí P. Marie.
- Kamýk** [Kamaik], 1. na sv. Aloisia dne 21. června, 2. na sv. Františka Ser. dne 4. října.
- Kaňk** [Gang], výr. trhy: 1. ve čtvrtek před květn. ned., 2. v out. před sv. Duch. 3. v out. před sv. Bartol., 4. ve čtvrtek po sv. Havle. Na dobytek: 1. ve čtvrt před jmenem P. Ježíše, 2. ve čtvrtek po narození P. Marie, 3. před sv. Market. [13. července], 4. ve čtvrtek po svatě Kateřině.
- Kaplice**, 1. v pon. masop., 2. na sv. Prokopa, 3. na sv. Šim. a Jud. Týdní trh každ. sobotu.
- Karlovy Vary** [Karlsbad], 1. třetí pond. v dubnu, 2. první středu v měsíci říjnu trvá dva dni. Trhy na koně a jiný dobytek, poslední pon. v červnu; každ. čtvrt. týh. trh.
- Kasejovice**, výroč. a trhy na koně a hovězí dobytek 1. den po sv. 3. Králích, 2. v out. po provodní ned., 3. na sv. Jak., 4. den po sv. Jiljí, 5. na sv. Voršilu, Týdní trh na dobytek každý kvatembr. pátek, ve středu před zeleným čtvrtkem, pak každý pátek po velikonoci až do vš. Svatých.
- Katovice**, první čtvrtek po hromnic., na Filipa a Jakuba, 3. ve čtvrt. po Vavřinc. 4. dne 12. pros.
- Kdyně Nová** [Neugedein], 1. v pon. po sv. 3. Králích, 2. druhé pon. po Velik. 3. na sv. Bartol., 4. na sv. Ondřeje. Týdní a dobytčí trhy od 2. postního týdnu až do sv. Mart. každý pátek.
- Kirchenberg** [v Chebském kraji] dva výr. a dob. trhy ve 4. out. v březnu a v říjnu. Dobytčí trhy každ. 4. out. v ost. měsících.
- Kladno**, ty pondělky: 1. po {obrac. sv. Pavla, 2. po sv. Vítu, 3. po sv. Václav.
- Kladruby** [Kladrau], 1. ve středu před květnou ned., 2. v pon. po B. Těle, 3. na sv. Jak., 4. na sv. Matouše.
- Klásterec** [Klosterle], výr. a dob. trhy ty pondělky: 1. před hromnicemi, 2. před sv. Johannou králov., 3. před sv. Bartolomějem, 4. před svatým Martinem. Případne-li na ten den svátek, odbývá se trh o osm dní dříve. Týhodenní trh každ. středu.
- Klatovy**, ty outerky: před obrácením sv. Pavla, 2. po neděli Kantate, 3. po svatém Kilianu, 4. po sv. Jiljí, 5. po sv. Kateřině.
- Klenčí** [Klentsch], 1. na sv. Matěje, 2. v outerý po svatě Trojici, 3. na svatou Lucii. Týdní trhy po celý půst; trhy na dob.: každý outerý od postu až do sv. Martina.

Klomin [Chlomin], ty pondělky: 1. po hromnicích, 2. v třetí pondělí měsíce května, 3. po P. Marii Sněžné, 4. po vš. Svatých. Hlavní trhy na dob. v pon. po květné ned., po sv. Janu Křtit., po sv. Václavu, a před vánoci; týhod. trh. každ. pondělí.

Kněžomostí [Fürstenbruck], výroční a dob. trhy ty pondělky: 1. druhý po sv. Fab. a Šeb. 2. druhý v postě, 3. po Velikon., 4. před navštívením P. Marie, 5. před nanebevz. P. Marie, 6. po jmenu Fanny Marie.

Knín Nový [Neuknín], 1. v poslední masopustní čtvrtek, 2. v pon. po květné neděli, 3. na sv. Víta, 4. ve čtvrtek po sv. Vavřinci, 5. na sv. Ludmilu, 6. v pon. před Havelským posvícením, 7. na sv. Barboru.

Kocengrün [Gossengrün], výroč. trhy ty pond.: 1. 3. v měsíci dubnu, 2. před sv. Vitem, 3. po nanebevz. P. Marie, 4. před sv. Šim. a Jud.

Kolešovice, výr a dob. trhy: 1. dne 20. břez., 2. dne 30. června, 3. dne 4. září, 4. dne 12. listop.

Kolinec, 1. na sv. Fil. a Jak., 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Ondřeje.

Kolin nový [Neukolin], výroční s předcházejícími trhy na dobytek: 1. ve čtvr. po 3 Král., 2. v pond. po posl. masop. neděli, 3. v pon. po svátostech, 4. na sv. Antonína Paduan., 5. v pon. po sv. Bartoloměji, 6. na sv. Františka Seraf., 7. v pond. po sv. Ondřeji. Týdní trhy ve stř. a v pátek.

Koloveč [Kolautschen], 1. v out. Velikon. 2. na sv. Jana Křtit., 3. v pond. před sv. Havlem; týhod. trhy: 1. druhé pon. po Velikon. a po sv. Martinu.

Kopidlno, 1. ve střed. po Velikon., 2. na sv. Prokopa, 3. ve stř. před nar. P. Marie, 4. ve středu před poč. P. Marie.

Kostelec černý [Schwarzkoletz], 1. v pon. po ned. Rogate, 2. na sv. Jana Křtit., 3. na sv. Mich. archanj., 4. v pond. před poč. P. Marie.

Kostelec nad Labem [Elbekoletz], výroční, koňské a dobytčí trhy: 1. v pond. před sv. Matěj., 2. ve čtvrtek před nalez. sv. kříže, 3. na sv. Víta, 4. na svatého Jakuba, 5. na povýšení svatého kříže, 6. na sv. Šimona a Judu. Každou sob. týh. trh.

Kostelec u Náchoda, ty čtvrtky: 1. po jmenu P. Ježíše, 2. před první ned. v květ. 3. po sv. Matouši, 4. po poč. P. Marie. Trh týdní každ. středu.

Kostelec nad Orlicí, výroční s předcházejícími trhy na koně a hovězí dob.: na sv. Dorotu, 2. ve čtvrtek před květnou nedělí 3. v pondělí po nanebevstoupení Páně. 4. dne 17. července, 5. na svatého Bartoloměje, 6. na Karla Bor. Trh týhod. každ. čtvrtek.

Kouřim, výroční, koňské a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po n. roce, 2. po květné ned., 3. před sv. Duchem, 4. na sv. Maří Majd., 5. po narození P. Marie, 6. po sv. Kateřině.

Kožlany, 1. ve čtvrtek po Velikonoci, 2. ve čtvrtek po sv. Duchu, 3. na sv. Vavřince dne 10. srpna, 4. na sv. Matouše.

Králiky [Grulich], 1. ve čtv. před hromn., 2. druhý čtvrt. po Velik., 3. ve čtvrt. po sv. Anně, 4. po sv. Luk. Týdní trh každ. pon. Případně-li na pondělí svátek odbývá se týdní trh v out.

Královice, výroční, koňské a dobyt. trhy: 1. ve čtvrtek před zvěstov. P. Marie, 2. v pod. před svat. Pet. a Pavl., 3. v pon. před nanebevz. P. Marie, 4. ten čtvrtek před sv. Havlem.

Královice Dolní, výroční a dob. trhy ve středu před sv. Vojtěchem, 2. na sv. Jana Křt. 3. ve stř. před Marií Sněžnou, 4. ve stř. před sv. Václavem.

Králupy, 1. v out. před Velikonocí, 2. ve středu před naroz. P. Marie. Týdní trh ve středu na rozličné potrav.

Králov Městec, [Königsstadt], trhy výroční a na hovězí dobytek ty pondělky: 1. po sv. 3 Králích, 2. po Quasimodogeniti, 3. po Božím Těle; 4. na sv. Bartol., 5. ve středu po sv. Frant. S., 6. ve středu po sv. Cecilii. Týdní trhy na obilí po celý rok v pátek.

Kraslice [Grasslitz], 1. den po sv. Janu Křt., 2. druhé pon. po sv. Michalu. Trhy na dob. 3. středu každ. druhého měsíce.

Krásné Doly [Schönthal] 1. ve čtvrtek před sv. Václavem. Týd. trh každ. sobotu.

Křinec, 1. na tučný čtvrtek a ty čtvrtky: 2. po sv. Duchu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Kateřině.

Křivsoudov, na pondělky po sv. Jiří a Jiljí. Týdní trh každý pond.

Krucenburg [Krucburek, Kreutzberg], výr a dob. trhy s 8 denní svob. ty pond.: 1. po hromn., 2. před květnou ned., 3. před vstoup. Páně, 4. den po sv. Vavř.; každý čtvrtek týdní trh.

Krumlov český [Böhmisch-Krumau], 1. ve čtvrtek po středopostí, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. v pon. před sv. Havl.; padne-li sv. Havla na pondělek, odbývá se trh o týden dříve; na sv. Kateř. Trhy na dobytek od sv. Jiří až do sv. Havla každou středu; týhodní trhy každ. středu a sobotu.

Krupka [Graupen], ty pondělky: 1. před květ. ned., 2. před sv. Duchem, 3. před sv. Michalem, 4. před sv. Martinem.

Krýry [Kriegern], výroční a dobyt. trhy: 1. ve stř. před ned. Lätare, 3. ve čtvrt. po ned. Kantate, 3. ve čtvrtek po pozdvižení sv. kříže, 4. na sv. Bohumíra 8. listopadu.

Kumžák [Königseck], ty pondělky: 1. po Hromnicích, 2. po Misericordia, 3. po

- sv. Matouši, 4. na dušičky. Trhy týdň a dobytčí každý čtvrtek.
- Kunštát** [Kronstadt], výr. a dob. trhy ty pond.: 1. posl. v dub., 2. první v srpnu, 3. posl. v říjnu.
- Kunžvart**, Kušvarda, 1. o sv. Jiří, 2. o sv. Michalu arch., 3. 15. prosince.
- Kuřivody** [Hühnerwasser], výroční trhy na dobytek: 1. v pond. po Velikonoci, 2. v pond. po Sv. Duchu, 3. na sv. Jana Křt., 4. v pondělí po nanebevz. P. Marie, 5. v pond. po sv. Havlu, 6. v out. před sv. Tomášem apošt. Každou středu týh. trh na dobytek a rozličné krámské zboží.
- Kyřovart** [Königswart], výroční dobytčí a koňské trhy: 1. na sv. Josefa, 2. v pond. po sv. Markétě, 3. v pond. po všech Svátých. Trh na obilí každý čtvrtek.
- Landškroun** [Landskron], 1. v pondělí po 3 Králích, 2. v out. po ned. Judika, 3. na svatodušní out., 4. na sv. Maří Majdaleny, 5. v outery po sv. Matouši.
- Ledeč** 1. v out. po neděli Septuagesima, 2. den před nanebevstoup. Páně, 3. den před sv. Maří Majdalenou, 4. v outery po sv. Jiljí, 5. ve čtvrtek před sv. Havlem.
- Leskov**, 1. dne 19. března, 2. dne 2. květ., 3. dne 4. července, 4. dne 15. října.
- Levin**, na sv. Matouše Evang.
- Lhenice** [Elhenitz], 1. na sv. Fabiana a Sebestiana, 2. na sv. Jiljí, týh. trh každou středu. Trh na přízi na sv. Linhartu.
- Libaň**, 1. v out. po sv. Mat., 2. po sv. Troj., 3. po sv. Bartoloměji a 4. po sv. Šimonu a Judě. Týdenní trh každý outery.
- Liberec** [Reichenberg], ty pondělky: 1. po bílé neděli, 2. před sv. Vitem po 8 dní, 3. po narož. P. Marie po 8 dní, 4. v pond. a v outery po ští neděli v říjnu, 5. v pond. a v outery před první nedělí adventní. Trhy na vlnu: 1. v outery a ve středu po sv. Duchu, 2. v outery a ve středu po sv. Michalu. Trhy na dobytek: v sob. před bílou ned., v sob. 8 dní před 1. ned. adv. Týh. trh kaž. pon. a čtvrt.
- Liběšice**, výr. a dob. trhy: 1. dne 8. dub., 2. dne 25. září.
- Libice**, 1. v pondělí po jmenu Pána Ježíše, 2. na popeleční středu, 3. v pond. po sv. Janu Nep., 4. v pond. po sv. Prokopu, 5. v pond. po nanebevz. P. Marie, 6. na sv. Havla.
- Liblin**, ty pondělky: 1. po Lätare, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. před Bož. Tělem, 4. po sv. Jiljí, 5. před sv. Martinem.
- Libochovice** 1. v středopostí, 2. ten den před nanebevst. Páně, 3. na sv. Bartolom., 4. ve středu po sv. Václavu, 4. tu stř. po sv. Martinu. Každou středu týh. trh.
- Libouchec** [Königswalde] v Litom., výr. a dob. trhy: 1. v pon. masopustní, 2. v pon. před sv. Jan. Křt., 3. v pon. po nar. P. M.
- Libštein** [Liebenstein], 1. v pond. po navšt. P. Marie, 2. v pondělí před první nedělí adventní.
- Lipa česká** [Böhmisch-Laipa], 1. ve čtvrtek po sv. Markétě, 2. ve čtvrtek po sv. Martinu, oba po 8 dní. Případně-li; sv. i Markety neb sv. Martina na čtvrtek, začne trh téhož dne. Trhy na dobytek: ty středy: 1. po středopostí, 2. po Bož. Těle, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Martinu, každý trvá 2 dni.
- Lipnice**, výroční, koňské, a hovězí trhy: 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. po Judika, 3. po sv. Petru a Pavlu, 4. před sv. Havlem, 5. po sv. Martinu, 6. před Vánocemi. Trhy na vlnu: 1. na sv. Floriana, 2. v pond. před sv. Havl. Trhy na dobytek: 1. každý pond. od 8. ledna až do 9. listop. Týdň trhy každý pátek po celý rok.
- Lišov**, 1. na velikonoční outery, 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Ondřeje. Týhodní trh ve čtvrtek.
- Liteň**, 1. na čtvrtý pondělek po novém roce, 2. ve středu před sv. Duchem, 3. na sv. Maří Majd., 4. ve středu před sv. Václav., 5. na sv. Alžbětu, též vždy trh na dobyt.
- Litoměřice** [Leitmeritz], ty pond. 1. po Sexagesima, 2. po Kantate, 3. po naneb. P. Marie, 4. po sv. Kateřině. Týdň trh v sobotu a v outery.
- Litomyšle**, 1. dne 27. ledna na sv. Chrisost. — 2. dne 7. květ. na sv. Stanisl. — 3. dne 5. září na sv. Vikt. — 4. dne 6. listop. na sv. Leonarda. — Kdyby některý z těchto trhů připadl na pátek, na sobotu, na neděli nebo svát., odloží se na příští úterek. Trh dobytčí jest o den dříve; padne-li výroč. trh na pon., je trh dob. v pát. před výr. trhem. Týdň trh každ. sobotu.
- Literbachy** [Lauterbach] výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Jana Křt., 2. první pond. po růžencové slavnosti.
- Litvinov** [Oberleutenau], 1. ve středu před květnou ned., 2. na sv. Maří Majdaleny, 3. na sv. Mich., 4. v pon. po všech Sv.
- Lochovice**, 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Mat., 3. den před sv. Janem Křt., 4. na sv. Leop.
- Loket** [Ellbogen], 1. na zelený čtvrtek, trh: na chléb, 2. dne 1. května, 3. první stř. v září, 4. na sv. Martina, 5. ve čtvrtek před Vánocemi, pouzo na chléb.
- Lomuice**, v Bud. 1. na sv. Jiří, 3. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Michala.
- Lomnice**, v Jičín., 1. 2. čtv. postní, 2. ve čtvrtek před sv. M. Majdalenou, 3. před sv. Šimonem a Judou, Hlavní trhy na dobytek a jiné věci 1: 8 dní po vstoup. Páně 3. ve čtvrtek po Bož. Těle. Týdň trhy každý čtvrtek.
- Louny**, výroční a dobytčí trhy: 1. ve stř. před tučným čtvrtkem, 2. v pond. a v out. před nanebevstoup. Páně, 3. ve stř. po narož. P. Marie po 8 dní, 4. ve středu a ve čtvrtek po sv. Šimonu a Judě.
- Louňovice**, ty čtvrtky: 1. před sv. 3. Králi, 2. před sv. Řehořem, 3. před sv. Vojtěchem, 4. na sv. Víta, 5. na sv. Maří Majdaleny, 6. ve čtvrtek před sv. Bartolomějem, 7. před sv. Václavem, 8. na sv. Lukáše, 9. na sv. Barboru.

Lovovice [Lobosic], ty pondělky: 1. po Látare, 2. po sv. Troji, 3. po narož. P. M., 4. po sv. Barboře.

Lubenec [Lubenz], výroční a dobytčí trhy: 1. 2hý pond. po hromnicích, 2. ve středu před sv. Václavem.

Lukavice, ve středu po sv. Jiří. Týhod. trh každou středu.

Luže, 1. ve středu před nalezen. sv. kříže, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. ve středu před povýš. sv. kříže, 4. dne 4. listopadu. Trhy na dob.: 1. ve stř. před jmen. Ježíš, 2. ve stř. po 3. ned. postní, 3. na sv. Antonína, 3. dne 2. listop. Trh na obilí každou sobotu.

Lysá, 1. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, 2. v pond. po stětí sv. Jana. Týhodní trhy každou sobotu.

Malešov, ty outerky: 1. po 3. ned. post. 2. před nanebevst. Páně, 3. před sv. Maří Majdalenou, 4. před narož. P. Marie, 5. před sv. Martinem biskupem.

Maňetin, 1. v pondělí po neděli Sexagesima, 2. druhý pond. po velikonoci, 3. na sv. Víta, 4. na sv. Mat., 5. na sv. Barb.

Maršovice, 1. dne 14. ún., 2. dne 18. říj.

Mašov [Maschau], 1. první neděli v postě, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na den nar. P. Marie (8. září) 4. v neděli po všech Svátých, každý trvá 8 dní. Trhy na vlnu: 1. první pátek po sv. Jiří, 2. druhý pátek po sv. Jiljí. Týhodní trhy každý pátek.

Mědec [Kupferberg], 1. v pondělí po sv. Vítu, 2. v pond. po sv. Matouši.

Mědčín [Miedschin], 1. v pon. po sv. Jos., 2. druhý den po sv. Marketě, 3. v pon. po sv. Mikuláši. Týdní trh kaž. pond. od sv. Jos. až do sv. Havla.

Mělník výroční, dobytčí a koňské trhy ty čtvrtky: 1. po sv. 3. Králích, 2. po druhé postní neděli, 3. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, trvá 8 dní, 4. v pondělí po sv. Petru a Pavlu, 5. ve čtvrtek po nanebevzetí P. Marie, 6. po sv. Havlu, 7. na sv. Ondř. apošt. po 8 dní. Týh. trh. kaž. out.

Merklin, 1. v pond. po sv. Trojici, 2. na sv. Vavřince, 3. v pon. po sv. Martinu.

Městečko České [Friedländer Neustadt], Ty pondělky: 1. po sv. 2. Králích, 2. po sv. Josefu, 3. 14 dní po Sv. Duchu, 4. po jménu P. Marie, 5. po svatém Martinu.

Město Nové nad Metují [Neustadt], výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Anežku, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Jana a Pavla, 4. na den povýšení sv. kříže. Týdní trh na přízi a obilí každou středu a sobotu.

Měšov, Mnichov [Einsiedl], ty pon.: 1. 2 po Velikon., 2. po sv. Janu Křt., 3. před sv. Havl.

Mýto [Mauth], 1. v pond. po první neděli po velikonoci, 2. v outerý po sv. Trojici, 3. na sv. Matouše.

Mýto Vysoké [Hohenmauth], 1. první čtvrtek v postě, 2. v out. před sv. Filipem a Jakubem, 3. v outerý po sv. Petru a Pavlu, 4. v outerý po nanebevzetí P. Marie, 5. v out. před sv. Františkem Ser., 6. v

outerý před sv. Lazarem. Dobytčí trhy: 1. v pond. po květné neděli, 2. v pond. před sv. Filipem a Jakubem, 3. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 4. v pond. po nanenebevz. P. Marie, 5. v pondělí před sv. Františkem Seraf., 6. v pond. před sv. Lazarem.

Mezimostí, 1. na sv. Dorotu, 2. na sv. Floriana, 3. v pond. po sv. Martinu.

Mikulov [Niklasberg], v pon. po sv. Vítu.

Milčín, 1. na sv. Stanislava, 2. na den sv. Jana Křt., 3. dne 13. červc., 4. na den narož. P. Marie, 5. na dušičky.

Milešov [Mileschau], výroční a dobytčí trhy: 1. den před archanj. Gabrielem, 2. den po sv. Antonínu Pad., 3. v pond. po pozdv. sv. Kříže, 3. v pon. před narož. Páně.

Miletín 1. tu středu po sv. Jiří, 2. v pond. po svatém Lukáši; každou středu týhodní obilní trh.

Milín, 1. v masopustní pondělí, 2. dne 28. července, 3. dne 14. září, 4. na sv. Ondřeje.

Milevsko [Mühlhausen], 1. na sv. Josefa, 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. na svatou Marketu, 4. v pondělí po jménu P. Marie, 5. na sv. Voršilu; týdní trhy na dobytek, obilí a potravu každý čtvrtek.

Mimoň [Niemes], 1. první pátek v postě, 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. v pondělí po sv. Matouši, 4. v pondělí po sv. Šim. a Judě.

Mírotice, [v Píseckém kraji], 1. v pond. masopustní, 2. na sv. Fil. a Jak., 3. v pond. před sv. Pet. a Pavlem, 4. v pondělí po sv. Jiljí, 5. v pond. před sv. Martinem. Týdní trhy na hovězí dob., obilí, dříví, len, atd.: 1. v outerý před velikonocí, 2. v out. před vánocí, takto ale každou stř. po celý rok.

Mírov viz Friedland.

Mírovce, 1. na den obrácení sv. Pavla, 2. v pondělí po Sexag., 3. na sv. Vojtěcha 4. ve středu před Božím Tělem, 5. na sv. Prokopa, 6. na den Marie Sněžné, 7. den po narození Panny Marie, 8. v pondělí před sv. Havlem, 9. na den obětování P. Marie.

Mlátkov [Wichstädt], 1. 23. dubna, 2. dne 24. června, 3. dne 30. listopadu.

Mlázovice, 1. v pondělí po jménu Pána Ježíše, 2. v outerý po Velikonoci, 3. v outerý po sv. Vítu, 4. v outerý po sv. Kateřině.

Mnichovice ty středy: po nanebevstoupení Páně, 2. před Božím Tělem, 3. před narozením P. Marie, 4. na sv. Martina biskupa. Hlavní trhy na dobytek, obilí a rozličné věci: 1. na tučný čtvrtek, 2. na zelený čtvrtek, 3. na sv. Jakuba apošt., 4. ve čtvrtek po sv. Václavu, 5. na sv. [Františka Xav., 6. den před štědrým večerem; týhodní trh každý čtvrtek.

Mníšek, 1. na sv. Fabiana a Šeb., 2. na sv. Josefa, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. dne 2. srpna, 5. dne 24. srpna 6. dne 24. října.

Most [Brüx], výroční trhy na dobytek: 1. v pondělí po Okuli, 2. v outerý svatodušní, 3. na sv. Jiljí, 4. v pond. po sv. Burkhardu,

- Mšec** (Kornhaus), výroční a trhy na dobytek: 1. ve stř. po neděli Okuli, 2. den před nanebevstoup. Páně, 3. dne 2. října.
- Mšeno**, (v Boleslavském kraji) ty středy: 1. po jménu Ježíše, — 2. po sv. Filipu a Jak., 3. ve středu před sv. Václ. — 4. po sv. Martinu. Hlavní týdenní trh ve stř. po sv. Josefu a ve středu po navštívení P. Marie. — Týždní trh každé pondělí.
- Muncifaj** (Smečno), 1. den po sv. Vojtěchu, 2. den po sv. Michalu.
- Mutějov** (Muttersdorf), dne 24. srp.; týž. trh každý čtvrtek.
- Načeradec**, výroční a dobytčí trhy: 1. první outery v masopustě, 2. v outery po květné neděli, 3. v outery po svatodušních svátcích, 4. ve středu po sv. Jakubu, 5. ve středu po jménu P. Marie, 6. na sv. Teresii, 7. v outery před vánocemi.
- Nadějkov** (Nadějkau), výroční a dobytčí trhy: 1. v outery po sv. Rudolfu, 2. na den sv. Štěpána (2. srpna), 3. v pond. před svat. Teresii, 4. v pondělí po sv. Kateřině.
- Náchod**, 1. poslední čtvrtek v postě, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Martina biskupa. Každý čtvrtek týždní trh.
- Nasavrky** (Nassaberg), výroční a dobytčí trhy: 1. ve čtvrtek po první postní neděli, 2. ve čtvrtek před sv. Norbertem, 3. ve čtvrtek po sv. Havlu.
- Nečtiny**, výroční i trhy na koně a hovězí dobytek, 1. první pondělí v postě, 2. v pon. před nanebevzetím Panny Marie, 3. na sv. Jakuba, 4. v pondělí po svatém Michalu, 5. v pondělí po všech Svatých.
- Nejiřsko**, Nýrsko (Neuern), 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. v pondělí po narož. P. Marie; týž. trhy ve stř. a sice na obilí a potravu po celý rok, na dob. od střed. až do sv. Martina.
- Nehvizdy** (Grossnehwizd), výroční a dobytčí trhy, též na koně a vlnu, 1. ve čtvrtek po nalezání sv. kříže, 2. druhý čtvr. po povýš. sv. kříže, každý trvá 8 dní.
- Nechanice**, 1. v pondělí před sv. Matějem, 2. v pondělí před Svatým Duchem, 3. ve čtvrtek před nanebevzetím P. Marie, 4. v pondělí po sv. Václavu, 5. v pondělí před první nedělí adventní.
- Nepomuky**, 1. v pon. po hromnicích, 2. v pond. po Jubilate, 3. ve středu po sv. Janu Křt., 4. ve stř. před sv. Matoušem, 5. ve středu po sv. Barboře; každou středu od hromnic až do sv. Jana Křt. týždní trh.
- Nepomyšl** (Pomeisl), 1. v pondělí před narozením P. Marie, 2. na sv. Mikuláše; trhy na dobytek 8 dní trvající: 1. na Remin., 2. na sv. Víta.
- Netolice**, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v pon. po hromn., 2. na sv. Jana Křt., 3. druhý pon. po naneb. P. M., 4. na sv. Michala, 5. na sv. Lazara 17. pros. Velké trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v outery velikonoční, 2. v outery svato-
- dušní; týždní trh na obilí a hovězí dobytek každé pondělí po celý rok.
- Netvořice**, výroční a trhy na dobytek: 1. dne 4. března, 2. dne 17. května, 3. dne 27. srpna, 4. dne 16. října.
- Neukirchen**, 1. druhé pondělí po velikonoči, 2. v pondělí po pozdvížení svatého kříže.
- Neustupov**, 1. den po sv. 3 Králích, den po Hromnicích, 3. na sv. Marka evangelisty, 4. v pond. po Božím Těle. Týždní trhy každý čtvrtek po celý půst.
- Neveklov**, 1. dne 3. února, 2. v outery svatodušní, 3. dne 4. srp., 4. dne 29. září.
- Nevedky** (Neudeck), ty pondělky: 1. před květnou nedělí, 2. po sv. Michalu, 3. před všemi Svatými.
- Nymburk**, Vícemilov, ty středy: 1. ve středopostí, 2. po sv. Janu Křt., 3. po povýšení sv. kříže.
- Olešnice** (Giesshübel), ty pondělky: 1. před Velikonocí, 2. před Sv. Duchem, 3. po sv. Marii Majdaleně, 4. po sv. Bartoloměji, 5. po sv. Havlu; týždní trh každý čtvrtek na přízi, plátno, obilí a všeliké krámské zboží.
- Oloví** (Bleistadt), 1. v pondělí po Rogate, 2. druhé pondělí po sv. Michalu.
- Ondřejov**, 1. tu středu před sv. Blažejem, 2. tu středu před sv. Vojtěchem, 3. na den sv. Petronily, 4. na den sv. Markety, 5. ve středu před povýšením sv. Kříže, 6. ve středu před sv. Simonem a Judou. Kdyby 3. neb 4. výroční trh na sobotu, na neděli aneb na nějaký jiný svátek padl, drží se tu středu před tím.
- Opočno**, 1. na sv. Řehoře, 2. na sv. Marka dne 25. dubna, 3. dne 20. října, 4. na sv. Mikuláše dne 6. prosince. Trhy na koně a rozličný dobytek, jakož i jiné zboží: 1. na obrác. sv. Pavla dne 25. ledna, 2. na svatého Řehoře dne 12. března, 3. v pátek před sv. Jiřím. Trhy na vlnu: 1. na sv. Petra a Pavla dne 29. června, 2. na stětí sv. Jana dne 29. srpna. Trhy týždní na obilí a kramářské zboží každý pátek.
- Osečno** (Ošic), ty pondělky: 1. po čtvrté postní neděli, 2. po sv. Vítu, 3. druhý po narození P. Marie, 4. po sv. Šimonu a Judovi, 5. před sv. Tomášem.
- Ostrov** (Schlackenwerth), 1. v pond. před sv. Jan. Křt., 2. v pon. před sv. Havlem, 3. v pon. před štědrým več.; trh týždní a obilní každou středu.
- Oudlice** (Eidlitz), výroční a dobytčí trhy: 1. ve čtvrtek po smrtelné neděli, 2. v pondělí po narození Panny Marie, 3. v pondělí po sv. Kateřině; při každém výročním trhu jest spolu trh na dob., jakož každý čtvrtek týždní trh na obilí, palivo a potravní zásoby.
- Unhošť** (Unhošt), 1. den po novém roce, 2. na sv. Josefa, 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. ve středu před sv. Františku Seraf., 5. v pondělí po sv. Martinu.

- Oupice** (Eipel), 1. na hromnice, 2. v outery před sv. Jakub. V., 3. v outery po svatém Jiljí, 4. v outery po sv. Martinu. Týdenní trhy tyto pon.: 1. před velikon., 2. před svatodušními svátky, 3. před sv. Havlem, 4. před vánoce. Týdenní trh každou stř.
- Ousoby** (Pollerskirchen), 1. v pondělí po hromnicích, 2. dne 22. července, 3. dne 28. října. Každý pondělek trh na dobytek a obilí.
- Ousti nad Labem** (Aussig), výroční i dobytčí trhy ty pondělky: 1. po sv. Fabianu a Šebastianu, 2. 14 dní před Velikonocí, 3. po sv. Marketě, 4. po sv. Bartoloměji a 5. po sv. Martinu.
- Ousti nad Orlicí** (Wildenschwert) výroční trhy s předcházejícími dobytčími: 1. v out. po středopostí, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Jakuba, 4. v out. po narození P. Marie, 5. na sv. Martina. Každou sobotu trh na len, přízi, plátno a vlnu.
- Ouštek** (Auscha), 1. pátou stř. postní, 2. na sv. Jana Křtitele, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Outery** (Neumarkt), 1. v outery před květ. nedělí, 2. ve čtvrtek před sv. Duchem, 3. na sv. Jana Křt., 4. ve čtvr. před sv. Havlem, 5. v sob. před Ad. a Evou.
- Pacov**, 1. v pondělí po neděli Kantate, 2. na sv. Annu, 3. v pondělí před sv. Havlem, 4. na sv. Barboru. Týhodní trhy od středopostí až do začátku adventu na koně, hovězí dobytek, obilí, vlnu atd.
- Paka Nová** (Neupaka), 1. v outery po jmenu P. Ježíše, 2. v outery po neděli Rogate, 3. v outery po Božím Těle, 4. na sv. Vavřince, 5. v outery po sv. Matouši. Každý úterek týhodní trh.
- Pardubice**, 1. v pondělí po hromnicích, 2. v pond. v křížovém týdnu, 3. na sv. Viktorina, 4. v outery po počtu P. Marie. Trhy na dobytek: 1. v pond. 8 dní před ostatky, 2. druhý pond. v postě, 3. druhý pond. po velikon., 4. v pond. před sv. Jak., 5. v pond. po sv. Havle.
- Pecka** (Peckau), výroční, koňské a dobytčí trhy: 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. v pond. po Sv. Duchu. Týhodní trh každou středu.
- Pečky** (Petschkau), 1. v pond. po jmenu P. Ježíše, 2. na sv. Jana Nep., 3. na sv. Vavřince, 4. v pond. před sv. Martinem.
- Pelhřimov** (Pilgram), ty outery: 1. po novém roce, 2. po středopostí, 3. po Bož. Těle, 4. po sv. Bartoloměji, 5. po sv. Šimonu a Judě. Trhy na dobytek každou středu postní, pak 1. sob. před křížovou nedělí, 2. v sob. před sv. Trojici, 3. v sob. před sv. Prokopem, 4. v sob. před povýšením sv. kříže. Trhy na koně každé pond. před výročním trhem. Týhodní trh každou sobotu.
- Pernink** (Bärigen), první pond. měsíce září aneb po svátku Anjela Strážce.
- Petrovice** (Peterswalde), 1. v pond. před sv. Janem Nep., 2. v pond. 14 dní před císařským posvícením.
- Pilnikov**, 1. v outery velikonoční, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Šimona a Judu.
- Pisek**, 1. ve čtvr. po 3 Králích, 2. pátý čtvrtek v postě, 3. v outery po sv. Trojici, 4. na sv. M. Majdalenu, 5. na den povýš. sv. kříže, 6. na sv. Alžbětu.
- Pišelí**, ty pondělky: 1. první v postě, 2. po nanebevz. P. Marie, 3. po povýšení sv. kříže, 4. po všech Svatých.
- Planá** (Plan v Čechsk. kraji), 1. na sv. Tom. Akv., 2. v úterý před zel. čtvr., — 3. v pond. po nanebevstoup. Páně, 4. v pon. po povýš. sv. kříž. V pondělí na dobytek a v sobotu na obilí.
- Planá Horní**, 1. druhou nedělí po hromnicích, 2. Zhou nedělí po velikonoci, 3. na sv. Marketu, 4. na sv. Michala; týh. trh. každý outery.
- Plaňany**, 1. na sv. Fabiana a Šebastiana, 2. na sv. Matěje, 3. v svatodušní pond., 4. na sv. Jakuba.
- Planice**, ty čtvrtky: 1. po Quasim. po 8 dní, 2. do rozeslání sv. apost., 3. po povýšení sv. kříže po 3 dní, 4. po svat. Havlu, padne-li sv. Havla ve čtvr., ten samý den; týhodní trhy: 1. na velký pátek, 2. na sv. Tomáše, od Josefa až po sv. Havlu na rozličný dobytek každou sobotu.
- Platna** (Platten), ty pondělky: 1. před Sv. Duchem, 2. po sv. Vavřinci, 3. třetí v říjnu.
- Plzeň** (Pilsen), výroční a dobytčí i koňské trhy ty pondělky: 1. po Reminiscere, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Martinu. Trh na vlnu drží se zároveň s trhem Petro-Pavelským a trvá plných 8 dní. Týhodní trhově ve středu a v sobotu.
- Plzenec**, výroční a dobytčí trhy ty out.: 1. po hromnicích, 2. po sv. Vojt. 3. po nanebevzetí Panny Marie, 4. po svatém Diviši.
- Počátky**, ty pondělky: 1. po jménu Pána Ježíše, 2. po na nebe vstoupení Páně, 3. po sv. Františku Ser.
- Poděbrady**, výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po sv. Josefu, 2. před sv. Marketou, 3. po povýšení sv. kříže, 4. na sv. Havla; každou sobotu týh. trh.
- Podhořany** (Podersam), výroční a dobyt. trhy ty středy: 1. před Velikonocí, 2. před sv. Havlem, 3. před Vánoce. Týdenní trh každý pátek.
- Podhrady**, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v out. po velik., 2. druhý out. před sv. Bartolomějem 3. v out. po sv. Šimonu a Judě.
- Podmokly**, týdenní trh v outery a ve čtvrtek.
- Podoly Bílé** (Weisspodol), 1. na hromnice, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. M. Majdalenu, 4. na sv. Václava.

- Poleň** (Polin), 1. na sv. Marketu, 2. na dušičky.
- Police**, 1. v pon. po ned. Kantáte, 2. na sv. Prok., 3. na sv. Bernarda; padnou-li ale dva posled. trhy na sobotu nebo na neděli, drží se v pond. s osmiden. svobodným prodejem kramářsk. zboží, koní a hověz. dobytka. Týždní trh každou středu na plátno, přízi a obilí všeho druhu.
- Políčany**, 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. pátý pátek v postě, 3. v pondělí po sv. Filipu a Jakubu, 4. na sv. Jana Křt., 5. na sv. Bartoloměje, 6. na sv. Šimona a Judu; týždní trh každý čtvrtek.
- Políčka**, 1. v pondělí po sv. 3 Králích, 2. třetí čtvrtek postní, 3. v outery před sv. Jiřím, 4. ve čtvr. před sv. Bartolomějem, 5. v out. před sv. Šim. a Jud.
- Polna**, 1. ve středu po sv. Matěji, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. po sv. Vítu, 4. po sv. Václavu.
- Poričí Spalené** (Brennporičen), 1. na sv. Josefa, 2. ve čtvrtek po sv. Duchu, 3. v pondělí po sv. Bart., 4. v druhé pondělí po sv. Martinu.
- Postoloprty** (Postelberg), výroční trhy: 1. v pond. před Velikonocí, 2. v pond. po sv. Trojici, 3. den po nanebevzetí P. Marie, 4. na sv. Ondřeje ap.; týždní trh každou středu.
- Postupice**, 1. dne 30. květ. 2. dne 5. září, 3. dne 16. říj., 4. dne 20. listop.
- Praha**, 15. března na star. náměstí; 12. května na malostran. náměstí a na Štěp. nám.; 11. června na mal. nám.; 24. září na Václav. nám.; 2. prosince na starom. nám. — vždy 14 dní.
- Prachatice**, 1. ve čtvrtek po sv. 3 Králích, 2. den po sv. Jakubu, 3. na sv. Matouše; týž. trhy na dobytek a obilí každý čtvrtek, z nichžto hlavní jsou ve čtvr. po sv. Matěji a po sv. Vojtěchu.
- Prácheň**, výroční a dobytčí trhy: 1. v masopustní pond., 2. v pond. po sv. Vítu, 3. po nanebevz. P. Marie, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Přelouč**, 1. ve čtvrtek po neděli Judika, 2. ten den po navštívení P. Marie 3. na proměnění Krista Pána, 4. na sv. Kateř.; trh na dobytek vždy 6. června.
- Přestice**, 1. v pondělí po nanebevstoup. Páně, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Vavřinci, 4. den před sv. Křišp.; týž. trhy na sv. Tomáše; pak od začátku postu až k sv. Mart. každý čtvrtek.
- Přibislav**, 1. prv. postní sobotu, 2. třetí pond. po Velikonoci, 3. v pond. po svat. Petru a Pavlu, 4. po narození P. Marie, 5. po sv. Ondřeji.
- Příbram**, 1. ve stř. po hromnicích, 2. po Velik., 3. po sv. Janu Křtiteli, 4. na sv. Jiří, 5. ve stř. po Linhartu.
- Příbram**, (v Čásl.), 1. dne 23. dubna, 2. v pond. před sv. Michal. Trhy na dob. 1. první čtvrtek v postě, 2. třetí pond. v postě, 3. pátý čtvrtek v postě, 4. na sv. Jana Křt.
- Příbuzý** (Frühbuss), v pond. po sv. Bartoloměji.
- Přídolí** (Priethal), 1. na den sv. Vavřince, 2. v neděli po sv. Jiří; každou stř. týždní a dobytčí trhy.
- Příchovice**, výroční trhy ty pond.: 1. po Jubil., 2. po sv. Pet. a okovech, 3. před sv. Havlem.
- Přísečnice** (Priesen), trhy výroční a na dobytek: 1. v pond. před nanebevstoup. Páně, 2. v pond. po sv. Bartoloměji, 3. ve čtvr. před posvíc. V témdni před adv. ned. je po 6 dní trh na len; týždní trh každ. sob.
- Proseč**, výroční a dob. trhy: 1. v pond. po hromn., 2. ve čtvrtek po sv. Řehoři, 3. v pond. po sv. Maří Majd., 4. v pond. před sv. Teresii, 5. v pond. před svatou Kateřinou. Dobytčí trhy odbývají se před polednem.
- Protivín**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Prok., 3. na sv. Havla. Trhy na dob. každý čtvr. od 3 Králů počínajíc.
- Rábi**, 1. v pátek po sv. Josefu, 2. na svatou Trojici po 8 dní, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na svat. Martina, po 8 dní; týždní trh každou středu.
- Rabštejn** (Rabenstein), 1. druhou středu po sv. Jiří, 2. ve čtvrtek před sv. Václavem.
- Radnice**, 1. v pond. po Judika, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po Bož. Těle, 4. po naroz. P. Marie, 5. po Lukáš. Zvláštní trhy: 1. na zelený čtvrtek, 2. na sv. Tomáše apošt.; trh na dobytek a obilí každý čtvrtek.
- Radomyšl**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Matouše.
- Radonice**, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v pond. po ned. Lätare, 2. na svat. Bartoloměje, 3. v pond. po sv. Kateřině.
- Radoušov** (Graber), výroční trhy: 1. na sv. Valentína 14. února, 2. na sv. Víta 15. června, 3. na sv. Michala 29. září, 4. na dušičky 2. listopadu.
- Radyné** (Richenburg), výroční trhy a na dobytek: 1. ve čtvr. po Božím Těle, 2. ve čtvr. po sv. Bartolom., 3. v pond. před sv. Václavem.
- Rakovník** (Rakonic), ve čtvr. po Reminis., 2. ve středu po Kantáte, 3. na roze-slání sv. apoštolů, 4. na sv. Ludmilu, 5. na den sv. Linharta; týždní trh na sv. Tomáše.
- Ratňe**, 1. v suché dni před svatým Matějem, 2. v pond. před Velikonocí, 3. ve středu po nanebevst. Páně, 4. v ponděl před Vánocemi.
- Ratibořice**, 1. v středopostí, 2. na svat. Jakuba; týždní trhy: 1. na masop. outery. 2. ve středu po Velkon., 3. na sv. Víta, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Rechstein Dolní** (Unterreichenstein), 1

- na sv. Šebest., 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Jiljí, 4. na sv. Linhartu.
- Ročov Horní**, městy, 1. v pond. po zvěst. P. Marie, 2. v pond. po Janu Křt., 3. v out. před sv. Hav., 4. ve střed. po počestí P. Marie.
- Rochlice**, ty pondělky: 1. po velikonoci, 2. po sv. Prokopu, 3. po nanebevz. P. M., 4. po císařském posvícení. Týdlní trh každý čtvrt.
- Rokycany**, 1. v pond. po sv. Faustinu, 2. po sv. Torpesu, 3. po sv. Štěpánu papeži, 4. po sv. Frant. Seraf., 5. po první neděli adventní.
- Rokytnice**, 1. na sv. Valentina, 14. února, 2. na sv. Marketu, 3. ve stř. před první nedělí adv. Poutě: 1. na svat. Josefa, 2. v oktávu Božího Těla; týh. trh každé pond.
- Rokytnice** (Nieder-Rochlitz), vždy druhé pondělí: 1. po velikon., 2. po sv. Prok., 3. po nanebevzetí P. Marie, 4. po císařsk. posvíc.
- Ronov**, 1. ve čtvrtek před Velikonocí, 2. před sv. Duchem, 3. před Vánocemi, a padne-li na ten den štědrý večer, drží se trh o týden dříve.
- Ronov** (Ronsperg), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po narož. P. Marie po 8 dní, 4. na sv. Mikuláše, 8 dní.
- Roudnice** (v Litoměřic. kraji) 1. první čtvrt. v postě, 2. prostřední čtvrt. v postě, 3. v pond. po květ. ned., 4. na den nalez. sv. kříže, 5. ve čtvrtek po nanebevstoupení Páně, 6. v pond. po Božím Těle; 7. na sv. Maří Majdalenu, 8. ve čtvrtek po sv. Jiljí, 9. ve čtvrtek po sv. Václavu, 10. ve čtvrtek po sv. Martinu, 11. na den sv. Tomáše; týhodní trhy každý pát. a na obilí každ. čtvrt.
- Rovensko**, výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. tři Krále, 2. na sv. Josefa, 3. na sv. Vojtěcha, 4. na sv. Víta, 5. na sv. Mich., 6. na sv. Martina. Týdlní trhy na obilí a jiné zboží každý out. a pát.
- Rožďalovice**, výroční a trhy na koně a dobytek: 1. ve čtvrtek po třetí neděli po 3 Král., 2. po Judika, 3. v out. před nanebevst. Páně, 4. ve čtvrtek po sv. Marketě, 5. po sv. Vavřinci, 6. po svat. Havlu, 7. po sv. Martinu, 8. ve čtvrtek v suchém témdni před Vánocemi. Týh. trh každý čtvrtek.
- Rožmberk**, 1. na sv. Fabiana a Šebestiána, 2. na sv. Vojt., 3. v pond. před sv. Václavem; trh na chleb. na sv. Mikul., týhod. trhy každou sobotu.
- Rožmitál** (Rosenthal), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Jakuba dne 25. červ.; týhodní trh každou středu.
- Rožmitál**, 1. v pond. po Judika, 2. na sv. sv. Filipa a Jakuba, 3. v pond. po Bož. Těle, 4. na sv. Vavř., 5. v pond. před sv. Václavem, 6. na Kateřinu. Týd. trh každ. čtvrtek.
- Rumburk**, 1. v pond. po obrácení svat. Pavla, 2. po svatoduš. svátcích, 3. před sv. Bartolomějem, 4. po sv. Havlu; týh. trh každou středu.
- Rychnov** (Reichen), 1. na sv. Bartolom., 2. na sv. Michala.
- Rychnov** (Reichenau), výroční a trhy na dobyt.: 1. ve středu po jménu Ježíš, 2. na den nalez. sv. kříže, 3. na sv. Prok., 4. na sv. Matouše, 5. na sv. Lucii.
- Rychnov Český**, 1. v pond. po Božím Těle, 2. na svat. Ondřeje; každé pond. týdlní trh.
- Rychnov Nový** (Neureichenau), výroč. a dobyt. trhy: 1. v pond. po hromnicích, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. před nanebevz. P. M., 4. po sv. Martinu; týh. trh každé pond. na plátno, přízi a potr. věch
- Řečice červená** (Rothřečic), 1. v out. před květ. ned., 2. v out. po nanebevstoup. Páně, 3. na sv. M. Majd., 4. na sv. Šim. a Judu, 5. na sv. Kateřinu.
- Řečice Kardašova** (Kardašřečic), 1. na sv. Jos., 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Matouše, 4. na sv. Martina; trh na dobytek každý outerek.
- Řevnice**, 1. v pond. po sv. Matěje, 2. ve stř. před Bož. Tělem, 3. ve stř. před sv. Havlem.
- Říčany**, 1. ve čtvr. po sv. Matěji, 2. na sv. Zikmunda, 3. ve čtvr. po sv. Prok., 4. ve čtvr. po sv. Bart., 5. v pon. po sv. Václ., 6. ve čtvr. po sv. Mart., 7. v pon. před štědrým več.; týh. trh každ. sob.
- Sadská**, 1. v pon. po jménu P. Jež., 2. po sv. Janu Křt., 3. po svat. Bart., 4. po sv. Havlu; týdlní trh každ. pon.
- Sandava** (Sandau), 1. v pon. po ned. Remiscere, 2. po sv. Duchu, 3. po sv. Mich. Arch., 4. po druhé ned. adventní; týh. trh na obilí každé pon.
- Sázava**, výroč. a dob. trhy ty outerky: 1. před sv. Jos., 2. před sv. Ant. Pad., 3. před nanebevz. P. Marie.
- Seč**, výr. a trhy na koně i hověz. dob. s 8 den. svobodou: 1. ve čtvrtek po sv. Vítu, 2. v pond. po sv. Jiljí, 3. na sv. Mart. bisk. Na obilí, vařivo, vlnu a přízi: 1. v out. v post., 2. v out. před středopost., 3. v out. po Judika.
- Sedlec**, 1. v pon. po jménu P. Jež., 2. na sv. Jiří, 3. na Pia papeže, 4. na sv. Michala arch., 5. na Alžbětu.
- Sedlice**, 1. ve stř. po čtvrté post. ned., 2. v pond. po nejsvětější Trojici, 3. ve stř. po navštív. P. Marie, 4. na sv. Bartol., 5. na svat. Michala, 6. na svat. Martina biskupa.
- Sedlčany**, 1. ve stř. v středopostí, 2. ve stř. před Velkon., 3. ve středu před sv. Duch., 4. den po sv. Petru a Pavlu, 5. na sv. Jiljí, 6. ve stř. před sv. Havlem, 7. na sv. Martin, 8. ve stř. před Vánoc. Týhod. trh každ. stř.; tak nazvaná kocanda, totiž trhy na len a plátno: 1. osm dní

- před sv. Petrem a Pavlem, 2. osm dní před sv. Martinem.
- Sedlo Staré** (Altsattel), 1. v out. po sv. Janu Nep., 2. v pon. po sv. Václavu, 3. ve stř. před sv. Mart.
- Semily**, 1. v pond. v středopostí, 2. před svat. Janem Křt., 3. po sv. Jiljí, 4. před sv. Ondřejem. Týhod. trh každý pát.
- Senožaty**, 1. na sv. Hátu, 2. na sv. Vojt., 3. na sv. Matouše, 4. dne 15. list., 5. d. 27. pros.; každý pát. trh na dob.
- Sezemice**, 1. ve čtv. po jmenu P. Ježíše, 2. ve stř. před květ. ned., 3. v pond. po sv. Trojici, 4. na sv. Bart., 5. na sv. Šim. a Jud.; týhod. trh každ. čtvrtek.
- Skalice**, 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Jana Nep., 3. na sv. Vavřince, 4. v pond. před sv. Kateřinou.
- Skalice Česká čili Velká**, výroč. a trhy na dob.: 1. ve stř. před hromn., 2. po sv. Filipu a Jak., 3. po sv. Vavřinci, 4. před všemi Svatými. Týh. trh na obilí, přízi a potravní věci každ. out.
- Skuteč**, 1. první out. v poště, 2. v úterý svatodušní, 3. na povýšení sv. Kříže, 4. na sv. Lucii. Trhy na koně a hovězí dobyt.: 1. na den sv. Karla Vel., 2. na první out. postní, 3. v pát. před květ. ned., 4. na proměnění Kr. Pána, 5. na sv. Martina bisk., 6. na sv. Lucii.
- Slané** (Schlan), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Matouše po 8 dní, 3. na den obětování P. Marie. Trhy na dob.: 1. druhé pond. v poště, 2. na den proměnění Kr. Pána.
- Slavětín**, 1. tyto stř.: před květ. ned., 2. před sv. Ignác., 3. před sv. Václavem, 4. po obětov. P. Marie.
- Slavkov** (Schlaggenwald), 1. v pondělí po ned. Septuag., 2. po jmenu P. Marie.
- Smidary**, 1. v out. před zvěst. P. Marie, 2. v out. po sv. Stanislavu, 3. v out. po sv. Marketě, 4. v out. po narož. P. Marie, 5. v out. po všech Svatých. Každou sobotu trh. na obilí.
- Smířice**, 1. ve stř. po hromnicích, 2. před sv. Jiřím, 3. po navštívení P. Mar., 4. po sv. Mat., 5. před adv. Každou stř. týh. trh.
- Smržovka** (Morchenstern), 1. ve stř. před sv. Josefem, 2. po sv. Marku, 3. po sv. Marketě, 4. po všech Svatých. Týh. trh každou středu.
- Soběslav**, 1. v pond. po obrácení sv. Pavla, aneb v pon. před hromnicemi, 2. před svatodušními svátky, 3. po povýšení sv. kříže, 4. před sv. Kateřinou. Trhy na koně 1 den potom, trhy na hovězí dob. od druhého pon. v postě až do pon. po svatě Troj. každ. pon.
- Sobotka**, 1. ve čtv. po 3 Král., 2. na velk. out., 3. na sv. Majd., 4. na sv. Bart., 5. na sv. Michala, 6. na sv. Kateřinu. Týhod. trh každ. sobotu.
- Sokolov** (Falkenau), 1. v pond. před Sv. Do em, 2. po sv. Jakubu Vět., 3. na sv. Muřala; trhy na dob. každ. 3. pon. v každ. měsíci.
- Solnice**, 1. na masopustní pond., 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Jiljí, 4. na sv. Šim. a Judu; týh. trh. každé pond.
- Sovinka**, 1. ve čtvrtek před hromnicemi, 2. v out. před sv. Václ.; týh. trh na obilí a dob. každý čtvrtek.
- Stadlec** (Stahletz), 1. ve čtvrt. po sv. Janu Nep., 2. ve čtv. po početí P. Marie.
- Stankovy**, 1. v outery po novém roce, 2. po sv. Františku Serafinském; týh. trh každé pond.
- Stárvkov** (Starkstadt), výroční a trhy na dob.: 1. v první pon. v postě, 2. v pon. před sv. Duchem, 3. v pon. po sv. Voršile. Případněli sv. Vorsily na pondělí, drží se trh toho samého dne, a druhý den na to dobytčí trh; týhodní trh na přízi a plátno každou sobotu.
- Stody** (Staab), 1. ve čtv. před hromnicí, 2. na sv. Jiří, 3. ve středu po sv. Michalu, 4. v outery před sv. Martinem. Případněli svatojirský trh na neděli neb svátek, odloží se na příští outerek.
- Strakonice**, 1. 3. ledna, 2. ve čtvrtek v středopostí, 3. v outery po nanebevstoup. Páně, 4. v out. před sv. Maří Majd., 5. v out. po narož. P. Marie, 6. na den sv. Šim. a Judu. Pakli některý z těchto trhů na neděli a svátek padne, drží se násled. dne a jestliže by trh na sv. Maří Majd. a Vodňanským trhem stejně padl, drží se ve čtvrtek před sv. Maří Majd. Po celý rok ve stř. dob. trhy; ve čtvrtek a v sob. trhy obilní a na běžné zboží.
- Strážeci Nové** (Neustrašic), 1. ve čtvrtek před květnou nedělí, 2. v outery před nanebevstoupením Páně, 3. ve čtvrtek před navštívením Panny Marie, 4. v pond. před and. stražcem, 5. v pond. před sv. Havlem, 6. na sv. Barboru.
- Strašov**, 1. na sv. Jiljí, 2. na sv. Martina.
- Stráž** (Neustadt), 1. v pond. před sv. Janem Křt., 2. na sv. Kateřinu; každý outerek trh na dobytek.
- Stráž** (Platz), 1. v pondělí po smrtelné neděli, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Lucii; trh na dobytek každý pondělek.
- Stráže** (Wartenberg), výroční a dobytčí trhy: 1. v druhé pond. po Velikonoci, 2. po rozeslání sv. apost., 3. před sv. Havlem, 4. po sv. Martinu; týhodní trh: 1. ve středu před Velikonoci, 2. před Vánocemi.
- Strážov** (Drosau), 1. ve čtvrtek po sv. Matěji, 2. po sv. Jiří, 3. po sv. Jakubu, 4. po sv. Martinu.
- Strmilov** (Tremles), 1. den po novém roce, 2. druhé pond. v postě, 3. čtvrté, pond. po velikonoci, 4. v pond. po Božím Těle, 5. na sv. Jiljí, 6. na sv. Havla, 7. den po sv. Ondřeji; trhy na dobytek každé pond. od 1. května až do 31. října. Trhy na obilí každé pondělí.
- Stříbro** (Mies), výroční a dobytčí trhy; 1. v outery po početí P. Marie, 2. třetí

pon. po velikon., 3. v pon. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Frant. Seraf.

Stropnice (Stropnic), 1. 5. ún., 2. na svatod. out., 3. 6. list. každý out. trh na dob.

Strunkovice, 1. v pond. po nejsvětější Trojici, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Františka Ser.; týhodní trhy vždy v out.

Sukdol, v outery před sv. Havlem, 2. v outery před sv. Tomášem apošt.

Suniperk (Sonnenberg), 1. dne 1. května, 2. na sv. Michala.

Supí Hora (Geiersberg), výroční a trhy na dobytek: 1. po hromn., 2. po druhé ned. po velikon., 3. po svatě Marketě, 4. po sv. Matouši, 5. po obětování Panny Marie; trh týhodní na obilí každé pond.

Sušice (Schüttenhofen), 1. v pond. po 3 Králích, 2. v outery svatodušní, 3. na sv. Rocha, 4. na sv. Františka Ser.; trhy na dobytek od květné neděle až do sv. Martina; každý pondělek a pátek po celý rok trhy na obilí.

Světla 1. v outery týd. po sv. 3 Králích, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Bartoloměje 4. na sv. Michala.

Sviny (Schweinice), 1. den po sv. Trojici, 2. v neděli po nanebevzetí Panny Marie, Padne-li na ten den trh v Lišově, drží se o osm dní dříve, 3. na sv. Františka Serafinského.

Svojanov, výroční a dobytčí trhy, kteréžto poslední drží se před polednem: 1. na masopustní outek, 2. v out. před květnou nedělí, 3. ve středu před nanebevstoupením Páně, 4. na sv. Marii Majdalenu, 5. ve čtvrtek před sv. Tomášem.

Svratka, 1. v pond. po sv. Fab. a Šebest., 2. po velikonoci, 3. na sv. Prokopa, 4. ve středu po sv. Martinu.

Šanov (Schönau u Teplíc), 1. posl. out. v dubnu, 2. v out. před sv. Janem Křt., 3. v pond. před vánoce.

Šenbach, 1. v pondělí po neděli Kantáte 2. po všech Svatých; trhy na dobytek každý první čtvrtek v měsíci.

Šenbach, 1. v pond. po první neděli velikonoční, 2. v outery před sv. Jan. Křt., 3. v pond. po jmenu P. M., 4. v outery po všech Svatých.

Šenfeld, 1. v pond. před sv. Bart., 2. v pond. po sv. Martinu bisk.

Šenlind, 1. druhé pond. před sv. Jan. Křt., 2. v pond. před první adventní nedělí.

Šenlinda (Krásná Lípa), 1. druhé pondělí po velikonoci, 2. v pondělí před sv. M. Majdalenu, 3. v pondělí po sv. Martinu.

Škvorec, výroční a dobytčí trhy: 1. v outery před Velikonoci, 2. před sv. Havl. 3. před Vánoci.

Šluknov (Schlukenau), 1. v pond. po neděli Okuli, 2. po nanebevstoupení P., 3. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Matouši; padne-li sv. Vavřince neb Matouše v pond. drží se trh ten samý den; týh. trhy každý čtvr., na zelený čtvr. a ve čtvr. v adv. přichází cizí kramíci.

Štěkna (Stecken), 1. outery po 1. neděl. v postě, 2. v out. před sv. Jiljí, 3. na sv. Teklui.

Štěpánov, 1. dne 31. března, 2. na sv. Bartoloměje, 3. v outery před sv. Havlem; trhy na všeliký dobytek po celý púst každou středu.

Štěti (Wegstädtl), výroční trhy na dobytek: 1. druhý čtvrtek po Velikonoci, 2. ve čtvr. před sv. Vavřincem, 3. ve čtvr. před sv. Havlem, 4. po počtí P. Marie.

Štoky (Stecken), ty pond.: 1. po sv. Jos. 2. po sv. Vítu, 3. po sv. Vavřinci, 4. po všech Svat., 5. po počtí P. M., 6. po hromn.

Švarcental, výroč. a trhy na koně a dobytek: 1. v pond. po jmenu Ježíše, 2. dne 8. května, připadne-li svátek, tedy v outery, a padne-li 8. května v pondělí o týden později, 3. v pon. po sv. Bart., padne-li sv. Bart. na pond., tedy příští pondělí.

Švihov, 1. v pondělí po neděli Látare, 2. na sv. Víta, 3. v pondělí po sv. Václavu, 4. v pondělí po sv. Lucii, každou střed. týhodní trh.

Tábor, 1. na sv. Řehoře, 2. na sv. Urbana, 3. v pond. před sv. Bartol., 4. na sv. Havla, 5. na sv. Ondřeje, padne-li některý z těchto trhů na sobotu aneb jiný židovský svátek, drží se příští středu.

Tachov čili Dřevňov (Tachau), 1. v pon. po jmenu P. Ježíše, 2. po květ. ned., 3. v pond. po Božím Těle; trhy týdní každou středu a pátek.

Teplá (Tepl), trhy na koně a jiný dob. 1. ve středu před hromnicemi, 2. před Velk., 3. po Jubilate, 4. po sv. Kilianu, 5. na sv. Jiljí, 6. ve středu před císařsk. posvícen., 7. ve středu před Vánoci; trh na obilí každou středu.

Teplice (Teplíc), 1. v pon. po sv. 3 Král., 2. po sv. Janu Křt., 3. po sv. Jiljí, 4. po sv. Havlu; hlavní týhodní trhy v outery každého téhodne a týdní trhy každodenně. První hlavní týhodní trh v každém měs. je spolu trh na dobytek.

Teplice (Weckelsdorf), 1. v out. po jmenu P. Ježíše, 2. po nanebevstoup. Páně, 3. po nanebevzt. P. Mar., 4. po všech Svat.; týhod. trhy každ. outery na plátno, přízi a len.

Terezín (Theresienstadt), 1. v pondělí po sv. 3 Králích, 2. první pon. po velikon., 3. ve čtvrtek po sv. Petru a Pavlu, 4. v pon. po sv. Václavu.

Tejn Horšův (Bischofsteinitz), 1. v out. před hromnicemi, 3. po povýšení svat. Kříže; týhod. trh na obilí každou sobotu po celý rok.

Tejn nad Vltavou (Moldautein), 1. dne 8. května, 2. dne 25. července, 3. dne 21. září, 4. dne 25. listopadu, trhy pro poutníky dne 19. března a 15. června; týdní trhy na potravní věci každou stř. po celý rok.

Tejnec Hrochův (Hrachovteinitz), 1. na den sv. Mat., 2. ve čtvrtek čtvrtého téhodne po velikon., 3. na sv. Jana Křt.,

4. den po sv. Mich., 5. na sv. Tomáše; trhy na dobyt. o druhém trhu ten samý den, o čtyřech ostatních den před tím.
- Tejnice Labská** (Elbeteinic), 1. v pond. po 3 Králích, 2. po květné neděli, 3. v out. před sv. Duch., 4. v pon. po sv. Janu Křtit., 5. v out. před sv. Bartolom., 6. po sv. Václavu.
- Tejnice Panenská** (Jungfernteinic), 1. v pon. před hromn., 2. po sv. Jiří, 3. před naroz. P. Marie. Na sobotu připadlý trh drží se příští pondělí.
- Toužim** (Theising), 1. na zelený čtvrtek, 2. dne 1. května, 3. druhé pond. po Sv. Duchu, 4. ve čtvrtek po naroz. P. Mar., 5. ve čtvrtek po sv. Martinu, 6. ve čtvr. před Vánoci; s druhým, třetím a čtvr. trhem jsou trhy na dobyt. spojeny; týh. trh každý čtvrtek.
- Třebechovice** (Hohenbruck), výr. a dob. trhy: 1. ve středu po obrác. sv. Pavla, padne-li ale stř. na ten svátek, drží se trh v příští středu, 2. na proměn. Krista Pána, 3. na sv. Kosma a Dam., 27. září, 4. na sv. Kateřinu, každý čtvrtek týhodní trh.
- Třebešice**, 1. v sobotu po středopostí, 2. v oktávu sv. Petra a Pavla, 3. na svat. Františka Ser.
- Třebeňice**, výroční trhy na dobyt.: 1. ten den po hromn., 2. na sv. Jiří, 3. v pon. před proměněním Krista P., 4. den po vš. Svatých.
- Třeboň** (Wittingau), 1. na svatého Filipa a Jakuba, 2. na svat. Jiljí, 3. na svat. Tomáše.
- Třebova Česká** (Böhm. Trübau), 1. na sv. Matěje, 2. v outery po vstoupení P., 3. na sv. Vavř., 4. na sv. Matouše. Před každým trhem je trh na dobytek. Trh na obilí každý čtvrtek.
- Trmice** (Türmic), 1. v outery po Velikon., 2. v pondělí po Rogate, 3. po sv. Mich., 4. po početi Panny Marie.
- Trutnov** (Trautenau), výroční a trhy na dob.: 1. na obrácení sv. Pavla, 2. po sv. Jos., 3. ve čtvr. před Sv. Duchem, 4. na sv. Jak., 5. na sv. Mich., 6. na sv. Alžbětu. Všecky trhy, s výminkou svatoduš. trhu, drží se první pondělek, na který ta slavnost padá, jinak následující pondělek i s trhem na sv. Jos. a sv. Alžb. povoleným na koně a hovězí dobytek; pakli-by trh na koně o sv. Josefu s Chrudimským stejně padl, drží se v Trutnově na pondělek před tím; mimo to jest každé pondělí a čtvr. týhodní trh na obilí, přízi a plátno.
- Tučapy**, 1. dne 27. květ., 2. dne 30. září; každý pát. trh na dob.
- Turnov**, 1. po 3 králích, 2. ve středu po středopostí, 3. před svatým Janem Křtitelem, 4. po sv. Jiljí, 5. po Božím Těle, 6. před proměněním Krista Pána, 7. před všemi Svatými.
- Tuškov**, výroční a trhy na dobyt. 1. druhý čtvrtek po Velkonoci, 2. první čtvr. po Božím Těle, 3. první čtvr. po sv. Františku Seraf., 4. v pondělí po početi P. Marie.
- Týnliště**, výroční trhy na dobytek: 1. v pon. po nejsv. Trojici, 2. na sv. Lukáše, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Tomáše, 5. velký týh. trh v pond. po květné ned. Týh. trh každý pond.
- Útčina** (Uittwa), 1. v pond. po sv. Vítu, 2. po sv. Mich.
- Valeč** (Walč), výr. trhy a trhy na dobytek: 1. ve středu po sv. 3 Králích, 2. ve středu po sv. Václavu.
- Vamberice**, 1. pátý čtvrtek v postě, 2. na sv. Annu, 3. na sv. Fr. Seraf., 4. na sv. Barb. Každé pon. týh. trh na dob., vlnu a přízi.
- Vartemberk**, viz Stráže.
- Velešín**, 1. na svatého Josefa, 2. v outery svatodušní, 3. v pondělí po svatém Havlu.
- Velhartice**, 1. na zelený čtvr., 2. ve čtvr. po nanebevstoup. Páně, 3. na sv. Maří Majdal., 4. den po dušič.
- Velvary**, 1. v pond. po zjevení sv. Mich. dne 8. května, 2. ve středu po sv. Pet. a Pavlu, 3. ve středu po sv. Bartolom., 4. na sv. Šimona a Judu, 5. na sv. Martina bisk.
- Verneřice** (Wernstadt), 1. na sv. Vojtěcha, 2. v pát. po sv. Marketě, 3. na sv. Ond., 4. v pon. před sv. Havlem. Týh. trh každ. outerek.
- Veseli nad Lužnicí**, 1. ve středopostí, 2. ve středu po nanebevstoup. Páně, 3. na sv. Prokopa, 4. ve stř. po sv. Frant. Seraf.; trhy na vlnu: 1. ve čtvrtek po sv. Filipu a Jakubu, 2. ve čtvrtek po svat. Jiljí. Trh na dobytek od Velkon. až do Sv. Ducha každý čtvrtek.
- Veseli nad Cidlinou** (Hochweseli), 1. na sv. Matěje na všecko zboží a dobyt., 2. na sv. Vojtěcha na plátno a přízi, 3. na sv. Jana Křt. na všelijaké zboží a dob., 4. v out. po sv. Vavřinci na zboží a dobyt., 5. na sv. Mich., 6. na sv. Mart. na přízi a plátno.
- Vejprty**, 1. v pondělí po Božím Těle, 2. třetí pon. v červenci, 3. v pon. po nar. P. Marie.
- Vildštejn**, 1. v pondělí po sv. Janu Křtiteli, 2. v pondělí po sv. Mich. Od břez. až do října každé poslední pond. v měsíci dob. trhy.
- Vilemice** (Wilomic), 1. v pond. po svat. Jiří, 2. před svat. Havlem.
- Villmov**, 1. v první čtvr. v postě, 2. ve čtvr. po let., 3. na sv. Vavř., 4. ve čtvr. po sv. Mart.
- Vimberk** (Winterberg), 1. ve stř. před Velikn., 2. na sv. Prok., 3. na sv. Bart., 4. na sv. Mart.
- Vlachovo Březí** (Wällischbirken), 1. na sv. Apolináře, 2. na sv. Ludmilu, 3. na sv. Mikuláše, po každé s osmid. svobo-

- dou. Velké týd. trhy; ve stř. před Vel., sv. Duchem a Vánoce; týd. trhy na obilí, hov. a vepř. dobytek kaž. středu. Padne-li svátek, odbová se trh předch. dne.
- Vlašim**, 1. v masop. pon., 2. v pon. před Velikon., 3. v out. před nanebevst. P., 4. v pondělí před Sv. Duchem, 5. v sob. po sv. Jiljí, 6. na dušičky, 7. v drubé pon. před nar. Krista Pána. Týd. trh každ. sobotu.
- Vltavice Dolní** (Unter-Wulldau), 1. na obrác. sv. Pavla, 2. v ned. po sv. Janu Křt. Týh. trh každý čtvrt.
- Vodňany**, výroč. a trhy na koně a hov. dobytek: 1. třetí out. v postě, 2. v out. před sv. Janem Nepom., 3. na den rozslání sv. apoštolů, 4. ten den po naroz. Panny Marie, 5. na sv. Barboru. Velké týd. trhy a na dob. ty out.: 1. druhý po jmenu Jež., 2. druhý po Velik., 3. před sv. Havlem. Každý out. trh na obilí a potravní věci.
- Volary** (Wallern), 1. ve čtvrt. před květ. ned., 2. na sv. Mikuláše.
- Volyně**, 1. v pon. po obrác. sv. Pavla, 2. v pon. po nanebevz. P.; oba 9 dní, 3. v out. po nanebevz. P. Marie, trvá 8 dní 4. v pond. po všech Svat. 3. dní.
- Voříč**, 1. ve čtvrt. před květ. ned., 2. ve stř. v křížov. týd. 3. ten den po navštívení P. Marie, 4. na sv. Vavř., 5. po naroz. P. Marie, 6. na sv. Frant. Ser., 7. na sv. Petra z Alkantary (19. října), 8. na sv. Tomáše, apost.
- Voříč Mladá** (Jungwohitz), výr. trhy na dobytek a rozličné zboží: 1. v out. po sv. Petru a Pavlu, 2. po zvěstov. Panny Marie, 3. po sv. Vojt., 4. po nanebevst. Páně, 5. po Bož. Těle, 6. po nanebevz. Panny Marie, 7. po sv. Matouši, 8. po sv. Manhartu.
- Vraná**, 1. dne 21. března, 2. na sv. Jana Křt., 3. druhý den po sv. Mat. Malé trhy: 1. ve čtvrtek po sv. Filipu a Jak. 2. den po sv. Bartolom., 3. ve čtvrtek před sv. Lukášem, 4. ve čtvrt. po svatě Barboře.
- Vrať** (Freiheit), 1. v outery po přeneš. sv. Václava, 2. po Bož. Těle, 3. po narození Panny Marie, 4. první outerek v adventu.
- Vrch sv. Šebestiána** (Sebastiansberg). 1. v pond. po sv. Trojici, 2. první pon. po ned. po sv. Havlu.
- Vrchlabí** (Hohenelbe). 1. den po sv. Matěji, 2. na svat. Filipa a Jakuba, 3. den po Vavřinci, 4. na sv. Kateř. Týh. trhy vždy v out. a v sobotu na rozličné obilí a vařivo.
- Vroustek** (Rudig), trhy výroční a na dobytek: 1. ve středu před květnou nedělí, 2. ve čtvrtek po sv. Janu Křteli, 3. ve čtvrtek po sv. Bartoloměji, 4. ve čtvrtek před poč. Panny Marie. Každý outerek trh na obilí.
- Všeruby** (Neumarkt), 1. ve čtvrtek po nedělí Kantate, 2. ve čtvrtek po Božím Těle. Trh na obilí a dobytek každou středu.
- Všeruby** (Všerau), 1. na sv. Blažeje, po 8 dní, 2. na sv. Marketu, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. na sv. Michala, po 8 dní, 5. na sv. Mikuláše.
- Vysoké** (Hochstadt), 1. v pondělí po Quasimodogeniti, 2. páté pond. po velikonoci, 3. v pond. po sv. Prokopu, 4. v pond. po nanebevz. P. Marie, 5. v pond. po naroz. P. M., 6. v pondělí po sv. Simonu a Judě, 7. v pond. po sv. Barboře. Týhodní trh každou sobotu a outery.
- Vyšší Brod** (Hohenfurth), 1. svobodný trh, na sv. Bartoloměje. Trhy na chléb: 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Josefa, 3. na zelený čtvrtek, 4. v pondělí po sv. Trojici, 5. na sv. M. Majdalenu, 6. na sv. Šimona a Judu, 7. na sv. Tomáše; týhodní trh každý pondělek s dobytčím trhem za letních měsíců.
- Záblati**, 1. na sv. Florianu, 2. na stěti sv. Jana, 3. na sv. Ondřeje.
- Zacler** (Schatzlar), 1. v outery po 3 Král. 2. v outery po svatodušních svátcích, 3. na sv. Martina. Trhy týh. v outery a pát.
- Zahrádka**, 1. ten čtvrtek po středopostí, 2. na sv. Vítu, 3. ten pondělek před sv. Bartolomějem, 4. na sv. Havla, 5. na sv. Ondřeje; v out. každého týdne trh na dobyt.
- Zákupy**, každou středu týd. trh.
- Záměstí** (Friedberg), v. Frimburk.
- Zásmuky**, 1. v pondělí po hromnicích, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. ve středu po sv. Prokopu, 4. v pondělí po nanebevzetí P. M., 5. ve středu po sv. Václavu, 6. ve středu po vš. Svatých; trh týhodní každou středu.
- Zbirov**, 1. v outery velikonoční, 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Kateřinu.
- Zbraslav** (Königsaal), 1. dne 4. dubna, 2. v pondělí po sv. Janu Nepom., 3. po jmenu P. Marie, 4. po sv. arch. Rafaelovi.
- Zbraslavice**, 1. v outery po hromnicích, 2. po nedělí Judika, po 8 dní, 3. po sv. Trojici, 4. po navštívení Panny Marie, 5. v pond. po sv. Vavřinci, 6. v outery po sv. Václavu, 7. na sv. Kateřinu, trvá 8 dní, 8. na sv. Tomáše apoštola.
- Zdislavice**, výroční trhy na rozličné kramářské zboží a spolu trh na dobytek, 1. ve čtvrtek před hromnicemi, 2. ve středopostí, 3. po nalezení sv. kříže, 4. den před Božím Tělem, 5. ve čtvrtek po sv. Marketě, 6. po povýšení sv. kříže, 7. den po sv. Barboře.
- Zetvice** (Zettwing) 1. druhý pond. po Velikonoci, 2. v pondělí před sv. Martinem; trh na chléb každý outerek.
- Zlonice**, 1. první pond. v postě, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Ondřeje, 4. na nanebevzetí Panny Marie. Druhý a třetí trvá 8 dní; trh každý pondělek.
- Zruč**, 1. na sv. Dorotu dne 6. února, 2. na proměnění Krista P.; trhy: v outery před zeleným čtvrtkem, v outery před Vánoce.

Zvíkov, výroční trhy v pond.: 1. po sv. Valentinu, 2. po Božím Těle, 3. po povýšení sv. kříže, 4. po sv. Alžbětě; trhy týždní na obilí, len, přízi a rozličné potraviny věci každou středu.

Žamberk (Senftenberg), výroč. a dob. trhy ty pond.: 1. před hromn., 2. před Marií Sněžnou, 3. před sv. Havlem; hlavní týž. trhy na všecko zboží v pondělí před Velikonocí, před Sv. Duchem a před Vánocemi; každé pondělí a čtvrtek trhy na obilí.

Žandov (Sandau), 1. v pondělí po jmenu P. Ježíše, 2. třetí v postě, 3. po sv. Antonínu, 4. před sv. Václavem; dobyt. trhy každý poslední čtvrtek v měsíci od února až do konce listop.; týž. trh každé pond.

Žatec (Saaz), 1. v pond. před obrác. sv. Pavla, 2. ve čtvrtek po neděli Okuli, 3. v pond. před Sv. Duchem, 4. v pond. před naroz. P. Marie, 5. v pond. před sv. Kateřin. trhy chmelové: v září, v říjnu, listopadu a prosinci každý čtvrtek; od 15. až do 31. října každý všední den.

Žebrák, 1. ve čtvrtek po jmenu P. Ježíše, 2. nasvatodušní outery, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Šimona a Judu.

Železnice (Eisenstadt), 1. ve středu po jmenu Pána J., 2. v pondělí po sv. Janu Nep., 3. ve středu po narození P. Marie; trh na obilí každou středu.

Železná Ruda (Eisenstein), trhy na obilí a dobytek: 1. ve svatodušní outery, 2. na sv. Vendelína dne 20. října. Měl-liby poslednější trh na sobotu neb neděli padnouti, odbyvá se v pondělí na to.

Žihle (Scheles), 1. v out. po sv. Jiří, 2. v outery po sv. Václavu.

Žitčec (Schurz), 1. v outery před sv. Filipem a Jak., 2. v outery před sv. Bartolomějem.

Žitovnice, výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. po svatých 3 Králích, 2. po svat. Filipu a Jakubu, 3. po svatém Jiří; trhy na dobytek každých čtrnáct dní od druhého outerka po sv. Matěji až do sv. Havla.

Žitčelce, 1. ve středu před sv. Jiřím; 2. na sv. Víta, 3. v pondělí po narození P. Marie, 4. v pond. po všech Svatých, po každé 8 dní; na kramářské zboží v pátek před květnou ned. a před Vánocemi každou středu trh na obilí.

Žleby, 1. den po sv. 3 Králích, 2. den po navštívení P. Marie, 3. den po všech Svatých; týždní trh den před všemi Svatými.

Žlutice (Lutitz), 1. v outery Velikonoční, 2. v outery svatodušní, 3. v pond. před sv. Bart., 4. na sv. Šimona a Judu.

Žumberk, výroční a dobyt. trhy ve čtvrtky: 1. před. hrom., 2. před sv. Vítem, 3. před nanebevz. Panny M., 4. před všemi Svatými

Výroční trhové na Slovensku.

Arad, na neděli Judika, 11. července, 19. srpna, 4. listopadu, 2. dni před tím velký trh na dobytek.

Asod, v Pešt. stol., na vstoupení Páně, 20. srpna, 11. listopadu a dva dni před tím velký trh na dobytek.

Baja, v Bač. stol., 24. dub., 24. července, 21. září a 6. pros. a den před tím trh na dobytek.

Bajmoc, v Nitr. stol., 6. ledna, 24. dub., na sv. Ducha, 24. srpna, 24. září a 11. listopadu.

Bánovce, v Trenč. stol., první neděli po 3 Králích, na neděli Sexagesima, 24. dubna, na neděli sv. Trojice, na sv. Jana Křt., na nanebevzetí P. Marie, 29. srpna, na Šim. a Judu, na sv. Lucie.

Bardějov, v Šariš. stol., 22. února, na ned. Sexages., 24. června, 1. září, 21. pros. a 5 dni před tím trh na dobytek.

Bátovce, v Hont. stol., na ned. Sexagesima, na neděli květnou, na neděli Rogate, na sv. Vavřince, 11. listop.

Beckov, v Trenč. stol., na sv. Řehoře, na den nalezení sv. kříže, 26. srpna, 24. listopadu.

Běla, v Spíši, 22. ledna, na neděli Rogate, 15. července, 21. září, na sv. Tomáše, v pond. před advent. a 2 dni před tím trh a dobytek.

Béluše, v Trenč. stol., 24. února, 1. května, 24. června, naproměnění Krista Páně, 3. září, na Šimona a Judu.

Biče, v Trenč. stol., v pondělí po obrácení sv. Pavla, po sv. Filipu a Jakubu, Svatodušní po povýšení sv. kříže, po všech Svatých.

Bobrovec Velký, v Lipt. stol., na ned. Invok., 16. května, 1. září, 19. listop.

Bodhanovec, v Šariš. stol., 17. ledna, 5. února, 25. dubna, 25. července, 28. srpna, 21. října, 23. listop.

Březno, na neděli Lätare, tu středu před sv. Duchem, 16. srpna, 30. listopadu. Výkladní i na dobytek spolu se držívají.

Březová, v Nitr. stol., v pond. po třech králích, v pond. před popelcem, na zelený čtvrtek, v pondělí před Sv. Duchem, v pondělí před sv. Janem Křt., v pondělí po sv. Štěpánu králi, po sv. Matouši, po sv. Emer. Výkladní i na dobytek spolu se držívají.

Budin, 1. března, 27. června, 14. září, 30. listopadu.

Bystřice Baňská, 25. ledna, 7. května, 30. listop.

Bystřice Považská, 6. ledna, v pondělí po květné neděli, na sv. Trojici, 10. srp., na sv. Matouše v září.

- Cachtice**, 24. února, na neděli Rogate, na sv. Ladislava, na stětí sv. Jana, na sv. Voršilu, na sv. Tomáše.
- Čhtelnice**, na sv. Fabiana a Šebastiana, na sv. Josefa, na neděli Miserik., na sv. Jana Křtitele, na sv. Bartoloměje, na sv. Havla.
- Čtvrtek**, ve Spíši, na sv. Ducha, 28. října.
- Ďarmoty**, 6. ledna, 2. února, na neděli Látare, 1. května, 24. června, 20. srpna, 20. září, 21. listopadu.
- Debrecin**, 17. ledna, na sv. Antonína poust., 24. dubna, 15. srpna, na sv. Diviše a dva dni před tím trh na dobytek.
- Dětva**, v zvol. stol., 25. dubna, 24. června, 24. září, 24. listopadu a vždy den před tím trh na dobytek.
- Dobroniva**, na sv. Pavla poustev., na Sv. Ducha, v pondělí po sv. Trojici, na sv. Matouše, na sv. Barboru, vždy den před tím trh na dobytek.
- Dobšina**, 2. února, 12. května, 1. srpna, 8. prosince.
- Dubnice**, 24. února, na neděli Quasimod., na sv. Jakuba, na sv. Michala.
- Filekovo**, 6. února, 25. května, 24. srpna a 19. listop.
- Frajštak** (Galgocz), 25. ledna, na neděli Látare, 1. května, na Svat. Ducha, 29. června, 10. srpna, 22. září a 1. list.
- Gajary viz Jagary.**
- Galanta**, na sv. Ducha, 20. srpna.
- Gemer** (Sajo-Gömör), 14. února, v outery před Velikonocí, 3. července, 17. prosince a vždy předešlý den trh na dobytek.
- Hanúšovce**, Šariš. stol., 6. ledna, 14. dubna, na seslání Duchu Sv., 27. září, 1. listopadu.
- Holič**, na obrácení sv. Pavla, v outery po Quasimod., v outery po Miserik., na rozeslání sv. apoštolů, v outery po 20. srpnu, 16. října, 11. listopadu.
- Hrabušice**, (Káposztafalva), 25. ledna, 1. května, 4. října.
- Humene**, 6. února, 25. března, na neděli Rogate, 29. červ., 14. září, 1. listopadu, v pondělí před nar. Chr. P.
- Hyby**, v pondělí po obrácení sv. Pavla, na zvěstov. P. Marie, na den Božího Těla, v pondělí po sv. Egidu, 1. listop.
- Hava**, na sv. Dorotu, na zvěstování Panny Marie, na vstoupení P., na Boží Tělo, na sv. Maří Magdalenu, 1. listop.
- Jagary**, Gajary, v Prešp. stol., na neděli Látare, na Boží Tělo, na početí Panny Marie, na povýšení svat. Kříže, v pondělí po sv. Žofii, 1. listop.
- Jelšava**, na sv. Apollon., 27. dubna, na sv. Jana Křt., na sv. Egid., na sv. Alžb.
- Kapušany** (Kapi), v Šariš. stol., 12. břez.
- Kečkomet**, 12. března, 10. května, 10. srpna, 26. září, 25. listopadu a dva dni před tím velké trhy na dobytek.
- Kerestur**, při Bodrogu, 20. února, 21. března, na sv. Marketu, na prom. Christa Pána, na sv. Bartoloměje, na povýšen sv. Kříže, 25. listopadu.
- Kežmark**, na neděli Invokabit, první neděli po sv. Trojici, 3. května, 14. září, 13. prosince.
- Kláster**, v Turci, 9. ledna, v pondělí po sv. Duchu, v neděli po sv. Michalu, na sv. Mikuláše.
- Komárno** při Dunaji, 1. května, 29. června, 4. října, 30. listopadu.
- Komjatice**, neb Komjaty, 15. června, 26. srpna, 19. listopadu, třetí neděli adventní.
- Košice**, na sv. Fabiana a Šebastiana, 1. května, na den Božího Těla, 15. srpna, na sv. Kateřinu.
- Kostolany**, Nitr. stol., na neděli květnou, na vstoupení Páně, na sv. Vavřince, na sv. Matěje.
- Křemnice**, 5. května, 2. srpna, ve čtvrtek po sv. Michalu.
- Krupina** (Karpfen), na sv. Dorotu, na květnou neděli, na neděli Exaudi, na sv. Petra a Pavla, na sv. Bartoloměje, na Šimona a Judu, tu neděli před Vánoci a vždy 3 dni před tím trh na dobytek.
- Kubin Dolní**, v Oravě, na neděli Seragesima, na neděli Palm., na sv. Jana Křtitele, na narození Panny Marie, na svatou Alžbětu, vždy násled. pondělí a každý outerek od sv. Kateřiny až do květné neděle trh na dobytek.
- Kysek** čili Gyns, na neděli Invokabit, na neděli Látare, první neděli po sv. Trojici, 1. září, 21. října.
- Leopoldstat**, na neděli Okuli, na neděli Exaudi, na neděli před sv. Duchem, 13. července a 21. září.
- Leváry Vel.** (Gross-Schützen), v Prešp. stol., v pond. po 3 Král., na sv. Rehoře, v pond. po neděli Rogate, před sv. Jakub., před sv. Matouš., po sv. Vavř., po sv. Martinu.
- Levice**, na 3 Krále, v pond. po Judika, na den Božího Těla, 25. července, 29. září.
- Levoč**, 1. ledna, na ned. Judika, 2. července, 16. října.
- Libova** (Lublau), ve Spíši, na ned. Sex., na ned. Palm., na ned. Exaudi, 2. července, na nebevzetí Panny Marie, na ned. po sv. Havlu, na sv. Mikuláše.
- Ličenec**, na sv. Valentina, na sv. Stanislava, 2. července, na povýšení sv. Kříže, na sv. Juditu.
- Lubětová**, 2. února, 1. května, 22. července, 29. září.
- Makov**, na ned. Judika, 24. června, 19. srpna a 19. listopadu.
- Malé Topolčany**, 6. ledna, 22. března, 1. květ., 24. června, 24. srpna a 25. listop.
- Malý Varadin**, 17. března, na zel. čtvrtek, 15. června, 1. září, 5. listopadu, 25. prosince.
- Matějovce**, ve Spíši, 6. února, 8. června, 6. srpna, 19. listopadu.
- Michalovce**, v Zempl. stol., 2. února, na ned. Palm., 8. května, 13. června, 15. srpna, 15. října, 21. prosince.

- Miljava**, v Nitr. stol., ve středu po obrácení sv. Pavla, po sv. Josefu, po sv. Duchu, po sv. Jakubu, po narož. P. Marie, po Šim. a Judě, po sv. Mikuláši a vždy v předešlý outery trh na dobytek.
- Miskovec**, 16. února, na vstoupení Páně, na sv. Samuele, 18. října, 16. prosince.
- Močónak**, 28. ledna, 29. března, na sv. Ladislava, na sv. Bartoloměje, na svatou Voršilu, na sv. Klementa a 3 dní před tím trh na dobytek.
- Modrá**, 2. února, na ned. Misericordie, 24. června, na ned. po sv. Bartoloměji, na sv. Matouše, 11. listopadu.
- Moravce**, v Těkov. stol., v outery před očišťováním Panny Marie, před květnou ned. před sv. Jiřím, před sv. Petrem a Pavlem, před sv. Jakubem, před sv. Michalem, před všemi Svatými, před sv. Tomášem.
- Moravce Velk.**, 2. července.
- Mošon** (Wieselburg), 13. července, 5. října, na neděli po sv. Františku.
- Mošovce**, v Turci, na sv. Fabiana a Šebastiana, na sv. Stanislava, na sv. Trojici, na prom. Krista Pána, na sv. Matouše, 1. listopadu, vždy v pond. trh na dobytek. Ve středu výkladné jarmarky. Přes celý pak půst v out. a ve středu trh na obilí.
- Náměsto**, v Orav., v pond. po první neděli po 3 Králích, na sv. Rehoře, na sv. Lucii.
- Německá Lipče**, 25. ledna, 24. dubna, 24. června, 21. září, 21. prosince.
- Nemeti**, v Hont. stol., na jmeno P. Ježíše, na ned. Lätare, 23. dubna, na sv. Trojici, 6. srpna, 1. listopadu.
- Néredház**, 10. ledna, 26. května, 8. září, 13. prosince.
- Nitra**, 10. ledna, na ned. Okuli, na den Božího Těla, 2. července, 28. října, 21. prosince.
- Nová Belá**, ve Spíši, 2. února, v pondělí svatodušní, 19. listopadu.
- Nová Ves**, ve Spíši, 26. února, na nebevzetí Panny Marie, 11. listopadu.
- Nové Město nad Kysucí**, v pond. před sv. Dorotou, ve středu po popeleční středě, v pond. po sv. Jiří, před sv. Jakubem, před Kalist., 14. října.
- Nové Město** na Váhu, v pond. po Septuagesima, po Reminiscere, po Velikonoci, na svatodušní pond., po sv. Trojici, po sv. Prokopu, po narození P. Marie, po sv. Michalu, po všech Svatých, před Vánoci.
- Nové Zámky**, 14. února, na květnou ned., první ned. po sv. Trojici, na sv. Klementa, na sv. Lucii.
- Osljany**, na květnou ned., v ned. po sv. Filipu a Jakubu, po sv. Štěpána, po sv. Mikuláši.
- Ostříhom**, 2. února, 12. března, 25. květ., 22. července.
- Oždany**, Gem. stol., 14. února, 7. května, 13. července, 10. srpna, 30. listopadu.
- Papa**, 2. února, 25. března, na sv. Trojici, 2. července, 15. srpna, 8. září, 8. pros.
- Parkan**, 23. dubna, 24. srpna, 28. října, 16. prosince.
- Pest**, na sv. Josefa, na sv. Medarda, na den stětí sv. Jana, na sv. Leopolda.
- Pezynek**, 6. února, v out. velkon., v outery svatodušní, 22. července, na sv. Augusta, na sv. Frant., 5. listop.
- Plešivec**, v Gem. stol. 22. února, 10. dub., 17. září.
- Plešovce**, v Zvol. stol., 12. března, 12. července, 1. října, 29. pros. a vždy před tím trh na dob.
- Podhradí**, v Gemeru, 25. ledna, 10. srpna, 30. listopadu.
- Podotínek**, v Spíši, na obrác. sv. Pavla, na ned. Jubilate, v pon. po sv. Trojici, v pon. před navštív. P. Marie, v pond. před Šim. a Judou.
- Poprad**, v Spíši, v pát. po ned. Judika, 15. října a 6. pros.
- Potok**, 7. března, na ned. Exaudi, 29. června, 10. srpna, 8. pros.
- Pouchov**, v pondělí po novém roce, po velkonoci, po ned. Exaudi, po sv. Marku, po povýšení sv. Kříže, po všech Svatých a vždy ve čtvrt. před tím výkladní a trh na dobytek.
- Právo Německé**, na ned. Reminiscere, na sv. Jakuba, na ned. po stětí sv. Jana, na sv. Emer., na sv. Tomáše a týden před tím trh na dob.
- Právo Slovenské**, na ned. posv. Řehoři, na ned. Rogate, 24. července, na ned. po sv. Havlu, vždy čtvrtý den před tím velké trhy na dob.
- Předmír**, na ned. Quasimodog., v pond. po sv. Janu Křt., čtvrtou ned. adventní.
- Prešov**, 27. ledna, na sv. Trojici, 10. srpna, 14. září, 30. listop.
- Prešpurk**, na sv. Fabiána a Šebest., na ned. Lätare, na vstoup. Páně, 2. července, 10. srpna, na sv. Michala, na sv. Lucii a den před tím trh na dob.
- Privide**, v Nitr. stol., 20. ledna, 19. března, 3. květ., 10. srp., na den povýš. sv. Kříže, na sv. Lukáše.
- Pruské**, 12. břez., 24. dub., 24. června, 11. srp., 19. listop.
- Puchov v. Pouchov**.
- Pukanec**, v neděli Septuag., na ned. devítník, na sv. Jiří, na navštív. P. Marie, na sv. Egidia, na sv. Mikuláše.
- Ráb**, ve středu po květné ned., ve středu před Božím Tělem, 22. července, 8. září, 19. listop.
- Radošovce**, Nitr. stol., 6. ledna, 3. května, na ned. Exaudi, 26. června, 2. července, 14. září.
- Radvan**, na sv. Stanislava, třetí ned. po sv. Trojici, na narož. P. Marie, 30. listop.
- Rajec**, v pond. po sv. Mat., po sv. Jiří, po sv. Zofii, po stětí sv. Jana, po sv. Voršile, po sv. Mikuláši.
- Ratkova**, na obrác. sv. Pavla, na nalezení sv. Kříže, na sv. Štěpána krále, na sv. Lucii.

- Revúce Velká**, v Gem. stol., na sv. Jos., 13. června, na sv. Matouše, 16. pros. a vždy den před tím trh na dob.
- Rimavská Sobota**, 6. ledna, na květnou ned., 15. května, na sv. Marketu, na stěti sv. Jana, na sv. Voršilu.
- Rožemberk**, Liptov., 7. ledna, 19. března, na vstup. Páně, 29. září, 1. prosince, nad to ještě od 3 Králů až do velikonoce každ. čtvrtek trhy na dobytek.
- Sabinov**, 24. února, 24. dubna, 24. června, na pov. sv. Kříže, 7. pros.
- Sarvaš**, v Békešské stol., na sv. Matěje, zvlášť na dob., na sv. Jana Křt., na sv. Luk., na sv. Tomáše.
- Sebechleby** (Klib), v Hont. stol., na obrác. sv. Pavla, na sv. Filipa a Jak., na sv. Jana Křt., na Majd., na povýšení sv. Kříže, na sv. Kateřinu.
- Segedin**, na sv. Jiří, 31. července, 10. říj., 30. září; vždycky se počíná v pond.
- Senec**, (Wartberg), v Prešp. stol., 6. led. na ned. květnou, na sv. Urbana, 13. září, 18. října, den před tím trh na dob.
- Senice**, v pond. po ned. Okuli, na ned. Misarik., na ned. po Božím Těle, v pon. před rozesláním sv. apoštolů, na sv. Augustina, druhý pon. po sv. Michalu, na sv. Alžbětu, na sv. Tom.
- Serdahely** (Středistě), v Situ aneb Čalokezy, na den sv. Pryske, na sv. Ladisl., 2. července, 11. listop.
- Sereď**, v Nitr. stol., 2. února, 15. květ., 24. června, 15. října.
- Sjelnice**, v Lipt. stol., 2. února, na neděli Okuli, 1. května, 25. července, 2. listop. a od 1. ledna až do velikonoce trh na dobytek.
- Skalice**, druhý den po hromn., v out. po ned. Reminiscere, v out. po ned. Rogate, 2. července, na sv. Jakuba, na narož. P. M., 1. listopadu, 13. pros. a den před tím trh na dobytek.
- Slovenská Lipce**, 6. ledna, na ned. Septuagesima, na sv. Ducha, na sv. Jakuba, 4. října.
- Sobota Spišská**, 6. ledna, 24. dubna, na sv. Bartoloměje, 1. listop.
- Sobotiště**, v Nitr. stol., na sv. Matěje, v pond. velikonoční, na nanebevz. P. Marie, na sv. Matouše, na sv. Lukáše, po početi P. Marie.
- Sahy**, při Joli, 24. února, 24. března, 19. května, 4. srpna, 22. září, 3. listop. a trhy na dobytek.
- Šahy**, v Žel. stol., 15. květ., 15. srpna, 21. září, 5. listopadu.
- Šandorf**, v pond. po ned. Palm., v outery svatodušní, na Bartol., na sv. Luk.
- Šaryš**, na ned. Látare, na rozeslání sv. ap., 15. srp. 11. listop., vždy ve středu.
- Šarluky**, ve středu po jměnu P. Ježíše, na ned. Reminiscere, ve středu před Velikonočí, ve středu před sv. Duch., 21. září, ve středu před Vánocí a 3 dní před tím trh na dobytek.
- Šašun**, na obrácení sv. Pav., na sv. Jos., na sv. Stanislava, na prom. Krista Pána, na povýš. sv. Kříže, na sv. Havla, na sv. Ondřeje, vždy v následující středu a toho dne trh na dob.
- Šoproň**, v out. po ned. Invok., 1. květ., 7. srpna, 19. listop.
- Štávnice**, každé suché dni, a vždy v pon. před tím trh na dob.
- Stará Túra**, v out. po 3 Králích, po ned. Judika, po vstupení Páně, po sv. Mich., po sv. Kateř., a vždy den před tím trh na dobyt. i každou sobotu znamen. trh na obilí.
- Stará Ves**, v Spiši, na ned. Palm., 29. června, 4. října, 8. pros.
- Staré**, v Zempl. stol., 22. ledna, 24. červ., 26. července, 28. září, 30. listop.
- Staré Hradky** (Uherské), 6. led., 5 květ., 2. srpna, 21. září, 28. října, a vždy den před tím trh na dob.
- Streda**, při Váhu, 2. února, 15. květ., 24. června, 15. srpna.
- Stupava**, v Prešp. stol., na zelený čtvr., 1. května, 25. června, 20. srpna, 6. listop., 21. pros.
- Sučany**, na 3 Krále, 24. dub., na svatou Žofii, 25. července, 8. září, dva týd. po sv. Michalu.
- Šurany**, v Nitr. stol., 25. led., 1. května, 10. srpna, 2. listop., s trhy na dob.
- Sv. Kříž**, při Hroně, ten týd. po hromn., po sv. Jiří, po sv. Janu Křt., po nanebevz. P. Marie, po sv. Mich. a po obětování P. Marie; vždy v pon. trh na dob., a v out. trh výklad.
- Sv. Martin**, v Turbi, 24. února, na zel. čtvr., v pon. před Sv. Duchem, na sv. Vavřince, na sv. Bartol., na sv. Martina. Nad to na vlnu 25. a 26. květ. a 25. i 26. září.
- Sv. Mikuláš**, v Liptově, na ned. Reminiscere, na neděli Exaudi, 24. srpna, na sv. Mikuláše.
- Tékov**, (Pars), na ned. Invokavit, na vst. P., 8. září, 11. listop.
- Temešvár**, na ned. Reminisc., na svatého Ducha, na ned. před sv. Mich., 6. pros. podle star. kalend.
- Teplíce**, v Trenč. stol., 19. břez., 29. červ., 2. září, 7. pros. a den před tím trh na dobytek.
- Terezyopel** (Subotica), v Banátě, na vst. P. podle starého kalend., 6. pros. s velk. trhy na dob.
- Tisovec**, 17. led., 19. květ., na sv. Vavř., na sv. Emer.
- Tokay**, 25. břez., 24. června, 26. červen., 22. září, 26. října, 21. pros.
- Trenčín**, 2. února, v pondělí po ned. Judika, na sv. Ducha, 2. červen., na svát. Pct. v okov., na povýš. sv. Kříže, na sv. Luk., na sv. Ondř., a přes celý půst v v pond. trh na dob.
- Trnava**, 11. led., a 16., 22. a 27. února, 19. a 21. dub., 14. a 19. června, 26. a

31. července, 30. srp. a 4. září, 18. a 23. října, 6. a 11. pros.
- Trnovec**, v Lip., na sv. Mat., na sv. Duchu, na sv. Vavř., Havla a Lucii.
- Trstenna**, v Oravě, v pon. po sv. Dorot., v out. svatodušní, na sv. Jiří, 16. červen., na den po nanebevz. P. Marie, v pon. po sv. Martinu.
- Turany**, v Turci, 5. ledna, na sv. Duchu, na sv. Emericha.
- Tvrdošín**, v Oravě, v pon. po obrác. sv. Pavla, 1. květ., na povýš. sv. Kříže, v pon. po všech Svatých.
- Ungvár (Uhvár)**, 25. led., na ned. Palm., 7. května, 25. července, 29. září.
- Vacov**, ve středu před květ. ned., 2. červ., 16. října, ten týden před Ván. s velk. trhy na dob.
- Varyn**, v Trenč. stol., v pon. po sv. Fab. a Šeb., po Lätare, po sv. Trojici po sv. Marketě, po naroz. P. Mar., po prv. ned. adventní a vždy před tím ve středu trh na dob.
- Velká**, v Spiši, 28. ledna, v out. po květ. ned., 6. červ., 1. října.
- Velké Topolčany**, na sv. Antonína, na sv. Rehoře, 6. květ., v pond. po sv. Troj., na sv. Majd., na sv. Bartol., na sv. Mat., na sv. Leop.
- Velký Varadín**, 6. led., na Boží Tělo, 2. července, 1. září, 4. října.
- Vesprym**, 6. led., na sv. Rehoře, sv. na Flor., 10. srpna, na naroz. P. Marie, 6. prosince.
- Vrablany**, na ned. Sexag., Miserik., 1. srp., 25. listop., 21. pros.
- Vrbové**, v Nitr. stol., ten den po novém roce a před ním trh na dob., v pon. po Sexag., na ned. Palm., po Kantáte: předch. pátky trh na dob., též 16. červ., 22. července, 14. září, 11. listop. a vždy před tím trh na dob.
- Vrbovec**, v Nitr. stol., v pon. před těmito dny, totiž před obrác. sv. Pav., před Judika, před Kantáte, před sv. Jan. Křt., před naroz. P. Marie, a v pon. po všech Svatých.
- Zemplin**, 6. února.
- Zemplin**, 4. ledna, na sv. Matěje, 30. listopadu.
- Zvolen**, 12. ledna na dobyt., na sv. Mat., na zelený čtvrtek, na Boží Tělo, 14. září, na sv. Alžbětu, jen na dobytek na svat. Tomáše.
- Žabrokreký**, v Nitr. stol., na zelený čtv., ve stř. před vstoup. P., v out. před Božím Těl., na povýš. sv. Kříže v pon. po sv. Žofii.
- Žernovce**, pon. po sv. Fab. a Šeb. po sv. Troj., po sv. Jak.
- Žilina**, v pondělí po sv. Dorotě, 10. dub., na sv. Filipa a Jak., na Boží Tělo, na sv. Štěp. král., na povýš. sv. Kříže, na sv. Havla, na sv. Lucii.

Opravy.

Pořádek výročních trhů v městysi Opatově na Moravě:

1. v úterý po zvěstování Panny Marie.
2. v úterý po sv. Janu Křtiteli.
3. v úterý po sv. Bartoloměji.
4. v úterý po sv. Barboře.

Trhy v Křtinách (okres Brněnský):

1. V sobotu po nanebevstoupení Páně, 2. na navštívení panny Marie 2. července, 3. v pondělí před narozením panny Marie, a 4. v pondělí po všech Svatých; dobytčí trhy dopoledne před každým výročním trhem se odbývají budou.

OBSAH.

Celoroční kalendář, čtvrté měsíce, východ a západ slunce i měsíce na každý den, povětrnost str. 3. — Pohyblivé svátky v roce 1867, posvátný čas velkonoční, čtvero suchých dní, znamení oběžnic, zatmění slunce a měsíce, noremní dnové, letopočet nové doby str. 17; — Svatí patronové zemští, nejvyšší císařský rod, panovníci evropejští; — nejnovější kolkové skály, výtah účtů, stanovy, seznam zemřelých úddů dědictví sv. Cyr. a Meth. Čtení o kalendáři str. 27. — Jak Bedřich II. král pruský Rakousku urval kus Slezska str. 37. — Původ války mezi Rakouskem a Pruskem str. 49. — Jak se má jísti, aby šlo k duhu? str. 51. — Hubme chrousty! str. 53. — Přikrývání koní při práci pokrývkami str. 56. — O Kristu Pánu a sv. Petrovi, str. 57. — Jan Klenovský, dvorní šašek Jiřího, krále českého, str. 60. — Vzorná macocha, str. 61. — Kterak královna anglická jede do parlamentu, str. 62. — Diamant a sklo. (Pokračování z předešlého ročníku) str. 65. — Není vše zlato, co se leskne, str. 81. — Českého zámečnicka listy z východních zemí, str. 83. — Rod sv. katolické Církve, str. 105. — Rana za ránu. Obrázek z minulých časův polských, str. 109. — Překonání zlého navyku, str. 115. — Pius IX. a lékař protestant, str. 117. — Chytrý sedlák, tatáž stránka. — Filozof Geoffroy a katechismus, str. 118. — Amulety proti choleře. Obrázek ze života polských židův, tatáž stránka. — Zpráva o jednání sněmu Moravského v posledním zasedání se stanoviska naší strany národní podaná, str. 123. — Budoucnost menšího řemeslnictva, str. 129. — Jak to s našimi školami? str. 131. — Budme střídmí, str. 137. — Slovo o řemeslech a řemeslnících, str. 164. — O národnosti vůbec a o slovanské zvlášt s křesťanského stanoviska, str. 167. — Proč se zmáhá chudoba? str. 181. — Drobnůstky, str. 185. — Veliká Kartouza (La grande chartreuse.) Od Dr. Joz. Chmelíčka, str. 186. — Drobnůstky str. 197. — Krovnooprávnosti, str. 198. — Bratrstvo sv. Michála str. 199. — Epigrammata, str. 200. — Drobnůstky, stránka tatáž. — Paběrky pro dům a hospopářství str. 203. — Drobnosti, str. 204. Výroční trhové na Moravě str. 205. — Výroční trhové v Slezsku str. 215. — Výroční trhové v Čechách str. 217. — Výroční trhové na Slovensku str. 235.
